CARTEA ÎNTREPRINDERII - vol. V

ACTIVITATEA FINANCIARĂ ■ CONTROLUL ECONOMIC

legislație • tehnică • practică

editată de:

revista economică

Pe baza creșterii potențialului economic al țării, se vor lua măsuri corespunzătoare pentru întărirea cursului monedei naționale în raport cu alte valute, asigurîndu-se condițiile de trecere, în perspectivă, la convertibilitatea internațională a leului. Se vor urmări în continuare așezarea cît mai justă a prețurilor de producție — acționînd pentru reducerea continuă a prețului de cost — asigurarea stabilității atît a prețurilor de producție, cît și în special a prețurilor de desfacere către populație, încadrarea strictă a evoluției tuturor prețurilor în prevederile de plan. Toate acestea impun creșterea rolului sistemului financiar în desfășurarea întregii activități economice, studierea temeinică a proceselor economice, naționale și internaționale. Va trebui acordată o deosebită atenție cunoașterii și analizei cerințelor legilor economice obiective, acționîndu-se pentru a nu se lăsa cîmp liber acțiunii lor spontane, anarhice, ci urmărindu-se utilizarea conștientă a acestora, în scopul dezvoltării echilibrate și unitare a forțelor de producție, a întregii societăți, evitării apariției de fenomene negative și disproporții.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Raportul Comitetului Central la Congresul al XI-lea al P.C.R.)

Scanned with OKEN Scanner

contabil șef -

ACTIVITATEA FINANCIARĂ

CONTROLUL ECONOMIC

- legislație
- tehnică
- practică

editată de „REVISTA ECONOMICĂ“ 1974

Scanned with OKEN Scanner

AUTORII LUCRĂRII

(în ordine alfabetică)

Capitolul I — Funcțiunea financiară — conceptele de activitate financiară, de control economic și de expertiză contabilă: dr. Maria COJOCARU, dr. Al. DETEȘAN și drd. Sterie STĂTICĂ

Capitolul II — Fondurile unităților economice : dr. Maria COJOCARU

Capitolul III — Planul financiar: dr. Maria COJOCARU

Capitolul IV — Regimul prețurilor și al tarifelor: Ion GEORGESCU, drd. Sterie STĂTICĂ

Capitolul V — Operațiuni de decontare : drd. Sterie STĂTICĂ

Capitolul VI — Calculul retribuției și a altor drepturi bănești: drd. Sterie STĂTICĂ

Capitolul VII — Analiza activității financiare : dr. Maria COJOCARU

Capitolul VIII — Controlul de partid și de stat: prof. dr. Ștefan PASCAL-LUCA

Capitolul IX — Controlul preventiv și concomitent : prof. dr. Ștefan PASCAL-LUCA

Capitolul X — Controlul financiar intern : prof. dr. Ștefan PASCAL-LUCA

Capitolul XI — Răspunderea în domeniul activității financiare : dr. C. JORNESCU

Capitolul XII — Jurisdicții de drept comun și speciale : dr. C. JORNESCU

Capitolul XIII — Expertiza contabilă: dr. AL. DETEȘAN

Capitolul XIV — Procedura de recuperare și scădere a pagubelor : dr. C. JORNESCU

CONSULTANȚI ȘTIINȚIFICI

(în ordine alfabetică)

Nina BOICO, B.N.R.S.R. — Sucursala județului Ilfov (cap. VIII și IX); dr. Traian DUȚEA director adjunct — M.F. (cap. II); Elena FODOR, director adjunct — M.E.I.; dr. Alexandru GHEORGHIU, profesor A.S.E. (cap. I, II, III, V, și VII); Mihai Gheorghe IMIREANU, expert instructor principal — C.P.C.S.C.E. (cap. IV, V, VI și XI); Aurel LUDOȘAN, expert contabil verificator — municipiul București (cap. XIII și XIV); Constantin PĂNESCU, directorul Direcției finanțe-prețuri — M.I.C.M.G. (cap. I—VI); Marin POPA, judecător Tribunalul Suprem (cap. XI—XIV); drd. Gheorghe ȚIGĂERU, consilier juridic șef — C.N.S.T. (cap. VIII—XIV).

REDACTOR COORDONATOR : dr. AL. DETEȘAN

Scanned with OKEN Scanner

Redacția către cititori

La Conferința activului de partid și de stat din domeniul finanțelor, prețurilor și retribuirii muncii, prin cuvîntarea ținută în ziua de 8 octombrie 1974, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, vorbind despre răspunderea organelor financiare a subliniat: „Ca organe de specialitate ele trebuie să analizeze temeinic toate problemele și fenomenele economice, să propună conducerilor colective, adunărilor generale măsurile necesare. Ele poartă răspunderea directă în fața conducerilor colective, a adunării generale pentru felul cum își îndeplinesc sarcinile importante din domeniul lor de activitate". Evident, asemenea atribuții și răspunderi implică, în primul rînd o continuă pregătire profesională, așa cum de altfel se subliniază în Rezoluția Conferinței, prin îmbunătățirea învățămîntului economic — financiar: „În același timp, trebuie temeinic perfecționate programele și activitatea de reciclare a tuturor lucrătorilor din aceste domenii, pentru a corespunde cerințelor economice actuale și pentru a aplica în activitatea lor metodele și tehnicile moderne".

Continuînd o tradiție, pozitiv apreciată de lucrătorii din unitățile economice, și dorind să contribuim la dezideratul arătat mai sus — perfecționarea profesională —, redacția noastră a luat inițiativa de a edita prezenta lucrare, care își propune de a fi un instrument concret de lucru al compartimentelor financiar-contabile și de control economic, al oficiilor juridice, precum și al organelor de conducere din economie, prin soluțiile practice și teoretice date problemelor complexe care se ridică în munca de zi cu zi.

Scanned with OKEN Scanner

Consecvenți punctului de vedere exprimat mai sus, autorii s-au străduit să răspundă la următoarele aspecte privind activitatea financiară și de control economic : fondurile și planificarea financiară; regimul prețurilor și al tarifelor ; operațiunile privind decontările ; calcularea și evidența drepturilor bănești ; analiza financiară ; controlul economic, de partid și de stat; controlul operativ, curent și preventiv specializat; controlul financiar intern ; răspunderea în activitatea financiar-contabilă ; jurisdicții speciale — expertiza contabilă ; procedura de evidență, urmărire și scădere a pagubelor aduse unităților socialiste etc.

Dată fiind complexitatea temei abordate, la elaborarea și definitivarea lucrării au fost antrenați economiști și juriști cu înaltă pregătire teoretică și practică, din învățământ, cercetare și producție.

Redacția mulțumește pe această cale tuturor acelora care au înțeles să colaboreze, contribuind astfel la realizarea prezentei lucrări.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL I

FUNCȚIUNEA FINANCIARĂ — CONCEPTELE DE ACTIVITATE FINANCIARĂ, DE CONTROL ECONOMIC ȘI DE EXPERTIZĂ CONTABILĂ

Rezultat al unui proces istoric îndelungat, apariția finanțelor este strîns legată de nașterea proprietății private și a statului, de dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor marfă-bani. În toate orînduirile, **finanțele s-au manifestat ca relații economice, exprimate valoric, intervenite în procesul repartiției produsului social, în legătură cu îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor statului.**

În orînduirea socialistă — spre deosebire de orînduirile împărțite în clase antagoniste — finanțele au încetat să mai exprime relații de exploatare, deoarece mijloacele de producție și puterea politică au fost concentrate în mîinile oamenilor muncii, care au căpătat dubla calitate de producători și proprietari ai mijloacelor de producție.

În țara noastră, finanțele — care au primit după instaurarea dictaturii proletariatului un conținut nou și o sferă mai largă de cuprindere — au un rol activ în construirea societății socialiste multilateral dezvol-

Scanned with OKEN Scanner

tate. Rolul important al finanțelor socialiste și al aparatului financiar este consfințit în toată plenitudinea lui de **Legea finanțelor**[1]) și a fost subliniat cu pregnanță de Secretarul general al partidului — tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — prin cuvîntarea ținută la încheierea lucrărilor Conferinței activului de partid și de stat din domeniile finanțelor, prețurilor și retribuirii muncii, din 8 octombrie 1974 : **„Ministerul Finanțelor, băncile, întregul sistem financiar — pînă la ultimul lucrător din domeniul financiar, de la cea mai mică unitate — poartă răspunderi deosebit de mari în înfăptuirea neabătută a măsurilor de creștere a eficienței economice în toate domeniile de activitate. Legea finanțelor, ca și Legea controlului financiar preventiv dau acestor organisme răspunderi deosebit de mari".** Și, în continuare, Secretarul general al partidului, relevînd rolul factorului uman, a scos în evidență, cu concizia și claritatea care îi sînt caracteristice, următoarea axiomă : **„Dacă fiecare lucrător din domeniul financiar — începînd cu ministrul finanțelor, cu președintele Băncii Naționale, cu ceilalți președinți de bănci și pînă la ultimul lucrător din acest sector — va acționa în concordanță cu această lege, vom putea asigura o bună funcționare a întregului sistem financiar, vom face ca acesta să aibă un rol puternic în stimularea activității productive, în creșterea eficienței economice, în ridicarea venitului național și a bunăstării generale".**

Importantul rol care revine finanțelor socialiste se realizează prin cele două funcții ale sale : **a) de constituire și repartizare planificată a fondurilor bănești ale societății și b) de control economic-financiar,** funcții consfințite prin art. 1, alin. 1, din Legea nr. 9/1972.

În realizarea controlului economic-financiar o secvență de prim ordin o constituie, după cum bine se știe, apărarea avutului obștesc. Pe această linie — pe lîngă formele de control economico-financiar — o activitate de specialitate desfășurată de către economiști cu un înalt grad de calificare (atestat prin examene profesionale exigente) o reprezintă expertizele contabile, care vin în faza jurisdicțională să-și aducă aportul în stabilirea pagubelor provocate unităților economice și organizațiilor, socialiste, atît de persoane fizice, cît și de persoane juridice.

În lumina celor expuse mai sus, în acest capitol vom face o prezentate de ansamblu a celor trei activități, aparent distincte — financiară, de control economic și de expertize contabile —, dar care, toate la un loc, asigură realizarea rolului ce revine finanțelor socialiste.

---

[1]) Legea nr. 9/1972.

Scanned with OKEN Scanner

1. FUNCȚIUNEA FINANCIARĂ — CONCEPT — ORGANIZARE

1.1. FINANȚELE SOCIALISTE ȘI POLITICA FINANCIARĂ. Existența producției de mărfuri și acțiunea legii valorii în socialism determină exprimarea produsului social în formă valorică și repartizarea acestuia prin intermediul banilor. Ca urmare, mijloacele mobilizate la dispoziția statului îmbracă formă bănească. În vorbirea obișnuită, în general, se confundă relațiile financiare cu relațiile bănești. Relațiile financiare sînt însă numai o parte a relațiilor bănești și anume reprezintă acele **relații economice care exprimă un transfer de produs social, fără echivalent direct sau avînd la bază principiul rambursabilității, în interesul satisfacerii nevoilor colective ale societății.** Pornind de la această definiție, este ușor să deosebim în ansamblul relațiilor bănești pe cele de natură financiară. Dotarea întreprinderilor în momentul înființării cu fonduri fixe și mijloace circulante, preluarea unei părți din plusprodusul creat în unitățile economice la bugetul statului sub forma impozitului pe circulația mărfurilor, plata impozitelor și taxelor de către populație sînt numai cîteva exemple de relații financiare. Amintim și cîteva relații bănești care nu se cuprind în sfera finanțelor : vînzarea—cumpărarea de mărfuri, decontările fără numerar, retribuirea muncii.

Din cele de mai sus, rezultă că finanțele sînt o categorie economică care se menține și în socialism, avînd un conținut nou. Spre deosebire de orînduirile precedente, punerea la dispoziția statului a unei părți din produsul social se face în scopul consolidării proprietății socialiste, ridicării nivelului material și cultural al întregii societăți. Nu trebuie să demonstrăm cu prea multe argumente, realitatea fiind evidentă, că în socialism finanțele au o sferă mai largă decît în capitalism. Datorită faptului că mijloacele de producție se află în proprietatea socialistă, venitul net al societății creat în unitățile economice este principala sursă de formare a fondurilor sociale din economie, iar resursele financiare se utilizează în cea mai mare măsură pentru dezvoltarea economiei naționale. Ca urmare, finanțele socialiste cuprind pe lîngă finanțele centralizate de stat și finanțele unităților socialiste de stat ; pe de altă parte, proprietatea cooperatistă fiind parte integrantă a proprietății socialiste, relațiile de formare și repartizare a fondurilor din cadrul unităților cooperatiste au aceeași natură economică cu cele din unitățile de stat, făcînd parte, de asemenea, din sfera finanțelor socialiste.

Așadar, **sistemul finanțelor socialiste sau sistemul financiar** este format din totalitatea relațiilor financiare privite în complexitatea și interacțiunea lor. În complexul de relații financiare se pot delimita mai multe grupe de asemenea relații, după particularitățile pe care le prezintă, determinate de împrejurările în care iau naștere și de rolul concret pe

Scanned with OKEN Scanner

care-l îndeplinesc în cadrul societății[2]). Aceste grupe de relații, cunoscute sub denumirea de verigi ale sistemului financiar sînt : finanțele unităților economice, bugetul de stat, asigurările sociale, asigurările de bunuri și persoane și creditul.

Noțiunea de sistem financiar este utilizată în țara noastră în activitatea practică și în sens organizatoric, pentru a desemna ansamblul instituțiilor și organelor cu caracter financiar-bancar.

În îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale, statul socialist folosește existența sistemului relațiilor financiare. Legea finanțelor nr. 9/1972 prevede la art. 1, alin. 2: „Finanțele trebuie să participe activ la înfăptuirea Programului Partidului Comunist Român de dezvoltare economico-socială a țării, de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de trecere treptată la comunism". Deși părerile exprimate de economiști din țara noastră și alte țări socialiste în legătură cu funcțiile finanțelor sînt diferite, ni se pare îndreptățit punctul de vedere după care finanțele îndeplinesc două funcții : **de repartiție și de control.**

Funcția de repartiție a finanțelor socialiste constă în mobilizarea unei părți din veniturile bănești ale unităților de stat, organizațiilor cooperatiste și populației la dispoziția statului și repartizarea acestora pentru asigurarea nevoilor reproducției socialiste lărgite și satisfacerea altor nevoi colective ale societății.

Funcția de repartiție a finanțelor este exercitată în paralel cu **funcția de control asupra producției, repartiției și consumului produsului social.** „Conducerea eficientă a activității economice impune organizarea, pe toate treptele, a unei evidențe stricte și a unui control sistematic și exigent asupra tuturor mijloacelor materiale și bănești, proceselor economice și rezultatelor fiecărei unități" (Legea finanțelor nr. 9/1972, art. 8, alin. 1).

Existența celor două funcții ale finanțelor rezultă și din art. 1 alin. 1 al aceleiași legi : „În Republica Socialistă România finanțele trebuie să asigure constituirea și repartizarea planificată a fondurilor bănești ale societății, să contribuie la buna funcționare a mecanismului economic și social, să exercite controlul general asupra desfășurării procesului reproducției sociale, urmărind obținerea unei eficiențe cît mai ridicate a activității economice".

Prin îndeplinirea funcțiilor lor, finanțele exercită un rol activ în procesul reproducției sociale ; rolul finanțelor exprimă rezultatele îndeplinirii funcțiilor acestei categorii.

● **Rolul deosebit al finanțelor** în asigurarea reproducției socialiste lărgite și ridicarea nivelului de trai al maselor muncitoare din țara noastră este menționat în Legea finanțelor, nr. 9/1972. Potrivit articolului 4

---

[2]) Vezi I. Văcărel, „Finanațele Republicii Socialiste România", Editura științifică, București, 1974, pag. 8—33.

Scanned with OKEN Scanner

din această lege, finanțele trebuie să asigure fondurile bănești necesare pentru sporirea susținută a producției materiale, creșterea forțelor de producție și raționala lor repartizare pe teritoriu, promovarea largă a progresului tehnic, dezvoltarea activității de cercetare științifică, a învățămîntului și culturii, ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului, înfăptuirea tuturor obiectivelor dezvoltării economico-sociale planificate a țării. Rolul deosebit al finanțelor de influențare pozitivă, de dirijare conștientă a fenomenelor economice rezultă și din art. 2, alin. 2 al Legii nr. 9/1972 care prevede că finanțele trebuie să contribuie „la determinarea optimă a proporțiilor și ritmurilor de creștere economică, să participe la repartizarea judicioasă a venitului național, la constituirea fondului național de dezvoltare economico-socială, la repartizarea fondului de consum între membrii societății potrivit principiului remunerării după cantitatea, calitatea și importanța social-economică a muncii prestate, în spiritul echității socialiste".

Rolul puternic activ al finanțelor în societatea socialistă este îndeplinit pe bază de plan. „Corespunzător principiilor generale de conducere a societății noastre socialiste, relațiile financiare, precum și circulația bănească, trebuie să se desfășoare în mod planificat, pe baza unui sistem unitar de planuri financiare". (Legea finanțelor, nr. 9/1972, art. 8, al. 1).

● În cadrul politicii economice generale a statului socialist, **politica financiară** este o parte integrantă. Ea **reprezintă ansamblul metodelor și mijloacelor concrete privind finanțele, instituțiile, organele și legislația financiară, folosite de stat în scopul îndeplinirii obiectivelor dezvoltării economico-sociale planificate a țării.** Politica financiară a statului este în continuă evoluție, ca urmare a dezvoltării și întăririi proprietății socialiste, a bazei economice și socialismului. Orientarea politicii financiare a statului nostru rezultă cu deosebită claritate din Legea finanțelor nr. 9/1972 : „Politica economico-financiară are ca obiective folosirea cu rezultate superioare a mijloacelor materiale și bănești de care dispune societatea, obținerea de randamente cît mai înalte cu consumuri cît mai reduse de muncă socială, accelerarea vitezei de rotație a fondurilor, creșterea eficienței economice în toate domeniile de activitate și, pe această bază, sporirea sistematică a venitului național" (art. 2, alin. 1). Este evident că în concepția legiuitorului creșterea eficienței economice trebuie să se realizeze atît pe calea reducerii consumului de muncă vie și materializată, cît și prin accelerarea vitezei de rotație a fondurilor. Prin urmare, se cere ca unitățile economice să lucreze astfel încît prin folosirea optimă a resurselor de care dispun să realizeze o producție, un venit net și o rentabilitate cît mai ridicată[3]).

---

[3]) Vezi I. Văcărel „Legea finanțelor — cadru favorabil pentru creșterea eficienței economice", revista Finanțe și Credit, nr. 1/1973.

Scanned with OKEN Scanner

Politica financiară este întemeiată pe **principiul centralismului democratic** care implică concentrarea și dirijarea resurselor financiare în direcția înfăptuirii obiectivelor fundamentale ale dezvoltării economice-sociale a țării, concomitent cu autonomia funcțională a fiecărei unități în folosirea optimă a părții din avuția națională ce i-a fost încredințată spre administrare.

1.2. **FUNCȚIUNEA FINANCIARĂ. DEFINIRE.** Punctul de vedere cristalizat pînă acum în literatura de specialitate din țara noastră, grupează activitățile financiare și contabile într-o singură funcțiune[4]). Aceasta se explică, în general, „prin problemele comune care fac obiectul acestor funcțiuni" și prin aceea că „separarea lor creează dificultăți în aplicarea principiilor de organizare structurală a întreprinderilor"[5]). Deși aceste puncte de vedere ar putea fi supuse unor critici sub aspect teoretic, trebuie să recunoaștem că datorită interferenței care există în practică între activitățile financiare și cele contabile există tendința de a le considera o sigură funcțiune. Credem că nu este lipsit de interes să prezentăm argumentele care pledează pro și contra[6]).

În susținerea independenței funcțiunii financiare de cea contabilă se poate arăta că, în general, prin funcțiune se înțelege suma unor activități specifice, omogene, care se îndeplinesc în vederea realizării unui obiectiv parțial, derivat din obiectivul general al întreprinderii. Or, activitățile financiare și cele contabile sînt de natură diferită, necesitînd cunoștințe din domenii diferite de specialitate. Astfel, activitățile financiare cuprind acțiunile destinate obținerii și repartizării fondurilor bănești necesare procesului economic pentru a-i asigura mersul neîntrerupt și o eficiență corespunzătoare pentru reluarea și dezvoltarea lui, precum și analiza rezultatelor economice. Activitățile contabile au un alt domeniu de acțiune. Prin intermediul lor se înregistrează mutațiile valorice generate nu numai de operațiunile financiare, ci și de cele de producție, administrative, comerciale ce au loc în cadrul unei întreprinderi ; prin ele se pun la dispoziția conducerii întreprinderii informațiile asupra mersului activității necesare gestionării eficiente. Prin urmare, activitățile contabile sînt legate de întregul complex de acțiuni ce au loc în

---

[4]) Ioniță Olteanu, „Structuri organizatorice ale întreprinderii moderne". Editura politică, București, 1969, pag. 23.

[5]) M. Dumitrascu, „Organizarea structurală a întreprinderilor". Editura științifică, București, 1969, pag. 30.

[6]) Gruparea pe funcțiuni a activităților multiple și complexe care se desfășoară într-o unitate economică a fost propusă pentru prima dată de H. Fayol, la începutul acestui secol, („Administration industrielle et générale", Paris, Dunod, 1956, cap. I). După acest autor funcțiunile întreprinderii sînt următoarele: comercială, tehnică, financiară, securitate contabilă și administrativă. Din examinarea acestei grupări se observă că funcțiunea financiară era considerată de autorul citat ca o funcțiune distinctă, separată de funcțiunea contabilă. În numeroase studii întreprinse ulterior s-au propus diferite alte grupări, așa încît putem afirma fără să greșim că există o multitudine de puncte de vedere privind funcțiunile unităților economice. În toate clasificările făcute, funcțiunea financiară figurează fie independent, fie împreună cu cea contabilă.

Scanned with OKEN Scanner

elementele potențialului material al întreprinderii, nu numai de cele cu profil financiar. Definitoriu pentru activitățile financiare este faptul că sînt creatoare de resurse pentru întreprindere, în timp ce activitățile contabile urmăresc, în principal, evidența și conservarea acestora.

Pornind de la cele prezentate mai sus, **funcțiunea financiară a unităților economice poate fi definită ca ansamblul activităților de asigurare și repartizare a fondurilor bănești necesare desfășurării continue și rentabile a activității, precum și de analiză și control a rezultatelor obținute.**

Notînd că în Legea nr. 11/1971 cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat (art. 13), atribuțiile financiare și contabile pe diverse trepte organizatorice sînt prezentate în comun sub denumirea de „financiar-contabile", mai adăugăm, în favoarea celei de a doua teze, următoarele argumente, care evidențiază interferența dintre activitatea celor două compartimente :

— în domeniul contabilității operațiunilor financiare, compartimentul financiar colaborează zilnic cu serviciul contabilității prin transmiterea lucrărilor privind conturile pentru care ține evidența, în vederea efectuării înregistrărilor în conturile corespondente ;

— în lucrările de încheiere a bilanțului contabil cele două compartimente colaborează într-o măsură însemnată, analiza ce se efectuează cu acest prilej, materializată în raportul explicativ, avînd un pronunțat caracter financiar ;

— în elaborarea planului financiar, compartimentul financiar folosește numeroase informații furnizate de contabilitatea mijloacelor circulante materiale, a surselor asimilate celor proprii, a cheltuielilor și finanțării planului tehnic etc. ;

— în analizele operative care au ca obiect îmbunătățirea situației financiare, compartimentul financiar folosește date privind soldurile conturilor din clasa mijloacelor circulante materiale, componența rulajelor debitoare și creditoare, stocurile fără mișcare și cu mișcare lentă, date pe care le pune la dispoziție serviciul contabilitate ;

— cu ocazia întocmirii planului de credite, precum și în cazul solicitării de credite pentru nevoi temporare, în documentațiile ce se întocmesc de compartimentul financiar se folosesc date furnizate de serviciul contabilitate, pe baza bilanțului contabil sau a balanței de verificare lunară ;

— cele două compartimente participă împreună la lichidarea prin plată a diverselor solduri datorate furnizorilor sau colaboratorilor întreprinderii, compartimentul financiar executînd astfel de operații pe baza certificării serviciului contabilității asupra existenței soldului creditor.

Scanned with OKEN Scanner

1.3. DREPTUL FINANCIAR — ARMĂTURA JURIDICĂ A FINANȚELOR SOCIALISTE. Dreptul fiecărui stat este alcătuit din numeroase norme juridice, unite între ele, în care sînt cuprinse și normele juridice financiare. Într-o formulare generală, dreptul financiar este ansamblul de norme juridice care reglementează relații sociale formate în procesul constituirii (acumulării), repartizării și controlului utilizării fondurilor bănești necesare îndeplinirii funcțiilor statului.[7])

Pentru a răspunde rolului său, dreptul financiar are o sistematizare internă, constînd din gruparea normelor potrivit particularităților diferitelor categorii de raporturi financiare reglementate. Corespunzător acestor grupări, se constituie instituțiile juridice, care reglementează formarea (acumularea), repartizarea și cheltuirea fondului bănesc al statului. Facem mențiunea că există și instituții juridice complexe, formate atît din norme de drept financiar, cît și din norme de drept civil etc., ca de pildă, în cazul creditului bancar, asigurărilor de stat de bunuri și persoane.

● **Izvoarele dreptului financiar** pot fi astfel clasificate :

a) Legile. Poziția dominantă o are Constituția, deoarece stabilește atribuțiile Marii Adunări Naționale și Consiliului de Stat cu privire la conducerea activității financiare, precum și componența organelor locale ale puterii și administrației de stat privind bugetele locale.

Dintre actele normative ale Marii Adunări Naționale, ale Consiliului de Stat și ale Consiliului de Miniștri sînt izvoare ale dreptului financiar acele legi, decrete și hotărîri prin care se reglementează organizarea și procedura bugetară, veniturile bugetare, finanțarea de la buget etc.

b) Hotărîrile organelor locale ale puterii de stat și deciziile comitetelor executive ale acestora, dacă au caracter normativ, în legătură cu relațiile financiare (de exemplu, cu privire la bugetele județelor, municipiilor, orașelor, comunelor).

c) Instrucțiunile și ordinele cu caracter normativ ale Ministerului Finanțelor prin care se îndrumă desfășurarea activității financiare.

d) Instrucțiunile și circularele, cu caracter normativ, emise de Banca Națională, Banca de Investiții, Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară, Banca Română de Comerț Exterior, ADAS, CEC, în măsura în care se referă la operațiile de casă ale bugetului de stat, organizarea și planificarea creditului bancar, finanțarea, creditarea și decontarea investițiilor, emisiunea și circulația banilor etc.

În ceea ce privește deciziile de îndrumare ale Plenului Tribunalului Suprem, nu se pune problema dacă sînt sau nu izvoare de drept financiar, deoarece organele judecătorești nu au competența soluționării raporturilor juridice de drept financiar cu caracter litigios.

---

[7]) Vezi și dr. Ștefan Pascal-Luca, „Drept financiar" Universitatea București, Facultatea de drept, 1971, p. 5 și următoarele.

Scanned with OKEN Scanner

● **Raporturile de drept financiar** sînt legate în mod direct de formarea (acumularea), repartizarea și utilizarea fondurilor bănești ale statului. Unele raporturi au caracter organizatoric și de planificare financiară, altele au caracter patrimonial, în formă valorică, iar altele se prezintă ca raporturi de control financiar. De menționat că raporturile de drept financiar oferă posibilitatea executării directe, fără a fi necesare hotărîri judecătorești, arbitrale etc. Aceste raporturi pot fi grupate în :

a) raporturi juridice bugetare ;

b) raporturi juridice de organizare și planificare a creditului bancar;

c) raporturi juridice de organizare și planificare a creditului public ;

d) raporturi juridice de asigurare prin efectul legii ;

e) raporturi juridice în sfera activității financiare a instituțiilor bugetare și în aceea a întreprinderilor și organizațiilor economice ;

f) raporturi juridice de organizare și planificare a emisiunii și circulației interne a banilor ;

g) raporturi juridice de organizare și planificare a circulației mijloacelor de plată străine ;

h) raporturi juridice de control financiar.

● **Dreptul financiar, ca sistem al dreptului R. S. România,** are legătură în primul rînd cu dreptul constituțional, deoarece se întemeiază pe normele acestei ramuri a dreptului și dezvoltă principiile ei în sfera activității financiare ; de asemenea, are contingență cu dreptul administrativ, care reglementează organizarea și structura organelor financiare și bancare, drepturile și obligațiile funcționarilor din organele aparatului financiar ; cu dreptul civil, pentru că atît dreptul financiar cît și dreptul civil reglementează raporturi patrimoniale în forma lor valorică[8]).

În lumina celor de mai sus, obiectul dreptului financiar îl constituie acele relații sociale care se nasc în procesul formării, repartizării și utilizării planificate și controlate a fondurilor bănești necesare statului în scopul asigurării dezvoltării economice, sociale, culturale etc. și care declanșează o activitate reglementată prin acte și operațiuni financiare.

Principiile fundamentale ale activității financiare de stat, sînt : participarea maselor la conducerea statului (și implicit la activitatea financiară) ; egalitatea în drepturi a cetățenilor ; centralismul democratic ; conducerea colectivă ; planificarea socialistă ; legalitatea socialistă.

---

[8]) Vezi și dr. Ștefan Pascal-Luca, „Finanțele în economia R.S.R. și reglementarea lor juridică", București 1974, p. 6 și urm., precum și Gliga Ion — „Drept financiar", Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 33.

Scanned with OKEN Scanner

1.4. ACTIVITĂȚI FINANCIARE — DECIZII FINANCIARE. Obiectivul de bază al funcțiunii financiare a unităților economice este bine subliniat în Legea finanțelor nr. 9/1972 : **„Unitățile economice trebuie să-și desfășoare astfel activitatea** — se arată în lege la art 7, al. 2 — **încît să asigure acoperirea cheltuielilor lor de producție și circulație pe seama veniturilor proprii și să obțină rezultate financiare care să le permită restituirea, într-un termen cît mai scurt, a fondurilor bănești primite, potrivit principiului că orice sumă avansată de societate trebuie restituită. Fiecare unitate economică, pe seama rezultatelor financiare obținute, trebuie să-și asigure constituirea fondurilor necesare finanțării producției, investițiilor și satisfacerii altor nevoi proprii și să participe, într-o măsură din ce în ce mai mare, la constituirea fondurilor centralizate ale statului".**

După rolul pe care îl au și modul în care intervin în realizarea obiectivului urmărit, activitățile financiare din unitățile economice pot fi clasificate astfel :

a) planificare și prognoză financiară (întocmirea studiilor și a planurilor financiare cincinale și anuale) ;

b) control financiar (organizarea și exercitarea controlului financiar preventiv și a controlului gestionar de fond asupra gospodăririi mijloacelor materiale și bănești) ;

c) execuție financiară (întocmirea documentației și vărsarea la termen și în cuantumul stabilit a veniturilor cuvenite bugetului de stat, repartizarea beneficiilor realizate pe destinații, întocmirea documentației pentru obținerea de credite, finanțarea investițiilor, constituirea garanțiilor gestionarilor, recuperarea daunelor suferite și a sumelor plătite necuvenit etc.) ;

d) analiză financiară (efectuarea de studii și analize cu privire la eficiența utilizării fondurilor, a evoluției acumulărilor bănești, rentabilității și a altor indicatori financiari) ;

e) coordonare financiră[9]) (stabilirea pentru unitățile subordonate a indicatorilor financiari în limita indicatorilor comunicați de organul tutelar, elaborarea de indicații pentru aplicarea metodologiei și formularisticii de planificare financiară, stabilirea recalculării periodice a normativelor mijloacelor circulante etc.).

Din această prezentare succintă a activităților financiare rezultă **caracterul activ** al funcțiunii financiare, existența în substanța sa a unui mare volum de analiză și control. În același timp, se observă că funcțiunea financiară cuprinde **activități care intră în atribuțele conducerii generale** a unităților economice (control, coordonare, planificare, analiză) și care implică luarea de decizii precum și **activități de execuție** (întocmiri de documente, efectuarea de vărsăminte, plăți etc.).

[9]) **Activitățile de coordonare financiară le întîlnim la centralele economice sau la întreprinderile care cuprind mai multe fabrici.**

Scanned with OKEN Scanner

Pe aceeaşi linie, merită să fie subliniată ideea că funcţiunea financiară are un rol vital în cadrul unităţii, fiind o **funcţiune generală** care condiţionează activitatea în ansamblul ei. Experienţa ţării noastre a demostrat că progresul economic şi social poate avea loc numai în cadrul unei dezvoltări echilibrate, prin acoperirea de către fiecare unitate a cheltuielilor din veniturile proprii şi realizarea unor acumulări băneşti. Aceasta implică activitatea de confruntare, pentru fiecare sector de activitate în parte, a necesităţilor de resurse cu posibilităţile de procurare a acestora, de ordonare şi de triere a necesităţilor, după cerinţele fiecărei etape de dezvoltare. Această sarcină — de importanţă majoră pentru unităţile economice — revine activităţilor ce formează conţinutul funcţiunii financiare.

● **Decizia financiară** poate fi definită ca fiind **procesul raţional** de alegere a unei linii de acţiune, pe baza analizei mai multor soluţii, pentru asigurarea continuă cu fonduri a producţiei şi consumarea lor eficientă, care să permită atît achitarea obligaţiilor faţă de terţi (stat, alte întreprinderi, personalul unităţii etc.), cît şi o rentabilitate în continuă creştere. Ca orice decizie economică, decizia financiară implică o alegere pe baza unei informaţii ample şi sigure, constituie un proces raţional şi presupune existenţa unui obiectiv de realizat.

Importanţa deciziilor financiare rezultă clar din cercetarea structurii acestora. Astfel, din punct de vedere al complexităţii, deciziile financiare pot fi :

a) decizii financiare curente, care mai pot fi numite şi **de rutină** sau **operative,** sînt legate de activitatea curentă şi au un caracter iterativ, generat de continuitatea operaţiilor şi fenomenelor pe care le reglează. Deciziile curente au ponderea cea mai mare în activitatea compartimentului finaciar. Caracteristic deciziilor curente de natură financiară este că sînt condiţionate de spiritul de disciplină, de cunoaşterea legislaţiei financiare şi de respectarea acesteia în orientarea oricărei acţiuni. Dacă o anumită acţiune apare ca fiind raţională, dar contravine dispoziţiilor legale, realizarea ei atrage după sine sancţionarea persoanelor vinovate.

Deciziile financiare operative intră în competenţa cadrelor cu funcţii de răspundere din compartimentul financiar — şef de serviciu, de birou şi chiar economişti. Ca exemplu de decizii financiare operative putem da : hotărîrea de a solicita de la bancă un credit pentru nevoi temporare, sau pentru completarea resurselor proprii de finanţare a investiţiilor care nu s-au realizat la nivelul planificat, sau a unui credit pentru reparaţii capitale etc.

b) **decizii financiare strategice sau de perspectivă,** care privesc linia de urmat în desfăşurarea activităţii pe o perioadă mai îndelungată şi vizează acţiuni de proporţii mai mari privind formarea şi dezvoltarea fondurilor băneşti şi a rentabilităţii, în funcţie de situaţia conjuncturală viitoare.

Scanned with OKEN Scanner

Trebuie să subliniem că deşi deciziile financiare strategice sînt reduse ca număr, **obiectivul oricărei decizii strategice a unei unităţi economice este în ultimă instanţă financiar,** deoarece orice orientare de viitor a activităţii întreprinderilor are ca scop final acoperirea cheltuielilor din veniturile proprii, asigurarea unei rentabilităţi în continuă creştere.

Elaborarea deciziilor financiare strategice are la bază o cercetare amplă a unui volum de informaţii bogat, privind situaţia întreprinderii şi experienţa altor unităţi similare din ţară şi străinătate, la care sînt chemaţi să-şi aducă contribuţia un număr mare de specialişti. Aceste decizii sînt mai reduse ca număr şi intră în competenţa exclusivă a conducerii generale a întreprinderii. Decizii financiare strategice sînt, de exemplu, cele legate de solicitarea de resurse pentru finanţarea unor lucrări noi de investiţii.

După criteriul competenţei, decizii financiare pot fi :

a) **decizii din iniţiativă,** luate de conducătorii compartimentelor financiare, în cadrul competenţelor ce le sînt atribuite şi care se aplică imediat ce au fost luate. Ca exemplu, deciziile privind analiza imobilizărilor de fonduri şi stabilirea direcţiilor de acţiune pentru reducerea lor, stabilirea momentului reviziei casieriei etc.

b) **decizii prin aprobare,** care pentru a putea fi aplicate este necesară aprobarea prealabilă a forului tutelar, a organelor financiare specializate sau a organelor puterii şi administraţiei de stat.

După nivelul sferei de acţiune, deciziile financiare sînt, de asemenea, de mai multe categorii :

a) **decizii financiare generale,** a căror sferă de finalizare se extinde la nivelul întregii economii naţionale. În această grupă sînt cuprinse deciziile luate de organele puterii şi administraţiei de stat — Marea Adunare Naţională, Consiliul de Miniştri, Consiliul de Stat, — precum şi de organele financiare specializate — Ministerul Finanţelor, Banca Naţională, ADAS, etc.

b) **decizii financiare departamentale şi locale** a căror sferă de finalizare se extinde numai la nivel de ramură, subramură sau unităţi administrativ teritoriale.

c) **decizii financiare luate la nivelul unei unităţi economice** care afectează numai formarea, utilizarea sau controlul fondurilor acesteia.

1. 5. ORGANIZAREA ACTIVITĂŢII FINANCIARE. Prin Decretul Nr. 162/1973 privind stabilirea normelor unitare de structură pentru unităţile economice, problemele privind organizarea activităţii financiare sînt rezolvate în mod unitar în contextul formelor şi metodelor de conducere şi organizare a întregii activităţi a unităţilor economice.

Pentru o dimensionare raţională a compartimentelor, s-a stabilit organizarea activităţilor financiare în raport cu volumul acestora, mă-

Scanned with OKEN Scanner

rimea și felul unității economice, ca și o grupare a unor activități cu profil apropiat și care impuneau o coordonare unitară.

Astfel, prin actul normativ amintit mai sus s-a stabilit ca activitatea financiară să fie condusă în cadrul unui compartiment complex intitulat **financiar, prețuri, c.f.i., analize economice** care poate funcționa fie sub forma unui serviciu, fie sub forma unui birou independent.

Grupînd activități complexe, în care unele operații au o strînsă interdependență și se condiționează reciproc, în timp ce altele au un caracter independent, organizarea internă a compartimentului **financiar, prețuri, c.f.i., analize economice** poate fi regăsită în diferite forme, determinate de volumul și natura lucrărilor, mărimea și specificul activității unității economice. Iată cîteva variante organizatorice frecvent întîlnite :

— varianta a I-a, în care activitățile de c.f.i. și c.f.p. precum și cele de analize economice sînt organizate distinct, în timp ce celelalte operațiuni financiare sînt grupate într-un birou financiar ;

— varianta a II-a, în care activitatea financiară este organizată sub forma unei grupe, fără a constitui un birou distinct (grupa operațiuni financiare, grupa preț de cost, grupa preț-vînzare, grupa realizarea prețului de cost sau postcalculul, activitatea de C.F.I. și C.F.P., analize economice) ;

— varianta a III-a, în care activitatea financiară este organizată sub forma unei grupe, în timp ce activitățile privind prețurile formează un birou (grupa operațiuni financiare, biroul prețuri, care are trei grupe — plan-preț cost, preț de vînzare, preț de cost —, și alte două formațiuni care se regăsesc în toate variantele : activitatea de C.F.I. și C.F.P., analize economice).

Evident, în sensul variantelor prezentate se pot alcătui și alte scheme de organizare, în funcție de necesitățile specifice ale fiecărei întreprinderi.

Activitatea de prețuri poate avea în componența sa și activitatea de urmărire a realizării prețului de cost (postcalcul) sau aceasta poate fi regăsită în cadrul serviciului contabilitate.

Practica unităților economice a demonstrat că organizarea activității de evidență și calcul a prețului de cost efectiv în cadrul compartimentului **financiar, prețuri, c.f.i., analize economice** este mai eficientă, datorită în principal următoarelor aspecte :

— înlătură paralelismele în executarea și transmiterea unor lucrări și date utilizate atît în etapa elaborării planului prețului de cost, cît și în cea de determinare a costurilor efective ale produselor realizate lunar :

— permite efectuarea unor analize aprofundate privind factorii care au influențat negativ prețul de cost, în vederea luării măsurilor ce se impun pentru înlăturarea lor ;

Scanned with OKEN Scanner

— grupează sub o conducere unitară întreaga activitate referitoare la prețuri, ceea ce face ca aparatul care lucrează în acest domeniu să capete o specializare mai completă ;

— se asigură o mai bună fundamentare a prețurilor de livrare, prin confruntarea lor permanentă cu cele efective.

În ce privește compartimentul financiar propriu zis din cadrul serviciului **financiar, prețuri, c.f.i., analize economice,** acesta are o structură organizatorică internă ce poate fi reprezentată astfel : plan financiar și credite, decontări, ordonanțări acte — încasări și plăți, calculul și evidența remunerației, casierie.

Structura organizatorică de mai sus este similară atît la centralele industriale, cît și la întreprinderile din subordine. Ceea ce diferă este conținutul unor atribuții, centralele industriale îndeplinind și sarcina de coordonare și control asupra unităților componente.

O particularitate a structurii activității compartimentului financiar, care se impune a fi subliniată, este aceea că organizarea de detaliu a acestuia și modul concret de lucru sînt determinate în cea mai mare parte de metodologia stabilită prin legi și hotărîri ale Consiliului de Miniștri, instrucțiuni ale băncilor finanțatoare, ale forului tutelar, Ministerului Finanțelor, Direcției Centrale de Statistică etc.

În marile unități industriale, activitățile financiare înglobate în cadrul biroului sau grupei financiare sînt reunite cu cele de reflectare în contabilitate a acestor activități. Cu alte cuvinte, serviciul financiar este propriul său contabil. Această măsură organizatorică are rezultate pozitive. Astfel, întrepătrunderea celor două categorii de operațiuni — financiare propriu zise și contabile — prin efectuarea lor în cadrul compartimentului financiar, face ca în numeroase situații operațiunea financiară să se concretizeze direct în formule contabile (spre exemplu, constituirea și repartizarea diferitelor fonduri pe seama beneficiului).

Un avantaj important al acestui sistem de organizare constă și în aceea că sporește posibilitățile de efectuare a unor analize aprofundate și operative asupra situației economico-financiare, permite planificarea mai bună a indicatorilor financiari și a necesarului de mijloace circulante. Datele furnizate de contabilitate sînt utilizate în majoritatea lucrărilor ce se elaborează în cadrul relațiilor care există între unități și organele bancare.

În acest context, economistul financiar are obligația să asigure alimentarea cu fonduri bănești în concordanță cu nevoile unităților, să ia măsuri pentru evitarea oricăror soluții care ar reduce eficiența activității. În cazul în care situația la un moment dat se prezintă nefavorabil, **are dreptul și datoria de a interveni prompt,** pentru redresarea activității. Toate acestea demonstrează că pentru a îndeplini importantul rol ce îi revine în întreprindere, activitatea economistului financiar trebuie să fie **permanent activă și de concepție.**

Scanned with OKEN Scanner

1. 6. ATRIBUȚII FINANCIARE EXERCITATE ÎN CENTRALE. Principalele acte normative care reglementează atribuțiile financiare din unitățile ecoomice sînt : Legea nr. 11/1971 cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat ; H.C.M. Nr. 858/1957 pentru aprobarea regulamentului operațiunilor de casă privind încasările și plățile în numerar ale instituțiilor, întreprinderilor și organizațiilor de stat, cooperatiste și obștești ; H.C.M. Nr. 858/970 privind planificarea, repartizarea și vărsarea beneficiilor, finanțarea mijloacelor circulante, finanțarea și creditarea investițiilor ; Legea Nr. 5/1970 și H.C.M. Nr. 1047/1970 pentru aplicarea legii nr. 5 privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, organizarea și funcționarea controlului financiar ; H.C.M. Nr. 1885/1970 cu privire la organizarea și conducerea contabilității, atribuțiile și răspunderile conducătorului compartimentului financiar-contabil; Normele metodologice privind contabilitatea unităților economice aprobate prin Ordinul M. F. Nr. 595/1970 ; Normele metodologice Nr. 1/1972 elaborate de Banca Națională privind creditarea pe termen scurt și efectuarea plăților între unitățile socialiste, Legea finanțelor (Legea nr. 9/1972), Legea nr. 9/1974 privind controlul financiar preventiv etc.

Considerăm util a trata în mod distinct atribuțiile financiare din centralele industriale de cele din întreprinderi, ținînd seama de faptul că unele din ele, în aparență identice, prezintă totuși diferențieri de conținut.

De asemenea, apreciem necesar a prezenta în mod distinct și atribuțiile cu caracter financiar ale diferitelor organe de conducere colectivă de la centrale și întreprinderi, atribuțiile reglementate prin Legea Nr. 11/1971 cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat.

● **Atribuțiile financiare ale consiliului oamenilor muncii.** Potrivit Legii Nr. 11/1970, art. 60, consiliul oamenilor muncii din centralele industriale are următoarele atribuții în domeniul economic-financiar :

— dezbate periodic activitatea economică-financiară și stabilește măsuri de îmbunătățire a acesteia ; aprobă situația economică-financiară a întreprinderilor subordonate ; aprobă volumul total al cheltuielilor ce se pot face pe seama prețului de cost pentru acțiuni de publicitate și reclamă ; stabilește, de la caz la caz, drepturile unităților componente de a avea subcont de decontare la bancă ;

— aprobă constituirea fondului pentru investiții din resursele proprii ale unităților (prevăzute la art. 24 din Legea Nr. 11/1971) și a fondului pentru efectuarea de modernizări, îmbunătățiri ale tehnologiei producției, precum și pentru lucrări de reparații capitale în afara celor planificate a se executa din cheltuielile de producție sau circulație, în limita unei cote de pînă la 25% din amortizarea aferentă fondurilor fixe

Scanned with OKEN Scanner

utilizate după expirarea duratei de serviciu normate, la alte unităţi componente decît întreprinderile subordonate (prevăzut la art. 25 din Legea Nr. 11/1971) ; aprobă modul de utilizare pe destinaţiile legale a fondului de rezervă constituit ;

— stabileşte limite de competenţe, pentru unităţile componente, privind încasări şi plăţi.

● **Atribuţii financiare ale biroului executiv al consiliului oamenilor muncii.** Potrivit Legii Nr. 11/1970 art. 43, biroul executiv este constituit în cadrul consiliilor oamenilor muncii din centralele industriale în scopul conducerii operative a activităţii unităţilor economice respective.

Atribuţiile acestui organ sînt prevăzute în Legea Nr. 11/1970, art. 62. În cadrul acestor reglementări, în sarcina biroului executiv sînt prevăzute şi o serie de atribuţii cu caracter financiar, cum sînt :

— aprobă preţuri şi tarife la produsele şi serviciile lăsate în competenţa centralei, precum şi adaosuri sau bonificaţii cu acordul beneficiarului, conform reglementărilor legale ;

— aprobă în cazul propunerilor de invenţii, inovaţii sau raţionalizări, potrivit legii, angajările de cheltuieli pentru proiectare, construirea prototipurilor şi experimentări, precum şi restituirea sumelor utilizate în aceste scopuri către cei care le-au avansat ;

— aprobă trecerea pe seama cheltuielilor de producţie a lipsurilor de valori materiale constatate la inventariere şi scăderea din contabilitate a altor pagube, dacă nu se datoresc culpei cuiva ;

— aprobă funcţiile care au dreptul la decontarea cheltuielilor de transport în localităţile de reşedinţă ;

— aprobă premierea personalului din aparatul centralei precum şi a personalului de conducere din unităţile în subordine ; aprobă regulamentele de acordare a salariilor pentru personalul din unităţile în subordine ;

— aprobă, potrivit legii, micşorarea sau anularea cotelor de diminuare a salariilor în cazul neîndeplinirii sarcinilor, pentru conducerea unităţilor în subordine.

● **Atribuţiile financiare ale directorului general.** Întreaga activitate a unităţilor economice, modul de gospodărire a fondurilor materiale şi băneşti se reflectă în rezultatele financiare ; ca urmare, este firesc ca în acest domeniu legea să prevadă atît anumite atribuţii, cît şi răspunderi de natură patrimonială şi pentru conducătorii unităţilor economice.

În scopul întăririi grijii şi răspunderii în folosirea cu maximă eficienţă a patrimoniului unităţii economice încredinţate spre conducere, art. 73 din noul Cod al muncii prevede obligativitatea ca în contractul de muncă al conducătorilor de unităţi să se cuprindă angajamen-

Scanned with OKEN Scanner

tul și răspunderea acestora de a păstra, apăra și valorifica la un nivel superior bunurile încredințate ; de a restitui — la termenele și în condițiile legii — valoarea mijloacelor materiale pe care statul le-a pus la dispoziția colectivului de muncă pe care-l conduc ; de a preda, atunci cînd va fi cazul, fondurile materiale și bănești de care răspund ; de a lua măsurile necesare pentru buna gospodărire a unității, pentru introducerea tehnicii noi și a tehnologiilor avansate și creșterea eficienței economice a întregii activități ;

Directorul general asigură conducerea curentă și aduce la îndeplinire hotărîrile consiliului oamenilor muncii, biroului executiv, adunării generale a oamenilor muncii, precum și sarcinile stabilite de organul căruia îi este subordonată centrala.

În domeniul financiar, principalele atribuții prevăzute în Legea nr. 11/1970, art. 63 sînt :

— asigură controlul activității economico-financiare și gestionare de fond a unităților ; răspunde pentru luarea măsurilor necesare asigurării integrității avutului obștesc și buna gospodărire a fondurilor materiale și bănești ;

— dă dispoziții în limita competențelor legale pentru recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc. În legătură cu ultima atribuție, menționăm că în conformitate cu prevederea cuprinsă în art. 14, lit. d. alin. 2 din H.C.M. nr. 1885/1970, directorul general al centralei aprobă trecerea pe pierderi a creanțelor cu o valoare de peste 500 lei, nerealizate în termenul de prescripție, în cazul în care nu se datorează vinei angajaților ;

— emite dispoziții de reținere potrivit H.C.M. nr. 513/1959 (pct. 1 lit. b și pct. 2).

Desigur, atribuțiile cu caracter financiar înserate în mod expres în Legea nr. 11/1971 trebuie coroborate și cu celelalte sarcini de ordin economic și administrativ prin a căror exercitare se influențează în mod direct situația financiară a unității economice respective.

● **Atribuțiile compartimentului financiar.** Activitatea financiară a centralei industriale și a unității pe a cărei structură este organizată se realizează în cadrul compartimentului **financiar, prețuri, c.f.i., analize economice.** Prin intermediul acestui compartiment se coordonează și întreaga activitate de planificare financiară și de urmărire a realizării indicatorilor financiari ai tuturor întreprinderilor componente ale centralei industriale.

Acest compartiment asigură legătura cu ministerul tutelar în domeniul planificării financiare, raportării realizării indicatorilor financiari, aplicării unitare a unor norme de lucru și acte normative cu caracter financiar etc.

Scanned with OKEN Scanner

Principalele atribuţii în domeniul financiar ale serviciului **financiar, preţuri, c.f.i., analize-economice** din centralele industriale sînt următoarele :

— primeşte de la forul tutelar indicatorii economici-financiari aprobaţi pentru întreaga centrală industrială, îi defalcă pe sectoare de activitate şi-i transmite unităţilor componente ;

— analizează proiectele de plan-financiar primite de la unităţile componente şi întocmeşte planul financiar pe centrala industrială, pe care îl înaintează la forul tutelar ;

— analizează modul cum se realizează indicatorii economico-financiari la întreprinderi şi propune măsuri corespunzătoare conducerii centralei industriale ;

— adaptează pe parcursul perioadei de plan planul financiar cu modificările intervenite în celelalte secţiuni de plan ;

— asigură îndeplinirea planului financiar pe ansamblul centralei industriale şi pe unităţile componente, urmăreşte realizarea acumulărilor băneşti şi a obligaţiilor fiinanciare faţă de stat, varsă la buget sumele creditoare prescrise, ţinînd seama de prevederile Decretului nr. 167/1958 şi ale Codului muncii, asigură creşterea rentabilităţii şi folosirea eficientă a fondurilor materiale şi băneşti ; ia măsuri pentru realizarea creanţelor unităţii precum şi pentru respectarea disciplinei financiare ;

— efectuează recalculările periodice ale normativelor mijloacelor circulante, urmărind accelerarea vitezei de rotaţie a acestora prin îmbunătăţirea aprovizionării tehnico-materiale, a programelor de producţie şi a activităţii de desfacere ;

— calculează şi ia măsuri pentru plata şi micşorarea penalităţilor prevăzute de H.C.M. nr. 306/1970 ;

— urmăreşte situaţia stocurilor de valori materiale pentru încadrarea unităţilor componente în normativul total al mijloacelor circulante, pentru lichidarea stocurilor supranormative, fără mişcare şi cu mişcare lentă, precum şi preîntîmpinarea formării lor în viitor ;

— calculează şi încasează majorările prevăzute de Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 858/1957 ;

— analizează cauzele care au condus la depăşirea mijloacelor circulante planificate la întreprinderile din cadrul centralei care folosesc credite cu dobînzi majorate şi stabileşte măsuri care să asigure încadrarea acestora în fondurile planificate ;

— elaborează instrucţiuni pentru aplicarea în unităţile subordonate a metodologiei de planificare financiară ;

Scanned with OKEN Scanner

— întocmește documentația necesară pentru stabilirea prețului, potrivit competențelor stabilite de Legea nr. 19/1971.

— atribuții legate de activitatea financiară a întreprinderii pe a cărei structură este organizată (în domeniul planificării financiare și al creditelor, decontărilor, ordonanțării actelor de încasări și plăți, casieriei, calculului și evidenței retribuțiilor, prețurilor etc.);

1.7. ATRIBUȚII FINANCIARE EXERCITATE ÎN ÎNTREPRINDERI. Redăm în continuare atribuțiile financiare ce revin organelor de conducere colectivă, directorului și compartimentului financiar din întreprinderi.

● **Atribuțiile financiare ale comitetului oamenilor muncii.** Potrivit Legii nr. 11/1970, art. 52, comitetul oamenilor muncii din întreprinderile industriale are următoarele atribuții în domeniul financiar :

— analizează evoluția acumulărilor bănești și rentabilitatea, structura cheltuielilor și a stocurilor de valori materiale și ia măsuri pentru utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor de producție ;

— analizează modul cum se realizează gestionarea bunurilor materiale, stabilește măsuri pentru asigurarea integrității patrimoniului unității respective și stabilește măsuri în limita competențelor legale, pentru recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc ;

— aprobă bilanțul ; aprobă volumul total al cheltuielilor ce se pot face pe seama prețului de cost pentru acțiuni de publicitate și reclamă.

O atribuție de seamă a comitetului oamenilor muncii prevăzută ne Legea nr. 5/1970 art. 7 se referă la organizarea controlului în interiorul unității prin care se asigură cunoașterea și urmărirea permanentă a modului de gospodărire a mijloacelor materiale și bănești încredințate.

● **Atribuțiile financiare ale colectivului de conducere operativă.** Colectivul de conducere operativă este organul comitetului oamenilor muncii avînd atribuții de mare însemnătate, cu caracter de continuitate și operativitate. Prin structura sa, acest organ reprezintă un nucleu decizional avînd sarcini de a lua hotărîri în domeniul planificării, investițiilor, reparațiilor capitale, activităților de personal, protecția muncii și social, în limitele competențelor stabilite în Legea Nr. 11/1971, art. 54. Este important de subliniat că în legea și articolul menționat nu sînt prevăzute în mod expres atribuții cu caracter financiar ale colectivului de conducere operativă din întreprinderi. Totuși, atribuțiile privind aprobarea executării lucrărilor de mică mecanizare, și a altor lucrări necuprinse în planul de investiții prevăzute la art. 54, lit. c, se pot considera că au și un caracter financiar, privind din punctul de vedere al surselor de finanțare a acestora. În același sens, apreciem că

Scanned with OKEN Scanner

pot fi considerate ca financiare și atribuțiile privind aprobarea realizării unor investiții în regie sau antrepriză care, potrivit dispozițiilor legale, pot fi executate din resurse proprii lăsate la dispoziția unității, precum și din fondurile atribuite în acest scop de organul tutelar (art. 54, lit. c, al. 2, legea nr. 11/1971).

Avînd în vedere componența și rolul acestui organ de conducere operativă rezultă că în cadrul responsabilității sale se înscriu ca probleme de bază și preocupările pentru realizarea indicatorilor de plan, indicatorilor financiari și analiza situației financiare.

● **Atribuțiile financiare ale directorului.** Atribuțiile în domeniul financiar ce revin directorului întreprinderii se referă la gospodărirea mijloacelor bănești și la controlul activității economice și recuperarea pagubelor produse unității respective, fiind, în principal, următoarele:

— ia măsuri pentru asigurarea manipulării și păstrarea în siguranță a fondurilor bănești (art. 3, lit. b, Legea Nr. 5/970) ;

— asigură în condițiile stabilite de dispozițiile legale, efectuarea cu regularitate a operațiilor de inventariere periodică a materialelor, produselor și a altor bunuri, în vederea constatării la fața locului a existenței acestora (art. 3, lit. d, Legea Nr. 5/1970 ; art. 15, lit. a, H.C.M. 2230/1969 ; art. 10, H.C.M. 1885/1970). Rezultă că potrivit dispozițiilor legale, conducătorul întreprinderii are obligația să asigure efectuarea inventarierii întregului patrimoniu, deci inclusiv inventarierea disponibilităților din conturile de la bănci, a decontărilor și a altor valori ;

— asigură gospodărirea economicoasă a mijloacelor materiale și bănești și apărarea integrității avutului obștesc (art. 3, al. 1, Legea nr. 5/1970) ;

— organizează controlul financiar preventiv ;

— ia măsuri, pe baza constatărilor și propunerilor organelor de control financiar intern, pentru înlăturarea și prevenirea abaterilor și urmărește aplicarea integrală și la timp a acestor măsuri ;

— este obligat să stabilească, prin regulamentul de organizare și funcționare, atribuțiile și răspunderile ce revin fiecărui angajat care stabilește, întocmește sau care participă la întocmirea documentelor pentru operațiile ce se supun controlului preventiv, precum și a celor care exercită acest control (art. 8. Legea nr. 9/1974); cere organelor de control financiar să înscrie în jurnalul controlului acțiunile de control efectuate la unitatea ce o conduce (art. 13. H.C.M. 1047/1970) ;

— dispune în scris, pe proprie răspundere, efectuarea unei operații refuzate motivat în scris de către conducătorul compartimentului financiar-contabil (art. 17, Legea nr. 9/1974) ;

Scanned with OKEN Scanner

— folosește organele c.f.i. numai pentru realizarea atribuțiilor legale ale acestora și informează Ministerul Finanțelor, în condițiile stabilite de acesta, asupra constatărilor controlului financiar intern (art. 25, Legea nr. 5/1970) ;

— emite deciziile de imputare pentru recuperarea pagubelor produse de personalul întreprinderii (cu unele excepții); decizia se emite în termen de 60 zile de la data cînd a luat cunoștință de existența pagubei, iar constatarea se face nu mai tîrziu de 3 ani și respectiv 1 an de la producerea ei ;

— valorifică drepturile la despăgubire pentru prejudiciile suferite de întreprindere ;

— aprobă trecerea pe pierderi a creanțelor în valoare sub 500 lei care nu au fost realizate înăuntrul termenului de prescripție, în cazul în care nu se datorează vinei angajaților (art. 14, lit. d, alin. final, H.C.M. 1885/1970) ;

— aprobă trecerea pe pierderi a creanțelor reprezentînd despăgubiri pentru care organele de jurisdicție sau de arbitraj au pronunțat hotărîri definitive de respingere a cererilor, pe baza avizului comun al contabilului șef și al oficiului juridic, din care trebuie să rezulte că nu se poate stabili vina vreunui angajat (art. 14, lit. d, H.C.M. 1885/1970).

● **Atribuțiile compartimentului financiar.** Activitatea financiară a întreprinderilor industriale se realizează, după cum s-a mai arătat, în cadrul **serviciului financiar, prețuri, c.f.i., analize economice.** Fie că este organizat sub formă de birou în cadrul acestui serviciu complex, fie că este o grupă independentă de activități cu caracter financiar, compartimentul financiar are un rol bine definit în cadrul întreprinderii — asigurarea resurselor financiare necesare îndeplinirii tuturor secțiunilor planului economic.

Pornind de la premiza că activitățile unei unități economice au, în același timp, pe lîngă aspectul specific și un aspect financiar, rezultă că, în cadrul întreprinderii, compartimentul financiar are legături organice cu toate celelalte compartimente funcționale, cît și cu secțiile de producție.

2. CONCEPTUL ȘI ORGANIZAREA CONTROLULUI ECONOMIC-FINANCIAR

2. 1. CONCEPTUL DE CONTROL AL ACTIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR. Parte importantă a activității de evidență și urmărire a activității economice, financiare și sociale, controlul economic-financiar — determinat de existența proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție și de legile economice obiective care acționează în orînduirea socialistă — are un rol de primă importanță în economia națională.

Scanned with OKEN Scanner

Lucrările de specialitate[10]) relevă, pe drept cuvînt, că **„Legea dezvoltării planice-proporționale a economiei naționale reclamă în mod obiectiv efectuarea unui control riguros asupra proporțiilor și asupra ritmului de dezvoltare a ramurilor economiei naționale, asupra dezvoltării armonioase a județelor, a municipiilor, a orașelor, și a comunelor țării, asupra utilizării raționale a resurselor materiale, a forței de muncă și a mijloacelor bănești etc.“**

Tot în literatura de specialitate se relevă rolul important al controlului economic în **apărarea avutului obștesc.** Pe bună dreptate, prof. dr. Ștefan Luca-Pascal subliniază : „Deși ne aflăm pe o treaptă superioară a organizării societății noastre — construcția societății socialiste multilateral dezvoltate — cu cetățeni de o înaltă conștiință, avutul obștesc de multe ori este păgubit. Cauzele care produc pagube în dauna avutului obștesc sînt : lipsa de răspundere de care au dat dovadă, pe alocuri, unii conducători de unitate care nu au asigurat efectuarea la timp, potrivit legii, controlul gestionar sau controalele inopinate (îndeosebi cînd existau indicii de incorectitudine) ; neluarea unor măsuri hotărîte de combatere a creării de plusuri în gestiune, care fac în numeroase cazuri obiectul sustragerilor etc.“[11]).

În continuare, același autor analizează necesitatea imperativă de a se lua toate măsurile care să asigure un control riguros în unitățile socialiste. Este necesar să se acționeze pentru organizarea și exercitarea în mod corespunzător a controlului în interiorul unității, luîndu-se de către colectivele de conducere astfel de măsuri, încît principalele activități legate de integritatea avutului obștesc, și anume inventarierea, recepția, depozitarea, paza și controlul de poartă, gospodărirea formularelor cu regim special, evidența și gestionarea bunurilor, să fie organizate și să se desfășoare cu respectarea strictă a legii. Trebuie să se urmărească modul în care șefii compartimentelor din subordine acționează pentru executarea acestor sarcini și să se ia cu toată hotărîrea măsuri de sancționare a tuturor celor vinovați de încălcarea legalității socialiste.

Concomitent cu activitatea de producție, colectivele de conducere ale unităților trebuie să acorde atenție și activității de gospodărire a mijloacelor materiale și bănești, de apărare a avutului obștesc și să nu considere că acestea sînt numai de resortul compartimentului financiar-contabil. Așadar, economia socialistă nu poate fi organizată și condusă fără exercitarea unui control sistematic din partea statului. Controlul financiar **este o condiție indispensabilă** pentru paza proprietății socialiste, pentru prevenirea și lichidarea cauzelor stîrbirii acestei pro-

---

[10]) Gh. D. Bistriceanu „Finanțele Republicii Socialiste România“, Editura didactică și pedagogică, 1973, p. 554.

[11]) Vezi, dr. Ștefan Luca-Pascal, „Apărarea avutului obștesc prin mijloace de drept financiar“, București, 1973, p. 3 și următ.

Scanned with OKEN Scanner

prietăți inviolabile, pentru prevenirea risipei și a proastei gospodăriri, cît și pentru respectarea unui regim sever de economii.

Evident, controlul economic-financiar este impus, ca o necesitate obiectivă și de acțiunea **legii acumulării socialiste,** precum și de acțiunea **legii valorii,** aceste legi obiective ale socialismului impunînd, pe de o parte, cunoașterea prin control al modului de formare, repartizare și utilizare a produsului social, iar pe de altă parte, folosirea acestor elemente informaționale preponderente la elaborarea planului național unic de dezvoltare economico-socială.

Acțiunea legilor economice proprii orînduirii noastre socialiste reclamă exercitarea unui asemenea control permanent și riguros asupra producției, repartiției și asupra consumului produsului social și a venitului național, încît să se poată asigura traducerea în viață a politicii Partidului Comunist Român în ce privește scopul său final și primordial și anume : satisfacerea cît mai deplină a nevoilor materiale, sociale și spirituale ale poporului.

Nu putem încheia această secțiune fără să reliefăm, fie chiar și foarte sumar, trăsăturile proprii ale controlului economic-financiar, specifice economiei socialiste din țara noastră :

— **are un profund caracter democratic,** deoarece în acțiunea de control sînt atrase masele largi populare. Caracterul democratic al controlului rezultă, în primul rînd, din faptul că forța politică conducătoare a societății noastre este Partidul Comunist Român, care îndrumează, sprijină și controlează întreaga activitate economico-financiară a țării. Atragerea maselor populare la munca de control și folosirea sprijinului acestora constituie o condiție hotărîtoare pentru realizarea unui control economic-financiar complex și eficient ;

— **se desfășoară în mod planificat, fiind sistematic și multilateral ;** planificarea controlului implică o temeinică cunoaștere a conținutului și a sferei diferitelor forme de control, precum și o bună organizare a muncii. Caracterul planificat **nu înlătură,** ci dimpotrivă, impune exercitarea **inopinată** a controlului, mai ales atunci cînd organelor competente li s-au sesizat anumite încălcări ale disciplinei economico-financiare ;

— **se caracterizează prin operativitate, promptitudine** și **rapiditate.** Acțiunea de control întreprinsă asupra obiectivelor economice și financiare din întreprinderi și din instituții, nu durează un timp prea îndelungat, ci este efectuată într-un timp cît mai scurt posibil ;

— **are un important rol educativ,** datorită faptului că prin tehnica de realizare contribuie la ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii și îi determină pe aceștia să aibă o nouă atitudine față de muncă, să apere integritatea avutului obștesc, să gospodărească judicios mijloacele materiale și bănești, să respecte disciplina financiară și să lupte pentru întărirea legalității socialiste.

Scanned with OKEN Scanner

2. 2. ORGANIZAREA CONTROLULUI ECONOMIC. Fără să facem o analiză aprofundată a actelor normative care reglementează activitatea de control economic — fapt care constituie obiectul capitolelor din partea a doua a acestei lucrări — în prezenta secțiune ne vom mărgini să facem o prezentare generală a sistemului organizatoric privind această importantă activitate, concretizare a funcției de control a finanțelor socialiste.

Complexitatea activității de control economic — financiar a atras după sine, inevitabil, numeroase forme organizatorice de control. Acestea au depășit însă, în unele faze necesarul obiectiv, fapt semnalat cu pregnanță de către Secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în cadrul Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român din iulie 1972, cînd a arătat că **„Trebuie luate măsuri hotărîte pentru unificarea controlului și înlăturarea oricăror paralelisme".**

Plecînd de la cadrul legislativ instituit, putem afirma că în prezent dispunem de un sistem eficient de control, care prin însăși maniera sa de funcționare asigură o deplină corelare a acțiunilor la nivelul subsistemelor economice cu cele la nivel global, macroeconomic.

Potrivit cadrului legislativ în vigoare, dintre care amintim Legea nr. 5/1970 privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, organizarea și funcționarea controlului financiar și H.C.M. nr. 1047/1970, de aplicare a acestei legi, precum și Legea nr. 9/1974 privind controlul preventiv, sistemul organizatoric de control economic-financiar poate fi clasificat din mai multe puncte de vedere. În toate cazurile, avînd ca obiectiv central urmărirea modului cum se aplică hotărîrile partidului și statului nostru, controlul este, în primul rînd, un control politic[12]).

Printre clasificările care ne-au condus în analizarea activității organelor de control, în partea doua a acestei lucrări, am reținut pe aceea de ordin practic, privită din punctul de vedere al unităților economice :

— controlul de partid și de stat realizat de : Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale ; Curtea Supremă de Control Financiar; Ministerul Finanțelor și organele bancare (de care ne vom ocupa în cadrul capitolului VIII) ;

— controlul economic-financiar efectuat de organele de conducere și organe specializate ale unităților economice atît în faza preventivă, cît și concomitentă sau posterioară operațiunilor supuse controlului ; controlul ierarhic operativ-curent și controlul preventiv specializat (forme de control pe care le vom analiza în cadrul capitolului IX) ;

— controlul financiar intern, care se caracterizează prin următoarele trăsături esențiale : este specializat ; ca regulă, posterior fenome-

[12]) Vezi Mircea Coșea, „Însemnătatea controlului în activitatea unităților economice", Editura Politică, 1973, p. 25 și următ.

Scanned with OKEN Scanner

nelor economico-financiare pe care le analizează ; poate fi realizat atît de organe proprii ale unităţilor economice, cît şi din cadrul forurilor superioare (tratat în cadrul capitolului X).

Faţă de faptul că în cadrul capitolelor menţionate mai sus vom face o analiză detaliată a atribuţiilor ce revin organelor de control, în prezenta secţiune — conceptul de control economic — ne vom rezuma la o prezentare schematică a sistemului unitar naţional de control privind activitatea economico-financiară.

• **Marea Adunare Naţională,** în calitate de organ suprem al puterii de stat, pe lîngă atribuţiile legislative, îndeplineşte importante funcţii de control care se exercită sub diverse forme : în primul rînd exercită control asupra bugetului de stat, prin analizarea dărilor de seamă şi a contului general de încheiere a exerciţiului bugetar ; de asemenea exercită un control înainte şi în timpul dezbaterii privind adoptarea legii bugetului de stat; prin Comisia economico-financiară verifică legalitatea veniturilor şi a cheltuielilor bugetare, atît sub aspectul oportunităţii lor, cît şi sub aspectul corelării acestora cu obiectivele stabilite prin planul naţional unic de dezvoltare economico-socială a României ; un ultim aspect pe care vrem să-l relevăm este competenţa acordată prin Constituţia ţării de a numi comisii temporare care, potrivit obiectivului stabilit, pot controla şi activităţi economico-financiare.

• **Consiliul de Miniştri,** organ suprem al admnistraţiei de stat, exercită un control general privind : întocmirea şi realizarea planului naţional unic de dezvoltare economico-socială ; întocmirea şi executarea bugetului statului etc. Atribuţiile Consiliului de Miniştri sînt realizate, pe plan local, de către consiliile populare, evident, cu privire la unităţile economice pe care le coordonează.

• **Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale,** organ de partid şi de stat, specializat, funcţionează sub îndrumarea directă a Comitetului Central al P.C.R. şi a Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România. Înfiinţat cu rolul de a întări controlul economic şi, în acelaşi timp, de a elimina unele paralelisme — în lumina Hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din noiembrie 1972 — Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale exercită un control permanent, urmărind cunoaşterea operativă şi temeinică a modului în care ministerele, organele locale ale administraţiei de stat şi celelalte organizaţii înfăptuiesc hotărîrile de partid şi aplică legile statului, constituind una dintre cele mai importante pîrghii pentru urmărirea şi impulsionarea realizării, sub toate aspectele, a programului de dezvoltare economico-socială a ţării [13])

[13]) Vezi şi Gh. D. Bistriceanu, „Finanţele Republicii Socialiste România", Editura didactică şi pedagogică, p. 554 şi urmat.

Scanned with OKEN Scanner

• **Curtea Superioară de Control Financiar,** înființată ca urmare a dezvoltării funcțiilor de control ale M.A.N., este organ al Consiliului de Stat, avînd ca atribuții exercitarea controlului asupra activității economico-financiare desfășurate de organele centrale de stat. Așa cum vom arăta în cadrul capitolului VIII, acest organ controlează formarea și utilizarea rațională a fondului central de dezvoltare economico-socială și modul de realizare a indicatorilor de eficiență, executarea bugetului de stat, implicit a bilanțurilor contabile încheiate de organele centrale, balanța de plăți externe și eficiența activității de comerț exterior. Acestui organ de control îi revine și sarcina de a controla activitatea desfășurată de Ministerul Finanțelor, de Banca Națională și de celelalte bănci specializate și organe financiare centrale, cu privire la planificarea financiară, politica de credite, circulația monetară etc.

Așa cum se poate urmări în capitolul XII al acestei lucrări, Curtea Superioară de Control Financiar are și atribuții jurisdicționale, soluționînd, potrivit unei anumite competențe și proceduri, litigii privind avutul obștesc.

• **Ministerul Finanțelor,** organ specializat al administrației centrale de stat, are în cadrul atribuțiilor sale legale și exercitarea unui control complex privind constituirea, repartizarea și folosirea venitului național, calitate în care îndrumă și orientează exercitarea controlului financiar, în ansamblul economiei.

În virtutea atribuțiilor de control economic-financiar, Ministerul Finanțelor exercită un control general prin toate organismele sale, și un control specializat prin Inspecția generală de stat, care controlează activitatea economico-financiară a organelor centrale ale administrației de stat, a consiliilor populare, precum și a organelor financiare și bancare, cu o periodicitate de cel puțin o dată pe an la fiecare organ, privind normele legale referitoare la : modul cum se desfășoară executarea bugetului de stat ; finanțarea, creditarea, decontarea și execuția planului de stat etc.

• **Banca Națională și celelalte organe bancare specializate** au largi atribuții de control, care se exercită permanent, atît în faza preventivă a fenomenelor economice supuse controlului, cît și concomitentă și postoperativă, avînd ca obiective pricipale : utilizarea potrivit planului și cu eficiență a mijloacelor din dotarea proprie și împrumutate ; constituirea și vărsarea în conformitate cu prevederile legale a veniturilor datorate bugetului de stat ; depistarea în vederea repunerii în circuitul economic a imobilizărilor de mijloace materiale și bănești etc.

• **Comitetul de Stat pentru Prețuri** are, de asemenea, importante atribuții de control, cu profil specializat, privind: respectarea actelor normative referitoare la stabilirea prețurilor ; prevenirea practicării

Scanned with OKEN Scanner

unor preţuri care sînt contrare politicii generale de partid şi de stat în acest domeniu etc. Acest organ specializat al administraţiei de stat, în exercitarea atribuţiilor care îi revin, controlează în permanenţă, sub aspectele arătate (avînd un prenunţat caracter metodologic), activitatea privind politica de preţuri desfăşurată de ministere, celelalte organe centrale şi locale, precum şi la marile unităţi economice (îndeosebi la centralele industriale).

● **Pentru a întregi tabloul organelor de stat,** care exercită un control economic-financiar asupra actelor îndeplinite de organizaţiile socialiste, nu putem să trecem cu vederea activitatea **organelor de urmărire penală** (procuratură, securitate şi miliţie) **şi a celor de jurisdicţie** (tribunale, judecătorii şi comisiile de judecată) care, potrivit competenţelor stabilite prin actele normative, contribuie substanţial la realizarea şi finalizarea operaţiunilor de control economic-financiar (aspect de care ne vom ocupa în cadrul capitolului XII).

2. 3. FORMELE DE CONTROL ECONOMIC-FINANCIAR. În literatura de specialitate pot fi întîlnite multiple grupări ale formelor de control, după tot atît de variate criterii. În prezenta secţiune vom expune, succint, două clasificări ale formelor de control, respectiv din punctul de vedere al a) **momentului în care se exercită** şi b) **al ariei de cuprindere.**

● **Sub aspectul momentului în care se exercită controlul,** distingem:

— **controlul preventiv,** care se exercită înainte de efectuarea operaţiunilor economico-financiare supuse controlului ;

— **controlul concomitent,** care se exercită odată cu înfăptuirea actelor supuse controlului ;

— **controlul posterior,** realizat de organe specializate, după întocmirea operaţiunilor supuse controlului.

● **Sub aspectul ariei de cuprindere,** controlul economic-financiar poate îmbrăca următoarele forme :

— **control general sau de fond,** în sfera căruia se includ toate actele şi faptele de ordin economico-financiar ce constituie activitatea unei unităţi socialiste ;

— **control parţial sau tematic** care, aşa cum o arată denumirea se rezumă la un anumit domeniu de activitate : desfacere, aprovizionare, investiţii, retribuirea muncii etc. ;

— **control prin sondaj,** care se caracterizează prin circumscrierea activităţii de verificare la actele săvîrşite într-o anumită perioadă de timp şi se rezumă la anumite aspecte ;

Scanned with OKEN Scanner

— **control combinat sau mixt** care se caracterizează prin combinarea formelor de control expuse mai sus, precum și cu unele forme de control tehnic.

Oricare ar fi formele de control utilizate, așa cum vom vedea în partea a doua a lucrării, metodele adoptate sînt, în general următoarele : controlul documentar, controlul faptic, analiza economică, diverse forme de expertize nejudiciare etc.

3. INSTITUȚIA JURIDICO-ECONOMICĂ A EXPERTIZEI CONTABILE

3. 1. **NOȚIUNE — ROL.** Am arătat în secțiunea precedentă că, pe lîngă alte atribuții specifice, organele de urmărire penală și cele de jurisdicție desfășoară o activitate importantă de control privind apărarea avutului obștesc, activitate care se caracterizează prin stabilirea răspunderilor materiale, civile și penale a celor care prin încălcarea normelor legale aduc prejudicii patrimoniului încredințat organizațiilor socialiste. De asemenea, organele de arbitraj soluționînd litigiile care apar între unitățile socialiste îndeplinesc și o funcție de control economic-financiar, prin aceea că prin hotărîrile date cenzurează actele și faptele săvîrșite cu încălcarea normelor legale, privind în special disciplina contractuală, iar prin efectul acestor hotărîri se înlătură consecințele dăunătoare ale unor indiscipline de plan și financiare.

În această activitate de o deosebită importanță, complexă și diversificată — apărarea avutului obștesc și soluționarea litigiilor dintre organizațiile socialiste — organele menționate, în vederea clarificării situațiilor de fapt, apelează în unele situații la sprijinul unor specialiști în materia care formează obiectul anchetelor, a proceselor și a litigiilor supuse arbitrajului, cerîndu-le să examineze faptele și să-și spună punctul de vedere, prin expertize. Importanța expertizelor atît în procesele civile cît și în cele penale, constă deci în faptul că trebuie să ajute la lămurirea problemelor care se pun și la formarea convingerii intime a judecătorului, contribuind astfel — alături de celelalte probe — la rezolvarea cauzei și la darea hotărîrii care, rămasă definitivă, devine obligatorie și executorie.

Decretul nr. 79/1971 privind expertiza contabilă și tehnică, prin art. 1, definește astfel această importantă activitate : „Expertiza contabilă și expertiza tehnică sînt mijloace de probă care se dispun, la cerere sau din oficiu, de organul în drept, cînd pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei sînt necesare cunoștințele unui expert, sau, în cazurile prevăzute în decretul de față, ale unui alt specialist".

Așadar, expertiza contabilă este o activitate depusă de una sau mai multe persoane competente — experți contabili — care, pe baza cu-

Scanned with OKEN Scanner

noştinţelor teoretice şi practice acumulate în problemele evidenţei contabile şi în urma unei însărcinări primite de a efectua o expertiză contabilă, cercetează modul cum se reflectă în documentele şi evidenţa contabilă problemele puse de organele de urmărire penală, de cele judiciare şi ale arbitrajului de stat, exprimîndu-şi părerea, ca specialişti în această materie, prin raportul de expertiză contabilă în care se consemnează rezultatele expertizei. Expertul contabil este deci, o persoană care, posedînd cunoştinţele teoretice şi practice necesare în acest domeniu, avînd o bună orientare politică şi o ţinută morală ireproşabilă, capătă dreptul de a efectua expertize contabile menite să lămurească faptele, aşa cum se reflectă ele în evidenţa contabilă şi în documentele justificative.[14]).

Între activitatea de control economic-financiar şi activitatea de expertiză contabilă sînt unele apropieri şi interferenţe care, în linii generale, pot fi astfel concretizate :

— atît controlul economic-financiar cît şi expertiza contabilă se efectuează de economişti, cu înaltă calificare şi cu reputaţie neştirbită, specializaţi în domeniul contabil-financiar ;

— tehnicile utilizate în cele două domenii de activitate sînt asemănătoare, uneori pînă la identificare (stabilirea situaţiilor de gestiune, compensările plusurilor cu minusurile constatate la inventariere, analizele financiare etc. etc.)

— între cele două domenii de activitate există interferenţe şi legături strînse, datorate în special faptului că expertizele contabile fiind efectuate în faza judiciară, acestea, ca regulă generală, pleacă în analizele pe care le efectuează de la actele de constatare şi de la concluziile stabilite de organele de control economic-financiar (în cele mai dese cazuri de către controlul financiar intern şi de reviziile de gestiune) ;

— prin obiectivele la care sînt ţinuţi a răspunde experţii contabili se cere să se analizeze exactitatea concluziilor stabilite de organele de control economic-financiar, sau să se elucideze unele aspecte, noi, de ordin financiar-contabil, împrejurare care face ca actele încheiate în cele două faze — control şi expertiză — să se completeze reciproc, toate concurînd la stabilirea adevărului în cauza supusă judecăţii.

Aşadar, în activitatea de control economic-financiar şi aceea de expertiză contabilă există numeroase şi esenţiale apropieri şi interferenţe. Acesta este de altfel motivul, aşa cum am mai arătat, că într-o lucrare care are ca temă activitatea financiară şi controlul economic să nu poată lipsi un capitol care să trateze, chiar şi succint, complexele probleme pe care le ridică expertizele contabile.

---

[14]) Vezi şi Cornel Popescu — Aurel Deboveanu, „Expertiza contabilă judiciară, Editura ştiinţifică", Bucureşti, 1960, p. 23 şi urm.

Scanned with OKEN Scanner

3.2. ACTE NORMATIVE PRIVIND REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚII DE EXPERTIZĂ CONTABILĂ. În țara noastră activitatea de expertiză contabilă a fost reglementată pentru prima dată în anul 1921, reglementare legislativă determinată de unele încercări organizatorice anterioare, care își au începutul încă din anul 1907, dată la care au fost puse bazele **Uniunii absolvenților școlilor superioare de comerț** (uniune care în anul 1908 a elaborat primul proiect de organizare a unui **corp al contabililor).**

Soluționarea obiectivă a cauzelor privind avutul obștesc, precum și a litigiilor din competența arbitrajului de stat a impus ridicarea calitativă a activității de expertiză contabilă, prin selectarea și organizarea experților contabili într-un corp organizat, potrivit principiilor fundamentale ale noii orînduiri din țara noastră. Ca urmare, prin Hotărîrea C.C al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri nr. 240/1955 s-a trasat Ministerului Finanțelor și Ministerului Justiției sarcina de a rezolva această problemă, care suferea din lipsa unei reglementări legale și corespunzătoare. În aceste condiții a fost emis Decretul nr. 437/1957) (modificat prin Decretul nr. 321/1958) prin care sau pus bazele organizatorice ale actualului corp de experți contabili.

În cadrul amplului program de perfecționare a conducerii și planificării economiei naționale au fost elaborate noi acte normative. — Decretul nr. 79/1971 privind expertiza contabilă și tehnică și H.C.M. 845/1971 privind cuantumul retribuției experților contabili și experților tehnici — care, împreună cu prevederile din Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală, constituie cadrul juridic privind organizarea și procedura activității de expertize contabile.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II

FONDURILE UNITĂȚILOR ECONOMICE

Cunoașterea modului de formare și repartizare a fondurilor unităților economice constituie un imperativ pentru toți cei ce lucrează în compartimentul financiar. Stăpînirea unor probleme ca regimul juridic al fondurilor fixe și al mijloacelor circulante, sursele de finanțare a acestora, nivelul și condițiile de constituire și utilizare a fondurilor pentru producție, investiții și cointeresarea materială condiționează îndeplinirea în condiții optime a tuturor genurilor de activități financiare.

În contextul general al măsurilor luate de partidul și statul nostru pentru perfecționarea întregului mecanism economic, căutările pentru elaborarea de soluții care să contribuie la realizarea unei eficiențe superioare în utilizarea fondurilor materiale și bănești de către toate întreprinderile ocupă un loc central, ceea ce accentuiază importanța studiului aspectelor teoretice și practice pe care le ridică fondurile în etapa actuală.

În cadrul acestui capitol abordăm probleme ale concepției economice ce stă la baza formării și repartizării fondurilor centralelor și unităților subordonate, precum și ale modului practic de funcționare a mecanismului de alimentare și utilizare a acestora. Ca urmare, aspecte ca perfecționarea modului de asigurare a fondurilor, lărgirea drepturilor și competențelor unităților economice în folosirea lor, accentuarea funcțiilor beneficiului în paralel cu lărgirea participării creditului bancar și finanțarea obiectivelor majore de la centru sînt însoțite de indicarea reglementărilor în vigoare privind sursele de constituire și condițiile de utilizare a fondurilor la dispoziția unităților economice.

Scanned with OKEN Scanner

1. FORMAREA ŞI REPARTIZAREA FONDURILOR BĂNEŞTI ÎN ECONOMIA NAŢIONALĂ

1.1. FONDUL NAŢIONAL DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ. Reglementarea formării şi repartizării fondurilor băneşti în economia noastră naţională ocupă un loc important în Legea finanţelor, nr. 9/1972. Potrivit articolului 11 al acestei legi, sursa de bază a fondurilor băneşti ce se constituie în economie este venitul naţional, valoarea nou creată în industrie, agricultură, construcţii şi alte ramuri.

Din punctul de vedere al rolului pe care îl îndeplinesc în procesul reproducţiei sociale aceste fonduri se grupează în **fondul naţional de dezvoltare economico-socială** şi **fondul de consum** (art. 12, Legea nr. 9/1972).

Conferinţa Naţională a partidului din iulie 1972 a îmbogăţit sistemul categorial prin introducerea conceptului de fond naţional de dezvoltare economico-socială, concept impus de practica economică din ţara noastră.

Fondul naţional de dezvoltare economico-socială reprezintă categoria care exprimă cel mai sintetic totalitatea resurselor materiale şi economico-financiare pe care le poate mobiliza societatea într-o perioadă de timp, de obicei un an, şi a căror utilizare asigură dezvoltarea economico-socială multilaterală a societăţii. Avînd un conţinut calitativ nou, fondul naţional de dezvoltare economico-socială răspunde mai bine necesităţii de a avea o perspectivă clară asupra resurselor pe care le poate folosi societatea pentru dezvoltarea sa economico-socială.

În conformitate cu Legea finanţelor, nr. 9/1972, art. 12, acest fond se constituie din partea de venit naţional destinată dezvoltării, din amortizarea fondurilor fixe şi din alte resurse stabilite prin dispoziţii legale (vezi şi Legea nr. 8/1972 cu privire la dezvoltarea economico-socială planificată a României, art. 5, alin. 2).

Pornind de la prevederile legale de mai sus, rezultă că fondul naţional de dezvoltare economico-socială se formează la nivelul produsului social total. El înglobează atît părţi din venitul naţional, şi anume fondul de dezvoltare, cît şi părţi ale fondului de înlocuire, şi anume fondul de amortizare. Aşadar, fondul naţional de dezvoltare economico-socială nu se substituie fondului de dezvoltare, ci îl înglobează pe acesta ca principală sursă a sa.

● **Structură, destinaţii.** Fondul naţional de dezvoltare economico-socială este alcătuit dintr-un sistem unitar şi corelat de fonduri băneşti, din care fac parte (Legea nr. 9/1972, art. 13) :

Scanned with OKEN Scanner

a) fondul central de dezvoltare economico-socială ;

b) fondul local de dezvoltare economico-socială constituit la unităţile administrativ teritoriale : judeţe, municipii, oraşe şi comune ;

c) fondul propriu de dezvoltare economico-socială al unităţilor economice de stat : centrale industriale, unităţi asimilate acestora, precum şi întreprinderi ;

d) fondul de dezvoltare economico-socială al organizaţiilor cooperatiste şi al celorlalte organizaţii obşteşti ;

e) fondurile utilizate de populaţie pentru construcţii de locuinţe, construcţii gospodăreşti, creşterea producţiei şi a şeptelului, precum şi pentru alte bunuri cu destinaţii similare.

Fondul central de dezvoltare economico-socială se formează în cadrul şi din veniturile bugetului republican. El se utilizează pentru : investiţii productive şi acoperirea necesarului de mijloace circulante ale unor unităţi economice de stat de interes republican ; constituirea rezervelor de stat ; alte obiective şi acţiuni cu caracter economic ; dezvoltarea bazei materiale a unităţilor social-culturale de stat de interes republican şi a organelor centrale de stat ; pentru alte scopuri prevăzute prin dispoziţii legale (Legea finanţelor, nr. 9/1972, art. 14).

Fondul local de dezvoltare economico-socială se formează în cadrul bugetelor locale, din veniturile acestora, precum şi din resurse în afara bugetului de stat, provenind de la unităţile socialiste şi din contribuţia bănească a populaţiei. Constituirea fondului local de dezvoltarea economico-socială are loc la nivelul judeţelor, municipiilor, oraşelor şi comunelor.

Acest fond se utilizează pentru : investiţii productive şi acoperirea necesarului de mijloace circulante al unor unităţi economice de stat de interes local ; alte obiective şi acţiuni cu caracter economic ; dezvoltarea bazei materiale a unităţilor social-culturale de stat de interes local şi a organelor locale de stat ; alte scopuri prevăzute prin dispoziţii legale.

Formarea şi utilizarea fondului local de dezvoltare economico-socială sînt reglementate prin Legea finanţelor, nr. 9/1972, art. 15.

Atît fondul central, cît şi cel local de dezvoltare economico-socială se cuprind în bugetul de stat la partea de cheltuieli, avînd ca sursă de finanţare resursele generale ale bugetului şi nu fonduri de afectaţie specială.

Fondul propriu de dezvoltare economico-socială al unităţilor economice de stat se constituie din beneficii, amortizarea fondurilor fixe şi alte resurse (încasări din lichidarea fondurilor fixe etc.). O caracteristică a sa este că se formează distinct pe destinaţii. El se utilizează

Scanned with OKEN Scanner

pentru investiții productive și social-culturale, mijloace circulante, precum și pentru alte destinații privind dezvoltarea (Legea nr. 9/1972, art. 16).

În legătură cu **fondul de dezvoltare economico-socială al organizațiilor cooperatiste și al celorlalte organizații obștești,** Legea finanțelor, nr. 9/1972 prevede la articolul 17 că „se constituie din resurse proprii și se utilizează în concordanță cu prevederile de plan și în condițiile stabilite prin dispoziții legale și statutele lor de organizare".

Articolul 18 al aceleași legi prevede obligativitatea păstrării la bănci a mijloacelor bănești care alcătuiesc fondurile de dezvoltare economico-socială proprietate socialistă și utilizarea lor, sub controlul acestor instituții, pentru obiectivele și acțiunile prevăzute în plan, cu respectarea normelor și normativelor stabilite.

Sintetizarea și gruparea **destinațiilor fondului național de dezvoltare economico-socială** este realizată prin Legea nr. 8/1972 cu privire la dezvoltarea economico-socială planificată a României, art. 5, alin. 3, care prevede următoarele utilizări :

a) investiții privind dezvoltarea, modernizarea și reînnoirea fondurilor fixe productive din industrie, agricultură, construcții, transporturi, alte ramuri ale producției materiale și serviciilor, lărgirea bazei materiale a cercetării științifice ;

b) asigurarea unităților economice cu cantitățile normate de materii prime, materiale și alte mijloace circulante necesare desfășurării activității lor economice ;

c) constituirea de rezerve ;

d) investiții privind lărgirea bazei materiale a învățământului, culturii, ocrotirii sănătății și altor activități social-culturale, precum și pentru construcția de locuințe și lucrări edilitar-gospodărești la orașe și sate.

La Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972 s-a subliniat că fondul național de dezvoltare economico-socială va fi folosit cu precădere spre lărgirea și modernizarea fondurilor fixe productive, îndeosebi pentru înzestrarea economiei cu mașini și utilaje la nivelul tehnicii celei mai noi. Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism aduce noi precizări pe această linie. Astfel, se relevă că cea mai mare parte a fondului de dezvoltare va fi alocată pentru asigurarea progresului în ritm înalt al industriei și agriculturii, pentru înfăptuirea programului de îmbunătățiri funciare și irigații, pentru sistematizarea teritoriului, a orașelor și satelor, pentru dezvoltarea construcției de locuințe.

Stabilirea judicioasă a volumului fondului național de dezvoltare economico-socială, determinarea rațională a componentelor sale pe surse

Scanned with OKEN Scanner

și destinații, utilizarea sa cu eficiență maximă reprezintă condiții esențiale pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. Ca urmare, este demnă de subliniat necesitatea instituirii unei discipline severe în formarea acestuia la toate nivelurile, conjugată cu descoperirea și mobilizarea disponibilităților bănești existente și folosirea lor cu efecte economice sporite.

1.2. FONDUL DE CONSUM. Fondul de consum servește satisfacerii nevoilor de consum ale populației și se împarte în :

a) fond de consum individual, constituit din produsul pentru sine ;

b) fond de consum social, constituit din plusprodus.

Conform art. 5 din Legea nr. 8/1972 cu privire la dezvoltarea economico-socială planificată a României, componentele fondului de consum sînt :

a) mărfurile și serviciile destinate consumului, corespunzător veniturilor bănești ale populației ;

b) resursele alocate pentru buna desfășurare a activității de învățămînt, de ocrotire a sănătății și asistență socială ; a instituțiilor de cultură, a stațiunilor de odihnă și balneoclimaterice ; pentru întreținerea fondului de locuințe, a rețelei de drumuri publice, precum și pentru alte servicii prestate populației gratuit sau cu plata redusă ;

c) resursele create prin activitatea economică desfășurată în gospodăriile individuale și consumate direct de populație.

Consumul reprezintă momentul final al reproducției sociale, în care are loc folosirea produsului social pentru satisfacerea nevoilor producției și ale oamenilor. El are o influență activă asupra producției, creșterea și diversificarea nevoilor stimulînd puternic lărgirea producției de bunuri materiale.

Între fondul de dezvoltare și fondul de consum, există o strînsă interdependență. Astfel, analiza consumului relevă aspectele cele mai importante ale condițiilor de viață ale populației și servește la stabilirea sarcinilor de dezvoltare a economiei unei țări. Creșterea fondului de consum este determinată de rata dezvoltării, care condiționează ridicarea standardului de viață, satisfacerea cît mai deplină a nevoilor materiale și spirituale ale oamenilor. Majorarea fondului de consum peste limita optimă, rațională, ar conduce la încetinirea ritmului de creștere economică, restrîngînd posibilitățile de ridicare a nivelului de trai în viitor și de lichidare a decalajului față de țările dezvoltate economic.

Stabilirea unor proporții judicioase între fondul de dezvoltare și cel de consum constituie cerințe de o deosebită importanță pentru armonizarea intereselor generale și personale, cu profunde implicații de ordin economic, politic și social. La Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arăta : „Partidul nostru acordă cea mai mare atenție justei repartizări a venitului național pen-

Scanned with OKEN Scanner

tru dezvoltare şi pentru consum, de aceasta depinzînd în mod hotărîtor progresul general al societăţii"[1]

Rata înaltă a dezvoltării fiind condiţia de bază a satisfacerii tot mai depline a nevoilor poporului, a creşterii consumului, stă în centrul atenţiei politicii economice a P.C.R. În perioada actualului cincinal, fondul de dezvoltare se ridică la 30—32% din venitul naţional, constituind garanţia ridicării României la un înalt nivel de dezvoltare a forţelor de producţie, a culturii şi civilizaţiei poporului.

Menţinerea în continuare a unei rate judicioase a dezvoltării este hotărîtoare pentru rezolvarea marilor probleme pe care le ridică construirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate în România. Ţinînd seama de această necesitate obiectivă, Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990 prevăd ca cea mai mare parte a venitului naţional — 66—67 la sută — să fie alocată în cincinalul 1976—1980 fondului de consum, cota parte destinată dezvoltării fiind de 33—34 la sută.

2. FONDURILE DE PRODUCŢIE ŞI CIRCULAŢIE

2.1. CONŢINUT. Pentru desfăşurarea activităţii de producţie unităţile economice trebuie să dispună de mijloace de muncă — maşini, utilaje, clădiri etc. —, de obiecte ale muncii — materii prime şi materiale, combustibil — şi de resurse băneşti pentru plata retribuţiilor şi a altor cheltuieli. **Totalitatea mijloacelor materiale şi băneşti de care dispun unităţile economice în vederea desfăşurării activităţii lor de producţie şi desfacere constituie fondurile acestora.**

Fondurile unităţilor economice sînt o categorie specifică orînduirii socialiste şi exprimă faptul că mijloacele respective se găsesc în proprietatea socialistă şi sînt utilizate în interesul celor ce muncesc în mod planificat şi eficient. Stăpînii mijloacelor de producţie şi ale produselor obţinute cu ajutorul lor sînt oamenii muncii, liberi de exploatare, producători şi proprietari de mijloace de producţie în acelaşi timp. Fondurile unităţilor economice sînt constituite din fonduri de producţie şi fonduri cu destinaţie socială.

[1]) Nicolae Ceauşescu, „Raport la Conferinţa Naţională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972", Editura politică, Bucureşti, 1972, pg. 22.

Scanned with OKEN Scanner

Fondurile cu destinație socială — locuințe, cluburi, cantine etc. — nu participă direct la procesul de producție, la producția de bunuri materiale, ci satisfac numai nevoile social-culturale ale oamenilor muncii.

Fondurile de producție ale unităților socialiste se află într-o continuă mișcare : la începutul procesului de producție ele există în formă bănească, apoi trec în formă productivă, din aceasta în formă marfă și, în cele din urmă, în forma bani de la care au plecat.

În mișcarea lor, fondurile de producție ale unităților parcurg trei stadii distincte, care se desfășoară în mod succesiv. În primul stadiu unitățile economice folosesc fondurile bănești pentru a cumpăra mijloacele de producție necesare și a plăti retribuția angajaților. În al doilea stadiu, cu rol hotărîtor, are loc procesul de producție propriu-zis. Al treilea stadiu, și ultimul, constă în transformarea produsului finit din forma marfă în forma bănească.[4])

Perioada de timp în care fondurile unităților economice parcurg cele trei stadii formează **un circuit economic.** Circuitul fondurilor privit ca un proces neîntrerupt poartă denumirea de **rotație.**

Rotația fondurilor ca și atribuirea lor sînt procese organizate în mod conștient la nivelul fiecărei unități economice, care se desfășoară pe bază de plan. Modul în care se efectuează rotația fondurilor are o mare importanță pentru fiecare întreprindere și ramură în parte, precum și pentru economia în ansamblu. O rotație accelerată a fondurilor contribuie la reducerea prețului de cost și ridicarea ratei rentabilității, la sporirea resurselor destinate dezvoltării economiei.

În procesul rotației, fondurile unităților economice trec în mod continuu din sfera producției în sfera circulației și invers. Rezultă că pentru cunoașterea direcțiilor de acțiune în vederea accelerării rotației are importanță studiul timpului de producție și a timpului de circulație.

Timpul de producție este format din perioada de muncă, perioada întreruperilor în procesul de muncă și perioada în care fondurile se găsesc sub forma stocurilor destinate producției. Evident, componenta de bază este timpul de muncă, în care fondurile se află sub acțiunea directă a muncii vii. Din multitudinea de factori care determină scurtarea perioadei de muncă putem menționa : introducerea tehnicii noi, îmbunătățirea organizării producției și a muncii, ridicarea calificării cadrelor.

---

[4]) Vezi: „Economie politică", vol. II, Editura didactică și pedagogică, București, ediția a II-a, 1973, pg. 286—287.

Scanned with OKEN Scanner

Întreruperile în procesul muncii pot fi determinate de cauze obiective (supunerea obiectelor muncii unor procese naturale) sau subiective (neaprovizionarea la timp a locurilor de muncă cu materiale, defecțiuni ale utilajelor etc.). În primul caz, întreruperile sînt legate de specificul procesului de producție și reducerea lor se poate realiza prin aplicarea unor noi cuceriri ale științei și tehnicii ; întreruperile din cea de a doua categorie trebuie înlăturate cu desăvîrșire prin aplicarea de măsuri tehnico-organizatorice corespunzătoare.

Timpul în decursul căruia fondurile se află sub forma rezervelor de producție decurge din momentul intrării mijloacelor de producție în întreprinderi și pînă la începerea propriu-zisă a procesului de producție. Acest timp depinde de modul în care se desfășoară aprovizionarea : frecvența aprovizionărilor, aprovizionarea la dimensiunile și calitățile corespunzătoare etc. Existența în întreprinderi a unor stocuri peste necesar încetinește rotația fondurilor și sustrage din circuitul economic bunuri materiale care ar putea fi folosite pentru alte nevoi ale economiei.

Timpul de circulație este timpul în care fondurile se găsesc în sfera circulației și se compune din perioada necesară transformării produselor finite în bani și a banilor în rezerve pentru producție. Buna organizare a desfacerilor, ritmicitatea producției și creșterea calității ei, reducerea timpului de întocmire și depunere a documentelor de decontare la bancă — iată numai cîteva direcții de acțiune pentru reducerea timpului de circulație.

În accelerarea rotației fondurilor un rol important revine finanțelor. Justa dimensionare a necesarului de fonduri, stabilirea unui raport corespunzător între diferite surse de finanțare, îmbunătățirea permanentă a metodologiei de finanțare și creditare, exercitarea unui control financiar eficient asupra tuturor laturilor activității sînt tot atîtea pîrghii de accelerare a vitezei de rotație a fondurilor.

În raport cu particularitățile rotației lor, fondurile unităților economice sînt compuse din fonduri fixe și mijloace circulante.

2.2. FONDURILE FIXE. Mijloacele de muncă, spre deosebire de obiectele muncii, își păstrează forma lor inițială tot timpul cît se găsesc în procesul de producție. Pe măsura funcționării lor se uzează în mod treptat și-și transferă valoarea asupra noului produs, tot în mod treptat. Ele părăsesc sfera producției abia după ce s-au uzat sub raport fizic și moral și urmează să fie înlocuite cu altele.

Scanned with OKEN Scanner

Din necesități practice, nu toate mijloacele de muncă sînt considerate fonduri fixe. Noțiunea de fond fix este riguros delimitată prin actele normative. Regulamentul pentru executarea Legii nr. 62 din 27 decembrie 1968 privind amortizarea fondurilor fixe, aprobat prin HCM nr. 139/1969, prevede la articolul 2 : „Se consideră fond fix (...) obiectul singular sau complexul de obiecte (...) îndeplinind cumulativ următoarele condiții :

a) valoare de inventar de cel puțin 500 lei ;

b) durată de serviciu normată mai mare de un an.

Rezultă că neîndeplinirea de către un mijloc de muncă a uneia din cele două condiții determină includerea sa în categoria mijloacelor circulante, la grupa obiecte de inventar. Încadrarea mijloacelor de muncă în categoria fondurilor fixe sau a obiectelor de inventar are ca urmare și aplicarea unui regim economic și juridic diferit privind intrarea și ieșirea lor din patrimoniul unităților, precum și felul în care se recuperează valoarea transmisă asupra noilor produse.

Sînt asimilate fondurile fixe (Legea nr. 62/1968 privind amortizarea fondurilor fixe, art. 3) :

a) investițiile efectuate la fondurile fixe închiriate ;

b) investițiile puse în funcțiune, total sau parțial, chiar dacă nu sînt înregistrate ;

c) investițiile care nu se concretizează în fonduri fixe (amenajări de lacuri, terenuri și alte lucrări similare) ;

d) investițiile efectuate pentru descopertă.

Nu sînt considerate fonduri fixe :

a) motoarele, aparatele și alte subansamble ale fondurilor fixe, procurate în scopul înlocuirii celor uzate (cu unele excepții prevăzute în Regulamentul pentru aplicarea Legii nr. 62/1968 privind amortizarea fondurilor fixe, aprobat prin HCM 139/1969) ;

b) sculele, instrumentele și dispozitivele speciale ce se folosesc fie la fabricarea anumitor produse în serie sau în masă, fie la executarea unei anumite comenzi ;

c) construcțiile și instalațiile provizorii executate din fondurile de organizare de șantier ;

d) animalele adulte de producție și reproducție din întreprinderi agricole de stat și stațiuni experimentale agricole, animalele care nu au îndeplinit condițiile de trecere la animale adulte, animalele la îngrășat și coloniile de albine ;

Scanned with OKEN Scanner

e) lacurile, bălțile și iazurile care nu sînt rezultatul unei munci, precum și pădurile și terenurile ;

f) investițiile efectuate pentru realizarea lucrărilor miniere și de foraj, pentru explorări și prospecțiuni geologice, precum și forajele care nu au dat rezultate și sondele care din motive obiective nu se pot exploata ;

g) prototipurile, atît timp cît servesc ca model la executarea producției de serie, inclusiv seria zero, sau sînt supuse încercărilor în vederea omologării ;

h) echipamentul de protecție și de lucru, îmbrăcămintea specială și accesoriile de pat, indiferent de valoarea și durata lor de serviciu ;

i) plantațiile tinere înainte de trecerea lor pe rod și plantațiile de protecție pînă la 5 ani inclusiv.

Fondurile fixe constituie proprietate de stat, iar unitățile economice au asupra lor numai dreptul de gospodărire. „Întreprinderea este unitatea economică cu autonomie în gospodărirea fondurilor în scopul folosirii întregului potențial economic" se arată în Legea nr. 11/1971, art. 3, alin. ultim. Ca urmare a acestui regim juridic, fondurile fixe aflate în înzestrarea unităților economice nu pot fi înstrăinate, ipotecate sau gajate și nu pot fi urmărite în temeiul nici unui titlu și pe nici o cale (consecințe inserate expres în articolul 4, alin. 2 al aceleiași legi).

Așadar, fondurile fixe sînt **inalienabile,** în sensul că nu pot fi transmise de unitatea în dotarea căreia se află către altă unitate. Ele pot fi înstrăinate, în mod excepțional, contra plată, în condiții stabilite prin actele normative, unor organizații cooperatiste și obștești (decretul nr. 1015/1966). În cazul în care fondurile fixe nu-și găsesc utilizare în procesul de producție al unei unități, pot fi transferate sau lichidate. Prin transfer, fondurile fixe sînt trecute din patrimoniul unei unități de stat, în patrimoniul alteia.[3]. Transferul se face fără plată[4] și la valoarea inițială a fondului transferat, indiferent de uzură. În cazul în care mijlocul fix nu mai este utilizabil sau nu poate fi redistribuit, se trece la casarea lui (reglementată prin HCM nr. 771/1962)[5]. O altă caracteristică a fondurilor fixe este aceea că nu pot fi constituite drept gaj, deci sînt **negrevabile cu drepturi reale.** Ele sînt și **insesizabile,**

---

[3]) Data transferării este cea care rezultă din ordinul de transfer, chiar dacă în fapt transferul a avut loc la altă dată (arbitraj interjudețean Suceava, Hotărîrea nr. 195/1969, în R.A.S. în 4/1969 pag. 117).

[4]) În raporturile dintre organizațiile socialiste de stat este inadmisibilă înstrăinarea fondurilor fixe cu titlu onoros (Decizia P.A.S. nr. 2594/1965 în R.A.S. nr. 2/1966 pag. 100 și Decizia P.A.S. nr. 748/1972 pag. 101).

[5]) Reglementarea juridică a intrărilor și ieșirilor de fonduri fixe și alte bunuri este tratată în „Cartea întreprinderii", Curier economic — legislativ, supliment la revista „Viața economică", nr. 1—2/1972, pag. 160—176

Scanned with OKEN Scanner

neputînd fi urmărite silit pe nici o cale. Fondurile fixe au ca atribut şi pe acela de a fi **imprescriptibile** (art. 1844 din Codul civil), în sensul că aceste bunuri nu pot fi pierdute de către stat, în cazul cînd se află în mîinile unor persoane fizice sau juridice, altele decît unităţile de stat, prin nefolosirea unor căi de recuperare.

2. 3. **MIJLOACELE CIRCULANTE.** Obiectele muncii — materii prime, materiale, combustibil etc. — participă la un singur ciclu de producţie, fie prin încorporare fizică în noul produs (materia primă), fie indirect, prin consumare (combustibil). **Fondurile de producţie circulante** apar sub forma stocurilor productive de materii prime, materiale, combustibil, semifabricate, producţie neterminată, deservind sfera producţiei. Funcţionarea în condiţii normale implică existenţa în permanenţă în unităţile economice a unor stocuri de produse finite în depozit sau în curs de expediţie, de mijloace băneşti etc. care formează conţinutul material al **fondurilor de circulaţie.** Totalitatea fondurilor circulante şi de circulaţie formează **mijloacele circulante.**

„Mijloacele circulante — parte importantă din avuţia naţională — formate din materii prime şi materiale, combustibil, produse finite, mărfuri, precum şi alte valori stabilite prin dispoziţii legale, sînt destinate să asigure buna funcţionare a unităţilor economice, îndeplinirea planului de producţie şi circulaţie a mărfurilor“ se arată în Legea finanţelor, nr. 9/1972, art. 34.

Deşi bine individualizate, fondurile circulante şi de circulaţie au legături directe, condiţionîndu-se reciproc. În unităţile economice există un proces continuu de transformare a fondurilor circulante în fonduri de circulaţie şi invers, fără de care este imposibilă continuitatea proceselor economice.

Obiectele de inventar, echipamentul de protecţie şi piesele de schimb, deşi îşi transferă valoarea în cadrul mai multor cicluri de fabricaţie, ca şi fondurile fixe, sînt incluse de dreptul nostru financiar în categoria mijloacelor circulante. Includerea lor în categoria fondurilor fixe ar fi complicat munca de evidenţă şi planificare a recuperării uzurii, datorită numărului mare, valorilor mici, precum şi duratelor de funcţionare extrem de variate.

După **criteriul sferei pe care o deservesc,** mijloacele circulante se divid în două categorii mari [6] :

---

[6]) Vezi: I. Craiu, Al. Babe, D. Bănescu, „Mijloacele circulante“, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1966, pag. 16—21.

a) mijloacele circulante din sfera producției, reprezentate atît de stocurile pentru producție, cît și de cheltuielile pentru producția nefinită ;

b) mijloacele circulante din sfera circulației.

În funcție de **destinația lor economică,** în cadrul fiecăreia din cele două categorii se disting mai multe subgrupe.

Stocurile pentru producție reprezintă prima formă pe care mijloacele circulante ale unităților economice o îmbracă în sfera producției, constituind elemente potențiale ale acesteia. În această grupă se includ:

— materiile prime — obiectele muncii trecute anterior prin filtrul muncii omenești și care alcătuiesc substanța produsului finit în aceeași formă sau în altă stare fizică sau chimică ;

— materiale de bază — participă la fabricarea produselor fără să constituie partea principală a acestora ;

— semifabricatele cumpărate — se regăsesc ca atare în componența noului produs ;

— materialele auxiliare — contribuie la obținerea produselor, fără a se regăsi în substanța acestora ;

— combustibilul — utilizat pentru producerea energiei ;

— ambalajele — necesare prezentării, protejării sau transportului produselor ;

— piesele de schimb — elemente ale mașinilor și utilajelor necesare pentru înlocuirea celor uzate ;

— obiecte de inventar — mijloace de muncă cu valoare sub 500 de lei sau durată de serviciu ce nu depășește un an ;

— echipament și materiale de protecție, uniforme — îmbrăcăminte specifică procesului de producție.

Odată cu începerea procesului de producție, mijloacele circulante care deservesc sfera producției iau forma cheltuielilor pentru producția neterminată, în care se disting mai multe subgrupe de mijloace circulante, cu o destinație economică precis delimitată :

— producția neterminată și semifabricate din producție proprie — produse ajunse în diferite stadii de prelucrare, însă incomplet finisate ;

— cheltuieli privind perioadele următoare — cheltuieli făcute în cursul perioadei curente sau provenite din trecut privind producția (sau alte activități — chirii, abonamente etc.) viitoare.

Prin încheierea procesului de producție, mijloacele circulante trec din sfera producției în sfera circulației, îmbrăcînd următoarele forme :

Scanned with OKEN Scanner

— produsele finite și semifabricatele destinate vînzării, care au fost verificate de controlul tehnic de calitate și așteaptă în depozit livrarea către beneficiari ;

— produse expediate și neîncasate — marchează, din punct de vedere juridic, momentul transformării unei părți din activul întreprinderii, într-un drept de creanță asupra clientului ;

— mijloacele bănești în casă și în cont — sînt rezultatul achitării contravalorii produselor de către clienți sau a alimentării cu fonduri a unităților economice de la buget, organul tutelar sau bancar ;

— mijloace în decontare — decontări neîncheiate cu bugetul, creanțe active față de alte unități, diverși alți debitori etc. —, care reprezintă, de regulă, mijloace imobilizate, în afara circulației normale.

Cunoașterea structurii mijloacelor circulante, delimitarea precisă a diferitelor grupe au importanță atît în procesul de planificare a necesarului lor, cît și în cel de acoperire cu fonduri.

● **Regimul juridic al mijloacelor circulante.** Unitățile socialiste de stat au — asupra acestor bunuri — un drept de administrare operativă directă de aceeași natură și esență cu dreptul acestora asupra fondurilor fixe.

Dreptul de administrare operativă directă asupra acestor bunuri este caracterizat prin următoarele atribute : posesiune, întrebuințare și dreptul de dispoziție materială. Toate aceste atribute trebuie să fie îndeplinite în mod adecvat rolului pe care mijloacele circulante îl îndeplinesc în procesul de producție, potrivit destinației lor economice.

Mijloacele circulante din sfera producției sînt **alienabile,** putînd fi transmise, contra plată, în măsura în care depășesc nevoile unităților deținătoare.

Mijloacele circulante sînt **insesizabile,** neputînd fi urmărite de creditori pe nici o cale, cu excepția mijloacelor bănești. Legea nr. 11/1971 cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat, prevede la art. 4, alin. 7 : „Pentru creanțe, pot fi urmărite numai mijloacele bănești ale întreprinderii". Valorile materiale aflate în gospodărirea unităților economice, ca și unele resurse financiare prevăzute în plan a se realiza în perioadele viitoare pot să constituie garanția creditelor pe termen scurt solicitate de aceste unități de la bancă (Legea finanțelor, nr. 9/1972, art. 42). Valorile materiale care constituie garanția creditelor rămîn în posesia debitorului, acestuia revenindu-i obligațiile legale în ce privește folosirea rațională și buna lor conservare (Legea nr. 9/1972, art. 43). Unitățile economice pot dispune de

Scanned with OKEN Scanner

valorile gajate fără aprobarea expresă a băncii, avînd însă obligația rambursării creditelor cu anticipație în cazul valorificării stocurilor înainte de scadența stabilită (Instrucțiunile B.N.R.S.R. nr. 1/1972, art. 60).

● **Regimul juridic al mijloacelor bănești.** Toate mijloacele bănești ale unităților socialiste se varsă și se păstrează la bancă. Din acest fapt se nasc o serie de raporturi juridice specifice de decontare între unitatea dependentă și banca ce o deservește, în baza contractului de cont de decontare. Acest contract cuprinde drepturi și obligații pentru ambele părți.

Mijloacele bănești ale unității sînt repartizate în contul său curent și în diverse alte conturi pentru fonduri cu destinație specială. Orice abatere de la destinația concretă a fiecărui fond specific, precum și nerespectarea dispozițiilor legale ce le sînt aplicabile sînt sancționate cu nulitatea absolută. Actele juridice încheiate cu încălcarea normelor legale specifice sînt nule absolut și nu produc nici un fel de efecte.

3. MODALITĂȚILE ȘI SURSELE DE FORMARE A FONDURILOR

3.1. **MODALITĂȚI DE FORMARE A FONDURILOR.** Ca urmare a hotărîrilor Conferinței Naționale a P.C.R. din decembrie 1967 și ale Congresului al X-lea al P.C.R., atenția principală s-a îndreptat spre găsirea acelor modalități și surse de formare a fondurilor unităților economice care să asigure gospodărirea rațională a mijloacelor materiale și bănești, indentificarea și mobilizarea cît mai completă a rezervelor existente și creșterea pe această bază a rentabilității, în paralel cu lărgirea atribuțiilor întreprinderilor și centralelor. Răspunzînd obiectivelor stabilite de Congresul al X-lea al P.C.R. și Conferinței Naționale a partidului din iulie 1972, Legea finanțelor a ridicat pe o treaptă superioară sistemul de finanțare a economiei naționale, contribuția acestuia la îmbunătățirea activității economico-financiare.

Necesarul de fonduri bănești ale unităților economice se poate acoperi pe următoarele căi (modalități) :

a) **Prin autofinanțare,** respectiv prin folosirea resurselor proprii și a celor asimilate acestora pentru finanțarea activităților de producție și investiții. Folosirea autofinanțării ca modalitate de formare a fondurilor are o importanță considerabilă pentru stimularea întreprinderilor și centralelor în optimizarea rezultatelor activității depuse, în obținerea celor mai ridicate performanțe tehnico-economice. Folosirea resurselor proprii pentru finanțarea activității are ca rezultat direct tendința de determinare cît mai judicioasă a necesarului de fonduri, uni-

Scanned with OKEN Scanner

tăţile străduindu-se să obţină rezultate cît mai bune. Aşadar, folosirea resurselor proprii pentru finanţarea activităţii duce în ultimă instanţă la creşterea eficienţei economice. Odată cu avantajele folosirii autofinanţării trebuie însă relevat că dezvoltarea activităţii economice nu poate fi limitată la nivelul resurselor proprii ce pot fi mobilizate cu această destinaţie, deoarece mărimea beneficiilor rămase la dispoziţia unităţilor depinde şi de factori independenţi de activitatea lor, cum sînt sistemul de preţuri, proporţia în care se împarte venitul net al societăţii între unităţile economice şi bugetul de stat etc. Aceasta impune folosirea alături de autofinanţare şi a altor modalităţi de formare a fondurilor ;

b) **Finanţarea de la bugetul statului.** Folosirea acestei căi de formare a fondurilor este posibilă datorită faptului că unităţile economice finanţate de la buget sînt proprietatea statului. Prin finanţarea de la buget se asigură distribuirea resurselor în concordanţă cu necesităţile fiecărei ramuri, asigurarea resurselor necesare îndeplinirii obiectivelor majore prevăzute în planul naţional unic de dezvoltare economico-socială, în concordanţă cu criterii de eficienţă maximă şi corespunzător cerinţelor dezvoltării în ritm accelerat şi diversificării economiei naţionale. Destinaţia celei mai mari părţi a cheltuielilor bugetului de stat pentru finanţarea economiei naţionale evidenţiază importanţa acestei modalităţi de formare a fondurilor.

La Conferinţa Naţională din decembrie 1967 s-a hotărît eliminarea fenomenelor de centralism excesiv, lărgirea independenţei operative, acordarea unei autonomii şi mobilităţi sporite unităţilor economice pe linia utilizării fondurilor. Lichidarea fenomenelor de centralism excesiv a însemnat — pe plan financiar — renunţarea la vechea practică, de a se mobiliza la bugetul statului aproape toate veniturile întreprinderilor de stat şi de a se finanţa de la buget majoritatea acţiunilor privind dezvoltarea acestora. Sporirea drepturilor şi atribuţiilor unităţilor economice s-a asigurat prin creşterea posibilităţilor de acoperire din propriile resurse — prin autofinanţare — a necesarului planificat de resurse băneşti pentru producţie şi investiţii ;

c) **Creditarea bancară,** care constă în acoperirea necesarului de fonduri pentru producţie şi investiţii pe seama creditelor. Folosirea creditului asigură acoperirea operativă a nevoilor de fonduri, sub controlul permanent al băncilor asupra necesităţii, oportunităţii şi economicităţii cheltuielilor. În cazul creditării bancare, cererile suplimentare de fonduri fiind însoţite de o creştere corespunzătoare a dobînzii şi de controlul băncii asupra modului de folosire a resurselor, întreprinderile sînt determinate să-şi stabilească cu chibzuinţă şi economie fondurile necesare.

Scanned with OKEN Scanner

Potrivit hotărîrilor Conferinței Naționale din decembrie 1967 și ale Congresului al X-lea al partidului, începînd din anul 1970 alocațiile de la buget se reduc nu numai ca pondere, ci și ca sumă absolută, în paralel cu întărirea funcției beneficiului ca sursă de autofinanțare a dezvoltării și lărgirea ariei de acțiune a creditului bancar, nu numai în domeniul producției, dar și în cel al investițiilor.

Extinderea creditării bancare ca modalitate de formare a fondurilor în ultimii ani este pe deplin justificată dacă se ține cont de caracterul ei elastic, maleabil. Creditarea bancară este avantajoasă pentru întreprindere, asigurîndu-i prompt resursele necesare, este avantajoasă pentru întreaga economie națională, deoarece prin acordarea de credite adaptate operativ la necesități se înlătură imobilizările de fonduri, asigurîndu-se o mai mare concordanță între circuitul valorilor materiale și al resurselor financiare.

Lărgirea sferei creditului bancar a fost însoțită de măsuri care vizează perfecționarea acestuia și întărirea rolului dobînzii bancare. Astfel, s-au instituit noi reglementări care prevăd tratarea diferențiată la creditare, în sensul că unitățile care își gospodăresc bine fondurile beneficiază de credite cu dobîndă normală, iar unităților care folosesc fonduri peste cele planificate și nu rambursează la scadență împrumuturile primite li se aplică un regim de creditare restrictivă, cu dobînzi majorate.

Conducerea de partid și de stat se preocupă în permanență de perfecționarea modalităților de formare a fondurilor necesare economiei naționale. În legătură cu aceasta, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Un rol de prim ordin joacă, în întreaga activitate economică, sistemul financiar și de credit. Asigurînd finanțarea tuturor ramurilor economiei naționale, el are menirea de a influența și dirija toate actele economice în direcția înfăptuirii neabătute a politicii partidului și guvernului de construire a socialismului". [7])

3.2. **SURSELE DE FINANȚARE A FONDURILOR FIXE.** Cheltuielile care se fac pentru construirea, reconstruirea, lărgirea, achiziționarea și modernizarea mijloacelor fixe din sfera productivă și neproductivă poartă denumirea de investiții. [8])

Toate lucrările de investiții, indiferent de amploare, importanță și resurse de finanțare se înscriu în planul unic de dezvoltare economico-socială. Ca urmare, nu mai poate fi vorba de clasificarea lor, după modul de planificare, în investiții centralizate și necentralizate.

---

[7]) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. I, Editura politică, București, 1968, pag. 540.

[8]) Gh. Bistriceanu, „Finanțele Republicii Socialiste România", Editura didactică și pedagogică, București, 1973, pag. 141.

Scanned with OKEN Scanner

Modul de constituire și utilizare a resurselor de finanțare permite împărțirea lucrărilor de investiții în două categorii distincte: **investiții finanțate din fondurile statului și investiții finanțate din fondurile unităților.**

Investițiile din fondurile statului, cu caracter productiv, se finanțează astfel (Legea finanțare, nr. 9/1972, art 89) :

a) din fondul central de dezvoltare economico-socială : investiții de interes republican privind construirea de noi întreprinderi sau combinate, acțiuni importante privind dotarea cu utilaje și mijloace de transport, precum și alte obiective și acțiuni stabilite anual prin planul național unic ;

b) din fondul local de dezvoltare economico-socială al județelor și municipiului București, municipiilor și sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor : investiții de interes local privind construirea de noi unități, precum și alte obiective și acțiuni stabilite prin planul unităților administrativ-teritoriale ;

c) din fondul propriu de dezvoltare economico-socială al unităților economice : investiții privind dezvoltări, modernizări, amenajări, reutilări și reînoiri de capacități, eliminarea locurilor înguste, îmbunătățirea proceselor tehnologice, obiective de interes comun pentru unitățile componente ale centralelor industriale, precum și alte obiective și acțiuni prevăzute prin plan.

După criteriul provenienței, sursele de finanțare a investițiilor se pot grupa în :

— surse proprii ;

— sursele primite prin redistribuirea de la organul tutelar ;

— alocații de la buget ;

— surse împrumutate (credite bancare).

La rîndul lor, sursele proprii sînt formate din **surse care nu se depun la bancă** (cu care se diminuează direct valoarea investițiilor obținîndu-se valoarea investițiilor de finanțat) și din **surse care se depun la bancă.**

În cadrul surselor de finanțare a investițiilor care nu se depun la bancă, menționăm în primul rînd **mobilizarea resurselor interne.** Prin mobilizarea resurselor interne se înțelege identificarea și punerea în circuitul economic a tuturor rezervelor ce se degajează din fondurile de investiții aflate la beneficiarii de investiții. Împărtășim punctul de vedere al economiștilor care disting în ansamblul mobilizărilor de resurse interne **mobilizările reale** — în cazul obținerii prin transfer a unor fonduri fixe de natura utilajelor — și **mobilizările aparente** —

Scanned with OKEN Scanner

cele determinate de nedecontarea lucrărilor executate sau prestațiilor de servicii, energie electrică, gaze, apă, etc. pînă la sfîrșitul trimestrelor, respectiv al anului[9]). Mobilizările aparente se transformă în imobilizări (care măresc valoarea investiției, adăugîndu-se la aceasta în vederea determinării investiției de finanțat) în perioada cînd se achită valoarea lucrărilor și prestațiilor.

Economiile din reducerea prețului de cost la lucrările executate în regie reprezintă altă sursă proprie care nu se depune la bancă. Atragem atenția că în cazul lucrărilor executate în antrepriză, economiile obținute din reducerea prețului de cost se reflectă în rezultatele financiare ale organizațiilor de construcții, influențînd rentabilitatea acestora.

Aportul important al **muncii patriotice** prestate de populație se înscrie în planul de finanțare a investițiilor, reprezentînd o altă sursă de finanțare a acestora (care nu se depune la bancă).

Sursele proprii de finanțare a investițiilor care se depun la bancă sînt formate din : amortizare, beneficiu, alte surse. Conținutul acestor surse, condițiile de constituire și ordinea utilizării lor sînt tratate în secțiunea 4.3., „Fondurile pentru investiții și mijloace circulante", deoarece reprezintă surse de alimentare a fondului pentru investiții finanțate din fondurile statului (constituit la dispoziția centralelor). Tot aici se subliniază și categoriile de lucrări de investiții care au ca surse de formare alocațiile de la buget și creditele bancare.

Investițiile din fondurile proprii ale unităților se finanțează numai pe seama surselor acestora (beneficii, amortizare) sau a creditelor bancare. Constituirea și utilizarea fondului pentru finanțarea investițiilor din fondurile proprii ale unităților economice este tratată mai pe larg la secțiunea 4.3. „Fondurile pentru investiții și mijloace circulante".

În acordarea și utilizarea surselor pentru finanțarea investițiilor, beneficiarii, organele de avizare și organele cu drept de decizie în materie de investiții trebuie să manifeste o exigență deosebită pentru a evita cheltuirea fondurilor pentru obiective mai puțin importante sau cu eficiență redusă.

3.3. SURSELE DE FINANȚARE A MIJLOACELOR CIRCULANTE

Legea finanțelor, nr. 9/1972 prevede la art. 36 sursele de finanțare a necesarului de mijloace circulante al unităților economice. Astfel, aliniatul 1 al articolului conține prevederea că volumul total al mijloacelor circulante necesare unităților economice se finanțează din re-

[9]) E. Nișulescu, S. Murgescu, Fr. Gräser, „Contabilitatea și eficiența investițiilor", în Supliment la Revista de contabilitate, nr. 4/1970, pag. 88.

Scanned with OKEN Scanner

surse proprii, din fondul național de dezvoltare economico-socială și din credite bancare. În cazul unităților noi — se înserează în continuarea articolului — necesarul de mijloace circulante se asigură din fondul central sau local de dezvoltare economico-socială, din fondul propriu de dezvoltare al centralelor industriale și din credite bancare. Creșterile anuale planificate de mijloace circulante la unitățile în funcțiune se acoperă din credite bancare, care se rambursează după încheierea bilanțului contabil anual, din beneficii și din alte resurse prevăzute cu această destinație.

Potrivit legii, necesarul de mijloace circulante ale unităților economice de stat se stabilește prin normative, în funcție de specificul ramurii, pe baza indicatorilor de plan, a normelor de consum și de stoc, precum și a altor elemente de calcul, urmărindu-se îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale, perfecționarea procedeelor tehnologice, reducerea cheltuielilor de producție și accelerarea vitezei de rotație a fondurilor (art. 35). Legiuitorul a stabilit categoric obligația ministerelor, unităților economice și a organelor financiare și bancare de a se ocupa de dimensionarea optimă a necesarului de mijloace circulante, de îndeplinirea sarcinilor de plan cu un volum cît mai redus de mijloace bănești (art. 37 din Legea finanțelor).

Necesitatea practică de elucidare a surselor de finanțare a mijloacelor circulante impune tratarea acestora distinct după proveniența lor și pe cele două destinații : acoperirea normativelor de mijloace circulante (la unitățile noi și la cele în funcțiune) și acoperirea necesităților de mijloace circulante care depășesc normativul.

După criteriul proveniență, sursele de finanțare a mijloacelor circulante se pot grupa astfel :

— surse proprii, provenite din beneficii ;

— surse asimilate celor proprii, în care se includ pasivele stabile ;

— surse primite prin redistribuire de la organul tutelar ;

— surse împrumutate, formate din credite bancare pentru mijloace circulante :

— alocații de la buget ;

— surse atrase. În această categorie se includ sursele folosite în cursul executării planului, pe seama furnizorilor neachitați și a altor diverși creditori. Sursele atrase sînt datoriile față de terți care depășesc nivelul pasivelor stabile și care echivalează cu o redistribuire neplanificată de fonduri (în măsura în care nu sînt luate în calculul limitei de creditare). Nivelul surselor atrase depinde de sistemul de finanțare, creditare și decontări folosit, de modul în care unitatea respectă disciplina financiară, de eficiența controlului bancar etc.

Scanned with OKEN Scanner

● **Finanțarea normativelor mijloacelor circulante. Înzestrarea cu mijloace circulante a unităților economice noi la nivelul normativului** se face de către ministere, alte organe centrale ale administrației de stat, comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București și de către centrale (pentru unitățile în subordine). Pînă la apariția legii finanțelor, fondurile necesare pentru dotare se asigurau numai de la bugetul republican sau local. Lărgind atribuțiile centralei pe plan financiar, legiuitorul a prevăzut posibilitatea ca necesarul de mijloace circulante la unitățile noi să se acopere, după caz, și din fondul propriu de dezvoltare economico-socială al centralelor, respectiv din beneficiile mobilizate la dispoziția acestora, care pînă la apariția acestor noi reglementări puteau fi utilizate numai pentru redistribuire la unitățile în subordine la care resursele proprii nu erau suficiente pentru acoperirea creșterilor de mijloace circulante. Pînă la stabilirea necesarului definitiv de mijloace circulante, unitățile noi pot primi avansuri din resursele prevăzute cu această destinație. În completarea acestor avansuri, pot primi credite bancare rambursabile la primirea necesarului efectiv de mijloace circulante, potrivit prevederilor din planul financiar.

La unitățile în funcțiune, creșterile anuale planificate de mijloace circulante se determină scăzînd din normativul minim de finanțat din anul de plan (mai mare), normativul minim de finanțat din anul de bază (mai mic). Dacă normativul minim de finanțat din anul de plan este mai mic decît cel din anul de bază, rezultă în anul de plan un **prisos** de mijloace circulante, care se varsă la dispoziția centralei pentru redistribuire sau la bugetul statului.

Creșterile de mijloace circulante din timpul anului reprezintă diferența dintre normativele celorlalte trimestre ale anului și normativul minim de finanțat.

Normativul minim de finanțat este acel normativ trimestrial din care s-au scăzut pasivele stabile și normativele pentru planul tehnic și tehnica nouă, care în comparație cu normativele celorlalte trimestre ale anului, diminuate cu aceleași elemente, prezintă nivelul cel mai scăzut.

Acest mod de determinare a normativului minim de finanțat face ca practic, în ordinea utilizării, prima sursă de finanțare a mijloacelor circulante să fie **pasivele stabile,** celelalte surse de finanțare în cadrul normativului minim fiind planificate numai după luarea în considerație a acestora. De asemenea, creșterea pasivelor stabile în anul de plan față de anul de bază are ca rezultat diminuarea creșterilor anuale de finanțat, iar reducerea pasivelor stabile — mărirea corespunzătoare a creșterilor anuale de mijloace circulante. În același sens influen-

Scanned with OKEN Scanner

țează normativul minim și modificările normativelor pentru planul tehnic și pentru tehnica nouă.

Creșterile anuale de mijloace circulante determinate de fiecare întreprindere după metodologia de mai sus se acoperă în timpul anului din credite, urmînd ca la sfîrșitul anului, după încheierea bilanțului contabil, să se ramburseze din beneficiile întreprinderilor și din alte surse prevăzute cu această destinație în planul financiar (sume primite de la organul ierarhic superior din redistribuirea prisosurilor de mijloace circulante și a beneficiilor, surse de la buget). Cînd beneficiul planificat nu se realizează, creditele corespunzătoare creșterii planificate a mijloacelor circulante se rambursează din sumele repartizate în acest scop, proporțional cu suma înscrisă în plan, din diferența de beneficiu rămasă după efectuarea vărsămintelor care au prioritate. Aceste credite se pot rambursa și din fondul de rezervă al centralelor industriale, în cazul în care beneficiul planificat nu se realizează integral la unele unități datorită unor cauze ce nu sînt imputabile acestora. Sumele rămase nerambursabile se mențin la creditare cu dobîndă normală, urmînd a se rambursa cel tîrziu în al doilea an de la obținenea lor, din sumele prevăzute în planul financiar al acelui an. (Normele metodologiei nr.1 privind creditarea pe termen scurt și efectuarea plăților între unitățile socialiste elaborate de Banca Națională, 1972, art. 58).

Creșterile de mijloace circulante din timpul anului se acoperă în totalitate din credite bancare. Aceste credite se rambursează în fiecare lună, în proporție de $^1/_3$ din suma cu care normativul este mai mic decît cel al trimestrului precedent. Banca poate aproba și alte termene de rambursare, în funcție de posibilitățile reale, însă cel mai tîrziu pînă la finele trimestrului.

● **Finanțarea necesităților de mijloace circulante care depășesc normativul.** Prin tratarea surselor de finanțare a mijloacelor circulante la unitățile noi și a creșterilor de mijloace circulante la unitățile în funcțiune nu am elucidat decît parțial problema pusă în discuție, deoarece în unitățile economice există și necesități de mijloace circulante care depășesc normativul. Acestea au ca surse de acoperire creditul bancar și sursele atrase. Creditul bancar, principala sursă de finanțare a necesităților de mijloace circulante care depășesc normativul, se acordă în principal pentru :

— necesarul suplimentar de mijloace circulante, intervenit în cursul anului, în cazul modificării sarcinilor de plan la unitățile economice în funcțiune ;

— stocuri de mijloace circulante peste normativ, necesare realizării sarcinilor de plan, de bună calitate și păstrate în mod corespunzător, care au asigurate consumul sau desfacerea ;

Scanned with OKEN Scanner

— documente în curs de încasare pentru reîntregirea mijloacelor circulante încorporate în produse livrate, lucrări executate sau servicii prestate ;

— produse cu ciclu lung de fabricație ;

— acoperirea cheltuielilor planificate care depășesc, în unele trimestre, veniturile.

Este lesne de observat că un loc important în formarea mijloacelor circulante din cadrul normativului și peste normativ îl ocupă creditul bancar. În legea finanțelor sînt înscrise cu claritate principiile care stau la baza acestuia : caracter planificat ; se acordă pentru destinații precise ; trebuie să fie garantat cu valori materiale sau cu resurse financiare prevăzute în plan a se realiza în perioadele viitoare; trebuie rambursat în termen (art. 42).

În lege sînt prevăzute, de asemenea, măsuri prin care să se lege strîns creditarea de îndeplinirea sarcinilor de plan, să se promoveze o disciplină financiară severă, să se utilizeze eficient sumele împrumutate. Astfel, **băncile pot acorda credite numai în limita planului de credite aprobat.** Peste volumul aprobat nu se pot acorda credite decît în cazul ivirii unor sarcini noi de plan sau al depășirilor de plan, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale (art. 40).

Băncile sînt împuternicite **să refuze acordarea de credite** în cazurile în care nu este asigurată desfacerea produselor ce urmează a se realiza, nu sînt create condiții pentru utilizarea eficientă a fondurilor solicitate și de rambursare la termen a creditelor (art. 47).

Unitățile economice care lucrează bine beneficiază de creditele necesare îndeplinirii sarcinilor de plan, precum și obținerii de produse peste plan cu desfacerea asigurată. În cazul în care apar greutăți financiare temporare din cauze obiective, unitățile economice pot primi **credite pentru nevoi temporare** cu dobîndă normală, pe perioada necesară înlăturării cauzelor care au determinat nevoile respective de fonduri, fără a se depăși 90 de zile.

Potrivit prevederilor legii finanțelor, conducerile unităților economice au obligația să-și desfășoare activitatea în cadrul fondurilor ce li s-au aprobat și să ia măsuri în vederea asigurării unui echilibru permanent între încasări și plăți. Această limitare a fondurilor în funcție de necesitățile îndeplinirii sarcinilor de plan impune aplicarea de măsuri pentru buna gospodărire a acestora, asigurîndu-se astfel, în permanență, capacitatea integrală de plată. În acest scop, conducerile unităților trebuie să se preocupe de realizarea de produse, executarea de lucrări sau prestarea de servicii de bună calitate, să se îngrijească de ritmicitatea și încasarea la timp a contravalorii acestora, astfel încît să poată face față, fără întreruperi, îndeplinirii obligațiilor de plată.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul în care o unitate economică și-a imobilizat o parte din mijloacele circulante, din care cauză nu mai poate face față în mod curent plăților, banca îi poate acorda la cerere, în mod excepțional, **un credit special cu dobîndă majorată,** pentru refacerea capacității sale de plată. Acordarea acestui credit este condiționată de aplicarea de măsuri de către unitatea respectivă care să ducă la redresarea situației sale economice în cel mult șase luni. De asemenea, trebuie să existe garanția rambursării creditului la termenul stabilit.

În eventualitatea în care situația financiară a unității economice beneficiară de credite speciale nu se redresează în perioada stabilită, se constituie o comisie formată din reprezentanți ai ministerului de resort, ai băncilor finanțatoare, ai Ministerului Finanțelor, ai Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Gospodăririi Fondurilor fixe și ai altor organe centrale, precum și specialiști din institute de cercetări științifice și cadre didactice din învățămîntul superior. Comisia face o analiză de ansamblu asupra situației economice și propune măsuri pentru redresarea acesteia, pe care le prezintă, prin ministerul de resort, Consiliului de Miniștri pentru a decide. Pînă la stabilirea măsurilor de luat, plățile din contul unității se pot efectua numai în **limita încasărilor,** în ordinea de preferință stabilită de lege.

Din cele spuse privind sursele de finanțare a mijloacelor circulante rezultă că ele sînt astfel structurate și organizate, încît să determine unitățile să asigure un echilibru permanent între încasările și plățile pe care le au de efectuat, printr-o aprovizionare rațională și o desfacere ritmică a producției, prin încadrarea în prețul de cost planificat.

4. FONDURILE CE SE CONSTITUIE LA DISPOZIȚIA UNITĂȚILOR ECONOMICE

4.1. NECESITATE, CONȚINUT. Constituirea la dispoziția unităților economice a unui ansamblu de fonduri bănești este impusă de un complex de factori, între care un loc central îl ocupă principiul centralismului democratic, așezat la temelia politicii financiare din țara noastră. Intemeierea politicii financiare pe principiul centralismului democratic asigură concentrarea și dirijarea resurselor financiare în direcția înfăptuirii obiectivelor fundamentale ale dezvoltării, concomitent cu autonomia funcțională a fiecărei unități socialiste în folosirea cu răspundere a părții din avuția națională ce i-a fost încredințată spre administrare (Legea finanțelor nr. 9/1972, art. 3). Așadar, constituirea fondurilor descentralizate la dispoziția unităților economice constituie o expresie a îmbinării raționale a conducerii centralizate cu democratismul economic.

Scanned with OKEN Scanner

Existența fondurilor la dispoziția unităților economice este determinată și de cerințele gestiunii economice, a cărei esență, ca metodă de conducere și organizare, constă în acoperirea cheltuielilor din veniturile proprii și obținerea de acumulări bănești. Legătura între constituirea și utilizarea fondurilor unităților economice și gestiunea economică se realizează într-un dublu sens. Astfel, trăsăturile gestiunii economice — în primul rînd autonomia funcțională și cointeresarea materială — nu se pot realiza fără existența unor fonduri la dispoziția unităților economice. Pe această linie, este demn de menționat că aplicarea cerințelor gestiunii economice nu exclude, ci presupune folosirea acestor fonduri în conformitate cu sarcinile de plan și legile în vigoare. „Fondurile bănești aflate în administrarea unităților socialiste se pot folosi numai în conformitate cu prevederile planului și cu respectarea normelor și normativelor stabilite potrivit dispozițiilor legale" se înserează în art. 8 din Legea finanțelor.

În același timp, respectarea cerințelor gestiunii economice înseamnă obținerea unor asemenea rezultate, încît fiecare unitate să asigure restituirea într-un termen cît mai scurt a fondurilor bănești primite, constituirea fondurilor necesare finanțării producției, investițiilor și satisfacerii nevoilor proprii, precum și alimentarea fondurilor centralizate ale statului (Legea finanțelor, nr. 9/1972, art. 7).

Pluralitatea fondurilor constituite la dispoziția unităților economice este determinată, în primul rînd, de existența celor două forme de proprietate socialistă — de stat și cooperatistă. Chiar în cadrul proprietății de stat se constituie mai multe fonduri bănești la dispoziția centralelor și întreprinderilor, ca urmare a ierarhizării deciziilor în materie de investiții, de lărgire a producției etc., precum și datorită necesității de separare a resurselor pentru producție de cele pentru investiții și cointeresare materială [10].

Deși există mai multe fonduri bănești la nivelul diverselor verigi organizatorice ale unităților economice, acestea sînt coordonate și corelate pe baza unei concepții unitare privind stabilirea volumului fondurilor necesare, stabilirea eficienței lor, a priorităților în dirijare. Ca urmare, fondurile unităților economice formează un sistem unitar.

Gradul de dezvoltare economică socială, obiectivele fiecărei etape de dezvoltare determină condițiile de constituire și utilizare, modificările în structura fondurilor de la o perioadă la alta. Astfel, începînd din anul 1970 — ca urmare a măsurilor hotărîte de Conferința Națională din decembrie 1967 și de Congresul al X-lea al P.C.R. — la dispoziția unităților economice a început să fie lăsată o parte mult mai însemnată din beneficiu pentru autofinanțarea producției și investițiilor, ceea

[10]) Vezi expunerea prof. dr. Iulian Văcărel la dezbaterea „Fondul național de dezvoltare economico-socială", în „Viața economică", nr. 21/1973.

Scanned with OKEN Scanner

ce a avut ca rezultat direct creşterea autonomiei şi răspunderii unităţilor economice şi a volumului fondurilor proprii la dispoziţia acestora. Pe aceiaşi linie, este demnă de menţionat şi introducerea conceptului de fond propriu de dezvoltare economico-socială al centralelor economice şi unităţilor asimilate acestora, concept impus de practica economică din ţara noastră.

Este important de subliniat că fondurile la dispoziţia unităţilor economice nu sînt egale (deci nu trebuie confundate) cu resursele necesare unităţilor economice care se asigură — în completarea fondurilor proprii — şi pe seama creditelor bancare şi a alocaţiilor de la buget. De pildă, finanţarea investiţiilor unităţilor economice se realizează din fondul propriu de dezvoltare economico-socială, din credite bancare şi prin alocaţii de la buget.

Datorită rolului important pe care îl au centralele economice în conducerea, organizarea şi planificarea activităţii tuturor unităţilor în subordine, cea mai mare parte a fondurilor se formează la dispoziţia acestora. Avantajul de care a ţinut seama legiuitorul prin această reglementare a fost posibilitatea pe care o au centralele de a dirija resurselor constituite în funcţie de condiţiile reale ale unităţilor.

Potrivit prevederilor Legii nr. 11/1971 cu privire la organizarea şi conducerea unităţilor socialiste de stat, art. 23—30, la dispoziţia centralelor se constituie următoarele fonduri :

— fondul pentru finanţarea investiţiilor din fondurile statului ;

— fondul pentru finanţarea investiţiilor din resursele proprii ale unităţilor ;

— fondul pentru efectuarea de modernizări, îmbunătăţiri ale tehnologiei producţiei, precum şi pentru lucrări de reparaţii capitale în afara celor planificate a se executa din cheltuielile de producţie sau circulaţie, la alte unităţi componente decît întreprinderile subordonate ;

— fondul de rezervă ;

— fondul pentru tehnica nouă ;

— fondul de rezervă în cadrul fondurilor valutare alocate pentru satisfacerea unor nevoi urgente de import ;

— fondul de premiere ;

— fondul pentru efectuarea unor lucrări de investiţii sociale din beneficiile peste plan ale anului anterior, în condiţiile prevăzute prin planurile anuale.

Întreprinderile beneficiază de fonduri repartizate de centrale (sau organul căruia îi sînt subordonate). În afara acestora, la dispoziţia lor se constituie următoarele fonduri (Legea nr. 11/1971, art 7) :

Scanned with OKEN Scanner

— fondul pentru efectuarea de modernizări, îmbunătăţiri ale tehnologiei producţiei, precum şi pentru lucrări de reparaţii capitale, în afara celor planificate a se executa din cheltuielile de producţie sau circulaţie ;

— fondul pentru tehnica nouă ;

— fondul de premiere ;

— fondul pentru efectuarea unor lucrări de investiţii sociale, din beneficiile peste plan ale anului anterior, în cadrul cotelor stabilite prin planurile anuale ; pentru întreprinderile din cadrul centralei fondul se constituie la nivelul centralei ;

— fondul pentru protecţia muncii ;

— alte fonduri prevăzute prin dispoziţii legale.

Este de observat că sînt şi alte fonduri ce se constituie în condiţiile actuale la nivelul unităţilor economice, în afara celor înserate în Legea nr. 11/1971, fie specificate expres în alte dispoziţii legale (de pildă fondul pentru invenţii şi inovaţii), fie rezultînd din conţinutul acestora (fondul pentru mijloace circulante. fondul pentru acoperirea subvenţiilor la unităţile subordonate planificate cu pierderi).

4.2 **CLASIFICARE.** Apreciem că cea mai importantă clasificare a fondurilor băneşti la dispoziţia unităţilor economice este determinată de destinaţia lor economică. După acest criteriu, distingem următoarele grupe de fonduri :

a) fondurile pentru dezvoltare, componente ale fondului propriu de dezvoltare economico-socială ;

b) fondurile pentru cointeresare materială ;

c) alte fonduri pentru necesităţile producţiei.

Ţinem să subliniem că demarcaţia între aceste trei grupe de fonduri nu este rigidă. În anumite condiţii şi limite, fondurile prevăzute la punctul c pot servi la dezvoltare sau la cointeresare materială. Astfel, fondul pentru tehnica nouă serveşte în principal pentru acoperirea unor cheltuieli — asimilarea de produse noi, perfecţionarea proceselor tehnologice — ce nu se încadrează în destinaţiile fondului naţional de dezvoltare economico-socială. În măsura în care se materializează în bunuri care se folosesc o perioadă mai îndelungată de timp, (staţii pilot, bancuri de probă), poate fi considerat ca resursă de finantare a dezvoltării[11]).

De asemenea, fondul pentru invenţii şi inovaţii conţine elemente de cointeresare materială (fiind utilizat pentru stimularea inventatorilor şi inovatorilor). Pe aceiaşi linie, menţionăm că folosirea beneficiului ca sursă de alimentare a fondurilor de dezvoltare, cointere-

[11]) Vezi expunerea prof. dr. Iulian Văcărel la dezbaterea „Fondul naţional de dezvoltare economico-socială", în revista „Viaţa economică" nr. 21/1973.

Scanned with OKEN Scanner

sează unitățile în ansamblu în creșterea rentabilității și a acumulărilor bănești.

O altă grupare importantă a fondurilor bănești ale unităților economice poate fi făcută după **sursa de constituire.** După acest criteriu distingem :

— fonduri constituite pe seama beneficiului ;

— fonduri formate pe seama prețului de cost ;

— fonduri alimentate de la bugetul de stat ;

— fonduri alimentate pe seama amortizării ;

— fonduri constituite pe seama mai multor resurse.

În legătură cu această clasificare menționăm că deși finanțarea investițiilor din fondurile statului se asigură și de la buget, nu am considerat alocațiile de la buget o resursă de constituire a fondului pentru investiții format la dispoziția centralelor economice. Necesitatea delimitării fondului propriu de dezvoltare al centralelor economice în ansamblul fondului național de dezvoltare impune separarea componentelor sale principale — fondurile pentru investiții — de alocațiile de la buget pentru finanțarea investițiilor, care sînt elemente ale fondului central sau local de dezvoltare economico-socială.

După modalitatea tehnică de determinare, fondurile unităților economice se clasifică în :

— fonduri care se constituie la nivelul necesarului rezultat din calcule tehnico-economice (fondul pentru investiții din fondurile statului, fondul mijloacelor circulante etc.) ;

— fonduri care se constituie pe bază de normative (cote, proporții) dinainte stabilite, care variază, ca regulă, în funcție de respectarea unor indicatori economico-financiari prevăzuți în plan (fondul de rezervă, fondul de premiere etc.).

Evident, clasificarea fondurilor unităților economice se poate realiza și după alte criterii. Cunoașterea grupărilor fondurilor bănești prezintă importanță pentru analiza evoluției și eficienței folosirii acestora, precum și pentru identificarea eventualelor deturnări de fonduri.

Din necesități practice, vom prezenta în lucrarea de față fondurile la dispoziția unităților economice grupate astfel : fonduri pentru investiții și mijloace circulante ; fonduri pentru premiere ; alte fonduri. Vom face abstracție de fondul pentru invenții și inovații care se află în curs de reglementare, precum și de fondul pentru acoperirea subvențiilor la unitățile planificate cu pierderi, întrucît ca urmare a măsurilor luate pentru lichidarea pierderilor planificate este pe cale de dispariție.

Scanned with OKEN Scanner

4.3. **FONDURILE PENTRU INVESTIȚII ȘI MIJLOACE CIRCULANTE. Fondul pentru investiții finanțate din fondurile statului. Constituire.** Centralele economice constituie la dispoziția lor, potrivit Legii nr. 11/1971 cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat, un fond pentru investițiile finanțate din fondurile statului. Legea menționată precizează în art. 23 că acest fond se constituie prin prelevări de la întreprinderile subordonate și de la celelalte unități componente ale centralei din fondul de amortizare, beneficii și alte resurse destinate investițiilor.

Amortizarea este principala sursă de constituire a fondului pentru investiții finanțate din fondurile statului. Prin amortizare — expresia bănească a uzurii fondurilor fixe — se recuperează valoarea fondurilor fixe transferată asupra noilor produse în procesul de producție. Fondul de amortizare se constituie pe seama prețului de cost, amortizarea fiind un element al acestuia (sau al cheltuielilor de circulație, după caz).

Planificarea și calculul amortizării sînt prezentate într-o secțiune distinctă a capitolului III al acestei lucrări intitulată „Planificarea amortizării fondurilor fixe". În legătură cu **calculul amortizării efective care se face lunar,** aducem următoarele precizări :

— pentru fondurile fixe a căror durată de serviciu normată este exprimată în ani, amortizarea se calculează în funcție de valoarea de inventar a fondurilor fixe existente în ultima zi a lunii anterioare celei pentru care se face calculul (V) și de norma unică de amortizare (Nu), folosindu-se formula :

$$A = \frac{V \times Nu}{100 \times 12} \qquad (1)$$

— pentru mijloacele de transport auto din parcul public, amortizarea se calculează în funcție de parcursul efectuat în cursul lunii exprimat în mii km. echivalenți la toate mijloacele de transport din parcul public (Pr) și norma mică de amortizare în lei pentru un parcurs de 1000 km (Np), pe baza formulei :

$$A = Pr \times Np. \qquad (2)$$

— rata lunară de recuperat din valoarea fondurilor fixe casate înainte de amortizarea integrală se stabilește potrivit prevederilor art. 10 din Legea nr. 62/1968, în funcție de valoarea neamortizată și numărul de luni de eșalonare ;

— pentru fondurile fixe și investițiile care se amortizează după sistemul proporțional pe unitatea de produs (prevăzute la art. 9 din Legea nr. 62/1968) amortizarea se calculează în funcție de cantitatea de substanță minerală utilă extrasă în cursul lunii și de amortizarea în lei pentru 1 000 t. rezervă exploatabilă ;

Scanned with OKEN Scanner

— fondurile fixe casate sau transferate în afara unității economice de stat se scot de la amortizare cu începere din luna următoare celei în care s-a efectuat casarea sau transferarea. Termenul în care se execută demontarea, transportul și montarea la noul loc de producție al fondurilor fixe transferate în afara unității se stabilește prin ordinul organului tutelar care a acceptat transferarea. În cazul în care montarea și punerea în funcțiune la noul loc de producție nu se termină în termenul prevăzut în ordinul respectiv, fondurile fixe sînt supuse amortizării cu începere din luna următoare celei în care s-a depășit acest termen.

Amortizarea se datorează de unitatea care folosește fondul fix, necreînd nici un efect faptul dacă folosința se face cu forme legale sau nu [12]. În toate cazurile unitatea deținătoare datorează amortismentele [13].

Divergențele născute între unitățile economice și organele de control bancar cu privire la amortizarea fondurilor fixe se soluționează de către organele ierarhic superioare ale unităților în cauză, cu acordul băncii centrale.

Amortizarea nu este în toate situațiile în întregime sursă de finanțare a investițiilor din fondurile statului. În conformitate cu prevederile Legii nr. 11/1971, o parte de pînă la 25% din amortizarea aferentă fondurilor fixe utilizate după expirarea duratei de serviciu normate poate fi folosință pentru constituirea unui fond pentru efectuarea de modernizări, îmbunătățiri ale tehnologiei producției și reparații capitale. De asemenea, amortizarea fondurilor fixe a căror durată de serviciu a expirat alimentează, într-o cotă anuală de pînă la 15%, fondul pentru investiții din resursele proprii ale unităților, constituit la dispoziția centralelor.

Așadar, fondul pentru investițiile finanțate din fondurile statului este alimentat de următoarele grupe distincte ale fondului de amortizare :

— fondul de amortizare aferent fondurilor fixe neamortizate integral ;

— fondul de amortizare aferent fondurilor fixe casate înainte de amortizarea integrală ;

— fondul de amortizare aferent fondurilor fixe amortizate integral, într-o cotă de cel puțin 60%.

Reținerea unei părți din beneficiul unităților economice din cadrul centralei pentru investițiile finanțate din fondurile statului se face

---

[12]) Decizia I.A.S. nr. 3461/1968, în Revista Arbitrajului de Stat, nr. 1/1972 pag. 94.

[13]) Hotărîrea Arbitrajului interjudețean Ploiești, nr. 417/1972, în Revista Arbitrajului de Stat nr. 4/1972, pag. 126.

Scanned with OKEN Scanner

chiar de către centrală. Este important de subliniat că în timp ce amortizarea şi „alte resurse" în cazul în care depăşesc necesităţile de finanţare a investiţiilor în cadrul unei centrale pot fi redistribuite în cadrul altor centrale din minister, pentru aceeaşi destinaţie, beneficiul nu poate fi utilizat decît în cadrul aceleiaşi centrale în care s-a produs.

Mărimea beneficiului destinat a fi utilizat pentru finanţarea investiţiilor din fondurile statului se stabileşte în fiecare an, în funcţie de necesităţile de finanţare a investiţiilor.

În categoria **„altor resurse"** de constituire a fondului la dispoziţia unităţilor economice pentru investiţii din fondurile statului menţionăm : încasări din lichidarea fondurilor fixe (sume obţinute din valorificarea materialelor rezultate din casarea fondurilor fixe, diminuate cu cheltuielile efectuate pentru demolarea şi dezmembrarea acestora, sortarea materialelor etc.); sumele obţinute din valorificarea materialelor de masă (pietriş, nisip, balast etc.) obţinute cu ocazia efectuării săpăturilor pentru fundaţii ; cota parte din cheltuierile aferente forajului steril inclusă în preţul de cost al unor produse şi utilizată ca sursă de finanţare a investiţiilor în ramura respectivă.

Mărimea fondului pentru investiţii finanţate din fondurile statului constituit la nivelul centralelor industriale nu este stabilită printr-un normativ ; ea se determină în fiecare an în funcţie de necesităţile de finanţare a investiţiilor din categoria menţionată. Constituirea acestui fond se asigură mai întîi pe seama „altor surse" şi a amortizării şi numai în completarea acestora pe seama beneficiului.

Depunătorii de resurse proprii pentru finanţarea investiţiilor sînt unităţile economice cu personalitate juridică, subordonate direct ministerelor (sau celorlalte organe centrale sau locale ale administraţiei de stat) şi centralelor, cărora li s-au transmis sarcini de vărsăminte pentru aceste resurse. Vărsarea resurselor proprii pentru finanţarea investiţiilor provenite din amortizare şi alte resurse se face la unităţile Băncii de Investiţii în raza căruia îşi au sediul depunătorii. În cazul unităţilor economice subordonate centralelor sau celorlalte unităţi asimilate acestora, depunerea se face la unitatea Băncii de Investiţii în raza căruia îşi are sediul, însă la dispoziţia centralei de care aparţine. Beneficiile destinate finanţării investiţiilor se depun la Banca de Investiţii direct de către centrale (Normele metodologice nr. 1/1972 privind finanţarea, creditarea şi decontarea investiţiilor elaborate de Banca de Investiţii, art. 51, alin. 3).

Unităţile Băncii de Investiţii pot acorda credit centralelor, unităţilor asimilate acestora şi întreprinderilor subordonate direct ministerelor şi celorlalte organe centrale şi locale ale administraţiei de stat, **pentru completarea mijloacelor băneşti proprii destinate finanţării in-**

Scanned with OKEN Scanner

vestițiilor sau pentru constituirea integrală a acestora, după caz (Legea finanțelor, art. 100). Creditele bancare sînt o resursă temporară de finanțare a investițiilor, restituindu-se, ca regulă, fie din beneficii, fie direct din resursele proprii ale fondului pentru investiții finanțate din fondurile statului.

În baza prevederilor art. 100—102 din Legea finanțelor, acordarea de credite pentru realizarea investițiilor finanțate din fondurile statului se face cu respectarea următoarelor condiții :

— obiectivele și acțiunile de investiții să asigure obținereá de beneficii care să permită rambursarea creditului în maximum 10 ani ;

— să existe surse certe de aprivizionare cu materii prime și de desfacere pentru produsele ce se vor obține :

— să asigure punerea în funcțiune a capacităților planificate în cel mult 12 luni (cu unele excepții indicate de dispozițiile legale).

Realizarea obiectivelor de investiții din credite se poate face total sau parțial. În cazul investițiilor creditate parțial, plățile din credite se fac numai cînd s-au utilizat resursele proprii planificate destinate finanțării investițiilor.

La terminarea investiției creditate beneficiarii depun la bancă planul de rambursare al creditului, în care data primei rate de rambursare se fixează la o lună după punerea în funcțiune a investiției, iar termenul maxim de rambursare al creditului, în cadrul duratei de restituire prevăzută în contractul de împrumut.

Pe parcursul executării investiției banca urmărește și analizează modul de utilizare a creditelor, respectarea destinației acestora, darea în funcțiune a capacităților la termenele planificate.

În cazul în care investițiile creditate nu se dau în funcțiune la termenul planificat, creditele acordate se trec la credite cu dobînzi majorate. Dacă beneficiarii de credite nu respectă destinația creditelor acordate, alte condiții din contractul de împrumut sau nu restituie ratele scadente, banca are dreptul să înceteze creditarea și să recupereze creditele din resursele destinate finanțării investițiilor din fondurile unităților sau din fondurile de rezervă. Pînă la recuperare, la creditele respective se plătesc dobînzi majorate.

În completarea mijloacelor bănești proprii destinate finanțării investițiilor se mai pot acorda următoarele categorii de credite :

a) Credite pentru acoperirea decalajului planificat pe trimestre între realizarea investițiilor și constituirea resurselor proprii destinate finanțării acestora.

Creditele din această categorie se acordă la nivelul decalajului planificat între realizarea investițiilor și a resurselor proprii, iar rambursarea se asigură, cel mai tîrziu, pînă la sfîrșitul anului de plan ;

Scanned with OKEN Scanner

b) Credite pentru asigurarea resurselor, în cazul în care, în cursul anului se depăşeşte planul de investiţii la unele obiective.

Aceste credite se acordă în condiţii stabilite anual de centrala băncii, numai în situaţii justificate economic şi cu condiţii materiale asigurate ;

c) Credite cu dobînzi majorate, pentru neconstituirea la nivelul planului a resurselor proprii destinate finanţării investiţiilor.

Creditele din această categorie se acordă numai la cererea unităţilor economice din care să rezulte cauzele care au provocat nerealizarea resurselor proprii şi măsurile luate pentru înlăturarea lor, precum şi recuperarea nerealizărilor cel mai tîrziu pînă la finele anului, acesta reprezentînd ultimul termen de rambursare a creditelor. În cazul nerespectării termenelor stabilite, rambursarea se face din fondurile neangajate ale unităţilor economice de stat, destinate investiţiilor din fonduri proprii, iar dacă acestea sînt insuficiente, rambursarea se face din aceleaşi fonduri ale organului ierarhic superior. Partea rămasă nerestituită la sfîrşitul anului se rambursează în anul următor din fondul de rezervă sau din fondurile de investiţii constituie din resurse proprii. În cazul în care şi după utilizarea acestor resurse rămîn credite nerestituite, acestea se pot planifica a se rambursa în al doilea an de la obţinerea lor, din sursele proprii destinate finanţării investiţiilor (constituite la nivelul centralelor şi unităţilor asimilate acestora).

Potrivit art. 103 din Legea Finanţelor băncile acordă, în cursul realizării lucrărilor de investiţii, **credite pentru utilajele care necesită montaj.** Aceste utilaje, pe măsura achiziţionării lor, se decontează din credite, în limita plafonului de credite anual, stabilit corespunzător volumului utilajelor de achiziţionat în anul de plan, defalcat pe ţară şi import. Creditele se acordă pînă la termenul planificat de punere în funcţiune. După această dată, atît la creditele acordate, cît şi la cele care urmează a se acorda, se percep dobînzi majorate. Dacă la verificările pe teren banca constată utilaje şi instalaţii care necesită montaj achiziţionate de beneficiari, altele decît cele cuprinse în documentaţia tehnico-economică admisă la finanţare, contravaloarea lor se trece la credite cu dobînzi majorate. De asemenea, se percep dobînzi majorate pentru utilajele devenite disponibile care nu au fost valorificate în decurs de 90 de zile de cînd au ajuns în această situaţie, precum şi pentru utilajele care au depăşit durata normată de staţionare pe şantier.

Unităţile băncii finanţatoare **creditează,** în cadrul plafonului de credite trimestrial, stabilit de comun acord cu beneficiarii (prin cerere contract de împrumut) **materialele aprovizionate de beneficiari** pentru lucrările care se execută în regie (de la data achiziţiei materialelor

Scanned with OKEN Scanner

și pînă la data planificată de încorporare a lor în lucrări) și în antrepriză (de la data achiziției materialelor și pînă la predarea lor de către antreprenor). Pentru ambele situații, perioada de stocare a materialelor pe șantier nu poate depăși 90 de zile.

Acordarea acestor credite urmărește realizarea unei aprovizionări raționale, evitarea formării de stocuri peste necesar, realizarea investițiilor la termenele planificate. În cazul în care la sfîrșitul trimestrului creditele acordate depășesc plafonul de credite curent aprobat, precum și în cazurile în care se constată credite negarantate, diferința respectivă se trece la credite cu dobînzi majorate. Creditele pentru materiale se trec pe credite cu dobînzi majorate și în cazul nerespectării termenului planificat de punere în funcțiune la obiectivele pentru care s-au acordat credite.

● **Utilizare.** Fondul pentru investiții finanțate din fondurile statului este componentă a fondului propriu de dezvoltare economico-socială al unităților economice. În conformitate cu precizările Legii finanțelor nr. 9/1972, art. 89, din fondul propriu de dezvoltare economico-socială se finanțează investițiile privind dezvoltări, modernizări, amenajări, reutilări și reînnoiri de capacități, eliminarea locurilor înguste, îmbunătățirea proceselor tehnologice, obiective de interes comun pentru unitățile componente ale centralelor industriale, precum și alte obiective și acțiuni prevăzute prin plan.

Ministerul Finanțelor și băncile participă la avizarea investițiilor centralizate, fiecare potrivit atribuțiilor ce le revin. În scopul elaborării avizului, se urmărește temeinicia cererilor de fonduri pentru investiții, necesitatea și eficiența acestora, economicitatea și legalitatea cheltuielilor, încadrarea lor în normativele aprobate și îmbunătățirea activității economice a unității la care se va executa investiția respectivă (Legea Finanțelor, art. 94).

Pentru avizarea investițiilor titularii sau beneficiarii depun Băncii de Investiții următoarea documentație :

— studiul tehnico-economic sau proiectul în fază unică ;

— avizul consiliului tehnico-științific asupra documentației tehnico-economice, însușit de conducerea organului în competența căruia este aprobarea ;

— graficul de eșalonare a investiției.

Folosirea fondului pentru investiții din fondurile statului pentru efectuarea plăților se poate face numai în cazul în care se îndeplinesc o serie de condiții, care fac lucrările de investiții apte pentru a fi **admise la finanțare.**

Scanned with OKEN Scanner

În vederea admiterii la finanțare — moment important al controlului bancar — beneficiarii trebuie să depună la unitățile finanțatoare o cerere, însoțită de următoarele documente (Normele metodologice nr. 1/1973 privind finanțarea, creditarea și decontarea investițiilor, art. 26) :

— documentul de aprobare a investiției ;

— studiul tehnico-economic sau proiectul în fază unică, legal aprobate ;

— graficele de eșalonare a investiției și de livrare a utilajelor, corelate cu termenele de punere în funcțiune ;

— contractul de antrepriză și autorizația de construcții ;

— aprobările legale pentru folosirea terenului pe care se amplasează investiția.

Admiterea la finanțare a investițiilor se face la începutul lucrării, la valoarea totală a devizului general, chiar dacă lucrarea se execută în mai mulți ani.

Cu ocazia admiterii la finanțare, unitățile bancare efectuează un control multilateral privind încadrarea în prevederile listelor de investiții, respectarea normelor legale în elaborarea și aprobarea documentației tehnico-economice, posibilitățile de realizare a lucrărilor conform planului, la termenele fixate și cu costuri cît mai reduse.

La analiza documentațiilor, se va ține cont ca toate lucrările de investiții, indiferent de competența de aprobare și sursa de finanțare, să nu poată fi începute decît dacă au contractate utilajele și materialele care le condiționează funcționarea.

În măsura în care investițiile propuse răspund acestor cerințe, banca finanțatoare aprobă admiterea la finanțare. Ca urmare, lucrările pot începe, și pe măsura executării lor, titularul poate dispune plăți.

● **Fondul pentru finanțarea investițiilor din resursele proprii ale unităților economice. Constituire.** Potrivit Legii nr. 11/1971, art. 24, la dispoziția centralelor economice se constituie un fond pentru finanțarea investițiilor din resursele proprii ale unităților, alimentat din :

a) beneficii, în cote anuale, diferențiate în funcție de nivelul rentabilității planificate pentru activitatea de bază, stabilite anual prin bugetul de stat ;

b) amortizarea aferentă fondurilor fixe a căror dutată normată de serviciu a expirat, în cotă anuală de pînă la 15%.

Constituirea acestui fond din beneficii se face în limita sumelor aprobate prin bugetul de stat, în funcție de nivelul rentabilității planificate pentru activitatea de bază a centralei, ținînd seama de

Scanned with OKEN Scanner

următoarele cote (Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1503/1972 privind planificarea, repartizarea și vărsarea beneficiilor, art. 5 B, alin. d) :

— maximum 4% pentru centralele cu o rentabilitate de pînă la 2% ;

— maximum 3% pentru centralele cu o rentabilitate de la 2,01 la 5% ;

— maximum 2,5% pentru centralele cu o rentabilitate de la 5,01 la 10% ;

— maximum 1,5% pentru centralele cu o rentabilitate de la 10,01 la 15% ;

— maximum 1% pentru centralele cu o rentabilitate de peste 15%.

Cotele de mai sus se aplică asupra beneficiului total al centralei (format atît din beneficiile unităților economice în subordine cu gestiune economică și personalitate juridică, cît și din cele ale unităților componente cu gestiune economică, fără personalitate juridică). Reținerile din beneficii pentru constituirea fondului pentru investiții din resurse proprii se fac în limita sumelor stabilite de organul tutelar.

Fondul pentru investiții din resurse proprii rămas neconsumat la finele anului se reportează în anul următor cu aceeași destinație.

● **Utilizare.** Legea nr. 11/1971 stabilește în art. 24 acțiunile pentru care se poate utiliza fondul pentru investiții din resurse proprii. Acestea sînt :

— investiții productive de mare urgență, cum sînt cele destinate modernizării utilajelor și instalațiilor existente, achiziționării de aparate de măsură și control, îmbunătățirii tehnologiei producției, eliminării de locuri înguste, completărilor de utilaje în spațiile existente, îmbunătățirii condițiilor de muncă, amenajării și dezvoltării de spații comerciale, dezvoltării secțiilor de prestări de servicii ;

— investiții social-culturale, inclusiv construcții de locuințe ;

— rambursarea ratelor restante din creditele acordate pentru neconstituirea resurselor destinate finanțării investițiilor la nivelul planificat, precum și a celor din credite acordate pentru investiții finanțate din fondurile statului, nerambursate pînă la sfîrșitul anului din resursele prevăzute în acest scop ;

— alte destinații stabilite prin dispoziții legale

Investițiile din resurse proprii ale unităților se finanțează prin băncile la care acestea își au contul pentru activitatea de bază. Lucrările de investiții a căror valoare de deviz pe obiecte depășește 100 mii lei se finanțează prin băncile specializate (în care scop fondurile respective se virează la aceste bănci).

Scanned with OKEN Scanner

Potrivit art. 105 din Legea finanțelor, nr. 9/1972, investițiile din resursele proprii ale unităților se admit la finanțare dacă :

— sînt prevăzute în plan și aprobate, potrivit dispozițiilor legale ;

— sînt eficiente și satisfac nevoi imediate cu caracter productiv sau social-cultural, după caz ;

— au condiții să se realizeze în cadrul duratelor prevăzute de normele legale și documentația tehnico-economică este legal aprobată ;

— s-au constituit în bancă integral fondurile necesare la nivelul valorii documentației.

Eficiența economică trebuie dovedită de unitățile beneficiare prin calcule prezentate în memoriul justificativ, care sînt analizate de organele bancare. Investițiile cu caracter productiv finanțate din resursele unităților economice, de pe urma cărora nu se obțin beneficii, nu se aprobă de organele bancare, ele urmînd a fi supuse spre aprobare Consiliului de Miniștri. Atragem atenția că nu se admit la finanțare (sau creditare) lucrările de investiții (bараci, depozite, magazii) cu structură metalică, beneficiarii urmînd să adopte alte soluții constructive.

Resursele constituite pentru investițiile finanțate din fonduri proprii rămase disponibile la terminarea lucrărilor sau prin renunțarea la unele lucrări admise la finanțare, precum și fondurile nefolosite ca urmare a neadmiterii la finanțare a unor investiții se restituie beneficiarilor, la cererea acestora, de către unitățile băncilor finanțatoare.

Realizarea investițiilor din categoria celor finanțate din fonduri proprii (lucrări de modernizare a utilajelor, de introducere a noi agregate, instalații, pentru eliminarea de locuri înguste, completări de utilaje în spații existente ș.a.) se poate face și pe seama **creditelor pentru mica mecanizare.** Aceste credite se acordă pentru lucrările de mica mecanizare și alte lucrări cu caracter productiv care au eficiență economică imediată, contribuie la reducerea volumului de muncă, îmbunătățirea calității produselor, creșterea producției și a productivității muncii, reducerea prețului de cost și a cheltuielilor de circulație, precum și pentru lucrări destinate îmbunătățirii aprovizionării și deservirii populației.

Creditele se pot acorda unităților economice dacă se îndeplinesc cumulativ următoarele condiții :

— prin executarea lucrărilor să se asigure obținerea de beneficii sau economii la subvențiile pentru acoperirea pierderilor planificate, din care să se poată recupera integral creditul acordat ;

Scanned with OKEN Scanner

— sporul de producție ce se va obține să aibă desfacerea asigurată ;

— valoarea totală a unei lucrări să nu depășească : 5 mil. pentru ramurile industriale, construcții, silvicultură, transporturi, poștă și telecomunicații ; 3 mil. pentru agricultură ; 2 mil. pentru celelalte ramuri ; pentru utilajele care nu necesită montaj, suma creditelor acordate nu poate depăși 5 mil. lei anual pe întreprindere ;

— lucrările să poată fi executate și date în funcțiune în cel mult un an de la data începerii creditării ;

— creditele să poată fi rambursate în cel mult trei ani de la data stabilită pentru darea în funcțiune a lucrărilor (cu aprobarea băncii acest termen poate fi admis de maximum 4 ani).

Aprobarea creditelor se poate face pe baza unei cereri angajament a beneficiarului, însoțită de următoarele documente :

— memoriul explicativ însoțit de calculul economic din care să rezulte necesitatea, posibilitatea și eficiența lucrării, asigurarea desfacerii sporului de producție și modalitatea de rambursare a creditului solicitat ;

— documentația de deviz ;

— autorizația pentru lucrările de construcții ;

— certificarea organului de conducere al unității sau a forului imediat superior, din care să rezulte că lucrările nu sînt prevăzute a se executa din alte surse.

La analiza documentației banca acordă o deosebită atenție calculelor de eficiență, posibilităților de obținere a beneficiilor din care să se ramburseze creditul în termen.

Creditele aprobate se acordă numai dacă unitatea economică face dovadă că are asigurată acoperirea cu materialele și utilajele necesare executării în termen a lucrării (existența materialelor în unitate, contracte cu antreprenorii și furnizorii etc.). Se atrage atenția că este interzisă utilizarea pentru lucrări de construcții a creditelor pentru mica mecanizare.

Rambursarea creditelor bancare primite în anii anteriori celui de plan privind lucrări de mică mecanizare și alte lucrări cu caracter productiv se face din beneficiul planificat ; rambursarea creditelor de mică mecanizare contractate cu termen de rambursare în anul de plan se realizează pe seama beneficiului peste plan.

● **Fondul pentru mijloace circulante.** Constituirea acestui fond se face pe seama beneficiilor și prisosurilor de mijloace circulante mobilizate la dispoziția centralei și utilizate pentru rambursarea creditelor bancare pentru creșteri de mijloace circulante la unitățile eco-

Scanned with OKEN Scanner

nomice în subordine, la care beneficiile proprii nu sînt suficiente pentru restituirea acestor credite. Aşadar, acest fond nu se constituie pe bază de normativ, ci în funcţie de necesităţi determinate prin calcule economice.

Importanţa fondului pentru mijloace circulante rezultă din aceea că este o componentă a fondului propriu de dezvoltare economico-socială [14]. Dimensionarea corectă a fondului pentru mijloace circulante şi a fondurilor pentru investiţii, stabilirea unor proporţii optime între ele constituie sarcini de cea mai mare importanţă, deoarece modul cum sînt soluţionate influenţează atît prezentul, cît şi viitorul întreprinderii.

Întrucît mărimea fondului pentru mijloace circulante la nivelul centralei se determină în funcţie de necesităţi şi posibilităţi, rezultă importanţa deosebită a stabilirii juste a normativelor mijloacelor circulante la unităţile în subordine, nivelul lor determinînd în mod direct necesităţile de finanţare a creşterilor de mijloace circulante din resursele proprii ale întreprinderilor sau din fondul constituit la centrală.

În legătură cu utilizarea fondului pentru mijloace circulante menţionăm că de la 1.I.1973, în conformitate cu prevederile Legii finanţelor nr. 9/1972, art. 36, alin. 2, din acest fond se finanţează şi mijloacele circulante ale unităţilor economice noi din subordinea centralei.

4.4. FONDURILE PENTRU PREMIERE [15]. Fondurile pentru premiere au un rol important în realizarea politicii de îmbinare a intereselor economice individuale ale angajaţilor şi a intereselor colectivelor de lucrători cu interesele generale ale societăţii. Ele au funcţia de a completa forma de bază a cointeresării — retribuţia muncii prestate — în vederea stimulării colectivelor de lucrători în realizarea şi depăşirea indicatorilor de plan.

Caracteristica formării şi repartizării acestor fonduri este dependenţa strînsă de rezultatele obţinute în realizarea indicatorilor de plan şi de creştere a eficienţei economice.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 57/1974 cu privire la retribuirea după cantitatea şi calitatea muncii, pentru stimularea personalului în realizarea şi depăşirea sarcinilor de plan şi în creşterea continuă a eficienţei economice, se formează la dispoziţia unităţilor economice următoarele fonduri de premiere :

---

[14]) Beneficiul utilizat direct de întreprinderea pentru rambursarea creditelor pentru creşteri de mijloace circulante reprezintă, deasemenea, resursă a dezvoltării.

[15]) Paragraful este întocmit pe baza prevederilor Legii nr. 57/1974 cu privire la retribuirea după cantitatea şi calitatea muncii şi a măsurilor ce se preconizează a se lua în aplicarea acestei legi.

Scanned with OKEN Scanner

— fondul pentru acordarea de premii anuale (gratificații) pentru rezultatele de ansamblu obținute în anul respectiv ;

— fondul pentru premii în timpul anului, pentru rezultate deosebite în activitatea desfășurată ;

— fondul de premii pentru export peste plan ;

— fondul de premii pentru reducerea importului ;

În plus, angajații în muncă din unitățile economice pot beneficia și de premii pentru economii de forță de muncă și materiale, care se includ direct pe costuri în momentul acordării.

Fondul pentru premii anuale (gratificații) se constituie prin aplicarea unei cote asupra beneficiului realizat anual de fiecare unitate, în cadrul sarcinii prevăzute prin plan.

Cotele de constituire a fondului de premiere corespunzător beneficiului ce se realizează în cadrul sarcinii planificate, se aprobă prin planul național unic de dezvoltare economico-socială, pe ministere, celelalte organe centrale și consiliile populare județene și ale municipiului București. Pe ansamblul economiei, fondul de premiere poate să reprezinte pînă la 3% din beneficiile planificate.

Deoarece rentabilitatea este diferită pe ramuri economice ca urmare a sistemului de prețuri folosit și a altor cauze independente de eforturile unităților economice, stabilirea cotei care se aplică asupra beneficiului în vederea constituirii fondului de premiere rezultă dintr-un calcul care ține seama de asigurarea unor proporții corespunzătoare între fondul de premiere, fondul de retribuire și volumul beneficiilor. Cotele de premiere se stabilesc de către ministere și celelalte organe centrale pentru organizațiile economice subordonate, precum și pentru aparatul propriu, pe baza relațiilor :

$$Cf = \frac{Ca \times Bt}{F} \; ; \quad c = \frac{Fi \times Cf}{Bpl}, \qquad (3$$

în care :

Cf = cota de premiere față de fondul de retribuire ;

Ca = cota de premiere aprobată prin planul național unic de dezvoltare economico-socială ;

Bt = beneficiul planificat pe total minister ;

F = fondul total de retribuire planificat pentru toate unitățile economice subordonate ;

c = cota de premiere din beneficiu pentru fiecare unitate economică ;

Fi = fondul de retribuire al fiecărei unități economice ;

Bpl = beneficiul planificat al unității economice.

În funcție de condițiile de realizare de către fiecare unitate a beneficiului planificat, pot fi stabilite de organele colective de condu-

cere ale ministerelor, celorlalte organe centrale și comitetele executive ale consiliilor populare județene și al Municipiului București și cote de premiere mai mari sau mai mici cu pînă la jumătate decît cele rezultate din acest calcul. Diferențierea se poate face numai în limita cotei de premiere aprobate pentru organul central.

Modul de stabilire a cotelor de premiere prezentat mai sus se aplică și de către centrală (și unitățile asimilate) pentru unitățile subordonate.

Unitățile economice pot constitui integral fondul de premiere (la nivelul cotei procentuale aplicate asupra beneficiului) numai în cazul realizării beneficiului planificat. În cazul nerealizării beneficiului planificat, fondul de premiere cuvenit se diminuează cu 1% pentru fiecare procent de nerealizare a beneficiului planificat.

Fondul de premiere se mai reduce cu cîte 1% pentru fiecare procent de nerealizare a unor indicatori, stabiliți în număr de 2 pînă la 4, care caracterizează activitatea unității. Acești indicatori, stabiliți pe ramuri prin planul național unic de dezvoltare economico-socială, pot fi : realizarea planului de producție-marfă exprimat valoric și în sortimentele stabilite de organul ierarhic superior ; nedepășirea cheltuielilor planificate la 1000 lei producție marfă, corectate cu influențele din modificări de prețuri, tarife, norme de amortizare și cote de impozit pe circulația mărfurilor ; realizarea planului de export, exprimat în lei valută ; îndeplinirea obligațiilor asumate prin contracte.

Diminuarea fondului de premiere pentru nerealizarea unuia din indicatorii de mai sus nu poate fi mai mare de 15% din fondul de premiere

În cazul depășirii beneficiului planificat, fondul de premiere se majorează cu o parte de pînă la 20% din beneficiul obținut peste plan. Ministerele, celelalte organe centrale și comitetele executive ale Consiliilor populare județene și al municipiului București stabilesc la începutul fiecărui an și pentru fiecare unitate economică subordonată cota de premiere din beneficiul obținut peste cel planificat, în cadrul limitei de pînă la 20%, ținînd seama de : condițiile concrete ale fiecărei unități de a obține beneficii peste plan ; necesitatea unei proporții corespunzătoare între fondul de premiere din beneficiul peste plan și fondul de retribuire, precum și între același fond de premiere și volumul beneficiilor ; să se stimuleze cu precădere obținerea de beneficii peste plan ca urmare a reducerii cheltuielilor de producție și a creșterii productivității muncii. După cunoașterea rezultatelor pe în-

Scanned with OKEN Scanner

tregul an, se pot majora cotele de premiere stabilite la începutul anului, fără a se depăși nivelul maxim de 20% din beneficiul peste plan.

Benificiul anual realizat pe baza căruia se stabilește mărimea fondului anual de premiere este cel corespunzător rezultatelor definitive din bilanțul contabil, corectat cu influențele pozitive sau negative rezultate din schimbarea de prețuri, tarife, norme de amortizare sau cote de impozit pe circulația mărfurilor, ca urmare a unor acte normative sau dispoziții ale organelor competente, precum și cu influența neefectuării reparațiilor capitale planificate. Cu aceeași influență se modifică și volumul cheltuielilor, cînd acest indicator este stabilit drept criteriu de constituire integrală a fondului de premiere.

Fondul total de premiere de la sfîrșitul anului nu poate depăși fondul de retribuire mediu lunar planificat unității în anul pentru care se face premierea.

Utilizare. Fondul de premiere din beneficii, cuvenit la sfîrșitul anului, pe baza rezultatelor de bilanț, se utilizează astfel :

— fondul de premiere din beneficiul realizat în cadrul sarcinii prevăzute prin plan, precum și jumătate din fondul de premiere cuvenit din beneficiul peste plan se repartizează întregului personal al unității, proporțional cu retribuția tarifară de încadrare, corespunzătoare timpului pentru care a fost retribuit în unitate. Personalul care a fost distins pentru activitatea din anul respectiv cu titlul de fruntaș în întrecere poate să primească premii pe baza unei cote mai mari cu pînă la 20% decît cea stabilită pentru restul personalului, cu aprobarea adunării generale a oamenilor muncii.

— jumătate din fondul de premiere cuvenit din beneficiul peste plan se repartizează, în mod diferențiat, celor care au contribuit la realizarea de beneficii peste plan, ținînd cont de aportul fiecărui compartiment și al fiecărei persoane la rezultatele obținute.

Persoanele care au avut în cursul anului deficiențe în activitate sau abateri disciplinare pot să nu beneficieze de premii sau cotele pot fi reduse față de cele stabilite pentru restul personalului.

Se preconizează ca personalul care a plecat sau a venit în unitate în alte condiții decît cele care dau dreptul la vechimea neîntreruptă în aceeași unitate și care a lucrat mai puțin de trei luni în unitatea respectivă să nu beneficieze de premii anuale. De asemenea, adunarea generală a oamenilor muncii să poată hotărî, cînd fondul de premiere cuvenit la finele anului nu asigură acordarea unui premiu mediu individual de cel puțin 100 lei, ca întregul fond de premiere să poată fi repartizat pentru premierea la finele anului următor (a întregului personal, în raport cu contribuția fiecăruia, sau să

Scanned with OKEN Scanner

poată fi folosit pentru asigurarea finanțării unor acțiuni social-culturale pentru personalul unității).

Sumele plătite ca premii anuale fără ca unitatea să fie îndreptățită la acestea se reține din fondul de premiere cuvenit pentru perioada imediat următoare și se varsă la bugetul statului.

Premiile acordate la sfîrșitul anului (după metodologia de mai sus) și în timpul anului (pentru realizări deosebite) nu pot depăși 3 retribuții tarifare lunare de încadrare.

● **Fondul pentru premii în cursul anului pentru realizări deosebite** se constituie în cadrul fondului de retribuire planificat. Mărimea acestui fond se determină în unitățile economice prin aplicarea unei cote de pînă la 1% asupra fondului de retribuire planificat, separat pentru muncitori și separat pentru personalul TESA. Din fondul astfel constituit se acordă premii în cursul anului personalului cu realizări deosebite în muncă. Fondul de premiere nu poate fi redistribuit între unități. Sumele rămase neconsumate se reportează de la o lună la alta, pînă la sfîrșitul anului. Este important de menționat că din fondul de premiere constituit la unitățile economice în cadrul fondului de retribuire planificat, în limita a 1% din acest fond, nu se pot acorda premii personalului ce ocupă funcții de director general, director pe funcțiuni, director, inginer șef, contabil șef sau alte functii similare.

La dispoziția conducerii centralelor se poate constitui un fond de premiere în limita a 0,05% din fondul de retribuire planificat anual pe total centrală. Din acest fond se pot acorda premii în timpul anului următoarelor categorii de personal, care au obținut rezultate deosebite în muncă:

— personalul din aparatul centralei, cu excepția directorului general și a directorilor pe funcții;

— muncitorilor și altor categorii de personal al unităților economice în subordine, inclusiv personalul de conducere al acestor unități.

Ministerele, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București pot constitui un fond de premiere de pînă la 0,05% din fondul de retribuire planificat anual pentru unitățile economice în subordine. Din acest fond se pot acorda premii personalului din unitățile economice subordonate, inclusiv personalului de conducere, care au obținut rezultate deosebite în muncă.

Din cele spuse mai sus privind constituirea și utilizarea fondurilor de premiere la dispoziția unităților economice, rezultă că buna funcționare a mecanismului acestora este indisolubil legată de corecta sta-

Scanned with OKEN Scanner

bilire a indicatorilor de plan, corespunzător condițiilor reale din fiecare unitate economică, rezervelor existente, necesităților de creștere continuă a eficienței economice.

● **Premii pentru economii de materiale și forță de muncă.** Premiile pentru aceste realizări se includ direct pe costuri în momentul acordării. fără să se constituie mai întîi un fond special cu această destinație, plătindu-se în limita fondului de retribuire cuvenit unității.

Premiile se acordă în timpul anului personalului care a avut o contribuție efectivă la realizarea economiilor de materii prime, materiale auxiliare, combustibil și energie, prin reducerea consumurilor realizate față de normele de consum stabilite.

Premiile se acordă pentru economii de materiale dacă se îndeplinesc următoarele condiții :

a) economiile au fost realizate respectîndu-se riguros prescripțiile de calitate, nu au dăunat stării tehnice a mașinilor și cu respectarea normelor de tehnica securității muncii ;

b) economiile să fie măsurabile și să rezulte din documentele de evidență ale unității ;.

c) economiile să fie realizate față de normele de consum stabilite pentru locul de muncă respectiv, în vigoare la data realizării economiilor. Normele de consum pe locuri de muncă trebuie stabilite astfel încît să se încadreze în norma de consum pe produs sau pe întreprindere stabilită prin plan (sau care a stat la baza întocmirii planului prețului de cost și financiar) ;

d) să nu se depășească valoric normele de consum stabilite pentru totalitatea celorlalte materiale normate, utilizate la locul de muncă sau compartimentul la nivelul căruia se determină economia.

Se preconizează în situația în care la un loc de muncă sau la nivelul compartimentului la care se determină economia se înregistrează depășiri ale consumurilor normate la unele materiale, din valoarea economiilor realizate la materialele la care urmează a se acorda premii să se scadă depășirea valorică înregistrată la totalitatea celorlalte materiale normate utilizate. Mărimea fondului de premiere se stabilește în raport cu valoarea economiei nete realizate la toate materialele normate utilizate.

e) acordarea premiilor pentru recuperarea din deșeuri sau rebuturi a unor materiale sau piese ce se folosesc la fabricarea unor produse, se poate face numai dacă nu s-au depășit cantitățile de deșeuri recuperabile sau de rebuturi determinate pe baza normelor de consum stabilite la produsele de la care provin acestea.

Premiile se acordă diferențiat în funcție de importanța materialelor, de dificultatea obținerii economiilor, precum și de valoarea materialelor, putînd fi pînă la 30% din valoarea economiilor realizate.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul materialelor importante sau deficitare, premiul poate fi de pînă la 50% din valoarea economiilor realizate.

În cazul în care la unele materiale de importanță deosebită pentru economia națională se realizează economii nete (la fiecare material în parte) la nivel de întreprindere, sumele necesare pentru plata premiilor se pot acorda din fondurile ce se prevăd cu această destinație în planul național unic de dezvoltare economico-socială.

Personalul care a contribuit la realizarea de economii de materiale prin elaborarea de măsuri tehnico-organizatorice pe care le-a executat în cadrul atribuțiilor de serviciu, nu poate beneficia de astfel de premii.

Muncitorii și celelalte categorii de personal care au contribuit nemijlocit la realizarea de economii de forță de muncă (prin reducerea formației de lucru, reducerea timpului normat de muncă etc.) pot beneficia de premii ce se acordă lunar, de la data aplicării măsurii de economisire a forței de muncă. Asemenea premii nu se acordă personalului căruia, prin natura funcției îndeplinite, îi revin sarcini în acest sens. În primul an de la data aplicării măsurilor care au determinat economia respectivă, mărimea premiului poate fi de pînă la 30% din valoarea economiei realizate, în al II-lea an de 10% și al treilea an de 5%.

Premiile se preconizează a se acorda în limita fondului de retribuire total cuvenit unității, cu condiția modificării corespunzătoare a normelor de muncă respective și ca aplicarea măsurilor să nu ducă la scăderea producției prevăzute a se realiza pe fiecare utilaj sau instalație, să nu dăuneze calității produselor, să se asigure respectarea normelor de tehnica securității și protecției muncii. În cazul personalului care a contribuit ca executant direct la elaborarea măsurilor și la realizarea economiei, să continue să lucreze la locul de muncă unde se realizează economii. Dacă locul de muncă sau operația la care s-a realizat economia de manoperă se desființează, premiul se va acorda numai pentru perioada în care s-au obținut efectiv economiile.

● **Fondul de premiere pentru export peste plan.** Personalul din întreprinderile și centralele care obțin un volum de export peste plan, poate beneficia în fiecare an, pentru anul precedent, de premii pentru depășirea planului de export, în limita fondului ce se stabilește anual în bugetul de stat.

Fondul de premiere pentru export peste plan se preconizează a se constitui la întreprinderi și alte unități componente ale centralelor producătoare de mărfuri pentru export, prin aplicarea unor tarife în lei, pentru fiecare 1000 lei valută realizată din exportul obținut peste planul anual stabilit, diferențiate pe fiecare relație în parte. Aceste tarife urmează a se acorda integral dacă se respectă următoarele con-

Scanned with OKEN Scanner

diții : realizarea de către unitatea respectivă a planului valoric total de export ; exportul realizat exprimat în prețuri planificate să fie cel puțin la nivelul exportului planificat.

Tarifele la 1000 lei valută se vor stabili la începutul fiecărui an, după aprobarea planului de export, în mod diferențiat pe ministere, organe centrale, consilii populare județene și al municipiului București de către Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale împreună cu Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Muncii și Ministerul Finanțelor. La rîndul lor, ministerele, celelalte organe centrale și comitetele executive ale consiliilor populare vor putea stabili tarife diferențiate pentru unitățile în subordine, cu pînă la 25% în plus sau în minus față de tarifele aprobate pe total organ central. La diferențierea tarifelor se va ține cont de elemente cum sînt : ponderea exportului în totalul producției ; creșterea planului de export față de anul precedent ; ponderea exportului de devize libere și cliring țări nesocialiste în totalul exportului planificat ; gradul de dificultate în producerea și vînzarea mărfurilor la export.

Formarea fondului de premiere pentru export peste plan are loc la sfîrșitul anului, pe baza datelor definitive din bilanțul contabil, pe fiecare relație în parte, prin aplicarea la volumul exportului peste plan a tarifelor stabilite. Constituirea se asigură pe seama resurselor bugetului de stat.

În cazul realizării planului de export pe total și nerealizării pe una din cele două relații, fondul de premiere se preconizează a se acorda pentru depășirea planului pentru relația respectivă, diminuat cu suma rezultată prin aplicarea tarifului pe relația unde s-a înregistrat nerealizarea la volumul exportului neefectuat.

Volumul de export peste plan se mai diminuează și cu volumul bonificațiilor, penalizărilor și contrastaliilor plătite partenerilor externi și suportate de unitățile producătoare sau de centrale.

În cazul în care, la sfîrșitul anului, depășirea planului de export îndreptățește unitățile la un fond de premiere superior celui stabilit inițial, ministerele și celelalte organe centrale pot face redistribuiri de plafoane de la alte unități. Condiția care se cere este ca planul de export al ministerului să fie realizat.

Fondul de premiere pentru export peste plan se preconizează a se utiliza :

— 98% pentru stimularea personalului din unitățile producătoare de mărfuri pentru export (cel puțin 80% pentru premierea muncitorilor, cel mult 14% pentru premierea personalului tehnic, economic și de altă specialitate și cel mult 4% pentru personalul de conducere al unității) ;

— 1% pentru stimularea personalului din centrala industrială din care face parte unitatea ;

Scanned with OKEN Scanner

— 1% pentru stimularea personalului din unitățile de comerț exterior care au contribuit la realizarea și depășirea sarcinilor de export ale unității producătoare respective.

Fondul de premiere pentru export peste plan se poate determina și acorda în avans la finele trimestrelor II și III, pe baza realizărilor cumulate de la începutul anului, în următoarele proporții față de plafonul anual aprobat :

— trimsetrul I—II 25%.
— trimestrul I—III 40%.

Eventualele sume acordate în plus la finele trimestrelor față de realizările pe întregul an se vor recupera de la personalul încadrat în muncă.

● **Fondul de premii pentru reducerea importului** se constituie în unitățile economice care realizează economii la planul de import la finele fiecărui an, prin reducerea consumurilor specifice și asigurarea într-o mai mare măsură a materialelor, utilajelor, subansamblelor și pieselor de schimb din producția internă. Fondul de premiere se formează prin repartizarea fondului prevăzut în buget cu această destinație pe unitățile care au obținut economii la planul de import. Mărimea lui, pe fiecare unitate economică, se determină prin aplicarea unor tarife la 1000 lei valută economisită, diferențiate pe unități, la volumul economiilor realizate în valută. La diferențierea tarifelor se ține cont de importanța materialelor economisite la import, de valoarea acestora, de gradul de dificultate la înlocuirea importului cu producția internă.

Se preconizează ca o unitate să poată beneficia de fondul pentru reducerea importului numai dacă îndeplinește anumite condiții :

— reducerea importurilor să se reflecte în economii nete de valută realizate față de planul anual de import al titularilor de plan și să fie rezultatul efortului făcut de colectivul din unitatea respectivă ;

— prin reducerea importurilor prevăzute în plan pentru produse sau investiții să nu se afecteze indicatorii privind calitatea, eficiența, termenul de punere în funcțiune și parametrii proiectați ;

— să nu se afecteze stocurile de materii prime și materiale normate și cele prevăzute prin plan și să nu se solicite fonduri suplimentare pentru importuri în anul următor.

Din fondul de premiere pentru reducerea importurilor, cel puțin 50% se preconizează a se utiliza pentru premierea muncitorilor, pînă la 40% pentru premierea personalului tehnic-economic și de altă specialitate din compartimentele care au contribuit la reducerea importurilor și cel mult 10% pentru acordarea de premii personalului de conducere.

Scanned with OKEN Scanner

Considerăm important de precizat ca în conformitate cu prevederile legii nr. 57/1974 art. 64(2), personalul unităţilor economice şi al organelor centrale poate fi premiat în cursul anului în cazul obţinerii unor realizări deosebite în operaţiunile de export, import sau prestări de servicii cu plata în valută (care reprezintă un aport valutar mai ridicat şi determină îmbunătăţirea cursului de revenire), dintr-un fond stabilit la dispoziţia Consiliului de Miniştri.

4.5. ALTE FONDURI. Fondul pentru tehnica nouă. Constituire. În ţara noastră progresul tehnic este finanţat din surse diferite (în funcţie de natura acţiunilor finanţate) : fondurile centrale şi locale de dezvoltare economico-socială, fondul propriu de dezvoltare economico-socială al unităţilor economice, credite pentru mică mecanizare. fondul pentru invenţii şi inovaţii, fondul pentru tehnica nouă.

Prin HCM nr. 121/1963, modificat şi completat prin H.C.M. nr. 1683/1967 s-a legiferat finanţarea cheltuielilor ce decurg din planul tehnic din fondul pentru tehnica nouă. Principalele obiective ale planului tehnic sînt asimilarea de produse noi, modernizarea celor existente şi introducerea proceselor tehnologice noi.

Fondul pentru tehnica nouă se determină prin aplicarea unei cote procentuale (stabilite pe ministere, consilii populare judeţene şi al municipiului Bucureşti), **asupra preţului de cost de uzină planificat al producţiei industriale.** Cotele procentuale fixate pe ministere se diferenţiază pe centrale şi se comunică acestora odată cu planul preţului de cost ; la rîndul lor, centralele comunică unităţilor în subordine cota afectată fondului pentru tehnica nouă. Sumele rezultate din aplicarea acestor cote se includ în cheltuielile generale ale întreprinderilor. În acest mod, cheltuielile necesare pentru introducerea tehnicii noi se repartizează asupra întregii producţii industriale şi nu afectează numai produsele asimilate sau modernizate.

Potrivit Legii nr. 11/1971 cu privire la organizarea şi conducerea unităţilor socialiste de stat, art. 7 şi 27, fondul se constituie atît la dispoziţia întreprinderii, cît şi a centralei economice, înlăturîndu-se principiul constituirii sale centralizate, la nivelul Ministerului, stabilit prin HCM nr. 121/1963. În conformitate cu Statutul centralelor industriale, fondul pentru tehnica nouă deşi se calculează şi se prelevă la nivelul întreprinderii, se varsă la dispoziţia centralei, aşa încît constituirea fondului are loc, practic, la nivelul acesteia. Din fondul constituit la nivelul centralei. partea care depăşeşte necesităţile de finanţat ale acesteia şi ale întreprinderilor în subordine, se varsă ministerului.

Fondul pentru tehnică nouă este alimentat şi cu **sumele rezultate din valorificarea unor obiective de tehnică nouă.** Obiectivele realizate în cadrul planului tehnic se consideră valorificate în următoarele situaţii principale :

Scanned with OKEN Scanner

— în caz de vînzare, odată cu încasarea prețului legal stabilit ;

— în ipoteza folosirii prototipului la lucrări de investiții sau de reparații capitale proprii ale unității ;

— în cazul preluării prototipului și a S.D.V.-urilor de către producție, odată cu încheierea actului de preluare pe bază de inventar ;

— atunci cînd obiectivul în curs de asimilare este transferat, pentru terminare, altei întreprinderi și este încasată contravaloarea, la preț de cost ;

— obiectivul a fost casat și s-au vîndut materialele rezultate.

Alimentarea fondului pentru tehnica nouă mai asigură pe seama următoarelor resurse :

— soldul mijloacelor bănești la începutul anului (mijloace bănești din fondul pentru tehnica nouă necheltuite în anul anterior) ;

— resurse primite prin redistribuire de la organul superior (în mod justificat, atunci cînd celelalte resurse nu sînt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor planificate).

Cheltuielile din planul tehnic pot fi creditate, pînă la constituirea fondului pentru introducerea tehnicii noi, sau în cazul cînd fondul constituit nu acoperă temporar necesitățile ce decurg din planul tehnic și de cercetare. Aceste credite se acordă de bancă pe baza documentației depusă de unitățile economice (lista obiectivelor și planul de finanțare a tehnicii noi aprobate de organul tutelar, precum și cererea angajament), din rezerva de plan locală. Dobînda care se percepe (de 0,5%) se suportă de întreprinderi din cheltuielile generale.

Pentru cheltuielile necesitate de realizarea obiectivelor din planul tehnic, cît și pentru calcularea planificată a contribuției la fondul pentru tehnica nouă, incluse în prețul de cost, se calculează normativ de mijloace circulante. Volumul normativului corespunzător acestor elemente se scade din normativul total (în vederea stabilirii normativului de finanțat) deoarece cheltuielile din planul tehnic se finanțează pe seama fondului pentru tehnica nouă, iar valoarea contribuției la acest fond se virează centralei de către întreprinderi după expirarea chenzinei.

● **Utilizare.** În conformitate cu Instrucțiunile nr. 112510/1967 (elaborate de C.S.P., Ministerul Finanțelor, Banca Națională și Direcția centrală de Statistică, ca urmare a apariției H.C.M. 1683/1967), art. 3 ,din fondul pentru introducerea tehnicii noi se finanțează :

a) asimilarea de noi produse și instalații, introducerea procedeelor tehnologice noi sau modernizarea produselor și procedeelor tehnologice existente. În această grupă de cheltuieli se cuprind :

— procurarea din import sau din țară de documentații tehnice, licențe, patente, proiecte, modele de referință, mostre de materiale etc. ;

Scanned with OKEN Scanner

— studii tehnico-economice, proiecte tehnice şi de execuţie, precum şi proiectarea tehnologică ;

— executarea prototipurilor de utilaje, de produse sau de materiale, încercarea şi omologarea lor, precum şi încercarea materialelor, semifabricatelor, instrumentelor şi dispozitivelor speciale folosite în executarea prototipurilor ;

— pregătirea, încercarea şi experimentarea industrială a noului procedeu tehnologic ;

— valoarea prototipurilor nereuşite, care se casează de către întreprinderea executantă, pe baza recomandărilor comisiei de omologare ;

— încercările necesitate după omologarea prototipului, pentru determinarea limitei de uzură a pieselor şi duratei de funcţionare a utilajului ;

— pregătirea tehnologică a fabricaţiei, adică proiectarea şi executarea primului set de scule, dispozitive şi verificatoare ;

— omologarea seriei „zero", şi anume numai acele cheltuieli necesare pentru probele, încercările, măsurătorile şi înlocuirea pieselor uzate în aceste probe şi numai pentru un număr de exemplare din seria „zero", aprobat de organul tutelar pentru omologarea acesteia (cheltuielile pentru fabricaţia seriei „zero" — spre deosebire de cele pentru omologare — se finanţează din cheltuielile de producţie);

— elaborarea primelor norme pentru consumul de materiale, combustibil, scule şi dispozitive, a normelor de muncă şi servicii etc., necesare începerii fabricaţiei ;

— reamplasarea, adaptarea sau amenajarea utilajelor şi instalaţiilor existente, necesare asimilării noilor produse sau introducerii de noi procedee tehnologice. ca: modificări constructive de maşini, instalaţii, staţii pilot, confecţionarea de dispozitive speciale adaptate la unele maşini-unelte, montarea unor maşini în cadrul uzinei etc. ;

— refacerea sau completarea modelelor de referinţă cu piesele distruse sau scoase din uz în urma studiului pentru asimilare.

Este important de subliniat că toate cheltuielile enumerate mai sus trebuie să fie legate în mod strict de problemele introducerii tehnicii noi. Dacă, de pildă, modelele sînt folosite de la început şi în producţie, valoarea lor nu poate fi decontată din fondul pentru tehnica nouă (se suportă din cheltuielile de producţie). De asemenea, cînd un nou procedeu tehnologic se experimentează în cadrul executării producţiei industriale curente, din fondul pentru introducerea tehnicii noi se finanţează numai cheltuielile suplimentare, realizate peste preţul de cost planificat al produsului respectiv, cauzate de experimentarea noului procedeu tehnologic. Dacă întreprinderea îşi schimbă profilul de fabricaţie, cheltuielile ocazionate de organizarea fluxului tehnologic nu se decontează din fondul pentru introducerea tehnicii noi, ci din fondurile de investiţii.

Scanned with OKEN Scanner

b) cheltuielile de cercetare, cu caracter aplicativ şi de dezvoltare, care se execută în întreprinderile industriale sau în institutele de cercetări, pe bază de contract, destinate asimilării de noi produse şi instalaţii, introducerii de procedee tehnologice noi şi modernizării celor existente ;

c) cheltuielile cu realizarea instalaţiilor experimentale [16] şi a staţiilor pilot, cu o valoare de pînă la 5 milioane lei, destinate asimilării de noi produse şi instalaţii, introducerii proceselor tehnologice noi şi modernizării celor existente ;

d) cheltuielile necesitate de standurile de probă [17] experimentale, cu o valoare de pînă la 2 milioane lei, destinate verificării performanţelor tehnice ale prototipurilor ;

Pentru a asigura o eficienţă economică corespunzătoare, instalaţiile experimentale, staţiile pilot şi standurile de probă experimentale nu se construiesc în întreprinderile de industrie locală şi se montează, de regulă, în spaţiile construite existente, şi numai în cazurile excepţionale în construcţii-noi sau amenajări. În acest din urmă caz este prevăzută restricţia ca valoarea lucrărilor de construcţii-montaj să nu depăşească 30% din valoarea obiectivelor respective. De asemenea, în cazul cercetărilor efectuate de institute specializate pe bază de contract, se poate admite dotarea acestora cu instalaţiile necesare sau construirea unei staţii pilot, finanţate din fondul pentru tehnica nouă, dacă este mai economic (cercetarea se efectuează cu cheltuieli mai mici, la un termen mai scurt, obiectivele dotate pot fi folosite în aceeaşi stare sau cu adaptări şi pentru alte cercetări).

e) cheltuielile cu întreţinerea staţiilor pilot şi a standurilor de probă pe toată durata experimentărilor, pînă în momentul trecerii lor la fonduri fixe.

Sumele constituite la nivelul centralei privind fondul pentru tehnica nouă se pun la dispoziţia întreprinderilor componente pentru finanţarea cheltuielilor enumerate mai sus, în conformitate cu planul de finanţare aprobat de centrală pentru fiecare întreprindere.

Actualul sistem de finanţare a obiectivelor din planul tehnic şi de cercetare prezintă o serie de avantaje esenţiale faţă de sistemele precedente, avantaje pe care le putem sintetiza astfel :

a) cheltuielile pentru finanţarea planului tehnic realizîndu-se în

---

[16]) Instalaţiile experimentale sînt acele instalaţii care se execută în vederea verificării sau confirmării unei ipoteze sau concepţii tehnice şi tehnologice, referitoare la un produs nou, sau la un procedeu tehnologic nou. Aceste instalaţii pot fi: de laborator; micropilot; pilot; semiindustriale. În cazul în care instalaţia experimentală se realizează la parametrii producţiei industriale şi se poate reproduce într-un anumit număr, se poate aprecia ca o instalaţie experimentală la nivel industrial.

[17]) Standurile de probă sînt acele instalaţii speciale pe care se montează şi se pune în funcţiune prototipurile (de maşini, utilaje etc.) în vederea verificării performanţelor tehnice, în condiţi normale de exploatare.

Scanned with OKEN Scanner

planul prețului de cost nu mai pot influența negativ sarcina de reducere a prețului de cost și implicit, alți indicatori economici și financiari ;

b) prin constituirea fondului și la nivelul centralei (nu numai la minister), noul sistem este mai elastic, prin aceea că, în anumite perioade și în funcție de necesitățile diferențiate de a promova progresul tehnic, unele unități pot obține, prin redistribuire, sume mai mari decît resursele proprii cu această destinație ; în același timp, pentru a nu crea disproporții mari între contribuția fiecărei întreprinderi și sumele de care aceasta beneficază pentru tehnca nouă, reglementarea în vigoare prevede diferențierea cotei de constituire a fondului de către centrală, respectiv întreprinderilor cu necesități mai mari de fonduri să li se stabilească și cote mai mari de constituire.

c) pentru acțiunile de tehnică nouă care interesează un grup de întreprinderi, există posibilitatea finanțării din rezerva constituită la nivelul centralei, sau de a organiza cooperări între întreprinderile interesate, prin repartizări de sarcini parțiale întreprinderilor, în cadrul unei singure acțiuni ; acțiunile care interesează întreprinderile dintr-o singură ramură se pot finanța din fondul constituit la dispoziția ministerului ;

d) în actualul sistem, întreprinderile pot să atace obiective de mare amploare — schimbări radicale de tehnologii, asimilări de produse noi cu caracteristici tehnice superioare ; în sistemul anterior, deoarece creditele bancare acordate pentru finanțarea planului tehnic trebuiau rambursate într-o perioadă de 2 ani, cu posibilități de prelungire pînă la 4 ani, întreprinderile nu se lansau în acțiuni de proporții mai mari.

La începutul fiecărui an, organele bancare controlează la ministere, centrale și întreprinderi planul pentru finanțarea tehnicii noi, urmărind dacă fiecare obiectiv ce se finanțează din fondul pentru tehnica nouă, are la bază documente de fundamentare a eficienței — studii tehnico-economice, note de fundamentare etc. Se controlează, de asemenea, acordul beneficiarilor interni și respectarea destinațiilor stabilite.

De la 1 ianuarie 1974, resursele fondului pentru tehnica nouă se evidențiază în conturi separate, denumite „conturi de disponibilități pentru finanțarea introducerii tehnicii noi". Alimentarea acestor conturi ale întreprinderilor (de către centrale) și ale centralelor (de către ministere) se face de către bancă **numai în limita planului, pentru obiectivele cuprinse în plan și ținînd seama de cheltuielile realizate efectiv.**

Cheltuielile care se asigură pe seama fondului pentru tehnica nouă se grupează în planul de finanțare a tehnicii noi pe următoarele categorii :

— cheltuieli care intră în producția industrială ;
— cheltuieli care nu intră în producția industrială ;
— cheltuieli pentru achiziții de materii și materiale.

Pentru obiectivele care intră în producția industrială, la începutul fiecărei luni se virează din contul de disponibilități pentru finanțarea tehnicii noi în contul curent al întreprinderilor sumele necesare pe luna respectivă. Pentru cheltuielile ce urmează a se efectua în luna următoare, fondurile necesare se virează în contul curent al întreprinderilor în funcție de prevederile din plan pe luna respectivă și fondurile rămase neconsumate pe luna precedentă. Virarea sumelor necesare se face numai dacă din controlul efectuat de bancă rezultă că : s-au respectat obiectivele prevăzute în plan și termenele de execuție ; cheltuielile pe fiecare obiectiv se încadrează în devizele întocmite ; s-au valorificat în termen obiectivele finalizate.

Pentru obiectivele care nu intră în producția industrială, plățile se efectuiază direct din contul în care se păstrează fondurile pentru tehnica nouă.

Organele bancare verifică periodic realizarea parametrilor de eficiență a obiectivelor de tehnică nouă : realizarea producției, realizarea exporturilor, reducerea importurilor, reducerea cheltuielilor materiale etc., precum și aplicarea de către unități a măsurilor ce se impun pentru îndeplinirea acestora.

● **Fondul pentru efectuarea de modernizări, îmbunătățiri ale tehnologiei producției și lucrări de reparații capitale** (altele decît cele prevăzute a se executa pe seama prețului de cost), prezintă particularitatea că se constituie pe seama unei singure surse — amortizarea aferentă fondurilor fixe care și-au expirat durata de serviciu normată, într-o cotă de pînă la 25%, stabilită prin planurile anuale de dezvoltare economico-socială.

Formarea acestui fond este rezultatul aplicării actualelor reglementări privind amortizarea fondurilor fixe (Legea nr. 62 din 27 decembrie 1968) prin care legiuitorul a ținut cont de necesitatea cointeresării unităților economice de stat în buna întreținere și reparare a fondurilor fixe, în prelungirea perioadei de utilizare și după expirarea duratei de serviciu normate.

Fondul pentru efectuarea de modernizări, îmbunătățiri ale tehnologiei producției și lucrări de reparații capitale se constituie la dispoziția întreprinderilor și a centralelor economice. La acestea din urmă, fondul se formează numai în situațiile în care au în subordine unități fără personalitate juridică (Legea nr. 11/1971 privind organizarea și conducerea unităților socialiste de stat, art. 7 și 25).

Intenția legiuitorului privind principalele direcții de utilizare ale fondului este indicată de însăși denumirea acestuia : modernizări, îm-

Scanned with OKEN Scanner

bunătăţiri ale tehnologiei producţiei şi lucrări de reparaţii capitale (altele decît cele a se executa pe seama preţului de cost). De aici rezultă, două aspecte importante :

a) în paralel cu utilizarea — parţială sau totală, potrivit necesităţilor — a fondului menţionat, unităţile economice trebuie să efectueze reparaţii capitale al căror cost să se includă direct în cheltuielile de producţie ;

b) utilizarea fondului în primul rînd pentru dezvoltare — modernizări de mijloace fixe şi îmbunătăţiri ale procesului tehnologic.

Unele întreprinderi utilizează mai întîi pînă la epuizare resursele din acest fond pentru reparaţii capitale şi numai în completare efectuează reparaţii capitale pe care le includ în costuri. O asemenea practică are ca rezultat direct anihilarea într-o mare măsură a avantajului acordat prin lege unităţilor economice, de a-şi constitui un fond din amortizare, pe baza căruia să îmbunătăţească parametrii tehnico-economici ai utilajelor cu un grad avansat de uzură. Pentru a evita fenomenul semnalat mai sus, legea prevede expres că economiile la preţul de cost şi beneficiile obţinute de întreprinderile şi organizaţiile economice de stat ca urmare a neefectuării reparaţiilor capitale planificate se consideră realizate fără efort propriu şi nu se iau în consideraţie la stabilirea stimulentelor materiale ce se acordă pe seama îndeplinirii şi depăşirii beneficiilor planificate (Legea nr. 62/1968, art. 16).

Este necesar ca organele financiar-bancare să urmărească utilizarea acestui fond de către unităţile economice potrivit destinaţiei prevăzute de legiuitor, şi să nu admită decontarea pe seama lui a cheltuielilor cu reparaţiile capitale planificate a se efectua pe seama preţului de cost. De asemenea, trebuie să se urmărească utilizarea acestuia atît pentru reproducţia simplă (reparaţii capitale), cît şi pentru reproducţia lărgită (modernizări, îmbunătăţiri).

● **Fondul de rezervă. Constituire.** Fondul de rezervă ce se constituie la nivelul centralelor permite acestora să intervină rapid şi cu operativitate, în cazul apariţiei unor greutăţi financiare la unităţile din subordine.

Potrivit prevederilor Legii nr. 11/1971 cu privire la organizarea şi conducerea unităţilor economice, art. 26, fondul de rezervă „se constituie din beneficiile planificate" iar mărimea lui „se determină prin aplicarea unei cote anuale de 1 la sută la valoarea mijloacelor circulante proprii". Întrucît reglementările în vigoare nu prevăd ce se înţelege prin „valoarea mjloacelor circulante proprii", sînt posibilităţi diferite de interpretare a modului de calcul a fondului de rezervă. Astfel, prin mijloace circulante proprii se poate înţelege : normativul minim de finanţat (influenţat cu pasivele stabile), deoarece acesta reprezintă ni-

Scanned with OKEN Scanner

velul planificat al mijloacelor circulante proprii, în sensul strict al noțiunii ; normativul minim total, neinfluențat cu resursele asimlate celor proprii, deoarece modul practic de utilizare a acestora nu le deosebește de resursele proprii ; mijloacele circulante efective (normate și nenormate) înscrise în bilanțul anual. Variantele de interpretare posibile nu se opresc aici, ceea ce demonstrează necesitatea unor precizări ale legiuitorului în acest domeniu. După opinia noastră, aplicarea procentului de 1% la normativul minim de finanțat (corespunzător activității proprii a centralei, precum și a întreprinderilor în subordine), ar asigura operativitatea și resursele necesare constituirii fondului de rezervă.

Fondul de rezervă se majorează și cu eliberările de mijloace circulante rezultate la unitățile din subordinea centralei, ca urmare a măsurilor luate din inițiativa acesteia și a unităților subordonate.

Fondul de rezervă neutilizat de centrală în cursul unui an se raportează în anul următor (Legea nr. 11/1971, art. 26). Legea menționată nu conține nici o referire la existența unei limite valorice de încadrare a fondului de rezervă acumulat în decursul anilor. În consecință, apreciem că prevederile HCM 859/1970, anexa 3, privind indicația ca fondul de rezervă să nu depășească 3% din valoarea mijloacelor circulante proprii nu mai are aplicare.

Constituirea din beneficiul planificat a fondului de rezervă se face numai după efectuarea vărsămintelor la buget, finanțarea investițiilor, rambursările de credite din beneficii, constituirea fondului de premiere.

Utilizare. Fondul de rezervă se utilizează pentru finanțarea unor nevoi urgente și variate, atît ca volum, cît și ca destinație. Destinațiile pe care le poate avea acest fond sînt concis prezentate în Legea nr. 11/1971, art. 26 ;

— acoperirea temporară a unor nevoi financiare urgente ;
— acoperirea unor cheltuieli de reprezentare și protocol ;
— rambursarea creditelor pentru creșteri de mijloace circulante, în cazul nerealizării planului de beneficii din cauze neimputabile ;
— acoperirea unor eventuale pierderi de mijloace circulante proprii ;
— rambursarea ratelor restante pentru creditele acordate pentru neconstituirea resurselor destinate finanțării investițiilor la nivel planificat, precum și cele din credite acordate pentru investiții din fondurile statului nerambursate pînă la sfîrșitul anului din resursele prevăzute în acest scop.

● **Fondul pentru protecția muncii** este prevăzut a se constitui la dispoziția întreprinderilor de Legea nr. 11/1971 cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat, art.7. Pe aceiași linie, H.C.M. nr. 966/1964 pentru aprobarea regulamentului privind înregistrarea accidentelor de muncă, asigurarea și utilizarea fondului pentru protecția

Scanned with OKEN Scanner

muncii prevede la art. 24 : „Fondurile pentru realizarea măsurilor de protecţia muncii vor fi prevăzute în planurile de investiţii, în planurile de reparaţii capitale, în cheltuielile de producţie sau de circulaţie, după caz (...) Aceste fonduri nu pot fi folosite în alte scopuri".

Cu privire la aceste prevederi legale facem remarca că, de fapt resursele destinate pentru protecţia muncii în unităţile economice nu funcţionează ca fonduri propriu zise, respectiv nu se constituie anterior efectuării cheltuielilor, urmînd a fi utilizate, conform planului, pentru acoperirea acestora. Finanţarea acţiunilor pentru protecţia muncii se asigură prin includerea cheltuielilor respective în preţul de cost, în momentul efectuării, ca orice alte cheltuieli de producţie. Nivelul planificat al cheltuielilor cu protecţia muncii se determină, în funcţie de necesar, odată cu întocmirea planului preţului de cost.

Din cele spuse cu privire la constituirea şi utilizarea fondurilor unităţilor economice rezultă rolul activ al finanţelor, contribuţia lor la distribuirea corespunzătoare a resurselor între unităţi, participarea la stabilirea opţiunilor şi priorităţilor în folosirea acestora, la întărirea răspunderii şi cointeresării colectivelor de muncă în îmbunătăţirea rezultatelor activităţii.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III

PLANUL FINANCIAR

Atestînd succesele obținute de statul nostru în creșterea eficienței economice a întregii activități, Legea finanțelor consacră necesitatea accentuării influenței pîrghiilor financiare asupra proceselor economice din unitățile socialiste, pentru a le determina să utilizeze cu randament sporit potențialul material, financiar și uman de care dispun. În această direcție, o contribuție importantă o are întocmirea planului financiar, ai cărui indicatori trebuie să stimuleze unitățile economice în descoperirea posibilităților de economisire a fondurilor, în aplicarea de măsuri concrete care să contribuie la mai buna gospodărire a mijloacelor materiale și bănești.

Este un adevăr unanim recunoscut că acțiunile de combatere a risipei, de gospodărire cît mai chibzuită a resurselor unităților economice au ca punct de plecare o planificare rațională, limitată la strictul necesar, a oricărui consum, stabilirea cu cît mai mare exactitate a necesarului de fonduri pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. Întrucît stabilirea resurselor necesare, a căilor de acoperire a lor și a indicatorilor de eficiență a utilizării fondurilor se realizează prin intermediul planului financiar, este evidentă importanța și actualitatea cunoașterii metodologiei de întocmire a acestuia. Prin complexitatea sa, planul financiar nu poate fi tratat pe larg în cadrul spațiului limitat acordat în prezenta lucrare. În consecință, în capitolul de față s-a insistat asupra problemelor privind calculul amortizării fondurilor fixe, acumulărilor bănești și normativelor mijloacelor circulante, care sînt probleme centrale ale planificării financiare, atît prin importanța, cît și prin dificultatea stabilirii indicatorilor.

Scanned with OKEN Scanner

1. CONȚINUTUL PLANULUI FINANCIAR

1.1. DEFINIRE, CORELAȚII. Planul financiar este o secțiune a planului de dezvoltare economico-socială în care se determină necesarul de resurse financiare al unităților economice și modul de acoperire a acestuia, corespunzător ritmului de dezvoltare prevăzut pentru economia în ansamblu și pentru fiecare ramură și subramură în parte, precum și necesității asigurării permanente a echilibrului economic-financiar. Realizarea acestor cerințe presupune ca toate procesele de formare a fondurilor, eficiența folosirii lor, alimentarea fondurilor constituite la dispoziția forului tutelar și a fondurilor centralizate ale statului să se stabilească prin intermediul planului financiar, în concordanță cu celelalte secțiuni ale planului economic. Cu alte cuvinte, indicatorii specifici financiari sînt determinați numai în concordanță cu indicatorii din celelalte secțiuni ale planului economic. Acest imperativ este inserat în Legea finanțelor, nr. 9/1972 : „Planurile financiare se elaborează și definitivează pe toate treptele organizatorice, în strînsă corelare cu indicatorii din celelalte secțiuni ale planului național unic și pe baza analizei datelor furnizate de sistemul de evidență“ (art. 23, alin. 2). Așadar, planul financiar se întocmește pe baza indicatorilor din planul de producție, planul prețului de cost, planul de aprovizionare, planul de desfacere, planul de investiții, planul tehnic etc.

Raporturile dintre indicatorii financiari și ceilalți indicatori economici nu sînt unilaterali, **ci de intercondiționare reciprocă.** Planurile financiare sînt mobilizatoare, au un rol activ față de celelalte secțiuni ale planului, asigurînd un raport cît mai favorabil între volumul resurselor folosite și rezultatele obținute, un ritm cît mai rapid de dezvoltare.

Astfel, nu numai investițiile ca indicator de plan economic influențează planificarea financiară, ci și necesitățile și posibilitățile financiare pot determina dimensiunile investițiilor la nivelul ramurilor și subramurilor și varianta optimă pentru fiecare caz în parte. De asemenea, la stabilirea ritmului de creștere într-o ramură se analizează atît cererea pentru produsele acesteia, cît și raportul între efortul financiar cerut și efectele economico-financiare previzibile ca urmare a dezvoltării. Cînd dintr-o materie primă se pot obține produse diferite, dar cu aceiași utilitate socială, se aleg sortimentele care asigură cea mai ridicată rată a acumulărilor bănești.[1]).

Aspectele concrete pe care le îmbracă în principal corelațiile dintre planul financiar și celelalte secțiuni ale planului de dezvoltare economico-socială al unităților economice vor fi prezentate în capitolul

[1]) I. Văcărel, „Planificarea financiară în contextul planificării economiei naționale a României“, în „Finanțe și credit“, nr. 12/1969.

Scanned with OKEN Scanner

de față cu ocazia analizei modalităților de întocmire a fiecărei secțiuni a planului financiar în parte.

Importantele sarcini ce revin planificării financiare au fost inserate în articolul 23 al. 1 al Legii finanțelor : „În vederea desfășurării în mod planificat a întregii activități financiare, a asigurării unei ordini riguroase în administrarea fondurilor bănești, a mobilizării rezervelor existente și a creșterii eficienței economice, toate unitățile socialiste au obligația să întocmească planuri financiare". În alin. 3 al aceluiași articol se arată că în procesul de întocmire și executare a planurilor financiare, „unitățile economice trebuie să urmărească utilizarea cu randament ridicat a fondurilor fixe și recuperarea acestora în termene cît mai scurte ; reducerea cheltuielilor de producție și de circulație ; organizarea rațională a aprovizionării tehnico-materiale, a producției și desfacerii, dimensionarea judicioasă a stocurilor, astfel încît să se asigure accelerarea continuă a vitezei de rotație a mijloacelor circulante în fiecare unitate economică, creșterea eficienței pe ansamblul economiei".

Îndeplinirea acestor sarcini ale planificării financiare este legată direct de întocmirea corectă, cu răspundere, a documentelor de plan financiar, de preocuparea continuă pentru perfecționarea instrumentelor și metodelor de lucru în acest domeniu.

1. 2. ÎNTOCMIRE. Elaborarea planurilor financiare se realizează potrivit principiilor și criteriilor cuprinse în Legea cu privire la dezvoltarea economico-socială planificată a României și în Legea finanțelor.

Lucrările de planificare financiară se întocmesc pe ramuri economice, la nivelul centralelor industriale sau al altor unități asimilate acestora, care întocmesc lucrările pe baza datelor primite de la unitățile economice componente. O importanță deosebită pentru determinarea unor indicatori cît mai mobilizatori o are stabilirea realizărilor preliminate ale anului în curs, pe baza analizei îndeplinirii planului economic și financiar pe perioada expirată și a execuției probabile pentru restul perioadei de plan.

Centralele înaintează lucrările de plan financiar organelor tutelare. Ministerele și celelalte organe centrale depun la Ministerul Finanțelor un exemplar din planurile financiare centralizate la nivelul acestora, la care anexează și cîte un exemplar din lucrările de planificare financiară întocmite de centrale, unitățile asimilate și de întreprinderile subordonate direct ministerelor

Unitățile economice definitivează planurile lor financiare pe baza sarcinilor ce le revin din legea de adoptare a bugetului de stat și a indicatorilor desfășurați de Consiliul de Miniștri.

Scanned with OKEN Scanner

Planurile financiare se aprobă, după caz, de consiliile oamenilor muncii ori de celelalte organe de conducere colectivă. (Legea finanțelor, nr. 9/1972, art. 31).

Formularele de plan financiar sînt astfel concepute încît să poată fi utilizate de întreprinderi, de centrale (atît pentru unitățile componente cu personalitate juridică, pentru cele fără personalitate juridică, cît și pentru întreaga activitate), de ministere și de alte organe centrale ale administrației de stat pentru planificarea financiară, inclusiv eventualele modificări de plan ce intervin în cursul anului.

Conținutul documentelor de plan financiar prezintă anumite particularități de la o ramură a economiei la alta, în funcție de specificul formării fondurilor și repartizării rezultatelor.

Planificarea financiară în unitățile economice industriale, ale cărei principale aspecte le vom prezenta în capitolul de față, se realizează cu ajutorul următoarelor documente :

— „Planul financiar" în care se exprimă sintetic necesarul de resurse financiare și căile de acoperire a acestui necesar ;

— „Planul de finanțare și creditare a investițiilor" care cuprinde valoarea investițiilor și resursele pentru acoperirea acestora ;

— „Calculul normativelor mijloacelor circulante și al vitezei de rotație" este utilizat pentru stabilirea normativului (prin calcule sintetice), a creșterilor sau prisosurilor de mijloace circulante, planificarea limitei de creditare și a indicatorilor vitezei de rotație. În cazul în care se aplică sistemul analitic de normare, se întocmesc documente separate pentru calculul normativului pe fiecare element al mijloacelor circulante ;

— „Defalcarea pe elemente a normativelor mijloacelor circulante" servește, după cum indică și titulatura, pentru repartizarea pe elemente a normativului total stabilit prin calcule sintetice ;

— „Principalii indicatori de eficiență" este denumirea documentului în care se exprimă eficiența activității unității, prin stabilirea producției globale, a beneficiilor și acumulărilor totale la o mie de lei fonduri fixe și la o mie de lei fonduri totale de producție ;

— „Calculul acumulărilor bănești" servește la planificarea beneficiului, impozitului pe circulația mărfurilor și impozitului de regularizare corespunzătoare producției marfă planificate a se realiza ;

— „Planul de finanțare a cheltuielilor pentru asimilarea de produse, modernizarea celor existente și introducerea de noi procedee tehnologice" este documentul în care se înscriu cheltuielile și resursele planificate pentru finanțarea planului tehnic ;

— „Calculul diferențelor de preț, al tarifelor vamale și al impozitului pe circulația mărfurilor la mărfurile de import" și „Calculul dife-

Scanned with OKEN Scanner

renţelor de preţ la mărfurile de export“ sînt documentele utilizate pentru planificarea rezultatelor din operaţiunile de comerţ exterior ;

— „Planul de amortizare“, în care se stabileşte fondul anual de amortizare şi repartizarea pe destinaţii a acestuia.

Ne vom opri asupra conţinutului şi modului de întocmire a documentului intitulat „Planul financiar“, simbol P.F., urmînd ca celelalte principale documente prin care se realizează planificarea financiară să fie analizate în secţiunile următoare ale acestui capitol.

Planul financiar este un document centralizator, care exprimă toate laturile activităţii întreprinderii din punct de vedere al modului de formare şi repartizare a fondurilor necesare. El are o structură balanţieră, cuprinzînd în partea dreaptă indicatori privind resursele, iar în stînga, destinaţia resurselor. Indicatorii financiari sînt prezenţi în planul financiar grupaţi în trei capitole, atît la partea de resurse, cît şi la partea de destinaţie a resurselor.

În capitolul I de la partea de resurse intitulat „Venituri proprii şi prelevări“ se înscriu în primul rînd rezultatele din activitatea desfăşurată: beneficii totale, impozit pe circulaţia mărfurilor, impozit de regularizare. Datele necesare completării acestor elemente se iau din formularul de fundamentare, „Calculul acumulărilor băneşti“. În continuare se înscriu resursele proprii din amortizare (determinate în planul de amortizare a fondurilor fixe), lichidarea fondurilor fixe şi alte resurse pentru finanţarea investiţiilor (din planul de finanţare a investiţiilor), prisosul de mijloace circulante (din documentul „Calculul normativelor mijloacelor circulante şi al vitezei de rotaţie) şi diferenţele de preţ favorabile din activitatea de comerţ exterior (stabilite în „Calculul diferenţelor de preţ“). Ultima parte a acestui capitol cuprinde sumele incluse în preţul de cost reprezentînd prelevările pentru introducerea tehnicii noi şi pentru protecţia muncii, care se preiau din planul preţului de cost.

La partea de destinaţie a resurselor, capitolul I cuprinde necesarul total de fonduri, acoperite atît din resurse proprii, cît şi din resurse de la organul tutelar şi buget. Aici sînt evidenţiate repartizările pentru acoperirea nevoilor proprii din beneficii, amortizare şi alte surse pentru finanţarea investiţiilor, prisos de mijloace circulante, precum şi fondurile care se acoperă din cheltuielile proprii de producţie — pentru tehnica nouă şi pentru protecţia muncii. În continuare se înscrie acoperirea necesarului de fonduri băneşti pentru mijloace circulante, investiţii, acoperirea subvenţiilor pentru pierderi planificate şi a diferenţelor de preţ nefavorabile din activitatea de comerţ exterior, pe seama sumelor primite de la organul tutelar şi buget. Menţionăm că în timp ce mărimea resurselor pentru investiţii se preia din planul de finanţare a investiţiilor, repartizarea beneficiilor pe destinaţiile legale şi relaţiile

Scanned with OKEN Scanner

cu organul tutelar și bugetul, atît pe linia alocării resurselor necesare, cît și a vărsămintelor, se stabilesc direct în planul financiar.

Capitolul II cuprinde, la partea de resurse, sumele primite de la organul superior pentru acoperirea necesarului de fonduri, separat pe destinațiile : creșteri de mijloace circulante, pierderi planificate, rambursări de credite pentru mica mecanizare, finanțarea investițiilor și acoperirea necesarului de mijloace circulante la unitățile noi. În capitolul III al resurselor figurează sumele ce se vor primi pentru aceleași destinații de la bugetul de stat (mai puțin rambursările de credite pentru mica mecanizare, care nu se pot acoperi de la buget). De asemenea, în acest capitol se evidențiază și sumele pe care urmează să le acorde bugetul pentru acoperirea diferențelor de preț nefavorabile din activitatea de comerț exterior.

La partea de destinație a resurselor, capitolul II cuprinde sumele de vărsat la organul superior din beneficii, prisos de mijloace circulante, amortizare și alte surse de finanțare a investițiilor.

Din elementele menționate se pot prevedea și vărsăminte la buget, în care caz sînt înscrise în capitolul III, care cuprinde toate sumele cuvenite bugetului. Evident, în acest capitol al destinației resurselor se înscriu și sumele datorate bugetului din impozit pe circulația mărfurilor, impozit de regularizare, diferențe de preț favorabile din activitatea de comerț exterior.

Verificarea completării corecte a posturilor planului financiar se face prin urmărirea mai multor corelații, din care precizăm :

— totalul general de la resurse să fie egal cu totalul general de la destinația resurselor ;

— beneficiul total din capitolul I al resurselor să fie egal cu repartizările din beneficiu pentru acoperirea nevoilor proprii (din capitolul I al destinației resurselor) plus beneficiile de vărsat la organul ierarhic superior (din capitolul II al destinației resurselor) și la buget (înscrise în capitolul III al destinației resurselor) ;

— amortizarea fondurilor fixe, încasările din lichidarea fondurilor fixe și alte resurse pentru finanțarea investițiilor (din capitolul I al resurselor) să fie egale cu suma repartizărilor din aceste elemente pentru finanțarea investițiilor, pentru vărsăminte la forul tutelar și buget ;

— prisosul ca resursă (din capitolul I resurse) să fie egal cu repartizările din prisos pentru acoperirea creșterilor de mijloace circulante, pentru vărsăminte la forul tutelar și buget (din capitolul I, II și III de la destinația resurselor).

Documentul centralizator al planului financiar se întocmește inițial prin înscrierea datelor corespunzătoare anului de bază (planul anual și execuția preliminată) și anului de plan (prevederi din planul cincinal și propuneri îmbunătățite). La definitivarea lucrărilor de plan

Scanned with OKEN Scanner

financiar pe baza indicatorilor financiari desfăşuraţi de Consiliul de Miniştri se completează datele privind ultimul plan aprobat şi planul anual propus cu defalcare pe trimestre. Acest mod de prezentare a balanţei permite stabilirea tendinţei de dezvoltare, a evoluţiei situaţiei financiare a unităţii de la un an la altul.

Planurile financiare ale centralelor şi ministerelor reflectă indicatorii financiari ai tuturor unităţilor economice în subordine. În acelaşi timp, aceste planuri financiare cuprind un număr mai mare de indicatori, corespunzător competenţelor lor în domeniul formării şi repartizării fondurilor.

Înscrierea diferitelor repartizări, alocaţii şi vărsăminte în planul financiar se face în conformitate cu reglementările în vigoare privind repartizarea acumulărilor şi formarea fondurilor unităţilor economice. Astfel, întreprinderile subordonate centralelor îşi pot planifica repartizări din beneficii pentru acoperirea fondului de premiere, rambursărilor de credite pentru mica mecanizare şi investiţii, precum şi pentru creşteri de mijloace circulante. Ceea ce rămîne după acoperirea acestor necesităţi se planifică a se vărsa în mod obligatoriu la centrală, deoarece întreprinderile nu au relaţii directe cu bugetul pe linia vărsămintelor din beneficii. Beneficiile întreprinderilor subordonate direct ministerelor şi beneficiile centralelor au o altă destinaţie, corespunzătoare fondurilor ce se formează la dispoziţia lor pe seama acestor resurse proprii.

Odată aprobat, planul financiar devine un document conducător în activitatea financiară a unităţilor economice. Respectarea lui asigură desfăşurarea eficientă a activităţii de aprovizionare, producţie şi desfacere. În acelaşi timp, prin intermediul lui se asigură controlul îndeplinirii indicatorilor financiari de către organele tutelare şi organele financiar-bancare.

1. 3, **MODIFICAREA PLANURILOR FINANCIARE PE PARCURSUL PERIOADEI DE PLAN.** În cursul îndeplinirii planurilor de perspectivă şi anuale, poate apărea nevoia modificării sarcinilor iniţiale datorită unor condiţii obiective, determinate de desfăşurarea fenomenelor economice şi sociale. Modificarea condiţiilor avute în vedere la întocmirea planului face ca volumul fondurilor să fie supraevaluat sau subevaluat faţă de necesităţile reale, ceea ce reclamă adaptarea operativă a indicatorilor financiari la noua situaţie.

Modificările sarcinilor de plan pot să apară şi în afara cazurilor în care intervin condiţii noi, obiective, care nu au putut fi luate în considerare anterior. Ele pot fi generate şi de insuficienta analiză a posi-

Scanned with OKEN Scanner

bilităţilor, condiţiilor existente în fiecare unitate economică. De asemenea, mai există tendinţa de a corecta indicatorii planificaţi pe întreprinderi în funcţie de modul în care se conturează realizarea lor. Asemenea practici sînt interzise de legislaţia în vigoare, care admite modificările de plan numai în cazuri bine justificate.

În acest sens, Legea nr. 8/1972 cu privire la dezvoltarea economico-socială planificată a României prevede la art. 42, alin. 2 : „Sarcinile de plan nu se pot modifica decît de organele care le-au aprobat, numai în cazuri bine justificate şi cu obligaţia de a respecta sarcinile ce le revin din planul naţional unic şi de a stabili măsurile necesare pentru menţinerea proporţiilor, ritmurilor şi echilibrului în economie, atît în anul de plan respectiv, cît şi pe cincinal". Pe aceiaşi linie, Legea finanţelor nr. 9/1972 înserează la art. 32 : „Planurile financiare nu se pot modifica decît în cazurile în care au loc modificări ale planurilor economice, ale preţurilor şi tarifelor, treceri de unităţi şi sarcini între titularii de plan sau între unităţile subordonate acestora, precum şi în alte cazuri bine justificate, potrivit dispoziţiilor legale. Modificările indicatorilor financiari planificaţi pentru perioade expirate sînt interzise, în afară de cazurile anume autorizate prin dispoziţii legale".

În general, modificarea planului financiar al unităţilor economice poate să apară ca necesară în următoarele situaţii : schimbarea sarcinilor de plan pe titulari sau redistribuirea de sarcini ; modificarea structurii sortimentelor ; modificări legale de sarcini ; modificări legale ale preţurilor de aprovizionare, desfacere sau ale tarifelor; modificarea normelor de amortizare, îmbunătăţirea condiţiilor de retribuire şi a celorlalte elemente care influenţează nivelul preţului de cost ; reorganizări (comasări, dezmembrări etc.) care au ca rezultat modificarea necesarului de fonduri.

Adaptarea planului financiar la noile condiţii se face, ca regulă, cu ajutorul şi pe baza aceloraşi documente şi metodologii utilizate pentru întocmirea planului financiar în forma iniţială.

• **Modificarea planului financiar ca urmare a reaşezării preţurilor.** Reaşezarea generală a preţurilor de producţie şi livrare, începută la mijlocul anului 1973, care are ca scop instituirea unui sistem de preţuri corespunzătoare cerinţelor actuale ale dezvoltării economico-sociale a ţării, implică modificarea planului economic şi financiar, corespunzător influenţelor rezultate din reaşezare.

Aplicarea noilor preţuri reaşezate va avea ca rezultat modificarea unor indicatori economici şi financiari, cum sînt : valoarea producţiei globale ; valoarea producţiei marfă ; nivelul cheltuielilor la 1000 lei producţie marfă ; valoarea producţiei nete ; volumul acumulărilor şi al subvenţiilor ; diferenţele de preţ ; normativul mijloacelor circulante, prisosurile şi creşterile de mijloace circulante ; sursele de finanţare şi cre-

Scanned with OKEN Scanner

ditare a investiţiilor ; destinaţiile pentru care se repartizează beneficiul ; corelaţiile pe linia vărsămintelor şi alocaţiilor de resurse cu forul tutelar şi cu bugetul statului.

Pentru punerea de acord a indicatorilor de plan financiar cu noile condiţii create prin reaşezare se fac, în principal, următoarele modificări documentelor de plan financiar :

— în capitolul I al planului financiar (documentul centralizator) „Venituri proprii şi prelevări" se introduc posturile „Rezervele cuprinse în cheltuielile de producţie" şi „Diferenţe favorabile din reevaluarea stocurilor". Aceste posturi vor fi incluse şi în capitolul III al destinaţiei resurselor, „Sume de vărsat la buget". Postul „Diferenţe nefavorabile din reevaluarea stocurilor" se introduce la cap. I „Destinaţia resurselor" şi la capitolul III „Resurse primite de la buget" ;

— din calculul acumulărilor se elimină impozitul de regularizare, excluzîndu-se din documentul de fundamentare „Calculul acumulărilor băneşti" coloanele crespunzătoare acestuia ;

— documentul „Calculul normativelor mijloacelor circulante" se completează pentru anul de plan cu datele stabilite în noile condiţii de preţuri. Creşterile, respectiv prisosul de mijloace circulante pentru anul de plan se determină ca diferenţă între normativul influenţat de resurse proprii din anul de plan stabilit în condiţii de preţuri reaşezate şi normativul influenţat cu surse proprii al anului de bază, aşa cum a fost aprobat pentru acel an ;

— toate documentele se completează cu indicatorii în condiţiile vechi (înainte de reaşezare) la nivel anual şi cu indicatorii noi (pe baza preţurilor reaşezate) anual şi pe trimestre.

Sumele prevăzute a fi repartizate pentru mica mecanizare, investiţiile din fondurile proprii ale unităţilor economice, fondul de rezervă, precum şi sumele prevăzute în cheltuielile de producţie pentru introducerea tehnicii noi în condiţii de preţuri vechi nu se modifică.

• **Reevaluarea stocurilor ca urmare a reaşezării preţurilor.** Reevaluarea stocurilor existente în momentul aplicării noilor preţuri este impusă de faptul că intrînd în vigoare noi preţuri, nu mai pot fi utilizate cele vechi pentru produsele deja aprovizionate, fabricate sau în curs de fabricaţie. Principalele categorii de stocuri supuse reevaluării sînt :

a) materialele, semifabricatele cumpărate, combustibilul etc. aflate în stoc, inclusiv cele date spre prelucrare la terţi ;

b) materialele de construcţii, prefabricatele, detaliile de montat, construcţiile metalice aflate în stoc ;

c) materialele cuprinse în producţia neterminată, stocurile de semifabricate din producţie proprie, produsele finite ;

d) mărfurile aflate în stoc la organizaţiile de aprovizionare şi desfacere ale căror preţuri de producţie şi livrare au fost modificate ;

Scanned with OKEN Scanner

e) materiale lăsate în custodie, produsele și mărfurile expediate și nerecepționate de către clienți, precum și cele aflate în păstrarea clienților în urma refuzului de plată ;

f) obiectele de inventar noi aflate în depozit și la terți.

Reevaluarea se efectuează de unitățile economice de stat care dețin stocuri ale căror prețuri au fost modificate, pe baza inventarierii acestora potrivit prevederilor H.C.M. nr. 1885/1970.

Rezultatul inventarierii și reevaluării se înscriu în listele de reevaluare, care cuprind cantitățile aflate în stoc, prețurile unitare vechi și noi, valoarea stocurilor în prețuri vechi și noi și diferențele valorice din reevaluare. Diferențele favorabile sau nefavorabile din reevaluări se înscriu în planul financiar și corespunzător lor, vărsăminte sau alocații de la buget.

În mod corespunzător reevaluările de stocuri se trece la recalcularea normativelor, atunci cînd, în conformitate cu prevederile legale, unitățile trebuie să prezinte calcule analitice de normativ, pe elemente. În cazurile în care normativul se stabilește global, pe baza vitezei de rotație, se recalculează în funcție de noua valoare a bazei de calcul (producția globală, producția marfă etc., după caz).

● **Rezervele incluse în cheltuielile de producție** sînt cele avute în vedere la stabilirea prețurilor reașezate, care se determină pe minister astfel :

a) taxa asupra fondurilor de producție, prin aplicarea cotelor stabilite prin actele normative asupra valorii medii a fondurilor de producție planificate ;

b) taxa asupra terenurilor, prin aplicarea coeficientului de 0,5% asupra prețului de cost al producției marfă planificate ;

c) influențele din îmbunătățirea retribuirii muncii, a contribuțiilor pentru asigurări sociale, precum și cele provenite din reașezarea prețurilor în alte ramuri se determină de către ministere, pe baza calculelor care au stat la baza prețurilor reașezate ;

d) rezervele incluse în prețurile reașezate determinate pe total minister în sumă absolută sînt defalcate pe centrale și de aici pe întreprinderi, în funcție de valoarea medie a fondurilor de producție, de cheltuielile de producție planificate sau de alte criterii care să asigure o repartizare cît mai judicioasă a rezervelor în prețul de cost.

După determinarea rezervelor din cheltuielile de producție, acestea se înscriu în planul prețului de cost și planul financiar, atît la resurse, cît și ca sume de vărsat la buget.

Scanned with OKEN Scanner

2. PLANUL DE AMORTIZARE A FONDURILOR FIXE

2. 1. CONȚINUTUL AMORTIZĂRII. Fondurile fixe participă la mai multe cicluri de producție, păstrîndu-și forma inițială și transferîndu-și treptat valoarea asupra produselor obținute. Amortizarea este procesul de recuperare treptată a valorii fondurilor fixe transmise în procesul de producție, prin constituirea unui fond denumit fond de amortizare.

Amortizarea calculată de fiecare unitate economică reprezintă un element al cheltuielilor de producție. Întrucît baza obiectivă a fondului de amortizare este uzura fizică și morală a fondurilor fixe, rezultă că mărimea amortizării incluse în prețul de cost trebuie să corespundă uzurii efective. Numai în acest mod prin regimul de amortizare se stimulează activitatea unităților, folosirea cît mai deplină a capacităților de producție.

Pentru ca amortizarea să-și poată îndeplini în condiții optime rolul ce-i revine, este necesar să se îndeplinească mai multe condiții, dintre care menționăm : evaluarea justă a mijloacelor de muncă ; cotele de amortizare să fie stabilite atît în funcție de uzura fizică, cît și de cea morală ; aceleași fonduri fixe, utilizate în unități diferite, dar în condiții identice, să fie amortizate pe baza acelorași norme de amortizare.

Planificarea și constituirea fondului de amortizare trebuie să corespundă unor multiple cerințe, atît la nivelul întreprinderilor, cît și la nivelul întregii economii naționale. Justa stabilire a fondului de amortizare are influență directă asupra mărimii surselor de finanțare a investițiilor și în parte, asupra finanțării reparațiilor capitale, asupra prețului de cost, beneficiului, rentabilității. Ca urmare, planul de amortizare a fondurilor fixe ocupă un loc important în cadrul planului financiar al unităților economice.

De la 1 ianuarie 1969 a intrat în vigoare Legea nr. 62/1968 privind amortizarea fondurilor fixe — unul dintre principalele acte normative destinate să contribuie la creșterea răspunderii și cointeresării întreprinderilor în gospodărirea eficientă a fondurilor fixe, la întărirea gestiunii economice.

În condițiile actualei reglementări a amortizării aplicate în țara noastră, se consideră fond fix obiectul singular sau complexul de obiecte care îndeplinește cumulativ condițiile de a avea o valoare de inventar de cel puțin 500 de lei și o durată de serviciu mai mare de 1 an.

Sînt asimilate fondurilor fixe în vederea amortizării investițiile efectuate la fondurile fixe luate cu chirie, investițiile puse în funcțiune, total sau parțial, cărora nu li s-au întocmit formele de înregis-

Scanned with OKEN Scanner

trare ca fonduri fixe, lucrările de amenajare a lacurilor, bălților, iazurilor, terenurilor și alte lucrări similare care nu se concretizează în fonduri fixe, precum și investițiile pentru descopertă.

Sînt supuse amortizării toate categoriile de fonduri fixe precum și asimilatele lor, indiferent dacă sînt sau nu în funcțiune, cu excepția minelor și sondelor de țiței și gaze care nu se dau în producție și a fondurilor fixe temporar nefolosite, dar menținute în unități pentru interese de stat. În cazul acestor excepții trebuie să existe aprobarea Consiliului de Miniștri (Legea nr. 62/1968 privind amortizarea fondurilor fixe, art. 4). Această reducere la minimum a cazurilor în care fondurile fixe existente în întreprinderi nu sînt amortizate, precum și neluarea în considerare la stabilirea fondului de amortizare anual a numărului de schimburi contribuie la utilizarea amortizării ca pîrghie de creștere a utilizării extensive și intensive a mijloacelor de muncă.

Normele de amortizare care au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969 sînt formate numai din norma de înlocuire. Ca urmare, amortizarea calculată prin intermediul lor are rolul de a asigura numai recuperarea valorii de inventar a fondurilor fixe. Începînd de la aceeași dată, cheltuielile cu reparațiile capitale se includ în prețul de cost, nemaiavînd ca sursă de finanțare amortizarea. În aceste condiții, fondul de amortizare este folosit ca resursă de finanțare a investițiilor. Ca o excepție, amortizarea corespunzătoare fondurilor fixe care au expirată durata de serviciu normală, fiind încă în funcțiune, este folosită de întreprinderi în proporție de pînă la 25% pentru efectuarea de modernizări și îmbunătățiri ale tehnologiei producției, precum și pentru reparații capitale, altele decît cele planificate a se include pe costuri. Aceste prevederi legale, la care se adaugă și considerarea beneficiului obținut ca urmare a neefectuării reparațiilor capitale planificate ca nedatorat efortului propriu, urmăresc să impulsioneze unitățile să efectueze repararea și întreținerea fondurilor fixe la termen, în condiții optime și cu cheltuieli cît mai reduse.

Normele analitice de amortizare folosite pentru determinarea fondului de amortizare nu se calculează de fiecare întreprindere în parte, deși stabilirea lor este destul de simplă. Normele de amortizare corespunzătoare fiecărei durate de serviciu normate în ani sînt cuprinse într-un catalog, anexă la Legea nr. 62/1968.

Normele de amortizare indicate în catalogul menționat s-au calculat astfel :

$$N_a = \frac{1}{D_n} \cdot 100, \qquad (1.)$$

în care :

Na = norma de amortizare ;
Dn = durata de serviciu normată.

Scanned with OKEN Scanner

Este evident că aplicînd norma de amortizare la valoarea de inventar a fondului fix pe întreaga durată de serviciu normată se obține recuperarea în întregime a acestei valori. Dacă, pentru exemplificare, vrem să cunoaștem care este norma de amortizare corespunzătoare unui fond fix cu durata de serviciu normată de 20 de ani, aplicînd formula de mai sus obținem :

$$N_a = \frac{1}{20} \cdot 100 = 5\ \% \qquad (2.)$$

În timp de 20 de ani, prin aplicarea în fiecare an a normei de 5%, se obține recuperarea integrală a valorii inițiale a fondului fix.

Din prezentarea acestui sistem de determinare a normelor analitice de amortizare, rezultă că în reglementarea actuală, fonduri fixe încadrate în diferite categorii (potrivit clasificației fondurilor fixe), dar cu aceeași durată de serviciu normată, sînt amortizate pe baza aceleiași norme de amortizare. Deci, ceea ce determină aplicarea unei norme analitice de amortizare sau a alteia pe diferite grupe de fonduri fixe în cadrul unei categorii este durata de serviciu normată a fondurilor fixe respective.

Prin aplicarea normelor de amortizare asupra valorii de inventar[2]) se obține mărimea amortizării ce trebuie recuperată anual și inclusă în cheltuielile de producție. Acest calcul repetîndu-se, la expirarea duratei de serviciu normate este recuperată prin prețul de cost întreaga valoare de inventar a fondului fix.

În conformitate cu articolul 6 din Legea nr. 62/1968 privind amortizarea fondurilor fixe, prin valoare de inventar a fondurilor fixe se înțelege :

— pentru fondurile fixe existente în unități la data de 31.XII.1964, valoarea stabilită la reevaluarea care a avut ca punct critic această dată, reevaluare, efectuată în conformitate cu prevederile H.C.M. nr. 116/1963 ;

— pentru fondurile fixe achiziționate sau construite și puse în funcțiune după data de 1. I. 1965, suma cheltuielilor efectuate pentru realizarea lor ;

— pentru fondurile fixe rezultate din lucrări miniere, precum și pentru sondele provenite din lucrări de foraj, executate pentru explorări și prospecțiuni geologice și care au dat rezultate, valoarea corespunzătoare fondurilor fixe construite la nivelul zăcămîntului descoperit.

Fondurile fixe sînt supuse amortizării pe întreaga perioadă de funcționare, de la punerea în funcțiune și pînă la casarea lor, indiferent dacă în anumite perioade sînt folosite cu intensitate redusă sau chiar

---

[2]) Cu excepția cazurilor în care amortizarea se calculează pe unitatea de produs.

Scanned with OKEN Scanner

nu sînt folosite. În legătură cu data punerii în funcțiune, legislația în vigoare face următoarele precizări :

a) fondurile fixe independente care nu necesită montaj și nici probe tehnologice se consideră puse în funcțiune de la data achiziționării lor pe baza procesului verbal de recepție ;

b) utilajele care necesită montaj, dar care nu necesită probe tehnologice, precum și clădirile și construcțiile speciale care nu deservesc procese tehnologice, se consideră puse în funcțiune de la data terminării montării utilajului, respectiv de la data terminării construcției, pe baza procesului-verbal de recepție preliminară ;

c) utilajele și instalațiile care necesită montaj și probe tehnologice, precum și clădirile și construcțiile speciale care deservesc procese tehnologice se consideră puse în funcțiune la terminarea probelor tehnologice, pe baza procesului verbal de recepție a punerii în funcțiune ;

d) sondele folosite la extracția țițeiului și gazelor, sondele de injecție, precum și sondele provenite din lucrările geologice care au dat rezultate se consideră puse în funcțiune la darea lor în producție, pe baza procesului verbal de constatare final.

În cazul fondurilor fixe casate înainte de amortizarea integrală, valaorea rămasă neamortizată se recuperează din cheltuielile de producție ale anului în care are loc casarea, sau din cheltuielile de producție ale mai multor ani, prin eșalonare, cu condiția ca recuperarea să se facă cel tîrziu pînă la împlinirea duratei de serviciu normate. Scopul urmărit de legiuitor prin această reglementare a fost acela de a cointeresa întreprinderile în buna întreținere a fondurilor fixe, în prelungirea duratei de funcționare a acestora.

2.2. ÎNTOCMIREA PLANULUI DE AMORTIZARE. Planul de amortizare pentru fondurile fixe ale căror durate de serviciu normate sînt exprimate în ani se întocmește în mod diferit, ținînd seama de următoarele condiții (prevăzute de H.C.M. nr. 139/1969, modificat prin H.C.M. nr. 1380/1974 și H.C.M. 139/1974) :

— pentru primul an din cadrul fiecărui plan cincinal de dezvoltare economico-socială, unitățile economice întocmesc planul de amortizare în funcție de valoarea medie anuală a fondurilor fixe și de normele analitice de amortizare prevăzute, pe grupe și fonduri fixe, în catalogul anexă la Legea nr. 62/1968 privind amortizarea fondurilor fixe. Planul de amortizare se întocmește, de asemenea analitic, în cazurile în care au loc reorganizări ale întreprinderilor prin fuziune, absorbție sau divizare totală ori parțială, precum și în cazul în care într-unul din

Scanned with OKEN Scanner

anii planului cincinal valoarea medie anuală a fondurilor fixe prezintă diferențe, în plus sau în minus, mai mari de 25% din valoarea medie anuală a fondurilor fixe din anul în care s-a determinat norma unică de amortizare ;

— pentru ceilalți ani din cadrul planului cincinal de dezvoltare economico-socială, planul de amortizare se întocmește în funcție de totalul valorii medii anuale a fondurilor fixe din anul de plan și de norma unică de amortizare.

Pentru a putea determina fondul de amortizare, principala operațiune premergătoare o constituie sortarea fișelor de evidență a fondurilor fixe existente într-o unitate pe două grupe — fonduri fixe amortizate integral și fonduri fixe neamortizate integral — și aranjarea lor în ordinea crescîndă a codurilor de clasificare. După aceasta se poate trece la calculul amortizării, separat pe cele două categorii mari de fonduri fixe. Separarea este necesară datorită destinației diferite pe care o capătă fondul de amortizare, după cum valorile de inventar asupra cărora s-a calculat sînt sau nu recuperate în totalitate prin amortizare.

● **Determinarea valorii de amortizat și a fondului de amortizare aferent fondurilor fixe neamortizate integral,** se realizează cu ajutorul formularului P.A. „Plan de amortizare a fondurilor fixe", cap. II, „Calculul amortizării aferente fondurilor fixe neamortizate integral". În formular sînt coloane separate pentru valorile de inventar la 1. I. anul de plan, valorile medii anuale ale intrărilor de fonduri fixe și valorile medii anuale ale ieșirilor de fonduri fixe. Aceste valori se trec pe cele nouă categorii de fonduri fixe, iar în cadrul categoriilor pe grupe de fonduri fixe cu aceleași durate de serviciu normate, în ordinea crescîndă a codurilor de clasificare.

Valaorea de amortizat a fondurilor fixe este valoarea medie anuală. Pentru fondurile fixe care nu suferă mișcări în timpul anului (intrări sau ieșiri) valoarea medie anuală este egală cu valoarea de inventar. Pentru grupele de fonduri fixe la care urmează să aibă loc intrări sau ieșiri în timpul anului, valoarea medie anuală se determină în felul următor :

$$V_{ma} = V_i + V_{mi} - V_{me} \qquad (3.)$$

în care :

V_{ma} — valoarea medie anuală ;

V_i — valoarea de inventar a fondurilor fixe la 1 ianuarie an de plan ;

V_{mi} — valoarea medie anuală a intrărilor de fonduri fixe ;

V_{me} — valoarea medie anuală a ieșirilor de fonduri fixe.

Scanned with OKEN Scanner

Valoarea medie anuală a intrărilor sau ieşirilor de fonduri fixe se determină după formula,

$$V_{mi} \text{ sau } V_{me} = \frac{V_i \cdot t}{12}, \qquad (4.)$$

în care :

V_i — valoarea de inventar a fondurilor fixe ce vor intra sau vor ieşi din funcţiune ;

t — numărul lunilor întregi de funcţionare sau nefuncţionare a fondului fix pînă la sfîrşitul anului (exclusiv luna în care intră sau iese din funcţiune fondul fix).

Valoarea medie anuală a mişcărilor de fonduri fixe se determină pe totalul grupelor de fonduri fixe, din cadrul unei categorii, care au aceiaşi durată de serviciu normată şi intră sau ies din unitate în cursul aceleiaşi luni. Prin însumare se determină valoarea medie anuală pentru toate fondurile fixe cu durata de serviciu normate egale (din cadrul fiecăreia din cele IX categorii). La această valoare se aplică norma de amortizare corespunzătoare duratei normate de funcţionare, obţinîndu-se fondul de amortizare anual :

$$A = \frac{V_{ma} \cdot N_a}{100}, \qquad (5.)$$

în care :

A — fondul de amortizare planificat anual ;

V_{ma} — valoarea medie anuală totală pe fiecare grupă de fonduri fixe cu aceeaşi durată de serviciu normată ;

N_a — norma de amortizare analitică în procente.

Prin însumarea fondului de amortizare corespunzător tuturor grupelor de fonduri fixe dintr-o categorie şi apoi prin însumarea fondului de amortizare pe cele IX categorii se obţine fondul de amortizare total pentru fondurile fixe neamortizate integral.

● **Determinarea fondului de amortizare corespunzător fondurilor fixe amortizate integral** se face, în general, după metodologia indicată mai sus, privind calculul fondului de amortizare aferent fondurilor fixe neamortizate integral. Valoarea de amortizat se determină pe grupe de fonduri fixe cu aceeaşi durată de serviciu normată din cadrul fiecăreia din cele IX categorii de fonduri fixe, folosindu-se aceleaşi formule de calcul a valorii medii anuale, pe baza valorii medii a intrărilor şi ieşirilor de fonduri fixe.

În condiţiile în care în timpul anului de plan un fond fix urmează să îndeplinească durata de serviciu normată, fiind recuperată în întregime valoarea sa de inventar, dar rămînînd în continuare în func-

țiune, trebuie să fie înregistrat la ieșiri în categoria „fonduri fixe neamortizate integral" și la intrări, în categoria „fonduri fixe amortizate integral."

Pentru aceasta, se calculează valoarea medie a fondului fix (V_m), după formula

$$V_m = \frac{V_i \cdot t}{12} \qquad (6.)$$

în care t reprezintă numărul lunilor întregi de la împlinirea duratei de serviciu normate și pînă la sfîrșitul anului, iar Vi — valoarea de inventar.

Cu această valoare medie se va diminua valoarea de inventar a fondurilor fixe din grupa respectivă cuprinse în formularul de calcul al amortizării fondurilor fixe neamortizate integral, în vederea determinării valorii medii anuale de amortizat. Cu aceeași sumă se va mări valoarea de inventar a fondurilor fixe din grupa respectivă care sînt deja amortizate integral, în scopul determinării valorii de amortizat. Deci, fondul fix este amortizat pentru întreaga perioadă a anului, numai că amortizarea pînă la împlinirea duratei de serviciu normate figurează într-un document, iar după împlinirea duratei de serviciu normate în altul.

Menționăm că intrări de fonduri fixe amortizate integral pot apare în două situații : cînd fondurile fixe împlinesc durata de serviciu normată, ieșind din categoria celor neamortizate integral ; cînd se primesc prin transfer fonduri fixe care au deja expirată durata normată de funcționare.

Pentru calculul amortizării aferente fondurilor fixe amortizate integral se folosește un formular care are aceeași structură ca și cel folosit în cazul fondurilor fixe neamortizate integral. Acest formular formează Capitolul III al planului de amortizare și este intitulat „Calculul amortizării aferente fondurilor fixe amortizate integral".

Determinarea ratelor de recuperat din valoarea fondurilor fixe casate sau prevăzute a se casa înainte de amortizarea integrală. În întreprinderi pot exista situații cînd din diferite motive, obiective sau dependente direct de activitatea unității, fondurile fixe sînt scoase din funcțiune înainte de expirarea duratei de serviciu normate. În acest caz, așa cum am mai amintit, întreprinderile sînt obligate să recupereze partea din valoarea de inventar rămasă neamortizată din cheltuielile de producție ale anului în curs sau din cheltuielile de producție ale mai multor ani, prin eșalonare. Condiția este ca eșalonarea

Scanned with OKEN Scanner

să se facă pe o perioadă de timp care să nu depășească (împreună cu durata de serviciu consumată), durata de serviciu normată.

$$D_r \leq D_n - D_c, \tag{7.}$$

în care :

Dr — durata de recuperare ;
Dn — durata de serviciu normată ;
Dc — durata de serviciu consumată.

Presupunînd că un fond fix cu o durată de serviciu de 12 ani este casat după o durată de funcționare de 10 ani și 9 luni, eșalonarea ratelor se poate face pe o perioadă de maximum 15 luni.

Determinarea ratelor de recuperat ridică și problema stabilirii valorii de inventar rămasă neamortizată ca urmare a casării premature a fondului fix.

Această valoare se poate obține pornind de la determinarea gradului de uzură, pe baza formulei :

$$u = \frac{D_c}{D_n} \cdot 100, \tag{8.}$$

în care :

u — gradul de uzură ;
Dc — durata de serviciu consumată ;
Dn — durata de serviciu normată.

Valoarea recuperată prin amortizare, considerată și expresia valorică uzurii este obținută prin relația :

$$E_u = \frac{V_i \cdot u}{100}, \tag{9.}$$

în care :

Eu — expresia valorică a uzurii, respectiv valoarea recuperată prin amortizare ;
Vi — valoarea de inventar ;
u — gradul de uzură.

Valoarea de inventar rămasă de recuperat este

$$V_r = V_i - E_u, \tag{10.}$$

în care :

Vr — valoarea rămasă de recuperat ;
Vi și Eu au semnificațiile menționate la (9.).

Sumele rezultate din calculele menționate pînă acum privind amortizarea pînă la data casării sau pînă la 1. I, valoarea rămasă neamortizată, numărul de luni propus pentru eșalonare pînă la recuperarea

Scanned with OKEN Scanner

integrală a valorii neamortizate și numărul de luni propus pentru eșalonare în anul de plan se trec fiecare într-o coloană distinctă a capitolului IV al planului de amortizare intitulat „Calculul valorii de recuperat pentru fondurile fixe casate sau prevăzute a se casa înainte de amortizarea lor integrală".

Ultima operațiune necesitată de completarea acestui capitol o constituie stabilirea ratei de recuperat în anul de plan, care se obține pe baza formulei :

$$R_a = \frac{V_r}{D_r} \cdot D_a, \qquad (11.)$$

în care :

Ra — rata anuală de recuperat din valoarea fondurilor fixe casate înainte de amortizarea integrală ;

Vr — valoarea rămasă nerecuperată prin amortizare ;

Dr — durata totală de recuperare în luni ;

Da — durata anuală de recuperare în luni

● **Determinarea fondului total de amortizare** se realizează cu ajutorul primului capitol al planului de amortizare, care este un document centralizator.

În acest document se face transcrierea rezultatelor totale obținute prin completarea Cap. II, III și IV, atît în ce privește valoarea medie anuală a fondurilor fixe, cît și fondul de amortizare.

Repartizarea fondului de amortizare pe trimestre se efectuează în conformitate cu amortizarea fondurilor fixe la 1.I. anul de plan si de cea corespunzătoare eșalonării trimestriale a mișcării fondurilor fixe.

Fondul de amortizare total primește următoarele destinații :

a) fondul de amortizare aferent fondurilor fixe neamortizate integral, ratele de recuperat din valoarea fondurilor fixe casate înainte de amortizarea integrală și o cotă de cel puțin 60% din fondul de amortizare corespunzător fondurilor fixe amortizate integral reprezintă surse de finanțare a investițiilor din fondurile statului și sînt prevăzute a se vărsa la Banca de Investiții ;

b) o cotă de pînă la 15% din fondul de amortizare calculat asupra valorii fondurilor fixe amortizate integral se pune la dispoziția centralei economice și este folosit ca sursă de finanțare a unor lucrări de investiții productive în unitățile din subordine ;

c) o cotă de pînă la 25% din fondul de amortizare aferent fondurilor fixe amortizate integral rămîne la dispoziția întreprinderii pentru efectuarea de modernizări, îmbunătățiri ale tehnologiei producției și reparații capitale.

Scanned with OKEN Scanner

● **Calculul amortizării pe baza normei unice de amortizare.** Datele obținute în anii în care fondul de amortizare se calculează analitic servesc la stabilirea normei unice la amortizare, pe baza formulei :

$$N_u = \frac{A \cdot 100}{V_{mt}}, \qquad (12.)$$

în care :

Nu — norma unică de amortizare ; A — fondul de amortizare total planificat anual ; Vmt — valoarea medie anuală totală a fondurilor fixe.

În mod similar se determină și norma unică de amortizare aferentă fondurilor fixe care au expirată durata de serviciu normată, prin raportarea fondului de amortizare total la valoarea medie anuală totală (ambele elemente fiind calculate pentru fondurile fixe amortizate integral).

În anii în care fondul de amortizare se calculează pe baza normei unice de amortizare, pentru planificarea acestuia se utilizează formula :

$$A = \frac{V_{mt} \cdot N_u}{100}, \qquad (13.)$$

în care :

Vmt — totalul valorii medii anuale a fondurilor fixe ; Nu — norma unică de amortizare ; A — totalul fondului de amortizare anual.

Pentru calculul amortizării aferente fondurilor fixe amortizate integral se aplică la valoarea medie a acestora norma unică de amortizare corespunzătoare, respectiv aferentă fondurilor fixe care au expirată durata de serviciu normată.

Considerăm important de menționat că în anii în care calculul amortizării se face pe baza normei unice de amortizare, valoarea medie anuală a mișcărilor de fonduri fixe (intrări și ieșiri) se determină pe total fonduri fixe care intră sau ies în aceeași lună.

Ratele de recuperat din valoarea fondurilor fixe casate înainte de amortizarea integrală se calculează analitic în fiecare an.

● **Particularități în planificarea fondului de amortizare anual.** Fondul de amortizare anual se calculează diferit de metodologia expusă mai sus, în **cazul mijloacelor de transport auto din parcul public** pentru care duratele de serviciu normate sînt prevăzute în catalogul normelor de amortizare și duratelor de serviciu normate ale fondurilor fixe atît

Scanned with OKEN Scanner

în ani, cît și în km. Pentru aceste fonduri fixe se utilizează următoarea formulă de determinare a fondului anual de amortizare :

$$A = \frac{V \cdot P \cdot N}{100}, \qquad (14.)$$

în care :

A — fondul de amortizare planificat anual ;
V — valoarea de inventar medie a unui autovehicul ;
P — parcursul planificat anual exprimat în mii km. echivalenți, aferent întregului parc auto care are aceeași valoare de inventar medie pe un autovehicul ;
N = norma de amortizare pentru un parcurs de 1000 km. echivalenți.

Valoarea de inventar medie a unui vehicul se obține pe baza mediei aritmetice ponderate, calculată numai pentru mijloacele de transport auto care au aceeași normă de amortizare și valori de inventar cu o variație de cel mult 10% între minimum și maximum (respectiv valoarea de inventar cea mai mare să nu depășească valoarea de inventar cea mai mică, plus 10% din valoarea de inventar cea mai mică).

Potrivit legislației în vigoare, parcursul în km. echivalenți rezultă din înmulțirea parcursului planificat cu coeficienții medii de corecție privind starea drumurilor și condițiile de exploatare a autovehiculelor.

Pentru calculul amortizării lunare, datorate efectiv, se stabilește o normă unică de amortizare în lei, prin raportarea totalului fondului de amortizare anual la totalul parcursului planificat în mii km. În mod analog se determină norma unică de amortizare pentru autovehiculele folosite după expirarea parcursului normat.

Amortizarea anuală a investițiilor efectuate pentru amenajarea lacurilor, bălților, iazurilor, terenurilor și alte lucrări similare care nu se concretizează în fonduri fixe, precum și a investițiilor la fondurile fixe închiriate se calculează pe baza formulei :

$$A = \frac{I}{D}, \qquad (15.)$$

în care :

I — valoarea investiției efectuate ;
D — durata de amortizare a investițiilor exprimată în ani.

Amortizarea clădirilor și construcțiilor speciale ale minelor de cărbuni, salinelor cu extracție în soluție prin sonde și carierelor — exploatări la zi — pentru substanțe minerale solide, a căror durată de folosire este limitată de durata rezervelor și care nu pot primi alte utilizări după epuizarea acestora, precum și a investițiilor pentru descopertă, se calculează pe unitatea de produs.

Scanned with OKEN Scanner

Fondul de amortizare anual se obține utilizînd următoarele formule :

$$A_t = \frac{V_r}{R} \text{ și } A = A_t \cdot C \qquad (16.)$$

în care :

A_t — amortizarea, în lei, la 1 000 tone rezervă exploatabilă ; V_r — valoarea rămasă neamortizată a fondurilor fixe la data de 1.I. anul de plan sau valoarea de inventar în cazul fondurilor fixe noi ; R — rezerva exploatabilă de substanță minerală utilă, în mii tone, existentă la data de 1. I. anul de plan ; A — fondul de amortizare anual ; C — extracția anuală de substanță minerală utilă, în mii tone.

În cazul clădirilor și construcțiilor speciale care deservesc mai multe mine, precum și cele ale instalațiilor de preparare cu organizare independentă de exploatările miniere pe care le deservesc, în rezerva exploatabilă (R) se includ rezervele tuturor minelor deservite.

Amortizarea pe unitatea de produs, de care depinde în mod direct nivelul fondului de amortizare, se recalculează astfel :

— anual, cînd intervin schimbări de minimum 10% în volumul rezervelor exploatabile sau al fondurilor fixe în funcțiune ;

— din 5 în 5 ani la minele de cărbuni și cariere, precum și la cheltuielile de investiții pentru descopertă ;

— din 10 în 10 ani la saline.

Necesitatea ca amortizarea să fie planificată corect, cu respectarea normelor în vigoare este determinată, în primul rînd, de faptul că mărimea prețului de cost, respectiv a beneficiului, este influențată direct de modul în care este planificată și inclusă amortizarea în totalul cheltuielilor de producție. Importanța corectei planificări a fondului de amortizare rezultă și din aceea că, în cazul neconstituirii surselor planificate pentru finanțarea investițiilor, între care amortizarea ocupă un loc important, unitățile sînt nevoite să solicite credite bancare purtătoare de dobînzi majorate.

3. INVESTIȚII ȘI TEHNICA NOUĂ

3.1. PLANUL DE FINANȚARE ȘI CREDITARE A INVESTIȚIILOR.

Prin întocmirea „Planului de finanțare și creditare pe termen mijlociu și lung a investițiilor", în unitățile economice se realizează concordanța între valoarea investițiilor și sursele de finanțare a acestora. Planul de finanțare a investițiilor cuprinde următoarele capitole :

— investiții din fondurile statului ;

— investiții din fondurile unităților socialiste ;

— credite pentru utilaje cu montaj pentru investiții finanțate ;

Scanned with OKEN Scanner

— planul de vărsăminte ale resurselor proprii ce prisosesc ;

— date informative.

În partea intitulată „Investiții din fondurile statului" se pune de acord valoarea investițiilor planificate a se finanța din fonduri nerambursabile cu resursele de finanțare. În această parte a documentului, sursele de finanțare sînt înscrise în ordinea utilizării lor. Astfel. valoarea investițiilor planificate se influențează mai întîi cu soldul mobilizărilor (se scad) sau al imobilizărilor resursele interne (se adună) și cu economiile din reducerea prețului de cost la investițiile executate în regie (se scad) și se obține valoarea investițiilor de finanțat. În continuare se înscriu celelalte surse de finanțare a investițiilor : amortizarea din trimestru curent și reținută din trimestrul precedent, alte resurse (încasări din lichidarea fondurilor fixe. sume din valorificarea materialelor din săpături etc.), surse primite prin redistribuire de la alte centrale, prelevări din beneficii, alocații de la buget, precum și credite bancare pentru acoperirea decalajului planificat între planul de investiții și constituirea surselor proprii. Totalul acestor surse, mai puțin rambursările de credite bancare primite în trimestrele anterioare pentru acoperirea decalajului temporar între necesar și resurse trebuie să fie egal cu valoarea investițiilor de finanțat.

Întrucît finanțarea investițiilor se face la nivelul centralelor, asigurarea prin plan a echilibrului între valoarea investițiilor și sursele de finanțare enumerate se realizează la nivelul acestora. Întreprinderile înscriu în plan la resurse numai amortizările și „alte resurse" la dispoziția centralei.

În acest capitol se înscrie și valoarea investițiilor creditate, creditele bancare, necesare pentru investiții în anul de plan, rambursările planificate de credite din beneficii și dacă este cazul, rambursările de credite pentru investiții prevăzute a se rambursa din amortizare).

În capitolul II se prevăd investițiile din fondurile unităților economice, inclusiv cele constituite pe seama creditelor pentru mica mecanizare și rambursările de credite acordată anterior cu această destinație.

În capitolul al III-lea se determină mărimea planificată a creditelor pentru utilajele care necesită montaj, adăugîndu-se la volumul creditelor aferente utilajelor existente la începutul perioadei, mărimea creditelor aferente utilajelor care necesită montaj ce se vor achiziționa în anul de plan și scăzînd creditele ce se vor rambursa corespunzător utilajelor ce se pun în funcțiune în anul de plan. Separat se prevede și mărimea creditelor pentru utilajele în stoc și în curs de montaj, însumînd creditele pentru utilajele din această categorie la începutul anului cu mărimea creditelor pentru utilajele care necesită montaj ce se vor achiziționa în anul de plan și scăzînd din suma rezultată valoarea utilajelor ce se montează în anul de plan.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul privind investiţiile creditate se completează atît la întreprinderi, cît şi la centrale şi unităţi asimilate acestora.

Ultima parte a planului de finanţare a investiţiilor indică destinaţia prisosului de resurse pentru investiţii : redistribuiri între centrale, de vărsat la buget sau amortizare reţinută pentru trimestrul următor.

Datele informative cuprinse în planul de finanţare a investiţiilor se referă la mărimea amortizării totale şi la destinaţiile acesteia.

Se specifică mărimea totală a amortizării (A), din care cea aferentă lucrărilor de modernizări, îmbunătăţiri ale tehnologiei producţiei şi reparaţii capitale altele decît cele planificate a se include pe costuri (Am), pentru finanţarea investiţiilor din fondurile unităţilor economice (Aiu), pentru rambursarea creditelor acordate pentru neconstituirea surselor proprii (C), precum şi amortizarea pentru finanţarea investiţiilor din fondurile statului (Ais). Mărimea acestor indicatori trebuie să corespundă relaţiei :

$$A_{is} = A - A_m - A_{iu} - C \qquad (17.)$$

3.2. **PLANUL DE FINANŢARE A TEHNICII NOI.** Pentru determinarea necesarului de resurse pentru acoperirea cheltuielilor legate de realizarea obiectivelor din planul tehnic se întocmeşte un document care face parte din planul financiar al întreprinderii şi parcurge aceleaşi etape de întocmire şi aprobare ca şi planul financiar în ansamblu. Între prevederile planului tehnic şi ale documentului intitulat „Planul de finanţare a cheltuielilor pentru asimilarea de produse, modernizarea celor existente şi introducerea de noi procedee tehnologice" trebuie să existe o concordanţă deplină. Obiectivele şi acţiunile din planul tehnic sînt grupate în următoarele capitole :

— capitoiul A, în care se înscriu sarcinile şi obiectivele cu caracter de lucrări industriale, care intră în producţia industrială, cum sînt : asimilări de produse noi ; modernizări de produse ; introducere de procedee tehnologice noi ; cercetări tehnologice, care se realizează prin forţele proprii ale unităţii ;

— capitolul B, în care sînt cuprinse sarcinile şi obiectivele care nu se includ în producţia industrială, cum sînt : cercetări tehnologice care se realizează prin organizaţii specializate, licenţele mondiale de referinţă, studiile tehnico-economice, staţiile pilot şi standurile de probă experimentale etc.

Obiectivele şi acţiunile clasificate pe capitole se defalcă pe trimestre şi pe faze de realizare : cercetare, proiectare, prototip, omologare, pregătirea fabricaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

În vederea finanțării pentru fiecare obiectiv sau sarcină se evaluează costurile, cu defalcare pe trimestre. Cheltuielile pe fiecare lucrare se stabilesc prin studii tehnico-economice și prin calculații de plan, similare calculațiilor de plan pe produs.

Planul de finanțare a tehnicii noi (simbol P.Th.N.) cuprinde următoarele părți : I. Cheltuieli ; II. Resurse ; III. Diferențe ; IV. Date suplimentare obligatorii.

La partea de cheltuieli se înscriu separat cheltuielile care fac parte din producția industrială de cele care nu se includ în producția industrială, precum și cheltuielile pentru achiziții de materii și materiale necesare îndeplinirii obiectivelor și sarcinilor din planul tehnic.

La resurse se evidențiază toate elementele care alimentează fondul pentru tehnica nouă: soldul preliminat al resurselor la începutul perioadei, mărimea cotei pentru tehnica nouă inclusă în prețul de cost, sumele din valorificarea obiectivelor de tehnică nouă. Contribuția la fondul pentru tehnica nouă trebuie să corespundă cu suma înscrisă în planul prețului de cost (pe rîndul 20 din formularul CP1).

Din diferența dintre resurse și cheltuieli rezultă în partea a III-a fie prisos de resurse, fie necesar de acoperit.

Menționăm că la nivelul întreprinderilor, toate resursele care alimentează fondul pentru tehnică nouă se varsă la dispoziția centralei ; ca urmare, între totalul cheltuielilor și al resurselor poate să nu existe concordanță, deoarece finanțarea obiectivelor de tehnică nouă se face din sumele puse la dispoziție de către centrală la nivelul cheltuielilor.

Acest document de plan mai cuprinde date suplimentare obligatorii care reliefează dacă sumele obținute din valorificarea obiectivelor de tehnică nouă au acoperit sau nu prețul de cost al acestora, precum și evoluția cheltuielilor pentru obiective neterminate, neomologate, lichidate etc. în cursul anului de plan.

4. PLANIFICAREA NECESARULUI DE MIJLOACE CIRCULANTE

4.1. **CONȚINUT — CARACTERISTICI.** Planificarea necesităților de mijloace circulante ale întreprinderilor, care să acopere rezervele minime de materii prime, materiale, combustibil etc., precum și stocurile permanente de producție neterminată, semifabricate și produse finite se face pe baza normativelor mijloacelor circulante.

Normativul mijloacelor circulante reprezintă, în expresie bănească, necesarul planificat de mijloace circulante cu caracter de continuitate

Scanned with OKEN Scanner

în decursul unei perioade anumite, în condiții normale de producție și circulație [3].

Necesitățile de mijloace circulante cu caracter sezonier sau temporar, care depășesc normativul, se planifică prin intermediul planului de credite al unităților economice.

Importanța deosebită a stabilirii normativelor în ansamblul planificării mijloacelor circulante rezultă în principal din următoarele :

— normativele concretizează cea mai mare parte a nevoilor de mijloace circulante ale întreprinderilor ;

— pe baza normativelor, întreprinderile primesc fondurile bănești cu ajutorul cărora își constituie stocurile de mijloace circulante care formează conținutul material al normativelor ;

— cu ajutorul normativelor se stabilește legătura nemijlocită dintre planificarea sarcinilor de producție, normele de stoc și de consum, repartițiile materiale și fondurile bănești necesare pentru constituirea mijloacelor circulante.

Din prezentarea succintă a acestor caracteristici rezultă că stabilirea corectă a necesarului de mijloace circulante este o condiție pentru desfășurarea în bune condiții a proceselor de producție și circulație.

Avînd în vedere locul de seamă al normării în ansamblul planificării financiare, respectarea cerințelor gestiunii economice presupune și răspunderea întreprinderilor pentru determinarea normativelor mijloacelor circulante în raport cu nevoile reale ale producției.

Determinarea corectă a normativelor reprezintă punctul de plecare pentru utilizarea optimă a mijloacelor circulante. Prin justa planificare a mijloacelor circulante, aflate sub forma stocurilor de materii și materiale, producție neterminată și produse finite, obiecte de inventar etc., pot fi scoase la iveală rezerve interne care să contribuie la eliberarea unor importante fonduri materiale și bănești. Dacă apariția stocurilor supranormative semnalizează aplicarea unor decizii greșite pe linie de aprovizionare și producție, existența unor normative larg calculate permite menținerea unor deficiențe cum sînt desfășurarea neritmică a producției și desfacerii, folosirea nerațională a forței de muncă și a utilajelor etc., fără ca situația financiară să fie afectată și fără ca întreprinderea să-și încarce prețul de cost cu dobînzi și penalizări. De aici rezultă tendința manifestată în întreprinderi de a supradimensiona normativele, pentru a face față oricăror evenimente neprevăzute și a-și asigura îndeplinirea lejeră a sarcinilor de plan. Această tendință este deosebit de dăunătoare, atît întreprinderilor, deoarece creează numai aparența unei situații financiare bune, cît și întregii economii naționale,

[3]) I. Craiu, Al. Babe, D. Bănescu, „Mijloacele circulante", Editura științifică, București, 1966, pag. 28.

ducînd la o imobilizare inutilă de fonduri, care ar putea fi dirijate pentru dezvoltarea altor domenii de activitate.

Cei mai importanți factori care influențează necesarul de mijloace circulante în unitățile economice sînt :

a) **Prețul de cost al producției.** Nivelul cheltuielilor de producție și structura acestora exercită o influență directă considerabilă asupra normativului de mijloace circulante. Reducerea prețului de cost, în condițiile menținerii calității produselor, reprezintă una din principalele căi de reducere a necesarului de resurse bănești pentru constituirea stocurilor planificate de mijloace circulante.

b) **Volumul producției.** Cu cît sarcinile de producție ale unităților sînt mai mari, cu atît sînt necesare cantități mai mari de materii prime, materiale etc., și cu atît normativul va fi mai mare, în condițiile în care ceilalți factori rămîn neschimbați. Reluarea procesului de producție pe scară lărgită impune creșterea continuă a stocurilor și normativelor de mijloace circulante din economia națională. În paralel însă au loc introducerea tehnicii noi, îmbunătățirea calității materialelor, reducerea rebuturilor și deșeurilor, îmbunătățirea transporturilor etc., care determină reducerea necesarului de mijloace circulante pentru desfășurarea optimă a procesului de producție.

c) **Felul și tehnologia producției.** Mărimea normativului este influențată și de felul producției, de modul cum este organizată producția (în serie, în masă, pe comenzi, etc.). Introducerea tehnicii noi, îmbunătățirea tehnologiei producției, organizarea științifică a producției și a muncii au ca rezultat și tendința de reducere a necesarului de mijloace circulante.

În anul 1970 și 1971 au apărut o serie de reglementări cu efecte favorabile asupra planificării necesarului mijloacelor circulante. Astfel, începînd din anul 1970, **necesarul de mijloace circulante se determină în întreprinderile industriale în funcțiune din țara noastră, prin calcule sintetice** (H.C.M. nr. 859/1970, art. 27). Aplicarea acestei metode a permis simplificarea lucrărilor de planificare financiară, menținînd posibilitățile de control asupra tendinței unor întreprinderi de a supraevalua necesitățile de mijloace circulante.

La unitățile noi, precum și la acele unități în care față de anul precedent intervin modificări esențiale în tehnologia și organizarea producției, în nomenclatorul produselor, în planurile de aprovizionare și desfacere, sau la care intră în funcțiune unități sau secții noi, precum și în toate situațiile care ar conduce la încetinirea vitezei de rotație, normativul mijloacelor circulante se determină prin calcule analitice, pe elemente. În scopul dimensionării cît mai exacte a normativelor mijloacelor circulante, periodic se efectuează recalcularea normelor de stoc și a normativelor în întreprinderi, în mod analitic. O asemenea recalculare a avut loc în anul 1971.

Scanned with OKEN Scanner

„Indicațiile metodologice pentru determinarea normelor de stoc și a normativelor mijloacelor circulante la unitățile economice industriale de transporturi și construcții-montaj", elaborate în anul 1971, de C.S.P., Ministerul Finanțelor și băncile finanțatoare au reprezentat un important pas înainte în dimensionarea normelor de stoc și a normativelor pe elemente în concordanță cu condițiile reale de aprovizionare, producție și desfacere ale fiecărei întreprinderi. Astfel, întrucît cercetările întreprinse au permis să se constate că în majoritatea cazurilor stocurile medii fizice din întreprinderi reprezintă jumătate din valoarea stocului fizic maxim, s-a stabilit ca în calculul normativului să se ia numai 50% din intervalul între aprovizionări utilizat pentru determinarea stocului curent (față de 75% cît prevedeau vechile reglementări). În ce privește stocurile de siguranță, pentru a se evita constituirea lor într-un volum exagerat, s-a stabilit ca la determinarea lor să se țină seama de media abaterilor de la termenele prevăzute în contract înregistrate în perioadele precedente. De asemenea, s-a realizat o diferențiere mai accentuată a normării de la o ramură la alta a industriei (extractivă, energetică, metalurgică etc.), particularitățile procesului de producție influențînd mărimea fondurilor necesare și determinînd modalități specifice de determinare a volumului acestora.

4. 2. NORMAREA PRIN CALCULE ANALITICE. În sistemul analitic de normare a mijloacelor circulante normativul se determină separat pe fiecare element al mijloacelor circulante.

● **Determinarea normativului la materii și materiale.** Asigurarea continuității procesului de producție impune ca în întreprinderi să existe în permanență un anumit stoc de materii prime, materiale de bază, materiale auxiliare și combustibil. Pentru constituirea acestor stocuri este nevoie ca întreprinderea să dispună de resurse bănești corespunzătoare.

Stabilirea stocurilor de materii și materiale necesare întreprinderii se face planificat, determinîndu-se stocuri normate maxime, exprimate în unități naturale.

Stocul normat maxim este dat de relația :

$$S_n = S_c + S_{cd} + S_t + S_s , \qquad (18.)$$

în care :

Sn = stocul normat maxim pe fiecare material în parte ;
Sc = stocul normat curent ;
Scd = stocul normat de condiționare (de pregătire) ;
St = stocul normat pentru transporturi interioare ;
Ss = stocul normat de siguranță.

Stocul curent reprezintă cantitatea de materiale necesare asigurării producției între două aprovizionări și se calculează ca produs între

consumul mediu zilnic de materiale (necesarul cantitativ mediu zilnic de materiale pentru îndeplinirea planului) și durata medie în zile între două aprovizionări consecutive.

Stocul de condiționare se determină numai la acele materiale care necesită operațiuni de condiționare și pregătire după aprovizionarea lor. Numărul de zile necesare pentru acest stoc trebuie să aibă la bază o fundamentare tehnică și să corespundă riguros duratei necesitate de aceste operațiuni. Se calculează ca produs între consumul cantitativ mediu zilnic de materiale și timpul de condiționare.

Stocul de siguranță este cantitatea de materiale necesară pentru a preveni întreruperile în producție cauzate de unele defecțiuni în aprovizionare și se calculează în funcție de condițiile concrete de aprovizionare și de specificul procesului de producție. Stocurile de siguranță se consumă numai în cazuri bine justificate și cu aprobarea forului tutelar. După consumare, întreprinderea are obligativitatea reconstituirii lor imediate.

Stocurile de siguranță se determină ca produs între consumul cantitativ mediu zilnic de materiale și numărul de zile aferent stocului de siguranță.

Stocul pentru transporturi interioare se constituie în intervalul în care este necesar transportul materialelor nevagonabile de la depozitul central la depozitul unităților în subordine, unde urmează să se consume. Acest stoc este rezultatul produsului între consumul cantitativ zilnic de materiale și numărul de zile pentru transporturi interioare.

Din cele prezentate pînă aici privind componentele stocului normat maxim, rezultă că nivelul acestuia pe fiecare trimestru în parte este dat de formula :

$$S_n = \frac{N_c}{90} \cdot N_z, \qquad (19.)$$

în care :

S_n = stocul normat maxim pentru fiecare material în parte ;
N_c = necesarul cantitativ din materialul respectiv pentru îndeplinirea planului pe trimestru ;
N_z = norma în zile.

Norma în zile reprezintă suma zilelor normate pentru fiecare stoc :

$$N_z = T_c + T_{cd} + T_t + T_s, \qquad (20.)$$

în care :

N_z = norma în zile ;
T_c = timpul pentru rezerva curentă sau intervalul mediu între aprovizionări ;

Scanned with OKEN Scanner

T_{cd} = timpul de condiționare ;
T_t = timpul pentru transporturi interioare ;
T_s = timpul de siguranță.

Normativul pentru materii și materiale nu este, așa cum s-ar părea logic la prima vedere, expresia valorică a stocului normat, deoarece necesarul de resurse bănești pentru formarea acestuia este mai mic decît expresia lui valorică. Practica a demonstrat că stocurile existente la un moment dat în întreprindere, la nivelul tuturor materialelor, în expresie valorică, reprezintă cca 50% din valoarea stocurilor normate maxime. Aprovizionarea întreprinderilor făcîndu-se în mod eșalonat, și nu în aceeași zi pentru toate materialele, rezultă că pentru constituirea stocurilor normate este nevoie de fonduri într-o sumă mai mică decît valoarea acestor stocuri. Practic, această diminuare se realizează prin luarea în calculul normativului a intervalului mediu între aprovizionări redus la jumătate.

În conformitate cu reglementările actuale, normativul se determină pentru fiecare material în parte **la nivel mediu anual**, pe formularul N. 1 „Calculul normelor de stoc și al normativelor mijloacelor circulante pentru materii prime și materiale". Materialele se înscriu în formular grupate astfel :

I. Materialele din nomenclatorul Consiliului de Miniștri ;

II. Materialele din nomenclatorul consiliilor de conducere ale ministerelor sau organelor centrale ;

III. Materialele din nomenclatorul consiliilor și comitetelor oamenilor muncii ;

IV. Diverse materiale.

Materialele din nomenclatorul Consiliului de Miniștri se nominalizează integral. Restul materialelor (din grupele II și III) se nominalizează astfel, ca împreună cu cele din nomenclatorul Consiliului de Miniștri să reprezinte cel puțin 70% din valoarea totală a materialelor incluse în planul prețului de cost. Restul materialelor se trec la grupa „diverse", pentru care normativul se calculează global.

Normativul mediu anual pentru materialele nominalizate se determină după formula :

$$N = \frac{C_v}{360} \cdot nz, \qquad (21.)$$

unde C_v reprezintă consumul în expresie valorică planificat anual la materialul respectiv iar nz — norma în zile.

Norma în zile (nz) rezultă din :

$$nz = \frac{T_c}{2} + T_{cd} + T_t + T_s \qquad (22.)$$

în care Tc, Tcd, Tt și Ts au semnificațiile menționate în (20.)

În cazurile în care condițiile reale de aprovizionare fac necesară stabilirea de normative mai mari decît cele rezultate din formulele (21) și (22), unitățile pot solicita, pe bază de documentație, ministerelor, celorlalte organe centrale și comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, finanțarea stocului curent peste limita de 50%.

Din cele prezentate privind determinarea normativului la materii și materiale rezultă că mărimea lui depinde în mod direct de doi factori : necesarul valoric de materii și materiale pentru îndeplinirea sarcinilor de plan ; numărul de zile pentru care trebuie să se constituie stocuri de materii și materiale pentru a se asigura continuitatea procesului de producție.

Un factor de primă importanță pentru stabilirea normativelor la materii și materiale este consumul anual, care se impune să fie determinat științific, pe baza unor norme de consum bine fundamentate, care să cuprindă toate laturile procesului tehnologic, să oglindească nivelul crescînd al tehnicii și să reflecte economiile de resurse materiale și cheltuieli de muncă realizate în procesul de producție.

Alt element care influențează în raport direct proporțional este norma în zile, ale cărei părți constitutive trebuie determinate cu multă responsabilitate. Conform indicațiilor metodologice în vigoare, **intervalul mediu între aprovizionări** (sau timpul pentru rezerva curentă) se poate stabili :

— pe baza termenelor contractuale ;

— pe baza intervalului mediu între aprovizionări realizat în decursul ultimelor 6 luni, cu posibilitatea de extindere a calculului pînă la 1 an, dacă aprovizionările pe 6 luni nu sînt concludente.

În situațiile în care aprovizionările efective au fost făcute la termene mai scurte decît cele prevăzute în contracte, durata medie între livrări este cea realizată. Ca urmare, cînd contractele prevăd termene certe de aprovizionare, unitățile trebuie să calculeze intervalul mediu după ambele modalități .date din contract și date realizate).

Formula de calcul a intervalului mediu între aprovizionări este :

$$I = \frac{\sum_{i=1}^{n} q_i t_i}{\sum_{i=1}^{n} q_i}, \qquad (23.$$

în care :

I = intervalul mediu între aprovizionări ;

Scanned with OKEN Scanner

q_i = cantitățile individuale aprovizionate efectiv la fiecare termen (sau cantitățile prevăzute a se aproviziona în contract) ;

t_i = intervalele individuale între două aprovizionări consecutive efective (sau planificate prin contract).

Timpul pentru rezerva de siguranță se calculează ca o abatere medie ponderată în zile față de termenul contractual de livrare :

$$T_s = \frac{\sum_{i=1}^{n} q_i \, t_i}{\sum_{i=1}^{n} q_i}, \qquad (24.)$$

în care :

q_i — cantitățile aprovizionate cu întîrziere față de prevederile contractului ;

t_i — timpul de întîrziere a aprovizionărilor față de prevederile contractelor economice.

Timpul de siguranță poate fi stabilit pînă la cel mult 75% din timpul pentru rezerva curentă. În cazuri excepționale, în care apare totuși necesară depășirea acestei limite, unitățile economice pot solicita aceasta, pe bază de documentație ministerelor, celorlalte organe centrale și comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București.

Pentru materialele diverse normativul se calculează global, pentru toate materialele incluse în această grupă, după formula :

$$N_d = \frac{(N_n - N_{cd}) \cdot V_d}{V_n}, \qquad (25.)$$

în care :

V_n — total consum valoric planificat anual de materiale nominalizate ;

V_d — consumul valoric planificat total de materiale diverse ;

N_n — total normativ mediu anual la materiale nominalizate ;

N_{cd} — normativul pentru condiționare aferent tuturor materialelor nominalizate ;

N_d — normativul mediu anual total pentru materialele diverse.

Prin însumarea normativului mediu anual la toate materialele nominalizate cu normativul la materiale diverse se obține total nor-

Scanned with OKEN Scanner

mativ mediu anual la materiale. Pe baza lui se determină **normativul** (norma) **mediu anual în zile pentru materii și materiale** (N_{mz}), după formula :

$$N_{mz} = \frac{N_{ma}}{N_{pa}} \cdot 360, \qquad (26.)$$

unde N_{ma} reprezintă normativul mediu anual valoric total la materiale iar N_{pa} — consumul valoric planificat de materii prime și materiale.

Normativul mediu anual în zile se determină în formularul N.1 și se preia apoi în documentul S.C.N., „Situația centralizatoare a normativelor mijloacelor circulante", pentru a se calcula pe baza lui normativul total la materii și materiale pe fiecare trimestru în parte.

Baza de calcul a normativului la materii și materiale trebuie corelată cu cheltuielile la acest element din planul prețului de cost — formular CP1. Dacă la necesarul valoric anual de materiale pentru îndeplinirea planului (în funcție de care s-au calculat normativele) se adaugă valoarea energiei electrice și apei (rîndul 4 CP1), a gazelor naturale (rîndul 3 CP1), precum și expresia valorică a uzurii obiectelor de inventar, pieselor de schimb, uniformelor, etc. (din formularul N4), trebuie să se obțină totalul cheltuielilor cu materii și materiale incluse în planul prețului de cost.

● **Determinarea normativului pentru producția nefinită.** Pentru începerea procesului de producție obiectele muncii sînt trecute din depozitele întreprinderii în secțiile de fabricație. Prelucrarea materiilor prime și materialelor se face pe o perioadă mai mult sau mai puțin îndelungată pînă la obținerea produsului finit. În stadiul producției mijloacelor circulante se prezintă în principal sub forma cheltuielilor pentru producția nefinită.

Producția nefinită reprezintă acea producție care nu a parcurs toate fazele procesului de producție. Chltuielile înglobate în producția nefinită cuprind valoarea materiilor prime, materialelor de bază, materialelor auxiliare, combustibilului, energiei electrice etc. consumate în procesul de producție, amortizarea, retribuțiile muncitorilor și tehnicienilor și o cotă repartizată din cheltuielile generale ale întreprinderii.

Normativul pentru producția neterminată asigură resursele necesare pentru producția care se găsește în secțiile de fabricație ale întreprinderii în diferite stadii de fabricație, din momentul începerii procesului de producție și pînă la obținerea produselor finite și predarea lor spre desfacere [4]). Prin intermediul acestui normativ se asi-

[4]) I. Craiu, Al. Babe, D. Bănescu, „Mijloacele circulante", Editura științifică, București, 1966, pag. 88.

gură legătura nemijlocită dintre sarcinile de producție planificate și fondurile bănești necesare pentru constituirea stocurilor de producție. Determinarea unui normativ cît mai apropiat de necesitățile reale constituie un factor mobilizator ce acționează în direcția economisirii și folosirii eficiente a acestor fonduri.

Mărimea normativului la producția neterminată este influențată de caracterul procesului de producție, dacă producția este discontinuă sau continuă (de serie sau de masă), de tipul și tehnologia produselor.

În cazul producției discontinue, în care un nou ciclu de fabricație începe numai după încheierea celui anterior, normativul este influențat de doi factori : valoarea producției marfă la preț de cost de uzină și durata ciclului de fabricație. El se determină la nivelul cheltuielilor de producție din întreg ciclul de fabricație, după formula :

$$N = \frac{V}{360} \cdot D, \qquad (27.)$$

în care V reprezintă valoarea producției marfă anuale la preț de cost de uzină, D — durata ciclului de fabricație, iar N — normativul pentru producția neterminată.

În cazul producției continue, cheltuielile nu se efectuează în întregime pentru toate produsele la începutul ciclului de fabricație, ci ele cresc continuu, uniform sau neuniform, de la o fază de fabricație la alta, în aceeași zi a ciclului de fabricație găsindu-se concomitent produse în diverse faze de prelucrare. Ca urmare, nevoia de fonduri pentru acoperirea stocurilor de producție neterminată nu va fi la nivelul cel mai ridicat al cheltuielilor de producție (dat de prețul de cost de uzină), ci la nivelul mediei cheltuielilor care reprezintă o mărime constantă pentru fiecare produs. Prin transpunere în formulă, notînd cu N normativul pentru producția neterminată continuă, cu V valoarea producție marfă anuale în preț de cost de uzină, cu D durata ciclului de fabricație și cu K raportul între media cheltuielilor zilnice și cheltuielile la preț de cost de uzină, se obține :

$$N = \frac{V}{360} \cdot D \cdot K \qquad (28.)$$

După cum se poate observa din formulele (27) și (28), un factor important care influențează mărimea normativelor la producția neterminată este **durata ciclului de fabricație.** Calculul ciclului de fabricație pentru fiecare produs în parte este o atribuție a serviciului tehnic. Serviciul financiar al întreprinderii are însă datoria să urmărească ca durata ciclului de fabricație comunicată de către serviciul

Scanned with OKEN Scanner

tehnic, pentru a servi ca bază de calcul a normativului, să nu depășească durata de fabricație realizată în anul trecut. Mai mult, trebuie ca ciclul de fabricație luat în calculul normativului să fie mobilizator, să țină seama de toate măsurile de organizare superioară a producției și a muncii ce se vor aplica în anul de plan, precum și de efectele introducerii progresului tehnic. Este important de subliniat că mărimea duratei ciclului de fabricație variază nu numai de la un produs la altul, ci și în cazul aceluiași produs obținut în diferite întreprinderi, în funcție de gradul de înzestrare tehnică, de tehnologia aplicată, de modul de organizare a producției și a muncii etc.

Practic, determinarea ciclului de fabricație se face prin însumarea perioadelor de timp necesare fiecărei faze de prelucrare. La determinarea ciclului de fabricație trebuie să se țină cont de normele progresive de folosire a utilajelor și altor fonduri fixe, de majorarea numărului de schimbări, de măsurile pe linia organizării producției și a muncii, de introducerea micii mecanizări și a lucrărilor de tehnică nouă.

Alt element care determină normativul este **valoarea producției marfă la preț de cost de uzină,** al cărei total (produse nominalizate și diverse produse) trebuie să corespundă cu totalul prețului de cost de uzină din planul prețului de cost al producției marfă, mai puțin valoarea reparațiilor capitale în regie.

Coeficientul de corectare, cum este denumit raportul între media cheltuielilor ce se succed pe durata ciclului de fabricație și cheltuielile la preț de cost de uzină ale întregului ciclu, se calculează în mod diferit, după modul în care evoluează cheltuielile pe durata procesului de producție.

a) **În cazul în care cheltuielile de producție cresc în mod uniform** pe toată durata ciclului de fabricație, calculul coeficientului de corectare se face pe baza relației :

$$K = \frac{c + C}{2C}, \qquad (29.)$$

în care :

c = cheltuielile la începutul ciclului de fabricație ;

C = cheltuielile la sfîrșitul ciclului de fabricație, la preț de cost de uzină.

b) **În cazul în care cheltuielile de producție cresc în mod neuniform,** durata ciclului de fabricație (D), se împarte pe faze (f_1, f_2 ... f_n) în funcție de ritmul de creștere al cheltuielilor, așa încît în interiorul unei faze creșterea să fie aproximativ egală. Dacă se notează

cu c_1, $c_2 \ldots c_n$ media cheltuielilor de producție aferente fiecărei faze, cu d_1, $d_2 \ldots d_{n-1}$ durata în zile de la sfîrșitul fazei respective pînă la sfîrșitul întregului ciclu de fabricație și se păstrează pentru D și C notațiile de la (28) și (29), formula de calcul devine :

$$K = \frac{(c_1 \cdot D) + (c_2 - c_1)\, d_1 + (c_3 - c_2)\, d_2 + \ldots\ldots (c_n - c_{n-1})\, d_{n-1}}{C \cdot D} \qquad (30.)$$

c) În cazurile în care întreaga materie primă intră în procesul de producție de la început, iar celelalte cheltuieli cresc treptat în cursul ciclului de producție, coeficientul de corectare se poate stabili după formula :

$$K = \frac{M + (0{,}5 \cdot c)}{C} \qquad (31.)$$

în care :

M — costul materiilor prime și materialelor care intră în procesul de producție la începutul ciclului de fabricație ;
c — celelalte cheltuieli de producție ;
C — prețul de cost de uzină al produsului.

d) În cazul producției de serie și al fabricării unei game largi de sortimente, se poate recurge, pentru simplificare, la formarea unor grupe omogene, din care să se aleagă produsul reprezentativ. Criteriile de grupare pot fi : asemănarea procesului tehnologic (care asigură un ritm relativ egal de creștere a cheltuielilor pentru producția neterminată) și durata aproximativ egală a ciclului de fabricație. Produsul reprezentativ este acela cu ponderea cea mai mare în volumul producției grupei respective și care nu prezintă abateri mari de la durata ciclului de fabricație al celorlalte produse care compun grupa.

e) **În cazul lansării în producție pe loturi** de fabricație, la calculul coeficientului de corectare se ține cont de faptul că o parte din cheltuielile de producție ale lotului respectiv se recuperează înainte de terminarea întregului lot, pe măsura finisării produselor și predării lor la depozit. Întrucît în această situație intervin recuperări de valori înainte de terminarea ciclului de fabricație, normativul trebuie redus, în mod corespunzător, cu valoarea produselor care se finisează înainte de terminarea întregului lot.

$$K = \frac{[(c_1 \times D) + (c_2 - c_1)\ \ d_1 + \cdots (c_n - c_{n-1})\, d_{n-1}] - [(r_1\, t_1) + \cdots (r_n\, t_n)]}{C + D} \qquad (32)$$

r_1, $r_2 \ldots r_n$ — valoarea produselor recuperate zilnic ;

t_1 $t_2 \ldots t_n$ — numărul de zile la data recuperării pînă la sfîrşitul ciclului de fabricaţie, exclusiv ziua în care are loc recuperarea ; c_1, $c_2 \ldots c_n$; d_1 $d_2 \ldots d_n$; C ; D — au semnificaţiile menţionate la (30.)

Toate formulele indicate în această secţiune privind calculul normativului la producţia neterminată se referă la producţia nominalizată. Eventualele produse nenominalizate prin plan se trec într-o grupă „diverse", pentru care se utilizează o metodă de calcul globală, prin extinderea normei în zile pentru producţia nominalizată şi asupra acestor produse nominalizate. Norma în zile pentru producţia nominalizată se calculează :

$$N_z = \frac{N_n}{V} \times 360, \tag{33}$$

unde N_n reprezintă normativul total la producţia neterminată nominalizată, iar V valoarea totală a producţiei nominalizate la preţ de cost de uzină.

Folosirea normei în zile la producţia nominalizată pentru calculul normativului la grupa diverse se face pe baza formulei :

$$N_d = \frac{V_d}{360} \times N_z, \tag{34}$$

în care N_d este normativul la producţia neterminată pentru grupa diverse iar V_d valoarea producţiei la preţ de cost de uzină pentru aceeaşi grupă. Înlocuind în formula (34) pe N_z şi păstrînd notaţiile de la (33) şi (34) se obţine formula directă de calcul a normativului pentru producţia neterminată a grupei diverse (fără să mai fie necesar calculul normei în zile) :

$$N_d = \frac{V_d \times N_n}{V} \tag{35}$$

În mod similar se calculează şi normativul pentru producţia neterminată a secţiilor auxiliare, a căror producţie, neinclusă în valoarea producţiei marfă, este destinată consumului propriu. Mai întîi se determină **norma de stoc în zile** aferentă producţiei neterminate a secţiilor auxiliare, după formula următoare :

$$N_{mz} = \frac{S_m}{P} \times 360, \tag{36}$$

unde P este producţia secţiei auxiliare în preţ de cost realizat iar Sm — stocul mediu efectiv realizat al producţiei neterminate a secţiei, corectat cu producţia neterminată sistată şi cu ciclul de fabricaţie depăşit.

Scanned with OKEN Scanner

Normativul la producția neterminată pentru secția auxiliară (N_a) se determină astfel :

$$N_a = \frac{P_p}{360} \times N_{mz} \qquad (37)$$

în care P_p reprezintă producția planificată a secției auxiliare la preț de cost de uzină iar N_{mz} — norma de stoc în zile.

Calculul normativului pentru producția neterminată nominalizată și nenominalizată, precum și pentru producția secțiilor auxiliare se realizează cu ajutorul formularului N. 2 „Calculul normativelor mijloacelor circulante pentru producția nefinită".

Și în cazul normativului la producția neterminată este necesar calculul unui normativ (normă) mediu anual în zile, pe baza căruia să se obțină normativul pe fiecare trimestru în parte. Calculul acestuia se efectuiază în formularul N2 după formula :

$$N_{mz} = \frac{N}{P} \times 360, \qquad (38)$$

în care :

N_{mz} — normativul (norma) mediu anual în zile ;
N — total normativ mediu anual la producția neterminată ;
P — valoarea totală a producției marfă la preț de cost de uzină, mai puțin valoarea reparațiilor capitale în regie.

Normativele mijloacelor circulante pentru producția neterminată anuală și trimestrială trebuie corelate cu stocurile de producție neterminată care au stat la baza determinării diferențelor între soldurile de la începutul și sfîrșitul perioadei respective necesare calculării producției marfă în preț de cost de uzină, din formularul CP_1.

● **Determinarea normativelor la obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, cazarmament, piese de schimb, anvelope auto, echipament și materiale de producție, uniforme, ambalaje restituibile, cheltuieli privind perioadele viitoare.** O primă particularitate a calculului normativelor pentru aceste elemente este aceea că se efectuează separat, pe fiecare trimestru, și nu la nivel mediu anual, cu repartizare ulterioară pe trimestre, așa cum se procedează la materii și materiale, producție neterminată și produse finite.

Formula generală de calcul (efectuat pe formularul N 4) este :

$$N = S_i - S_p + A - U, \text{ în care :} \qquad (39)$$

N = normativul pe fiecare trimestru în parte ;
S_i = valoarea stocului inițial (de obiecte de inventar, piese de schimb etc.) ;

Scanned with OKEN Scanner

S_p = valoarea stocurilor fără mișcare și de prisos ;
A = achiziționări planificate ;
U = uzura ce se recuperează prin costuri.

În legătură cu formula de mai sus facem în continuare unele precizări.

a) Prin stocuri fără mișcare și de prisos se înțeleg acele stocuri care au staționat în întreprinderi o perioadă mai mare de 360 de zile, cu excepția cazurilor în care staționarea mai îndelungată este prevăzută în dispoziții legale.

b) Normativul pentru uniforme se calculează numai de întreprinderile care au dreptul la portul acestora pentru anumite categorii de personal. Uzura se scade din valoarea stocurilor, indiferent dacă se recuperează din prețul de cost sau de la angajați.

c) Normativul pentru obiecte de inventar și piese de schimb se calculează după formula (39) numai cînd condițiile concrete nu permit următoarea metodă de calcul :

$$N = \frac{C \times T}{90} + R_s \text{ în care :} \qquad (39)$$

N = normativul trimestrial pentru obiecte de inventar sau piese de schimb ;
C = consumul valoric planificat de piese de schimb sau obiecte de inventar în trimestrul respectiv ;
T = timpul necesar pentru fabricarea pieselor de schimb sau obiectelor de inventar în secțiile proprii ale unității sau durata medie între aprovizionări, în cazul cînd acestea se procură din afară ;
R_s = valoarea rezervei de siguranță ;

Consumul planificat de piese de schimb se determină pe bază de norme tehnice prevăzute în normativele de reparații. Întrucît durata ciclului de fabricație nu este identică pentru toate tipurile de piese de schimb, ea se determină ca o durată medie ponderată pentru toate piesele de schimb. Intervalul mediu între aprovizionări și rezerva de siguranță se determină după metodologia utilizată în cazul normării materiilor și materialelor.

În cazul stocurilor de piese de schimb de securitate, cu caracter de permanență, care se constituie pe baza unor dispoziții legale, specifice unor sectoare din economie, normativul mijloacelor circulante se calculează conform prevederilor acestor dispoziții.

d) Valoarea uzurii obiectelor de inventar, echipamentului de protecție etc. trebuie să corespundă cu sumele înscrise în planul prețului de cost.

e) Normativul la elementul „cheltuieli privind perioadele viitoare" se obține adăugînd la soldul acestor cheltuieli la începutul perioadei

Scanned with OKEN Scanner

pe cele planificate a se efectua în trimestrul respectiv și scăzînd cheltuielile ce urmează a se recupera din prețul de cost în aceeași perioadă.

• **Determinarea normativelor pentru semifabricate și produse finite.** După încheierea procesului de fabricație, mijloacele circulante trec din sfera producției în afara circulației, sub forma produselor finite și a semifabricatelor destinate vînzării.

Produsele finite reprezintă produsele complet finisate, recepționate, înmagazinate și înregistrate ca atare, care așteaptă să fie expediate cumpărătorilor. În cazul semifabricatelor, s-au executat numai una sau mai multe faze ale procesului de producție, obiectele respective rezultate din această prelucrare fiind supuse vînzării ca atare.

Necesitatea normării stocurilor de produse finite este determinată de faptul că produsele rezultate din procesul de fabricație nu pot fi livrate imediat. Este necesară o perioadă de timp pentru operațiile de pregătire în vederea livrării, perioadă în care produsele staționează în magazia întreprinderii. Perioada de staționare a produselor finite este determinată de timpul necesitat pentru sortare, ambalare, etichetare, marcare ș.a. Pentru această perioadă, precum și pentru perioada de la expedierea produselor și pînă la întocmirea și depunerea documentelor de decontare la bancă este necesară acoperirea cu fonduri, care să permită continuarea procesului de producție. Stabilirea acestui necesar de fonduri se face prin intermediul normativului la produse finite.

Normativele la produse finite și semifabricate destinate vînzării aferente perioadei de staționare în magazie, precum și duratei de întocmire și de depunere a documentelor de decontare la bancă, se calculează pe formularul N3. „Calculul normativelor mijloacelor circulante pentru semifabricate și produse finite destinate vînzării". Separat, pe același formular, se calculează și normativul pentru semifabricatele din producție proprie ce urmează a fi folosite în continuare în procesul de producție.

Normativul pentru produse finite și semifabricate destinate vînzării este în raport direct proporțional cu valoarea producției la preț de cost complet și norma în zile. Pentru fiecare semifabricat și produs (sau grupă de semifabricate și produse) normativul este dat de relația :

$$N = \frac{P_c}{360} \times N_z, \qquad (41)$$

în care P_c este valoarea producției planificate anual pentru produsul respectiv la preț de cost complet ; N_z — norma în zile pentru stocarea produselor finite și a semifabricatelor.

Scanned with OKEN Scanner

Menționăm că în situațiile în care livrările de produse se fac loco client, din valoarea producției (Pc) se scad cheltuielile de transport.

Pentru semifabricatele din producția proprie destinate folosirii în procesul de producție, norma în zile se stabilește pe baza duratei medii de staționare a semifabricatelor între fazele de fabricație. Semifabricatele a căror durată de staționare între fazele de producție a fost luată în considerație la stabilirea ciclului de fabricație la calculul normativului pentru producția nefinită, nu intră în calculul normativului mijloacele circulante la elementul semifabricate.

Pentru semifabricatele și produsele finite destinate vînzării, normativul în zile se stabilește pe baza duratei medii între terminarea procesului de fabricație și data expedierii produselor sau semifabricatelor.

Metodologia în vigoare prevede că durata medie de staționare se stabilește pe baza mediei stocurilor zilnice aflate în depozitul de produse finite în ultimele 6 pînă la 12 luni, reduse cu cantitățile care au determinat creșterea stocurilor din cauza nerealizării ritmice a planului de producție sau de desfacere, precum și cu stocurile de produse refuzate sau fără desfacerea asigurată.

La stabilirea normei în zile trebuie să se țină cont de posibilitățile de mecanizare a ambalării, de scurtare a timpilor de marcare, precum și de măsurile tehnico-organizatorice ce se pot aplica pentru ca sortimentul comercial să se poată forma într-un termen cît mai scurt, reducîndu-se în mod corespunzător durata de staționare a produselor finite.

Pentru produsele finite destinate exclusiv exportului, se determină normativ numai pentru un număr de 2—3 zile cît durează întocmirea documentelor în vederea obținerii creditului. Acest număr de zile se stabilește de comun acord cu organele bancare.

Normativul mijloacelor circulante pentru semifabricatele destinate nevoilor proprii trebuie să corespundă cu stocurile de semifabricate care au stat la baza determinării diferențelor de la începutul și sfîrșitul perioadei la calcularea producției marfă la preț de cost de uzină din formularul CP 1.

Pe baza normativului mediu anual total pentru staționare în depozite, se obține normativul (norma) mediu anual în zile, după formula :

$$N_z = \frac{N}{P_c} \times 360, \qquad (42)$$

în care :

N_z — normativul mediu anual în zile la produse finite ;
N — total normativ mediu anual la produse finite ;

Scanned with OKEN Scanner

P_c — valoarea producției marfă la preț de cost complet, mai puțin cheltuielile de transport pentru produsele livrate loco-client și valoarea reparațiilor capitale în regie.

Normativul în zile astfel stabilit, servește la calcularea normativului total la produse finite pe fiecare trimestru în parte.

La normativul mediu anual la produse finite și semifabricate calculat pentru durata de staționare în depozite se adaugă normativul pentru întocmirea și depunerea documentelor de documentare la bancă, calculat pentru întreaga producție, pe baza formulei :

$$N = \frac{P_c}{360} \times nz, \qquad (43)$$

unde Pc reprezintă valoarea totală a producției marfă la preț de cost complet iar nz — numărul de zile pentru întocmirea și depunerea documentelor de decontare la bancă, stabilit de comun acord cu unitatea bancară.

● **Defalcarea pe trimestre a normativelor, stabilirea normativului total și a resurselor de acoperire** se realizează cu ajutorul formularului SCN „Situația centralizatoare a normativelor mijloacelor circulante, a creșterilor, prisosurilor și dotărilor cu mijloace circulante și a plafoanelor de credite", care cuprinde trei capitole. În primul capitol al formularului menționat **se stabilesc normativele trimestriale pentru acele elemente ale mijloacelor circulante la care normativul s-a calculat la nivel mediu anual** — materii și materiale, producție nefinită, semifabricate și produse finite, folosind formula :

$$N = \frac{B_c}{90} \times N_{mz}, \qquad (44)$$

în care N reprezintă normativul pentru fiecare trimestru în parte, B — baza de calcul trimestrială și N_{mz} — normativul mediu anual în zile pentru elementul respectiv. Baza de calcul este :

— la materii și materiale — necesarul valoric de materii și materiale pentru îndeplinirea planului pe fiecare trimestru ;

— la producția neterminată — valoarea producției marfă trimestriale la preț de cost de uzină, mai puțin valoarea reparațiilor capitale în regie ;

— la semifabricate — valoarea la preț de cost de uzină a semifabricatelor destinate producției proprii ;

— la produse finite și la necesarul pentru depunerea documentelor de decontare la bancă — valoarea la preț de cost complet a produselor finite și semifabricatelor destinate vînzării, din care s-a scă-

zut valoarea reparațiilor capitale în regie și cheltuielile de transport pentru produsele care se livrează loco-client.

Prin însumarea normativelor pe trimestre la toate elementele se obține normativul total. Se determină apoi normativele pentru planul tehnic și tehnica nouă, care împreună cu pasivele stabile se scad din normativele totale, în vederea determinării normativului minim de finanțat și a normativelor de finanțat pe trimestre.

Normativul pentru planul tehnic este normativul aferent producției care se fabrică în cadrul planului de tehnică nouă. Se determină pe fiecare trimestru, după formula :

$$N_{pt} = \frac{C_{pt} \times N_t}{C}, \qquad (45)$$

în care :

N_{pt} — normativul pentru planul tehnic ;
C_{pt} — cheltuielile trimestriale pentru planul tehnic ;
N_t — normativul total (pentru toate mijloacele circulante normate) pe trimestru respectiv ;
C — valoarea producției marfă trimestriale la preț de cost complet.

Normativul pentru tehnica nouă se determină, de asemenea, pe fiecare trimestru în parte, folosindu-se formula :

$$N_n = \frac{k(N_{pn}+N_s+N_{pf})}{100}, \qquad (46)$$

în care :

N_n — normativul aferent fondului pentru tehnica nouă ;
k — ponderea fondului pentru tehnica nouă în totalul cheltuielilor de producție, pe fiecare trimestru ;
N_{pn} — normativul trimestrial la producție neterminată ;
N_s — normativul trimestrial pentru semifabricate ;
N_{pf} — normativul trimestrial pentru produse finite.

În capitolul al II-lea al formularului S.C.N. se determină **normativul mediu,** făcînd media aritmetică simplă a normativelor trimestriale (neinfluențate de normativele pentru planul tehnic și tehnica nouă). Pe baza normativului mediu și a valorii producției exprimată în preț de cost și în preț de producție (mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor cuprinse în acest preț) se determină viteza de rotație a mijloacelor circulante.

Coeficientul vitezei de rotație se obține astfel :

$$k = \frac{P}{N}, \qquad (47)$$

unde P este valoarea producției marfă exprimată la preț de cost complet sau la preț de producție (mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor cuprins în acest preț) iar N — normativul mediu.

Scanned with OKEN Scanner

Viteza de rotaţie în zile (V_z) este dată de formula :

$$V_z = \frac{360}{k}, \tag{48}$$

în care k are semnificaţia de la (47). Înlocuind pe k, formula de calcul devine :

$$V_z = \frac{360}{\frac{P}{N}} = \frac{N}{P} \times 360 \tag{49}$$

Capitolul III al formularului SCN serveşte la determinarea surselor de acoperire a normativelor. Din normativele totale (determinate în capitolul I) se scad normativele pentru planul tehnic şi tehnica nouă şi pasivele stabile, obţinîndu-şi normativele de finanţat. **Normativul minim de finanţat** este normativul cel mai mic din cele patru normative trimestriale, indiferent dacă corespunde sau nu cu trimestrul cu producţia cea mai mică. (Pentru stabilirea creşterilor şi prisosurilor de mijloace circulante, a resurselor de acoperire a creşterilor anuale şi trimestriale de mijloace circulante vezi secţiunea intitulată „Planificarea surselor de finanţare a mijloacelor circulante şi a vitezei de rotaţie").

4.3. **NORMAREA PRIN CALCULE SINTETICE.** Este reglementată prin instrucţiunile 1560/1970, elaborate de Ministerul Finanţelor, Comitetul de Stat al Planificării, Banca Naţională şi Banca de Investiţii.

La unităţile economice în funcţiune, necesarul de mijloace circulante se determină, de regulă, prin calcule sintetice. Pentru calculul global al normativelor se utilizează viteza de rotaţie planificată din anul de bază.

Coeficientul vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante planificat în anul de bază se determină raportînd baza de calcul (în funcţie de specificul ramurii, aceasta poate fi producţia marfă fabricată în preţ de cost, producţia globală în preţ de cost, cheltuielile aferente planului de prestaţii etc.) la normativul mediu al mijloacelor circulante. Evident, atît baza de calcul cît şi normativul se referă la anul de bază. Din normativul mediu, în vederea determinării vitezei de rotaţie, se exclud elementele pentru care calculul normativului se face prin evaluarea stocurilor normate prevăzute în actele normative care aprobă aceste stocuri : băuturi alcoolice la învechit, seminţele pentru cultivatorii de sfeclă, in şi cînepă, ţiţeiul în sectorul extracţiei, transportului şi prelucrării etc. Baza de calcul nu se afectează însă cu costurile aferente acestor elemente.

Viteza de rotaţie planificată din anul de bază se transpune în anul de plan, dar nu în mod mecanic, ci ţinînd cont de toate influenţele noi care pot apare, cum ar fi :

Scanned with OKEN Scanner

— modificarea normelor de stoc în zile la materii și materiale, semifabricate și produse finite, ca urmare a îmbunătățirii aprovizionării și organizării producției, mecanzării, ambalarării produselor etc. ;

— reducerea ciclurilor de fabricație ca urmare a perfecționării tehnicii și tehnologiei producției, extinderii mecanizării și automatizării, îmbunătățirii organizării producției ;

— creșterea producției dela un an la altul nu este însoțită de o creștere corespunzătoare la toate elementele de normativ, ceea ce implică accelerarea vitezei de rotație.

Normativul mediu anual planificat pentru anul de plan se determină :

$$N = \frac{B_c}{K}, \qquad (50)$$

unde Bc este baza de calcul planificată pentru anul de plan (producția marfă la preț de cost, producția globală la preț de cost etc., în funcție de specificul ramurii) iar K — coeficientul vitezei de rotație din anul de bază, corectat cu influențele noi și adus la condițiile anului de plan.

În mod analog se determină **normativele mijloacelor circulante trimestriale,** pe baza vitezei de rotație trimestriale din anul de bază, corectate cu influențele avute în vedere la îmbunătățirea vitezei de rotație anuale. Menționăm că la determinarea normativelor trimestriale trebuie să se țină seama și de obligația încadrării în volumul creșterilor și prisosurilor de mijloace circulante defalcate de organul ierarhic superior și aprobate prin bugetul de stat.

La unitățile economice la care sarcinile de plan aparțin mai multor subramuri ale industriei, cu viteze de rotație diferite și la care intervin modificări importante în ponderea producției de la un an la altul, determinarea normativului se poate face folosind viteza de rotație a mijloacelor circulante planificate din anul de bază pentru fiecare subramură în parte.

Normativul mijloacelor circulante determinat pe total, prin calcul sintetic, **se defalcă pe elemente în funcție de ponderea acestora în normativul total din anul de bază și de factorii noi apăruți în anul de plan.** Defalcarea este impusă de necesitatea urmăririi prin evidența tehnico-operativă și cea contabilă a mijloacelor circulante efective față de plan, pe elemente.

În cazul cînd în cursul anului intervin schimbări în procesul de aprovizionare, producție sau desfacere, cu repercusiuni asupra repartizării pe elemente a normativului, unitățile economice pot modifica normativul pe elemente, în cadrul normativului total aprobat al trimestrului respectiv (cu excepția elementelor de normativ care se determină

Scanned with OKEN Scanner

prin calcul direct, precum și cele care au la bază stocuri stabilite prin hotărîri ale Consiliului de Miniștri).

Normativele stabilite prin calcule sintetice se înscriu în formularul F.M.C. „Calculul normativelor mijloacelor circulante și al vitezei de rotație", care se întocmește la toate nivelurile și în toate etapele de planificare financiară.

4.4. **PLANIFICAREA SURSELOR DE FINANȚARE A MIJLOACELOR CIRCULANTE ȘI A VITEZEI DE ROTAȚIE.** După cum s-a mai precizat, pentru determinarea normativului de finanțat, normativul total se influențează mai întîi cu unele **surse proprii și asimilate** în care se includ : normativul pentru planul tehnic, normativul pentru tehnica nouă și pasivele stabile. Așadar, după ordinea utilizării, acestea reprezintă primele surse de finanțare a necesarului de mijloace circulante.

Pasivele stabile reprezintă datoriile minime permanente ale unităților față de terți. Deși după conținutul lor nu sînt resurse proprii ale întreprinderilor, întrucît modul practic de utilizare nu le deosebește de acestea, ele sînt considerate surse asimilate celor proprii.

Mărimea pasivelor stabile se determină de fiecare întreprindere în parte, pe elemente. În funcție de metoda de calcul, pasivele stabile se împart în două categorii.

a) pasive stabile determinate prin metoda însumării soldurilor zilnice din resursele atrase ce se acumulează de către unitățile economice ;

b) **pasivele stabile determinate pentru fiecare element în parte care generează pasive.**

Metoda însumării soldurilor zilnice se utilizează pentru următoarele elemente : retribuții, impozite și contribuții asupra retribuțiilor, energie electrică, gaze naturale, beneficii, amortizare, impozit pe circulația mărfurilor, impozit de regularizare, dobînzi bancare, comision la export, termoficare și apă caldă. Pasivele stabile se formează datorită faptului că unitățile economice acumulează zilnic sume la elementele menționate, pe care le plătesc numai la anumite termene în cursul lunii. Termenele de plată nefiind în aceeași zi, asupra întreprinderii se află în permanență un anumit volum de resurse atrase, respectiv pasive stabile. În cazul întreprinderilor care separă beneficiile și impozitul pe circulația mărfurilor în cont distinct, acestea nu vor fi luate în calcul, deoarece nu generează pasive stabile.

În această metodologie de stabilire a pasivelor stabile se disting următoarele etape :

— se alege din trimestrul cu activitatea cea mai redusă luna în care elementele generatoare de pasive stabile sînt cele mai mici ;

Scanned with OKEN Scanner

— se face media zilnică a elementelor care generează pasive stabile, prin raportarea sumei planificată trimestrial (retribuții, impozit pe circulația mărfurilor, beneficiu etc.) la 90 ;

— se determină soldul zilnic (în luna aleasă) al sumelor rămase la dispoziția întreprinderii pe fiecare element ;

— se însumează la toate elementele soldurile pe fiecare zi calendaristică din luna aleasă ca bază de calcul ; **suma zilnică cea mai mică din cursul lunii, care se află în permanență ca resursă atrasă reprezintă nivelul pasivelor stabile pentru toate elementele la care se aplică această metodă de calcul.**

Calculul pasivelor stabile se face separat pe fiecare element și trimestru în cazul pasivelor stabile din aprovizionări, avansuri, garanții, preliminări pentru plăți viitoare și al altor pasive stabile.

Pasivele stabile din aprovizionări se formează datorită faptului că între data la care materialele sînt recepționate putînd fi date în producție și data la care se face plata există un anumit decalaj de timp. Dacă se notează cu P — pasivul stabil din aprovizionări, cu A — planul de aprovizionare și cu d — durata medie dintre data recepției și data plății, obținem :

$$P = \frac{A}{90} \times d \qquad (51)$$

Mărimea lui A trebuie să corespundă totalului cheltuielilor cu materii și materiale din planul prețului de cost, inclusiv valoarea aprovizionărilor cu obiecte de inventar, materiale de protecție, piese de schimb etc., mai puțin uzura acestora. Menționăm că valoarea energiei electrice și a gazelor naturale se exclude din baza de calcul (A), deoarece pentru aceste elemente calculele se fac separat (prin metoda însumării soldurilor zilnice).

Preliminările pentru plățile viitoare generează pasive stabile deoarece sumele respective sînt introduse în cheltuielile de producție înainte de a se efectua plățile. În cadrul pasivelor stabile din preliminări pentru plăți viitoare un loc important îl ocupă cele din concedii de odihnă și din reparații capitale, curente și revizii periodice.

Pasivele stabile din concedii de odihnă (P_c) se calculează pe fiecare trimestru în parte, după formula :

$$P_c = \frac{F}{90} \times n \qquad (52)$$

unde F reprezintă fondul de retribuire planificat pe trimestrul respectiv, iar n — numărul minim de zile pentru care se fac aceste preliminări.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru determinarea lui n se ia din anul de bază cel mai mic sold trimestrial al contului analitic „Rezerve pentru indemnizații de concedii și contribuții" care se raportează la fondul de retribuire mediu trimestrial din anul de bază, iar rezultatul se înmulțește cu 90.

La reparații capitale, curente și revizii periodice pasivele stabile din fiecare trimestru reprezintă soldul lunar minim al preliminărilor din trimestrul respectiv, diminuate cu cheltuielile de reparații și revizii planificate a se efectua.

Stabilirea corectă a pasivelor stabile constituie una din condițiile pentru justa determinare a necesarului de finanțat pentru mijloacele circulante ale unităților economice. De aceea, o mare atenție trebuie acordată identificării și cuprinderii în calcul a tuturor elementelor generatoare de pasive stabile și a intensificării controlului organelor tutelare și organelor specializate de control asupra calculelor efectuate de întreprinderi.

Determinarea participării fiecărei surse de finanțare la acoperirea necesarului de mijloace circulante se face în formularul F.M.C. „Calculul normativelor mijloacelor circulante și al vitezei de rotație".

Totalul mijloacelor circulante planificate se obține adăugînd la normativ, pe fiecare perioadă în parte, creditele planificate pentru necesitățile de mijloace circulante care depășesc normativul (pentru contractarea și achiziționarea de produse agricole și alte produse, pentru produse cu ciclu lung de fabricație, stocuri constituite pe bază de H.C.M., precum și toate celelalte categorii de credite care se planifică a se utiliza de unitatea economică respectivă).

În formularul menționat se determină normativele de finanțat precum și normativul minim. La nivelul centralelor industriale, din normativul de finanțat se deduc mijloacele circulante ale unităților noi, dacă finanțarea se prevede în același trimestru cu normativul minim.

Creditele pentru creșteri de mijloace circulante se obțin ca diferență dintre normativul minim de finanțat din anul de plan aferent întreprinderilor în funcțiune și normativul minim de finanțat din anul precedent. Mărimea creditelor pentru creșteri anuale de mijloace circulante este aceeași la nivel anual și pe fiecare trimestru.

În cazurile în care împrumuturile pentru creșterile de mijloace circulante din anii anteriori nu sînt lichidate, se prevăd în trimestrele în care apar asemenea sume.

Prisosul de mijloace circulante apare în situațiile în care normativul minim de finanțat din anul de bază este mai mare decît normativul minim al anului de plan (majorat la nivelul centralelor cu mijloacele circulante ale unităților noi, cînd finanțarea se face în același trimestru cu normativul minim).

Din cele spuse privind determinarea creșterilor și prisosurilor de mijloace circulante se poate observa că aceste noțiuni sînt opuse, în

Scanned with OKEN Scanner

sensul că dacă de la un an la altul se planifică prisos de mijloace circulante, nu poate să apară în același timp creștere anuală de mijloace circulante și invers.

În schimb, în toate cazurile apar **creșteri trimestriale de mijloace circulante,** ca diferență între normativele de finanțat ale celorlalte trimestre și normativul minim de finanțat din anul de plan.

Limita de creditare pe fiecare trimestru se obține adăugînd la creditele pentru necesarul de mijloace circulante peste normativ creditele pentru creșteri anuale (ale anului de plan și, eventual, ale anilor precedenți) și trimestriale de mijloace circulante și scăzînd alte resurse atrase.

În ultima parte a formularului F.M.C. se planifică viteza de rotație în zile a normativului mijloacelor circulante și a mijloacelor circulante totale, după formulele :

$$V_{zn} = \frac{P}{N}, \tag{53}$$

$$V_{zt} = \frac{P}{N + C}, \tag{54}$$

în care :

V_{zn} — viteza de rotație în zile pentru mijloace circulante normate ; P — valoarea producției marfă vîndută și încasată planificată la preț de producție minus impozitul pe circulația mărfurilor cuprins în acest preț ; N — normativul mediu anual ; V_{zt} — viteza de rotație în zile pentru totalul mijloacelor circulante ; C — creditele planificate pentru necesitățile de mijloace circulante care depășesc normativul (exclusiv creditele pentru creșteri de mijloace circulante).

● **Planificarea necesarului de credite.** O parte din normative, precum și necesitățile de mijloace circulante ce depășesc normativul au ca sursă de acoperire creditul, care ocupă în ansamblul resurselor de finanțare a mijloacelor circulante o pondere de circa 50%. În Legea finanțelor, nr. 9/1972, sînt pentru prima dată tratate în mod unitar problemele privind finanțarea și creditarea mijloacelor circulante. În acest mod, legiuitorul a intenționat să atragă atenția că dimensionarea optimă a necesarului de mijloace circulante, indiferent de sursa din care se finanțează, este o problemă nu numai a întreprinderilor și organelor lor tutelare, ci și a organelor financiar-bancare. Pe aceeași linie, și documentele de plan financiar cuprind nu numai indicatori privind resursele de finanțare în cadrul normativului, ci și indicatori privind creditele planificate peste normativ și limita de creditare.

Scanned with OKEN Scanner

Prin Legea finanțelor s-a instituit și obligativitatea întreprinderilor de a se încadra în volumul aprobat al fondurilor, fonduri care se stabilesc în concordanță cu sarcinile de plan. Limita de creditare, împreună cu fondurile proprii și asimilate constituie volumul maxim al mijloacelor bănești pe care unitățile economice le pot utilizat în desfășurarea activității lor. Totodată, legea a stabilit și obligativitatea pentru bănci de a acorda credite numai în limita planului de credite aprobat (art. 40). În aceste condiții, planificarea creditelor capătă o importanță deosebită, centrul de greutate al acestei activități mutîndu-se la nivelul unităților operative bancare și al întreprinderilor [5]). O expresie a îmbunătățirii activității de planificare a creditelor este și definitivarea nevoilor de credite ale întreprinderilor la nivelul centralelor industriale, ceea ce întărește răspunderea acestora în conducerea activității financiare a unităților în subordine.

Obligativitatea încadrării întreprinderii într-un anumit volum de fonduri înseamnă menținerea în permanență a capacității de plată, care presupune o asemenea desfășurare a procesului economic, încît cu volumul de fonduri ce i s-au atribuit să poată face față în permanență cheltuielilor de producție și altor obligații bănești.

Conform normelor metodologice actuale, necesarul de credite pentru formarea mijloacelor circulante ale unităților economice se stabilește trimestrial de unitățile bancare la care întreprinderile au deschis contul activității de bază, pe baza **propunerilor de credite** prezentate de unitățile economice cu 45 zile înainte de începerea trimestrului de plan. Propunerile de credite trebuie să fie însoțite de un memoriu explicativ care să cuprindă o analiză preliminară a creditelor pe trimestrul în curs și justificarea economică a creditelor propuse pentru trimestrul următor. Unitățile băncii analizează dacă propunerile de credite sînt în concordanță cu nivelul indicatorilor economico-financiari, dacă mobilizează unitățile economice în descoperirea rezervelor interne și accelerarea vitezei de rotație. Analiza nu se oprește asupra propunerilor de credite, ci se extinde asupra întregului necesar de fonduri, urmărindu-se prevenirea sau lichidarea eventualelor imobilizări de fonduri.

Propunerile de credite cuprind **necesarul de credite pentru finele trimestrului,** sub forma plafoanelor finale de credite. Dacă se prevede formarea în cursul trimestrului de plan a unor stocuri mai mari decît cele de la începutul sau de la sfîrșitul trimestrului, unitățile economice pot propune și credite intratrimestriale.

În propunerile de credite se înscrie necesarul de credite pentru : acoperirea creșterilor anuale și trimestriale de mijloace circulante ; stocuri și cheltuieli planificate peste normativ ; stocuri de mărfuri destinate exportului sau importate ; stocuri constituite rezervă de plan

---

[5]) N. Pretorian, „Perfecționarea creditării și decontărilor în contextul Legii finanțelor", în „Finanțe și credit" nr. 2/1973.

sau credite pe bază de aprobări speciale ; documente de decontare ; mărfuri vîndute și servicii prestate cu plata în rate ; acoperirea cheltuielilor planificate care depășesc în unele trimestre veniturile ; planul tehnic ; lucrări de mică mecanizare.

În afară de creditele curente, în propunerile de credite se prevăd într-o poziție separată creditele cu dobîndă majorată în care se includ creditele nerambursate în termen, creditele speciale și creditele restante.

Creditele pentru acoperirea creșterilor de normativ anuale și trimestriale se stabilesc în funcție de prevederile planului financiar. Tot din documentele de plan financiar se iau și datele privind creșterile de normative anuale din anii trecuți și nerambursate.

Creditele pentru stocuri și cheltuieli planificate peste normativ (de materiale, producție neterminată, semifabricate, produse finite, cheltuieli anticipate) se pot propune numai în cazurile în care stocurile și cheltuielile respective sînt rezultatul unor aprovizionări anticipate din intern, a importurilor în neconcordanță cu planul, transmiterii unor sarcini suplimentare de plan, schimbării sortimentelor de producție și altor cauze obiective. De asemenea, stocurile respective trebuie să aibă asigurate consumul în producție sau desfacerea prin contracte în termenul maxim de creditare. Nu se pot planifica credite pentru stocuri de materiale rezultate din nerespectarea disciplinei în aprovizionare, pentru stocurile disponibile sau neutilizabile în procesul de producție, în general pentru toate situațiile în care formarea stocurilor este rezultatul încălcării disciplinei financiare și de plan.

Cu ocazia verificărilor propunerilor pentru aceste credite banca cercetează dacă preliminarea stocurilor la finele trimestrului în curs este corectă, analizează mișcarea stocurilor propusă, concordanța acesteia cu indicatorii de plan, legalitatea prețurilor avute în vedere la calculele făcute și posibilitățile de rambursare a creditelor.

Propunerile de credite peste normativ pentru produse cu ciclu lung de fabricație se stabilesc adăugînd cheltuielile pentru trimestrul de plan la cheltuielile ce se prelimină pentru finele trimestrului în curs și scăzînd livrările planificate pentru trimestrul de plan.

La planificarea creditelor pentru stocuri rezervă de plan sau stocuri creditate în baza unor Hotărîri ale Consiliului de Miniștri trebuie să se aibă în vedere că aceste stocuri și cheltuieli se creditează, de regulă, integral, fără să se stabilească normativ, datorită perioadei relativ îndelungate de staționare. Dacă totuși s-a stabilit un normativ care s-a înscris în planul financiar, pentru a se obține mărimea creditului, din valoarea stocurilor se scade normativul aferent.

Creditele pentru documente de decontare se planifică în funcție de soldul mediu al acestor documente din trimestrul precedent sau din trimestrul corespunzător al anului anterior, corectat cu procentul de

Scanned with OKEN Scanner

modificare a sarcinilor de desfacere din trimestrul de plan. Se ține cont, în același timp, și de alți factori : modificarea formei de decontare, modificări de prețuri, sortimente etc.

Creditele pentru mica mecanizare se propun pornind de la angajamentele preliminate la finele trimestrului în curs, de ratele scadente și plățile ce urmează a se efectua din credite pentru mica mecanizare, precum și de eventualele credite noi ce urmează a se solicita în trimestrul de plan.

Propunerile de credite definitive la nivelul întreprinderilor și unităților băncii se înaintează centralelor industriale, cumulîndu-se cu necesarul de credite pentru activitatea proprie a acestor unități. Propunerile de credite centralizate și analizate de centrale se prezintă însoțite de memorii explicative sucursalelor băncii la care acestea își au contul. Propunerile de credite analizate și definitivate la nivel de centrale și sucursale se transmit ministerelor, care la rîndul lor întocmesc propuneri de credite centralizate, pe care le prezintă direcțiilor de resort din centrala băncii, pe baza cărora se întocmește planul de credite.

Pe baza indicatorilor din planul economic și financiar și a prevederilor planului de credite (a plafoanelor de credite repartizate), unitățile băncii stabilesc limita de creditare pentru fiecare unitate economică. (Normele metodologice nr. 1/1972 privind creditarea pe termen scurt și efectuarea plăților între unitățile socialiste, anexa 2). **Limita de creditare trimestrială reprezintă volumul de credite ce se pot acorda unei unități economice și rezultă din însumarea plafoanelor de credite aprobate ce se acordă prin contul curent, necesarul pentru alte credite, pentru care nu se comunică plafoane și care se acordă prin contul curent, influențate cu sursele atrase cu caracter permanent, ce se păstrează în contul curent și care depășesc pasivele stabile planificate.**

Sursele atrase cu care se diminuează necesarul de credite în vederea determinării limitei de finanțare trebuie să existe efectiv tot cursul trimestrului, peste nivelul pasivelor stabilite. Ele pot proveni, de exemplu, din preliminări pentru plăți viitoare peste cele planificate, din beneficii reținute pentru creșterea anuală de mijloace circulante (cînd acestea se păstrează în contul curent) etc.

Unitățile bancare urmăresc încadrarea permanentă în limita de creditare. **Creditele din contul curent și creditele restante nu pot depăși limita de creditare aprobată.** În cazul în care o unitate epuizează limita de creditare stabilită, urmează să efectueze plățile numai în limita încasărilor sau poate să primească un credit special, cu dobîndă majorată, cu condiția să ia măsuri care să ducă la redresarea situației sale economice.

Scanned with OKEN Scanner

Din cele spuse rezultă conlucrarea dintre organele financiare din întreprinderi şi organele bancare pe linia întocmirii şi analizei propunerilor de credite — documente de mare importanţă pentru asigurarea capacităţii de plată permanente — precum şi analiza unitară a volumului de mijloace circulante care se stabileşte ca necesar pentru fiecare unitate, indiferent de sursa de finanţare.

5. PLANIFICAREA ACUMULĂRIILOR BĂNEŞTI ŞI A INDICATORILOR DE EFICIENŢĂ

5.1. FORMELE ACUMULĂRILOR BĂNEŞTI. În condiţiile organizării unităţilor economice în conformitate cu cerinţele gestiunii economice, rezultatele financiare se determină de fiecare unitate în parte prin compararea cheltuielilor de producţie cu încasările din vînzarea produselor. În întreprinderile industriale rezultatele financiare îmbracă trei forme : beneficiul, impozitul pe circulaţia mărfurilor şi impozitul de regularizare. Acestea sînt şi principalele forme ale acumulărilor băneşti. Alte elemente ale acumulărilor băneşti — cum sînt contribuţia la asigurări sociale, dobînzile bancare, taxa asupra fondurilor, taxa asupra terenurilor — din necesităţi practice au fost incluse în cheltuielile de producţie.

Beneficiul este o parte din venitul net al societăţii, a cărui realizare este legată de îndeplinirea planului producţiei marfă vîndută şi încasată şi a planului preţului de cost. Practic, beneficiul reprezintă diferenţa dintre producţia marfă vîndută şi încasată la preţ de producţie, mai puţin impozitul pe circulaţia mărfurilor şi aceeaşi producţie exprimată în preţ de cost.

Impozitul pe circulaţia mărfurilor este o altă formă a venitului net al societăţii, avînd aceeaşi natură economică cu beneficiul.

Totuşi, între impozitul pe circulaţia mărfurilor şi beneficiu există unele deosebiri de formă :

— beneficiul este o parte variabilă a preţului de producţie, iar impozitul pe circulaţia mărfurilor, ca regulă, o parte fixă a preţului de livrare, precis stabilită prin legislaţie ;

— realizarea beneficiului depinde de îndeplinirea planului producţiei marfă vîndută şi încasată şi a planului preţului de cost ; realizarea impozitului pe circulaţia mărfurilor este legată numai de îndeplinirea planului de producţie marfă vîndută şi încasată ;

— beneficiul se utilizează mai întîi pentru acoperirea nevoilor de dezvoltare şi cointeresare materială ale unităţilor economice — întreprinderi, centrale — şi ramurilor ; numai partea care rămîne se preia la buget ; impozitul pe circulaţia mărfurilor se varsă în întregime la buget.

Scanned with OKEN Scanner

Impozitul de regularizare este tot o formă a acumulărilor bănești, instituită în anul 1970 pentru reglarea ratei rentabilității, avînd același conținut cu impozitul pe circulația mărfurilor. El reprezintă diferența între prețul de producție și prețul de calcul al produselor (care au stabilit asemenea prețuri) livrate beneficiarilor interni.

5.2. **PLANIFICAREA ACUMULĂRILOR BĂNEȘTI.** Determinarea corectă a acumulărilor bănești are importanță atît pentru unitățile economice — pentru stabilirea posibilităților acestora de dezvoltare și coieneresare suplimentară a personalului — cît și pentru justa evaluare a resurselor centralizate ale statului. Planificarea acumulărilor bănești se realizează la nivel anual și pe fiecare trimestru în parte cu ajutorul formularului C.A. „Calculul acumulărilor bănești", cuprinzînd următoarele etape principale :

a) planificarea acumulărilor bănești — beneficii, impozit pe circulația mărfurilor, impozit de regularizare — pentru fiecare produs sau grupă de produse planificate a se fabrica ;

b) stabilirea acumulărilor bănești aferente stocurilor inițiale de produse finite în depozit și produse finite expediate și facturate dar neîncasate ;

c) stabilirea acumulărilor bănești aferente stocurilor finale de produse finite în depozit și produse expediate și facturate dar neîncasate ;

d) determinarea acumulărilor bănești corespunzătoare producției marfă vîndută și încasată ;

e) determinarea acumulărilor bănești din alte activități și a altor rezultate.

Locul cel mai important în ansamblul acestei activități de planificare îl ocupă planificarea acumulărilor bănești din activitatea de bază, care are ponderea cea mai mare în totalul acumulărilor bănești ale unităților economice.

Stabilirea beneficiului aferent producției marfă planificate a se fabrica se face pe fiecare produs în parte, pe baza formulei :

$$B = q(pp - pc - ip), \qquad (55)$$

în care :

B — beneficiul pe fiecare produs sau grupă de produse în parte ;
q — cantitatea totală planificată a se fabrica ;
pp — prețul de producție unitar ;
pc — prețul de cost unitar ;
ip — mărimea impozitului pe circulația mărfurilor cuprins în prețul de producție unitar.

Scanned with OKEN Scanner

Impozitul pe circulația mărfurilor corespunzător producției marfă planificare a se fabrica pe fiecare produs (I) se obține astfel :

$$I = (ip \times q) \times (il \times ql), \tag{56}$$

în care :

ip — mărimea impozitului pe circulația mărfurilor cuprins în prețul de producție unitar ;

q — cantitatea totală planificată a se fabrica ;

il — mărimea impozitului pe circulația mărfurilor cuprins în prețul de livrare ;

ql — cantitatea planificată a se livra la preț de livrare.

Impozitul de regularizare se obține prin înmulțirea cantităților planificate a se livra la intern, care au preț de calcul, cu mărimea impozitului de regularizare cuprins în prețul de producție unitar.

Prin însumarea rezultatelor financiare — separat pentru beneficiu, impozit pe circulația mărfurilor și impozit de regularizare — la produsele planificate a se fabrica se obțin rezultatele aferente totalului producției marfă planificate a se fabrica.

Pentru a se planifica beneficiul și celelalte rezultate financiare aferente producției marfă realizate, trebuie să se adauge mărimea acestor acumulări bănești cuprinse în stocurile inițiale de produse finite în magazie și produse expediate dar neîncasate și să se scadă cea aferentă stocurilor finale, astfel :

$$A = Ai + Apf - Af, \tag{57}$$

în care A reprezintă acumulările bănești aferente producției marfă planificate a se realiza, Apf — acumulările bănești corespunzătoare producției planificate a se fabrica, Ai — acumulările bănești aferente stocurilor inițiale, iar Af — acumulările bănești înglobate în valoarea stocurilor finale de produse finite în depozit și facturate dar neîncasate.

Evident, relația (57) se aplică separat pe fiecare formă a acumulărilor bănești : beneficiu, impozit pe circulația mărfurilor, impozit de regularizare.

Stocurile inițiale de produse finite în magazie ale anului de plan se stabilesc pe baza preliminării soldului contului 220 „Produse finite", cu ajutorul căruia se ține evidența stocurilor de produse și a mișcării acestora în depozitele unităților economice. Soldul contului 220 reprezintă valoarea produselor aflate în stoc, înregistrată, de regulă, la preț de cost de uzină. La soldul preliminat al contului „Produse finite" se adaugă cheltuielile de desfacere aferente produselor depozitate și se obține valoarea acestora la preț de cost complet. Beneficiul aferent produselor finite în stoc la începutul anului de plan

Scanned with OKEN Scanner

se obține aplicînd la valoarea acestora în preț de cost complet rata rentabilității preliminată pentru anul de bază.

În mod analog se procedează pentru determinarea beneficiului corespunzător produselor expediate dar neîncasate : se prelimină soldul contului 225 „produse, lucrări și servicii facturate" la sfîrșitul anului de bază, se adaugă cheltuielile de desfacere aferente acestor produse și se aplică la suma rezultată rata rentabilității preliminată pentru anul de bază. Întrucît în contul 225 se înregistrează și valoarea materialelor, obiectele de inventar etc. vîndute, a căror decontare se face prin bancă, din soldul contului trebuie să fie scăzut nivelul preliminat al acestora, pentru a nu se denatura mărimea beneficiului planificat.

Stocurile de produse finite în depozit la sfîrșitul perioadei de plan se pot obține cu ajutorul formulei ;

$$Sf = \frac{V}{360} \times nz, \tag{58}$$

în care : Sf este valoarea stocurilor finale de produse finite, V reprezintă valoarea producției anuale în preț de cost complet, iar nz — norma în zile pentru produse finite.

Valoarea produselor expediate și neîncasate la sfîrșitul anului de plan se poate determina astfel :

$$F = \frac{V}{360} \times z, \tag{59}$$

unde F este soldul produselor facturate și neîncasate la preț de cost complet la sfîrșitul anului, V — valoarea producției anuale în preț de cost complet, iar z — numărul mediu de zile de la facturare pînă la încasare.

Pentru determinarea intervalului mediu între facturarea și încasarea produselor se poate utiliza o metodologie formată din următoarele etape.

a) se face media aritmetică simplă a soldurilor contului 225 „Produse, lucrări și servicii facturate" de la sfîrșitul fiecărei luni din anul de bază ;

b) se determină producția medie zilnică din anul de bază, raportînd valoarea producției anuale în preț de cost complet la 360 ;

c) se calculează intervalul mediu între facturare și încasare, prin raportarea soldului mediu (determinat conform punctului a) la producția medie zilnică (determinată conform punctului b).

Beneficiul aferent stocurilor finale de produse și facturi neîncasate se obține aplicînd la valoarea acestora în preț de cost complet rata rentabilității din trimestrul IV al anului de plan, calculată pentru producția marfă fabricată a acestui trimestru.

Scanned with OKEN Scanner

Din cele spuse rezultă că pentru întocmirea planului acumulărilor băneşti unităţile economice folosesc **un calcul direct,** utilizînd date furnizate de evidenţa contabilă, calculaţiile de preţ de cost şi de normativ, cataloagele de preţuri şi de impozite etc.

5.3. PLANIFICAREA BENEFICIULUI PRIN METODA RAPORTĂRII

Pentru a se compara rentabilitatea din anul de plan cu cea din anul de bază, pentru a evidenţia cum influenţează în anul de plan fiecare factor de care depinde mărimea beneficiului, se poate utiliza şi o altă metodă de planificare a acestuia, cunoscută sub numele de **metoda raportării la perioada de bază.**

Punctul de pornire în metoda raportării îl constituie **beneficiul preliminat a se realiza în anul de bază,** asupra căruia se exercită influenţele următorilor factori :

a) **influenţa modificării volumului producţiei.** Influenţa acestui factor se poate determina aplicînd rata rentabilităţii preliminată pentru anul de bază la valoarea producţiei planificate exprimată în preţul de cost al anului de bază şi scăzînd din suma obţinută beneficiul preliminat pentru anul de bază ;

b) **influenţa modificării preţului de cost,** se calculează scăzînd din valoarea producţiei planificate explimată în preţul de cost al anului de bază, valoarea aceleiaşi producţii în preţ de cost planificat ;

c) **influenţa modificării preţului de producţie** este diferenţa dintre valoarea producţiei planificate la preţ de producţie din anul de plan şi valoarea producţiei planificate la preţ de producţie din anul de bază ;

d) **influenţa modificării structurii producţiei** necesită calculul următorilor coeficienţi :

$$k_0 = \frac{\Sigma g_0 \times r_0}{100}, \tag{60}$$

$$k_{pl} = \frac{\Sigma g_{pl} \times r_0}{100}, \tag{61}$$

în care :

k_0 — coeficientul mediu de rentabilitate din anul de bază ;

kpl — coeficientul mediu de rentabilitate din anul de plan ;

g_0 — greutatea specifică a fiecărui produs sau grupă de produse în totalul producţiei anului de bază ;

g_{pl} — greutatea specifică a fiecărui produs sau grupă de produse în totalul producţiei anului de plan ;

r_0 — rentabilitatea din anul de bază, pe fiecare produs sau grupă de produse.

Scanned with OKEN Scanner

Influența modificării structurii producției se află scăzînd din K_{pl} pe ko și înmulțind diferența obținută cu valoarea producției planificate exprimată în prețul de cost al anului de bază.

Toate influențele enumerate mai sus se referă la producția comparabilă. Separat, prin metoda directă, se determină beneficiul aferent producției necomparabile, stocurilor inițiale și finale de produse finite și facturilor emise și neîncasate. Totalul beneficiului planificat rezultă din adăugarea (sau scăderea, după caz) la beneficiul preliminat pe anul de bază a influențelor factorilor a căror acțiune se modifică în anul de plan.

5. 4. PLANIFICAREA REPARTIZĂRII BENEFICIULUI. Se efectuează în mod diferit în întreprinderi și centrale. În conformitate cu prevederile Legii nr. 11/1971, H.C.M. 859/1970 și a instrucțiunilor nr. 1503/1972 ale Ministerului Finanțelor, beneficiile întreprinderilor subordonate centralelor și unităților asimilate acestora se repartizează prin plan pentru :

a) constituirea fondului de premiere. Această primă repartizare se stabilește, după cum s-a arătat în capitolul II, secțiunea „Fonduri pentru premiere", prin aplicarea unui procent asupra beneficiului planificat, care se află într-un anumit raport față de fondul de retribuire.

b) rambursarea creditelor bancare primite în anii anteriori celui de plan privind lucrări de mică mecanizare, precum și pentru rambursarea creditelor privind executarea investițiilor din fondurile statului. Sumele necesare rambursării creditelor pentru mica mecanizare și investiții se prevăd în fiecare trimestru în funcție de termenele de rambursare stabilite la acordarea creditelor. În situațiile în care beneficiul planificat rămas după acoperirea destinațiilor de la punctul a și b nu mai asigură rambursarea integrală a creditelor, se poate prevedea restituirea acestor credite în trimestrele în care beneficiile sînt suficiente, urmînd a solicita organelor bancare rescadențarea corespunzătoare a rambursării creditelor în cadrul anului de plan ;

c) rambursarea creditelor bancare privind creșterea planificată a mijloacelor circulante. Aceasta destinație a beneficiului se planifică în trimestrul IV, deoarece rambursarea creditelor respective are loc la sfîrșitul anului, pe baza bilanțului contabil definitiv. Creșterile de mijloace circulante rămase neacoperite din anii anteriori se planifică a fi rambursate din beneficiile trimestrului I, păstrîndu-se ordinea de repartizare ca și pentru cele din anul de plan. Dacă beneficiul trimestrului I nu este suficient, se folosesc beneficiile trimestrelor următoare ;

Scanned with OKEN Scanner

d) ceea ce rămîne după acoperirea necesităţilor prevăzute la punctele a—c se planifică a se repartiza la dispoziţia centralei (sau unităţilor asimilate acestora).

În toate cazurile în care beneficiul din trimestrul IV, rămas după deducerea sumelor repartizate în acest trimestru pentru destinaţiile prevăzute la literele a, b şi c de mai sus nu este suficient, se eşalonează diferenţa (în ordinea stabilită) în trimestrele anterioare.

În planurile financiare ale centralelor sînt evidenţiate beneficiile întreprinderilor în subordine şi cele ale celorlalte unităţi componente cu gestiune economică, fără personalitate juridică. Beneficiile centralelor aprobate prin planurile financiare, rămase după acoperirea necesităţilor întreprinderilor prevăzute mai sus, se repartizează prin plan pe destinaţiile şi în ordinea următoare :

a) la bugetul republican sau local, în funcţie de subordonarea centralei. În mod obligatoriu se planifică a se vărsa la buget o cotă de cel puţin 10% din beneficiul total însumat de la unităţile componente pe centrală. În cazul cînd sumele rămase din beneficii, după reţinerile planificate la întreprinderi şi pentru acoperirea pierderilor planificate, sînt mai mici decît cele calculate a fi vărsate la buget pe baza cotei de 10%, vărsămintele la buget se planifică în limita sumelor rămase. Menţionăm că în planurile financiare ale centralelor şi unităţilor asimilate acestora, precum şi ale întreprinderilor subordonate direct ministerelor, vărsămintele la buget se prevăd în primul rînd şi în mod obligatoriu ;

b) acoperirea unor nevoi financiare ale unităţilor în subordine (rambursarea creditelor bancare primite în anii anteriori celui de plan pentru lucrări de mică mecanizare sau pentru creşteri anuale de mijloace circulante) la care beneficiile planificate proprii şi celelalte resurse stabilite de normele în vigoare nu sînt suficiente ;

c) pentru finanţarea investiţiilor din fondurile statului ;

d) pentru constituirea fondului pentru investiţii din fondurile unităţilor. Constituirea acestui fond se face prin aplicarea asupra beneficiului planificat (total al centralei), în limita sumelor aprobate prin bugetul de stat, a unui procent diferenţiat în funcţie de nivelul rentabilităţii planificate pentru activitatea de bază a centralei. Reţinerile din beneficii pentru această destinaţie se fac în limita sumelor stabilite de organul tutelar ;

e) pentru constituirea fondului de rezervă, prin aplicarea unei cote anuale de 1% la valoarea mijloacelor circulante proprii ;

f) pentru fondul de premiere la dispoziţia centralei, în limita unei cote de 0,05% calculată la fondul de retribuire planificat anual pe total centrală ;

g) pentru alte destinaţii stabilite prin dispoziţii legale.

Scanned with OKEN Scanner

Nu insistăm asupra modului de calcul al destinațiilor planificate ale beneficiului prevăzute mai sus, deoarece aceste aspecte au fost analizate pe larg la capitolul II, în secțiunile privind constituirea fondurilor pentru investiții, a fondului de rezervă și a fondului de premiere.

Repartizările pentru constituirea fondului pentru investiții din resursele proprii ale unităților, a fondului de rezervă și a fondului de premiere la dispoziția conducerii centralei se fac proporțional cu volumul beneficiilor de repartizat în fiecare trimestru.

Sumele rămase din beneficiile planificate ale centralelor și unităților asimilate acestora, după repartizările menționate, se adaugă la cota minimă de 10% stabilită a fi vărsată la buget, constituind împreună cu aceasta, vărsământul obligatoriu de beneficii planificate la bugetul republican sau local, după subordonarea unității.

Potrivit articolelor 6, 24, 26 și 29 din Legea nr. 11/1971 și art. 10 și 74 din H.C.M. nr. 859/1970, precum și prevederilor instrucțiunilor Ministerului Finanțelor nr. 1503/1972, beneficiile aprobate prin planurile financiare ale întreprinderilor subordonate direct ministerelor, celorlalte organe centrale ale administrației de stat și consiliilor populare se repartizează pe destinații în următoarea ordine :

a) la bugetul republican sau local, în funcție de subordonare, în mod obligatoriu o cotă de cel puțin 10% ;

b) pentru constituirea fondului de premiere ;

c) pentru rambursarea creditelor bancare primite în anii anteriori celui de plan pentru lucrări de mică mecanizare sau pentru executarea investițiilor din fondurile statului ;

d) pentru rambursarea creditelor bancare privind creșterea anuală planificată a mijloacelor circulante ;

e) pentru finanțarea investițiilor din fondurile statului ;

f) la dispoziția ministerelor, celorlalte organe centrale ale administrației de stat sau comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București pentru :

— constituirea fondului pentru investiții finanțate din resursele proprii ale unităților ;

— constituirea fondului de rezervă ;

— constituirea fondului de premiere ;

g) pentru alte destinații stabilite prin dispoziții legale.

Sumele rămase după acoperirea destinațiilor de mai sus se adaugă la cota minimă de 10% din beneficiu și se planifică, în mod obligatoriu, ca vărsământ la buget.

La unitățile economice planificate în anul întreg cu beneficii, dar la cheltuielile planificate pe unele trimestre depășesc veniturile, acoperirea diferențelor respective din beneficiile celorlalte trimestre se prevede înaintea oricărei ale repartizări.

Scanned with OKEN Scanner

Planificarea repartizării beneficiului pe destinații se realizează în documentul cu structură balanțieră „Planul financiar", în care volumul total al beneficiului (ca resursă proprie de formare a fondurilor) trebuie să fie egal cu suma repartizărilor pentru necesități proprii și pentru vărsăminte la forul tutelar și buget.

5.5. PLANIFICAREA PRINCIPALILOR INDICATORI DE EFICIENȚĂ. „Principalii indicatori de eficiență" (simbol I.E.) este titulatura documentului cu ajutorul căruia se planifică eficiența utilizării fondurilor, care se întocmește la toate nivelurile și în toate etapele de planificare financiară. Indicatorii de eficiență cuprinși în acest document sînt:

a) **producția globală la 1000 lei fonduri fixe medii** (P_{1000ff}) care se obține astfel :

$$P_{1000ff} = \frac{P}{Ff} \times 1000, \tag{62}$$

în care P reprezintă producția globală în prețuri comparabile iar Ff valoarea medie a fondurilor fixe ;

b) **beneficii la 1000 lei fonduri fixe medii** (B_{1000ff}) se determină după formula :

$$P_{1000ff} = \frac{B}{Ff} \times 1000, \tag{63}$$

unde B este beneficiul total (soldat, respectiv influențat cu eventualele pierderi la unele produse) corespunzător producției marfă fabricate, iar Ff — valoarea medie a fondurilor fixe ;

c) **beneficii la 1000 lei fonduri de producție și de circulație** (B_{1000f}) se stabilește astfel :

$$B_{1000f} = \frac{B}{F} \times 1000, \tag{64}$$

în care B are semnificația de la (63) iar F reprezintă fondurile totale de producție și circulație rezultate din însumarea valorii medii a fondurilor fixe cu valoarea medie a mijloacelor circulante ;

d) **venitul net la 1000 lei fonduri de producție și de circulație** (V_{1000f}) se obține :

$$V_{1000f} = \frac{V}{F} \times 1000, \tag{65}$$

în care V este venitul net aferent producției fabricate, rezultat din însumarea beneficiilor cu impozitul pe circulația mărfurilor și impozitul de regularizare iar F — fondurile totale de producție și circulație ;

Scanned with OKEN Scanner

e) **rata rentabilității la activitatea de bază în %** (**R**) se calculează :

$$R = \frac{B}{Pc} \times 100 \qquad (66)$$

unde B este beneficiul din activitatea de bază iar Pc — valoarea producției marfă vîndute și încasate la preț de cost.

Din prezentarea modului de calcul a indicatorilor rezultă că nu ridică probleme dificile. Totuși, sînt necesare unele precizări.

Astfel, valoarea medie a fondurilor fixe pentru perioada de plan se stabilește ca medie între valoarea de la începutul și sfîrșitul anului. Valoarea fondurilor fixe la sfîrșitul anului de plan se obține adăugînd la valoarea fondurilor fixe existente la începutul anului valoarea celor planificate a intra în funcțiune în anul respectiv și scăzînd valoarea fondurilor fixe prevăzute a ieși din funcțiune în aceeași perioadă. Valoarea fondurilor fixe pentru perioada de execuție se stabilește pe baza mișcări fondurilor fixe în cursul anului conform bilanțurilor contabile trimestriale, astfel : se însumează valoarea existentă la 1 ianuarie, dublul valorilor de la 1 aprilie, 1 iulie, 1 octombrie și valoarea existentă (preliminată) la 31 decembrie, iar suma obținută se împarte la 8. În mod analog se procedează în cazul în care în anul de plan sînt prevăzute obiective cu pondere și cu termene de punere în funcțiune pe trimestre ; valoarea intrărilor în funcțiune se determină în funcție de aceste termene, începînd cu trimestrul următor celui prevăzut a se pune în funcțiune.

Valoarea medie a mijloacelor circulante totale pentru calculul valorii medii a fondurilor totale de producție și circulație se preia din documentul de fundamentare a normativului mijloacelor circulante (F.M.C.).

Pentru calculul indicatorilor planificați „beneficii la 1000 lei fonduri fixe“ și „beneficii la 1000 lei fonduri de producție și circulație“ nivelul beneficiului este preluat din documentul „Calculul acumulărilor bănești“, corespunzător producției marfă planificată a se fabrica. Același document furnizează și datele necesare stabilirii venitului net.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IV

REGIMUL PREȚURILOR ȘI AL TARIFELOR

Rolul important pe care îl au prețurile în realizarea obiectivelor politicii economice de industrializare socialistă a condus la necesitatea legiferării[1]) unui sistem de prețuri și a unei metodologii de stabilire a acestora sub multiplele aspecte pe care le prezintă specificul fabricației (mijloace de producție industriale, bunuri de consum, comenzi ocazionale, produse exportate, servicii etc.) și în funcție de destinația produselor și de condițiile de desfacere (prețuri de producție, prețuri de livrare, prețuri de vînzare cu amănuntul, prețuri fixe, prețuri limită, unice sau diferențiate).

Sistemul de prețuri constituie un instrument de fundamentare a opțiunilor și deciziilor în vederea realizării eficienței maxime a întregii activități economice și de măsurare a aportului fiecărei întreprinderi și ramuri la crearea venitului național.

Stabilirea prețurilor se înfăptuiește în mod organizat, în conformitate cu politica unitară și coordonată a Partidului și Statului.

În conformitate cu legile obiective, la baza stabilirii prețurilor stau cheltuielile sociale de producție, în funcție de nivelul de dezvoltare a bazei tehnico-materiale și al posibilităților de satisfacere a cerințelor pieței socialiste organizate. Legea prețurilor asigură corelații fundamentale între prețurile diferitelor produse sau grupe de produse și o circulație normală a mărfurilor în economie.

Fundamentarea și înfăptuirea planurilor economice și creșterea sistematică a nivelului de trai al populației se pot realiza numai prin

[1]) Legea nr. 19/1971 cu privire la regimul prețurilor și tarifelor.

existența unor prețuri de vînzare stabile, în concordanță cu cheltuielile sociale și care să nu oscileze în funcție de eventualele schimbări ale condițiilor individuale de producție sau de desfacere ale întreprinderilor producătoare.

Întreaga politică economică a statului nostru se îndreaptă spre îndeplinirea obiectivelor prevăzute în plan și în primul rînd a acelora legate de nivelul de trai al populației, de acumulare și de întărirea continuă a monedei naționale. Aceasta pretinde perfecționarea și statornicirea unor reguli și criterii de bază, pentru stabilirea și aplicarea prețurilor în economie, pentru asigurarea controlului respectării legalității și întăririi disciplinei prețurilor, ceea ce se realizează prin legea prețurilor, normele și instrucțiunile elaborate de Comitetul de Stat pentru prețuri, Ministerul Finanțelor și Comitetul de Stat al planificării.

În capitolul „Regimul prețurilor și al tarifelor" prezentăm „prețul" ca o categorie economică, o pîrghie economică și un indicator economic, insistînd asupra reglementărilor prevăzute de legea prețurilor, asupra metodelor de calcul și evidență a prețului de cost și asupra posibilităților de reducere continuă a costurilor de producție.

1. NOȚIUNEA DE PREȚ

1.1. CATEGORII DE PREȚURI. Acțiunea legii valorii în socialism presupune utilizarea în practica economică, ca o necesitate obiectivă, a **categoriei economice preț.** Această categorie, reprezintă relațiile economice care se statornicesc între întreprinderi și organizații economice, între acestea și populație sau între diferite persoane cu privire la exprimarea în bani a valorii mărfurilor.

Pornindu-se de la cerințele legilor economice s-a stabilit ca principiu fundamental că prețurile, în toate ramurile de producție, trebuie să se bazeze pe cheltuieli sociale de producție, deci de muncă socială și să reflecteze schimbările produse în cuantumul acestora.

Stabilirea prețurilor pe baza cheltuielilor de muncă socială constituie o cerință pentru folosirea sistemului de prețuri potrivit intereselor fundamentale ale statului, ale unităților economice și ale populației, pentru îmbinarea strînsă a acestor interese. [1])

Natura economică a prețului de cost în economia socialistă se poate explica pornind de la valoarea produsului social total conceput ca rezultat al consumului de muncă socială sub forma celor

1) Economie politică vol. II „Socialismul" ediția 1973, pag. 325.

Scanned with OKEN Scanner

trei factori fundamentali : munca omului, obiectele muncii și mijloacele de muncă.

Prin noul sistem de prețuri legiferat în țara noastră și prin aplicarea unor metode de calcul, planificare, evidență și control adecvat gestiunii economice și condițiilor specifice ale fiecărei întreprinderi se asigură condiții favorabile îmbunătățirii și perfecționării întregii activități economice.

Prețul de cost fiind unul din principalele instrumente de conducere, control și analiză a proceselor economice din întreprinderi permite conducerii — la toate nivelurile — să cunoască permanent condițiile în care se desfășoară orice activitate și rezultatele pe care le obține și astfel aceasta să poată stăpîni și influența la timp și în toate direcțiile obiectivele multilaterale privind reducerea costurilor și obținerea unei rentabilități sporite.

În contextul creșterii eficienței economice în sfera producției materiale, reducerea costurilor de producție înseamnă economisirea muncii sociale înmagazinate în mijloacele de producție și constituie una din căile principale ale procurării resurselor financiare menite să asigure dezvoltarea multilaterală a economiei noastre în plin avînt.

În condițiile folosirii accentuate a categoriilor economice valorice caracteristice fazei intensive de dezvoltare a economiei noastre, **categoria economică preț** — fiind o expresie generalizată a unor relații social-economice în cadrul cărora se obține producția materială — își modifică conținutul pe măsura progresului economic și social și a evoluției relațiilor de producție, reflectînd atributele categoriilor economice de a fi mobile și de a se adapta continuu la procesele producției materiale. Cunoscînd aceste legități din sfera producției materiale, devine posibilă urmărirea proceselor dezvoltării economice și sociale și a normelor care reglementează conținutul și metodica de determinare a diverselor categorii economice.

Această categorie are un caracter deosebit de complex și se găsește într-o relație de interdependență cu întregul ansamblu de factori economici și social-politici care influențează dezvoltarea economiei naționale, mersul ei înainte și realizarea unui înalt nivel de civilizație și bunăstare.

În întreprinderile noastre, ca unități de bază ale economiei, printre alte **pîrghii economice** cu ajutorul cărora se îndeplinesc și depășesc multilateral sarcinile, prețul de cost permite analiza și controlul rezultatelor obținute de toate compartimentele de activitate, stimulînd administrarea cu eficiență maximă a mijloacelor de producție, îndeplinirea ritmică și integrală a sarcinilor de plan și a angajamentelor peste plan, folosirea completă a capacităților de producție, modernizarea proceselor tehnologice, creșterea

Scanned with OKEN Scanner

productivității muncii, reducerea continuă a costurilor de producție, ridicarea calității produselor și recuperarea prin desfacere a unui preț de vînzare superior cheltuielilor efectuate.

Întreprinderea care nu ar recupera prin vînzare decît prețul de cost al producției ar risca să rămînă la același nivel de producție, fără posibilități proprii de progres, iar în cazul cînd încasările ar fi sub nivelul costurilor situația ar fi și mai nefavorabilă. În ambele cazuri, întreprinderile nu pot asigura progresul, dezvoltarea și modernizarea capacităților de producție, de aceea rentabilizarea tuturor produselor este un obiectiv deosebit de important. „Este timpul să înțelegem că nu-i suficient ca să obții o anumită producție, ci să ne punem permanent întrebarea cît ne costă această producție". [2])

Nivelul prețului de cost exprimă concret imaginea clară asupra eficienței cu care întreprinderile utilizează mijloacele de producție, forța de muncă și resursele bănești. Toate rezultatele obținute în perfecționarea bazei tehnice a producției, în folosirea mai judicioasă a capacităților de producție, reducerea sau eliminarea rebuturilor și a cheltuielilor neproductive, se oglindesc în nivelul prețului de cost.

Legea nr. 19 din 16 decembrie 1971 a definit clar noțiunea de **preț,** prin care se înțelege prețul de vînzare pentru produsele și serviciile ce se facturează beneficiarilor.

Categoriile de prețuri pentru **produsele industriale** legiferate prin sistemul de prețuri din economia națională sînt următoarele :

— **prețurile de producție** — formate din prețul de cost complet și beneficiul. Acestea sînt prețurile producătorilor și cuprind prețul de cost antecalculat, adică totalitatea cheltuielilor normate necesare executării produsului (pentru servicii, din prețul de cost se exclude valoarea materialelor, care se decontează separat, la prețuri de producție sau livrare în cazul serviciilor executate pentru unitățile socialiste și la prețuri cu amănuntul pentru cele executate populației).

De asemenea, acest preț conține și beneficiul, care asigură reproducția socialistă lărgită și cointeresarea pentru îndeplinirea și depășirea tuturor indicatorilor de plan ;

— **prețurile de livrare** — cu care circulă produsele între unitățile socialiste care cuprind în plus și impozitul pe circulația mărfurilor sau alte prelevări la buget în funcție de politica economică și financiară a statului. În cazul livrării de mijloace de producție prețurile de livrare sînt egale cu prețurile producătorilor deoarece nu sînt supuse impozitului pe circulația mărfurilor ;

— **prețurile cu amănuntul** — care cuprind în plus și rabatul (adaosul) comercial. destinat acoperirii cheltuielilor pentru desfa-

[2]) N. Ceaușescu — „Cuvîntare la consfătuirea pe țară a lucrătorilor din I.A.S."

cerea mărfurilor și asigurarea unui beneficiu organizațiilor comerciale ;

— **tarifele** — care se stabilesc și se aplică pentru serviciile prestate unităților socialiste și populației.

Prețurile se stabilesc pe baza prețului de cost mediu antecalculat la nivel de ramură, determinat prin luarea în calcul a cheltuielilor de producție ale tuturor unităților care produc aceleași produse.

1. 2. **OBLIGATIVITATEA PREȚULUI LEGAL.** Așa cum se precizează în preambulul Legii nr. 19/1971, stabilirea prețurilor se înfăptuiește în mod organizat în conformitate cu politica unitară și coordonată a partidului și statului.

Prin obligativitatea prețului legal se înțelege :

— necesitatea existenței unui preț fixat de organele competente pentru fiecare produs, fiind, de regulă, interzisă livrarea acestora fără preț legal stabilit ;

— interdicția unităților producătoare (de stat, cooperative meșteșugărești, de consum sau alte organizații obștești) de a stabili alte prețuri la produsele și serviciile importante pentru economie decît cele fixate de ministerele și celelalte organe centrale ale administrației de stat, principal producătoare, importatoare, prestatoare sau achizitoare. Aceste prețuri sînt unice și trebuie aplicate de toți furnizorii din țară (art. 93 din Legea nr. 19/1971) ;

— practicarea prețurilor legale este obligatorie și atunci cînd beneficiarul prestației este o persoană fizică. Astfel, un cumpărător nu poate refuza plata prețului legal sub motivul că nu ar mai fi angajat lucrarea dacă știa de la început suma pe care trebuia să o plătească în realitate. În cazul la care ne referim, unitatea socialistă furnizoare omisese a calcula impozitul legal la produsul vîndut unei persoane fizice. Aceasta din urmă nu poate fi exonerată de plata diferenței de preț motivînd că la noul nivel al prețului (stabilit în mod legal) nu ar fi contractat cumpărarea[3]).

În afara acestor efecte directe și nemijlocite ale obligativității prețului legal, în practică se mai întîlnesc și alte consecințe, derivate, și anume :

— neindicarea în factură a temeiului legal al prețului practicat, nu justifică refuzul de plată al furniturii, deoarece se consideră că beneficiarul este dator a cunoaște prețul legal la produsul în cauză.[4]) Verificarea legalității prețului constituie, în egală măsură, o obligație a ambelor părți contractante ;

— eroarea de calcul a prețului indicat în factură care a deter-

[3]) Tribunalul județean Timiș. dec. civ. nr. 1639/1970.
[4]) Decizia P.A.S. nr. 333/1972 în Supliment Viața Economică nr. 38/1972.

Scanned with OKEN Scanner

minat o încasare fără îndreptățire nu dă naștere la penalități nefiind considerată ca o executare necorespunzătoare a obligațiilor contractuale.[5]) Plata fiind supusă acceptării celeilalte părți din contract se reține că și beneficiarul livrării este în culpă, fiind dator a cunoaște și practica prețul legal.

• **Lipsa prețului — impediment în livrare.** Legea nr. 19/1971, consacră, cu titlu de principiu, interdicția livrării produselor care nu au preț legal aprobat.

Potrivit art. 128 din lege interdicția livrării înainte de fixarea prețului legal se referă la produsele de serie sau de masă.

În cazul în care părțile au încheiat totuși contract pentru care nu există preț legal fixat, ele nu pot trece — în afară de excepțiile prevăzute de lege — la executarea contractului mai înainte de fixarea prețului de către organele competente. Dacă totuși o asemenea livrare a fost efectuată, furnizorul nu poate pretinde plata produselor înainte de a se fixa în mod legal prețul acestora. Arbitrajul de stat sesizat cu astfel de litigii nu va trece la soluționarea lor ci va interveni la organele competente spre a proceda la stabilirea prețului.[6])

Consecințele livrării fără preț sau a nelivrării din cauza lipsei prețului. Menționăm consecințele acestor livrări nereglementare :

— operațiunea săvîrșită de părți prin livrarea produselor și achitarea unui preț nelegal este nulă și, în consecință urmează a se restabili situația de fapt anterioară dacă acest lucru este posibil[7]) ;

— furnizorul nu datorează penalități pentru nelivrarea produsului la termen. Chiar după aprobarea prețului, furnizorul aflat în întîrziere datorează penalitățile nu de la data aprobării ci de la data cînd produsele puteau fi realizate, adică se adaugă ciclul normal de fabricație. Nu se procedează astfel atunci cînd furnizorul are posibilitatea de a introduce produsele în fabricație chiar și înainte de stabilirea prețului[8]) ;

— efectele exoneratoare ale lipsei prețului se produc în favoarea furnizorului chiar și în cazul cînd întîrzierea fixării prețului se datorează culpei acestuia. Se știe că unitățile furnizoare sînt cele care trebuie să facă diligențele pentru a obține din timp fixarea prețului și tot ele sînt acelea care întocmesc și înaintează organelor competente documentația necesară stabilirii prețurilor. S-a statuat că omisiunea furnizorului de a face demersuri din timp pentru fixarea prețului nu este de natură să antreneze răspunderea sa pentru plata de penalități. O asemenea atitudine poate fi reținută cu conse-

---

[5]) Decizia P.S.S. nr. 1089/1972 în Supliment Viața Economică nr. 49/1972.
[6]) Decizia P.A.S. nr. 448/1971 în R.A.S. nr. 2/1971 pag. 95.
13ț
[7]) Hotărîrea Arbitrajului de Stat Central nr. 782/1973.
[8]) Decizia P.A.S. nr. 1880/1972 și Hotărîrea Arbitrajului de Stat Central nr. 2853/972.

Scanned with OKEN Scanner

cinţe asupra răspunderii furnizorului numai în cadrul unor pretenţii ale beneficiarului privind daunele pe care le-a încercat ca urmare nelivrării produselor în termen[9]) ;

— cînd stabilirea preţului intră în competenţa părţilor, lipsa acordului lor lipseşte raportul de unul din elementele sale valabile.

Excepţii. Cînd obiectul contractului îl constituie utilaje noi, livrarea poate avea loc chiar şi în lipsa preţului legal stabilit[10]. Pentru produsele în cauză este permisă formarea preţului prin postcalculaţie, în conformitate cu art. 25 din amintita lege, acordul beneficiarului fiind dat prin fixarea preţului informativ din contract.

2. PREŢUL DE COST

2.1. CALCULAREA. Preţul de cost este indicatorul care stă la baza oricărei categorii de preţuri şi cuprinde totalitatea cheltuielilor materiale şi băneşti necesare executării produselor, lucrărilor sau serviciilor. Cheltuielile cuprinse în preţul de cost se planifică, se contabilizează şi se raportează atît pe elemente primare cît şi pe articole de calculaţie.

Cheltuielile pentru materii prime, materiale, combustibil şi energie precum şi cele pentru plata manoperei, se stabilesc pe baza normelor de consum şi respectiv a normelor pentru plata muncii. De asemenea cheltuielile pentru amortizarea mijloacelor fixe se stabilesc pe baza normelor de amortizare.

Taxele asupra fondurilor de producţie şi terenurilor se calculează şi se includ în preţul de cost în cotele procentuale stabilite prin lege, pe măsura reaşezării preţurilor de producţie în ramurile economiei naţionale. Prin Decretele prezidenţiale nr. 58/1974 şi 133/1974 s-au stabilit o cotă de 6% asupra fondurilor fixe pentru ramurile silviculturii, celulozei şi hîrtiei iar pentru ramurile industrializării lemnului cota este de 4%.

Taxa asupra terenurilor se calculează aplicîndu-se o cotă de 0.5% la valoarea producţiei planificate în preţ de cost.

Fondul pentru introducerea tehnicii noi se determină prin aplicarea asupra preţului de cost planificat a cotelor procentuale prevăzute de dispoziţiile legale în vigoare.

În vederea reducerii continue a cheltuielilor de producţie, ministerele, celelalte organe centrale, organe locale, precum şi unităţile producătoare, sînt obligate prin lege să ia măsuri şi să acţioneze pentru îmbunătăţirea normelor de consum şi normelor pentru plata muncii cel puţin odată pe an, cu ocazia întocmirii planului economic, în funcţie de perfecţionarea tehnologiei, organizarea şi modernizarea

---

[9]) Decizia P.A.S nr. 746/1973.
[10]) Decizia P.A.S. nr. 1886/1973 şi Hotărîrea Arbitrajului de Stat Central nr. 2583/1973.

producției. De asemenea, pentru reducerea cheltuielilor de transport, unitățile producătoare sînt obligate să se aprovizioneze de la cei mai apropiați furnizori.

La stabilirea prețului de cost planificat sau antecalculat este interzisă luarea în calcul a cheltuielilor neeconomicoase provenite în majoritatea cazurilor, dintr-o proastă gospodărire a fondurilor materiale și bănești din dotarea unităților, cum sînt: pierderi din întreruperi, pierderile din casarea și declasarea elementelor mijloacelor circulante, lipsuri de inventar, amenzi, penalizări, locații, magazinaje, dobînzi penalizatoare plătite pentru împrumuturile restante, rebuturi peste cele admise prin licențele de fabricație sau prin documentele și normele legale aprobate.

La stabilirea prețului de cost planificat sau antecalculat legea interzice, sub prevederea de sancțiuni, crearea de rezerve prin luarea în calcul a unor cheltuieli suplimentare determinate de introducerea în calculații a unor materii prime și materiale de calitate superioară, deci cu un preț de achiziție mai ridicat, față de cele care se folosesc în procesul de producție, precum și a unor forțe de muncă cu calificare superioară celor care sînt necesare executării normale a produsului De asemenea este interzisă luarea în calcul a cheltuielilor necesare pentru înlăturarea defectelor de fabricație, în afară de cheltuielile pentru executarea obligațiilor de garanție, în limita normelor aprobate legal.

La stabilirea prețurilor nu pot fi luate în considerare cheltuielile mai mari determinate de repartizarea nerațională între unități a fabricării unor produse și nici alte cheltuieli neeconomicoase datorate organizării defectuoase a producției și a muncii.

Pentru produsele fabricate în unitățile sau secțiile nou înființate se admite calcularea prețului de cost la nivelul prevăzut în documentațiile tehnico-economice aprobate, dar numai pînă la atingerea parametrilor proiectați.

2.2. METODELE DE CALCUL, PLANIFICARE ȘI EVIDENȚĂ A PREȚULUI DE COST AL PRODUCȚIEI. Determinarea prețului de cost nu este o operațiune mecanică de rutină, de realizat prin evidențe și calcule matematice mai mult sau mai puțin complicate. Calcularea corectă, exactă și la timp a prețului de cost al întregii producții și al fiecărui produs în parte depinde în cel mai înalt grad de caracterul și tehnologia fabricației (producție individuală, de serie sau de masă) în funcție de care se organizează și se aplică sistemul informațional și metodele cele mai corespunzătoare specificului fiecărei întreprinderi și a fiecărei secții de producție.

Pentru planificarea, evidența și calcularea prețului de cost sînt prevăzute metode adecvate în „Normele de bază" elaborate de Comi-

tetul de Stat al Planificării, Ministerul Finanțelor, Comitetul de stat pentru prețuri și Direcția Centrală de Statistică.

Principalele metode indicate în „Normele de bază" sînt : metoda pe faze ; metoda pe comenzi ; metoda costurilor standard ; metoda costului pe oră-mașină ; metoda globală.

Normele de bază prevăd să se pot experimenta și aplica și alte metode de calcul al costurilor cu aprobarea ministerului tutelar, în baza avizului prealabil al forurilor specificate mai sus care au elaborat metodologia oficilă de calcul (pct. 108). Se asigură astfel întreprinderilor posibilități multiple de a determina cu maximum de exactitate prețul de cost al producției și al fiecărei unități de produs în parte, în condițiile specifice ale fabricației și în funcție de complexitatea și nomenclatura produselor.

Redăm mai jos caracteristicile principalelor metode de evidență și calculare a prețului de cost recomandate pentru aplicare în unitățile industriale prin „Normele de bază, pentru planificarea, evidența și calcularea costurilor producției industriale".

● **Metoda pe faze.** Metoda pe faze este cunoscută și aplicată în întreprinderile noastre cu producție de masă care se desfășoară în condițiile unui proces tehnologic omogen, în unul sau mai multe stadii succesive de prelucrare.

În cazul cînd într-o singură fază se fabrică un singur produs sau produse complexe din aceeași materie primă, se aplică **metoda globală** (întreprinderile producătoare de energie electrică, de extracție a cărbunelui, de oxigen, sîrmă, tablă etc.).

Deși în acest caz costurile sînt directe, identificîndu-se pe unitatea de produs, cantitativ și valoric, totuși costurile privind materiile prime și materialele, retribuțiile muncitorilor direct productivi și alte costuri directe cuprinse în calculația de plan pe produs se colectează în evidența pe produs sau pe toate produsele, iar cele indirecte de regie (ale secției și ale întreprinderii), după ce au fost colectate pe pozițiile corespunzătoare conturilor analitice prevăzute în anexele 1 și 2 din „Normele de bază", se virează în totalitate asupra produsului.

Pentru a determina prețul de cost unitar (P) al produsului singular se folosește procedeul diviziunii simple împărțind totalul costurilor (C) la cantitatea (Q) obținută din produsul respectiv, astfel :

$$P = \frac{C}{Q}$$

Pentru producția complexă costul pe fiecare unitate de produs se determină prin procedeul cifrelor de echivalență, transformînd de exemplu cantitățile din unități reale în unități echivalente,

Scanned with OKEN Scanner

în funcție de greutatea, de gradul de complexitate, de durata de fabricație etc.

De exemplu pentru produsele A, B, C, se procedează astfel:

Produsul	Unități Cant. tone	Manopera pt. 1 to	Coeficienți de echivalență	Unități echivalente: cantitatea
A	100 to	10 h	1	100
B	150 „	20 „	2	300
C	200 „	40 „	4	800
Total	450			1.200

Totalul costurilor fiind de 4.800.000 lei revine pe unitate echivalență: $\frac{4.800.000}{1.200} = 4.000$ lei. Înmulțind cantitățile echivalente pe produs cu prețul de cost pe unitatea echivalentă obținem costurile totale pe produs și apoi prețul de cost unitar, astfel:

Produsul	Unități echivalente	Costul pe unitate echivalentă	Costul total pe produs	Cantit. reală	Prețul de cost unitar
A	100	4.000	400.000	100	4.000
B	300	4.000	1.200.000	150	8.000
C	800	4.000	3.200.000	200	16.000
Total			4.800.000		

În cazul mai multor stadii de fabricație se aplică metoda pe faze. În acest caz prețul de cost al producției și al fiecărei unități de produs se calculează pe articole de calculație și pe fiecare fază a procesului de producție.

În cazul cînd rezultă un singur produs sau mai multe produse principale, prețul de cost se calculează adăugînd la costul materialelor costul retribuției muncii și al regiei.

Costurile de producție se colectează în conturi analitice deschise pe articole de calculație, în cadrul fiecărei faze de fabricație.

Raportînd acest total al costurilor — pe articole de calculație — la cantitatea de produse obținute în fiecare fază se determină costul unitar care în faza finală este prețul de cost pe unitatea de produs. Aceste calcule se efectuează fie prin procedeul diviziunii simple, fie prin coeficienți de echivalență. stabiliți potrivit indicațiilor organelor ierarhice superioare în funcție de condițiile specifice ale producției

Scanned with OKEN Scanner

Dacă din procesul de producţie rezultă şi unele produse secundare, se procedează mai întîi la evaluarea acestora (la preţul de producţie — cînd există — sau la un preţ posibil de valorificare). Scăzînd din totalul costurilor aceste valorificări, suma rămasă reprezistă costul total al produselor principale, al căror preţ de cost unitar se determină prin coeficienţi de echivalenţă aşa cum s-a menţionat mai sus.

Cînd pentru diferite tipodimensiuni sau calităţi de produse există norme distincte de consumuri de materii prime, materiale auxiliare, combustibil, energie şi cheltuieli de muncă, preţul de cost se stabileşte prin întocmirea de calculaţii separate pe fiecare tipo-dimensiune sau calitate.

• **Metoda pe comenzi.** În producţia individuală şi de serie se aplică metoda pe comenzi care în ţara noastră este folosită de majoritatea întreprinderilor industriale atît în secţiile de bază, cît şi în cele auxiliare, (sculărie, întreţinere, etc). Comenzile se lansează pentru o anumită cantitate (lot) de produse, ansamble sau simple piese, pentru fiecare din poziţiile din cadrul planului trimestrial, lunar etc. eşalonate în loturi, astfel ca în fiecare lună să se poată termina cel puţin o comandă la un produs, sau chiar două.

Astfel, de exemplu, pentru 1.800 combine de cereale — sarcină trimestrială — respectiv 600 buc. sarcină lunară, se pot emite lunar trei comenzi de 200 bucăţi, sau două de cîte 300. Avantajul comenzilor mai mici este dictat însă de mărimea loturilor optime şi de necesitatea de a cunoaşte cît mai curînd posibil preţul de cost efectiv, ceea ce în cazul metodei pe comenzi nu este posibil deoarece calculul se efectuează la terminarea comenzii prin împărţirea costurilor de producţie colectate pe articole de calculaţie, la cantitatea de produse (piese, ansambluri, agregate) fabricate.

Prezentată succint, filiera operaţiunilor ce se efectuează pentru determinarea preţului de cost efectiv în cadrul metodei pe comenzi, este următoarea :

Documentele primare privind consumurile de materiale directe şi manoperă directă se clasează separat pe fiecare comandă în parte şi se colectează în situaţiile de repartizare a costurilor pe numerele date comenzilor. În aceleaşi situaţii se repartizează — pe comenzi — costurile indirecte, folosind coeficienţi de suplimentare în funcţie de baza de repartizare stabilită.

Situaţiile de repartizare pe secţii, întocmite pe articole de calculaţie se centralizează pe întreprindere, de asemenea pe produse şi pe

Scanned with OKEN Scanner

articole de calculație, adăugînd în continuare și regia generală a întreprinderii.

Aceasta se calculează pe baza coeficientului de suplimentare raportat la totalul costurilor din secții.

În aceeași situație se totalizează — orizontal pe comenzi și vertical pe articole de calculație și după ce se controlează cu conturile contabile se înscrie în continuare producția finită și producția nefinită — la comenzile neterminate. De aci se trec toate datele în fișele comenzilor. Cantitățile de produse finite predate la magazia serv. Desfacere înainte de terminarea întregii cantități lansate se decontează (creditează) la prețul de cost planificat, la prețul realizat în perioada anterioară sau la prețul de cost al unor produse similare, fără însă să se depășească suma costurilor efective înregistrate la comandă. Într-o astfel de situație se decontează cu prețul de cost unitar la nivelul mediu al costurilor efective colectate, ca și în cazul cînd comanda este complet terminată.

Diferențele ce apar eventual la terminarea comenzii se includ în prețul de cost al produsului respectiv în luna cînd se predă ultima cantitate fabricată, asupra căreia vor influența pozitiv sau negativ.

Din punct de vedere al eficienței economice metoda pe comenzi a permis, în special în întreprinderile constructoare de mașini, studii de optimizare și lotizare, a făcut posibilă rezolvarea multor probleme ale conducerii.

Este de remarcat însă legătura de cauzalitate dintre costurile indirecte de repartizat și baza de determinare a coeficientului de suplimentare. Cu cît această bază este mai largă cu atît calculele conduc la nivelări și denaturări de costuri, care în unele cazuri pot fi generalizatoare de mari diferențe față de realitatea costurilor. Enumerăm mai jos cîteva din neajunsurile aplicării metodei pe comenzi :

a) Cunoașterea prețului de cost efectiv este condiționată de terminarea ultimei bucăți din lotul lansat. Dacă la cele mai multe produse ciclul normal de fabricație este de 1—3 luni ne dăm seama că prețul de cost nu se poate stabili decît după 2—4 luni și chiar mai mult. Chiar la produsele cu ciclu de fabricație scurt de cîteva zile sau chiar de cîteva ore, prețul de cost efectiv nu se poate cunoaște decît după încheierea lunii, adică la 10—12 ale lunii următoare. Deoarece prin această metodă se obțin numai informații privind perioadele trecute, a fost denumită o metodă „istorică".

b) Reducerea cantităților prin lansarea de loturi minime a condus la alte anomalii și mai mari. Astfel, pînă la terminarea unui lot se lansează și se pun în fabricație alte loturi din care încep să se predea la magazia de produse finite cele terminate. În această situație

Scanned with OKEN Scanner

este greu să se ţie evidenţa pe loturi şi în consecinţă predarea se face în contul primului lot, apoi pentru al doilea ş.a.m.d. Astfel producţia „reuşeşte' să predea loturile în termene mai scurte şi se închid comenzile ca „terminate dar fără toate cheltuielile, căci pentru piesele preluate de la alte loturi costurile se înregistrează pe comenzile la care au fost lansate. Din această cauză se transferă costurile de la o comandă la alta şi apar permanent costuri ulterioare la comenzile închise, denaturîndu-se preţul de cost al produselor.

c) Dacă la aceasta adăugăm şi rebuturile translocate de la o comandă la alta, se poate ca la un inventar sau la schimbarea unui produs, şeful de secţie să aibă de justificat un lot la care pe teren să găsească numeroase rebuturi şi lipsuri de la loturile anterioare, predate cu piese şi agregate de la alte comenzi în curs.

d) Lipsa de operativitate a controlului şi analizei costurilor care întotdeauna se face „postum" reduc importanţa acestor lucrări care rămîn de obicei în sfera contabililor. Conducerea fiind tardiv informată nu are posibilităţi de supraveghere şi urmărire operativă a costurilor şi mai ales a abaterilor spre a se putea lua măsurile necesare pentru eliminarea deficienţelor.

e) În cazul în care dintr-o comandă s-a executat numai o parte din cantitatea lansată, evaluarea se face de regulă la preţ de cost planificat, fapt care duce uneori la denaturarea preţului de cost efectiv al produselor finite stabilit cu ocazia terminării întregii comenzi şi implicit a rezultatelor financiare aferente perioadei de gestiune.

f) În secţiile de producţie unde locurile de muncă se deosebesc, la unele procese de fabricaţie folosindu-se intens utilajul automat, la altele utilaje mai puţin perfecţionate sau chiar munca manuală, repartizarea costurilor indirecte de regie ale secţiei proporţional cu retribuţiile directe sau cu materialele directe prelucrate, sau cu suma acestora sau cu numărul de ore de producţie, deplasează costurile în aşa măsură încît preţul de cost pe unitate de produs este departe de a reflecta realitatea costurilor.

g) Cheltuielile de transport, aprovizionare — de asemenea se repartizează printr-un coeficient global nivelator, care deplasează aceste cheltuieli asupra materialelor de valori mari, chiar dacă pentru aprovizionarea acestora cheltuielile sînt minime (ex. rulmenţii, electromotoarele etc.).

De aceea noile „Norme de bază" indică următoarele metode perfecţionate care pot fi aplicate în majoritatea ramurilor industriale:

● **Metoda costurilor standard.** În regimul planificării costurilor producţiei este caracteristică şi necesară determinarea cu anticipaţie a acestora. În ţara noastră s-au folosit preţurile de cost planificate,

Scanned with OKEN Scanner

care sînt costuri prestabilite, anuale, eventual cu modificări la trimestre și față de care se controlează costurile efective și se calculează diferențele de preț pe produse. Cu diferența între prețurile de producție și prețurile de cost planificate se prestabilesc beneficiile de realizat care constituie baza planului de beneficii din activitatea de producție.

Metoda costurilor standard sau a costurilor normate este o metodă care utilizează costurile prestabilite.

Prin costuri standard se înțeleg costurile calculate pornind de la analiza produselor și a muncii necesare, pe baza studiilor făcute de serviciile tehnice de concepție (proiectant șef, tehnolog șef, metalurg șef, sculer șef etc). Sînt costuri de producție și rezultă din studii tehnice, comparativ cu datele reale din contabilitate, atît pentru materialele directe cît și pentru manopera directă și deosebit pentru costurile indirecte. Astfel evaluarea costurilor și determinarea prețurilor se face în funcție de documentația tehnică și de condițiile reale în care se desfășoară procesul de fabricație.

Costurile standard sînt costuri prestabilite pentru o singură unitate sau un număr de unități de produs care urmează a fi executate într-o perioadă determinată din viitorul imediat.

Elementul de bază este un standard cantitativ sau fizic care se stabilește în funcție de materialul folosit, de tehnologia de fabricație și de utilajele la care se execută produsul în diversele faze de fabricație.

Costurile standard bazate pe astfel de standarde fizice se obțin prin înmulțirea acestora cu prețurile standard, înțelegînd prin aceasta prețurile de aprovizionare ale materialelor din perioada de aplicare a standardelor.

Structura tipică a prețului de cost standard indiferent de obiectul la care se referă (un produs sau o grupă de produse, o secție sau o întreprindere) conține trei articole de calculație distincte : materiale directe ; retribuții directe ; regie sau costuri comune de secție și generale.

Atît materialele cît și manopera se determină prin **standarde**, în timp ce regiile (costurile comune) se stabilesc prin **bugete** de cheltuieli.

Calculul standardelor și bugetelor este foarte vast cuprinzînd întreaga întreprindere, totalitatea producției și apoi în mod organizat întreaga rețea generatoare de costuri, pe servicii și procese economice (aprovizionare, desfacere, administrație) pe secții de producție, pe ateliere, pe feluri de cheltuieli, pe produs, pe reper, pe operații etc.

Prețurile standard și bugetele o dată stabilite rămîn nu numai costuri antecalculate, previzionale, ci și costuri de producție efective, considerate reale. Deci prețul de cost efectiv nu mai trebuie calculat de contabilitate căci el rămîne cel prestabilit.

Scanned with OKEN Scanner

Orice diferență, orice abatere de la costurile standard și de la bugete este însă semnalizată imediat, în momentul producerii și este analizată în mod complex, atît sub aspectul naturii abaterii și a cauzelor care o provoacă, locul unde s-a ivit și produsul pe care-l afectează, cît și sub aspectul delimitării responsabilităților și al luării deciziilor conducerii.

Într-adevăr metoda standard-cost prezintă acest caracter de actualitate permanentă, ceea ce dă mare valoare informațiilor privitoare la costuri.

Contabilitatea nu mai are sarcina de a calcula prețurile efective, ci de a se asigura că prețurile calculate după elementele amintite au fost respectate de întreaga întreprindere și de a înregistra abaterile de la costurile standard sau normate, pentru costurile directe, (materiale și manoperă), iar pentru costurile indirecte prin recalcularea valorii totale a bugetelor în funcție de producția fabricată ținînd seama de caracterul cheltuielilor indirecte fixe și variabile. (bugete flexibile).

Normele de bază prevăd că în cazul cînd apar abateri importante de la costurile standard sau normate, prețul de cost efectiv poate fi calculat prin adăugarea sau scăderea din prețul de cost standard sau normat al fiecărui produs a abaterilor determinate direct pe produs sau prin repartizarea pe bază de coeficient global asupra întregii producții ;

Aplicarea metodei costurilor standard și a bugetelor prezintă o serie de avantaje, din care enumerăm :

— calcularea mai precisă a costurilor pe produs și a previziunilor privind beneficiile ;

— cunoașterea operativă a evoluției costurilor de producție și a abaterilor ;

— creșterea responsabilității conducerii secțiilor de producție și a diverselor centre de activitate pentru judicioasa folosire a utilajelor, materiilor și materialelor, forței de muncă, etc. ;

— luarea deciziilor operative pentru eliminarea abaterilor ;

— reducerea volumului de muncă și creșterea capacității de control și analiză a costurilor ;

— crearea condițiilor pentru trecerea la mecanizarea evidenței și calculelor.

● **Metoda costului pe oră — mașină.** În producția de serie și de masă cu proces complex de mecanizare și automatizare, normele generale recomandă metoda costului pe oră — mașină.

Costul orei de funcționarea unui centru de producție (o mașină importantă, un grup de mașini, o linie tehnologică, un atelier, o secție ș.a.m.d.) include toate costurile pe timp de 1 oră — ocazionate de fabricarea unui produs, cu excepția materialelor directe. Acest

Scanned with OKEN Scanner

cost orar se determină raportînd totalul costurilor de manoperă şi de regie aferente fiecărui centru de activitate la orele de funcţionare (planificate sau efective).

Determinarea costurilor pe centre de activitate se poate face numai după ce se stabilesc precis aceste centre şi numai ţinînd seama de legătura cauzală dintre costurile de repartizat şi baza de referinţă stabilită pe centre, astfel :

— manopera este specificată în fişele tehnologice şi în fişele de însoţire, atît timpii cît şi valoarea (categoria tarifară a lucrării) pe fiecare maşină sau loc de muncă ;

— costurile indirecte se colectează în contabilitate pe analiticele de regie pentru fiecare secţie în parte. Repartizarea acestora pe centrele de activitate din secţie constituie bugetul fiecărui loc de muncă şi se stabileşte astfel : costurile repartizabile direct (amortizarea utilajelor, energia electrică, taxele as. fondurilor fixe etc.) se calculează pe fiecare centru în parte ; celelalte costuri indirecte (iluminat, încălzit, amortizarea clădirilor, întreţinerea etc) se pot repartiza pe centre în funcţie de suprafaţa ocupată de fiecare.

Raportînd suma costurilor de regie din fiecare centru de activitate, la orele de funcţionare se obţine costul pe ora de producţie. Însumînd costul orar de manoperă cu costul orar de regie se obţine coeficientul orar de folosire a maşinilor cu ajutorul căruia se calculează costul prelucrării materialelor în fiecare centru de activitate.

Pentru calcularea preţului de cost al producţiei din centrul de activitate respectiv, se adaugă la valoarea materialelor costul rezultat din înmulţirea orelor normate pentru acel produs în locul de muncă respectiv cu coeficientul orar de folosirea maşinilor stabilit pentru acel centru de activitate. Calculul se poate face separat pentru manopera directă şi separat pentru costurile indirecte prezentînd o posibilitate mai bună de control şi analiză.

Regia generală a întreprinderii se poate calcula fie printr-un coeficient orar unic rezultat din formula :

$$\frac{\text{Totalul costurilor}}{\text{Nr. total al orelor de funcţionare}}$$

fie prin raportarea la suprafeţele ocupate.

Recapitulaţiile pe secţii se concentrează într-o recapitulaţie generală pe intreprindere şi se obţine preţul de cost pe produs.

Procedeul poate fi folosit atît în planificare cît şi la calculul costurilor efective, însă în acest caz volumul de muncă este foarte mare.

Dintre avantajele pe care le prezintă metoda costului pe oră maşină, cunoscută sub denumirea de T.H.M. sau T.O.M. (tariful orar al maşinii) arătăm cîteva mai semnificative :

Scanned with OKEN Scanner

— calculul costurilor pe unitatea de produs este mai exact, iar centrele de producție preiau din costurile de regie ale secției numai pe acelea care contribuie efectiv la funcționarea lor ;

— permite evaluarea separată a rentabilității fiecărei mașini (grupă, linie, centru) ;

— scoaterea în evidență a utilizării capacităților de producție ;

— crearea condițiilor pentru organizarea mai judicioasă a întreprinderii și a secțiilor de fabricație pe centre de activitate, ceea ce face posibilă adaptarea bugetelor și identificarea responsabililor de respectarea acestora ;

— antecalcularea prețului de producție pentru produsele noi se face rapid, exact și cu minimum de muncă.

Alegerea metodei și a procedeelor de calcul poate conduce la combinarea unora din metodele expuse mai sus. De exemplu o metodă eficientă constă în combinarea metodei costului pe oră-mașină cu metoda costurilor standard și cu bugetele, considerînd costurile unei ore-mașină, costuri standard, față de care abaterile vor fi minime și se vor putea folosi ca prețuri de cost reale, cumulîndu-se avantajele fiecăreia din metode luate împreună.

2.3. REDUCEREA PREȚULUI DE COST — SARCINĂ PERMANENTĂ. Ritmul înalt al transformărilor care se produc pe diferitele planuri ale economiei naționale asigură construirea societății socialiste multilateral dezvoltate, în condițiile creșterii eficienței economice, pe calea reducerii sistematice a costurilor de producție, condiție fundamentală pentru apropierea treptată de productivitatea muncii sociale a țărilor avansate. Aceasta pretinde crearea unei largi și active opinii de masă începînd de la muncitor pînă la toate nivelurile de conducere, pentru căutarea neobosită a tuturor posibilităților de reducere a cheltuielilor, prin examinarea critică a fiecărui element de cost și optimizarea activității la fiecare loc de muncă prin desfășurarea inițiativei creatoare a tuturor făuritorilor și a consumatorilor de bunuri materiale din țara noastră.

Organizarea științifică a producției nu poate neglija raportul dintre producție și costuri, prin a căror calculare și analiză periodică și cu regularitate se creează baza creșterii eficienței măsurilor de reducere continuă a prețului de cost, care se reflectă în mod direct în mărimea beneficiului. Aceasta duce la creșterea rentabilității și la sporirea acumulărilor socialiste, dînd astfel posibilitatea statului să lărgească necontenit producția industrială, să asigure dezvoltarea proporțională a tuturor ramurilor economiei naționale și să mărească fondurile destinate acoperirii cheltuielilor social-culturale.

Economia socialistă creează toate condițiile pentru folosirea cu maximum de eficacitate a resurselor societății, pentru reducerea pre-

Scanned with OKEN Scanner

ţului de cost al produselor şi pentru economisirea pe toate căile a muncii sociale. Pentru aceasta este necesară o intensă, permanentă şi conştientă mobilizare a activităţii creatoare a celor ce muncesc în acţiunea de reducere a preţului de cost.

Oricare ar fi metoda de calcul, planificare şi evidenţă a preţului de cost, preocupările obligatorii pentru reducerea lui sistematică, de la an la an, derivă din însăşi sarcinile mobilizatoare pe care le trasează documentele de partid pe linia creşterii eficienţei economice şi în mod deosebit documentele program elaborate de Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român.

Realizarea acestei sarcini nu se poate obţine printr-o activitate spontană sau ocazională ci numai prin preocuparea organizată şi permanentă, în toate compartimentele de activitate. Citäm cîteva direcţii în care se poate interveni eficient, rămînînd deschise larg posibilităţile izvorîte din iniţiativa, priceperea şi hotărîrea de care dau dovadă organele din economia ţării noastre şi în această direcţie, astfel :

— optimizarea procesului de producţie şi al muncii ;

— organizarea şi raţionalizarea sistemului informaţional la toate nivelele ;

— analiza abaterilor de orice natură şi luarea de măsuri eficiente pe parcurs, operativ ;

— creşterea productivităţii muncii ;

— reducerea normelor de muncă şi a consumurilor specifice de materii şi materiale ;

— îmbunătăţiri constructive la produsele, ansamblele şi reperele fabricate ;

— îmbunătăţirea utilizării combustibililor şi energiei ;

— îmbunătăţirea tehnologiilor de fabricaţie ;

— folosirea raţională a capacităţilor de producţie ;

— înlăturarea cheltuielilor inutile ;

— reducerea cheltuielilor de aprovizionare şi desfacere, a cheltuielilor neproductive şi a pierderilor din perisabilităţi ;

— reducerea rebuturilor ;

— introducerea tehnicii noi ;

— automatizarea şi mecanizarea ;

— creşterea producţiei marfă ;

— îmbunătăţirea structurii sortimentale a producţiei ;

— valorificarea superioară a materiilor prime şi a materialelor folosite şi extinderea înlocuitorilor ;

— raţionalizarea cheltuielilor administrativ-gospodăreşti.

Scanned with OKEN Scanner

3. STABILIREA PREȚURILOR ȘI TARIFELOR

3.1. PREȚURILE LA MIJLOACELE DE PRODUCȚIE INDUSTRIALE. Pentru produsele industriale, în sfera producției și desfacerii mijloacelor de producție industriale se practică numai **prețurile de producție** și **prețurile de livrare.** În cazurile prevăzute de lege prețurile de livrare cuprind în afara prețurilor de producție și impozitul pe circulația mărfurilor și alte prelevări la bugetul de stat.

Se utilizează și prețurile cu amănuntul în cazurile cînd mijloacele de producție sînt desfăcute prin rețeaua comercială, căreea îi revine rabatul (adaosul) comercial, care se adaugă la prețurile de livrare cu dubla destinație : acoperirea cheltuielilor de desfacere a mărfurilor și asigurarea beneficiului unităților comerciale cu ridicata și cu amănuntul.

Rabatul (adaosul) comercial se stabilește de Consiliul de Stat pe produse și grupe de produse.

Prețurile ce se stabilesc pentru mijloacele de producție industriale asigură realizarea următoarelor cerințe ale politicii economice a statului nostru :

a) stimularea introducerii în fabricație a produselor noi, de un înalt nivel tehnic și cu o eficiență sporită, prin acordarea unei rentabilități mai mari decît cea a produselor ce satisfac nevoi similare.

Pentru ca sistemul de stabilire a rentabilității acestor produse noi să cointereseze unitățile producătoare pentru înlocuirea produselor învechite cu altele moderne sînt precizate prin lege o serie de obligații și anume :

— odată cu stabilirea prețurilor la aceste produse noi se precizează atît termenele la care se vor face propuneri de reducere a prețurilor cît și cuantumul orientativ al acestor reduceri ;

— la stabilirea acestor termene se ține seama de durata de serviciu a mijloacelor fixe, de prevederile planului tehnic și de perioada de uzare morală pe plan mondial ;

— rentabilitatea produselor învechite va fi din ce în ce mai redusă.

Regula generală prevede ca pentru determinarea nivelului prețurilor mijloacelor de producție industriale să se țină seama de corelațiile necesare între prețurile diferitelor produse care să exprime raporturile dintre valorile de întrebuințare ale acestora, concretizate în caracteristicile tehnice-funcționale, de durabilitate, estetice și de confort.

b) Stimularea valorificării resurselor naturale necesare dezvoltării economiei naționale **pentru care Consiliul de Miniștri poate aproba**

Scanned with OKEN Scanner

stabilirea și aplicarea de prețuri care să asigure un beneficiu pentru fiecare unitate.

Prețul mediu ponderat trebuie să se situeze la nivelul prețului de producție unic stabilit, la care se efectuează livrările.

c) Stimularea producției și consumului mijloacelor de producție fabricate în țară.

d) Folosirea cît mai rațională a materiilor prime, materialelor și combustibililor.

e) Stimularea cooperării și specializării în producție asigurînd unităților furnizoare o rentabilitate mobilizatoare.

f) Orientarea unităților producătoare spre creșterea calității producției prin prețuri diferențiate pe calități, asigurînd astfel beneficii mai mari pentru produsele de calitate superioară.

g) Valorificarea resurselor locale de materii prime și materiale prin cointeresarea unităților locale producătoare.

h) Stimularea producției pieselor de schimb prin acordarea de avantaje suplimentare întreprinderilor producătoare spre a se realiza cantitățile corespunzătoare necesităților economiei naționale și pentru utilizarea lor în mod rațional. Astfel producția de piese de schimb este raportată ca producție globală la prețuri majorate cu 50%.

Alt avantaj pentru stimularea acestei producții de piese de schimb este beneficiul mobilizator acordat producătorilor prin aprobarea unor prețuri care prin însumare pot fi mai mari decît prețul utilajului sau mașinii pe care o alcătuiesc.

Pot fi și cazuri în care — la unele produse — criteriile menționate la punctele a — h de mai sus conduc la necesitatea stabilirii unor prețuri care includ o rentabilitate sensibil mai mare față de media pe ramură sau subramură. În asemenea situații se stabilesc și prețuri de livrare, prin includerea impozitului pe circulația mărfurilor sau altor prelevări la bugetul statului.

Beneficiul se normează pe ramuri și subramuri, în raport cu fondurile fixe și fondurile circulante cu care acestea sînt dotate.

Rata rentabilității medii pe ramuri și pe subramuri se stabilește prin raportarea beneficiului normat la prețul de cost complet al ramurii sau subramurii.

Pe produse, rata rentabilității poate fi diferențiată, așa cum s-a arătat mai sus, în funcție de cerințele politicii economice și de necesitățile de corelare, asigurîndu-se pe totalul fiecărei ramuri și subramuri rata medie a rentabilității.

Beneficiul normat pe ramuri și subramuri poate fi stabilit în mod diferențiat în cazul dezvoltării prioritare a unor ramuri sau cînd acestea necesită cheltuieli suplimentare de cercetare, experimentare etc.

Scanned with OKEN Scanner

Beneficiul se determină prin corelarea cu prețurile diferitelor produse similare, care exprimă raporturile dintre valorile de întrebuințare determinate de caracteristicile tehnice-funcționale, de durabilitate, estetică etc., avîndu-se în vedere costurile de producție. În calculul beneficiului se folosește procentul de rentabilitate al grupei de produse din care face parte noul produs.

Pentru produsele noi care au valori de întrebuințare egale sau superioare celor existente, destinate înlocuirii acestora, prețurile de producție se stabilesc în limita prețurilor produselor înlocuite.

Pentru produsele noi destinate lărgirii sortimentelor, prețurile se stabilesc corelat cu prețurile în vigoare pentru produsele din grupa sau subgrupa din care face parte noul produs, fără a putea depăși prețul cel mai mare al grupei sau subgrupei, care este considerat ca limită.

Această limită se poate depăși numai cu aprobarea organelor superioare competente, în cazurile în care fabricarea noilor produse este necesară avînd valori de întrebuințare mult superioare față de cele existente.

Pentru produsele fabricate în serie mică, sau executate pe bază de comandă ocazională, prețurile se pot stabili la un nivel superior celor pentru produsele de serie mare ținîndu-se seama de cheltuielile suplimentare necesare producției și desfacerii lor.

Pentru stimularea fabricării mijloacelor de producție destinate autoutilării, care nu pot fi procurate de la furnizori interni în condiții mai economice, se stabilesc prețuri pe baza prețului de cost efectiv rezultate din postcalculul acordîndu-se și beneficiul corespunzător.

Tot pe bază de postcalcul se pot stabili prețuri — cu acordul beneficiarului — și în cazurile excepționale cînd, aplicînd tehnologii noi de producție, nu se pot determina cu anticipație cheltuielile de producție sau la care stabilirea prețurilor nu se poate face prin comparare cu alte produse.

3.2. PREȚURILE LA BUNURILE DE CONSUM. Sistemul unitar de prețuri stabilit prin noua lege prevede ca bunurile de consum, alimentare și nealimentare, destinate aprovizionării populației să se vîndă la aceleași prețuri cu amănuntul și la vînzările prin rețeaua comerțului cu amănuntul către unitățile de stat, cooperatiste și alte organizații obștești.

Prețurile de producție, prețurile de livrare și prețurile cu amănuntul se stabilesc după aceleași norme arătate mai sus, urmărind asigurarea corelațiilor prețurilor diferitelor produse în funcție de raporturile dintre valorile de întrebuințare, concretizate în caracteristicile tehnice — funcționale, de durabilitate, estetice și de confort.

Scanned with OKEN Scanner

La produsele de larg consum prețurile cu amănuntul cuprind — după caz — un impozit pe circulația mărfurilor care să permită aplicarea unor prețuri accesibile pentru toate categoriile de consumatori. Pentru cele destinate copiilor impozitele sînt mai mici și unele din ele chiar sînt scutite de impozite.

La produsele de serie mică, cu caracter de noutate, comenzi individuale și la cele de lux se includ beneficii și impozite pe circulația mărfurilor mai mari, iar pe măsură ce acestea se transformă în producție de serie mare sau de masă, prețurile se reduc în mod corespunzător.

Unitățile producătoare sînt stimulate în realizarea producției de calitate superioară prin acordarea de prețuri diferențiate.

În alimentația publică la determinarea prețurilor se ține seama și de categoria de confort a unităților, pentru cele de categorie superioară adăugîndu-se remiza etc.

Pentru menținerea unor prețuri stabile legea prevede ca noile produse și sortimente care au valori de întrebuințare egale sau superioare celor existente, să fie puse în circulație la prețuri cel mult egale. Majorări pot fi admise numai dacă acestea constituie o diversificare și reînnoire reală a gamei de produse similare existente. Este interzisă stabilirea unor prețuri mai mari în cazuri de schimbări minime care nu sporesc valoarea de întrebuințare pentru consumatori.

3.3. METODOLOGIA STABILIRII NOILOR PREȚURI. Stabilirea prețurilor, atît pentru mijloacele de producție industriale, cît și pentru bunurile de consum necesită o documentație și o analiză amplă a eficienței noilor produse, dacă prezintă îmbunătățiri substanțiale și dacă asigură beneficiarilor — la efect util egal — cheltuieli mai mici sau cel mult la același nivel cu cele pentru procurarea produselor similare existente. În același timp se urmărește și realizarea unui beneficiu stimulativ și — după caz — a impozitelor. În caz contrar, cînd produsul nou nu asigură eficiența corespunzătoare, se poate interzice fabricarea produsului și stabilirea prețului solicitat.

Compartimentul Financiar — Prețuri are sarcina întocmirii acestei ample documentații din care să reiasă justificarea prețului solicitat.

Prețurile antecalculate, care constituie în primul rînd estimarea costurilor privind noul produs se determină pe articolele de calculație menționate mai sus în funcție de consumurile specifice și normele de materiale și de manoperă stabilite de compartimentele tehnice de Cercetare, Dezvoltare, Proiectare și Tehnologie.

Pe această bază se întocmește „Specificația de materiale" în care se înscriu toate materialele necesare, pe sorturi, calități, dimen-

Scanned with OKEN Scanner

siuni, cantitatea, prețul unitar și valoarea, grupate astfel : materiale prelucrate în întreprindere ; materiale auxiliare ; materiale din colaborare ; normalizate.

Documentul în care se centralizează toate datele privind antecalculul este formularul denumit „Analiza de Preț" pe care metodologia oficială în vigoare îl prevede în următoarea structură :

Partea I **Recapitulație** cuprinde articolele de calculație, în care datele se înscriu astfel :

— Materiale (fără deșeuri) — din „Specificația de materiale" (Valoarea totală) ;

— Manopera — din „Centralizatorul de manoperă specifică" primit de la compartimentul tehnologului șef ;

— Regia de fabricație — în procentele din planul prețului de cost.

La totalul acestora se adaugă :

— Costurile speciale — respectiv cota de SDV-uri obținută prin raportarea costului antecalculat al acestora la cantitatea de produse prevăzute a se fabrica.

La total se adaugă cheltuielile de regie generală a întreprinderii în procentul prevăzut în planul prețului de cost și se obține prețul de cost de uzină.

Cheltuielile de desfacerere se calculează tot în procentul din plan, iar beneficiul se prevede în conformitate cu cele arătate mai sus.

În partea II-a Analiza de preț se referă la consumul de materiale. Spre a nu se mai enumera fiecare material în parte se anexează „Specificația de materiale" detaliată, trecînd în Analiza de preț numai centralizarea pe cele 4 categorii prevăzute în formular.

În partea a III-a a formularului se specifică manopera și regia de fabricație pe principalele centre de activitate.

Prețul de producție obținut urmează să fie susținut prin compararea acestuia cu prețul de producție al unor produse similare, cu caracteristici tehnologice și performanțe asemănătoare.

Pentru corelarea prețului de producție obținut din antecalcul se folosesc următoarele metode de calculare a prețurilor mașinilor și utilajelor :

a) Compararea calculațiilor de preț de cost ale noului produs cu produsul etalon.

b) Compararea factorilor tehnici, respectiv a caracteristicilor tehnice și raportul parametric (randament, capacitate, viteză, putere, consum specific, etc.).

c) Încadrarea prețului nou în seria de prețuri ale gamei de produse similare, de diferite tipo-dimensiuni etc

Scanned with OKEN Scanner

d) Insumarea elementelor componente comune și adăugarea celor pe care le are în plus sau scăderea celor în minus sau cu caracteristici diferite față de produsul etalon (în special la utilaje).

e) Costograme, ecuații de costuri și baremuri de prețuri pentru o gamă întreagă de produse din grupa respectivă.

Metodele de corelare enumerate mai sus nu se exclud una pe alta ci se pot completa reciproc.

Pentru corelare metodologia oficială prevede utilizarea — după caz — a următoarelor formulare :

— „Fișa de corelare pe articole de calculație", în care se menționează comparativ sumele privind produsul nou și cele privind produsul etalon ;

— „Fișa de corelare pentru produse noi corelate cu produse fabricate în țară" în care se specifică performanțele tehnice, caracteristicile funcționale, materialele din care este confecționat, prelucrări speciale, etc. evaluate comparativ pentru produsul nou față de produsul etalon, ceea ce este în plus sau în minus și evaluarea acestor diferențe ;

— „Fișa de corelare pentru produse noi corelate cu produse străine similare" în care se trec elementele de comparație, valorile caracteristicilor tehnice și prețurile.

Condițiile de ordin tehnic și economic pe care trebuie să le îndeplinească produsul etalon față de noul produs sînt următoarele : să facă parte din aceeași grupă de produse ; să aibă același caracter de fabricație de masă, de serie mare, serie mică etc. ; să nu conțină anomalii sub raportul nivelului de preț în comparație cu prețurile care fac parte din grupa respectivă.

Documentul în care se concretizează toate datele privind produsul nou față de cel luat ca bază de corelare și prin care se justifică propunerea pentru noul produs este „Fișa documentară" :

— „A" — pentru agregate, mașini și utilaje ;

— „B" — pentru piese de schimb și

— „C" — pentru servicii.

Toate aceste documente completate și analizate, împreună cu „Memoriul explicativ" alcătuiesc „Dosarul" pe care Compartimentul Financiar—Prețuri îl înaintează la fortul tutelar pentru obținerea aprobării noului preț.

3.4. REEXAMINAREA PREȚURILOR DE PRODUCȚIE ȘI LIVRARE. Legea prețurilor stabilește principiul concordanței prețurilor cu cheltuielile sociale care stau la baza alcătuirii lor. Ca atare, orice schimbare intervenită în factorii de determinare a prețurilor duce necesar la o modificare a acestora, pentru a se restabili echi-

Scanned with OKEN Scanner

librul cerut de corelația dintre nivelul prețului și baza sa de stabilire.

Legea impune reexaminarea prețurilor stabilite pe bază de antecalcul, în cel mult 12 luni de la prima livrare a produselor noi executate în serie, a căror valoare totală — în prețuri de producție depășește suma de 100.000 lei, la unitățile republicane și 50.000 lei la unitățile din subordonarea consiliilor populare, indiferent de organul care a stabilit prețul sau tarifele.

Reexaminarea prețurilor se efectuează față de prețurile reale și numai în cazul cînd rentabilitatea din postacalcul este mai mare decît cea antecalculată care a determinat cuantumul prețului:

— cu peste 2% pentru rentabilitatea antecalculată de pînă la 10% inclusiv;

— cu peste 3% pentru rentabilitatea antecalculată la 10,01—20% inclusiv;

— cu peste 4% pentru rentabilitatea peste 20%.

3.5. PREȚURILE ȘI TARIFELE PENTRU PRODUSELE ȘI SERVICIILE EXECUTATE ÎN REGIM DE COMANDĂ OCAZIONALĂ. Nevoile mereu crescînde ale unităților socialiste sau ale populației, solicită anumite produse fabricate în cantități reduse. Asemenea produse, executate pe bază de comandă ocazională, necesită cheltuieli suplimentare, atît pentru confecționarea cît și pentru desfacerea lor. Diferindu-se de produsele și serviciile de serie, metodologia de stabilire a prețurilor și tarifelor la atari produse sau servicii, implică criterii speciale.

Art. 23 din Legea nr. 19 cu privire la regimul prețurilor și tarifelor, prevede că pentru produsele în regim de comandă ocazională se pot stabili prețuri la un nivel superior celor fixate pentru produsele de mare serie. Constituind o derogare de la regulile generale de fixare a prețurilor și tarifelor, trebuie acordată întreaga atenție atît conținutului noțiuni de **„produs ocazional"**, cît și metodologiei de stabilire a prețurilor unor asemenea produse.

În acest scop Comitetul de Stat pentru prețuri a emis **„Normele Nr. 3030 din 15 martie 1974 privind stabilirea și recalcularea prețurilor la produsele executate în regim de comandă ocazională"**, aprobate prin Ordinul Nr. 58 din 5 aprilie 1974, care constituie cadrul metodologic aplicat materiei. Aceste norme se aplică comenzilor primite după data de 1 iulie 1974, dată la care normele emise cu Nr. 4085 din 6 iunie 1972 își încetează aplicabilitatea.

Pentru a fi considerat produs în regim de comandă ocazională, se cere ca numărul de exemplare în care se confecționează să nu dea producției caracter de serie. Fixarea limitelor maxime (cantitative și valorice), pe grupe, subgrupe sau chiar pe produse

Scanned with OKEN Scanner

urmează a fi efectuată de organele tutelare ale unităților producătoare. Delimitarea sferei comenzilor ocazionale a dus la înființarea sistemului plafoanelor cantitative sau valorice, în limita cărora urmează a se încadra comenzile de asemenea natură. Regula obișnuită o constituie limita maximă cantitativă, dar, în anumite cazuri, se aplică limita maximă valorică. În plus, se mai cere ca însușirile tehnice ale produsului întîmplător să nu se încadreze în producția obișnuită și de fabricație repetată a unității producătoare, produsul să nu facă obiectul unui standard de stat sau a unei norme interne, și să nu fie destinat revînzării.

Se pot executa în regim de comandă ocazională și produsele care au prețuri stabilite pentru producția de serie cu condiția ca fabricarea la unitatea executantă să fie întîmplătoare și la cerința unității beneficare, și justificată de imposibilitatea de aprovizionare cu produsul respectiv din producția de serie.

În această situație potrivit prevederilor Normelor Nr. 3030/1974 unitatea beneficiară trebuie să asigure respectarea următoarelor condiții :

— în cazul în care le utilizează la fabricarea altor produse care au prețuri stabilite, acestea să nu ducă la nerealizarea volumului de beneficii anual planificat pe unitate ;

— în cazul utilizării lor la lucrări de investiții sau reparații, acestea să nu ducă la depășirea valorii prevăzute în documentațiile tehnico-economice aprobate pentru investiția sau reparația respectivă ;

— în situația utilizării lor pentru fabricarea unor produse noi de serie sau unicate care nu au prețuri stabilite, în antecalculația noilor produse comenzile ocazionale vor fi incluse la prețurile stabilite în condițiile producției de serie, fără a se cuprinde eventualele cheltuieli suplimentare ca urmare executării produselor în regim de comandă ocazională.

Este interzisă încadrarea în regim de comandă ocazională a produselor executate într-un număr restrîns de exemplare, fără comanda prealabilă a beneficarului.

Categoriile de prețuri pentru produsele ce se efectuează în regim de comandă ocazională, cu materialul unității executante, sînt cele cunoscute și anume, prețuri de producție, de livrare sau cu amănuntul, după caz. Prețurile și tarifele se stabilesc potrivit competențelor prevăzute de Legea nr. 19/1971 care nu face, sub acest aspect, distincție între produsele de serie și cele ocazionale. Astfel fiind, toate organele de stat sau cooperatiste centrale sau locale, precum și unitățile subordonate, conform delegării date de organele lor tutelare, au dreptul să stabilească prețuri și tarife pentru produsele ce fac obiectul comenzilor ocazionale. Delimitarea competenței delegate

Scanned with OKEN Scanner

— mijloc concret de soluționare a competenței întreprinderilor subordonate — se efectuează de regulă, prin plafoane cantitative sau valorice. Plafoanele pot fi diferențiate pe grupe, subgrupe sau pe produse, în funcție de importanța lor, sau chiar pe unități producătoare. Delegarea de competență nu poate avea loc în cazul produselor care reprezintă o importanță mai mare pentru economia națională și, îndeosebi pentru investiții și nivelul de trai al populației.

Ministerele și celelalte organe centrale și locale trebuie să prevadă în delegarea de competență pentru comenzi ocazionale ponderea valorică a acestor comenzi față de totalul producției marfă planificată pe anul respectiv a unității executante, pondere care va fi de cel mult 3% din valoarea acestei producții, precum și numărul de repetări al aceleiași comenzi care nu va fi mai mare de trei ori într-un an calendaristic, indiferent de beneficiar.

Este interzisă fracționarea comenzilor ocazionale, pentru a nu prilejui depășirea plafoanelor.

— Stabilirea prețurilor se întemeiază pe antecalculație acceptată de beneficiar. La întocmirea antecalculațiilor pentru produsele executate în regim de comandă ocazională se ține seama ca :

— în prețul de cost cheltuielile indirecte să se calculeze cu cotele procentuale planificate anual, existente la data la care se întocmește antecalculația ;

— beneficiul să se includă la un nivel limitat de cota anuală de rentabilitate planificată, la grupa de produse cu care se asimilează din punct de vedere al valorii de întrebuințare, cu excepția produselor care au cote maxime de benecifiu stabilite prin dispoziții legale, care nu pot fi depășite ;

— impozitul pe circulația mărfurilor și alte prelevări legal stabilite;

— rabatul comercial, în limita cotei aferente produsului sau grupei în care se încadrează obiectul comenzii ocazionale, în cazul cînd produsul este destinat a se desface la populație ;

Pentru produsele executate în regim de comandă ocazională, de către instituțiile bugetare, metodologia de calcul a antecalculațiilor este aceeași, cu precizarea că valoarea materiilor prime și materialelor se socotește cu prețurile la care s-a făcut aprovizionarea.

La aceste comenzi cheltuielile de regie se vor calcula asupra manoperei directe pe baza unei cote stabilită de organul tutelar, care nu va putea depăși cota ramurii coordonate de acest organ și în care se încadrează unitatea bugetară producătoare. În cazul în care organul tutelar nu are în subordine unități economice cu activități similare unității bugetare producătoare, se va calcula asupra manoperei o cotă de regie de cel mult 100%, în care se înglobează

Scanned with OKEN Scanner

atît cheltuielile de regie ale secției cît și cele generale ale întreprinderii.

Cînd comanda se repetă, păstrîndu-se totuși caracterul ocazional, prețurile se stabilesc în limita celor practicate pentru ultima comandă, nefiind îngăduită depășirea acestora decît în cazurile în care intervin schimbări prin acte normative, cu privire la modificarea unor elemente ale prețului și dacă în actul normativ respectiv nu se prevede altfel. De asemenea beneficiul se va calcula cu cotă planificată pentru ramura pe care o coordonează organul tutelar al unității bugetare sau cu o cotă unică de 5%, în situația cînd nu există o cotă planificată.

În cazul cînd materiile prime și materialele necesare executării unui produs în regim de comandă ocazională sînt aduse de beneficiar — în totalitate sau în parte — valoarea acestora nu se include în cheltuielile de producție, urmînd ca prețul să fie calculat numai pe baza cheltuielilor pentru materiile prime și materiale consumate din stocurile proprii ale unității executante, la care se adaugă celelalte elemente ale prețului.

De asemenea în situația cînd se execută unele lucrări cu materialele beneficiarului (asamblare, finisare, debitare etc.) care completează valoarea de întrebuințare a materialelor, se stabilesc tarife care să exprime numai aportul efectiv al unității executante, fără a se include în calcul și valoarea materialului sau produselor aduse de beneficiar. Valoarea materialelor mărunte necesare executării lucrării puse de unitatea executantă și necuprinse în tarife, se facturează separat.

Este interzis unităților economice de a condiționa executarea unor produse sau lucrări cu materialul beneficiarului, de cumpărarea în prealabil a acestui material.

De o reglementare aparte se bucură comenzile ocazionale destinate investițiilor, reparațiilor capitale peste limitele stabilite. La acestea prețurile de producție și cele de livrare se calculează în limite ce nu pot fi mai mari de 30% din plafonul acordat unei întreprinderi, un plafon valoric de 100.000 lei pentru comenzi ocazionale; în acest caz limita minimă de la care este obligatorie recalculareà va fi de cel mult 30.000 lei, astfel încît toate comenzile care depășesc această limită să fie recalculate.

Pentru a preîntîmpina încercările de a se obține beneficii suplimentare prin umflarea artificială a prețurilor, art. 24 din Legea nr. 19/1971 prevede că, pentru comenzile ocazionale destinate investițiilor, reparațiilor capitale sau producției, ale căror prețuri depășesc limitele valorice pe comandă, unitatea executantă este obligată la recalcularea prețurilor pe bază de postcalculație.

Scanned with OKEN Scanner

Postcalculaţia se elaborează pentru fiecare comandă pe baza reglementărilor în vigoare. Preţul antecalculat va fi modificat corespunzător postcalculaţiei, care va constitui limita în cazul repetării aceleiaşi comenzi, indiferent de data cînd s-a executat ultima comandă. Diferenţele dintre preţurile antecalculate şi postcalculate se regularizează cu beneficiarul în termenul legal (30 zile de la data postcalculaţiei) şi numai pentru suma care depăşeşte 3% din valoarea antecalculată a comenzii şi dacă este mai mare de 500 lei.

Pentru regularizarea diferenţelor între producător şi beneficiar, unitatea producătoare are obligaţia să restituie beneficiarului diferenţa incasată în plus, peste suma cuvenită. În cazul cînd unitatea producătoare are de încasat diferenţe, va remite beneficiarului postcalculul, solicitînd în acelaşi timp sumele ce i se cuvin.

În cazul cînd nu s-a făcut regularizarea în termenul de 30 zile, diferenţele respective se varsă la bugetul statului împreună cu majorările legale. Vărsarea la buget a diferenţelor este obligatorie pentru oricare dintre părţi— furnizor sau beneficiar — care nu a restituit în termenul prevăzut diferenţele convenite celeilalte părţi pe baza postcalculului încheiat. Preţurile în regim de comandă ocazională sînt valabile atîta timp cît produsele respective îşi păstrează caracterul lor întîmplător. De îndată ce au depăşit limitele maxime stabilite şi produsele au căpătat caracter de serie, organele şi unităţile producătoare trebuie să ia măsuri pentru stabilirea preţurilor în concordanţă cu caracterul producţiei, potrivit reglementărilor legale.

3.6. PREŢURILE LA PRODUSELE CU CARACTER DE UNICAT. Din punct de vedere al stabilirii preţurilor prin **unicate se înţeleg** acele produse **care fac parte din profilul** întreprinderii executante şi care îndeplinesc cumulativ următoarele condiţii :

— sînt fabricate într-un exemplar **sau într-un număr restrîns de exemplare,** potrivit precizărilor făcute **prin normele de ramură ale ministerului principal producător, astfel încît producţia respectivă** să nu capete un caracter de serie ;

— sînt executate pe baza **proiectelor elaborate de beneficiar** sau de **unităţi executante** (desene, schiţe etc.) ;

— **nu au preţuri stabilite pentru producţia de serie.**

Stabilirea preţurilor pentru unicate se va face de regulă — **prin corelare cu preţurile produselor similare** cu caracteristici constructive şi funcţionale apropiate, de serie sau unicate.

Este indicat ca etalonul de corelare să fie ales dintre produsele ale căror preţuri au fost reexaminate sau recalculate.

În consecinţă, la determinarea nivelului de preţ pentru produsele cu caracter de unicat **se va folosi** una din metodele de corelare pre-

Scanned with OKEN Scanner

văzute în normele de ramură emise de ministerul principal producător, avîndu-se în vedere neccesitatea acoperirii cheltuielilor de producție normale și asigurarea eficienței economice atît pentru producător, cît și pentru beneficiar.

În cazul **unicatelor** ale căror prețuri se stabilesc la **nivelul întreprinderilor, potrivit competenței delegate** de organele lor tutelare, se aplică metodologia prevăzută în normele de ramură.

Atunci cînd unicatele se transformă în producție de serie, se vor stabili prețuri corespunzătoare acestei producții, **abrogîndu-se** prețurile stabilite inițial pentru unicatele respective.

Pentru **agregatele** și **subansamblele** cu caracter de unicat și care compun instalația sau linia tehnologică respectivă, stabilirea prețurilor se va face și cu respectarea prevederilor **art. 10 din Hotărîrea Consiliului de Miniștri nr. 414/1974.**

Pentru unicatele a căror producție **se repetă** tot cu caracter de unicat, fără schimbări tehnologice, funcționale, dimensionale sau de prezentare, **se aplică în continuare prețurile stabilite inițial,** iar la produsele ale căror prețuri au fost **recalculate** se vor aplica aceste prețuri.

În cazul cînd unicatul respectiv are preț stabilit în regim de comandă ocazională se va putea aplica aecst preț numai dacă nivelul acestuia este mai mic decît prețul care rezultă din aplicarea prezentelor norme.

Cînd se execută unicate cu modificări reale față de cele existente, pot fi stabilite — cu respectarea prevederilor legale — prețuri mai mari sau mai mici în raport cu efectul util recunoscut de beneficiar.

În cazurile în care prețurile se stabilesc — potrivit legii — cu acordul beneficiarilor, răspunderea pentru prețurile respective revine în egală măsură atît producătorilor, cit și beneficiarilor.

Stabilirea prețurilor la unicate se face în conformitate cu competențele prevăzute de Legea nr. 19/1971 și Decretul nr. 388/1972.

Pentru produsele cu caracter de unicat ce se fabrică pentru prima dată și pentru care nu se găsesc **în circuitul economic produse cu caracteristici constructive și funcționale apropiate** care să poată fi luate ca bază de corelare, prețurile de producție și de livrare se pot stabili — cu acordul beneficiarului — **pe baza costurilor de producție antecalculate și a unei rentabilități în limita celei planificate pe grupa sau subgrupa** din care face parte unicatul, **fără** a se putea folosi rentabilitatea **grupei de diverse.** Dacă unicatul nu se poate încadra în nici una din grupele de produse ce intră în profilul întreprinderii care execută și unicatul în cauză, se va lua în calcul **cel mult** rentabilitatea planificată pe întreprindere.

Scanned with OKEN Scanner

În cazuri cu totul excepționale, în care datorită tehnologiilor noi de producție sau complexității unicatelor ce urmează a fi executate, costurile de producție nu pot fi antecalculate, iar stabilirea prețurilor nu poate fi făcută nici prin comparație cu alte produse, prețurile acestor unicate se vor putea stabili — **cu acordul beneficiarului — pe bază de postcalculație,** potrivit prevederilor art. 25 din Legea nr. 19/1971.

Pînă la stabilirea acestor prețuri pe bază de postcalcul, livrarea părților componente ale unicatelor respective poate fi făcută — prin înțelegerea părților — **la prețuri provizorii determinate** cu respectarea normelor de consum de materiale și manoperă.

După stabilirea prețului pe bază de postcalcul acest preț **se aplică retroactiv** pentru întreaga cantitate livrată anterior la prețuri provizorii, iar diferențele se regularizează cu beneficiarii în cadrul termenelor de prescripție prevăzute de dispozițiile legale în vigoare.

Diferențele care nu au fost regularizate în termenele legale vor fi vărsate la bugetul de stat.

Prevederile acestui punct se aplică numai pentru produsele destinate **investițiilor, producției** sau **reparațiilor capitale.**

Pentru unicatele agregate și subansamble și care se livrează unităților socialiste pentru consum la intern, prețurile stabilite inițial vor fi **recalculate pe bază de postcalcul,** în cazurile cînd pe unitatea de produs valoarea antecalculată depășește următoarele valori :

— 200.000 lei, pentru unicatele fabricate de întreprinderile de interes republican ;

— 100.000 lei, la unicatele executate de unitățile de interes local de stat, cooperatiste și obștești.

Diferența (plus, minus) ce rezultă între prețul stabilit inițial și cel recalculat pe bază de postcalcul va fi regularizată cu beneficiarul în cel mult 6 luni.

Organele centrale și locale, în subordinea cărora se află unitățile executante de unicate, pot stabili — de acord cu beneficiarii — cînd consideră necesar, ca recalcularea să se facă și pentru prețuri mai mici decît cele arătate la alineatul precedent.

În cazurile în care diferența dintre prețul inițial stabilit și cel recalculat este mai mică decît 2% pe unitatea de produs, nu se va mai face nici o corectare și regularizare de preț.

Diferențele care nu au fost regularizate în termenul prevăzut mai sus se varsă la bugetul de stat împreună cu majorările legale potrivit dispozițiilor în vigoare la cap. 63, subcap. 63.01 „Venitul din aplicarea prescripției extinctive", cu excepția organizațiilor cooperației meșteșugărești sau de consum și a celorlalte organizații obș-

Scanned with OKEN Scanner

teşti care vor vărsa la buget beneficiile suplimentare astfel obţinute numai pentru livrările de produse efectuate unităţilor din afara sistemului propriu.

Vărsarea la buget a diferenţelor este obligatorie pentru oricare din părţi — furnizor sau beneficiar — care n-a restituit, în termenul legal, diferenţele cuvenite celeilalte părţi pe baza postcalculului încheiat.

Tot la bugetul de stat vor fi vărsate şi diferenţele determinate de organele de control, potrivit prevederilor art. 147 din Legea nr. 19/1971, chiar dacă preţurile unicatelor verificate sînt mai mici decît valorile indicate mai sus.

3. 7. PREŢURILE PRODUSELOR EXPORTATE ŞI IMPORTATE[11]). Pentru asigurarea unei înalte eficienţe economice întregii activităţi de comerţ exterior este necesară o politică de preţuri care să contribuie la sporirea competitivităţii mărfurilor româneşti pe piaţa externă şi realizarea unui aport valutar ridicat.

Stabilirea preţului produselor exportate comportă aceeaşi amplă documentare asupra costurilor de producţie şi corelarea cu produsul etalon, fie de pe piaţa internă, fie de pe piaţa externă.

Dacă se livrează la export produse de calitatea prevăzută în standardele sau în normele interne, preţurile la export sînt preţurile de producţie sau de livrare, cu excepţiile prevăzute de lege şi eventual plus primele de export ce se acordă peste preţurile astfel calculate în cazul cînd economia naţională este interesată în mod deosebit de stimularea producţiei şi creşterii exportului la anumite produse sau grupe de produse.

Preţurile pentru mijloacele de producţie şi bunurile de consum ce se exportă pot include şi unele cheltuieli de producţie suplimentare, în cazul cînd aceste produse prezintă caracteristici calitative sau forme de prezentare diferite faţă de cele pentru care există preţuri stabilite.

De asemenea preţurile pot include şi cheltuieli de export în cazul cînd se efectuează unele operaţiuni de finisare, condiţionări speciale, îmbunătăţiri constructive de mică valoare şi alte asemenea operaţiuni care nu schimbă caracteristicile standarde sau în normele interne.

Este necesar să se stabilească astfel de preţuri spre a se asigura recuperarea cheltuielilor suplimentare efectuate, aşa încît să se obţină cel puţin eficienţa economică ce se realizează la exportul aceloraşi produse pentru care nu se efectuează asemenea cheltuieli.

---

[11]) Cu privire la preţurile în comerţul exterior, vezi „Vînzarea comercială internaţională, editată de „Revista economică", 1974, capitolul VI.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru produsele din import, stabilirea preţurilor urmează aceeaşi filieră de operaţiuni arătată mai sus, ţinînd însă seama de necesitatea recuperării costului valutar cheltuit pentru efectuarea importului şi de nivelul preţurilor de pe pieţele externe.

Astfel, pentru materiile prime şi pentru materialele care provin în exclusivitate din import preţul se stabileşte prin corelare cu preţurile de producţie sau de livrare ale produselor de fabricaţie internă din aceeaşi grupă, ţinînd seama de corelaţiile existente pe piaţa mondială.

Pentru bunurile de larg consum şi pentru materiile prime şi materialele care se importă în vederea completării resurselor interne şi care au un corespondent identic sau similar în producţia internă, preţurile se stabilesc prin corelare cu acestea din urmă.

Pentru unele produse importate se stabilesc preţuri şi prin transformarea în lei a preţurilor externe, astfel :

— Pentru maşini, utilaje şi instalaţii destinate investiţiilor precum şi pentru piesele de schimb necesare acestora ;

— Pentru ansamble, subansamble şi piese de schimb destinate producţiei şi întreţinerii ;

— Pentru produsele de consum restrîns şi cele de lux.

În toate cazurile preţurile se stabilesc astfel încît să stimuleze producţia internă printr-o permanentă raţionalizare a importului, iar dacă sînt stabilite taxe vamale, acestea se adaugă la preţurile de import.

3.8. **ATRIBUŢII CU PRIVIRE LA STABILIREA PREŢURILOR ŞI TARIFELOR.** În raport cu importanţa produselor şi serviciilor pentru economia naţională şi nivelul de trai al populaţiei, precum şi în vederea asigurării unei politici unitare în domeniul preţurilor şi tarifelor, atribuţiile de stabilirea şi modificarea acestora sînt cele prevăzute de Legea 19/1971, astfel :

— **Consiliul de Stat** hotărăşte asupra nivelului general al preţurilor şi tarifelor ; stabileşte limite maxime de preţuri şi tarife la principalele grupe şi subgrupe de produse şi servicii, precum şi la obiectele de construcţii ; stabileşte preţuri şi tarife la produsele şi serviciile importante pentru economia naţională şi nivelul de trai al populaţiei ; de asemenea poate modifica preţurile şi tarifele pe care le-a stabilit. Aprobă modificările de preţuri şi tarife care sînt unice pe ţară ; aprobă majorările de preţuri cu amănuntul — cu excepţia celor pentru legume şi fructe — şi de tarife pentru serviciile prestate populaţiei, din competenţa Consiliului de Miniştri, ministerelor şi alte organe centrale ale administraţiei de stat, organelor locale ale administraţiei de stat, organizaţiilor cooperatiste şi alte organizaţii obşteşti.

Scanned with OKEN Scanner

Prin decretul Nr. 388 din 11 octombrie 1972, publicat în B. Of. Nr. 122 din 6 noiembrie 1972. Consiliul de Stat a stabilit produsele, grupele, subgrupele de produse sau servicii, precum şi obiectele de construcţii care constituie nomenclatura sa şi pentru care se stabilesc preţuri şi tarife fixe sau limită. În lista anexată la acest decret sînt cuprinse produsele şi serviciile ale căror preţuri şi tarife se stabilesc de Consiliul de Miniştri, ministere, celelalte organe centrale şi de organele locale cu acordul Comitetului de Stat pentru Preţuri.

— Consiliul de Miniştri are următoarele competenţe :

— organizează aplicarea în întreaga economie a politicii de preţuri şi tarife ;

— stabileşte preţurile şi tarifele pentru sortimentele care fac parte din grupele şi subgrupele de produse şi servicii cuprinse în nomenclatura Consiliului de Stat şi pe care acesta i le-a dat în competenţă ;

— stabileşte limite maxime de preţuri de producţie, de livrare şi cu amănuntul, precum şi limite maxime şi tarife pentru grupele şi subgrupele de produse şi servicii care constitue nomenclatura ministerelor, celorlalte organe centrale şi comitetelor executive ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti ;

— aprobă preţurile şi tarifele pentru produsele şi serviciile din competenţa ministerelor, celorlalte organe centrale şi comitetelor executive ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti, dacă aceste preţuri şi tarife depăşesc limitele preţurilor produselor şi serviciilor înlocuite, cu excepţia preţurilor şi tarifelor care se aprobă de Comitetul de Stat sau sînt date în competenţa centralelor industriale, unităţilor cu statut de centrală, altor unităţi economice şi organizaţiilor comerciale, de către organele lor superioare ;

— aprobă modul de stabilire, modificare şi aplicare a preţurilor, potrivit dispoziţiilor legale în vigoare, pentru situaţii specifice, precum şi regimul preţurilor şi tarifelor pentru produsele şi serviciile cu plata în valută străină ;

— aprobă reducerea preţurilor şi tarifelor, care nu sînt unice, pentru produsele şi serviciile din competenţa ministerelor sau altor organe centrale ale administraţiei de stat, comitetelor executve ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti sau centralelor industriale şi altor unităţi socialiste de stat cu statut de centrală, dacă prin reducerile respective nu se afectează indicatorii economici şi financiari din planul şi bugetul de stat ;

— aprobă majorările de preţuri şi tarife la toate produsele şi serviciile precum şi ale preţurilor de deviz din competenţa organelor şi unităţilor prevăzute mai sus, cu excepţia preţurilor şi tarifelor care sînt unice pe ţară ale căror modificări se aprobă de Consiliul de Stat.

Scanned with OKEN Scanner

Prin H.C.M. Nr. 414 din 23 aprilie 1974 publicată în B .of. Nr. 70 din 26 aprilie 1974 Consiliul de Miniştri a stabilit limitele maxime de preţuri şi tarife pentru grupele şi subgrupele de produse şi servicii care constitue nomenclatura ministerelor şi celorlalte organe centrale, precum şi a comitetelor executive ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti.

În afară de produsele şi serviciile prevăzute în listele anexate la Decretul Nr. 388/1972 şi H.C.M. Nr. 414/1974, intră în nomenclatura ministerelor, celorlalte organe centrale şi comitetelor executive ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti, produsele şi serviciile ale căror preţuri şi tarife sînt aprobate prin hotărîri ale Consiliului de Miniştri, precum şi produsele şi serviciile ale căror preţuri sînt stabilite pe bază de bareme şi normative, potrivit normelor legale în vigoare.

— **Ministerele şi celelalte organe centrale de stat** — prin organele lor de conducere colectivă pentru produsele şi serviciile cuprinse în nomenclatura Consiliului de Stat şi pe care acesta le-a dat în competenţa lor, precum şi pentru cele necuprinse în nomenclatura Consiliului de stat ;

— stabilesc preţuri de producţie şi preţuri de livrare pentru produsele fabricate, achiziţionate sau importate, precum şi tarife pentru serviciile prestate de către unităţile subordonate. Stabilesc preţuri cu amănuntul pentru produsele fabricate sau importate de unităţile de interes republican, ce se desfac prin organizaţiile comerciale din sectoarele pe care le coordonează sau care se desfac în exclusivitate prin organizaţiile economice din subordine ;

— de asemenea organele centrale coordonatoare ale desfacerii mărfurilor stabilesc preţuri cu amănuntul şi la unele produse cu pondere mai mare în consumul populaţiei, fabricate de unităţile de interes local, precum şi de unităţile cooperaţiei meşteşugăreşti şi de consum, potrivit nomenclaturii elaborate de aceste organe cu acordul Comitetului de Stat pentru Preţuri ;

— stabilesc preţuri pentru produsele achiziţionate de unităţile subordonate de la unităţile agricole de stat, cooperativele agricole şi membrii acestora, meseriaşi sau alţi producători individuali ; pentru produsele agricole stabilirea preţurilor se face cu acordul Ministerului Agriculturii, Industriei Alimentare şi Apelor. Stabilesc tarife plafon, în limita cărora unităţile subordonate au dreptul să convină asupra tarifelor efective cu cooperativele agricole ,membrii acestora sau cu meseriaşii particulari care prestează serviciile respective.

Organele de conducere colectivă ale ministerelor şi celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat pot modifica preţurile şi tarifele din competenţa lor şi pot corecta pe cele stabilite în mod eronat.

Scanned with OKEN Scanner

— **Organele locale ale administrației de stat.** Comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, pentru produsele și serviciile cuprinse în nomenclatura Consiliului de Stat și pe care acesta le-a dat în competența lor, precum și pentru alte produse și servicii ;

— stabilesc prețuri de producție și prețuri de livrare pentru mărfurile produse, achiziționate sau importate și tarife pentru serviciile prestate de unitățile subordonate ;

— stabilesc prețuri cu amănuntul pentru mărfurile produse sau importate de unitățile de stat, cooperatiste și alte organizații obștești de interes local, care se vînd prin organizațiile comerciale de stat ;

— stabilesc prețuri ale producătorilor pentru produsele achiziționate de la unitățile agricole de stat, cooperativele agricole, membrii acestora, meseriași și alți producători individuali de către unitățile subordonate ;

— stabilesc prețuri de legume și fructe, potrivit reglementărilor legale în vigoare ;

— stabilesc tarife plafon în limita cărora unitățile subordonate pot conveni asupra tarifelor efective cu cooperativele agricole, membrii acestora sau cu meseriașii particulari care prestează serviciile respective ;

— stabilesc prețuri pentru produsele executate, achiziționate sau desfăcute de unitățile subordonate organelor centrale la solicitarea acestora.

Pentru produsele și serviciile de mai mică importanță, comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București pot delega competența de stabilirea prețurilor unităților subordonate.

Comitetele executive ale consiliilor populare aprobă prețurile și tarifele pentru produsele și serviciile lăsate în competența unităților subordonate, dacă aceste prețuri și tarife depășesc limitele cantitative sau valorice determinate potrivit dispozițiilor legale. De asemenea comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București pot și corecta pe cele stabilite în mod eronat.

— **Organizațiile cooperatiste și alte organizații obștești.** Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești și Uniunea Centrală a Cooperativelor de consum, cu acordul Comitetului de Stat pentru Prețuri ;

— stabilesc prețuri cu amănuntul pentru produsele executate, cumpărate, importate și desfăcute exclusiv prin unitățile cooperatiste din sistemul propriu și care nu au prețuri unice ;

— stabilesc prețuri de producție și prețuri de livrare pentru produsele executate, achiziționate sau importate, precum și tarife pentru servicii prestate de către unitățile cooperatiste din sistemul propriu și

Scanned with OKEN Scanner

care nu sînt cuprinse în nomenclatura Consiliului de Stat sau în competența Consiliului de Miniștri.

Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești și Uniunea Centrală a Cooperativelor de Consum pot reduce prețurile și tarifele care sînt în competența lor pentru produsele desfăcute și serviciile prestate de unitățile din sistemul propriu, cu condiția de a nu diminua vărsămintele datorate bugetului statului.

Majorarea prețurilor și tarifelor a căror stabilire este în competența organelor centrale cooperatiste, precum și corectarea prețurilor și tarifelor eronat stabilite, se pot face cu acordul Comitetului de Stat pentru Prețuri, cu excepțiile prevăzute de dispozițiile legale în vigoare.

Prețurile cu amănuntul stabilite de organele și organizațiile cooperației meșteșugărești sau ale cooperației de consum pentru produsele de artizanat și artă populară executate de unitățile cooperatiste pot fi aplicate și de alte organizații care desfac aceste produse.

În domeniul stabilirii și modificării prețurilor și tarifelor, celelalte organizații obștești îndeplinesc atribuțiile prezentate pentru unitățile cooperatiste.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V

OPERAŢIUNI DE DECONTARE

Complexitatea proceselor economice în toate etapele circuitului continuu al activităţii de aprovizionare, producţie şi desfacere, implică o legătură organică şi interdependentă între aceste activităţi şi mijloacele financiare necesare desfăşurării lor în condiţii normale.

În domeniul relaţiilor privind decontările, prezentăm în cadrul acestui capitol diversele forme şi instrumente de decontare utilizate în practica unităţilor economice. Este de menţionat faptul că acest gen de activităţi deţin o pondere mare în activitatea compartimentelor financiare, implicînd o mare responsabilitate, atît în ceea ce priveşte respectarea întocmai a metodologiei de lucru cît şi promptitudinea cerută de termenele riguros reglementate în acest domeniu.

În afara relaţiilor de decontare între unităţi, s-a considerat util a prezenta şi principalele relaţii financiare pe care întreprinderile le au cu bugetul statului, bugetul asigurărilor sociale, banca de investiţii şi centrala industrială tutelară.

Fără îndoială că prezintă importantă deosebită atît operaţiunile de creditare a unităţilor economice, cît şi cele de casă. Întrucît principiile privind constituirea fondurilor pe calea creditelor au fost expuse în cadrul capitolului II, iar regulile privind gestionarea mijloacelor băneşti au făcut obiectul unei lucrări anterioare — Cartea gestionarului şi a merceologului —, editată de revista noastră în anul 1974, nu am reluat aceste activităţi în cadrul capitolului de faţă.

Scanned with OKEN Scanner

1. OPERAȚIUNI DE DECONTĂRI ÎNTRE UNITĂȚI

1. 1. PRINCIPII PRIVIND DECONTAREA ÎNTRE UNITĂȚI. Raporturile intervenite între întreprinderi, ca urmare a contractelor încheiate pentru livrări de produse, executări de lucrări sau prestări de servicii, au ca act final decontarea prețului.

Noțiunea de decontare este definită drept o operație prin care o întreprindere își achită o datorie față de o altă întreprindere, organizație sau instituție prin virarea din contul curent a sumei datorate.

Sarcina organizării decontărilor între unitățile socialiste revine Băncii Naționale a R.S.R. și celorlalte bănci specializate, fiind reglementate prin Instrucțiunile nr. 1/1972 ale B.N.R.S.R., fiind sub controlul permanent al organelor bancare.

În conformitate cu pct. 125 din aceste instrucțiuni, unitățile economice care funcționează pe baza principiului gestiunii economice și au personalitate juridică, sînt obligate să deschidă la bancă, un cont curent pentru activitatea de bază și conturi de împrumut separate, în funcție de modalitatea de creditare ce li se aplică.

Prin cererea de deschidere a unui cont curent formulată de către unitate și aprobată de bancă se încheie un contract de cont de decontare, unitatea și banca devenind părți ale acestora[1]). În temeiul contractului de cont de decontare astfel încheiat, banca devine mandatara unității și întrucît toate organizațiile au obligația legală de a-și deschide cont, banca este considerată ca mandatară atît a debitorului cît și a creditorului.

În baza mandatului dat de debitor, banca este împuternicită a efectua operațiile de decontare în contul său prin scoaterea sumei ce datorează, potrivit cu documentele justificative. De asemenea, acționînd ca mandatară a unității creditoare, banca are împuternicirea de a încasa suma de la debitor și a înregistra în contul acesteia.

În conturile deschise, unitățile socialiste păstrează disponibilitățile bănești și efectuează operațiile de încasări și plăți în conformitate cu dispozițiile legale și sub controlul permanent al organelor bancare.

Limitele valorice și modalitățile de plată în funcție de aceste limite sînt, potrivit pct. 134 din instrucțiunile Nr. 1/1972 ale B.N.R.S.R. următoarele :

— pînă la 500 lei plățile se fac numai în numerar sau folosindu-se mandatul ori rambursul poștal ; unitățile cu un volum mare de operații vor putea efectua plăți cu numerar pînă la 1 000 lei ;

— de la 501 la 5 000 lei, plățile se pot efectua fie prin dispoziție de plată, cecuri sau dispoziție de încasare, fie prin folosirea rambursului sau a mandatului poștal ;

---

[1]) Instrucțiunea P.A.S. nr. 32 din 17 iunie 1957 în Culegere de instrucțiuni date de Primul Arbitru de Stat. Editura Științifică Buc. 1966 pag. 200.

Scanned with OKEN Scanner

— peste 5 000 lei, plăţile se vor face folosindu-se, după caz, dispoziţia de plată, cecul, factura-talon, talonul-situaţie plată, sau dispoziţia de încasare, în funcţie de natura operaţiilor.

Livrările de mărfuri şi prestările de servicii sub 5 000 lei, în cadrul relaţiilor cu caracter continuu se pot deconta la intervale de timp stabilite de către furnizor şi beneficiar, fără a se depăşi o lună în cazul livrărilor de mărfuri şi trei luni în cazul prestărilor de servicii. La cererea unităţilor economice, unităţile bancare pot aproba decontarea cumulată la perioadele menţionate mai sus şi pentru livrări de mărfuri, executări de lucrări sau prestări de servicii de valori între 5 000 şi 25 000 lei.

Prin excepţie de la limitele arătate mai sus, sînt admise plăţi prin cont, de orice valoare, numai pentru :

— achitarea sumelor datorate bugetului ;

— achitarea primelor de asigurare cuvenite ADAS-ului ;

— virarea sumelor reţinute din retribuţii pentru achitarea ratelor privind mărfuri vîndute şi servicii prestate pe credit, a ratelor din credite pentru construcţii de locuinţe proprietate personală şi a chiriilor, operaţie ce se face numai cu ocazia plăţii chenzinei a II-a ;

— virarea cotelor de asigurări sociale ;

— virarea sumelor reţinute din retribuţii şi pensii pentru alimentarea libretelor de economii sau a conturilor curente deschise la unităţile C.E.C. pe numele persoanelor încadrate în muncă sau pensionarilor, precum şi virarea sumelor din conturile curente ale populaţiei de la unităţile C.E.C. către unităţile economice dacă nu sînt posibilităţi de cumulare cu alte sume de virat pînă la limita de 500 lei ;

— achitarea unor obligaţii ale unităţilor economice ca urmare a hotărîrilor Arbitrajului de Stat, instanţelor judecătoreşti sau a organelor ierarhic superioare ale debitorilor ;

— refuzuri de plată ulterioare, în condiţiile pct. 217 din instrucţiunile nr. 1/1972 ale B.N.R.S.R. ;

— virările de sume între conturile aceluiaşi titular dacă prin cumulare, în cursul lunii, nu se atinge limita de 500 lei.

Unităţile socialiste au obligaţia legală să prevadă în contractele economice formele şi instrumentele de decontare care asigură încasarea într-un termen cît mai scurt a contravalorii produselor livrate, lucrărilor executate sau serviciilor prestate. (art. 4 alin. 2 din Legea nr. 71/1969 şi art. 128 alin. 1 din Legea nr. 9/1972).

Băncile pot dispune înlocuirea formelor şi instrumentelor de decontare alese de unităţi, cu forme şi instrumente mai adecvate relaţiilor economice respective în baza art. 128 al 2 din Legea nr. 9/1972.

Scanned with OKEN Scanner

Se consideră că momentul în care are loc decontarea este data la care suma a fost decontată din contul debitorului [2]). Din acest moment unitatea este eliberată de orice obligație față de creditoare [3]), banca fiind obligată a face toate operațiile necesare pentru înregistrarea sumei în contul acesteia.

Plățile din conturile unităților socialiste se efectuează în limita disponibilităților din aceste conturi și a creditelor aprobate.

În principiu, unitățile economice au obligația să-și desfășoare activitatea în cadrul fondurilor ce li s-au aprobat.

Volumul total al fondurilor pe care unitățile economice le au la dispoziție pentru efectuarea diverselor plăți, se stabilește în cadrul unei **limite de creditare.**

Limita de creditare ce se stabilește trimestrial reprezintă volumul de credite ce se poate acorda unității economice și rezultă din însumarea plafoanelor de credite aprobate ce se acordă prin contul curent, influențată de sursele atrase cu caracter permanent, ce se păstrează în contul curent și care depășesc pasivele stabile planificate.

În cadrul plafoanelor de credite aprobate ce se acordă prin contul curent de regulă se includ :

— creditele corespunzătoare creșterii planificate a mijloacelor circulante de la un an la altul ;

— creditele corespunzătoare diferenței dintre normativul trimestrului de plan și normativul minim ;

— credite obținute în cadrul plafoanelor aprobate precum și cele pentru nevoi temporare .

Determinarea surselor atrase cu care urmează a se influența limita de creditare se face de regulă pe baza planului financiar și a balanței de verificare contabile întocmită pe luna a doua a trimestrului precedent, analizîndu-se conținutul conturilor care evidențiază aceste surse și măsura în care elementele respective constituie surse de finanțare peste nivelul celor avute în vedere la plan (pasive stabile) cu condiția ca ele să fie efectiv realizate (de valori mai importante) și să se mențină în contul curent pînă la finele trimestrului de plan sau o perioadă mai îndelungată (1—2 luni) în cursul trimestrului.

Limita de creditare se poate modifica pe parcursul trimestrului în cazul în care se produc modificări importante în elementele care au fost luate în calcul inițial la stabilirea ei, în următoarele situații : aprobări de credite suplimentare ; rambursări cu anticipație a unor credite ; modificări în volumul surselor atrase.

După epuizarea limitei de creditare stabilite de unitatea bancară împreună cu unitatea economică respectivă, plățile se efectuează numai

---

[2]) Instrucțiunea P.A.S. nr. 32/1957 citată.
[3]) Decizia P.A.S. nr. 1639/1959 în R.A.S. nr. 5/1959 pag. 46.

Scanned with OKEN Scanner

în limita încasărilor zilnice, în ordinea prevăzută la pct. 145 din Instrucțiunile Nr. 1/1972 al B.N.R.S.R. și anume :

a) plățile privind retribuirea muncii și alte plăți asimilate ;

b) plățile către buget, vărsămintele din beneficii către organul ierarhic superior, vărsămintele pentru finanțarea investițiilor și plățile pentru prime de asigurare ;

c) plățile pentru livrări de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii ;

d) rambursarea creditelor bancare scadente ;

e) alte plăți.

În cadrul aceleiași categorii, prevăzute mai sus, plățile se efectuează în **ordinea cronologică** a termenelor de plată, iar în cazul în care au același termen de plată, în ordinea în care sînt enumerate în aceste texte.

Prin excepție de la regulile arătate mai sus următoarele categorii de plăți se efectuează de bancă înaintea altor plăți și anume :

— operațiile greșit înregistrate de unitățile băncii ;

— stornarea sumelor refuzate din contul curent prin creditul contului de împrumut pentru documente în curs de încasare.

Tot ca o excepție, poate fi considerată și prevederea referitoare la plata premiilor anuale sub formă de gratificații pentru care sumele respective se eliberează de unitățile bancare numai după efectuarea celorlalte plăți. (pct. 145 din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale B.N.R.S.R.).

Potrivit Instrucțiunilor nr. 1/1972 ale Băncii Naționale a R.S.R., **formele de decontare** ce pot fi utilizate în cadrul relațiilor între unitățile socialiste, sînt următoarele : Acceptarea, acreditivul ; scrisoarea de garanție.

Alegerea formelor de decontare ca și a instrumentelor de decontare ce se folosesc între părți sînt la latitudinea acestora și ele se înscriu în contractele economice.

Acceptarea este forma de decontare prin care plățile între unitățile socialiste se efectuează pe baza consimțământului plătitorului (debitorului), din propria inițiativă a acestuia sau la cererea furnizorului (creditorului).

Instrumentele de decontare ce pot fi folosite în cadrul acestei forme de decontare sînt următoare : dispoziția de plată ; cecul ; factura-talon ; talonul-situație de plată ; dispoziția de încasare.

În cadrul formei de decontare prin acceptare, actul plății (decontarea) prețului produselor livrate, lucrărilor executate sau serviciilor prestate poate avea loc fie din inițiativa plătitorului (debitorului) fie din inițiativa furnizorului (creditorului).

Decontarea din inițiativa plătitorului (debitorului) este o formă de decontare prin care se urmărește încasarea mai rapidă a contravalorii produselor livrate, lucrărilor executate și serviciilor prestate, reducerii

Scanned with OKEN Scanner

volumului de mijloace circulante în intervalul dintre expedierea produselor și încasarea efectivă de la beneficiari și reducerii cheltuielilor legate de efectuarea operațiunilor de decontare.

Efectuarea decontării din inițiativa plătitorului se realizează prin folosirea următoarelor instrumente de decontare : dispoziția de plată ; cecul.

Alegerea unuia sau altuia din cele două instrumente de plată este în funcție de : modalitatea de plată prevăzută în contract ; valoarea produselor, lucrărilor sau serviciilor ; obiectul plății.

În prezenta secțiune ne vom ocupa numai de forma cea mai frecvent întîlnită — decontarea prin acceptare.

1. 2. DECONTAREA CU DISPOZIȚIE DE PLATĂ. Utilizarea dispoziției de plată în cadrul operațiunilor de decontare a prețului se poate face atît în cazul produselor livrate, lucrărilor executate sau serviciilor prestate cît și pentru achitarea oricăror altor obligații de plată certe ale unităților economice, astfel :

● **Decontarea prin dispoziție de plată pentru produse, lucrări și servicii.** Achitarea contravalorii produselor livrate, lucrărilor executate sau serviciilor prestate prin dispoziție de plată se face în mod obișnuit în situația în care acest procedeu a fost prevăzut în contractele economice încheiate între părți.

Pentru realizarea decontării prețului prin dispoziție de plată este necesar ca furnizorii să remită direct beneficiarilor fie odată cu marfa sau separat, prin poștă, facturile și celelalte anexe, în baza cărora beneficiarii să efectueze plata.

Potrivit principiului decontărilor în baza căruia plata se face după primirea și recepționarea mărfurilor, plătitorul este obligat să emită și să prezinte la bancă dispoziția de plată în termen de 24 ore (sau în alt termen stabilit de acord cu banca, pentru condiții deosebite) de la terminarea recepției produselor, lucrărilor sau serviciilor facturate.

Principala problemă care se pune în cadrul decontării prin dispoziție de plată pentru produsele, lucrările sau serviciile executate este primirea de către unitatea care trebuie să efectueze plata a facturii și celorlalte documente necesare recepției.

În situația în care aceste documente se primesc în totalitate împreună cu marfa, decontarea apare posibilă în termenul stabilit în totalitate fără a mai fi cazul a se efectua regularizări ulterioare.

Desigur, dacă suma din factură nu poate fi acceptată la plată integral sau parțial, din cauzele menționate la pct. 213 lit. a, c-f din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale B.N. R.S.R., dispoziția de plată se emite numai pentru suma acceptată. Pentru diferența pînă la valoarea totală a facturii, o dată cu dispoziția de plată pentru achitarea părții accep-

Scanned with OKEN Scanner

tate, se depune la bancă și o scrisoare de refuz (cu respectarea prevederilor de la pct. 216 din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale B.N. R.S.R.).

În cazul expedierii prin poștă, de către furnizori a documentelor necesare plății este posibil să apară unele întîrzieri față de termenul stabilit pentru decontare, astfel că plătitorul nefiind în posesia acestor documente este obligat să dispună plata la prețul indicat în contract.

În asemenea situații, în practica unităților economice apar unele dificultăți, la primirea facturii plătitorul fiind nevoit să facă regularizările necesare cu beneficiarul. Acestea sînt impuse de faptul că în general. pe lîngă prețul ferm prevăzut în dispozițiile legale (cataloage, ordine etc.) în factură se includ și alte cheltuieli suplimentare cum ar fi, ambalaj, transport etc., elemente care nu sînt cunoscute plătitorului în momentul efectuării plății, neprimind factura expediată prin poștă.

Dacă produsele facturate se primesc în tranșe și reprezintă valori importante (peste 100.000 lei) sau dacă ele au sosit înaintea primirii facturii, beneciarii au obligația de a verifica și recepționa produsele respective în termenul legal și așa cum s-a arătat mai sus să dispună plata prin dispoziție de plată.

În situația în care plătitorului nu i-a fost cerută plata de către furnizor, deși prin contract acesta avea obligația să o pretindă, dispoziția de plată se prezintă la bancă în termenele prevăzute la pct. 153 din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale B.N. R.S.R. și anume :

— 5 zile lucrătoare de la primirea produselor, lucrărilor sau serviciilor în cazul livrărilor din aceiași localitate ;

— 10 zile lucrătoare, în cazul livrărilor între localități diferite.

În cazul livrărilor facturate cumulat conform pct. 134 alin. ultim din Instrucțiunile nr. 1/1972 al B.N. R.S.R. (livrări de mărfuri și prestări de servicii sub 5 000 lei în cadrul relațiilor cu caracter continuu) termenele de mai sus curg de la primirea ultimului lot de mărfuri.

În calculul termenelor de mai sus se are în vedere expirarea celor 5 zile și respectiv 10 zile înțelegîndu-se a șasea și respectiv a unsprezecea zi de la primirea mărfurilor, executarea lucrărilor sau serviciilor.

Obligația beneficiarului din contractul economic de a plăti prețul produselor nu este condiționată de împlinirea vreunei alte formalități. Indiferent dacă furnizorul a avut sau nu inițiativa de a pretinde plata prin transmiterea în termen a facturii, beneficiarul are obligația să aibă această inițiativă. Din acest motiv nici o unitate beneficiară nu se poate apăra în fața organelor arbitrale pentru neplata produselor primite, invocînd împrejurarea că furnizorul avea obligația să pretindă plata.

Neîndeplinirea acestei obligații este sancționată cu plata de penalități conform art. 1 lit. h din H.C.M. nr. 306/1970 lăsînd însă deschisă și calea unei acțiuni în pretenții cînd din cauza neplății prețului, furni-

Scanned with OKEN Scanner

zorul a suportat un prejudiciu ce depășește cuantumul penalităților. (Decizia P.A.S. nr. 2346/18 oct. 1971).

Este de menționat faptul că obligația de plată a prețului apare numai în cazurile în care produsele, lucrările sau serviciile corespund calității prevăzute în contract.

În afara situațiilor obișnuite (majoritare) privind decontarea prin dispoziție de plată a contravalorii produselor, lucrărilor sau serviciilor, acest instrument de decontare se utilizează și în cazul mărfurilor lăsate în custodie de furnizor la alte întreprinderi, fie în scopul aprovizionării acestora, fie a altor beneficiari.

În asemenea cazuri, dispoziția de plată se emite și se depune la bancă în ziua următoare scoaterii din custodie a mărfurilor și cel mai tîrziu la termenele prevăzute în contractul încheiat cu furnizorul.

În afara situațiilor prezentate mai sus în care se poate folosi dispoziția de plată pentru decontarea livrărilor de produse și a prestărilor de servicii, acest instrument de plată se poate utiliza și în cazul relațiilor de acest gen, cu caracter de frecvență și de valori relativ constante, în cadrul sistemului de **decontări prin plăți planificate.**

În cadrul acestui sistem furnizorul încheie cu beneficiarul o convenție în care se înscriu următoarele elemente mai importante : suma ce urmează a se vira periodic, termenele de virare, termenul de întocmire și predare a facturilor către beneficiari, precum și perioadele la care urmează să se regularizeze diferențele de sume față de livrările efective.

Un element de care trebuie să se țină seama cu ocazia încheierii convențiilor este acela că plățile ce urmează a se efectua periodic nu pot fi mai mici de 5 000 lei.

La perioadele stabilite sau la încetarea convenției se procedează la regularizarea diferențelor între sumele virate și cele corespunzătoare livrărilor efective, pe bază de dispoziție de plată emisă de partea care a rămas debitoare sau cu dispoziție de încasare emisă de partea creditoare pe baza consimțămîntului scris al debitorului.

În situația în care diferența rezultată cu ocazia regularizării este sub 5 000 lei, plata diferenței se face cu ocazia plății următoare.

Dacă livrările prezintă variații în ce privește suma ce este prevăzută a se vira periodic, se procedează astfel :

— pentru primele zile de la aplicarea convenției suma de plată se stabilește la nivelul valorii medii a livrărilor zilnice stabilite ;

— pentru zilele următoare, plata se face pe baza facturilor primite direct de la furnizor pentru livrările făcute în zilele anterioare.

Forma de decontare prin plăți planificate pe bază de dispoziții de plată se folosește în cazuri restrînse, pentru un număr limitat de

Scanned with OKEN Scanner

sorturi de produse și numai în cazul livrărilor cu caracter de continuitate și frecvență.

Ca o excepție de la principiul de bază al decontărilor potrivit căruia plata se face după primirea și recepționarea mărfurilor apare situația în care la cererea titularilor de cont, unitatea bancară poate opera în prealabil dispoziția de plată emisă pentru produse, lucrări sau servicii.

Situația apare drept excepție numai în aparență deoarece prezentarea la bancă a dispoziției de plată se face de regulă după verificarea la furnizor a mărfurilor ce urmează a fi ridicate sau pentru plata anticipată a unor taxe cum ar fi spre exemplu, plata taxelor de arbitraj, costul participării la unele simpozioane etc.

În asemenea cazuri copia dispoziției de plată ce se prezintă beneficiarului se confirmă de bancă sub semnătură și ștampilă care atestă efectuarea operației prin mențiunea : „Contul beneficiarului a fost creditat cu suma de lei..." (în cifre și litere).

● **Decontarea prin dispoziție de plată a altor obligații ale unităților economice.** În afara livrărilor de produse, lucrărilor executate sau serviciilor prestate, dispoziția de plată se poate utitliza și pentru achitarea altor obligații ale unităților economice și anume :

— pentru virarea sumelor cuvenite bugetului de stat, a cotelor de amortizare și efectuarea de vărsăminte către ADAS, organele ierarhic superioare etc., potrivit dispozițiilor legale ;

— pentru virarea sumelor reținute pe statele de retribuire reprezentînd : contribuția de 2% pentru pensie suplimentară, chirii, rate pentru mărfuri vîndute și prestații executate pe credit — pentru situații în care nu s-a folosit dispoziția de încasare introdusă de beneficiar, rate din credite pentru construcții de locuințe proprietate personală și depuneri la C.E.C. pe bază de consimțămînt ;

— pentru virarea către oficiile poștale a sumelor reprezentînd contravaloarea mandatelor poștale emise de unitățile economice, precum și pentru virarea de către oficiile poștale destinatare a sumelor primite reprezentînd contravaloarea mandatelor poștale în favoarea unităților economice, dacă sumele destinate aceluiași beneficiar depășesc 500 lei ; în situația în care mandatele poștale emise în favoarea aceluiași titular de cont nu depășesc suma de 500 lei, acestea pot fi reținute de oficiile poștale pînă la realizarea sumei de cel puțin 500 lei care să poată fi virată prin bancă ;

— pentru remiteri de sume în favoarea unor împuterniciți ai plătitorului, în vederea efectuării de plăți privind exclusiv activitatea unității economice respective ;

— rambursarea împrumuturilor acordate de bănci ;

— în alte cazuri prevăzute prin dispoziții legale sau de normele metodologice ale băncii.

Scanned with OKEN Scanner

1. 3. DECONTAREA CU CECURI. Cecul este un instrument de decontare utilizat pentru efectuarea plăţilor cu caracter de frecvenţă privind livrările de mărfuri, executările de lucrări, prestările de servicii şi alte cheltuieli ocazionate de acestea (manipulare, locaţii, magazinaj, etc.) precum şi alte operaţii a căror valoare este între 250 lei şi 5 000 lei.

● **Cecul din carnete cu limită de sumă.** Prin acest instrument de decontare suma necesară plăţii pentru produsele livrate, lucrările executate şi serviciile prestate, se asigură cu anticipaţie.

Eliberarea carnetelor de cecuri cu limită de sumă se face de unitatea bancară din contul curent al unităţii economice solicitatoare, în limita disponibilităţilor şi a creditelor ce se acordă prin acest cont.

Pentru obţinerea unui carnet de cecuri cu limită de sumă unitatea economică emite o dispoziţie de plată la nivelul unei sume care să asigure nevoile pe o perioadă de 15—30 zile, fără a putea fi mai mică de 250 lei.

Rezultă că limita maximă a unui carnet de cecuri poate fi de 250.000 lei, ţinînd cont de faptul că un carnet conţine 50 de cecuri, iar un cec nu poate depăşi suma de 5 000 lei.

Pe baza dispoziţiei de plată, suma respectivă se separă într-un cont distinct asigurînd astfel decontarea sumelor cheltuite.

În situaţia în care suma totală a carnetului a fost consumată, fără a se fi utilizat toate filele (blanchetele) de cecuri, la cererea titularului de cont unitatea bancară poate suplimenta suma carnetului respectiv în funcţie de noile necesităţi.

● **Cecul din carnete fără limită de sumă.** Cecul din carnete fără limită de sumă are o utilizare mai restrînsă fiind folosit de regulă de unităţile cărora li se acordă credite pe măsura efectuării aprovizionărilor şi cheltuielilor de producţie sau de circulaţie.

Eliberarea carnetelor de cecuri fără limită de sumă, folosirea şi decontarea lor se face în aceleaşi condiţii prevăzute şi pentru carnetele de cecuri cu limită de sumă.

● **Reguli de folosire a carnetelor de cecuri.** În cazul carnetelor de cecuri cu sau fără limită de sumă pentru decontarea costului transportului şi a altor cheltuieli legate de acesta :

a) Carnetele se eliberează şi se folosesc pentru plată în favoarea uneia sau mai multor unităţi de transport ; pe coperta carnetului trebuie să figureze specimenul de semnătură al împuternicitului, confirmat de conducerea unităţii economice, titulară a carnetului ;

b) Titularul carnetului are obligaţia :

— să controleze folosirea cecurilor de către împuternicit ;

— să restituie băncii carnetele cu blanchetele nefolosite în cazul carnetelor cu limită de sumă, după epuizarea sumei limitate, dacă nu

Scanned with OKEN Scanner

solicită suplimentarea acesteia precum și în cazul ambelor categorii de carnete, dacă încetează dreptul de a mai efectua decontări pe această cale ;

— să prezinte băncii o dispoziție de plată pentru restituirea soldului neconsumat, în cazul carnetelor cu limită de sumă, dacă s-au folosit blanchetele sau dacă a restituit băncii carnetul.

Cecurile se completează cu cerneală în momentul cînd se efectuează plata, menționîndu-se pe verso și pe cotorul lor, felul, data și suma fiecărui document achitat ;

c) Unitatea de transport este obligată :

— să legitimeze pe prezentatorul împuternicit confruntînd în același timp semnătura acestuia de pe C.E.C., cu specimenul de pe coperta carnetului.

— să verifice, în cazul cecurilor emise din carnete cu limită de sumă, dacă în carnet există cotorul cecului precedent, dacă soldul de pe acesta este bine calculat și dacă acoperă suma cecului ce se predă pentru plată. să stabilească și să treacă pe cotorul cecului prezentat noul sold al carnetului, să semneze și să aplice ștampila.

În cazul carnetelor de cecuri cu sau fără limită de sumă pentru cumpărături de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii — în afara transporturilor :

a) cecurile se completează și se semnează, de regulă, numai de persoanele autorizate a dispune de contul de la bancă al unității economice respective ;

b) în cazul cînd conducerea întreprinderii pe răspunderea ei, dă împuternicire unui angajat al său să semneze cecuri, este necesar a se respecta următoarele reguli :

— pe coperta carnetului de cecuri se va înscrie specimenul de semnătură al împuternicitului, confirmat de conducerea unității economice ;

— unitatea economică furnizoare, care primește spre încasare cecuri semnate de împuternicit, este obligată ca, după legitimare, să verifice dacă semnătura de pe cec corespunde cu specimenul de pe coperta carnetului și să ceară împuternicitului să confirme pe verso cecului primirea mărfurilor. În cazul carnetelor cu limită de sumă, unitatea furnizoare verifică dacă suma înscrisă pe C.E.C. se încadrează în soldul carnetului de cecuri ;

— unitatea economică, titulară a carnetului, este obligată să verifice primirea mărfurilor plătite cu cecuri semnate de împuternicit și concordanța dintre valoarea mărfurilor și suma apărută în extrasul de cont ;

c) carnetele de cecuri pot fi folosite pentru plăți către mai mulți furnizori.

Scanned with OKEN Scanner

Din practica întreprinderilor industriale în folosirea cecului ca instrument de decontare în relațiile cu alte unități se desprind o serie de aspecte mai importante din care menționăm :

— eliberarea de către bancă a unui nou carnet de cecuri este posibilă numai în limita disponibilului din cont. Ca atare, întreprinderea trebuie să aibă o preocupare deosebită pentru asigurarea unui echilibru financiar permanent, pentru ca acest instrument de decontare operativ să nu se transforme într-un mijloc de îngreunare a activității de aprovizionare și expediere a produselor fapt ce ar avea repercusiuni negative asupra ansamblului de activități. O sarcină permanentă a organelor financiare din întreprinderi trebuie să fie aceea de a asigura depunerea la bancă a dispozițiilor de plată care să asigure la intervale optime eliberarea unor noi carnete de cecuri, ținînd cont de faptul că decontarea acestor dispoziții are loc în ordinea preferențială stabilită de pct. 145 din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale B.N.R.S.R., ;

— numărul de carnete de cecuri solicitat trebuie să asigure efectuarea simultană a mai multor plăți pentru necesitățile de transport, aprovizionare și desfacere impuse zilnic de varietatea operațiunilor necesare pentru desfășurarea normală a proceselor economice, ;

— urmărirea permanentă a folosirii carnetelor de cecuri și decontarea lor în termen pe baza documentelor pentru care s-au efectuat plățile. O atenție specială trebuie acordată certificării fiecărui document achitat prin C.E.C. de către organele care efectuează recepția materialelor, confirmarea transporturilor etc. ;

— semnarea cecurilor de către conducerea întreprinderii sau de către persoanele autorizate în acest scop trebuie să se facă numai după ce cecul respectiv a fost completat cu toate elementele (nu în alb) pentru a nu se da posibilitatea efectuării unor plăți ilegale.

1.4. DECONTAREA CU FACTURA-TALON. Factura-talon este documentul care se întocmește de întreprinderea furnizoare pentru produsele (materialele) livrate, lucrările executate sau serviciile prestate și servește la decontarea prețului acestora.

Se întocmește în 4 exemplare de către serviciul desfacere al întreprinderii, pe baza **dispoziției de livrare — aviz de expediere,** document ce atestă expedierea produselor (materialelor) vîndute sau pe baza proceselor-verbale de recepție pentru lucrări sau prestații.

Factura se întocmește de regulă, în ziua expedierii sau predării produselor, executării lucrărilor sau prestării serviciilor.

În vederea încasării acestor facturi, întreprinderea furnizoare prezintă zilnic la banca sa un borderou însoțit de originalul facturilor și taloanele 1 și 2.

Pe baza acestui borderou, banca acordă întreprinderii furnizoare un credit pentru documente în curs de încasare reprezentînd prețul

Scanned with OKEN Scanner

de cost planificat al produselor livrate, lucrărilor și serviciilor prestate.

Rolul acestui credit este de a reîntregi mijloacele circulante ale întreprinderii pe perioada pînă la încasarea efectivă de la clienți a contravalorii produselor, lucrărilor și prestațiilor.

Rambursarea acestui credit se face în momentul încasării facturilor fără a putea depăși însă termenul maxim de 30 zile de la data introducerii lor în bancă

Suma creditului pe documente în curs de încasare pe care banca o acordă zilnic în contul curent al întreprinderii furnizoare se stabilește pe baza borderoului de facturi prezentat, în care se înscriu documentele în curs de încasare, cu valoarea totală a facturii.

În borderou se includ în afara facturilor a căror decontare se face la cererea furnizorului (creditorului) cît și cele care se decontează din inițiativa plătitorilor, prin dispoziții de plată, cecuri sau decontări prin plăți planificate.

După totalizare, se calculează global, valoarea la preț de cost planificat care urmează a fi creditată, prin aplicarea unui coeficient rezultat din raportul dintre valoarea producției planificate în trimestrul respectiv în preț de cost planificat și valoarea producției în preț de producție sau de livrare, după caz.

Borderourile de facturi se semnează de persoanele autorizate să angajeze întreprinderea.

Prezentarea la bancă spre încasare a facturilor-talon se face de regulă, cel mai tîrziu în ziua următoare expedierii sau predării produselor, executării lucrărilor sau prestării serviciilor.

În cazuri justificate, unitatea bancară poate stabili și alte termene de prezentare a documentelor spre încasare, ținînd seama de distanța și posibilitățile de transport dintre unitatea furnizoare și bancă, de timpul necesar întocmirii facturii, în cazul livrărilor de la depozite sau de la subunități situate în alt loc decît sediul întreprinderii furnizoare.

Facturile-talon se primesc spre încasare de unitățile băncii numai dacă din acestea și din documentele prezentate rezultă că produsele au fost expediate sau predate, lucrările au fost executate și serviciile au fost prestate.

În anumite cazuri și pentru anumite limite valorice stabilite de unitățile băncii, o dată cu factura-talon, întreprinderea furnizoare trebuie să prezinte băncii și documentele doveditoare de expediere sau predare a produselor, respectiv de executare a lucrărilor sau de prestare a serviciilor.

Dacă unitatea bancară constată că un anumit furnizor a prezentat spre încasare facturi-talon fără ca în fapt să fi expediat produsele respective, pe lîngă sancțiunile pentru abateri de la disciplina financiară, conducerea unității bancare poate lua măsura solicitării prezentării, în

Scanned with OKEN Scanner

toate cazurile, a actelor care să dovedească expedierea sau predarea produselor către beneficiari.

Pentru produsele predate spre expediere secţiilor de expediţie şi camionaj sau altor unităţi cu activitate similară, se ia în considerare numai documentul din care rezultă că mărfurile au fost expediate efectiv, ca de exemplu : scrisoarea de trăsură, conosament.

Pentru facturile-talon emise asupra cooperativelor agricole de producţie şi asociaţiilor intercooperatiste este necesar a se prezenta băncii şi adeverinţa de disponibil eliberată de banca plătitorului.

● **Utilizarea facturii-talon în cazul custodiilor.** Custodia de produse se produce în anumite situaţii ca o necesitate impusă de varietatea şi complexitatea raporturilor de livrare a produselor.

Deşi recepţia este considerată ca unica modalitate de furnizare a produselor, s-a admis ca în cazurile în care unitatea beneficiară nu poate ridica produsele, să aibă posibilitatea de a le stoca la furnizor sub formă de depozit.

În conformitate cu prevederile pct. 186 din Instrucţiunile Nr. 1/1972 ale Băncii Naţionale, este admisă spre încasare contravaloarea produselor neexpediate, lăsate în custodie furnizorului, în următoarele situaţii :

— pentru mărfuri destinate exportului în contul întreprinderilor de comerţ exterior, gata de livrat în sortimentele şi cantităţile contractate, cu condiţia prezentării acordului plătitorului pentru decontarea produselor respective ;

— pentru produse destinate consumului industrial sau pieţei interne ;

— pentru legume, fructe etc. contractate sau achiziţionate.

Primirea spre încasare a facturilor-talon pentru produse aflate în custodie la unitatea furnizoare este condiţionată de viza prealabilă a inspectorului unităţii bancare prin care să se confirme existenţa contractului economic şi a produselor precum şi că acestea au fost ambalate, împachetate, etichetate şi depozitate distinct în magazii, în bune condiţii şi separat de celelalte stocuri ale furnizorului.

În situaţia în care drept motiv pentru constituirea custodiei cu beneficiarii interni se invocă lipsa de capacitate de înmagazinare sau de depozitare la beneficiari, furnizorul este obligat ca, o dată cu factura să prezinte la banca sa şi avizul băncii plătitorului, din care să rezulte temeinicia motivului invocat, precum şi faptul că livrarea se face în cadrul contractului şi al termenului convenit.

● **Utilizarea facturii-talon în cazul produselor preluate direct de cumpărător sau predate acestuia la sediul său.** În cazul în care produsele livrate au fost preluate de cumpărător de la sediul furnizorului sau predate de acesta la sediul cumpărătorului, în factură se înscrie menţiunea „Livrare prin delegat".

Scanned with OKEN Scanner

Pe baza acestei menţiuni banca decontează imediat facturile respective, fără avizarea plătitorului, realizîndu-se astfel o accelerare a decontărilor.

De regulă, livrările prin delegat se referă la livrările de produse între unităţi din aceiaşi localitate.

● **Utilizarea facturii-talon în cazul livrărilor în tranzit.** Din raţionamente economice, practica a impus ca, în cazul în care unele contracte de furnizare se încheie de către beneficiari intermediari (baze de aprovizionare, întreprinderi cu ridicata etc.) livrările să se poată efectua şi beneficiarilor direcţi ai produselor, purtînd denumirea de livrări în tranzit.

Există două forme de tranzit şi anume :

— tranzit organizat ;

— tranzit achitat.

Tranzitul organizat este relaţia în care contractele se încheie între furnizor şi o unitate intermediară, livrările făcîndu-se direct către beneficiar.

În scopul accelerării decontărilor se foloseşte decontarea prin „TRANZIT ORGANIZAT" în care facturile-talon se emit direct pe numele şi asupra contului beneficiarului.

O copie a facturii se remite de furnizor direct unităţii intermediare.

În această formă de decontare, plata facturii se face direct de beneficiar şi nu prin unitatea intermediară.

Pentru încasarea cotelor de adaos ce i se cuvin, unitatea intermediară întocmeşte periodic facturi-talon asupra furnizorului sau cumpărătorului, în conformitate cu prevederile din contract sau altor dispoziţii.

Tranzitul achitat este relaţia în care spre deosebire de tranzit organizat, facturile-talon se emit asupra contului unităţii intermediare.

La rîndul ei, unitatea intermediară emite facturi-talon asupra contului beneficiarilor, concomitent cu efectuarea plăţii către furnizor sau la expirarea termenului de acceptare în situaţia cînd plata nu se poate efectua din lipsă de disponibilităţi, însă cel mai tîrziu în termenul stabilit pentru depunerea documentelor de decontare la bancă.

Pe verso-ul facturilor emise asupra beneficiarilor se vor menţiona facturile furnizorilor pe baza cărora s-a făcut refacturarea.

În această formă de tranzit plata produselor se face deci furnizorului de către unitatea intermediară care a încheiat şi contractul de furnizare şi nu de către beneficiarul direct al produselor.

● **Utilizarea facturii-talon în cazul expedierii de produse în vagon comun.** Tot din motive economice — folosirea intensivă a mijloacelor de transport — livrarea mai mutlor loturi de mărfuri, către mai mulţi beneficiari din aceiaşi localitate se poate face în vagon comun.

Scanned with OKEN Scanner

Potrivit pct. 214 din Instrucțiunile Nr. 1/1972 ale Băncii Naționale, furnizorul este obligat în asemenea cazuri să comunice destinatarului adresele celorlalți beneficiari și să menționeze pe facturile emise asupra acestora adresa unității la care s-a expediat vagonul.

Destinatarul pe adresa căruia a fost expediat vagonul comun are obligația ca la sosirea acestuia să înștiințeze pe ceilalți beneficiari.

● **Termenele de acceptare.** La primirea exemplarelor 1 și 2 ale taloanelor facturii supuse avizării, banca plătitorului înscrie pe acestea data pînă la care plătitorul are obligația să accepte plata și transmite factura originală plătitorului pentru acceptare.

Termenele de acceptare se stabilesc de unitatea bancară împreună cu întreprinderea, urmărindu-se accelerarea decontărilor.

Aceste termene vor fi de :

— cel mult 3 zile lucrătoare, cînd plătitorul are sediul în aceiași localitate cu unitatea bancară la care își are contul ;

— cel mult 7 zile lucrătoare, cînd plătitorul are sediul în altă localitate, precum și în cazul cînd produsele se primesc sau se recepționează în alt loc decît sediul beneficiarului și reclamă un termen mai mare de 3 zile ;

— pînă la cel mult 10 zile lucrătoare în cazul unităților economice de aprovizionare și desfacere, al unităților comerciale cu ridicata, integrate și al unităților comerciale cu amănuntul care se aprovizionează direct de la întreprinderile producătoare. Stabilirea acestui termen de acceptare pe întreprinderi se face, de la caz la caz și în situații bine justificate.

Termenele de acceptare încep să curgă din ziua următoare avizării.

Avizarea plătitorului în vederea acceptării plății se face în ziua primirii documentelor sau cel mai tîrziu în prima zi lucrătoare după primirea acestora la bancă.

Transmiterea de către bancă a originalului facturii sau a altor documente cu funcție simialră precum și a anexelor — către plătitor — se face prin delegatul plătitorului (de regulă prin casierul întreprinderii) care semnează de primire pe talonul 1 al facturii.

La expirarea termenului de acceptare, dacă plătitorul nu prezintă refuz de plată, banca procedează la decontarea documentului respectiv.

La cererea plătitorului, introdusă înăuntrul termenului de acceptare, unitatea băncii poate prelungi acest termen pînă la cel mult 20 de zile lucrătoare, în cazul în care produsele nu au fost primite sau se găsesc în curs de verificare ori recepție, în cadrul termenului prevăzut de dispozițiile legale.

În cazul în care mărfurile au sosit în ultimele zile ale termenului de acceptare, prelungit eventual la 20 de zile, banca poate acorda pre-

Scanned with OKEN Scanner

lungirea termenului de acceptare pentru terminarea recepției în cazul termenului stabilit pentru aceasta.

Dacă produsele cuprinse într-o singură factură sosesc eșalonat, la expirarea termenului inițial de acceptare decontarea se face parțial pe bază de acceptare expresă, prin dispoziție de plată prezentată de plătitor, acesta fiind îndreptățit să solicite prelungirea termenului de acceptare numai pentru produsele nesosite.

În situația în care produsele au fost primite și recepționate înainte de expirarea termenului de acceptare, plătitorul este obligat să accepte expres plata în prima zi lucrătoare după recepție, fără a aștepta expirarea acestui termen.

Acceptarea expresă trebuie prezentată în toate cazurile cînd recepția produselor se termină cu mai mult de 2 zile lucrătoare înaintea expirării termenului de acceptare.

Dacă termenul de acceptare a fost prelungit numai pentru o parte din valoarea facturii-talon, decontarea părții acceptate se face prin dispoziția de plată emisă de plătitor.

1.5. DECONTAREA CU DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE. Folosirea dispoziției de încasare drept instrument de decontare are loc în cazul recuperării unor drepturi de creanță exigibile, provenite din relații economico-financiare, dacă :

a) este însoțită de o hotărîre arbitrală (ori de dispozitivul acesteia) investită cu formula legală pentru executare prin bancă, de o hotărîre judecătorească (ori de dispozitivul acesteia) însoțită de adresa de executare către bancă, de o hotărîre a organului ierarhic superior cu mențiunea, că aceasta servește ca temei pentru decontarea prin bancă potrivit Decretului nr. 259 din 17 august 1959 sau de un titlu executoriu emis de Notariatul de Stat ;

b) se referă la sume pe care emitentul este autorizat prin dispoziții legale sau norme metodologice ale băncilor să le încaseze și care nu au fost achitate la timp de debitori, ca de exemplu :

— sume care constituie venituri bugetare și prime de asigurare ;

— sume reprezentînd drepturi de pensii sau ajutoare sociale necuvenite, plătite de unitățile socialiste fără respectarea dispozițiilor legale ;

— sume ce se virează între bănci pentru obligații de plată ale unităților socialiste, stabilite prin dispoziții legale (cote de amortizare, rate la credite pentru construcții de locuințe, recuperarea creditelor acordate de băncile specializate, care potrivit dispozițiilor legale urmează a se prelua din conturile de producție etc.) ;

— diferențe rezultate din reevaluarea stocurilor de mărfuri și materiale, ca urmare a modificărilor prețurilor în baza unor dispoziții legale ;

— taxe de timbru cuvenite organelor arbitrale sau instanțelor judecătorești la acțiunile netimbrate sau timbrate insuficient ;

Scanned with OKEN Scanner

— amenzi sau penalităţi cuvenite unităţilor socialiste anume autorizate prin dispoziţii legale, în care caz dispoziţia de încasare trebuie să fie însoţită de procesul verbal respectiv rămase definitiv, emitentul făcînd menţiune despre aceasta pe dispoziţia de încasare ;

— refuzuri ulterioare de plăţi în cazurile prevăzute la pct. 217 din Instrucţiunile nr. 1/1972 ale Băncii Naţionale.

c) pentru sumele pretinse debitorul şi-a dat consimţămîntul menţionat expres pe textul dispoziţiei de încasare sau într-un document anexat.

Este de remarcat faptul că decontarea dispoziţiilor de încasare în cazul operaţiilor prevăzute la acest punct se face fără avizarea plătitorilor.

Decontarea penalităţilor şi despăgubirilor pentru neexecutarea contractelor economice se face astfel :

— fără a fi supuse avizării plătitorilor în cazul cînd dispoziţia de încasare se încadrează în prevederile de la litera a) sau c) de mai sus ;

— cu acceptare în cazul cînd nu îndeplinesc condiţiile respective, dacă reprezintă penalităţi calculate conform art. 1 lit. g) şi h) din H.C.M. nr. 306/1970. În acest caz, pe verso dispoziţiei de încasare sau printr-o anexă la aceasta trebuie prezentată o situaţie din care să rezulte calculul penalităţilor respective.

Plătitorii pot refuza plata penalităţilor supuse avizării numai pentru erori de calcul sau nerespectarea dispoziţiilor legale în modul de calculare a penalităţilor pretinse.

În legătură cu decontarea dispoziţiilor de încasare pentru penalităţi calculate, pentru plata cu întîrziere a facturilor de către beneficiari (conform art. 1 lit. h din H.C.M. nr. 306/1970) facem remarca că pentru determinarea corectă a numărului de zile de întîrziere a plăţii şi pe această bază a cuantumului penalizării, este absolut necesar ca unitatea bancară ce deserveşte plătitorul, să aplice stampilele privind data avizării, data scadenţei, data decontării efective sau dacă este cazul şi data intrării la cartotecă a facturilor-talon. Existînd aceste date certe se poate efectua un control eficient asupra modului de calcul al penalităţilor fără posibilitatea contestării datelor pentru ambele părţi.

Dispoziţia de încasare supusă avizării plătitorilor se poate folosi şi în alte situaţii precis delimitate de pct. 223 din Instrucţiunile nr. 1/1972 ale Băncii Naţionale din care menţionăm pe cele mai des întîlnite în practica unităţilor economice :

— pentru penalizări pentru neutilizarea factorului putere ;

— decontarea contravalorii rebuturilor definitive sau recuperabile constatate la livrările între furnizorii şi beneficiarii care fac parte din cadrul M.I.C.M.G. şi M.I.C.M.U.E.

Scanned with OKEN Scanner

— recuperarea de către întreprinderi a unor vărsăminte la dispoziția centralelor industriale în sume mai mari decît beneficiile realizate conform dărilor de seamă contabile sau balanțelor de verificare.

1.6. REFUZUL DE PLATĂ. Potrivit pct. 213 din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale Băncii Naționale, beneficiarul este îndreptățit ca înăuntrul termenului de acceptare stabilit, să refuze plata integral sau parțial, după caz, atunci cînd :

a) livrarea produselor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor nu constituie obiectul unui contract sau nu are alt temei legal, cu condiția ca bunurile pentru care se cere plata să nu fi fost folosite ;

b) produsele nu au fost primite pînă la expirarea termenului de acceptare stabilit de bancă ;

c) prețurile sau tarifele pe baza căror s-a stabilit suma de plată sînt mai mari decît cele legale, ori suma de plată a fost stabilită în mod eronat ;

d) nu sînt respectate clauzele contractului cu privire la cantitate, calitate, termen de livrare sau alte clauze contractuale ;

e) nu s-au primit documentele prevăzute in contract, fără de care produsele nu pot fi recepționate, folosite, valorificate sau facturate la extern ;

f) suma pretinsă nu este datorată.

Se precizează că în cazurile cînd există temei numai pentru refuz de plată parțial nu se admite refuz integral.

În cazul produselor expediate în vagon comun, refuzul de plată pentru nesosirea acestor produse se poate face numai dacă pe factură nu s-a menționat adresa la care a fost expediat vagonul, iar în cazul cînd s-a făcut această mențiune, numai dacă plătitorul prezintă băncii confirmarea din partea destinatarului principal de neprimire a produselor.

Exercitarea dreptului de refuz de plată se face de beneficiari printr-o scrisoare adresată băncii în care se menționează suma refuzată, numărul, data și valoarea facturii-talon, emitentul acesteia, termenul de plată și motivele refuzului.

În cazul în care cumpărătorul a consumat sau valorificat marfa sau cînd a convenit cu furnizorul în acest sens, este obligat să revină asupra refuzului și să efectueze plata din proprie inițiativă.

Potrivit pct. 217 din Instrucțiunile nr. 1/1972, în anumite situații precis delimitate, cumpărătorul poate formula refuz de plată ulterior, astfel :

a) în cazul facturilor-talon prevăzute cu mențiunea „livrare prin delegat“ dacă : mențiunea nu corespunde realității ; prețurile sau tarifele

pe baza cărora s-a stabilit suma de plată sînt mai mari decît cele legale, ori suma de plată a fost stabilită în mod eronat ; nu sînt respectate clauzele contractuale cu privire la calitate sau alte clauze contractuale ; suma a fost achitată anterior.

Nu sînt admise refuzuri ulterioare de plată pentru lipsuri cantitative sau livrări înainte de termen. Explicația acestei interdicții constă în aceea că recepția cantitativă făcîndu-se la furnizor chiar de delegatul cumpărătorului, răspunderea pentru eventuale diferențe cade în sarcina acestuia.

De asemenea, se presupune că delegatul cumpărătorului a preluat de la furnizor produsele conform termenului contractual sau în cazul livrărilor anticipate preluarea s-a făcut cu încuviințarea unității care l-a delegat.

b) în cazul decontării prin „tranzit achitat" dacă unitatea intermediară consideră întemeiat refuzul de plată din partea cumpărătorului ;

c) pentru recuperarea contrastaliilor decontate fără acceptare, dar nedatorate.

Refuzul de plată ulterior referindu-se la situații în care documentele au fost decontate inițial de bancă fără consimțămîntul plătitorului, pentru recuperarea sumelor ce fac obiectul refuzului, plătitorul trebuie să prezinte la bancă o dispoziție de încasare în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la primirea extrasului de cont eliberat de bancă, în cazul cînd plata s-a făcut în termen sau de la data trecerii la restanță a talonului (în cazul lipsei de disponibil în cont) în cazul livrărilor prin delegat. Același tremen de 10 zile, se acordă și în cazul livrărilor în tranzit achitat calculate de la data primirii de către veriga intermediară a refuzului de plată din partea beneficiarului mărfii.

Dispozițiile de încasare privind refuzul ulterior de plată se decontează fără consimțămîntul furninzorului.

Dispozițiile de încasare emise de unitățile intermediare, în cazul refuzului ulterior, pentru operații în cadrul tranzitului achitat trebuie să fie însoțite de refuzul de plată primit de la cumpărător.

Dispozițiile de încasare privind refuzul de plată ulterior trebuie să conțină detaliile necesare identificării facturilor la care se referă refuzul și motivul acestuia.

Precizăm faptul că stornarea sumelor refuzate din contul curent al beneficiarului se face înaintea oricăror alor plăți pentru care ordinea de preferință este stabilită prin art. 145 din Instrucțiunile nr. 1/1972 ale Băncii Naționale.

Acest fapt conferă refuzului de plată ulterior un caracter executoriu imediat și necondiționat.

Scanned with OKEN Scanner

2. DECONTĂRILE ÎNTRE ÎNTREPRINDERI ȘI CENTRALE

2.1. DECONTĂRILE EFECTUATE DE ÎNTREPRINDERI ÎN CONTUL CENTRALELOR INDUSTRIALE. În desfășurarea activității economico-financiare a întreprinderilor și centralelor industriale, în mod organic, se realizează o serie de raporturi cu caracter financiar cu privire la formarea unor fonduri, finanțarea unor secțiuni de plan etc. a căror finalizare în fapt se realizează prin intermediul decontărilor.

Principalele domenii în care între întreprinderi și centrale industriale au loc operațiuni de decontări cu caracter permanent sînt :

— vărsarea beneficiilor planificate prevăzute ca atare în planul financiar și a celor realizate peste plan ;

— vărsarea cotelor necesare constituirii fondului pentru tehnica nouă, a sumelor rezultate din valorificarea obiectivelor de plan tehnic și a plusului de surse rezultate în urma regularizărilor efectuate pe baza bilanțurilor contabile trimestriale ;

— vărsarea cotei de 15% din amortizarea aferentă mijloacelor fixe utilizate după expirarea duratei de serviciu normate.

● **Decontările privind beneficiul.** Potrivit dispozițiilor referitoare la repartizarea și vărsarea beneficiilor unităților economice de stat din Legea nr. 11/1971, H.C.M. nr. 859/1970 precum și instrucțiunile nr. 1503 din 9.II.1972 elaborate de Ministerul Finanțelor privind planificarea, repartizarea și vărsarea beneficiilor, plătitori ai sumelor cuvenite bugetului din beneficii sînt centralele și unitățile asimilate acestora.

Sumele și termenele pentru efectuarea vărsămintelor din beneficii de către întreprinderi se stabilesc de către centrale în funcție de asigurarea respectării de către centrale a termenelor și proporțiilor stabilite la pct. 9 din Instrucțiunile M.F. nr. 1503/1972, astfel :

— beneficiile trimestriale planificate pentru buget se defalcă în proporție de 30% în prima lună și cîte 35% în celelalte două luni ;

— sumele cuvenite bugetului stabilite conform aliniatului precedent se varsă în două rate egale și anume, la 20 ale lunii și la 5 ale lunii următoare.

Vărsămintele din beneficiile planificate la buget pentru chenzina a II-a a lunii decembrie se efectuează de către centrale în ultima zi lucrătoare a anului.

Este de reținut faptul că vărsarea de către întreprinderi a beneficiului datorat centralei, se face numai în limita sumelor acumulate în contul 341/04 „Cont de acumulări și de împrumut pe documente de decontare" — analitic „Beneficii și subvenții".

Nevărsarea în proporțiile și la termenele stabilite a beneficiului către bugetul statului, atrage după sine plata de majorări aplicate de

Scanned with OKEN Scanner

organele bancare conform H.C.M. nr. 859/1970, art. 22. Menționăm că aplicarea majorărilor legale pentru nevărsarea beneficiului datorat bugetului are loc și în cazul în care neefectuarea vărsămintelor în limita cotelor prevăzute în plan și la termenele stabilite s-a datorat lipsei de acumulări în contul 341/04.

Beneficiile peste plan determinate la nivelul întreprinderilor rămase după constituirea fondului suplimentar de premiere și rambursarea creditelor de mică mecanizare pentru lucrări puse în funcțiune în anul de plan se varsă la centrala industrială.

La regularizarea vărsămintelor din beneficii pe baza bilanțurilor contabile trimestriale efectuată de întreprinderi la dispoziția centralelor trebuie să se țină seama de următoarele :

— sumele ce se mai cuvin centralelor ca diferență între cele vărsate efectiv și cele stabilite potrivit bilanțului contabil, se varsă în termen de 10 zile de la data legală pentru încheierea și depunerea bilanțului contabil ;

— sumele vărsate în plus se compensează începînd cu primul termen de plată, sau se restituie la cerere.

● **Decontările privind fondul pentru tehnică nouă ; vărsămintele pentru constituirea fondului centralizat de tehnică nouă.** În conformitate cu Instrucțiunile C.S.P., M.F., B.N.R.S.R. și D.C.S. nr. 112.510/1967 date în aplicarea H.C.M. nr. 121/1963 și 1.633/1967 cu privire la finanțarea introducerii tehnicii noi, întreprinderile au obligația de a include lunar în costurile de producție suma aferentă fondului pentru introducerea tehnicii noi, determinată prin aplicarea cotei procentuale comunicată de centrala industrială, asupra prețului de cost de uzină planificat al producției marfă planificată.

Suma absolută prevăzută în plan se înregistrează în contabilitate lunar, în proporție de $\frac{1}{3}$ din suma prevăzută în planul prețului de cost trimestrial în contul 521 „Cheltuieli generale ale întreprinderii".

Suma astfel înregistrată în contabilitate, se virează de către întreprinderi chenzinal, în rate egale, în zilele de 16 și ultima zi a lunii, la dispoziția centralei industriale tutelare, pentru constituirea fondului centralizat pentru introducerea tehnicii noi.

În cazul cînd, ca urmare a modificării planului prețului de cost și implicit a cotei pentru tehnica nouă, viramentele efectuate pînă la data modificării sînt mai mari decît sumele datorate fondului centralizat, diferențele virate în plus se scad din suma cuvenită a se vira pentru chenzina imediat următoare.

Sumele datorate fondului de tehnică nouă din cota inclusă în acest scop în planul prețului de cost, se virează centralei industriale integral, nefiind permisă reținerea din această cotă a sumelor necesare pentru finanțarea cheltuielilor efectuate.

Scanned with OKEN Scanner

• **Vărsarea sumelor rezultate din valorificarea obiectivelor finanţate din fondul pentru introducerea tehnicii noi.** Sumele realizate de către întreprinderi prin valorificarea obiectivelor finanţate din fondul pentru introducerea tehnicii noi, se virează în contul centralei industriale tutelare, pentru reîntregirea fondului centralizat de tehnică nouă, în cel mult trei zile de la realizarea acestora.

Obiectivele finanţate din fondul pentru introducerea tehnicii noi se consideră valorificate în sensul aliniatului precedent în următoarele cazuri :

— în cazul vînzării la clienţi, în momentul încasării preţului legal stabilit ;

— în cazul preluării la producţie sau la investiţii ;

— la transferarea unui obiectiv la o altă întreprindere, în momentul încasării cheltuielilor efectuate de la întreprinderea unde s-a transferat obiectivul ;

— în cazul casării unui obiectiv şi s-au valorificat materialele rezultate.

• **Virarea sumelor rezultate drept plus de surse cu ocazia încheierii bilanţurilor trimestriale şi anuale.** Trimestrial şi anual pe baza bilanţului contabil, întreprinderile efectuează regularizarea între cheltuielile efective pentru realizarea obiectivelor de tehnică nouă şi sursele de finanţare a planului de tehnică nouă.

• **Decontările privind amortizarea aferentă fondurilor fixe după expirarea duratei normate de serviciu.** Potrivit art. 11 al. b din Legea nr. 62/1968, o cotă de 15% din amortizarea aferentă fondurilor fixe utilizate după expirarea duratei de serviciu normate se repartizează la dispoziţia centralei industriale pentru finanţarea unor lucrări de investiţii productive, în întreprinderile din subordine.

Din această cotă, în conformitate cu Art. 24 pct. b. din Legea nr. 11/1971 centrala constituie la dispoziţia sa un fond pentru investiţii.

Menţionăm că fondul pentru investiţii se constituie în totalitatea sa atît din cota de 15% din amortizarea aferentă fondurilor fixe utilizate după expirarea duratei de serviciu normate, cît şi din o anumită cotă din beneficiul anual.

2. 2. **DECONTĂRILE EFECTUATE DE CENTRALELE INDUSTRIALE ÎN CONTUL ÎNTREPRINDERILOR SUBORDONATE.** Principalele domenii în care între centralele industriale şi întreprinderile subordonate au loc operaţiuni de decontări, le prezentăm mai jos.

• **Decontările privind finanţarea cheltuielilor pentru introducerea tehnicii noi.** Sumele necesare realizării obiectivelor prevăzute în planul tehnic al întreprinderii privind asimilarea de noi produse şi instalaţii, introducerea procedeelor tehnologice noi sau modernizarea produselor

Scanned with OKEN Scanner

existente și procedeelor tehnologice existente în producție sînt prevăzute în planul de finanțare a tehnicii noi.

Pe baza planului de finanțare, centrala industrială virează întreprinderilor subordonate sumele aferente obiectivelor ce urmează a se realiza, din fondul centralizat de tehnică nouă constituit pe baza contribuției întreprinderilor.

Virarea sumelor prevăzute în planul de finanțare se face în termen de maximum 5 zile de la începutul lunii pentru luna în curs, precum și ori de cîte ori este nevoie (Art. 22 din Instrucțiunile C.S.P., M.F., B.N.R.S.R. și D.C.S. nr. 112.510/1967 date în aplicarea H.C.M. nr 121/1963 și nr. 1683/1967.

Fondurile pentru executarea obiectivelor de tehnică nouă se păstrează și evidențiază într-un cont separat deschis la bancă denumit „cont de disponibilități pentru finanțarea introducerii tehnicii noi" (circ. B.N.R.S.R. nr. 2 din 7 ianuarie 1974, pct. 9).

Alimentarea (virarea) sumelor de către centrale în contul întreprinderilor, pentru efectuarea cheltuielilor legate de planul tehnic se face cu controlul prealabil al unităților băncii, care efectuează aceste operații numai în limita planului pentru obiectivele cuprinse în plan și ținînd seama de cheltuielile realizate efectiv.

Sistemul de lucru instituit de la 1.I.1974 privind eliberarea fondurilor pentru efectuarea cheltuielilor legate de planul tehnic este următorul :

Pentru obiectivele care intră în producția industrială. La începutul fiecărei luni, se virează din contul de disponibilități pentru finanțarea tehnicii noi în contul curent al întreprinderii sumele necesare pe luna respectivă.

În acest scop, întreprinderile trebuie să prezinte băncii, situații decont prin care să justifice sumele primite.

Fondurile necesare cheltuielilor ce urmează a se efectua în luna următoare se virează în contul curent al întreprinderii ținîndu-se seama de :

— prevederile din plan pe luna respectivă și
— fondurile rămase neconsumate din luna precedentă.

Virarea sumei respective se face numai dacă din analiza efectuată de orgnele bancare rezultă că :

— s-au respectat obiectivele prevăzute în plan și termenele de execuție ;
— cheltuielile, pe fiecare obiectiv, se încadrează în devizele stabilite ;
— s-au valorificat în termen, obiectivele finalizate.

Pentru obiectivele care nu intră în producția industrială. Plățile se efectuează direct din contul în care se păstrează fondurile pentru tehnica nouă.

Scanned with OKEN Scanner

Trimestrial, pe baza bilanțului contabil al fiecărei întreprinderi, centrala industrială efectuează regularizarea minusului de surse privind finanțarea planului de tehnică nouă (în cazul în care rezultă minus de surse).

Sumele din fondul pentru introducerea tehnicii noi rămase neconsumate la sfîrșitul fiecărui an se reportează în anul următor constituind surse de finanțare a obiectivelor din planul tehnic și de cercetare pentru acel an.

● **Decontările privind acoperirea temporară a unor nevoi financiare urgente ale întreprinderilor.** Potrivit art. 26 din Legea nr. 11/1971 centrala industrială constituie din beneficiile planificate un fond de rezervă ce se determină prin aplicarea unei cote anuale de 1% la valoarea mijloacelor circulante proprii.

Printre alte destinații prevăzute de lege, acest fond se folosește și pentru acoperirea temporară a unor nevoi financiare urgente ale întreprinderilor subordonate.

În conformitate cu Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1503/1972 Cap. B „Repartizarea beneficiilor centralelor sau unităților asimilate acestora" al. b, acoperirea temporară a unor nevoi financiare urgente ale unităților din subordine se referă la :

— rambursarea creditelor bancare primite în anii anteriori celui de plan privind lucrări de mică mecanizare ;

— rambursarea creditelor bancare privind creșterile de mijloace circulante.

În ambele cazuri, ajutorul financiar temporar se acordă în situația în care beneficiile planificate proprii și celelalte resurse stabilite de normele în vigoare nu sînt suficiente.

Acordarea temporară a ajutorului financiar se face la cererea întreprinderilor și se rambursează pe măsura realizării surselor de finanțare prevăzute în plan pentru destinațiile respective.

3. DECONTĂRILE CU BUGETUL STATULUI, CU BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE ȘI CU BANCA DE INVESTIȚII

3.1. DECONTAREA PRIVIND BENEFICIILE. Potrivit principiilor care stau la baza organizării și conducerii unităților economice prevăzute în Legea nr. 11/1971, atît întreprinderile cît și centralele industriale intră în relații permanente cu bugetul statului ce se realizează prin intermediul decontărilor.

În conformitate cu pct. 10 din Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1503/1972 privind planificarea, repartizarea și vărsarea beneficiilor,

Scanned with OKEN Scanner

plătitori ai sumelor cuvenite bugetului din beneficii sînt centralele și unitățile asimilate acestora, precum și întreprinderile subordonate direct ministerelor, celorlalte organe centrale ale administrației de stat și consiliilor populare.

Ca atare, în planurile financiare ale întreprinderilor subordonate centralelor și unităților asimilate acestora se repartizează pe destinațiile și în ordinea următoare :

a) pentru constituirea fondului de premiere în condițiile prevăzute în dispozițiile legale ;

b) pentru rambursarea creditelor bancare primite în anii anteriori celui de plan privind lucrări de mică mecanizare precum și pentru rambursarea creditelor privind executarea investițiilor centralizate ;

c) pentru rambursarea creditelor bancare privind creșterea planificată a mijloacelor circulante ;

Beneficiile rămase după repartizările menționate mai sus se repartizează ca vărsămînt la dispoziția centralei sau unităților asimilate acestora.

În cadrul centralei industriale beneficiile formate prin vărsămintele efectuate la dispoziția sa de întreprinderile subordonate sînt repartizate pe destinațiile prevăzute în art. 22 din Legea nr. 11/1971 printre care sînt și vărsămintele cuvenite bugetului.

Potrivit pct. B „Repartizarea beneficiilor centralelor sau unităților asimilate acestora", al. „a" din Instrucțiunile M. F. nr. 1503/1972, în mod obligatoriu se planifică drept vărsămînt la buget o cotă de cel puțin 10% din beneficiul total însumat de la unitățile componente pe centrală. În cazul cînd sumele rămase după repartizările prevăzute la pct. a, b și c de mai sus sînt mai mici decît cele calculate a fi vărsate la buget pe baza cotei de 10%, vărsămintele la buget se planifică a fi făcute în limita sumelor rămase.

Beneficiile trimestriale planificate pentru buget se defalcă în proporție de 30% în prima lună și cîte 35% în celelalte două luni.

Vărsarea sumelor către buget se face în două rate egale astfel :

— la 20 ale lunii în curs și la 5 ale lunii următoare.

Dacă termenele de plată din zilele de 20 sau 5, după caz, coincid cu o zi nelucrătoare, vărsămîntul la buget se face în prima zi lucrătoare, fără majorări.

Vărsămintele din beneficiile planificate la buget pentru chenzina a II-a a lunii decembrie se efectuează în ultima zi lucrătoare a anului.

Pentru ca centralele să poată efectua vărsămintele din beneficii în termen este necesar ca beneficiile respective să fie colectate de la întreprinderile din subordine în contul de disponibil la bancă pentru redistribuire în sumele și la termenele stabilite de centrale.

Scanned with OKEN Scanner

Este de reținut faptul că în cazul în care beneficiul realizat de întreprinderile subordonate centralelor este mai mic decît suma planificată a fi vărsată la centrală aceasta **se repartizează în întregime la centrală.**

De asemenea în cazul în care beneficiile preluate de întreprinderile în subordine sînt mai mici decît vărsămintele planificate la buget acestea **se repartizează în întregime la buget.**

Beneficiile realizate peste plan se determină la nivelul întreprinderilor. La nivelul centralelor, beneficiile peste plan sînt cele rezultate din însumarea beneficiilor peste plan de la întreprinderile în subordine.

Cota din beneficiile peste plan cuvenită bugetului se repartizează de către unitățile economice de interes republican în conformitate cu art. 17 din H.C.M. nr. 859/1970 astfel : 80% se varsă la bugetul republican ; 20% se varsă la bugetul județului pe teritoriul căruia își au sediul.

Unitățile economice de interes republican cu sediul în municipiul București varsă 90% la bugetul republican ; 10% la bugetul municipiului București.

Cota cuvenită bugetelor locale din beneficiile peste plan realizate de unitățile economice republicane se păstrează în cursul anului în conturile unităților iar la sfîrșitul anului se varsă la bugetele locale în termen de 10 zile de la încheierea bilanțului contabil anual (art. 18 din Instrucțiunile M.F. nr. 1503/1972).

Regularizarea vărsămintelor din beneficii pe baza bilanțurilor contabile trimestriale și anuale se efectuează pentru întreaga perioadă scursă de la începutul anului astfel :

— sumele ce se mai cuvin bugetului ca diferență între cele efectiv vărsate de la începutul anului și cele stabilite potrivit bilanțului contabil, se varsă la buget în termen de 10 zile de la data legală pentru încheierea și depunerea bilanțului contabil ;

— sumele vărsate în plus la buget față de beneficiul cuvenit (în cadrul planului și peste plan) se compensează cu sumele datorate începînd cu primul termen de plată ce urmează după încheierea bilanțului contabil trimestrial sau se restituie centralei la cerere.

În cazul regularizării pe baza bilanțului contabil anual, sumele vărsate în plus se restituie centralelor în același termen.

O atenție deosebită trebuie acordată de organele financiare din întreprinderi și centrale graficului de vărsăminte datorate bugetului statului deoarece potrivit art. 22 din H.C.M. nr. 859/1970, nevărsarea sumelor datorate la termenele de plată și în condițiile stabilite atrage după sine plata unei majorări de 0,05% asupra sumei datorate pentru fiecare zi de întîrziere.

Scanned with OKEN Scanner

3.2. **DECONTĂRILE PRIVIND IMPOZITUL PE CIRCULAȚIA MĂRFURILOR.** Impozitul pe circulația mărfurilor reprezintă o formă de prelevare la bugetul statului a unei părți din acumularea bănească cuprinsă în prețuri și tarife.

Produsele supuse impozitării modul de calculare și de plată a impozitului pe circulația mărfurilor sînt reglementate de H.C.M. nr. 1276/1962 precum și de Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1600/1962 Ediția III-a în vigoare de la 1.I.1974.

Impozitul pe circulația mărfurilor este cuprins în prețurile de producție și în prețurile de livrare stabilite pentru mărfuri, în tarifele stabilite pentru transporturi, prestări de servicii sau executări de lucrări, precum și în prețurile aplicate de unitățile de alimentație publică.

Impozitul pe circulația mărfurilor se stabilește de Ministerul Finanțelor prin liste de impozit în care sînt indicate mărfurile supuse impozitării, cota de impozitare precum și alte mențiuni privind modul de calcul.

Plătitori ai impozitului pe circulația mărfurilor sînt toate organizațiile economice socialiste care funcționează pe principiul gestiunii economice proprii și care realizează impozit pe circulația mărfurilor prin prețuri sau tarife.

Impozitul pe circulația mărfurilor cuprins în prețuri sau tarife se calculează :

a) prin cote procentuale aplicate asupra prețurilor de producție sau de livrare, asupra tarifelor ;

Calculul impozitului pe circulația mărfurilor prin cote procentuale se face folosind formula :

$$\text{Impozitul} = \frac{\text{Preț de producție sau de livrare} \times \text{cota de impozit}}{100}$$

b) prin cote fixe pe unitatea de măsură, prin înmulțirea cantităților de mărfuri cu cota fixă de impozit stabilită pe unitatea de măsură respectivă ;

c) prin diferența între prețurile de livrare și prețurile de producție, între prețurile de livrare și prețurile unice de înregistrare plus adaosul fix sau între prețurile unice de înregistrare și prețurile efective de cumpărare, după caz.

Impozitul pe circulația mărfurilor se datorează :

a) din ziua încasării sumelor rezultate din aplicarea prețurilor sau tarifelor.

În cazul facturilor încasate parțial, impozitul pe circulația mărfurilor se datorează din ziua încasării parțiale și proporțional cu această încasare ;

Scanned with OKEN Scanner

b) din ziua trecerii în fabricaţie, pentru produsele din producţie proprie care se decontează în consum la preţuri de producţie sau de livrare care cuprind impozit ;

c) din ziua recepţionării pentru produsele agricole cumpărate, care se înregistrează la recepţionare la preţuri de înregistrare sau la preţuri de livrare ce conţin impozit ;

b) din ziua trecerii în magazinele de desfacere, pentru organizaţiile economice socialiste care îşi desfac mărfurile din producţie proprie prin magazinele de desfacere proprii ;

Întreprinderile şi organizaţiile economice care separă impozitul pe circulaţia mărfurilor în cont distinct, evidenţiază impozitul realizat în contul 341 „Cont de acumulări şi de împrumut pe documente de decontare" — analitic 02 „Impozit pe circulaţia mărfurilor".

Impozitul ce se evidenţiază în contul 341/02 se referă la :

a) Realizarea reprezentînd încasări efectuate la preţuri sau tarife care cuprind impozit pe circulaţia mărfurilor pe măsura încasărilor ;

b) alte realizări, neconstituind încasări, pentru care se datorează impozit pe circulaţia mărfurilor.

Aceste situaţii se referă la :

— impozitul datorat pentru produsele din fabricaţie proprie folosite în cadrul aceleiaşi întreprinderi şi pentru care este reglementată decontarea la preţuri care conţin impozit pe circulaţia mărfurilor ;

— impozitul datorat pentru produsele agricole cumpărate de la producători ;

— impozitul datorat pentru lăzile din lemn din producţie proprie, necuprinse în preţul produselor ambalate, trecute din secţia de producţie în secţia de ambalare ;

— impozitul datorat pentru mărfurile din fabricaţie proprie trecute în unităţi proprii de desfacere.

În aceste cazuri, impozitul respectiv se preia din contul 340 „Cont curent"; în care scop întreprinderea efectuează virarea în contul 341/02. Această virare se face în cel mult două zile de la data cînd s-a efectuat operaţiunea respectivă (data trecerii în consum intern a produselor din fabricaţie proprie, data trecerii lăzilor din lemn din secţia de producţie în secţia de ambalare etc.) ;

c) diferenţe de impozit datorate, constatate de întreprinderi sau stabilite de organele de control.

Termenele legale pentru plata impozitului pe circulaţia mărfurilor sînt :

— **zilnic** sau **semidecadal,** pentru întreprinderile stabilite de Ministerul Finanţelor ;

Scanned with OKEN Scanner

— **lunar,** pentru întreprinderile la care impozitul planificat pe anul în curs nu depășește 1.200 mii lei s-au care plătesc impozitul în mod întîmplător, fără plan :

— **chenzinal,** pentru toate celelalte unități care nu se încadrează în aliniatele de mai sus.

Unitățile plătitoare de impozit pe circulația mărfurilor sînt obligate să calculeze impozitul datorat și să-l verse la buget în termenele de plată stabilite fiind răspunzătoare de exactitatea calculului și de achitarea integrală a sumelor datorate.

În dispoziția de plată pentru virarea la buget a impozitului, este necesar a se indica perioada pentru care se plătește impozitul și impozitul datorat.

Neplata impozitului pe circulația mărfurilor în termenele stabilite atrage majorarea sumei de plată cu 0,05% pentru fiecare zi de întîrziere.

Calculul majorărilor se face din ziua imediat următoare expirării termenului de plată și pînă la inclusiv ziua plății impozitului datorat.

Diferențele de impozit constatate cu ocazia verificărilor efectuate de organele de control se plătesc în termen de două zile de la data procesului-verbal de verificare.

3. 3. DECONTĂRILE PRIVIND IMPOZITUL DE REGULARIZARE. Potrivit H.C.M. nr. 2442/1969 privind unele măsuri de reglare a rentabilității pe produse prin stabilirea unor prețuri cu rentabilitate limitată, la principalele produse industriale fabricate de întreprinderi și care au o rentabilitate la nivel de ramură de peste 10% s-au introdus prețuri de calcul, formate din prețul de cost mediu pe ramură și un beneficiu corespunzător unei rentabilități de 10%.

Diferența dintre prețurile de producție și prețurile de calcul pentru produsele livrate beneficiarilor interni se varsă la bugetul de stat sub formă de **impozit de regularizare.**

Pentru produsele noi, prețurile de calcul se aprobă de ministerul tutelar concomitent cu aprobarea prețurilor de producție.

Livrarea și facturarea produselor către beneficiari se face de întreprinderile furnizoare la prețurile de producție legal stabilite urmînd ca prin încasarea prețului să se realizeze și impozitul de regularizare.

Obligația calculării și plății în termen a impozitului de regularizare revine unităților plătitoare (Instrucțiunile Ministerului Finanțelor Nr. 1506/1970 art. 6).

Impozitul de regularizare cuprins în prețurile de producție se calculează :

Scanned with OKEN Scanner

a) prin diferență între prețurile de producție și prețurile de calcul ;

b) prin cote procentuale aplicate asupra prețurilor de producție ;

c) prin sumă fixă pe unitatea de măsură, prin înmulțirea cantităților de produse cu suma fixă de impozit stabilită pe unitatea de măsură respectivă.

În cazul cînd pentru același produs se datorează atît impozit de regularizare (din prețul de producție), cît și impozit pe circulația mărfurilor (din prețul de livrare) calculul se face separat pentru fiecare impozit.

Impozitul de regularizare se datorează :

a) din ziua încasării sumelor rezultate din aplicarea prețurilor de producție sau de livrare care cuprind acest impozit.

În cazul facturilor încasate parțial, impozitul de regularizare se datorează din ziua încasării parțiale și proporțional cu această încasare.

b) din ziua trecerii în fabricație, pentru produsele din producția proprie care se decontează în consum intern la prețuri de producție ce conțin impozit de regularizare.

Plata impozitului de regularizare se face din 15 în 15 zile, în termen de 3 zile de la expirarea chenzinei (1—15, 16 — ultima zi a lunii) pentru care se datorează impozitul.

Pentru perioada 16—25 decembrie, plata impozitului de regularizare se face în termen de 3 zile de la expirarea acestei perioade.

Virarea impozitului de regularizare către bugetul statului se face de unitățile plătitoare pe baza realizărilor efective ale perioadei pentru care se datorează impozitul.

Unitățile economice care separă impozitul de regularizare în cont distinct, evidențiază impozitul realizat în contul 341 „Cont de acumulări și de împrumut pe documente de decontare", analitic 03 „Impozit de regularizare".

Impozitul de regularizare ce se evidențiază în contul 341/03 se referă la :

a) realizări reprezentînd încasări efectuate la prețuri care cuprind impozit de regularizare, care se separă pe măsura încasărilor ;

b) alte realizări, neconstituind încasări, pentru care se datorează impozit de regularizare.

Exemplu : impozitul datorat pentru produsele din fabricație proprie folosite în cadrul aceleiași unități și pentru care este reglementată decontarea la prețuri care conțin impozit de regularizare.

În aceste cazuri, impozitul datorat se preia din contul 340 „Cont curent", în care scop întreprinderea efectuează virarea cu dispoziție

Scanned with OKEN Scanner

de plată în contul 341/03 în termen de cel mult două zile de la data cînd s-a efectuat operațiunea respectivă ;

c) diferențe de impozit constatate de întreprinderi sau stabilite de organele de control.

3.4. **ALTE DECONTĂRI CU BUGETUL STATULUI.** În categoria „Alte decontări cu bugetul statului" s-au inclus :

— decontările privind impozitul asupra remunerării ;

— decontări privind impozitul asupra clădirilor ;

— decontări privind sumele datorate și încasate de la debitorii reactivați ;

— decontările privind datoriile prescrise ;

— decontările privind diferențele de preț provenite din pagube recuperate de la vinovați.

● **Decontările privind impozitul asupra remunerării.** Impozitul asupra remunerării și alte forme de retribuire a personalului este reglementat prin H.C.M. nr. 545/1970 și Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1527/1970 pentru aplicarea acestei hotărîri.

Principalele probleme legate de aplicarea reglementărilor privind impozitul asupra remunerării sînt :

— aplicarea corectă a cotelor de impozit pe baza calculatoarelor de impozit elaborate de Ministerul Finanțelor, distinct pentru : persoanele cu copii și cele în vîrstă pînă la 25 ani ; persoanele fără copii ;

— modul de impozitare a veniturilor realizate de la locul principal de muncă al personalului și cele obținute de la locurile secundare de muncă ;

— principiile de calculare a impozitului asupra remunerării și altor venituri realizate de personalul unității : calculare lunară ; aplicarea cotelor de impozit la totalul veniturilor realizate prin cumulare (cu excepțiile prevăzute de lege).

— reducerile de impozit ;

— vărsarea impozitului la bugetul de stat.

Impozitul asupra retribuirii și pe veniturile asimilate acestora din punct de vedere al impunerii se calculează, se reține și se varsă la buget potrivit art. 10 și 11 din Decretul nr. 153/1974 și paragrafelor corespunzătoare din Instrucțiunile nr. 290/1954.

Este de menționat că vărsarea impozitului asupra retribuirii se efectuează pe bază de dispoziție de plată, de regulă cu ocazia ridicării drepturilor pentru chenzina a II-a a fiecărei luni.

● **Decontările privind impozitul asupra clădirilor.** Stabilirea impozitului asupra clădirilor aparținînd unităților economice este reglementată de Decretul nr. 1/1952. Potrivit Cap. II și III din acest decret,

Scanned with OKEN Scanner

întreprinderile și organizațiile de orice fel din sectorul socialist sînt obligate să întocmească o „declarație" pentru stabilirea impozitului anual asupra clădirilor din orașe.

Elementele de bază cuprinse în **declarație** pentru stabilirea acestei categorii de impozit sînt : enumerarea pentru identificare a corpurilor de clădiri de la aceeași adresă, cu destinația lor ; valoarea construcției înscrisă în inventar la 1.I. al anului respectiv ; cota de impozit (%) ; impozitul de plată.

Dacă o întreprindere are două sau mai multe imobile situate la adrese deosebite (chiar pe aceeași stradă dar la numere diferite) este necesar a se întocmi atîtea declarații cîte imobile are.

Impozitul se calculează pe baza cotelor prevăzute în Decretul nr. 18/1952 la art. 8.

Virarea impozitului asupra clădirilor se face de unitățile economice pe bază de dispoziție de plată în contul Inspecției financiare teritoriale la teremenele de plată stabilite de Decretul nr. 27/1970, astfel :

— pînă la 31 martie, în proporție de 50% din impozitul datorat pe întregul an ;

— pînă la 30 septembrie, pentru restul de 50%.

În cazul în care în cursul anului intervin modificări în situația inițială a clădirilor, întreprinderile au obligația de a întocmi declarații suplimentare pentru stabilirea impozitului datorat în funcție de modificările intervenite.

Pentru neachitarea în termen a impozitului pe clădiri, în conformitate cu art. 36 din Decretul nr. 18/1952 modificat prin Decretul nr. 561/1956 se aplică majorări de 0,75% pentru fiecare lună sau fracțiune de lună întîrziere.

● Decontările privind taxa asupra fondurilor și asupra terenurilor. Taxele asupra fondurilor și terenurilor se calculează de unitățile economice, se includ în costurile de producție și se datorează bugetului statului.

Aceste taxe se aplică în mod eșalonat pe ramuri ale economiei naționale pe măsura reașezării prețurilor și sînt diferențiate în funcție de ramura din care fac parte fiecare unitate economică producătoare.

● **Decontările privind sumele datorate și încasate de la debitorii reactivați.** În vederea aplicării corecte a prevederilor legale privind reactivarea debitelor, organele financiar-contabile din întreprinderi și centrale trebuie să cunoască în detaliu următoarele probleme : procedura de constatare a insolvabilității ; evidența insolvabililor ; aplicarea prescripției ; reactivarea debitelor.

Pentru nevărsaresa în termen a sumelor prescrise datorate bugetului, unităților plătitoare li se aplică majorări de 0.05% pentru fiecare zi de întîrziere (art. 4 din Decretul 219/1960).

Scanned with OKEN Scanner

● **Decontările privind diferențele de preț provenit din pagube recuperate de la vinovați.** Modul de stabilire a valorii pagubelor cauzate avutului obștesc, pentru bunurile care nu au prețuri cu amănuntul legal stabilite este reglementat de Decretul nr. 220/1970 și H.C.M. nr. 532/1963.

Potrivit acestor acte normative valoarea pagubelor cauzate avutului obștesc pentru bunurile care nu au prețuri cu amănuntul legal stabilite, dar au stabilite prețuri de producție sau de livrare, ori prețuri de contractare sau de achiziție, se calculează prin aplicarea asupra acestor prețuri a coeficienților prevăzuți în anexa la H.C.M. nr. 532/1963.

Rezultă că imputarea în sarcina persoanelor vinovate a unor astfel de bunuri se face la valori mai mari decît cele cu care au figurat în evidența întreprinderii.

În asemenea situații, sumele rezultate peste valorile de înregistrare ale bunurilor imputate sînt datorate bugetului statului.

Vărsarea la buget a diferențelor rezultate din evaluarea pagubelor cauzate avutului obștesc pentru bunuri care nu au prețuri cu amănuntul legal stabilite se face pe măsura recuperării debitelor sau cel mai tîrziu la data recuperării integrale a pagubei de către unitatea păgubită.

● **Alte vărsăminte către bugetul statului.** În afara raporturilor cu bugetul statului ce au un caracter relativ permanent în cadrul activității unităților economice, prezentate în cadrul capitolului „Decontările cu bugetul statului" în practica întreprinderilor și centralelor mai întîlnim o seamă de situații în care acestea intră în relații ocazionale cu bugetul statului pe care ne limităm a le enunța și anume :

— virarea taxelor pentru operațiunile efectuate de organele de metrologie ;

— penalizările stabilite de unitățile bancare pentru nerespectarea unor norme referitoare la circuitul documentelor ;

— amenzile contravenționale stabilite de organele de control ;

— soldul creditor al contului 521 „Cheltuieli generale ale întreprinderii" analitic 36 „amenzi și penalizări" ;

— reținerile din retribuții rămase definitive la finele anului ca urmare a nerealizării indicatorilor de plan stabiliți drept criteriu pentru acordarea integrală a retribuției.

— sumele rămase neconsumate din fondul de retribuire planificat pentru personalul tehnic, economic, de altă specialitate și administrativ, determinate în conformitate cu art. 2 și 3 din Legea nr. 18/1971 ;

— diverse alte taxe prevăzute de dispoziții legale.

Scanned with OKEN Scanner

3.5. DECONTĂRILE CU BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE. Raporturile unităţilor economice cu bugetul asigurărilor sociale cuprind două categorii de fonduri care se realizează atît prin contribuţia unităţilor cît şi a personalului, după caz şi anume : contribuţii pentru Asigurărilor Sociale de Stat ; contribuţii pentru pensia suplimentară.

● **Decontările privind contribuţia pentru Asigurările Sociale de Stat.** În conformitate cu H.C.M. nr. 4161/1953, cu modificările aduse prin H.C.M. nr. 1359/1954 unităţile economice au obligaţia de a vărsa în contul bugetului Asigurărilor Sociale de Stat o contribuţie lunară calculată prin aplicarea procentului de contribuţie staoilit asupra cîştigurilor brute realizate de personalul unităţii în luna respectivă.

În cîştigul asupra căruia se calculează contribuţia pentru asigurările sociale, nu se cuprind :

— premiile ce se acordă din beneficii ;

— sumele ce se plătesc pentru cheltuielile de deplasare sau transferare ;

— sumele ce se plătesc ca preaviz la desfacerea contractelor de muncă ;

— premii pentru rezultate deosebite din fondul de 0,1% din fondul total de retribuire la dispoziţia conducerii ministerului.

Contribuţiile pentru Asigurările Sociale de Stat se suportă din cheltuielile de producţie sau de circulaţie, după caz, ale unităţilor economice.

Termenul de plată a contribuţiei pentru asigurări sociale este data stabilită pentru plata chenzinei a doua a retribuţiei.

Decontarea se face pe bază de dispoziţie de plată prin depunerea diferenţei dintre contribuţia datorată şi drepturile de asigurări sociale ce se plătesc în cursul aceleiaşi luni, virîndu-se din contul curent al unităţii în contul consiliului local al sindicatelor.

Cheltuielile privind plata drepturilor de asigurări sociale efectuate de unităţile economice ce se reţin lunar din contribuţia datorată pentru asigurări sociale sînt :

— pensii ce se achită prin întreprinderi ;

— ajutoare materiale în cadrul asigurărilor sociale prevăzute de acte normative.

● **Decontările privind contribuţia pentru pensia suplimentară.** Contribuţia pentru pensie suplimentară este reglementată de Legea nr. 27/1966 şi Instrucţiunile nr. T. 46/1967 elaborate de Uniunea Generală a Sindicatelor şi Ministerul Finanţelor.

Potrivit acestor reglementări, în vederea constituirii fondurilor necesare pentru plata pensiei suplimentare, unităţile au obligaţia să calculeze şi să vireze sumele reţinute în acest scop de la angajaţi.

Scanned with OKEN Scanner

Contribuția angajaților pentru pensia suplimentară este de 2% din remunerarea tarifară lunară de încadrare pentru toate categoriile de personal indiferent de felul contractului de muncă și de modul de remunerare a muncii.

Principalele probleme legate de calcularea, reținerea și vărsarea contribuției personalului pentru pensia suplimentară necesar a fi cunoscut de organele din compartimentele financiare din unitățile economice sînt :

1. — Retribuția tarifară asupra căruia se calculează contribuția de 2% și anume :

— Retribuția tarifară brută lunară de încadrare pentru cei retribuiți cu luna ;

— Retribuția tarifară brută de încadrare corespunzătoare la 204 ore, pentru cei retribuiți cu ora ;

— Retribuția tarifară de calcul, pentru cei retribuiți cu cotă procentuală ;

— Retribuția tarifară de încadrare corespunzătoare timpului lucrat în luna respectivă în cazul celor care n-au lucrat întreaga lună.

2. — În cazul angajaților care sînt și pensionari contribuția se calculează numai asupra retribuției tarifare de încadrare ;

3. — Contribuția nu se calculează și reține pe timpul cît angajatul se află în incapacitate temporară de muncă, în concediu de studii cu o durată de pînă la o lună sau concedii fără plată, indiferent de durată ;

4. — Pe timpul concediului de odihnă contribuția se calculează asupra retribuției tarifare de încadrare, corespunzătoare perioadei de concediu ;

5. — Contribuția pentru pensia suplimentară se calculează pe statele de retribuire, prin înscrierea în dreptul fiecărei persoane — în coloane distincte — a retribuției tarifare și a contribuției de 2% datorate ;

6. — Reținerea contribuției pentru pensia suplimentară se face lunar la plata celei de a doua chenzine, sau în cazul unităților care fac plata o singură dată pe lună, la această dată :

7. — Vărsarea sumelor se face prin dispoziție de plată în contul consiliului local al Uniunii Generale a Sindicatelor din R.S.R.

3. 6. DECONTĂRILE CU BANCA DE INVESTIȚII. Raporturile unităților economice cu banca de investiții se referă în principal la virarea de către unități a surselor necesare formării fondurilor destinate finanțării investițiilor.

Fondurile destinate finanțării investițiilor se constituie la nivelul centralelor industriale prin contribuția întreprinderilor din subordine din resursele prevăzute în planul de finanțare-creditare.

Scanned with OKEN Scanner

Potrivit art. 51 din „Normele metodologice privind finanțarea, creditarea și decontarea investițiilor" Nr. 1/1973 ale Băncii de Investiții, unitățile economice subordonate centralelor depun resursele proprii din amortismente și alte resurse la unitatea Băncii de Investiții în raza căreia își au sediul, însă la dispoziția centralei de care aparțin, la nivelul căreia urmează să se concentreze aceste fonduri, în timp ce beneficiile destinate finanțării investițiilor se depun la unitatea Băncii de Investiții, direct de către centrale.

Virarea sumelor necesare constituirii fondurilor pentru finanțarea investițiilor se face în funcție de resursele destinate acestui scop, astfel :

— Amortizarea fondurilor fixe se varsă potrivit Art. 24 din „Regulament" — anexa nr. 1 la H.C.M. Nr. 139/1969, pentru executarea Legii nr. 62/1968, la următoarele termene :

— în ziua de 15 și în ultima zi a lunii, la unitatea bancară care finanțează lucrările de investiții prevăzute în planul de stat, în proporție de 1/6 din suma prevăzută în planul de amortizare pe trimestrul respectiv.

În cazul în care ziua de 15 sau ultima zi a lunii sînt zile nelucrătoare, unitățile economice sînt obligate să efectueze vărsarea amortizării datorate în prima zi lucrătoare anterioare acestor date.

Regularizarea vărsămintelor se efectuează lunar cu ocazia virării amortizării din prima chenzină a lunii următoare, pe baza amortizării efective prevăzută în fișa de calcul a amortizării din luna pentru care se face regularizarea.

Sumele vărsate în minus față de amortizarea rezultată din fișa de calcul lunară se virează odată cu vărsămîntul din prima chenzină, iar sumele vărsate în plus se compensează cu amortizarea datorată la acea dată.

Nevărsarea amortizării la termenele și în condițiile stabilite prin regulament se penalizează cu 0,05% din suma datorată pentru fiecare zi de întîrziere (art. 18 din Legea nr. 62/1968).

— Beneficiile destinate finanțării investițiilor se virează de unitățile plătitoare (centralele industriale) la sucursalele sau filialele Băncii de Investiții, respectiv Băncii pentru Agricultură și Industria Alimentară care le deservesc urmînd regimul stabilit pentru vărsămintele la buget (pct. 11 al. d din Instrucțiunile Ministerului Finanțelor nr. 1503/1972).

Rezultă că atît defalcarea pe luni în cadrul trimestrelor cît și termenelor de vărsare sînt similare cu cele prevăzute pentru vărsarea la buget a beneficiilor stabilite la Art. 9 din Instrucțiunile M. F. nr. 1503/1972.

Scanned with OKEN Scanner

— În categoria altor resurse destinate investițiilor, provenite din virările efectuate de întreprinderi se includ în principal sumele realizate din valorificarea mijloacelor fixe casate, precum și contravaloarea pieselor, agregatelor, materialelor reținute din aceste mijloace fixe, după deducerea cheltuielilor ocazionate de operațiunea de casare.

Aceste resurse se varsă la Banca de Investiții, în momentul realizării lor. (Art. 25 din Regulamentul privind declasarea și casarea bunurilor, aprobat prin H.C.M. nr. 771/1962).

În privința relațiilor între Banca de Investiții și unitățile economice legate de finanțarea, creditarea și decontarea investițiilor, consemnăm faptul că acestea sînt riguros reglementate de „Normele metodologice" nr. 1/1973 ale Băncii de Investiții.

Potrivit acestor norme, creditarea și decontarea investițiilor se efectuează de unitățile băncii pe baza și cu respectarea :

— planului de investiții, aprobat prin planul anual de dezvoltare economico-socială ;

— planul de finanțare-creditare a investițiilor ;

— documentațiilor tehnico-economice legal aprobate.

Planul de investiții este materializat în obective concrete, prevăzute în liste de investiții.

La primirea acestor liste, unitățile băncii verifică dacă :

a) obiectivele, capacitățile, termenele de dare în exploatare și ceilalți indicatori corespund și se încadrează în prevederile planului de investiții aprobat prin planul anual de dezvoltare economico-socială ;

b) fondurile au fost repartizate în următoarea ordine de prioritate :

— pentru punerea în funcțiune a capacităților și obiectivelor ce urmează să fie date în exploatare în anul de plan, inclusiv a celor neterminate din anul precedent ;

— pentru realizarea stadiilor fizice, stabilite prin grafice, la obiectivele în continuare și la cele noi.

Planurile de finanțare — creditate a investițiilor sînt verificate de unitățile băncii, urmărind dacă :

a) au fost respectați indicatorii aprobați prin bugetul de stat ;

b) au fost prevăzute mijloace financiare corespunzătoare pentru îndeplinirea planului de investiții.

Documentațiile tehnico-economice, ce sînt supuse avizării de către unitățile băncii de investiții conțin următoarele :

— studiul tehnico-economic sau proiectul în fază unică — memoriul general și partea economică — elaborate conform normelor de conținut stabilite prin H.C.M. nr. 900/1970 ;

— avizul consiliului tehnico-științific asupra documentației tehnico-economice, însușit de conducerea organului în competența căruia este aprobarea ;

Scanned with OKEN Scanner

— graficul de eşalonare a investiţiilor potrivit art. 8 din H.C.M. nr. 900/1970.

Pentru avizarea utilajelor cu sau fără montaj şi obiectelor de inventar de natura fondurilor fixe, la care — potrivit H.C.M. nr. 900/1970, art. 6, lit. c — nu se întocmesc studii tehnico-economice, unităţile băncii primesc memorii de justificare a necesităţii şi eficienţei economice a achiziţiilor propuse.

Admiterea la finanţare şi decontare a investiţiilor se face astfel :

a) pentru investiţiile pentru care se întocmesc studii tehnico-economice :

— unităţile economice, beneficiare de investiţii trebuie să depună la banca finanţatoare o cerere (anexa nr. 1 la normele metodologice) însoţită de următoarele documente :

— documentul de aprobare a investiţiei ;

— studiul tehnico-economic sau proiectul în fază unică, legal aprobate ;

— graficele de eşalonare a investiţiei şi de livrare a utilajelor, corelate cu termenele de punere în funcţiune ;

— aprobările legale pentru folosirea terenului pe care se amplasează investiţia.

b) pentru investiţiile pentru care nu se întocmesc studii tehnico-economice :

Unităţile economice trebuie să depună la banca finanţatoare o cerere (anexa nr. 1 la normele metodologice) şi memoriile de justificare a eficienţei economice avizate anterior de bancă şi aprobate de colectivele de conducere ale organelor în competenţa cărora intră aprobarea acestor investiţii.

Decontarea lucrărilor de investiţii.

a) Decontarea lucrărilor de construcţii-montaj executate în antrepriză.

Lucrările de construcţii-montaj executate în antrepriză se decontează de banca finanţatoare, lunar, pe bază de taloane-situaţie de plată, întocmite de organizaţiile de construcţii şi acceptate de beneficiarii de investiţii.

b) Decontarea lucrărilor de construcţii-montaj executate în regie.

Lucrările de construcţii-montaj ce se execută în regie se decontează, indiferent de valoarea investiţiei, pe elemente de cheltuieli (manoperă, materiale etc.).

c) Decontarea utilajelor, mijloacelor de transport, uneltelor, accesoriilor de producţie şi inventarului gospodăresc de natura fondurilor fixe.

Decontarea acestor categorii de investiţii se efectuează pe baza documentelor de plată emise de furnizori şi acceptate de beneficiari.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VI

CALCULUL RETRIBUȚIEI ȘI A ALTOR DREPTURI BĂNEȘTI

Activitatea de calcul și retribuire a muncii deține un loc deosebit de important în cadrul compartimentelor financiare din unitățile economice fiind legată de unul din factorii determinanți ai procesului de producere a bunurilor materiale, forța de muncă. Problema retribuirii muncii îmbracă o complexitate de aspecte determinate de obligativitatea respectării cu strictețe a normelor legale privind plata drepturilor personalului unității, specificul proceselor economice din unitatea respectivă, evidența riguroasă a timpului de muncă și a rezultatelor muncii, formele de retribuire aplicate, volumul operațiunilor de evidență și calcul a drepturilor de personal precum și de termenele la care se efectuează plata acestora.

Desfășurarea unei activități riguros corectă în acest domeniu de maximă importanță implică în primul rînd o organizare corespunzătoare atît la nivelul fiecărui loc de muncă (atelier, secție etc.) cît și la nivelul întregii unități.

Problemele de bază ce se cer a fi soluționate și puse la punct în legătură cu calculul și retribuirea personalului unităților economice constituie obiectul analizei în cadrul acestui capitol.

Organizarea în mod corespunzător a activității de evidență, calcul și plată asigură premizele aplicării principiului retribuirii după cantitatea și calitatea muncii prestate.

Facem mențiunea că principiile privind retribuția muncii vor fi expuse într-o lucrare viitoare — Remunerarea muncii — motiv ce ne determină să ne limităm aici numai la tehnicile de calcul și evidență.

Scanned with OKEN Scanner

1. CALCULUL DREPTURILOR BĂNEȘTI

1. 1. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII DE CALCUL ȘI PLATĂ A DREPTURILOR BĂNEȘTI. În cadrul organizării activității de calcul și plată a drepturilor bănești cuvenite personalului unităților economice se includ următoarele probleme : evidența timpului și a muncii prestate ; calculul retribuției pentru munca prestată și a altor drepturi cuvenite personalului unității ; plata drepturilor bănești.

● **Evidența timpului și a muncii prestate.** La baza calculelor drepturilor bănești cuvenite personalului unităților economice pentru munca prestată stau documentele (formularele) de evidență a muncii.

Evidența muncii prestate trebuie să asigure :

— cunoașterea cuantumului muncii depuse de fiecare persoană în parte și a producției realizate atît cantitativ cît și calitativ, pe produs, subansamblu, reper, operațiuni etc ;

— întocmirea corectă și la timp a documentelor privind prezența la serviciu și folosirea timpului de muncă de către personalul unității ;

— calculul exact și la timp al cuantumului retribuției cuvenită fiecărei persoane, potrivit cantității și calității muncii depuse ;

— înlăturarea oricăror posibilități de a se calcula și plăti drepturi de personal necuvenite ;

— controlul permanent al muncii depuse și al rezultatelor acesteia;

— calculul fondului de retribuire a muncii, analiza structurii acestuia și urmărirea încadrării în fondurile prevăzute în plan ;

— descoperirea rezervelor existente în utilizarea fondului de timp.

Documentele privind evidența muncii sînt tipizate la nivelul întregii economii, cu unele formulare specifice anumitor ramuri de activitate.

Probleme deosebite ridică întocmirea documentelor privind evidența muncii în acord, datorită numărului relativ mare al documentelor folosite pentru măsurarea timpului de lucru și al rezultatelor producției pe fiecare operație tehnologică, reper, subansamblu și produs ca și al numărului mare de persoane care participă la întocmirea și calcularea lor.

Pentru evidențierea muncii în regie (pentru personalul retribuit după unitatea de timp) la baza calculării drepturilor bănești stă evidența prezenței la serviciu.

Documentele privind evidența muncii prestate în acord conțin în principal următoarele elemente :

a) date de identificare ca : denumirea întreprinderii și a secției (atelier, sector, șantier etc.), numărul și denumirea documentului ;

Scanned with OKEN Scanner

b) date de referinţe ca : descrierea sau simbolul lucrării sau operaţiunii, denumirea sau simbolul produsului, reperului sau subansamblului, denumirea sau simbolul contului la care se referă documentul;

c) date de informare ca : materiale necesare fabricării produsului, desenul, modelul, maşina etc ;

d) date de planificare ca : unităţile lansate şi de executat, termenul de execuţie, categoria lucrării, categoria şi numărul muncitorilor necesari, norma de timp şi norma în lei etc. ;

e) date de execuţie ca : marca, numele şi funcţia sau meseria personalului executant, grupa şi categoria de încadrare, retribuţia tarifară pe unitatea de timp, cantităţile executate, calitatea execuţiei, cantităţile rebutate, timpul întrebuinţat etc. ;

f) date privind drepturile cuvenite ca : totalul orelor lucrate, repartiţia cîştigurilor pe brigadă, echipă etc. cîştigul total brut şi altele ;

g) date privind certificarea exactităţii şi aprobării elementelor cuprinse în documente ca : semnătura şefului de secţie (atelier, sector, şantier etc.), a întocmitorilor şi calculatorilor, a controlului tehnic de calitate (C.T.C.), a directorului, a inginerului şef şi a contabilului şef.

Rezultă că documentele privind evidenţa muncii prestate trebuie să conţină toate elementele necesare evidenţei tehnic-operative, contabile şi statistice, atît pentru nevoile întreprinderii cît şi pentru organele ierarhic superioare.

În vederea cunoaşterii nivelului drepturilor plătite muncitorilor peste prevederile documentaţiei tehnice de execuţie este indicat ca documentele emise pentru plata unor lucrări suplimentare neprevăzute în procesul tehnologic să poarte un semn distinctiv (de exemplu, o linie diagonală roşie, sau o ştampilă).

Aceste operaţiuni sînt considerate abateri de la condiţiile normale de lucru (abateri de la desenele tehnice de execuţie, sau de la procesul tehnologic existent) şi ca atare au o influenţă negativă, în majoritatea cazurilor asupra costurilor de producţie şi implicit asupra beneficiului întreprinderii.

Pentru considerente de ordin tehnic şi economic aceste documente se supun aprobării inginerului şef sau după caz şefului compartimentului tehnologic.

Emiterea documentelor pentru evidenţa muncii prestate şi pentru calculul drepturilor băneşti cuvenite muncitorilor în cadrul întreprinderilor industriale poartă denumirea de LANSARE.

Lansarea documentelor de manoperă se face fie în cadrul serviciului Programare-pregătire şi urmărire a producţiei în mod centralizat pentru toate secţiile de fabricaţie de bază, fie în cadrul fiecărei secţii

Scanned with OKEN Scanner

La baza lansării stau comenzile de fabricație emise pentru realizarea planului de producție și fișele tehnologice de execuție a reperelor, subansamblelor și produselor.

Principalele documente folosite pentru evidența muncii și calculul drepturilor cuvenite muncitorilor direct productivi într-o întreprindere constructoare de mașini (domeniu ales pentru exemplificare) sînt :

Fișa de însoțire este documentul care circulă împreună cu reperele, subansamblele și produsele aflate în fabricație, pînă la ultima operație tehnologică și servește la :

— lansarea în fabricație a produselor și reperelor pe comenzi sau loturi ;

— darea în execuție a acestora muncitorilor care lucrează în acord individual sau în acord colectiv (în echipe sau brigăzi) ;

— urmărirea modului de execuție a comenzilor în secțiile de fabricație ;

— recepționarea lucrărilor sau operațiilor executate ;

— stabilirea drepturilor cuvenite muncitorilor ;

— controlul fondului de retribuire consumat.

Bonul de lucru — individual lunar, se folosește în secțiile de fabricație cu producție în masă sau de serie, unde :

— se lucrează în acord individual ;

— se execută zilnic un număr restrîns de lucrări sau operații identice ;

— lucrările sau operațiile executate se recepționează zilnic.

Documentul servește la :

— pontajul prezenței ;

— centralizarea producției executate și a orelor efectiv lucrate pe produse sau lucrări, comenzi, repere și operații ;

— stabilirea cîștigului realizat de muncitori ;

— întocmirea statului de plată ;

— întocmirea lucrărilor de postcalcul.

Raportul de control și retribuire, se folosește în întreprinderile cu producție singulară sau de serie unde remunerarea se face pe bază de acord individual sau colectiv.

Acest document servește la :

— recepționarea producției ;

— controlul fondului de retribuire a muncii consumat. ;

— evidența producției executate zilnic ;

— calculul drepturilor cuvenite muncitorilor care lucrează în acord individual sau colectiv ;

— efectuarea lucrărilor de postcalcul.

Scanned with OKEN Scanner

Acest document se întocmește de organul C.T.C. de la fiecare loc de muncă care înscrie rezultatele recepției pe măsura prezentării pieselor la control, fie cu ocazia predării întregului lot, fie fracționat, pe baza fișelor de însoțire.

După completarea elementelor referitoare la datele cantitative, documentul este predat calculatorilor care continuă completarea cu datele referitoare la retribuție.

Fișa individuală de retribuire, se utilizează pentru cumularea cîștigului realizat de muncitori rezultat din mai multe cîștiguri parțiale extrase din rapoartele de retribuire și control și bonurile de lucru, în decursul lunii.

Servește la :

— centralizarea lunară a cîștigurilor parțiale zilnice sau periodice ale muncitorilor ;

— stabilirea cîștigurilor, calculul impozitului asupra retribuției și a reținerilor, în vederea întocmirii statului de plată pentru muncitori și în același timp pentru informarea muncitorilor privind situația drepturilor bănești pe luna respectivă.

Fișa de evidență a cîștigurilor, se utilizează pentru înregistrarea cîștigurilor realizate în fiecare lună de personalul unității.

Servește ca :

— document pentru evidența timpului lucrat și a timpului nelucrat ;

— document pentru stabilirea drepturilor privind retribuția, indemnizațiile de conducere, indemnizațiile pentru concediu de odihnă, sporurile, premiile și alocațiile de stat pentru copii ;

— document în care se stabilesc diminuările recuperabile din retribuție, inclusiv din idemnizația de conducere, în cazul nerealizării indicatorilor cantitativi și calitativi ;

— document în care se consemnează sumele restituite ca urmare a recuperării nerealizării indicatorilor cantitativi sau calitativi.

Lista de avans chenzinal, se întocmește lunar pe baza documentelor de pontaj și a certificatelor medicale prezentate și se semnează de persoana care o întocmește și de șeful compartimentului pentru care se întocmește.

Servește ca :

— document pentru calculul și plata avansului chenzinal ;

— document pentru reținerea prin stat a avansurilor chenzinale plătite ;

— dispoziție către casierie pentru plata drepturilor cuvenite ;

— document justificativ de înregistrare în contabilitate.

Lista de indemnizații pentru concediu de odihnă, se întocmește cu ocazia plecării personalului unității în concediu de odihnă.

Scanned with OKEN Scanner

Servește ca :

— document pentru stabilirea drepturilor privind indemnizația cuvenită personalului unității pe timpul efectuării concediului de odihnă :

— dispoziție către casierie pentru plata drepturilor curente ;

— document justificativ de înregistrare în contabilitate.

Lista de plata ajutoarelor materiale, se întocmește pe baza certificatelor medicale și a datelor din documentele de evidență a timpului lucrat.

Servește ca :

— document pentru plata ajutoarelor materiale, în contul asigurărilor sociale :

— document pentru calculul impozitului și efectuarea reținerilor legale ;

— dispoziție către casierie pentru plata ajutoarelor materiale ;

— document pe baza căruia se face decontarea lunară a drepturilor de ajutoare materiale plătite în contul asigurărilor sociale ;

— document justificativ de întregistrare în contabilitate.

Statul de retribuire, se întocmește lunar pe baza fișelor individuale de retribuție sau a fișelor de evidență a cîștigurilor, a evidenței și documentelor privind reținerile, a listelor de avans chenzinal, concediilor de odihnă etc.

Servește ca :

— document pentru retribuție și plata alocațiilor de stat pentru copii ;

— document pentru calculul contribuției unității la formarea fondului pentru asigurările sociale ;

— document pentru calculul impozitelor și efectuarea reținerilor din drepturile cuvenite personalului unității ;

— dispoziție către casierie pentru plata drepturilor de personal ;

— document justificativ de înregistrare în contabilitate.

Statul de pensii, se întocmește pentru drepturile cuvenite pensionarilor încadrați în muncă, pe baza fișelor de evidența cîștigurilor.

Servește ca :

— document pentru stabilirea drepturilor cuvenite pensionarilor încadrați (pensii de asigurări sociale și suplimentare) ;

— dispoziție către casierie pentru plata drepturilor cuvenite ;

— document justificativ de înregistrare în contabilitate.

Declarație pentru eliberarea drepturilor pentru retribuirea muncii, se întocmește de compartimentul financiar pe baza recapitulației statelor de retribuire pentru întreaga activitate a unității.

Acest document servește la solicitarea eliberării de către bancă a drepturilor privind retribuirea muncii pe luna respectivă, pe struc-

Scanned with OKEN Scanner

turi de personal și activități, în raport cu îndeplinirea planului de producție.

Prezentînd succint principalele documente tipizate utilizate pentru calculul, evidența și plata drepturilor cuvenite personalului unității facem remarca că aceste documente, deși prezintă o deosebită importanță pentru acest domeniu de activitate ele nu fac parte din categoria formularelor cu regim special de uz general ce se folosesc de unitățile socialiste din întreaga economie prevăzute în lista elaborată de M.F. și D.C.S. prin comunicarea nr. 3.039 din 7 februarie 1974, emisă în baza H.C.M. nr. 1533/1973.

Completarea, verificarea și aprobarea acestor documente implică însă o responsabilitate maximă din partea tuturor organelor care participă la elaborarea lor precum și a acelora care atestă identitatea și participarea efectivă în procesul muncii a personalului înscris în documentele care stau la baza stabilirii drepturilor bănești.

Un rol important revine organelor împuternicite a exercita controlul financiar preventiv al plății sumelor pentru munca prestată și a altor drepturi cuvenite persoanelor încadrate în muncă în respectarea normelor legale și încadrarea în indicatorii planului forțelor de muncă și al retribuirii muncii.

Aceste organe au obligația stabilită prin „Legea nr. 9 privind controlul financiar preventiv" din 29 martie 1974 de a veghea ca toate operațiile care nu sînt legale, necesare, oportune sau economicoase să fie oprite, înainte de efectuare.

1.2. CALCULUL RETRIBUIRII PENTRU MUNCA PRESTATĂ. Activitatea de calcul a drepturilor bănești cuvenite personalului unității implică o organizare de detaliu bine pusă la punct, care să asigure :

— un circuit rațional al documentelor privind evidența muncii prestate și a celorlalte drepturi cuvenite personalului unității ;

— calcularea corectă din punct de vedere legal (al respectării reglementărilor privind modul de calcul) și al efectuării exacte a operațiilor aritmetice ;

— încheierea la termenul stabilit a statelor de retribuire a muncii și a recapitulației pe întreaga întreprindere, pentru a se asigura efectuarea la timp a lucrărilor de calculare a prețului de cost al producției (cheltuielile cu retribuirea muncii fiind un element al costurilor de producție), controlul fondului de retribuire efectuat de organele bancare și în final plata drepturilor cuvenite personalului unității.

În funcție de mărimea și complexitatea unității și a volumului operațiunilor impuse de calculul retribuției personalului, activitatea de calcul a drepturilor bănești poate fi organizată astfel :

Scanned with OKEN Scanner

— în cadrul fiecărei secţii de producţie, pentru muncitori ;

— în cadrul compartimentului financiar, pentru personalul tehnic, economic, administrativ şi din alte specialităţi (inclusiv pentru cel din secţiile de producţie).

În unele unităţi economice întreaga activitate de calcul a drepturilor băneşti cuvenite personalului unităţii este organizată în cadrul compartimentului financiar, atît pentru muncitori cît şi pentru personalul T.E.S.A.

Menţionăm şi faptul că pe baza unor studii elaborate de specialişti ai Institutului Central pentru perfecţionarea cadrelor de conducere din cadrul Academiei „Ştefan Gheorghiu" s-a propus integrarea activităţii de calcul a depturilor de personal în cadrul compartimentelor de Personal-Retribuire din unităţile economice.

În această concepţie se concentrează într-un singur compartiment întreaga activitate corespunzătoare funcţiei de personal a întreprinderii fapt ce apreciem că aplicată în practică va avea efecte pozitive asupra acestui domeniu important de activitate.

În secţiile de producţie, activitatea de calcul a drepturilor băneşti ale muncitorilor se organizează de regulă în cadrul grupelor economice din subordinea contabililor şefi de secţie, calculele şi statele de plată executîndu-se de contabili sau calculatori — care au în responsabilitate un anumit număr de locuri de muncă (ateliere, brigăzi, echipe, muncitori în regie etc.).

Volumul mare de operaţiuni şi calcule impune ca în dotarea acestor grupe economice să existe un număr corespunzător de maşini de calcul. Desigur, în condiţiile efectuării calculelor şi statelor de plată cu ajutorul mijloacelor automate de prelucrare a datelor, aceste operaţiuni sînt mult simplificate, crescînd în acelaşi timp gradul de operativitate şi exactitate al calculelor.

În cadrul secţiilor de producţie, problemele de bază ce trebuie respectate în legătură cu activitatea de calcul a drepturilor băneşti pentru muncitori sînt următoarele :

— asigurarea circuitului normal al documentelor de evidenţă a muncii prestate (rapoartele de control şi retribuire, bonuri de lucru etc.) ;

— realizarea unui pontaj real al timpului de muncă prestat şi o evidenţă clară şi corectă a absenţelor de la serviciu (concedii, absenţe nemotivate, învoiri etc.) ;

— stabilirea şi acordarea sporurilor cuvenite muncitorilor numai pe bază de documente aprobate de cei în drept — pentru cele care se stabilesc de organe interne din unitate (sporul pentru şefii forma-

Scanned with OKEN Scanner

țiilor de lucru, sporul pentru condiții vătămătoare și periculoase etc.) în cadrul unor anumite limite prevăzute de dispozițiile legale sau pentru cele cu caracter general, cu respectarea cotelor prevăzute în actele normative care reglementează unele categorii de sporuri (sporul pentru vechime neîntreruptă în aceiași unitate, sporul pentru ore suplimentare, sporul pentru munca de noapte etc.) ;

— efectuarea corectă a reținerilor din retribuție în limitele prevăzute de dispozițiile legale ;

— asigurarea cunoașterii de către personalul care se ocupă cu calculele drepturilor bănești a reglementărilor privind modul de calcul, stabilite prin diferite acte normative (H.C.M., instrucțiuni, circulări, regulamente etc.).

Calculul și plata drepturilor cuvenite personalului unităților economice se efectuează de regulă în două etape chenzinale astfel :

— chenzina I-a (avansul) pentru perioada 1—15 ale lunii ;

— chenzina II-a (lichidarea) pentru perioada 16—31 ale lunii.

Data plății este stabilită de unitatea bancară care deservește fiecare unitate economică la un interval de aproximativ 7—12 zile față de ultima zi a perioadei pentru care se face plata.

Spre exemplu, plata pentru chenzina I-a a fost fixată pentru ziua de 25 ale fiecărei luni, iar pentru chenzina II-a data de 10 ale lunii următoare.

Decalajul între ultima zi a perioadei la care se referă plata și ziua plății este impus de volumul mare de operațiuni necesare pentru calculul retribuției și întocmirea statelor de plată, de necesitatea unei eșalonări a eliberării sumelor necesare plății de către unitatea bancară către un număr relativ mare de unități economice, social-culturale etc., precum și din alte considerente de ordin economic.

Deosebit de plățile ce se efectuează la date fixe, unitățile economice calculează și plătesc anumite drepturi bănești și pe parcursul lunii, cum sînt :

— indemnizații pentru concediu de odihnă ;

— drepturile bănești pentru personalul plecat din unitate (transfer, demisie, pensionare etc.) ;

— omisiuni sau erori de calcul constatate în statele de retribuire ;

— premii, recompense pentru invenții și inovații ;

— drepturi neridicate în termenul legal și depuse la bancă.

Operațiile legate de calculul drepturilor bănești cuvenite personalului unității sînt specifice fiecărui element al sistemului de retribuire, tehnica de calcul fiind în funcție de prevederile legislației retribuirii muncii, forma de lucru și categoriile de personal.

Tehnica de calcul a drepturilor cuvenite personalului este următoarea :

Scanned with OKEN Scanner

● **Avansul chenzinal,** se calculează după aceleaşi reguli pentru toate categoriile de personal şi anume, în proporţie de 50% din retribuţia tarifară netă corespunzătoare timpului efectiv lucrat în chenzina I-a.

Determinarea sumei cuvenită drept avans chenzinal se face direct în lista de avans chenzinal ce se întocmeşte distinct pentru fiecare loc de muncă (atelier, secţie, serviciu etc.).

Listele de avans chenzinal se întocmesc în două exemplare şi anume :

— originalul stă la baza plăţii ;

— copia serveşte pentru înscrierea sumelor în statul de remunerare ce se întocmeşte pentru întreaga lună.

Listele de avans se semnează de întocmitor şi de şeful compartimentului de muncă la care se referă.

În cadrul compartimentului financiar se întocmeşte recapitulaţia listelor de avans pe baza căreia se emite cecul pentru numerarul ce se ridică de la bancă.

● **Calculul retribuirii muncii.** De regulă, calculul drepturilor cuvenite pentru munca prestată se efectuează la finele fiecărei luni pentru întreaga lună scăzîndu-se avansul acordat pentru chenzina I-a. Tehnica de calcul este diferită pentru muncitori faţă de personalul T.E.S.A. şi anume :

a) **Pentru muncitorii care lucrează în acord,** calculul drepturilor cuvenite se efectuează pe baza rapoartelor de control şi retribuire sau a altor documente utilizate în unitatea respectivă în care sînt consemnate toate elementele necesare calculului cum sînt : numele şi numărul de marcă al fiecărui muncitor ; categoria de încadrare ; operaţiile (reperele) executate ; numărul de bucăţi recepţionate ca bune ; timpul normat şi efectiv ; suma de plată.

Raportul de control şi retribuire se întocmeşte zilnic pentru fiecare echipă sau brigadă şi cuprinde înscrierea tuturor operaţiilor (lucrărilor) executate de membrii colectivului respectiv într-o zi.

Calculul drepturilor cuvenite într-o zi (pe baza unui raport de control şi retribuire) se face prin aplicarea următoarei formule :

Timpul (în minute) aferent numărului de bucăţi executate × Tariful în lei/minut, corespunzător categoriei din care face parte lucrarea (operaţia) respectivă = retribuţia cuvenită pentru bucăţile executate.

Calculul se face pe fiecare rînd al documentului iar la sfîrşit se totalizează întregul raport, obţinîndu-se valoarea drepturilor băneşti cuvenite brigăzii sau echipei pentru ziua respectivă.

Pentru a se cunoaşte drepturile băneşti totale cuvenite fiecărei formaţii de lucru pentru întreaga lună se cumulează toate rapoar-

Scanned with OKEN Scanner

tele zilnice din luna respectivă pentru fiecare brigadă sau echipă în parte. În continuare, pe baza documentelor în care se consemnează prezența la serviciu se determină timpul efectiv lucrat al fiecărui muncitor (în ore). Acesta se înmulțește cu retribuția tarifară pe oră corespunzătoare categoriei de încadrare a fiecărui muncitor și se obține retribuția tarifară lunară aferentă timpului efectiv lucrat pentru fiecare muncitor în parte și prin însumare, pentru întreaga formație de lucru.

Se determină apoi, coeficientul de realizare a suplimentului de retribuție obținut prin munca în acord prin următoarea formulă de calcul :

$$\frac{\text{Totalul drepturilor rezultate din rapoartele de control și retribuire}}{\text{Totalul retribuției tarifare aferente timpului efectiv lucrat}} \times 100 = K \text{ (coeficient spor acord)}$$

Retribuția tarifară aferentă timpului efectiv lucrat rezultată pentru fiecare membru al formației de lucru se înmulțește cu coeficientul de acord determinat prin formula de mai sus și se obține retribuția totală cuvenită fiecărui muncitor.

b) **Pentru muncitorii care lucrează în regie,** determinarea drepturilor bănești lunare se face prin înmulțirea numărului de ore efectiv lucrate într-o lună cu retribuția tarifară orară corespunzătoare categoriei de încadrare a fiecărui muncitor.

Nivelul maxim al orelor efectiv lucrate într-o lună este cel corespunzător duratei normale a unei zile de lucru (8 ore) calculat pentru numărul zilelor lucrătoare din luna respectivă.

c) **Pentru personalul tehnic, economic și din alte specialități (T.E.S.A.),** retribuția lunară este corespunzătoare clasei în care este încadrată fiecare persoană prin decizia conducerii unității, indiferent de numărul zilelor lucrătoare din fiecare lună.

d) **Pentru personalul din activitatea de cercetare și proiectare,** drepturile bănești lunare se stabilesc pe baza retribuției tarifare de încadrare plus sporul realizat pe baza lucrului în acord. Din acestea se reduce fie o cotă de 20% lunar care se depune la CEC și se restituie proiectanților numai după darea în funcțiune și realizarea indicatorilor tehnico-economici prevăzuți în proiectul lucrării pentru care sumele respective au fost reținute (conform H.C.M. nr. 1029/1970), fie — cu acordul proiectanților — în locul reținerilor lunare, se poate reține eșalonat o cotă din retribuția tarifară pînă la constituirea unei garanții care să reprezinte între 20% și o retribuție tarifară lunară. Aceste cote sînt diferențiate pe proiectanți în raport de funcția lor,

Scanned with OKEN Scanner

de natura proiectelor ce le realizează și de durata de execuție pe care o au în mod obișnuit lucrările ce se proiectează (conform H.C.M. nr. 954/1973).

Garanția astfel constituită se consemnează la C.E.C. pe numele proiectanților.

1.3. CALCULUL SPORULUI PENTRU ȘEFII FORMAȚIILOR DE LUCRU. Constituirea formațiilor de lucru și acordarea sporurilor de remunerare cuvenite conducătorilor acestor formații (șefi de echipă sau brigadă) pentru îndrumarea și conducerea activității muncitorilor din subordinea lor sînt reglementate de Legea nr. 57/1974 (legea retribuirii după contitatea și calitatea muncii) art. 70.

Formațiile de lucru (echipe, brigăzi) se aprobă de șeful secției la începutul fiecărei perioade (lună, trimestru) și în mod excepțional în cursul perioadei.

Șefii formațiilor de lucru se recrutează dintre muncitorii care au o înaltă calificare în aceiași meserie cu membrii formației și au un spirit mai dezvoltat de inițiativă și de organizare.

Aceștia iau în primire sarcinile de producție repartizate formației de lucru și răspund de realizarea lor în termenele programate și de calitate corespunzătoare.

Sporul cuvenit șefilor formațiilor de lucru se acordă sub formă procentuală, reprezentînd cel mult 10% din retribuția tarifară a acestora cuvenită pentru timpul efectiv lucrat în luna respectivă (timpul normal și timpul suplimentar cu respectarea prevederilor legale în vigoare).

Cota concretă a sporului în procente ce se aplică la remunerarea tarifară se determină cu ajutorul unor normative, în funcție de locurile de muncă și de numărul muncitorilor din formație (inclusiv șeful formației).

Sporul pentru conducerea formațiilor de lucru nu este un adaus permanent la retribuție și nu se cumulează cu retribuția tarifară la calcularea acordului sau altor drepturi care se calculează pe baza retribuției tarifare.

Acest spor se acordă în afara cîștigului realizat în acord sau în regie și se suportă din fondul de retribuire al unității economice respective. Odată cu încetarea funcționării formației de lucru încetează și plata sporului acordat șefului formației.

Atunci cînd nu au fost realizate sarcinile încredințate formației de lucru, în ceea ce privește calitatea producției, consumul specific de materiale, termenul de execuție etc. sporul pentru conducerea formațiilor de lucru se reduce de către șeful secției pînă la anulare.

Forma de retribuire a șefilor formațiilor de lucru trebuie să fie întotdeauna aceeași cu cea a membrilor echipei sau a brigăzii.

Scanned with OKEN Scanner

1. 4. CALCULUL SPORULUI PENTRU VECHIME NEÎNTRERUPTĂ ÎN ACEIAȘI UNITATE. Sporul pentru vechime neîntreruptă în aceiași unitate se acordă în conformitate cu Art. 66 din Legea nr. 57/1974.

Persoanele care au vechime neîntreruptă în aceiași unitate beneficiază de un spor care se calculează la retribuția tarifară în următoarele procente :

Tranșe de vechime neîntreruptă	Cotele din retribuție tarifară
— între 5—10 ani	3%
— de la 10—15 ani	5%
— de la 15—20 ani	7%
— peste 20 ani	10%

Pentru personalul unităților din industria minieră, pentru muncitorii, mecanicii de locomotivă și personalul din unitățile de exploatare a căilor ferate subordonate Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, a căror activitate este direct legată de siguranța circulației, precum și pentru docheri, conducători de utilaje portuare și operatori de dană, sporul se calculează în următoarele cote :

Tranșe de vechime neîntreruptă	Cote din retribuția tarifară	
	Pentru personalul din unitățile din industria minieră, care lucrează la suprafață	Pentru personalul din celelalte unități prevăzute mai sus
între 1—5 ani	2%	3%
de la 5—10 ani	3%	5%
de la 10—15 ani	5%	7%
de la 15—20 ani	7%	9%
peste 20 ani	10%	12%

Vechimea neîntreruptă în aceiași unitate, necesară pentru stabilirea sporului se calculează în ani împliniți.

Sporul de vechime se calculează și se plătește în cotele de mai sus cu începere de la data de întîi a lunii următoare aceleia în care s-a născut dreptul la acele cote.

Acest spor nu face parte din retribuția tarifară și nu se înregistrează în carnetul de muncă. El face parte din elementele care intră în calculul retribuției medii.

Scanned with OKEN Scanner

Se consideră că au vechime neîntreruptă în aceiași unitate persoanele aflate în următoarele situații :

a) lucrează într-o unitate, pe baza aceluiași contract de muncă încheiat pe durată nedeterminată ;

b) persoanele încadrate în muncă cu contract pe durată nedeterminată care au lucrat în două sau mai multe unități, ca urmare a transferării lor în interesul serviciului (art. 8 lit. a din Legea nr. 1/1970) ;

c) persoanele încadrate în muncă cu contract pe durată nedeterminată care au lucrat în fiecare an, în funcție de necesitățile serviciului cel puțin 6 luni în aceiași unitate sau în unități diferite unde au trecut în mod organizat, la indicația unui organ competent (situație prevăzută de art. 8 lit. b din Legea nr. 1/1970).

Legea nr. 1/1970 prevede în același timp și unele situații — enumerate limitativ în art. 9 — în care deși persoana n-a mai lucrat, totuși beneficiază de vechime neîntreruptă în aceiași unitate cu condiția să se fi încadrat în muncă în termen de 90 zile de la încetarea motivului pentru care n-a mai lucrat. Aceste situații sînt prezentate integral în „Cartea Intreprinderii" — Vol. IV „Viața Economică" SUPLIMENT 1974 pag. 43—46.

În calculul vechimii neîntrerupte în aceiași unitate se includ și perioadele în care personalul unității a fost în incapacitate temporară de muncă, în concediu de odihnă, în concediu de studii sau în concediu fără plată de pînă la 30 zile în cursul unui an calendaristic.

Sporul de vechime neîntreruptă se determină și se plătește lunar. El se calculează asupra retribuției tarifare cuvenită pentru timpul efectiv lucrat în regim normal de lucru.

Prin regim normal de lucru la care se acordă sporul de vechime se înțelege regimul de 8 ore pe zi. La locurile de muncă unde se lucrează în regim de muncă redus (6 sau 7 ore) sau în timpul nopții sporul se calculează asupra retribuției tarifare corespunzătoare timpului efectiv lucrat, ținînd seama că retribuția tarifară în aceste situații este recalculată astfel încît să fie echivalentă celor 8 ore.

Pentru femeile care beneficiază de pauze pentru alimentarea și îngrijirea copilului, sporul de vechime neîntreruptă se calculează asupra retribuției tarifare, cuvenită pentru timpul efectiv lucrat și pentru timpul pauzelor acordate. (Art. 156 din Codul Muncii).

Pentru orele nelucrate, fără vina personalului unității pe perioada încetării lucrului și care se plătește în proporția stabilită de art. 86 din Codul Muncii, sporul de vechime neîntreruptă se calculează asupra retribuției tarifare de încadrare corespunzător acestor ore.

Persoana care are în cursul unei luni una sau mai multe absențe nemotivate, pierde sporul de vechime neîntreruptă pe acea lună.

Scanned with OKEN Scanner

Sporul de vechime nu este afectat de faptul că o persoană lipseşte de la serviciu într-o zi o oră sau două ore şi nici nu se cumulează aceste ore lipsă pentru stabilirea duratei totale a perioadei absentate în cursul unei luni.

Sporul pentru vechime neîntreruptă în aceiaşi unitate se plăteşte şi pe perioada cît persoana în cauză este scoasă din producţie, dacă acest spor nu a fost inclus în calculul drepturilor ce i se plătesc în această perioadă.

În cazul încetării contractului de muncă, sporul se plăteşte proporţional timpului lucrat pînă la încetarea contractului. Acest spor nu se plăteşte dacă contractul de muncă a fost desfăcut din iniţiativa persoanei respective sau ca urmare a unei măsuri disciplinare luată de unitate.

Sporul pentru vechime neîntreruptă este supus impozitului, prin cumulare cu celelalte drepturi băneşti din luna respectivă.

1.5. CALCULUL SPORULUI PENTRU MUNCA DE NOAPTE, CONDIŢII DEOSEBITE ŞI ORE SUPLIMENTARE. În conformitate cu art. 115 din Codul Muncii se consideră muncă în timpul nopţii, activitatea care se prestează în intervalul cuprins între orele 22—6, cu posibilitatea abaterii în cazuri justificate cu o oră în minus sau în plus faţă de aceste limite.

Durata programului de lucru în timpul nopţii este mai mică cu o oră decît durata muncii prestate în timpul zilei, fără scăderea retribuţiei.

În unităţile în care procesul de muncă este neîntrerupt sau unde condiţiile specifice ale muncii o impune, programul de lucru din timpul nopţii poate fi egal cu cel din timpul zilei. În acest caz munca prestată în timpul nopţii se plăteşte cu un spor de 15% din retribuţia tarifară de încadrare, dacă orele lucrate în timpul nopţii reprezintă cel puţin jumătate din programul normal de lucru pentru luna respectivă.

La unele întreprinderi, sporul pentru munca în timpul nopţii poate fi de pînă la 25% din retribuţia tarifară (Art. 72 din Legea nr. 57/1974).

Sporul pentru munca de noapte nu intră în retribuţia tarifară. El se impozitează prin cumulare cu celelalte drepturi băneşti cuvenite în luna respectivă.

• **Calculul sporului pentru condiţii deosebite de muncă.** Acordarea sporului pentru condiţii deosebite de muncă (vătămătoare şi periculoase) este reglementată de Art. 68 din Legea nr. 57/1974.

Sînt considerate condiţii deosebite de muncă pentru care se acordă sporuri :

Scanned with OKEN Scanner

— condițiile vătămătoare de muncă determinate de acțiunea unor agenți nocivi fizici, chimici sau biologici ;

— condițiile periculoase de muncă la care cu toate măsurile luate pentru prevenire, există un risc deosebit de accidentare sau contagiune.

Tipurile reprezentative de locuri de muncă cu condiții vătămătoare și periculoase sînt cuprinse în acte normative elaborate anual de Consiliul de Miniștri.

Personalul care lucrează la locuri cu condiții grele de muncă poate beneficia de retribuție tarifară mai mare cu pînă la 15%.

Consiliul de Miniștri stabilește anual unitățile și locurile de muncă, categoriile de personal, precum și procentele de majorare a retribuției tarifare la care se acordă retribuția majorată.

Sumele plătite ca spor pentru condiții deosebite de muncă nu se includ în retribuția tarifară. Aceste sume se adaugă la cîștigul pentru stabilirea drepturilor bănești pentru concediu de odihnă și a ajutoarelor materiale în cadrul asigurărilor sociale de stat.

Aceste sporuri sînt supuse impozitării prin cumulare cu celelalte drepturi bănești cuvenite în luna respectivă.

● **Calculul drepturilor bănești pentru ore suplimentare.** Situațiile în care se poate presta muncă peste durata normală de lucru sînt arătate la art. 118 (1) din Codul Muncii.

Este de reținut faptul că munca peste durata normală se prestează pe baza dispoziției conducerii unității, dată cu acordul comitetului sindicatului.

Potrivit art. 119 din Codul Muncii, munca peste durata normală poate să fie prestată și în alte situații deosebite, în legătură cu interesele producției pe baza aprobării prealabile a centralelor, ministerelor și celorlalte organe centrale, comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al Municipiului București, cu acordul uniunii sindicatelor de ramură.

Limita maximă este de 120 ore pe an pentru o persoană.

Prin hotărîre a Consiliului de Miniștri, cu acordul Uniunii Generale a Sindicatelor, se poate aproba pentru unele unități, în cazuri cu totul deosebite efectuarea de ore suplimentare peste plafonul de 120 ore anual, fără însă a se depăși 360 ore anual pentru o persoană.

Orele în care o persoană prestează muncă peste durata normală a timpului de lucru sînt ore suplimentare și se compensează cu timp liber corespunzător.

Dacă munca astfel prestată nu a putut fi compensată cu timp liber corespunzător, în următoarele 30 de zile și cel în cauză este de acord, orele suplimentare se retribuiesc cu un spor, astfel :

Scanned with OKEN Scanner

— 50% din retribuția tarifară de încadrare pentru primele două ore de depășire a duratei normale a zilei de lucru ;

— 100% din retribuția tarifară de încadrare pentru cele ce depășesc primele două ore și pentru munca prestată în zilele de repaus săptămînal, zilele de sărbătoare legală și în celelalte zile în care, potrivit dispozițiilor legale, nu se lucrează.

Prin art. 121 din Codul Muncii este stabilit că nu se retribuie suplimentar munca prestată peste programul de lucru de către persoanele cu funcții de conducere, precum și de către cele a căror activitate — datorită specificului muncii — nu se poate încadra în programul normal de lucru.

În legătură cu interpretarea corectă a acestei prevederi Ministerul Muncii a emis precizările nr. 65238/L din 6 iulie 1973 în care se arată următoarele :

— „Funcții de conducere, în sensul prevederilor art. 121 din Codul Muncii, sînt funcțiile care dau dreptul la un concediu de odihnă suplimentar, în condițiile art. 125 din Cod și art. 3 din Legea nr. 26/1967 privind concediul de odihnă al angajaților și cele a căror remunerare cuprinde și o indemnizație de conducere.

Funcțiile de conducere a unității, în sensul art. 123 și 125 din Cod care, bineînțeles, fac și ele parte din categoria funcțiilor de conducere sus-menționate sînt : conducătorii de unități numiți de organele superioare, directorii generali, directorii, adjuncții lor precum și asimilații acestora din organele centrale și locale.

Funcțiile de șefi de compartimente din structura de producție, concepție, exploatare etc. și din structura funcțională a unității sînt funcțiile de șef de secție, șef atelier, șef laborator, șef serviciu, șef birou etc., prevăzute în nomenclatoarele funcțiilor din activitatea industrială și din celelalte ramuri ale economiei naționale.

Îndeplinirea acestor funcții implică, datorită specificului muncii lor, unele depășiri și solicitări peste programul normal de lucru.

Depășirea programului normal de lucru de către cei care îndeplinesc funcții de șef de compartiment, dă dreptul la compensarea cu timp liber corespunzător, a orelor lucrate peste program.

Rezultă că funcțiile de conducere prevăzute mai sus nu beneficiază de plata orelor suplimentare.

În legătură cu acordarea de către unitățile bancare a drepturilor solicitate de unitățile economice pentru plata orelor suplimentare, prin Circulara nr. 11 din 12 martie 1974 a B.N.R.S.R., B.A.I.A., și B.I. s-a reglementat sistemul potrivit căruia orele suplimentare pot fi plătite numai în cazurile în care prestarea acestora determină realizarea unei producții suplimentare față de producția planificată. Nu se pot plăti ore suplimentare pentru recuperarea nerealizărilor de producție.

Scanned with OKEN Scanner

Principalele probleme legate de acordarea și calculul drepturilor bănești pentru ore suplimentare, ce necesită o urmărire permanentă din partea compartimentelor financiare din unitățile economice sînt următoarele :

— la baza calculelor trebuie să stea un pontaj riguros al timpului efectiv prestat de personalul unității în cadrul notei de chemare la ore suplimentare sub semnătura șefului de secție, serviciu etc. ;

— existența unei evidențe condusă corect pentru urmărirea încadrării în plafoanele maxime admise anual pentru o persoană ;

— neadmiterea la plată a orelor suplimentare pentru persoanele cu funcții de conducere prevăzute la art. 121 din Codul Muncii ;

— aplicarea corectă a sporurilor pentru ore suplimentare în funcție de coeficienții de spor și de modul de calcul prevăzute de lege.

1. 6. CALCULUL INDEMNIZAȚIEI DE CONCEDIU. Stabilirea duratei concediului de odihnă cuvenit fiecărei persoane încadrate în muncă pe baza prevederilor legii nr. 26/1967 precum și a programării efectuării concediilor în mod eșalonat în tot cursul anului sînt probleme ce revin compartimentelor de personal din unitățile economice. În cadrul acestor compartimente se emite fiecărei persoane conform graficelor stabilite „nota de plecare în concediu" formular care servește la :

— încunoștiințarea organelor însărcinate cu pontajul și cu evidența personalului, în vederea efectuării înregistrărilor cuvenite în evidențele acestora ;

— calculul drepturilor cuvenite personalului unității care pleacă în concediu.

Pe baza „notei de plecare în concediu" compartimentul financiar sau după caz grupa economică din cadrul secțiilor de producție, calculează indemnizația de concediu de odihnă cuvenită fiecărei persoane corespunzător numărului de zile și perioadei stabilite de compartimentul de personal.

Indemnizația pentru concediu de odihnă se calculează pe baza cîștigului mediu realizat în ultimele 12 luni premergătoare plecării în concediu (art. 126 din Codul Muncii).

Categoriile de cîștiguri care se iau în considerare la calcularea retribuției medii pe baza căreia se stabilește indemnizația de concediu sînt :

— retribuția tarifară de încadrare aferentă regimului normal de lucru ;

— sporul realizat pentru munca în acord ;

— indemnizația plătită pentru concediul de odihnă efectuat în perioada de 12 luni premergătoare acordării concediului de odihnă pe anul în curs ;

Scanned with OKEN Scanner

— plata pentru îndeplinirea obligațiilor față de stat și cele obștești ;

— plata pentru orele suplimentare precum și pentru regimul prelungit de muncă, tură continuă, ore de gardă ;

— sporurile pentru condiții deosebite de muncă ;

— sporurile pentru condiții deosebite de trai, indemnizațiile și sporurile ce se acordă personalului nelocalnic trimis la diferite lucrări ;

— sporurile pentru munca de noapte ;

— sporurile permanente pentru vechime care se acordă unor categorii de personal.

Se exclud din calculul indemnizației de concediu atît ca timp cît și ca sumă următoarele situații dacă intervin în perioada celor 12 luni premergătoare concediului de odihnă :

— perioada de incapacitate temporară de muncă și concediile fără plată mai mici de 30 de zile ;

— concediile fără plată datorate reducerii temporare a activității unității ;

— perioada de concentrare ;

— timpul nelucrat de o persoană din cauza încetării activității fără vina sa.

Perioada de timp în funcție de care se stabilește indemnizația de concediu se socotește pe luni întregi calendaristice începînd cu luna imediat anterioară plecării în concediu.

Spre exemplu, dacă o persoană pleacă în concediu la 12 iulie 1975, perioada de 12 luni în funcție de care se calculează remunerarea medie este cea cuprinsă între 1 iulie 1974 și 30 iunie 1975.

Calculul indemnizației de concediu se face pe baza următoarei formule :

$$\frac{\text{Totalul cîștigurilor realizate în ultimele 12 luni anterioare plecării în concediu}}{12 \times 25{,}5 \text{ (numărul mediu al zilelor lucrătoare dintr-o lună)}} = \text{Cîștigul mediu pe zi}$$

Cîștigul mediu pe zi se înmulțește cu numărul zilelor de concediu la care are dreptul persoana pentru care se face calculul și se obține indemnizația pentru concediu de odihnă.

Calculul și plata indemnizației pentru concediu se face cu anticipație (cu cîteva zile înainte de plecarea în concediu) pentru întregul an calendaristic.

Dacă după efectuarea concediului, contractul de muncă încetează pentru cazurile prevăzute de art. 11 din legea 26/1967, persoana în cauză este obligată să restituie unității, partea din indemnizație de con-

Scanned with OKEN Scanner

cediu corespunzătoare perioadei nelucrate din anul pentru care i s-a acordat concediul.

În cazul transferului unei persoane la altă întreprindere este necesar să se facă regularizarea financiară între cele două unități astfel :

— dacă unitatea de unde s-a transferat persoana respectivă a acordat concediul de odihnă înainte de data transferului, solicită unității la care s-a transferat cota corespunzătoare perioadei cuprinsă între data acordării concediului și sfîrșitul anului calendaristic respectiv ;

— dacă concediul de odihnă se acordă de unitatea la care s-a transferat persoana în cauză, urmează ca această unitate să recupereze de la vechea unitate cota corespunzătoare perioadei cuprinsă între începutul anului calendaristic și data acordării concediului.

În anumite cazuri limitativ prevăzute de art. 19 din legea nr. 26/1967, se poate face compensarea în bani a concediului anual de odihnă neefectuat și anume :

a) în cazul în care contractul de muncă a încetat înainte ca persoana în cauză să-și fi efectuat concediul ;

b) în cazul scoaterii sale din producție pe o perioadă mai mare de 12 luni ;

c) în cazul chemării pentru îndeplinirea serviciului militar în termen, cu termen redus sau ca elev în școlile militare de ofițeri de rezervă ;

d) în cazul decesului persoanei încadrată în muncă (compensația se acordă membrilor de familie — soț, copii, părinți).

În situația prevăzută la litera a) se încadrează și persoanele care se pensionează fără a fi efectuat concediul de odihnă.

Dacă o persoană este rechemată din concediu sau își amînă plecarea, pentru stabilirea indemnizației de concediu trebuie să se ia în considerare cîștigul realizat în perioada de 12 luni premergătoare plecării efective în concediu.

În asemenea situații este necesar un nou calcul, dacă un prim calcul a fost deja făcut la data cînd persoana respectivă trebuia să plece inițial în concediu, iar dacă indemnizația a fost plătită trebuie să se facă regularizarea corespunzătoare.

O problemă importantă ce trebuie să stea în atenția compartimentelor care efectuează calculul indemnizației de concediu, este de a verifica dacă persoana care urmează să plece în concediu are debite ce trebuie să fie reținute în mod necondiționat cum sînt pensie alimentară, chirie, imputații pentru pagube aduse avutului obștesc etc.

Scanned with OKEN Scanner

În asemenea cazuri se impune diminuarea indemnizației de concediu cu debitele de reținut în proporțiile legale.

Pentru asigurarea reținerii în contul impozitului asupra remunerației, de regulă indemnizația de concediu se acordă după ce în prealabil s-a făcut calculul impozitului datorat asupra tuturor drepturilor cuvenite pentru luna în curs, reținîndu-se o anumită sumă în contul impozitului.

1.7. CALCULUL DREPTURILOR PRIVIND ALOCAȚIA DE STAT PENTRU COPII. Acordarea alocației de stat pentru copii este reglementată de Decretul nr. 285 din 10 august 1960, republicat la 21 august 1971 și modificat prin Decretul nr. 414 din 17 iulie 1973, și nr. 695 din 28 decembrie 1973.

Determinarea drepturilor persoanelor încadrate în muncă pentru acordarea alocației de stat pentru copii se face pe baza documentelor prezentate de fiecare beneficiar și anume :

— declarația tip ;

— copia certificatelor de naștere ale copiilor ;

— alte acte necesare dovedirii drepturilor cum sînt : copie legalizată de pe dispozitivul hotărîrii judecătorești în cazul părinților divorțați, adeverințe de venit etc.

Dosarul astfel format este analizat și avizat de o comisie numită de conducerea unității (conform pct. 53 din Istr. 1516/1966 ale M.F. și C.S.M.S.) și apoi supus aprobării conducătorului unității.

În comisia respectivă face parte și jurisconsultul unității, situație impusă de multitudinea de cazuri și spețe privind situația fiecărei persoane solicitatoare ce trebuie confruntate cu foarte mare exactitate cu condițiile cerute de lege pentru acordarea alocației.

Problemele de bază ce se cer a fi soluționate cu ocazia analizei sînt :

— stabilirea calității de persoană încadrată în muncă a beneficiarului de alocație ;

— stabilirea datei de la care se naște dreptul de a primi alocația ;

— stabilirea numărului de copii care beneficiază de alocație în funcție de plafoanele de venituri lunare, vîrsta, situația copiilor ;

— paternitatea copiilor etc.

În legătură cu calculul și acordarea alocației de stat pentru copii organele financiare trebuie să cunoască și să aplice următoarele reguli :

● **Cuantumul alocației.** Cu începere de la 1 august 1973, alocația de stat pentru copii se acordă potrivit următorului tabel :

Scanned with OKEN Scanner

Rangul copiilor în familie	Mediul	Plafoane de venituri (lunar)				
		pînă la 1500 lei	1501—2000 lei	2001—2500 lei	2501—3000 lei	3001—4000 lei
Rangul I	urban	160	130	110	—	—
	rural	110	80	60	—	—
Rangul II	urban	170	140	120	120	—
	rural	120	90	70	60	—
Rangul III—V	urban	190	190	140	120	110
	rural	140	110	90	70	60
Rangul VI	urban	210	180	160	140	130
	rural	160	130	110	90	80
Rangul VII	urban	220	190	170	150	140
	rural	170	140	120	100	90
Rangul VIII	urban	230	200	180	160	150
	rural	180	150	130	110	100
Rangul IX și următoarele	urban	240	210	190	170	160
	rural	190	160	140	120	110

● **Vîrsta copiilor.** Pentru stabilirea drepturilor de alocație se iau în considerare toți copiii beneficiarului — mai puțin copiii care sînt în întreținerea statului sau a unei organizații obștești — în vîrstă de pînă la 18 ani împliniți ; alocația se plătește însă numai pentru copiii în vîrstă de pînă la 16 ani împliniți ; excepție fac copiii care au contractat o invaliditate de gradul I sau II înainte de împlinirea vîrstei de 16 ani. pentru care se plătește alocația pe toată durata invalidității, dar numai pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani.

● **Prezența la serviciu.** Persoanele încadrate în muncă care în cursul unei luni, absentează nemotivat de la locul de muncă mai mult de 3 zile lucrătoare nu beneficiază de alocația de stat pentru copii pe luna respectivă. De asemenea, nu beneficiază de alocația de stat pentru copii pe luna respectivă cei ce sînt în concediu fără plată, cu excepția primului concediu fără plată pînă la 15 zile lucrătoare inclusiv, acordat în cursul anului calendaristic și a concediilor legale pentru studii.

Scanned with OKEN Scanner

Învoirile pînă la 3 zile lucrătoare inclusiv, acordate în cursul unei luni calendaristice, precum și învoirile mai mari de 3 zile acordate în baza unor acte normative nu se iau în considerare la aplicarea prevederilor de mai sus.

În cazul întreruperilor care se produc fără vina persoanelor încadrate în muncă, cînd retribuțiile tarifare se plătesc în proporție de 75% conform prevederilor Codului Muncii alocația de stat pentru copii se plătește integral.

● **Nașterea, modificarea sau încetarea dreptului la alocație.** Nașterea, modificarea sau încetarea dreptului la alocația de stat pentru copii se operează cu începere de la 1 al lunii în curs sau 1 al lunii următoare, după cum situațiile care determină nașterea, modificarea sau încetarea acestui drept s-au produs înainte de 15 inclusiv sau după ziua de 15 a lunii.

Prin excepție, cei care au beneficiat de alocația de stat pentru copii și cărora li s-a desfăcut contractul de muncă în condițiile art. 130 literele a, b, e și f din Codul Muncii au dreptul să primească alocația de stat pentru copii de la aceiași organizație socialistă de stat, în continuare, pînă la reîncadrarea lor în muncă, însă nu mai mult de 3 luni de la data desfacerii contractului de muncă. De asemenea, militarii în termen, foști încadrați în muncă pe durată nedeterminată, care, în această calitate a lor, au beneficiat de alocație de stat pentru copii, au dreptul să primească în continuare alocația de la aceiași organizație socialistă de stat.

Alocația se poate acorda și retroactiv. Potrivit art. 17 din Decretul nr. 285/1960 — republicat — în 21 august 1971, drepturile de alocație de stat pentru copii neîncasate pot fi acordate retroactiv pentru cel mult 12 luni de la data cînd au fost pretinse.

● **Sumele încasate în plus sau fără drept ca alocație** de stat pentru copii, potrivit art. 14 din Dectretul nr. 285/1960, se recuperează astfel:

— dacă plățile au fost determinate de declarații nesincere sau incomplete ale beneficiarilor, sau au fost efectuate în continuare ca urmare a neanunțării unității, de către aceștia, despre intervenirea unor cauze care duc la decăderea lor din dreptul la alocație sau la micșorarea cuantumului acesteia, sumele respective se recuperează de la beneficiari.

În asemenea situații recuperarea este integrală și se face pe baza deciziei de imputare dată de conducătorul unității ;

— în cazul cînd sumele nu pot fi recuperate de la beneficiari și dacă s-a stabilit că există vină și din partea persoanelor care au dispus sau efectuat plata, recuperarea sumelor se face de la aceștia.

Scanned with OKEN Scanner

In privința organizării activității pentru stabilirea drepturilor și calculul sumelor cuvenite beneficiarilor de alocație de stat pentru copii, în practica unităților economice se întîlnesc două sisteme și anume :

— în cadrul compartimentelor financiare, pentru întreaga unitate, în care caz sînt necesare comunicări către secțiile de producție — în situațiile în care calculul drepturilor bănești pentru muncitori se efectuează în cadrul fiecărei secții ;

— în cadrul fiecărei secții.

Apreciem că primul sistem asigură o mai precisă calculare a drepturilor de alocație această sarcină fiind dată de regulă unei singure persoane bine instruită.

Ca instrumente de lucru, recomandăm folosirea următoarelor lucrări :

— tabelul de calcul cumulat pentru drepturile cuvenite pentru mai mulți copii ;

— scadențarul lunilor în care încetează dreptul la alocație pentru copiii care au împlinit vîrsta de 16 ani.

Redăm spre exemplificare aceste instrumente practice de lucru :

Rangul copiilor în familie	Mediul	Plafoane de venituri (lunare)				
		pînă la 1500 lei	1501—2000 lei	2001—2500 lei	2501—3000 lei	3001—4000 lei
Rangul I	urban	160	130	110	—	—
Rangul I—II	„	330	270	230	110	—
Rangul I—III	„	540	460	370	230	110
Rangul I—IV	„	730	650	510	350	220
Rangul I—V	„	920	840	650	470	330
Rangul I—VI	„	1130	1020	810	610	460
Rangul I—VII	„	1350	1210	980	760	600
Rangul I—VIII	„	1580	1410	1160	920	750
Rangul I—IX etc.	„	1820	1620	1350	1090	910

Scadențarul încetării dreptului la alocație de stat pentru copii :

— Se întocmește anual și cuprinde 12 file corespunzător lunilor calendaristice ;

— În fiecare filă se înscriu copiii ale căror drepturi de alocaţie încetează în luna respectivă. Exemplu (Februarie 1975) :

Numele beneficiarului de alocaţie	Numărul de marcă	Locul de muncă	Numele copilului care împlineşte 16 ani	Data naşterii Anul	luna	ziua
Ionescu Constantin	20.135	Secţia II	Ionescu Florin	1959	I	26
Popescu Gheorghe	10.058	Secţia I	Popescu Ion	1959	II	14
etc						

Calculul drepturilor la alocaţie de stat pentru copii se face o singură dată pe lună, direct pe statul de retribuire, după coloana REST DE PLATĂ cumulîndu-se cu drepturile din această coloană.

Drepturile de alocaţie de stat pentru copii nu sînt supuse impozitului.

Suma necesară plăţii alocaţiilor de stat pentru copii se alocă de la bugetul statului în ziua fixată pentru plata chenzinei a II-a, unităţile economice avînd obligaţia să depună la bancă o dispoziţie de încasare pe baza căreia se virează din contul bugetului în contul curent al unităţii suma respectivă.

1. 8. CALCULUL AJUTOARELOR PENTRU INCAPACITATE TEMPORARĂ DE MUNCĂ, PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRILOR ŞI PENTRU DECES. Dreptul persoanelor încadrate în muncă de a beneficia de indemnizaţii de asigurări sociale în caz de pierdere temporară a capacităţii de muncă este prevăzut de Codul Muncii la art. 19 litera h. şi este reglementat de H.C.M. nr. 880/1965.

Persoanele încadrate în muncă cu contracte pe durată nedeterminată au dreptul la ajutoare începînd din prima zi de incapacitate şi pînă la însănătoşire.

Calculul ajutoarelor pentru incapacitate temporară de muncă se efectuează pe baza certificatelor de concediu medical, aprobate de conducerea unităţii respective.

Organele care se ocupă cu calculul drepturilor băneşti pentru incapacitate temporară de muncă au obligaţia de a verifica dacă în evidenţă persoanele în cauză figurează absente pentru motiv de boală pentru a nu se produce erori în sensul de a se plăti această perioadă atît ca retribuţie cît şi ca ajutor medical (plăţi duble).

Scanned with OKEN Scanner

Plata ajutorului pentru incapacitate temporară de muncă se poate face fie în totalitate la chenzina a II-a fie și sub formă de avans în situația în care durata concediului este mai mare.

Potrivit H.C.M. nr. 1356/1968, ajutorul pentru incapacitate temporară de muncă se calculează, prin aplicarea la remunerarea tarifară lunară de încadrare și la sporurile pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate și pentru muncă în condiții deosebite avute la data îmbolnăviri, a următoarelor procente : pînă la 2 ani vechime neîntreruptă în muncă, 50% ; de la 2 la 5 ani vechime neîntreruptă în muncă, 65% ; de la 5 la 8 ani vechime neîntreruptă în muncă, 75% ; peste 8 ani vechime neîntreruptă în muncă, 85%.

În cazul ajutorului pentru incapacitate temorară de muncă din cauza unui accident care nu are legătură cu munca sau a celui acordat pentru o boală obișnută, procentul ajutorului pentru primele 3 zile calendaristice de concediu medical este de 50% din cuantumul cuvenit. În cazul anumitor boli ajutorul nu se reduce.

Pentru incapacitate temporară de muncă provocată de accident de muncă sau alte accidente asimilate, de o boală profesională, tuberculoză sau în caz de carantină, cuantumul ajutorului este de 85% indiferent de natura contractului de muncă și de vechimea neîntreruptă.

Pentru personalul în vîrstă de 14—18 ani, cu o vechime neîntreruptă în muncă pînă la 2 ani, ajutorul este de 56%.

Restricții în acordarea ajutorului medical :

Persoanele încadrate în muncă care în ultimele 30 de zile premergătoare concediului medical pentru pierderea temporară a capacității de muncă au două absențe nemotivate, nu primesc ajutorul de boală pentru primele 5 zile calendaristice de concediu medical, iar cei care au în acest interval 3 sau mai multe absențe nemotivate nu primesc ajutorul pe primele 7 zile calendaristice de concediu medical. Aceste restricții nu se aplică persoanelor a căror incapacitate de muncă este determinată de un accident în legătură cu munca, de o boală profesională, de tuberculoză, de boli transmisibile sau de urgențe medico-chirurgicale.

Persoanele care își încetează activitatea prin demisie și se îmbolnăvesc în cele 15 zile lucrătoare de preaviz primesc ajutor numai pînă la expirarea acestei perioade, întrucît după acest termen raporturile de muncă au încetat.

În cazul în care incapacitatea de muncă s-a ivit în timpul concediului de odihnă sau al concediului fără plată, ajutorul se acordă cu condiția ca persoana în cauză să fi fost internată într-o unitate medicală sau să i se fi aprobat un concediu medical de peste 7 zile. În asemenea situație, concediul medical se întrerupe, persoana respectivă

Scanned with OKEN Scanner

beneficiind de concediu de odihnă în continuarea celui medical (prin prelungirea perioadei) sau la altă dată.

Stabilirea drepturilor băneşti cuvenite pentru incapacitate temporară de muncă se face în formularul „lista pentru plata ajutoarelor materiale". Aceste drepturi băneşti sînt suportate din contribuţiile pentru asigurări sociale constituite de unitate pe seama costurilor de producţie sau de circulaţie, după caz.

Ajutoarele pentru incapacitate temporară de muncă sînt supuse impozitării prin cumulare cu celelalte drepturi băneşti cuvenite în luna respectivă.

● Persoanele încadrate în muncă pe durată nedeterminată beneficiază de următoarele drepturi legate de prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea şi întărirea sănătăţii (art. 19, lit. h şi art. 145 din Codul muncii) : trecerea temporară în altă muncă mai uşoară ; reducerea programului de lucru din cauza bolii sau accidentului ; trimiterea la tratament balneo-climateric ; ţinerea în carantină ; acordarea de proteze chirurgicale auditive, oculare, dentare, centuri abdominale, aparate ortopedice.

Pentru trecerea temporară în altă muncă sau reducerea programului de lucru din cauza bolii sau accidentului, recomandată de medic pe cel mult 90 zile într-un an calendaristic şi cu avizul favorabil al comitetului sindicatului, lunar se acordă persoanelor în cauză un ajutor. Cuantumul brut al acestui ajutor este egal cu diferenţa dintre retribuţia tarifară avută anterior trecerii în altă muncă sau reducerii programului de lucru şi retribuţia tarifară a noului loc de muncă, fără însă ca mărimea lui să poată depăşi 25% din retribuţia tarifară avută anterior.

În cazul trimiterii în timpul concediului de odihnă la tratament în staţiuni, persoanele cu contracte de muncă pe durată nedeterminată, beneficiază de ajutor pentru trimiterea la tratament balneo-climateric care se stabileşte în aceleaşi condiţii ca şi ajutorul pentru incapacitate temporară de muncă. Ajutorul se acordă numai pentru zilele de tratament medical care depăşesc concediul legal de odihnă la care se mai adaugă 2—3 zile pentru transport şi readaptare la condiţiile de viaţă la domiciliu.

Persoanele trimise în staţiuni balneo-climaterice cu bilet de tratament pentru recuperare au dreptul la ajutor pentru întreaga perioadă pe baza certificatului medical ce li se eliberează la plecarea în staţiune.

Persoanelor cărora li se interzice să meargă la lucru de către organele medicale din cauză ivirii unei boli molipsitoare în mediul în care trăiesc sau în care lucrează, primesc un ajutor pentru carantină în cuantum de 85% din remunerarea tarifară de încadrare.

Scanned with OKEN Scanner

Ajutorul pentru proteze chirurgicale, dentare, oculare și auditive, centuri abdominale și aparate ortopedice se acordă pe durată nedeterminată în următoarele procente :

Procentul	Remunerarea tarifară lunară
100%	1000 lei
75%	1001—1150 lei
50%	1151—1350 lei

Ajutorul se acordă în proporție de 100% indiferent de mărimea retribuției tarifare lunare și de natura contractului de muncă celor care au suferit un accident de muncă sau un accident în legătură cu munca precum și celor suferinzi de boli profesionale.

Certificatele medicale pentru trecerea temporară în alt loc de muncă sau reducerea programului de lucru din cauza bolii sau accidentului se acordă pe o durată de cel mult 90 de zile într-un an calendaristic în una sau mai multe etape.

Ajutoarele pentru prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea și întărirea sănătății se plătesc pe baza formularului „lista pentru plata ajutoarelor materiale" unde se înscriu într-o coloană distinctă. Ele se suportă din contribuția pentru asigurări sociale și sînt supuse impozitării prin cumulare cu celelalte drepturi bănești cuvenite în luna respectivă.

● **Calculul ajutoarelor în caz de deces.** Acordarea ajutoarelor în caz de deces este prevăzută ca un drept de art. 145 din Codul Muncii și reglementată prin Hotărîrea nr. 880/1065.

Plata acestui ajutor se face în cazul decesului unei persoane angajate în muncă sau al decesului unui membru al familiei sale.

În situația în care în familia în care s-a produs decesul sînt mai multe persoane încadrate în muncă, ajutorul bănesc se acordă o singură dată, persoanei care a avut în întreținerea sa pe decedat sau acelei persoane care a suportat cheltuielile determinate de deces.

Sînt considerați membri de familie pentru care se acordă ajutor : soția sau soțul, copiii în vîrstă de pînă la 18 ani, iar în cazul cînd urmează o școală (inclusiv învățămîntul superior) pînă la terminarea studiilor, precum și copiii incapabili de muncă, indiferent de vîrstă, părinții (cei firești sau cei care au înfiat angajatul) și bunicii soțului sau soției care au un venit lunar de cel mult 500 lei. Prin copil se înțelege cel rezultat din căsătorie, cel din afara căsătoriei și cel înfiat, recunoscut sau cel a cărui filiație a fost stabilită pe cale judecătorească.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul decesului persoanei încadrate în muncă, se acordă membrilor de familie sau persoanei care a suportat cheltuielile, un ajutor de 800 lei.

În cazul decesului unui membru de familie, persoana încadrată în muncă are dreptul la un ajutor de 500 lei.

Persoanele încadrate în muncă cu contract de muncă pe durată nederminată au dreptul la ajutor în caz de deces indiferent de vechimea pe care o au în cîmpul muncii.

Persoanele încadrate în muncă cu contract de muncă pe perioadă determinată au dreptul la acest ajutor dacă au o vechime în muncă de cel puțin 4 luni în ultimele 12 luni sau de 10 luni în ultimii 2 ani anteriori datei decesului.

În cazul în care decesul a fost provocat de un accident de muncă sau de o boală profesională, ajutorul de deces se acordă indiferent de vechimea în muncă a persoanei respective.

Ajutorul de deces se acordă și în cazul în care decesul a intervenit în perioada de timp de 90 zile următoare desfacerii contractului de muncă sau în timpul cînd decedatul se afla în incapacitate temporară de muncă și primea ajutor de asigurări sociale de stat.

Acordarea ajutorului de deces se face după caz pe baza următoarelor acte : copie după actul de deces certificată de unitatea respectivă, copie după actul de stare civilă prin care se dovedește gradul de rudenie (certificat de naștere, certificat de căsătorie), declarație din care să rezulte că decedatul a fost întreținut de persoana încadrată în muncă sau un alt act din care să rezulte că persoana care solicită ajutorul a suportat cheltuielile prilejuite de deces.

Ajutorul de deces nesolicitat sau neachitat la timp, poate fi solicitat de persoana beneficiară — pe baza actelor justificative legale — timp de 3 ani de la data cînd trebuia acordat (data decesului), conform art. 172 (2) din Codul Muncii.

Prin circulara Ministerului Finanțelor nr. 684 din 19 iunie 1967 s-a stabilit că ajutorul de deces se acordă și pentru copiii născuți morți, cu condiția prezentării următoarelor acte : adeverință de la Consiliul Popular din care să rezulte că nașterea copilului mort a fost înregistrată în registrul de acte de naștere ; adeverință de înhumare eliberată de Consiliul Popular ; declarația persoanei încadrate în muncă cu privire la suportarea cheltuielilor de înmormîntare.

Ajutorul de deces se plătește pe baza „listei pentru plata ajutoarelor materiale" și se suportă din contribuția pentru asigurări sociale.

Acest ajutor nu este supus impozitării.

1.9. SISTEMUL PREMIAL. Sistemul premial cuprinde criteriile pe baza cărora persoanele încadrate în muncă beneficiază de o serie de premii bănești prin care se asigură sporirea cointeresării lor materiale

Scanned with OKEN Scanner

în vederea realizării și depășirii sarcinilor de plan precum și pentru creșterea continuă a eficienței economice.

Principalele categorii de premii care se acordă persoanelor încadrate în muncă din unitățile economice sînt :

— premii anuale (gratificații) ;
— premii în cursul anului pentru realizări deosebite ;
— premii pentru economii de materiale și forță de muncă ;
— premii pentru export peste plan și reducerea importului ;
— recompense pentru invenții și inovații ;
— alte stimulente :
— premii pentru strîngerea și predarea la I.C.M. a deșeurilor metalice și metalelor vechi ;
— premii pentru colectarea și valorificarea uleiurilor uzate ;
— stimulente pentru strîngerea, depozitarea și predarea deșeurilor de hîrtie ;
— stimulente pentru recuperarea, sortarea și predarea obiectelor textile scoase din uz și a deșeurilor textile ;
— recompense pentru stimularea exportului de proiecte și elaborarea de proiecte care să conducă la micșorarea importului de mașini, utilaje sau materii prime, pentru personalul din organizațiile de proiectare.

● **Premii anuale — gratificații.** Potrivit art. 51 din Legea nr. 57/1974, premiile anuale — gratificațiile — în unitățile economice se acordă din beneficiul realizat.

Fondul de premiere se constituie prin aplicarea unei cote asupra beneficiului realizat anual de fiecare unitate, în cadrul sarcinii prevăzute prin plan.

În cazul depășirii beneficiului planificat, fondul de premiere se majorează cu o parte de pînă la 20% din beneficiul realizat peste plan.

În cazul nerealizării beneficiului planificat, fondul de premiere cuvenit prin aplicarea cotei stabilite asupra beneficiului realizat se diminuează cu cîte 1% pentru fiecare procent de nerealizare.

Fondul de premiere constituit se acordă integral, cu condiția îndeplinirii sarcinilor ce revin fiecărei unități la 2 pînă la 4 indicatori ce caracterizează activitatea acesteia. În cazul nerealizării acestor indicatori, fondul de premiere se reduce cu 1% pentru fiecare procent de nerealizare a fiecărui indicator în parte, fără a depăși 15% din fondul de premiere.

Fondul de premiere cuvenit la finele anului pentru realizarea beneficiului în cadrul sarcinii prevăzute în plan, precum și jumătate din cel cuvenit pentru depășirea acestuia, se repartizează întregului personal al unității, proporțional cu retribuția tarifară de încadrare,

Scanned with OKEN Scanner

corespunzătoare timpului pentru care a fost retribuit de unitate. Adunarea generală a oamenilor muncii poate aproba ca, la repartizarea acestei părți a fondului de premiere, personalul care a fost distins pentru activitatea din anul respectiv cu titlul de fruntaș în întrecere, să primească premii pe baza unei cote mai mari cu pînă la 20% decît aceea stabilită pentru restul personalului, în cadrul fondurilor stabilite.

Cealaltă jumătate a fondului de premiere, cuvenită pentru depășirea beneficiului planificat se repartizează în mod diferențiat, celor care au contribuit la realizarea de beneficii peste plan, ținînd seama de aportul fiecărui compartiment și al fiecărei persoane la rezultatele obținute.

● **Premii în cursul anului pentru realizări deosebite.** Potrivit art. 59 din Legea nr. 57/1974 personalul din cadrul unităților economicare care obțin realizări deosebite în muncă, poate fi premiat în cursul anului, dintr-un fond de premiere ce se constituie în cadrul fondului de retribuire planificat, prin aplicarea unei cote de pînă la 1%, asupra fondului planificat, separat pentru muncitori și separat pentru personalul T.E.S.A.

Sumele neconsumate din acest fond pot fi reportate în lunile următoare, pînă la sfîrșitul anului.

Din fondul de premiere astfel constituit nu se pot acorda premii personalului ce ocupă funcții de director general și director pe funcțiuni, director, inginer șef, contabil șef sau alte funcții similare.

Totalitatea premiilor ce pot fi acordate individual, la sfîrșitul anului, sub formă de gratificații și în cursul anului, pentru activitatea unui an calendaristic nu poate fi mai mare de 3 retribuții tarifare lunare de încadrare.

● **Premii pentru economii de materiale și forță de muncă.** Potrivit art. 62 din Legea nr. 57/1974, personalul unităților economice poate beneficia de premii în cursul anului pentru realizarea de economii față de normele de consum stabilite la materii prime, materiale, combustibil și energie.

Mărimea premiilor poate fi de pînă la 30% din valoarea economiei realizate. În cazul unor materiale importante sau deficitare, premiul poate fi de pînă la 50% din valoarea economiilor realizate.

Premiile pentru economiile realizate se plătesc în limita fondului de retribuire cuvenit unității.

Personalul poate beneficia și de premii în cursul anului pentru economii de forță de muncă, la obținerea cărora contribuie nemijlocit. În primul an de la data aplicării măsurilor care au determinat economia respectivă, mărimea premiului poate fi de pînă la 30% din valoa-

Scanned with OKEN Scanner

rea economiei realizate, în al doilea an de 10% și în al treilea an de 5%.

● **Premii pentru export peste plan și reducerea importului.** Potrivit art. 64 din Legea nr. 57/1974, personalul unităților economice poate fi premiat pentru realizarea unui export peste cel stabilit în plan, precum și pentru reducerea importului, pe baza unor tarife în lei — la 1000 lei valută realizată din export, respectiv la 1000 lei economisiți ca urmare a reducerii importului — în limita fondului aprobat prin bugetul de stat și în condițiile stabilite de Consiliul de Miniștri.

Pentru realizări deosebite în cadrul unor operațiuni de export, import și de prestări de servicii cu plata în valută, care reprezintă un aport valutar mai ridicat și determină îmbunătățirea cursului de revenire, personalul din unitățile economice poate fi premiat în cursul anului dintr-un fond stabilit la dispoziția Consiliului de Miniștri.

● **Recompense pentru invenții și inovații.** Problema recompenselor cuvenite inventatorilor este reglementată de art. 37 și 38 din Legea nr. 62/1974 privind invențiile și inovațiile.

Potrivit acestui act normativ, autorii invențiilor aplicate în economia națională sînt recompensați moral și material prin : acordarea de titluri științifice, ordine și medalii, grade profesionale, promovarea în mod excepțional în funcții, acordarea de premii și alte recompense bănești — stabilite în funcție de avantajele economice și sociale postcalculate.

Recompensele bănești se calculează pentru fiecare invenție în parte, pe bază de norme aprobate de Consiliul de Miniștri.

Mărimea recompensei ce urmează să fie plătită pentru fiecare invenție se aprobă de Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie și Ministerul Finanțelor, la propunerea organizației socialiste titulare de brevet, cu avizul institutelor centrale de cercetare, academiilor de științe sau organului central tutelar.

Plata se face de organizația socialistă la care s-a aplicat invenția, din economiile efectiv obținute în urma aplicării invenției.

Recompensa bănească anuală pentru o invenție aplicată în economie se stabilește pînă la nivelul de trei ori retribuția tarifară lunară a funcției de cercetător științific principal din ramura respectivă.

Perioada de recompensare poate fi de cel mult 5 ani.

Mărimea recompensei este aceeași, indiferent de numărul autorilor, iar plata ei se face numai pe perioada în care invenția se aplică efectiv.

În cazul în care un autor are mai multe invenții aplicate, cuantumul recompensei anuale ce i se acordă nu poate depăși nivelul de

Scanned with OKEN Scanner

pînă la trei ori retribuția tarifară lunară a funcției de cercetător principal din ramura respectivă.

Pentru inovații, art. 73 din Legea nr. 62/1974, prevede că recompensarea materială se poate face numai pentru cele care prezintă o importanță economică sau socială cu totul deosebită sub forma unei premieri echivalentă cu cuantumul a cel mult de trei ori retribuția tarifară lunară a inovatorului, pentru primul an de aplicare, indiferent de numărul inovațiilor aplicate în acel an.

● **Premii pentru strîngerea și predarea la I.C.M. a deșeurilor metalice și metalelor vechi.** Potrivit art. 33—36 din „Regulamentul pentru predarea, preluarea și achiziționarea deșeurilor metalice și metalelor vechi aprobat prin H.C.M. nr. 695/1962 pentru stimularea acestei activități se pot acorda premii unităților și personalului cu atribuții în acest domeniu în cazul îndeplinirii criteriilor și condițiilor stabilite în acest regulament.

Fondul de stimulare se constituie din sumele virate trimestrial de I.C.M. în contul unităților predătoare pentru cantitățile înregistrate ca predări cu excepția celor prevăzute în art. 5 din regulament.

Sumele cuvenite trimestrial pentru constituirea fondului de stimulare se defalcă pe destinații astfel :

a) Pentru îmbunătățiri, amenajări și mecanizări în activitatea de strîngere, depozitare, sortare și expediere a deșeurilor metalice și metalelor vechi se alocă 50% din totalul sumei cuvenită unităților economice predătoare.

Această cotă se reține de I.C.M. și se virează trimestrial într-un cont special constituit ministerelor celorlalte organe centrale de stat și comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al Municipiului București cărora le sînt subordonate unitățile predătoare în vederea folosirii rationale a acestor fonduri ;

b) Pentru premierea muncitorilor, personalului TESA și de conducere din unitățile economice care se evidențiază în acțiunile de strîngere, sortare, depozitare, predare, expediere, coordonare și impulsionare a predării deșeurilor metalice și metalelor vechi, se alocă 47% din totalul sumei cuvenită unităților predătoare.

Această sumă se virează trimestrial pentru premierea personalului unităților predătoare și se repartizează astfel :

1. 80% pentru premierea unităților care au sarcini de producție legate de colectarea metalelor vechi și s-au evidențiat în acțiunea de colectare a metalelor vechi, precum și muncitorilor din producție care sortează deșeuri metalice pe locurile de muncă ;

2. 20% pentru premierea personalului în a căror atribuții de serviciu intră sarcina urmăririi realizării planului de colectare și predare a metalelor vechi (personal de conducere și personal TESA).

Scanned with OKEN Scanner

Lista acestor funcțiuni tehnico-administrative se stabilește de fiecare unitate economică cu acordul comitetului sindicatului.

Premiul trimestrial atribuit poate fi de cel mult 30% din retribuția tarifară cuvenită pentru timpul efectiv lucrat pentru personalul prevăzut la pct. 1 de mai sus și cel mult 20% pentru personalul prevăzut la pct. 2 de mai sus.

Premiul trimestrial atribuit unei persoane va fi de cel puțin 50 lei.

c) Pentru premierea personalului din întreprinderi, organizații economice de stat, ministere, celelalte organe de stat și consilii populare care s-au evidențiat și au avut un aport deosebit la acțiunile de depistare a resurselor die fier vechi și impulsionarea predării către I.C.M. a deșeurilor metalice și a metalelor vechi, I.C.M. reține o cotă de 3% din totalul sumei cuvenite unităților predătoare și le virează trimestrial Ministerului Industriei Metalurgice, M.I.C.M.G. și M.I.C.M.U.E. într-un cont special.

Premiul trimestrial atribuit din acest fond nu poate depăși 15% din remunerarea tarifară cuvenită pentru timpul efectiv lucrat pentru personalul din ministere, alte organizații centrale și consilii populare, iar pentru personalul din unitățile economice, aceste premii împreună cu celelalte acordate conform prevederilor pct. b de mai sus nu pot depăși 30% din remunerarea tarifară cuvenită pentru timpul efectiv lucrat.

Constituirea fondului de premiere se face în afara fondului de remunerarea muncii al unității, respectiv pe seama fondului de remunerare al I.C.M.

● **Premii pentru colectarea și valorificarea uleiurilor uzate.** Potrivit art. 7 din H.C.M. nr. 1558/1970 și a Instrucțiunilor de aplicare cap. IX aprobate prin Ordinul Nr. 1192/1970 al Ministerului Petrolului, din sumele reprezentînd contravaloarea uleiurilor uzate și a celorlalte produse petroliere lichide degradate, o parte de 90% revine unităților care au predat aceste produse, iar restul de 10% revine unităților de colectare.

Fondurile astfel constituite se utilizează în proporție de 50% pentru crearea de condiții tehnice necesare acțiunii de colectare și predare, iar restul pentru premierea personalului care a contribuit la această acțiune.

● **Stimulente pentru recuperarea, sortarea și predarea obiectelor textile scoase din uz și a deșeurilor textile.** Potrivit art. 6 din Regulamentul privind predarea, colectarea și valorificarea obiectelor textile scoase din uz și a deșeurilor textile aprobat prin H.C.M. nr. 1437/1970, pentru stimularea urmăririi, recuperării și predării obiectelor textile scoase din uz și a deșeurilor texitle, unitățile predătoare pot constitui un fond de recompensă de pînă la 20% din valoarea încasată.

Scanned with OKEN Scanner

Din acest fond se acordă recompense personalului care participă efectiv și se evidențiază în această activitate.

În regulamentul privind stimularea acestei activități elaborat de Ministerul Industriei Ușoare se precizează că :

— mărimea recompensei ce se poate acorda unei persoane în curs de un an calendaristic nu va putea depăși 3000 lei ;

— fondul de recompense pentru deșeuri textile predate se poate constitui numai de întreprinderile la care deșeurile textile nu rezultă din procesul de producție.

● **Recompense, pentru stimularea exportului de proiecte și elaborarea de proiecte care conduc la micșorarea importului pentru personalul din organizațiile de proiectare.** În baza H.C.M. nr. 44/1970 Anexa 3 Cap. III. s-a elaborat metodologia de stabilire a recompenselor în lei pentru stimularea exportului de proiecte și elaborarea de proiecte care să conducă la micșorarea importului de mașini, utilaje sau materii prime, aprobată de Ministerul Construcțiilor Industriale, Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini, și Ministerul Comerțului Exterior cu nr. 20/3149/1970.

Prin metodologia stabilită sînt precizate în detaliu :

— criteriile de recompensare ;

— constituirea fondului de recompensare ;

— recompensarea personalului de proiectare.

Recompensele ce se acordă potrivit acestei metodologii se plătesc în afara fondului de remunerare planificat, nu intră în calculul cîștigului mediu și pentru ele nu se calculează cote de asigurări sociale.

2. EFECTUAREA REȚINERILOR DIN DREPTURILE CUVENITE

2. 1. **GENERALITĂȚI.** Problema reținerilor ce se pot efectua din drepturile cuvenite personalului unităților economice implică o organizare corespunzătoare care să asigure reținerea în cotele legale a tuturor categoriilor de rețineri și virarea lor în contul beneficiarilor.

Principalele aspecte ale acestui domeniu ce necesită o soluționare corespunzătoare sînt :

— existența unui sistem de evidență a primirii titlurilor executorii și a altor documente pe baza cărora se pot efectua rețineri ;

— organizarea sistemului de identificare a persoanelor pentru care se primesc titluri executorii spre executare în sensul dacă acestea aparțin unității, locul de muncă, numărul de marcă etc. și pe această bază a confirmării popririlor înființate, în termenul legal ;

Scanned with OKEN Scanner

— existența unui sistem bine pus la punct pentru evidența reținerilor și în deosebi pentru cele care se referă la o perioadă îndelungată pe baza căruia să se poată efectua reținerile, să se vireze în termen beneficiarilor, să se stabilească datoriile restante, să se facă controlul cu înregistrările din contabilitate și eventualele punctaje cu beneficiarii ;

Lucrările legate de evidența reținerilor se țin de regulă în mod centralizat în cadrul compartimentului financiar din unitățile economice procedeul cel mai folosit pentru asigurarea reținerilor fiind prin transmiterea sumelor de reținut calculatorilor sau contabililor din secțiile de producție care se ocupă cu calculul drepturilor bănești pentru personalul acestor secții.

Volumul deosebit de mare de muncă pe care îl implică unele categorii de rețineri cum sînt ratele pentru cumpărături de obiecte, ratele pentru împrumuturi acordate pentru construirea de locuințe etc. a condus la necesitatea prelucrării acestor date cu ajutorul mijloacelor mecanizate sau automate, sisteme introduse cu bune rezultate în unele unități economice.

Principalele categorii de rețineri ce se pot face din drepturile bănești cuvenite personalului unităților economice sînt : impozitul asupra venitului realizat lunar ; chirii ; imputații pentru pagube aduse unității ; popriri pentru pensii alimentare, despăgubiri civile, amenzi etc. înființate de diverse organe ; rate pentru cumpărarea de obiecte cu plata în rate și împrumuturi pentru construirea de locuințe proprietate personală ; rețineri în contul echipamentului de lucru acordat de unitate în regim de 50% din valoare suportat de persoana în cauză.

Reținerile se efectuează prin includerea lor în statele de plată, urmărindu-se ca în ipoteza în care o persoană are mai multe rețineri, acestea să nu depășească 1/2 din venitul realizat.

2. 2. IMPOZITUL ASUPRA VENITULUI REALIZAT LUNAR. Impozitul asupra veniturilor realizate lunar de persoanele încadrate în muncă este reglementat prin H.C.M. nr. 545/1970 și Instrucțiunile M.F. nr. 1527/1970 pentru aplicare, precum și prin Instrucțiunile M.F. nr. 1504/1967 pentru aplicarea Decretului nr. 1086/1966 privind majorarea impozitului pe veniturile persoanelor fără copii.

Cotele de impozit sînt prevăzute de art. 1 din H.C.M. nr. 545/1970 pentru persoanele cu copii, iar pentru cei care nu au copii sînt aplicabile majorările prevăzute de art. 1 din Decretul nr. 1086/1966.

Pentru ușurarea calculelor, Ministerul Finanțelor a emis două tabele pentru calculul impozitului în mod distinct pentru cele două categorii de personal respectiv cu copii și fără copii.

Scanned with OKEN Scanner

Cîştigul lunar asupra căruia se calculează impozit cuprinde : retribuţiile de orice fel, inclusiv plăţile pentru munca la domiciliu ; sporurile de vechime ; indemnizaţiile de conducere pentru toate funcţiunile ; gratificaţiile şi premiile de orice fel ; plăţile din fondul asigurărilor sociale în caz de incapacitate temporară de muncă ; sumele plătite pentru concediu nefolosit ; orice alte sume primite ca plată a muncii ;

Impunerea cîştigului cumulat se face astfel :

— pentru veniturile obţinute la locurile secundare de muncă se aplică separat impozitul. Aceste venituri se cumulează cu cele obţinute în luna următoare la locul permanent de muncă, calculîndu-se impozitul asupra cîştigului cumulat şi scăzîndu-se impozitul reţinut la locurile secundare de muncă ;

— pentru premiile plătite în cursul anului, indemnizaţiile de conducere şi toate celelalte venituri ce se cuprind în cîştigul lunar impozabil, impunerea se face prin cumulare cu remunerarea lunii în care se plătesc ;

— pentru gratificaţiile anuale se calculează impozitul aferent cîştigului obţinut din cumularea gratificaţiei scăzîndu-se impozitul plătit la plata acestora din urmă. Diferenţa de impozit se reţine din gratificaţie.

Prin excepţie de la principiul general al impozitării (cumularea tuturor veniturilor realizate într-o lună) nu se cumulează cu celelalte venituri recompensele pentru invenţii şi inovaţii. Acestea se impun totuşi, numai pentru partea care depăşeşte 10.000 lei de fiecare invenţie, inovaţie sau raţionalizare, partea de pînă la 10.000 lei fiind scutită de impozit.

Persoanele care realizează venituri di nretribuţii de la mai multe unităţi au obligaţia să le declare în scris, în luna următoare la locul permanent de muncă.

Impozitul pe retribuţie şi pe veniturile asimilate acesteia din punct de vedere al impunerii se calculează şi se reţine prin stat în luna la care se referă.

Cu ocazia ridicării drepturilor băneşti cuvenite pentru chenzina a II-a a fiecărei luni, unităţile sînt obligate să depună la bancă dispoziţia de plată către bugetul statului pentru impozitul reţinut.

● **Scutiri şi reduceri de impozit.** În anumite situaţii dispoziţiile legale prevăd scutirea sau reducerea impozitului asupra veniturilor realizate de personalul unităţii, astfel :

Sînt scutiţi de impozi :

— eroii muncii socialiste ;

— personalul unităţii, pentru veniturile de pînă la 850 lei lunar (temei : art. 1 din H.C.M. nr. 545/1970).

Scanned with OKEN Scanner

— inventatorii și inovatorii, pentru recompensele care nu depășesc 10.000 lei de fiecare invenție, inovație sau raționalizare (temei : art. 2 din Decretul nr. 564/1968).

— pensionarii — pentru pensiile ce le primesc.

Conform art. 4 din Decretul nr. 564/1968 se acordă următoarele categorii de reduceri de impozit :

— pentru persoanele distinse după data de 1 iulie 1968 cu ordine ale R.S.R., cu titlul de „artist al poporului" sau titlul de „emerit" impozitul se reduce ;

— cu 50% pentru cei distinși cu ordine ale R.S.R. clasa I, precum și pentru cei distinși cu titlul de „artist al poporului" sau cu titlul de „emerit" ;

— cu 40% pentru cei distinși cu ordine ale R.S.R. clasa a II-a ;

— cu 30% pentru cei distinși cu ordine ale R.S.R. clasa a III-a ;

— cu 25% pentru cei distinși cu ordine ale R.S.R. clasa a IV-a ;

— cu 20% pentru cei distinși cu ordine ale R.S.R. clasa a V-a.

Persoanele distinse prin decrete emise pînă la 30 iunie 1968 inclusiv, cu ordine ale R.S.R. (ale R.P.R.) sau cu titlul de „artist al poporului" ori de „emerit" beneficiază de o reducere a impozitului de 50% indiferent de clasa distincției (temei : Instrucțiunile M. F. nr. 1560/1968 pct. 26, date în aplicarea Decretului nr. 564/1968).

Data emiterii decretului de decorare sau de acordare a titlului de merit se dovedește cu brevetele de conferire a ordinului sau titlului ori cu legitimațiile eliberate de Consiliul de Stat.

Pentru a beneficia de reducere, persoanele distinse cu ordine sau cu titluri de merit trebuie să prezinte copii de pe documentele ce li s-au înmînat la decorare. Copiile se certifică pentru exactitate de conducătorul unității la care sînt încadrați.

Pentru persoanele decorate cu mai multe ordine sau care au și titluri de merit reducerea se aplică o singură dată, indiferent de numărul decorațiilor și titlurilor deținute. În cazul celor decorați cu mai multe ordine, de clase diferite, se aplică reducerea aferentă ordinului de clasă cea mai mare.

Conform art. 5 din Decretul nr. 564/1968 angajații cu o retribuție brută pînă la 2500 lei lunar care au în întreținerea lor mai mult de trei persoane beneficiază de o reducere a impozitului de 30%.

Potrivit precizărilor din Instrucțiunile M.F. 1 500/1968 pct. 5, persoanele în întreținere, pentru care se acordă reducerea impozitului cu 30% sînt acelea care trăiesc exclusiv din mijloacele persoanei încadrate în muncă și care, indiferent că sînt sau nu rude cu acesta, nu au nici un fel de venit propriu.

Scanned with OKEN Scanner

În numărul persoanelor în întreținere nu se socotește și angajatul respectiv.

În cazul în care ambii soți sînt încadrați în muncă reducerea impozitului se acordă numai unuia dintre ei, la alegerea lor.

Reducerea se acordă numai pentru impozitul aferent veniturilor realizate la locul permanent de muncă, pe baza unei declarații date pe propria răspundere, la începutul fiecărui an. Declarația este valabilă de la prezentare pînă la sfîrșitul anului, dacă situația a rămas neschimbată.

Reducerea se acordă începînd cu luna în care s-a depus declarația, neputîndu-se aplica pe o perioadă anterioară depunerii ei.

Potrivit art. 12 din Decretul nr. 153/1954, impozitul asupra cîștigului personalului unității, reținut în plus, se restituie de unitate, în termen de 15 zile de la data constatării plusului.

Restituirea sumelor reținute în plus se face pe cel mult un an în urmă de la data constatării plusului.

Impozitul nereținut la timp sau în cuantumul legal, se reține de la persoana în cauză, pe cel mult trei luni în urmă. Reținerea se face în sume egale, în cursul următoarelor trei luni.

Este interzisă urmărirea impozitului nereținut de la personalul unității pe o perioadă mai mare de trei luni sau a impozitului nereținut de la persoanele care nu mai sînt în serviciu.

● **Reținerile în contul chiriilor.** Obligațiile ce revin unităților economice în privința reținerii chiriilor prin statele de retribuire a muncii sînt prevăzute în INDICAȚIILE Ministerului Finanțelor nr. 88 602/8 august 1973, date în executarea dispozițiilor art. 24 din H.C.M. nr. 860/1973 și anume :

— să verifice la primirea borderoului de reținere a chiriei recalculate, întocmit în unitățile care au în administrare locuințele, dacă persaonele specificate în acel borderou au calitatea de angajat al unității respective și să comunice în termen de 5 zile pe scrisoarea model anexă nr. 3 la aceste instrucțiuni, eventualele nepotriviri, pentru a se opera rectificările cuvenite ;

— să confirme în scris unității de administrare a locuințelor în termen de 5 zile de la primirea comunicării de reținere a chiriei dacă locatarul respectiv este încadrat în unitatea respectivă ;

— să comunice în același termen data plății retribuției pentru chenzina a II-a, precum și numărul contului de decontare la bancă din care urmează a se face virarea chiriei ;

— să rețină la timp pe statele de remunerare chiriile datorate de personalul unității la nivelul sumelor comunicate și să le vireze unită-

Scanned with OKEN Scanner

ţilor care au în administrare locuinţele pe data plăţii drepturilor băneşti cuvenite personalului ;

— să comunice unităţilor care au în administrare locuinţele, pe scrisoarea model anexă nr. 4, la aceste instrucţiuni orice modificare a contractelor de muncă ori încetarea acestora la persoanele cărora li se reţine chiria pe stat (plecare prin transfer, demisie, punere în disponibilitate, deces etc.), precum şi majorările de remuneraţii tarifare pînă la 1 600 lei lunar, în termen de 5 zile de la data cînd s-a produs aceasta, precizîndu-se, atunci cînd este cazul, locul de muncă unde a fost transferat personalul respectiv. În aceste situaţii, odată cu lichidarea drepturilor băneşti se va reţine pe stat şi chiria pe luna în curs ;

— să reţină pe listele de indemnizaţii pentru concediul de odihnă şi listele de plată a ajutoarelor materiale chiria datorată pe luna în care aceştia sînt în concediu de odihnă sau de boală ;

— unităţile care aprobă personalului lor, cuprins în listele de plata chiriei, concediu fără plată pe o perioadă de 30 zile sau mai mult, aşa încît practic nu au posibilitatea reţinerii chiriei, să anunţe în termen de 5 zile de la data acordării concediului, unitatea de administrare a locuinţelor, pentru ca aceasta să urmărească încasarea chiriei cuvenite pe perioada respectivă direct de la locatarii principali. La înapoierea persoanelor respective din concediu fără plată să reţină şi chiria acestei perioade, dacă aceştia nu fac dovada că au achitat direct la unitatea care administrează locuinţele ;

— în cazul în care unele persoane doresc să plătească chiria anticipat pe mai multe luni, să reţină pe stat suma respectivă, menţionînd pe documentul de virare a chiriei diferenţa în plus faţă de chiria pe luna curentă ;

i) să recupereze de la persoanele vinovate majorările comunicate de unitatea care administrează locuinţele pentru nereţinerea sau nevirarea în termen a chiriilor care trebuiau să fie reţinute pe stat.

● **Reţinerile în contul vînzărilor de mărfuri, lucrărilor cu plata în rate şi al împrumuturilor pentru construirea de locuinţe proprietate personală.** Pe baza contractelor încheiate de personalul unităţii pentru mărfuri sau lucrări cu plata în rate precum şi pentru împrumuturi pentru construirea de locuinţe proprietate personală, în cadrul compartimentului financiar este necesară conducerea unei evidenţe pe baza căreia să se poată efectua corect reţinerile respective.

Evidenţa de bază se ţine distinct pe fiecare unitate comercială şi respectiv unitate C.E.C.

Pentru efectuarea reţinerilor lunare este necesară însă şi evidenţa sumelor de reţinut pe locuri de muncă.

Scanned with OKEN Scanner

Ca regulă generală, trebuie menționat faptul că nu este permisă virarea unor sume către unitățile beneficiare, fără a fi reținută de la persoana în cauză.

Pentru asigurarea efectuării tuturor reținerilor datorate de personalul unității este necesar ca eventualele omisiuni de rețineri prin stat, să fie completate prin rețineri pe bază de chitanță emisă de casieria unității. De asemeni, pentru cazurile în care se constată erori în borderourile introduse la bancă de organizațiile comerciale este necesar să se procedeze astfel :

— să se facă refuzul de plată pentru sume mai mari decît cele din contract sau pentru sume nereținute din motive justificate ;

— să se emită dispoziție de plată pentru diferențele cuvenite unității comerciale sau C.E.C. provenite din omisiuni, înscrierea în borderouri a unor sume mai mici etc.

● **Reținerile în contul poprirlor pentru plata pensiilor de întreținere.** Sumele reținute din drepturile bănești ale personalului unității în contul popririlor înființate în condițiile art. 461[1] din codul de procedură civilă, pentru pensii de întreținere se remit creditorilor prin mandat poștal în termen de 3 zile de la data stabilită plata retribuției muncii — pentru chenzina a II-a.

Taxa de remitere prin poștă și costul mandatelor se suportă de debitori.

În acest scop unitatea va reține odată cu pensia de întreținere și cheltuielile de remitere care împreună se vor evidenția în statul de plată la coloana pentru pensii de întreținere. (temei : Instrucțiunile comune ale Ministerului Finanțelor nr. 1534/1967 și Ministerului Justiției nr. 451/C/1967).

Titularul pensiei de întreținere sau reprezentantul său legal poate ridica de la caseria unității suma ce i se cuvine, înștiințînd despre aceasta în scris pe terțul poprit.

În cazul cînd creditorul nu se prezintă la caserie înăuntrul termenului în care casierul este autorizat să păstreze numerarul în casă, suma respectivă i se va remite prin mandat poștal, cheltuielile de expediere fiind în acest caz în sarcina creditorului.

Dacă persoanele debitoare își schimbă locul de muncă ori se pensionează, unitatea economică terț poprit are obligația să comunice de îndată Judecătoriei care a încuviințat poprirea, precum și creditorului, plecarea din unitate a debitorului și noul său loc de muncă (în cazul transferului, aceasta este întotdeauna cunoscut) ori faptul că s-a pensionat, după caz.

Cînd noul loc de muncă nu este cunoscut, comunicarea se face numai creditorului. În acest caz, dacă, după plecarea din unitate, debi-

Scanned with OKEN Scanner

torul realizează de la unitatea unde a funcţionat anumite venituri supuse popririi (premii, drepturi de inventator, inovator, ajutor de boală etc.) unitatea terţ va continua să facă reţinerile şi să le remită creditorului.

2. 3. ALTE REŢINERI. Potrivit art. 409 din Codul de procedură civilă drepturile băneşti cuvenite persoanelor încadrate în muncă, pot fi urmărite :

a) pînă la ½ din retribuţia tarifară lunară netă, pentru sumele datorate cu titlu de obligaţie de întreţinere ;

b) pînă la $^1/_3$ din retribuţia tarifară lunară netă, pentru repararea pagubelor pricinuite proprietăţii socialiste ;

d) pînă la $^1/_5$ din retribuţia tarifară lunară netă, pentru orice alte datorii.

În cazul mai multor urmăriri asupra aceleiaşi remuneraţii, acestea pot fi acoperite toate numai pînă la o sumă ce nu depăşeşte ½ din retribuţia lunară netă şi cu respectarea următoarei ordine de preferinţă : obligaţiile de întreţinere ; plata despăgubirilor pentru repararea daunelor cauzate prin moarte sau vătămări corporale ; plata datoriilor către stat izvorîte din impozite şi taxe ; plata despăgubirilor pentru repararea pagubelor pricinuite proprietăţii socialiste ; toate celelalte datorii.

Pentru efectuarea corectă a acestor reţineri, organele financiare trebuie să cunoască următoarele probleme : reţinerile ce se pot face din drepturile băneşti cuvenite personalului unităţii, trebuie să aibe la bază un titlu executoriu (decizie de imputare, hotărîre judecătorească, angajamentul scris al persoanei în cauză etc.) sau contracte încheiate pentru mărfuri cumpărate sau lucrări cu plata în rate, împrumuturi pentru construirea de locuinţe proprietate personală, chirii etc ; reţinerile se pot face numai în cotele legale prevăzute pentru fiecare categorie în parte şi în ordinea de preferinţă stabilită de dispoziţiile legale ; obligaţia confirmării popririlor înfiinţate de diverse organe asupra drepturilor băneşti ale personalului unităţii ; transmiterea la noul loc de muncă a popririlor şi altor datorii, în cazul transferului în altă unitate ; evidenţa şi urmărirea reţinerilor.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VII

ANALIZA ACTIVITĂȚII FINANCIARE

Realizarea vastului program al P.C.R. de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate necesită întărirea rolului finanțelor în constituirea și repartizarea fondurilor bănești, obținerea unor acumulări bănești cît mai ridicate cu un consum de muncă socială cît mai redus, folosirea mai activă a pîrghiilor financiare pentru îmbunătățirea utilizării resurselor materiale și financiare ale societății. Prin întreaga sa activitate, compartimentul financiar trebuie să-și aducă o contribuție esențială la asigurarea bunului mers al activității unității din care face parte, prin menținerea unei situații financiare prospere.

O bună situație financiară își are baza de pornire din momentul întocmirii lucrărilor de planificare financiară. În cadrul acestor lucrări, trebuie desfășurată o vastă activitate de analiză pentru a depista și mobiliza rezervele interne menite să contribuie la creșterea rentabilității, la constituirea fondurilor planificate, la satisfacerea obligațiilor față de terți.

Rolul analizei economice desfășurate de compartimentul financiar se accentuează în procesul execuției, cînd trebuie comparate rezultatele obținute cu eforturile depuse și cu indicatorii planificați și propuse măsuri de remediere a deficiențelor și de creștere a rentabilității pe total și pe fiecare produs, activitate sau serviciu prestat.

Analiza economică este necesară, așadar, nu numai cînd apar deficiențe, ci și în situațiile în care rezultatele sînt satisfăcătoare, bune sau foarte bune, permițînd stabilirea tuturor consecințelor — favorabile sau nefavorabile — ale abaterilor față de indicatorii stabiliți. Aceasta înseamnă că, de fapt, analiza economică este necesară pentru exercitarea în condiții normale a funcțiunii financiare a unităților economice.

Scanned with OKEN Scanner

Iată de ce, în acest capitol ne vom ocupa, într-un cadru restrîns, de problemele fundamentale ale analizei desfășurate în cadrul compartimentului financiar al unităților economice și anume analiza beneficiului, a ratei rentabilității și a eficienței utilizării fondurilor.

1. ANALIZA RENTABILITĂȚII

1.1. **CONȚINUTUL ȘI FUNCȚIILE BENEFICIULUI.** Prin rentabilitate se înțelege capacitatea unei unități economice de a produce beneficii. Într-un sens larg, rentabilitatea înseamnă nu numai soldarea activității prin obținere de beneficii, ci, în general, obținerea de venit net ca urmare a utilizării fondurilor de producție și circulație.

Rentabilitatea se exprimă, în principal, cu ajutorul a doi indicatori ; **beneficiul,** care exprimă rentabilitatea în mărime absolută și **rata rentabilității,** care este indicator al mărimii relative a rentabilității.

Beneficiul reprezintă o parte din venitul net al societății creat de munca pentru societate depusă de lucrătorii ocupați în sfera producției materiale. Cerința primordială a oricărei activități eficiente este realizarea unui beneficiu corespunzător efortului pentru înzestrarea cu resurse materiale, de muncă și bănești a unităților respective. În condițiile economiei noastre, beneficiul servește ca **sursă a reproducției socialiste lărgite, mijloc de cointeresare materială a colectivelor de muncă și a unităților economice, instrument de măsurare sintetitcă a gradului de eficiență a acestor activități,** precum și ca **mijloc de control și pîrghie de influențare a activităților economice.**

Beneficiul este utilizat, în primul rînd, ca sursă a reproducției socialiste lărgite. Aceasta se realizează pe două căi : prin utilizarea sa ca sursă de alimentare a fondurilor descentralizate care constituie componente ale fondului propriu de dezvoltare economico-socială al unităților economice ; prin prelevarea unei părți din beneficiu la bugetul de stat, unde se folosește, alături de celelalte resurse, pentru finanțarea nevoilor de dezvoltare și consum ale societății.

În afara retribuției după cantitatea și calitatea muncii, angajații unităților economice sînt stimulați în obținerea unor rezultate cît mai bune și pe calea premierii. Întrucît fondul de premiere la dispoziția întreprinderilor se calculează în funcție de volumul beneficiului, iar alimentarea acestui fond se face tot din beneficii, este evident că lucrătorii sînt interesați în sporirea volumului acestuia din urmă.

Beneficiul exprimă sintetic toate laturile activității desfășurate de unitățile economice, atît calitative, cît și cantitative : îndeplinirea pla-

nului de producție valoric și pe sortimente, nivelul prețului de cost și al productivității muncii, calitatea produselor, respectarea disciplinei contractuale. Rezultă că orice deficiențe în activitatea economică a unităților își găsesc în ultimă instanță reflectarea în beneficiu.

Beneficiul unităților economice se aprobă prin planurile financiare ale acestora, compartimentul financiar răspunzînd de stabilirea cît mai corectă a acestui indicator. **Nivelul planificat al beneficiului reprezintă doar obligația minimă** a unităților economice, care au datoria să asigure creșterea lui continuă prin folosirea cît mai eficientă a resurselor alocate.

Nevărsarea la termen a sumelor necesare constituirii fondurilor la dispoziția centralei sau a sumelor cuvenite bugetului de stat constituie un indiciu că planul de beneficii nu s-a realizat datorită unor lipsuri în activitatea unităților respective. Semnalizarea deficiențelor prin intermediul beneficiului face ca acesta să constituie și un important mijloc de control din partea centralelor, ministerelor și organelor financiar-bancare asupra întregii activități a unităților economice.

Ca urmare a măsurilor adoptate sistematic de partid și guvern în domeniul activității de producție, s-a asigurat creșterea an de an a eficienței producției, obținerea de beneficii tot mai mari. Cu toate succesele obținute, sporirea continuă a beneficiului constituie o sarcină permanentă a unităților economice, care ține de însăși esența gestiunii economice.

1.2. **ANALIZA FACTORILOR DE INFLUENȚĂ ASUPRA BENEFICIULUI.** Beneficiul reflectat în bilanț provine atît din activitatea de bază, cît și din afara activității de bază. În bilanț se evidențiază suma algebrică a rezultatelor financiare — beneficii sau pierderi — din activitatea de bază și din alte operații în afara activității de bază. Asupra acestor două categorii de beneficii acționează factori diferiți, ceea ce impune analiza lor separată.

Sarcinile analizei beneficiului sînt să stabilească mărimea acestuia, abaterile față de plan sau față de perioada aleasă pentru comparație, să studieze factorii care au influențat asupra beneficiului și să determine mărimea acestor influențe, să arate în ce măsură rezultatele obținute de unități se datoresc efortului propriu.

Pe fiecare unitate de produs, beneficiul reprezintă diferența dintre prețul de producție mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor și prețul de cost. Pentru totalul producției, beneficiul reprezintă diferența dintre valoarea acesteia, în preț de producție (mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor) și aceeași valoare exprimată în preț de cost :

$$B = \Sigma qp - \Sigma qc, \tag{1}$$

în care :

B — beneficiul ; q — volumul producției în unități naturale din fiecare sortiment ; p — prețul de producție mai puțin impozitul pe circu-

lația mărfurilor ; c — prețul de cost complet pe unitatea de produs.

De aici deducem :

$$B = \Sigma q\ (p - c) \qquad (2)$$

în care toți termenii păstrează semnificațiile de la (1.)

Rezultă că factorii cu acțiune directă asupra beneficiului sînt :

— **volumul producției.** Cu cît volumul producției marfă vîndute și încasate va crește sau se va micșora, celelalte condiții rămînînd neschimbate, în aceeași proporție se va modifică și beneficiul total ;

— **structura producției.** Dacă în totalul producției marfă vîndute și încasate crește ponderea produselor cu o rată a rentabilității mai ridicată decît rata medie planificată, crește și suma absolută a beneficiului și invers — scăderea greutății specifice a acestora atrage după sine diminuarea beneficiului ;

— **prețul de cost complet.** Reducerea prețului de cost, în condițiile în care ceilalți factori rămîn neschimbați, modifică corespunzător beneficul în sensul creșterii lui, după cum depășirea prețului de cost are ca rezultat micșorarea beneficiului ;

— **prețul de producție** (mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor cuprins în acest preț). Modificarea prețului de producție influențează mărimea beneficiului în aceeași sumă și în același sens, respectiv creșterea prețului de producție duce la creșterea beneficiului, după cum reducerea lui are ca efect diminuarea acestuia.

Prin intermediul acestor patru factori își exercită influența asupra beneficiului o multitudine de alți factori, care vizează toate laturile activității unităților economice. Analiza factorială a beneficiului trebuie să se extindă și asupra acestora, în vederea sesizării celor mai îndepărtate cauze care afectează rezultatele financiare.

Prezentăm în continuare modul de calcul al influenței fiecărui factor cu acțiune directă asupra beneficiului :

— **influența volumului producției marfă vîndute și încasate** (I_p) :

$$I_p = \frac{B_0 I_q}{100} - B_0, \qquad (3)$$

în care :

B_0 — beneficiul planificat ;

I_q — indicele producției marfă vîndute și încasate.

Indicele producției marfă vîndute și încasate se obține :

$$I_q = \frac{\Sigma q_1 p_0}{\Sigma q_0 p_0}, \qquad (4)$$

în care :

q — volumul producției realizate (1) sau planifacate (0) ;

Scanned with OKEN Scanner

p_0 — prețul de producție planificat, mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor.

În continuare, analiza trebuie să descopere factorii care au dus la depășirea sau nerealizarea planului de producție, ținînd cont de elementele componente ale producției marfă vîndute și încasate — producția marfă fabricată și modificarea stocurilor finale de produse finite în depozit și soldurilor de facturi emise și neîncasate, față de cele inițiale.

— **influența structurii producției** (I_s) se poate calcula pe baza formulei [1] :

$$I_s = \Sigma q_1 (p_0 - c_0) - B_0 \cdot I_q, \qquad (5$$

în care :

q_1 — volumul producției realizate pentru fiecare sortiment ;

c_0 — prețul de cost planificat pe sortiment ;

p_0 — prețul de producție unitar planificat ;

B_0 — beneficiul planificat ;

I_q — indicele producției marfă vîndute și încasate.

Creșterea beneficiului pe seama modificării structurii trebuie cercetată cu atenție, deoarece adesea, în dorința de a-și îndeplini planul de acumulări bănești, unitățile se orientează cu preferință asupra sortimentelor mai rentabile. Așadar, analiza are sarcină să stabilească :

— dacă unitatea și-a îndeplinit planul la toate sortimentele și cauzele eventualelor neîndepliniri ;

— dacă în cazul depășirii planului s-a orientat spre produsele de primă necesitate pentru economia națională sau spre cele în primul rînd rentabile.

Neîndeplinirea planului pe sortimente din cauze subiective, depășirea planului la sortimentele cu rata rentabilității ridicată, fără să se țină cont de importanța lor economică, sînt fenomene negative, indiferent de sensul influenței (+ sau —) asupra beneficiului.

—**influența prețului de cost** (I_c) se obține aplicînd formula :

$$I_c = \Sigma q_1 c_0 - \Sigma q_1 c_1, \qquad (6)$$

în care :

q_1 — volumul producției realizate în unități naturale ;

c — prețul de cost complet pe produs planificat ($_0$) sau realizat (1).

Din această relație rezultă că influența modificării prețului de cost se determină făcînd diferența între volumul producției marfă realizate exprimată în preț de cost planificat și același volum al producției exprimat în preț de cost efectiv.

Analiza influenței prețului de cost trebuie continuată cu analiza cau-

---

[1]) Vezi : Al. Gheorghiu, D. Mărculescu, E. Nișulescu, „Analiza activității economice a întreprinderilor industriale", Editura științifică, București, 1967, pg. 344—351.

zelor depăşirii sau reducerii acestuia. Pe această linie, trebuie stabilit în ce măsură creşterea beneficiilor pe seama reducerii preţului de cost se datorează eforturilor unităţii (reducerea consumurilor specifice, creşterea productivităţii muncii, îmbunătăţirea utilizării capacităţilor de producţie), sînt independente de activitatea acesteia (modificarea cotelor de amortizare, a preţurilor de aprovizionare etc.), sau sînt rezultatul unor abateri de la disciplina economică (neefectuarea unor operaţiuni impuse de procesul tehnologic, a unor operaţiuni de finisare, a reparaţiilor capitale planificate etc.).

— **influenţa modificării preţurilor de producţie** (I_{pr}) se poate obţine potrivit formulei :

$$I_{pr} = \Sigma q_1 p_1 - \Sigma q_1 p_0, \qquad (7)$$

în care :

q_1 — volumul producţiei marfă realizate exprimat în unităţi naturale ;

p — preţul de producţie unitar pe produs realizat (1) sau planificat (0).

Ca regulă generală, modificarea preţurilor cu ridicata este un factor independent de activitatea întreprinderii. Sînt însă şi cazuri cînd influenţa preţurilor cu ridicata asupra beneficiului este generată de cauze subiective (vînzarea unor produse la preţuri de producţie mai mari decît cele legale). Sarcinile analizei sînt să depisteze aceste cazuri de încălcare a dispoziţiilor legale şi să stabilească măsurile pentru evitarea apariţiei lor în viitor.

Beneficiul poate fi exprimat şi printr-o relaţie care exprimă legătura sa cu alt indicator prin care se urmăreşte eficienţa activităţii economice-financiare a unităţilor economice şi anume „cheltuieli la 1 000 lei producţie marfă". Indicatorul „cheltuieli la 1000 lei producţie marfă" permite cunoaşterea nivelului preţului de cost şi în acelaşi timp reflectă rentabilitatea potenţială a producţiei. El are un caracter sintetic, înmănunchind influenţa a numeroşi factori cu acţiune directă şi indirectă, dependenţi şi independenţi de activitatea unităţilor. Relaţia dintre beneficiu şi indicatorul „cheltuieli la 1000 lei producţie marfă" are forma :

$$B = \Sigma qp \left(1 - \frac{\Sigma qc}{\Sigma qp} \right), \qquad (8)$$

în care :

B — beneficiul ;

q — volumul producţiei în unităţi naturale pentru fiecare produs ;

p — preţul unitar de producţie ;

c — preţul de cost unitar.

Această relaţie permite evidenţierea influenţei pe care o exercită asupra beneficiului, ca factori cu acţiune directă — producţia marfă

Scanned with OKEN Scanner

vîndută și încasată și cheltuielile la 1000 lei producție marfă. Influența factorilor menționați se poate determina astfel[2] :

— influența modificării valorii producției marfă vîndute și încasate (I_p) :

$$I_p = (\Sigma q_1 p_1 - \Sigma q_0 p_0)\, b_0/1000 \qquad (9)$$

în care :

q — volumul producției planificate (0) sau realizate (1) pe fiecare produs ;

p — prețul de producție unitar planificat (0) sau realizat (1) ;

b_0 — beneficiul planificat la 1000 lei producție, calculat după relația $1000 - \frac{\Sigma q_0 c_0}{\Sigma q_0 p_0} \times 1000$ ·

— influența cheltuielilor la 1000 lei producție marfă (I_{c1000}) :

$$I_{c1000} = -\left(\frac{\Sigma q_1 c_1}{\Sigma q_1 p_1} 1000 - \frac{\Sigma q_0 c_0}{\Sigma q_0 p_0} 1000\right) \frac{\Sigma q_1 p_1}{1000} \qquad (10)$$

În relația de mai sus, termenii q și p au semnnificația de la (9), iar c reprezintă prețul de cost complet unitar planificat (0) sau realizat (1).

Și în această variantă de analiză a beneficiului studiul factorilor de influență poate fi aprofundat, în vederea descoperirii de noi rezerve interne. Astfel, se poate trece în continuare la analiza factorilor care influențează producția marfă vîndută și încasată: stocurile inițiale și finale de produse finite și produse expediate dar neîncasate, valoarea producției marfă fabricată. În ce privește cheltuielile la 1000 lei producție marfă, factorii de influență pot fi analizați din diverse unghiuri. De exemplu, se poate analiza în ce măsură au influențat asupra acestui indicator structura pe elemente a producției și cheltuielile la 1000 lei producție aferente fiecărui element. O altă grupare posibilă a factorilor de influență este : structura producției, prețurile de producție și prețurile de cost unitare. În sfîrșit, o variantă de grupare a factorilor care influențează indirect beneficiul (prin intermediul cheltuielilor la 1000 lei producție marfă) poate fi : volumul producției (prin cheltuielile convențional-constante), suma cheltuielilor convențional-constante, modificarea cheltuielilor variabile la 1000 lei pe produse.

Rezultatele financiare ale unităților economice sînt determinate nu numai de activitatea de bază, ci și de alte activități, precum și din alte

---

[2]) Vezi : A. Iștănescu, „Analiza realizării beneficiului în unitățile industriale", Finanțe și credit, nr. 11/1972.

Scanned with OKEN Scanner

operații de realizare ca vînzarea materiilor și materialelor, a ambalajelor și a altor elemente ale stocurilor pentru producție.

În sfîrșit, rezultatele unităților sînt influențate și de beneficii și pierderi care nu provin din realizări ca, de exemplu, pierderi din calamități, din scăderea creanțelor prescrise, a creanțelor litigioase, beneficii sau pierderi din amenzi și penalizări etc.

Pentru rezultatele din afara activității de bază care se planifică, sarcinile analizei sînt să stabilească mărimea și cauzele abaterilor de la plan, precum și direcțiile de acțiune pentru remedierea deficiențelor constatate. De asemenea, trebuie să se stabilească în ce măsură aceste rezultate au influențat beneficiile din activitatea de bază.

Un loc central în analiza rezultatelor financiare trebuie să-l ocupe pierderile și cauzele apariției lor. Eliminarea situației anormale în care se mai găsesc unele unități care înregistrează pierderi la unele produse sau activități trebuie să constituie o preocupare permanentă a compartimentului financiar și a întregului colectiv de muncă din unitățile economice. În legătură cu aceasta, la Conferința activului de partid și de stat din domeniile finanțelor, prețurilor și retribuirii muncii, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Trebuie să fie clar fiecărui colectiv din unitățile economico-sociale — căruia i s-a încredințat o parte mai mare sau mică a avutului general — că poartă răspunderea în fața întregului popor pentru felul cum gospodărește mijloacele, pentru rezultatele pe care le obține și aportul pe care îl aduce prin activitatea sa, la creșterea avuției naționale, a venitului național, la dezvoltarea generală a societății noastre socialiste, la ridicarea bunăstării întregului popor“ [3]).

1.3. **ANALIZA RATEI RENTABILITĂȚII.** Rata rentabilității, unul din cei mai sintetici indicatori ai activității unităților economice, se calculează ca raport procentual între beneficiu și preț de cost :

$$R = \frac{b}{c} \times 100 \text{ ,} \qquad (11)$$

în care :

R — rata rentabilității ;

b — beneficiul (pe produs, pe activitate, pe întreprindere, pe ramură) ;

c — prețul de cost complet (al produsului, activității, întreprinderii, ramurii).

În funcție de sensul atribuit conceptului de rentabilitate, indicatorii de exprimare a rentabilității pot căpăta și alte forme, care oglindesc eficiența diverselor laturi ale activității economice. Pentru exprimarea

---

[3]) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Conferința activului de partid și de stat din domeniile finanțelor, prețurilor și retribuirii muncii, Editura politică, București, 1974, pg. 17.

acestor indicatori, precum şi pentru analiza factorilor de influenţă asupra rentabilităţii, în cadrul acestei secţiuni se vor folosi următoarele notaţii generale :

q — volumul producţiei exprimat în unităţile naturale pe fiecare produs în parte ;

c — preţul de cost complet pe unitatea de produs ;

p — preţul de producţie unitar, mai puţin impozitul pe circulaţia mărfurilor.

Pentru a se exprima volumul realizat al acestor indicatori se va folosi notaţia (1) iar pentru nivelul lor planificat sau realizat în perioadele anterioare, cu care se face comparaţia, se foloseşte notaţia (0). De exemplu c_0 are semnificaţia preţ de cost unitar planificat (sau realizat în perioada de bază). Termenii folosiţi în afara celor menţionaţi vor fi explicaţi la fiecare formulă de calcul.

Rata rentabilităţii se poate exprima şi prin raportarea beneficiului la volumul producţiei marfă vîndută şi încasată exprimată în preţ de producţie :

$$B_{100} = \frac{B}{\Sigma qp} \cdot 100 \qquad (12)$$

Prin exprimarea mărimii relative a beneficiului în raport cu volumul realizărilor evaluate la preţ de producţie (fără impozit pe circulaţia mărfurilor) se obţine o mărime care nu variază în funcţie de activitatea întreprinderii, reflectată în preţul de cost. Acest indicator al rentabilităţii este similar indicatorului „cheltuieli la 1000 lei producţie marfă", deoarece dezvoltînd relaţia $\frac{B}{\Sigma qp}$, obţinem :

$$\frac{B}{\Sigma qp} = \frac{\Sigma qp - \Sigma qc}{\Sigma qp} = 1 - \frac{\Sigma qc}{\Sigma qp} \qquad (13)$$

Indicatorul „cheltuieli la 1000 lei producţie marfă" se calculează la producţia marfă fabricată, ceea ce înseamnă că exprimă o rentabilitate potenţială. După vinderea şi încasarea producţiei se obţine rentabilitatea efectivă. Pin compararea ratei rentabilităţii producţiei realizate după formula $\frac{B}{\Sigma qp}$ cu rata rentabilităţii potenţiale reflectată de indicatorul „cheltuieli la 1000 lei producţie marfă", se poate stabili proporţia în care rezultatele obţinute în stadiul fabricării s-au reflectat în rezultatul final — beneficiul — obţinut după vinderea şi încasarea producţiei [4]).

Tot ca indicatori ai rentabilităţii sînt consideraţi şi cei care reflectă eficienţa utilizării fondurilor totale de producţie şi circulaţie : „bene-

[4]) Vezi : Al. Gheorghiu, „Curs de analiza activităţii economice financiare a întreprinderilor", cap. Analiza rentabilităţii, multiplicat ASE, Bucureşti, 1974.

ficii la 100 (sau 1000) lei fonduri totale atribuite" şi „acumulări băneşti la 100 (sau 1000 lei) fonduri totale atribuite". Totalitatea fondurilor atribuite rezultă din însumarea valorii medii a fondurilor fixe cu soldul mediu anual al mijloacelor circulante.

Întrucît analiza indicatorilor care reflectă eficienţa utilizării fondurilor totale de producţie va face obiectul unei secţiuni distincte a acestui capitol, ne vom ocupa în continuare de analiza indicatorului celui mai uzual pentru exprimarea rentabilităţii, şi anume rata rentabilităţii calculată ca un raport procentual între beneficiu şi preţ de cost.

• **Analiza factorială a ratei rentabilităţii.** Din simpla examinare a formulei de calcul a ratei rentabilităţii $\left(R = \frac{B}{\Sigma qc} \times 100\right)$, rezultă că este influenţată de 2 factori :

— beneficiul ;

— volumul producţiei marfă realizate (vîndute şi încasate), exprimat în preţ de cost.

Asupra beneficiului acţionează în mod direct patru factori, care au fost analizaţi în secţiunea precedentă, şi anume : volumul producţiei, structura producţiei, preţul de cost, preţul de producţie. Cel de al doilea element, volumul producţiei marfă realizate în preţ de cost, este influenţat de trei factori : volumul producţiei, structura producţiei şi preţul de cost complet pe produs. Aceşti trei factori care influenţează asupra numitorului formulei de determinare a ratei rentabilităţii, influenţează şi asupra numărătorului, respectiv asupra beneficiului. Rezultă că un singur factor are acţiune simplă şi nu dublă asupra beneficiului şi anume preţul de producţie.

Pentru măsurarea influenţelor factorilor care acţionează asupra ratei rentabilităţii se aplică metoda **substituirilor alternative,** care constă în alternarea substituirilor de la numitorul fracţiei cu cele de la numărătorul fracţiei [5]). Mai întîi se determină influenţa completă a unui factor asupra numitorului, cît şi asupra numărătorului formulei de calcul a rentabilităţii, apoi se trece la analiza influenţei altuia.

Mărimea influenţei factorilor asupra ratei rentabilităţii se stabileşte astfel :

A. **Influenţa modificării volumului producţiei realizate.** Volumul realizărilor nu influenţează direct rata rentabilităţii, deoarece modificarea sa influenţează în aceleaşi proporţii atît beneficiul (care se află la numărător) cît şi preţul de cost (care se află la numitor).

---

[5]) Vezi : Al. Gheorghiu, D. Mărgulescu, E. Nişulescu, „Analiza activităţii economice a întreprinderilor industriale", ed. II, Editura politică, Bucureşti, 1967, pg. 394—400.

Scanned with OKEN Scanner

Influența acestui factor asupra **valorii producției la prețul de cost,** pe care o notăm cu P', este :

$$P' = \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0 \cdot I_q} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0} \cdot 100, \qquad (14)$$

în care I_q este indicele producției marfă vîndute și încasate, care are la bază relația :

$$I_q = \frac{\Sigma q_1 p_0}{\Sigma q_0 p_0} \qquad (15)$$

Influența modificării volumului producției **asupra beneficiului,** pe care o notăm cu P'' se obține astfel :

$$P'' = \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0) \cdot I_q}{\Sigma q_0 c_0 \cdot I_q} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0 \cdot I_q} \cdot 100 \qquad (16)$$

Influența totală (atît prin numărător, cît și prin numitor) pe care o exercită modificarea volumului producției asupra ratei rentabilității (P) este :

$$P = \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0) \cdot I_q}{\Sigma q_0 c_0 \cdot I_q} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0} \cdot 100 = \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0} \cdot 100 -$$

$$- \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0} \cdot 100 = 0 \qquad (17)$$

Deși, după cum rezultă din relațiile de mai sus, influența directă a modificării volumului prducției asupra ratei rentabilității este 0, nu trebuie să trecem cu vederea repercusiunile sale indirecte asupra rentabilității, prin intermediul prețului de cost al produselor. După cum este cunoscut, creșterea volumului producției are ca efect reducerea prețului de cost pe unitatea de produs, prin micșorarea cheltuielilor convențional constante și a celor cu variabilitate mai redusă în raport cu volúmul producției.

B. **Influența modificării structurii producției** se exercită atît asupra valorii producției la preț de cost, cît și asupra beneficiului, în același sens. Ca urmare, gradul în care influențează rata rentabilității este mai accentuat decît cel în care influențează beneficiul.

Influența modificării structurii producției **asupra valorii producției în preț de cost (S')** este dată de formula :

$$S' = \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0) \cdot I_q}{\Sigma q_1 c_0} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0} \cdot 100 \qquad (18)$$

în care I_q are semnificația de la (15).

Scanned with OKEN Scanner

Influența modificării structurii producției **asupra beneficiului** (S'') este :

$$S'' = \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_1 c_0} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0) \cdot I_q}{\Sigma q_1 c_0} \cdot 100 \qquad (19)$$

Mărimea influenței modificării structurii producției **asupra ratei rentabilității** (S) este dată de formula :

$$S = \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_1 c_0} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_0 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_0 c_0} \cdot 100 \qquad (20)$$

C. **Influența modificării prețului de cost pe produs,** acționează, de asemenea, atît asupra beneficiului, cît și asupra valorii producției în preț de cost, respectiv asupra ambilor termeni ai formulei de calcul a rentabilității. Și în acest caz, influența pe care o exercită factorul analizat — prețul de cost pe produs — este mai puternică asupra ratei rentabilității, decît asupra beneficiului.

Influența modificării prețului de cost pe produs ce se exercită **asupra valorii producției în preț de cost** (C') poate fi determinată cu ajutorul relației :

$$C' = \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_1 c_1} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_1 c_0} \cdot 100 \qquad (21)$$

Influența prețului de cost pe produs asupra **beneficiului** (C'') se obține după formula :

$$C'' = \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_1)}{\Sigma q_1 c_1} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_1 c_1} \cdot 100 \qquad (22)$$

De unde rezultă influența modificării prețului de cost pe produs asupra ratei rentabilității (C) :

$$C = \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_1)}{\Sigma q_1 c_1} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_0)}{\Sigma q_1 c_0} \cdot 100 \qquad (23)$$

D. **Influența modificării prețurilor de producție pe produs** P_p se exercită numai **asupra beneficiului,** putîndu-se calcula după formula :

$$P_p = \frac{\Sigma q_1 (p_1 - c_1)}{\Sigma q_1 c_1} \cdot 100 - \frac{\Sigma q_1 (p_0 - c_1)}{\Sigma q_1 c_1} \cdot 100 \qquad (24)$$

Reducerea prețurilor cu ridicata influențează rata rentabilității în sensul scăderii, după cum creșterea acestora influențează rata rentabilității în sensul creșterii.

Analiza ratei rentabilității totale trebuie completată cu analiza ratei rentabilității pe produs, care permite depistarea sortimentelor ne-

Scanned with OKEN Scanner

rentabile, a cauzelor planificării unor produse cu pierderi sau a realizării de pierderi la produsele planificate cu beneficii.

Rata rentabilității pe produs (r), calculată în funcție de realizările la preț de cost, este dată de :

$$r = \frac{b}{c} \cdot 100 = \frac{p - c}{c} \cdot 100 \qquad (25)$$

Din examinarea acestor relații se poate constata că rata rentabilității de produs este influențată de doi factori cu acțiune directă : prețul de cost complet unitar și prețul de producție unitar. Volumul producției influențează indirect rentabilitatea, prin intermediul cheltuielilor convențional-constante, care se reduc pe unitatea de produs odată cu creșterea producției. Întrucît prețul de producție este un factor a cărui modificare nu depinde de activitatea unităților economice, rezultă importanța deosebită a reducerii cheltuielilor de producție pentru creșterea rentabilității producției.

● **Preocuparea pentru rentabilizarea produselor și a activității în ansamblu** constituie îndatoriri permanente ale întregului colectiv din unitățile economice. La Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că : „Organele de conducere din întreprinderi, centrale, ministere, din toate unitățile socialiste au obligația să acționeze cu fermitate pentru a asigura introducerea unui regim sever de economii, întărirea disciplinei de plan și financiare, înlăturarea pierderilor și risipei, sporirea continuă a rentabilității și, pe această bază, a veniturilor societății“ [6]).

Compartimentele financiare trebuie să-și aducă o contribuție substanțială la realizarea unei rentabilități în continuă creștere, prin aplicarea unui control sistematic asupra aplicării măsurilor de rentabilizare, prin tragere la răspundere a angajaților care dovedesc lipsă de interes în aplicarea acestora. Iată cîteva din principalele direcții de acțiune pentru realizarea creșterii rentabilității :

— **reducerea cheltuielilor materiale de producție.** Căile pentru realizarea acestui obiectiv se referă, mai ales, la reproiectarea și modernizarea produselor, la reducerea rebuturilor și deșeurilor, la folosirea înlocuitorilor mai ieftini, la optimizarea surselor de aprovizionare și folosirea celor mai economicoase mijloace de transport, perfecționarea tehnologiilor de fabricație, extinderea debitării centralizate și complexe a materialelor etc. ;

— **reducerea cheltuielilor pentru retribuirea muncii vii,** prin folosirea mai judicioasă a forței de muncă, creșterea numărului și ponderii personalului direct productiv, îmbunătățirea normelor de muncă,

[6]) Nicolae Ceaușescu, „Raport la Conferința Națională a P.C.R., 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, pg. 18—19.

Scanned with OKEN Scanner

organizarea mai bună a producției și a muncii, extinderea mecanizării și automatizării, îmbunătățirea indicilor de utilizare a fondului de timp, creșterea calificării și extinderea policalificării etc.

— **folosirea deplină a capacităților de producție** presupune creșterea indicilor extensivi și intensivi de folosire a mașinilor, perfecționarea constructivă și funcțională a acestora, creșterea coeficientului de schimburi, reducerea duratei de efectuare a reparațiilor capitale și a perioadei de funcționare a fondurilor fixe între două reparații capitale etc.

Măsurile de rentabilizare nu trebuie să aibă un caracter static. Complexitatea activității economice impune reexaminarea lor periodică, adaptarea la mutațiunile cantitative și calitative care intervin pe parcursul desfășurării activității.

2. ANALIZA UTILIZĂRII EFICIENTE A FONDURILOR FIXE ȘI A MIJLOACELOR CIRCULANTE

2.1. **ANALIZA UTILIZĂRII EFICIENTE A FONDURILOR FIXE.** Utilizarea eficientă a fondurilor fixe este un obiectiv de maximă importanță al unităților economice. La Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972 tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta „Se impun, deci, măsuri hotărîte pentru a elimina neajunsurile care mai persistă în utilizarea fondurilor fixe și care fac ca eficiența lor să nu fie încă pe măsura posibilităților, pentru a determina în cel mai scurt timp o schimbare radicală în acest domeniu.“ [7])

Analizei economice a folosirii fondurilor fixe îi revin sarcinile urmăririi dinamicii, stării și structurii acestora, a utilizării lor extensive și intensive, a stabilirii căilor principale de creștere a eficienței acestei utilizări.

Fiind factor de bază al producției, fondurile fixe trebuie cercetate mai întîi din punct de vedere al dinamicii, pe total și pe categorii, deoarece nu toate fondurile fixe influențează în același mod volumul producției. Cu ocazia acestei analize trebuie să se constate dacă există tendința pozitivă de creștere a ponderii fondurilor fixe care participă direct la procesul de producție — mașini și utilaje — ceea ce implică sporirea capacității de producție a unităților. În același timp, trebuie să se observe dacă ponderea clădirilor și construcțiilor în totalul fondurilor fixe este la un nivel optim, dacă la reînnoirea fondurilor fixe se ține cont de dezvoltarea mai accentuată a celor direct productive.

---

7) Nicolae Ceaușescu, „Raport la Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972“, Editura politică, București, 1972 pg. 14.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru analiza stării fondurilor fixe, în literatura de specialitate se recomandă a fi utilizați 2 indicatori :

— **gradul de uzură** (u), care reprezintă raportul dintre expresia valorică a uzurii (Eu) și valoarea de inventar (V_I) a fondurilor fixe

$$u = \frac{E_u}{V_I} \cdot 100 \qquad (26)$$

Datele necesare pentru calculul acestui indicator sînt furnizate de bilanțul contabil, grupa A activ.

Analiza gradului de uzură trebuie aprofundată pe grupe de fonduri fixe și completată cu cercetarea duratelor de serviciu realizate față de cele normate, precum și cu analiza îndeplinirii planului de reparații, stabilindu-se cauzele abaterilor de la termenele și duratele planificate de efectuare a reparațiilor capitale.

— **gradul de reînnoire a fondurilor fixe** (gr) se stabilește ca raport între valoarea fondurilor fixe intrate prin investiții noi (F_{f_i}) și valoarea totală a fondurilor fixe la sfîrșitul anului (V_I)

$$gr = \frac{F_{fi}}{V_I} \cdot 100 \qquad (27)$$

Gradul de reînnoire a fondurilor fixe trebuie să aibă corespondent direct în creșterea volumului producției în raport cu fondurile fixe utilizate, deoarece noile mașini, utilaje etc. fiind la un nivel tehnic mai ridicat, trebuie să aibă și un randament mai mare. Reînnoirea mai accentuată a fondurilor fixe direct productive reprezintă un fenomen favorabil, care trebuie să devină general.

Analiza folosirii eficiente a fondurilor fixe presupune și studiul folosirii extensive și intensive a acestora.

Analiza **folosirii extensive** a fondurilor fixe are ca obiective generale stabilirea rezervelor interne pe linia creșterii numărului de utilaje în funcțiune, a gradului de utilizare a timpului de lucru și creșterea coeficientului mediu de schimburi. Dintre indicatorii cu ajutorul cărora se exprimă folosirea extensivă a fondurilor fixe menționăm :

— **gradul de folosire a fondului de timp maxim disponibil** care reprezintă raportul procentual dintre fondul de timp efectiv lucrat și cel maxim disponibil. Fondul de timp maxim disponibil se obține scăzînd din fondul de timp calendaristic timpul afectat opririlor legale, opririlor tehnologice, reparațiilor planificate și schimburilor neprogramate. Folosirea completă a timpului maxim disponibil reprezintă o rezervă de creștere a producției și acumulărilor bănești ;

Scanned with OKEN Scanner

— **coeficientul mediu de schimb** se stabileşte prin însumarea numărului de utilaje pe schimburi şi raportarea la numărul acestora în schimbul I. Creşterea coeficientului de schimb a utilajelor permite obţinerea unui volum sporit al producţiei, în paralel cu reducerea costurilor şi recuperarea mai rapidă a valorii investiţiilor.

Pentru caracterizarea **folosirii intensive** a fondurilor fixe se folosesc : indicii de utilizare a capacităţii de producţie ; indicii tehnico-economici de utilizare ; randamentul mediu pe unitate de timp de lucru. [8])

Indicele de utilizare a capacităţii se obţine prin raportarea producţiei realizate la volumul maxim al producţiei, conform capacităţii. Analiza utilizării capacităţii de producţie are sarcina de a depista folosirea parţială a unor capacităţi, locurile înguste, deficienţe în asigurarea cu materiale şi forţă de muncă etc.

Indicii tehnico-economici de utilizare se determină raportînd volumul producţiei pe utilaje sau grupe de utilaje la caracteristica utilajului înmulţită cu timpul de lucru. Folosirea acestor indici în analiză trebuie să se facă cu grijă, deoarece caracteristica utilajului fiind, de regulă, constantă, reducerea timpului de lucru poate să aibă ca efect o îmbunătăţire a indicilor de utilizare intensivă. Or, în paralel cu creşterea producţiei, trebuie să se asigure şi o folosire cît mai deplină a timpului de lucru maxim. Analiza indicilor tehnico-economici de utilizare trebuie să fie însoţită şi de cercetarea aspectelor privind gradul de uzură fizică şi morală a utilajelor, efectuarea reparaţiilor, folosirea unor soluţii tehnice moderne etc.

Randamentul mediu exprimă sintetic utilizarea intensivă a fondurilor fixe. El poate fi urmărit pe utilaje (se obţine raportînd producţia la numărul de utilaje) sau pe unitatea de timp de lucru (prin raportarea producţiei la timpul de lucru).

Izvoarele de bază ale analizei utilizării intensive şi extensive a fondurilor fixe sînt furnizate de planul tehnic, de dările de seamă privind realizarea indicatorilor cuprinşi în acest plan, precum şi de evidenţa operativă. Urmărirea îmbunătăţirii permanente a utilizării fondurilor fixe reprezintă un important domeniu de colaborare între cadrele tehnice şi economice din întreprinderi şi centrale.

Compartimentului financiar îi revine sarcina stabilirii şi urmăririi eficienţei generale a folosirii fondurilor fixe. Pentru aceasta se utilizează mai mulţi indicatori, a căror determinare este asemănătoare cu a indicatorilor eficienţei fondurilor în totalitate (vezi secţiunea „Analiza utilizării fondurilor totale de producţie şi circulaţie"). Vom

---

[8]) Vezi : D. Mărgulescu, A. Işfănescu, „Probleme de bază ale analizei economico-financiare la nivelul întreprinderilor şi centralelor industriale", în suplimentul la Revista de Contabilitate, nr. 1/1973, pg. 61—63.

prezenta în continuare formulele de calcul ale indicatorilor utilizării eficiente a fondurilor fixe, notînd cu Ff valoarea medie a fondurilor fiixe.

— **producţia globală la 1000 lei fonduri fixe** ($P_{g1000ff}$) este dată de relaţia :

$$P_{g1000ff} = \frac{P_g}{F_f} \times 1000, \tag{28}$$

în care P_g reprezintă producţia globală realizată în perioada supusă analizei ;

— **producţia marfă vîndută şi încasată la 1000 lei fonduri fixe** ($P_{m1000ff}$) se obţine :

$$P_{m1000ff} = \frac{P_m}{F_f} \times 1000, \tag{29}$$

unde P_m reprezintă producţia marfă realizată (vîndută şi încasată) în perioada supusă analizei ;

— **producţia netă la 1000 lei fonduri fixe** ($P_{n1000ff}$) este :

$$P_{n1000ff} = \frac{P_n}{F_f} \times 1000, \tag{30}$$

în care P_n reprezintă producţia netă realizată ;

— **beneficiul la 1000 lei fonduri fixe** (B_{1000ff}) rezultă din :

$$B_{1000ff} = \frac{B}{F_f} \times 1000, \tag{31}$$

unde B reprezintă beneficiul total obţinut ;

— **acumulări băneşti (venit net) la 1000 lei fonduri fixe** ($A_{1000\,ff}$ se determină pe baza relaţiei :

$$A_{1000ff} = \frac{A}{F_f} \times 1000, \tag{32}$$

în care A reprezintă acumulările băneşti provenite din însumarea beneficiului, impozitului pe circulaţia mărfurilor şi impozitului de regularizare.

Pentru caracterizarea eficienţei utilizării fondurilor fixe este indicat să se folosească mai mulţi indicatori, deoarece eficienţa economică este deosebit de complexă, neputînd fi exprimată prin intermediul unui singur indicator. Astfel, indicatorul „producţia globală la 1000 lei fonduri fixe“ nu este întotdeauna concludent pentru caracterizarea eficienţei utilizării fondurilor fixe, datorită influenţei pe care o exercită asupra sa variaţia stocurilor de producţie neterminată. El este completat de indicatorul „producţia marfă vîndută şi

Scanned with OKEN Scanner

încasată la 1000 lei fonduri fixe", care elimină influența exercitată de variația soldului producției neterminate și exprimă în plus și în ce măsură eforturile întreprinderii s-au concretizat în produse finite de calitate corespunzătoare, cu desfacerea asigurată, respectiv în ce măsură activitatea de producție este însoțită și de realizarea (încasarea) produselor.

„Producția netă la 1000 lei fonduri fixe" exprimă gradul în care unitățile au contribuit la crearea venitului național ca urmare a utilizării fondurilor fixe.

Dinamica indicatorului „beneficii la 1000 lei fonduri fixe" permite să se constate dacă în afara modificării volumului producției au acționat și alți factori — prețul de cost, calitatea, structura producției — care au avut ca efect creșterea (sau diminuarea) rezultatelor financiare obținute ca urmare a utilizării fondurilor fixe. În completarea acestui indicator, pentru lărgirea imaginii asupra utilizării fondurilor fixe se utilizează indicatorul „acumulări bănești la 1000 lei fonduri fixe", care exprimă contribuția unităților la obținerea venitului net al societății (la fiecare 1000 lei fonduri fixe utilizate).

Pentru o caracterizare de ansamblu a activității unităților economice, analiza indicatorilor de eficiență generală a fondurilor fixe trebuie îmbinată cu analiza indicatorilor eficienței mijloacelor circulante și a fondurilor totale de producție și circulație.

2.2. OBIECTUL ANALIZEI MIJLOACELOR CIRCULANTE. Unul din domeniile specifice activității financiar-contabile îl constituie utilizarea rațională a mijloacelor circulante, ale cărei baze se pun încă din etapa întocmirii planului financiar. Analiza mijloacelor circulante cuprinde aspecte ale existenței lor materiale (reflectate în activul bilanțului), ale surselor de acoperire (reflectate în pasivul bilanțului) și ale normativului stabilit prin planul financiar.

Cu ocazia elaborării planului financiar se analizează și stabilește necesarul de mijloace circulante cu care trebuie asigurată întreprinderea în perioada de plan, determinîndu-se normativul mediul anual și normativele pe trimestru. Cu ocazia acestei analize se compară [9]:

a) normativele celorlalte trimestre cu normativul minim planificat (Nmp), obținîndu-se creșterile trimestriale de mijloace circulante;

b) normativul minim al perioadei de plan (Nmp) cu normativul minim al anului anterior (No). Din această comparație poate să rezulte creștere: de mijloace circulante (Nmp>No) sau prisos de mijloace circulante (No>Nmp).

[9]) Vezi Al. Gheorghiu, „Analiza mijloacelor circulante pe baza bilanțului", „Finanțe și credit", nr. 10/1969.

În procesul execuției planurilor financiare, stocurile efective de mijloace circulante (materii prime, materiale, producție neterminată, produse finite etc.) pot fi mai mari, mai mici sau în limita normativului. Din compararea existentului de mijloace circulante normate, necreditate din activul bilanțului (M) cu normativul mijloacelor circulante proprii stabilit pentru perioada supusă analizei (N) rezultă :

M>N — supranormativ de mijloace circulante ;
M<N — subnormativ de mijloace circulante.

Existentul de surse proprii și asimilate (din pasivul bilanțului) pe care îl vom nota cu S, prezintă, de asemenea, oscilații față de normativ și de existentul de mijloace circulante. Efectuînd aceste comparații se obține :

S>N — excedent de surse proprii pentru acoperirea mijloacelor circulante ;
S<N — pierdere (lipsă) de surse proprii pentru acoperirea mijloacelor circulante ;
M>S — plus de mijloace circulante față de surse ;
M<S — minus de mijloace circulante față de surse.

Corelațiile de mai sus se referă la mijloacele circulante supuse normării. Bilanțul reflectă însă și mijloacele circulante nesupuse normării, analiza putînd fi extinsă și asupra acestora.

Analiza corelațiilor dintre existentul de mijloace circulante, surse și normativ stă la baza stabilirii căilor și măsurilor de creștere a eficienței utilizării mijloacelor circulante în unitățile economice. Aceste comparații fundamentale constituind obiectul de bază al analizei, în cele ce urmează vom insista asupra modului de determinare al fiecărui termen al comparației, asupra cauzelor diferențelor și a direcțiilor de acțiune pentru remedierea deficiențelor pe care le semnalizează aceste diferențe.

2.3. **ANALIZA STRUCTURII MIJLOACELOR CIRCULANTE NORMATE ȘI A SURSELOR DE FINANȚARE.** La un moment dat, mijloacele circulante ale unităților economice se află în diferite faze ale procesului de producție și circulație, îmbrăcînd forma materiilor prime, materialelor, producției neterminate, produselor finite, mărfurilor etc. Aceste grupe, cu funcții economice omogene, poartă denumirea de elemente ale mijloacelor circulante. Studierea structurii mijloacelor circulante pe elemente și pe stadii ale rotației — aprovizionare, producție, desfacere — permite desprinderea unor concluzii cu privire la justețea concentrării resurselor întreprinderii. Astfel, cea mai mare parte a mijloacelor unităților economice trebuie dirijate

Scanned with OKEN Scanner

pentru satisfacerea nevoilor producției, evitîndu-se imobilizările în produse finite și alte elemente din sfera circulației.

Cunoasterea structurii mijloacelor circulante permite **stabilirea principalei direcții de acțiune pentru accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante.** Evident, atenția va fi îndreptată în special asupra acelor elemente sau stadii ale rotației care dețin ponderea cea mai mare în totalul mijloacelor circulante.

Efectuarea analizei structurii mijloacelor circulante la nivelul centralei, pe unități, permite depistarea acelora la care nivelul mijloacelor circulante la un anumit element sau pe un anumit stadiu depășește nivelul mediu în mod nejustificat, fiind expresia unor deficiențe încă nesesizate.

Analiza structurii mijloacelor circulante pe elemente și pe stadii se realizează pe baza datelor furnizate de bilanțul anual, formularul I.m.c. „Imobilizări financiare în mijloace circulante supuse normării".

Prezentăm în continuare un model de tabel cu ajutorul căruia se poate urmări structura mijloacelor circulante la nivelul centralelor și al celorlalte unități economice. În funcție de necesitățile analizei și de localizarea deficiențelor, defalcarea pe elemente în cadrul fiecărui stadiu poate fi mai mult sau mai puțin aprofundată.

Tabel nr. 1
— în % —

Stadii și elemente ale mijloacelor circulante	Unități	A		B		C		Total centrală	
		Plan	Realizat	Plan	Realizat	Plan	Realizat	Plan	Realizat
Aprovizionare									
— materii și materiale									
— obiecte de inventar									
— piese de schimb									
— alte elemente									
Producție									
— producție neterminată									
— semifabricate									
— alte elemente									
Desfacere									
— produse finite									
— alte elemente									
T O T A L :									

Scanned with OKEN Scanner

2.4. **ANALIZA ACOPERIRII CU SURSE ŞI A INTEGRITĂŢII MIJLOACELOR CIRCULANTE.** Fiecare unitate economică este înzestrată cu sursele necesare constituirii mijloacelor circulante. Mărimea acestora se stabileşte prin planul financiar, în funcţie de reglementările legale privind domeniul şi ordinea de utilizare a lor.

După proveniența lor şi după necesităţile analizei, sursele de acoperire a mijloacelor circulante se pot clasifica astfel :

— **sursele proprii,** în care se includ sursele cuprinse în fondul mijloacelor circulante ;

— **surse asimilate celor proprii** (pasivele stabile) ;

— **sursele proprii temporare** includ acele surse care sînt rezultatul activităţii proprii a unităţii, cu o destinaţie prestabilită, care rămîn la dispoziţia acesteia pînă la regularizare (beneficiul nerepartizat) ;

— **surse împrumutate,** care cuprind creditele pentru acoperirea mijloacelor circulante ;

— **sursele atrase** care reprezintă acele surse aflate la dispoziţia unităţilor ca urmare a relaţiilor de decontare cu furnizorii, creditorii, bugetul statului, organul tutelar şi care depăşesc pasivele stabile planificate.

Analiza surselor de finanţare a mijloacelor circulante este util să se facă separat pentru :

— acoperirea cu surse a normativului minim ;

— acoperirea cu surse a mijloacelor circulante normate.

În acelaşi timp, este indicat să se urmărească distinct **sursele planificate** pentru acoperirea mijloacelor circulante de cele **folosite efectiv.** În sfîrşit, este necesar ca urmărirea surselor să se facă separat pe categorii, ţinînd cont de proveniența lor şi de criteriile de constituire şi utilizare.

● **Analiza acoperirii cu surse a normativului minim.** În literatura de specialitate se recomandă ca în cadrul analizei surselor de acoperire a normativului minim de mijloace circulante să se folosească două metode principale :

a) prin care să se urmărească sursele **destinate (planificate)** pentru acoperirea mijloacelor circulante ;

b) prin care să se stabilească sursele efectiv **folosite** la acoperirea mijloacelor circulante, indiferent dacă au fost sau nu planificate cu această destinaţie.

O primă problemă pe care o ridică analiza surselor de acoperire a normativului minim este stabilirea mărimii acestora şi a izvoarelor de date pentru determinarea lor.

După cum este cunoscut, sursele de finanţare a normativului minim sînt sursele proprii şi asimilate. În formularul actual de bilanţ, sursele

Scanned with OKEN Scanner

proprii investite în mijloace circulante se găsesc evidențiate distinct în grupa B pasiv, contul 701 „Fondul mijloacelor circulante" (ne mai fiind nevoie să fie determinate, ca în perioadele anterioare anului 1968, scăzînd din totalul fondului statutar valoarea mijloacelor fixe, diminuată cu uzura).

Creșterea planificată a mijloacelor circulante de la un an la altul se acoperă din credite bancare, rambursabile la sfîrșitul anului din beneficii. Este necesar ca și aceste credite să fie luate în calculul existentului de surse proprii pentru acoperirea mijloacelor circulante, cu atît mai mult cu cît în condițiile efectuării operațiilor de decontare prin cont curent, limita de credite cuprinde și nivelul acestor credite.

În cadrul surselor proprii de finanțare a mijloacelor circulante mai este necesar să se includă mărimea normativului pentru planul tehnic (care se finanțează pe seama fondului pentru tehnica nouă), a normativului pentru tehnica nouă (deoarece cota pentru tehnica nouă se include în cheltuielile de producție și se recuperează odată cu realizarea producției), precum și a pasivelor stabile. După cum este cunoscut, aceste elemente se scad din normativul minim în vederea determinării normativului de finanțat. Este logic însă să fie luate în calcul atunci cînd se determină existentul de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante.

Asupra existentului de mijloace circulante influențează și diferențele dintre mijloacele fixe din grupa A activ (valoarea rămasă neamortizată) și sursele de acoperire din grupa A pasiv. Aceasta impune ca în metodologia de stabilire a existentului de surse proprii și asimilate să se țină cont și de posturile respective, deși cu ajutorul lor se evidențiază sursele și existentul de mijloace fixe.

Sursele de finanțare a mijloacelor fixe sînt evidențiate în bilanț cu ajutorul contului 700 „Fondul mijloacelor fixe". Potrivit reglementărilor în vigoare, finanțarea unor lucrări de investiții se poate realiza și pe seama creditelor bancare, evidențiate cu ajutorul contului 806 „Împrumuturi pentru mijloace fixe", al cărui sold reflectă creditele acordate pentru mijloace fixe și neajunse încă la scadență. Întrucît și aceste împrumuturi sînt rambursate din surse proprii — amortizare, beneficii — ele trebuie luate în calculul existentului de surse, pînă la rambursare.

Ținînd cont de considerentele prezentate mai sus, **determinarea existentului de surse proprii și asimilate** destinate acoperirii normativului

Scanned with OKEN Scanner

mijloacelor circulante se poate realiza pe baza indicatorilor din următorul tabel :

Tabel nr. 2
— în mii lei —

Nr. crt.	Explicația	La sfîrșitul anului	La începutul anului
1.	Fondul mijloacelor fixe (cont 700)		
2.	Împrumuturi pentru mijloace fixe (cont 806)		
3.	Fondul mijloacelor circulante (cont 701)		
4.	Pasive stabile minime		
5.	Normativul pentru planul tehnic		
6.	Normativul pentru tehnica nouă		
7.	Împrumuturi pentru creșterea planificată a normativului minim		
8.	Total (rd. 1 la 7)		
9.	Mijloace fixe (cont 100)		
10.	Uzura mijloacelor fixe (cont 101)		
11.	Valoarea rămasă a mijloacelor fixe (rd. 9 — rd. 10)		
12.	Existent de surse proprii și asimilate destinate acoperirii normativului (rd. 8 — rd. 11)		

La elementele pentru care în tabel se indică conturile cu ajutorul cărora se evidențiază, datele necesare sînt furnizate de bilanțul contabil. Datele privind normativul pentru planul tehnic, pentru tehnica nouă și pasivele stabile, precum și împrumuturile pentru creșterea planificată a normativului minim sînt cuprinse în planul financiar, formularul „Calculul normativelor mijloacelor circulante și al vitezei de rotație".

Datele înscrise în tabelul de mai sus permit să se observe dacă existentul de surse proprii și asimilate la sfîrșitul anului prezintă o creștere sau o scădere față de începutul anului, precum și cauzele acestor diferențe. De exemplu, sporirea existentului de surse proprii poate fi determinată de creșterea fondului mijloacelor circulante, mărirea împrumuturilor pentru creșterea mijloacelor circulante de la un an la altul și a pasivelor stabile, de diminuarea valorii rămase a mijloacelor fixe etc.

Scanned with OKEN Scanner

Existentului de surse proprii și asimilate folosite pentru acoperirea mijloacelor circulante cuprinde în plus, față de sursele planificate cu această destinație, **sursele proprii temporare**, care pot fi folosite o anumită perioadă de timp de întreprinderi și anume pînă la regularizare, deși au o destinație prestabilită. În această categorie de surse se cuprind, de exemplu, beneficiile nevărsate și neprelevate. Sursele proprii temporare se calculează ca diferență între beneficii sau subvenții evidențiate în grupa D pasiv și grupa D activ — Vărsăminte, prelevări și pierderi.

Existentul de surse proprii și asimilate folosite pentru acoperirea mijloacelor circulante se determină pe baza următoarelor elemente :

Tabel nr. 3
— în mii lei —

Nr. crt.	Explicația	La începutul anului	La sfîrșitul anului
1.	Fondul mijloacelor fixe (cont 700)		
2.	Împrumuturi pentru mijloace fixe (cont 806)		
3.	Fondul mijloacelor circulante (cont 701)		
4.	Pasive stabile minime		
5.	Normativul pentru planul tehnic		
6.	Normativul pentru tehnica nouă		
7.	Împrumuturi pentru creșterea planificată a normativului minim		
8.	Beneficii (soldul creditor al contului 750)		
9.	Subvenții (soldul creditor al contului 740)		
10.	Total (rd. 1 la 9)		
11.	Valoarea rămasă a mijloacelor fixe (sold cont 100 — sold cont 101)		
12.	Beneficii repartizate (soldul debitor al contului 751)		
13.	Pierderi (soldul debitor al contului 750)		
14.	Total (rd. 11 la 13)		
15.	Existent de surse proprii și asimilate folosite pentru acoperirea normativului (rd. 10 — rd. 14).		

Scanned with OKEN Scanner

Pentru a vedea în ce măsură sursele proprii şi asimilate acoperă normativul, existentul de surse stabilit după metoda de mai sus se compară cu normativul minim (neinfluenţat cu pasivele stabile şi cu normativele pentru planul tehnic şi tehnica nouă). Această operaţiune este cunoscută sub denumirea de **„stabilirea integrităţii mijloacelor circulante"**. În cazul în care existentul de surse este mai mic decît normativul, înseamnă că întreprinderea are o **pierdere (lipsă) bilanţieră (brută) de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante.** În situaţia inversă, cînd existentul de surse este mai mare decît normativul, rezultă un **excedent bilanţier de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante.**

Apariţia pierderilor de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante reprezintă un fenomen de o deosebită gravitate, reprezentînd o micşorare de substanţă a fondurilor care au fost puse la dispoziţia unităţilor economice de către stat, o ştirbire a integrităţii proprietăţii socialiste.

După stabilirea excedentului sau pierderii de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante, analiza economică trebuie să evidenţieze cauzele care le-au produs, ale căror efecte negative sînt uneori incomparabil mai mari decît cele care se reflectă în pierderi. Dintre cauzele generatoare de pierderi sau excedente menţionăm pe cele mai frecvente [10]) :

— prisosuri de mijloace circulante nevărsate ;

— creşteri de mijloace circulante neacoperite ;

— excedente sau lipsuri de mijloace circulante din anii precedenţi sau preluate prin comasare cu alte întreprinderi ;

— sume neprimite sau nevărsate ca urmare a acţiunii de reevaluare prin dispoziţii legale, sau a stabilirii unor diferenţe de preţuri ;

— alocaţii primite în plus de la organul tutelar sau de la buget ;

— modificări între mijloacele fixe şi mijloacele circulante fără a se face şi înregistrarea finanţării corespunzătoare acestei modificări ;

— beneficii nevărsate şi neprelevate ;

— dotaţii primite în plus ;

— pierderi neacoperite în cadrul planului sau pierderi peste plan neacoperite ;

— erori de înregistrare în cadrul fondului mijloacelor circulante sau a altor elemente pe baza cărora se determină existentul de surse.

Pentru analiza pierderilor sau a excedentelor de mijloace circu-

---

[10]) Vezi Al. Gheorghiu, „Analiza mijloacelor circulante pe baza bilanţului", „Finanţe şi credit" nr. 10/1969.

Scanned with OKEN Scanner

lante este foarte important să se separe cauzele care le-au produs în funcție de natura și efectele lor, astfel :

— **cauze definitive,** sînt acelea care rezultă din activități și operațiuni încheiate, și care au ca rezultat **pierderi sau excedente efective** (pierderi din calamități, excedente sau pierderi din anii anteriori nerezolvate).

— **cauze temporare,** rezultă din operațiuni sau activități ce n-au fost încheiate și dispar în urma regularizărilor sau operațiunilor care se efectuează ulterior. Dintre acestea menționăm : beneficii neîncasate și neprelevate ; vărsăminte sau prelevări care se restituie sau se compensează ; subvenții primite în plus și nerestituite ; subvenții cuvenite și care urmează să fie acoperite în perioada următoare ; creșteri de mijloace circulante neacoperite sau prisosuri de mijloace circulante nevărsate care urmează să se regularizeze ulterior.

— **înregistrările eronate sau omisiunile de înregistrări** (nerespectarea metodologiei privind aplicarea planului de conturi) au ca rezultat excedente sau pierderi ireale.

Mărimea efectelor cauzelor temporare și a înregistrărilor eronate sau a omisiunilor de înregistrări trebuie să se scadă din excedentul sau pierderea bilanțieră în vederea determinării **excedentului sau pierderii efective (nete) de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante.**

Pentru ca analiza excedentelor sau pierderilor nete de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante să fie eficientă, este necesar să se îmbine cu analiza cauzelor economice care le-au produs. Astfel, apariția pierderilor de mijloace circulante este adesea rezultatul neîndeplinirii planului prețului de cost, care se poate datora unor fenomene ca : depășirea normelor de consum, întreruperea din diferite cauze a procesului de producție, obținerea de rebuturi, folosirea nerațională a forței de muncă, pierderi din degradarea valorilor materiale peste normele admise etc.

Pierderile de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante exprimă o activitate nesatisfăcătoare a unităților economice, pierderea unei părți din avuția națională încredințată acestora. Ca urmare, în principiu, nu se justifică nici un ajutor în vederea acoperirii acestora pe seama unor resurse din afara unităților economice. H.C.M. 859/1970 care reglementează problemele legate de pierderile de surse pentru mijloacele circulante prevede ca sursă de acoperire a acestora — fondul de rezervă (art. 38). De la caz la caz, pentru fiecare an în parte, prin hotărîrile Consiliului de Miniștri, se pot prevede și alte surse de acoperire.

Acoperirea pierderilor are loc anual, după cunoașterea rezultatelor definitive și analiza cauzelor care le-au determinat. Aprobarea acoperirii pierderilor se dă de către minister, celelalte organe centrale ale administrației de stat, comitetele executive ale consiliilor populare județene,

Scanned with OKEN Scanner

și ale municipiului București, cu avizul Ministerului Finanțelor, în limita următoarelor sume :

— pînă la 200 000, pentru unitățile economice de subordonare republicană ;

— pînă la 100 000, pentru unitățile economice de subordonare locală;

Peste limitele de mai sus, acoperirea pierderilor se poate face numai cu aprobarea Consiliului de Miniștri.

Deoarece fără acoperirea pierderilor adesea nu este posibilă continuarea activității de producție, normele legale prevăd posibilitatea ca efectul pierderilor să fie limitat la anul în care acestea s-au produs ; în acest fel se degrevează prețul de cost al perioadelor următoare de cheltuielile cu dobînzile pentru împrumuturile restante aferente acestor pierderi.

Fiecare unitate economică care realizează pierderi de mijloace circulante trebuie să întocmească planuri de măsuri a căror realizare este urmărită de centrale și ministere, prin organizarea de analize periodice la întreprinderi și în cadrul organelor colective de conducere. De asemenea, organele Ministerului Finanțelor și ale băncilor efectuează la fața locului analiza integrității mijloacelor circulante, aplicînd măsuri de sancționare : sancțiuni disciplinare, amenzi contravenționale, recuperarea pagubelor de la cei vinovați etc.

În evitarea pierderilor de mijloace circulante un rol important revine aparatului financiar din unitățile economice, care trebuie să sesizeze conducerea acestora în legătură cu deficiențele ce au loc, nu numai cu ocazia dărilor de seamă periodice, ci mai ales pe parcursul activității.

● **Analiza acoperirii cu surse a mijloacelor normate și nemormate.** Mijloacele circulante normate de care dispun unitățile economice la un moment dat depășesc nivelul normativului minim, fiind constituite nu numai pe seama fondurilor proprii și asimilate, ci și pe seama împrumuturilor și a surselor atrase.

Sursele împrumutate cuprind toate categoriile de credite pe care le primesc unitățile economice pentru mijloacele circulante. Mărimea lor este exprimată în bilanț în grupa B pasiv.

Existența mijloacelor circulante normate în formă materială într-un volum ce depășește sursele proprii, asimilate și împrumutate de acoperire se asigură pe seama **surselor atrase.** Mărimea surselor atrase folosite pentru acoperirea mijloacelor circulante normate se determină făcînd diferențe între mijloacele circulante nenormate și sursele lor de acoperire.

Pentru stabilirea surselor de finanțare a mijloacelor circulante normate este necesar așadar, să se determine existentul de mijloace

Scanned with OKEN Scanner

circulante nenormate și de surse pentru acoperirea lor, iar pe baza acestora, nivelul surselor atrase.

În categoria mijloacelor circulante nenormate se cuprind produsele expediate dar neîncasate, clienții, mijloacele bănești și decontările cu debitorii întreprinderii. În această categorie se includ atît mijloace circulante care sînt legate de desfășurarea unei activități normale (clienții, produsele expediate), cît și mijloacele circulante care apar ca rezultat al unor deficiențe (produse expediate și refuzate de clienți, debitori din lipsuri, furturi și delapidări, debitori litigioși etc.).

Sursele de acoperire a mijloacelor circulante nenormate se găsesc reflectate în bilanț în grupa B pasiv, la posturile privind furnizorii și creditorii, decontările cu bugetul statului, asigurările sociale și amortizările, decontările în cadrul sistemului, venituri anticipate și de realizat, rezerve pentru cheltuieli preliminate și alte fonduri și finanțări.

Existentul de mijloace circulante nenormate este evidențiat în bilanț la grupa B activ, în posturile privind clienții și debitorii. La aceasta se adaugă soldul debitor al conturilor cu care se ține evidența decontărilor cu bugetul statului, asigurările sociale și amortizările, precum și a decontărilor în cadrul sistemului.

Analiza surselor pentru acoperirea mijloacelor circulante nenormate se poate face cu ajutorul următoarelor date :

Tabel nr. 4
— în mii lei —

Nr. crt.	Denumirea posturilor	La începutul anului	La sfîrșitul anului
0	1	2	3
1.	Clienți și debitori (rd. 23 și 28 din grupa B activ)		
2.	Decontări cu bugetul, asigurările sociale și amortizările (rd. 32 din grupa B activ)		
3.	Decontări în cadrul sistemului (rd. 33 din grupa B activ)		
4.	Participații externe (rd. 22 din grupa B activ)		
5.	Total mijloace circulante nenormate (rd. 1 la 4)		
6.	Furnizori și creditori (rd. 59 și 63 din grupa B pasiv)		

Scanned with OKEN Scanner

0	1	2	3
	7. Decontări cu bugetul statului, asigurări sociale şi amortizările (rd. 67 din grupa B pasiv)		
	8. Decontări în cadrul sistemului (rd. 63 din grupa B pasiv)		
	9. Decontări cu unităţile din străinătate (rd. 69 din grupa B pasiv)		
	10. Venituri anticipate şi de realizat (rd. 70 din grupa B pasiv)		
	11. Rezerve pentru cheltuieli preliminate (rd. 71 din grupa B pasiv)		
	12. Fond pentru participaţii externe (rd. 72 din grupa B pasiv)		
	13. Alte fonduri şi finanţări (rd. 73 din grupa B pasiv)		
	14. Total (rd. 6 la 13)		
	15. Surse atrase (rd. 14 — rd. 5)		
	16. Minus de surse (rd. 5 — rd. 14)		

Analiza pe baza datelor concentrate în tabelul de mai sus permite să se constate evoluţia surselor pentru finanţarea mijloacelor circulante nenormate, posturile generatoare de surse atrase sau cele în care se găsesc imobilizate sursele proprii şi asimilate ale întreprinderii (în cazul minusului de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante nenormate). Această analiză trebuie completată cu analiza structurii creanţelor întreprinderii pentru a evidenţia pe cele anormale, care ţin de încălcarea disciplinei economice — financiare, şi a cauzelor care le-au generat. Pornind de la structura creanţelor, analiza trebuie să indice şi măsurile ce urmează a se aplica pentru lichidarea creanţelor nenormale. Astfel, în cazul produselor refuzate de clienţi trebuie să se stabilească motivul acestor refuzuri — calitate necorespunzătoare, aplicarea de preţuri sau tarife mai mari decît cele legale, nerespectarea clauzelor contractuale — compartimentele vinovate de producerea lor, precum şi măsurile operative ce trebuiesc luate pentru lichidarea pe viitor a unor asemenea fenomene.

Este important de subliniat că în cadrul mijloacelor circulante nesupuse normării se includ şi imobilizările de mijloace circulante care apar sub forma debitorilor unităţilor economice. În legătură cu aceştia, analiza trebuie să reliefeze dacă a existat preocuparea suficientă pentru încasarea cît mai rapidă a creanţelor pe baza studiului structurii lor după gradul de vechime. O atenţie deosebită trebuie acordată pagubelor

Scanned with OKEN Scanner

materiale și recuperării lor din anexa la bilanț. Sarcina analizei este nu numai de a stabili pagubele materiale și cauzele lor, ci de a evidenția și măsurile adecvate în vederea preîntîmpinării apariției unor noi pagube materiale, apărării integrității proprietății socialiste.

În vederea stabilirii **surselor de acoperire a mijloacelor circulante normate** ale unităților economice, facem următoarele precizări [11]) :

— pasivele stabile care se iau în calcul sînt pasivele stabile planificate în trimestrul raportat ;

— cînd analiza se face la nivelul centralelor, în cadrul surselor proprii și asimilate se includ fondurile pentru redistribuire (soldul contului 714) ;

— întrucît o parte din sursele de acoperire a mijloacelor circulante se află sub formă lichidă (mijloace bănești în casă, în cont) sau investite în alte valori (timbre, carnete de cecuri) se scad din totalul surselor folosite pentru acoperirea mijloacelor circulante.

Ținînd cont de considerentele de mai sus, stabilirea surselor de acoperire a mijloacelor circulante normate se poate realiza după exemplul prezentat în tabelul de mai jos :

Tabel nr. 5
— în mii lei —

Nr. crt.	Denumirea posturilor	La începutul anului	La sfîrșitul anului
1.	Fondul mijloacelor circulante (cont 701)		
2.	Fonduri pentru redistribuire (cont 714)		
3.	Pasive stabile		
4.	Beneficiu nerepartizat (+) sau repartizat în plus (—) (cont 750 — cont 751)		
5.	Total (rd. 1 la 4)		
6.	Mijloace bănești (rd. 17 grupa B activ)		
7.	Surse proprii folosite pentru acoperirea mijloacelor circulante normate (rd. 5 — rd. 6)		
8.	Împrumuturi (rd. 51 din grupa B pasiv)		
9.	Surse atrase (vezi tabel nr. 4)		
10.	Total surse pentru acoperirea mijloacelor circulante normate (rd. 7 la 9).		

[11]) Vezi : D. Mărgulescu, A. Isfănescu, „Probleme de bază ale analizei economico-financiare la nivelul întreprinderilor și centralelor industriale", în Suplimentul la revista de contabilitate nr. 1 1973, pg. 71.

Scanned with OKEN Scanner

Pe baza acestor date se poate constata creşterea sau descreşterea surselor de acoperire a mijloacelor circulante normate în perioada de plan, precum şi posturile pe baza cărora s-au realizat. Această modificare a mărimii surselor de acoperire a mijloacelor circulante trebuie privită numai în corelaţie cu îndeplinirea principalilor indicatori. De exemplu, creşterea volumului producţiei explică — în anumite condiţii — creşterea resurselor de acoperire a mijloacelor circulante normate. În continuare analiza trebuie să pătrundă în structura internă a fiecărui post de surse în parte. De pildă, cauzele creşterii împrumuturilor faţă de situaţia de la începutul anului se poate datora unor cauze normale sau unor cauze obiective, dar şi apariţiei unor fenomene negative care au generat împrumuturi nerambursate în termen sau împrumuturi restante. De asemenea, trebuie analizate cu grijă sursele atrase, a căror creştere permite creşterea stocurilor supranormative, măsura în care acestea rezultă din sistemul de finanţare decontare şi creditare folosit sau sînt rezultatul unor abateri de la disciplina financiară, indicîndu-se măsurile pentru înlăturarea celor din urmă.

2.5. ANALIZA UTILIZĂRII SURSELOR PENTRU ACOPERIREA MIJLOACELOR CIRCULANTE. Analiza acoperirii cu surse trebuie completată cu analiza utilizării acestora, a respectării destinaţiei lor stabilite prin plan, sau a folosirii pentru acoperirea unor deficienţe în activitatea de aprovizionare, producţie şi desfacere. Pentru aceasta este necesar să se determine un nou element şi anume existentul de mijloace circulante supuse normării.

Existentul de mijloace circulante normate se poate determina prin însumarea posturilor din bilanţ cu ajutorul cărora se evidenţiază, posturi aflate în grupa B activ, astfel [12]) :

Tabel nr. 6
— mii lei —

Nr. crt.	Denumirea posturilor	La începutul anului	La sfîrşitul anului
0	1	2	3
1.	Materiale (rd. 5 din grupa B activ)		
2.	Produse finite (rd. 7 din grupa B activ)		

[12]) In alte ramuri decît industria se ţine cont şi de elementele mijloacelor circulante specifice acestor ramuri.

Scanned with OKEN Scanner

0	1	2	3
3.	Semifabricate (rd. 8 din grupa B activ)		
4.	Producție neterminată (rd. 9 din grupa B activ)		
5.	Cheltuieli de repartizat (rd. 11 din grupa B activ)		
6.	Produs lucrări și servicii facturate (rd. 12 din grupa B activ)		
7.	Mărfuri (rd. 14 din grupa B activ)		
8.	Ambalaje (rd. 16 din grupa B activ)		
9.	Total mijloace circulante care se normează (rd. 1 la 8)		

Considerăm că din totalul mijloacelor circulante normate determinat după modelul de mai sus este necesar să se scadă mijloacele circulante create din fondul pentru tehnica nouă (care nu sînt evidențiate separat în bilanț), pe baza datelor furnizate de evidența operativă. Facem această afirmație deoarece pentru aceste mijloace exista o sursă distinctă de acoperire „Finanțări pentru introducerea tehnicii noi" (cont 741) care figurează în grupa B pasiv a bilanțului și care nu s-a luat în calculul surselor de acoperire a mijloacelor circulante normate. Totalul existentului de mijloace circulante determinat ținînd cont și de această precizare este acoperit cu sursele proprii, împrumutate și atrase, determinate după modelul din tabelul nr. 5.

În cadrul mijloacelor circulante normate se poate face **comparația mijloacelor circulante normate necreditate cu sursele lor de acoperire,** respectiv cu sursele proprii și asimilate (exclusiv împrumuturile pentru creșterile de mijloace circulante). Mijloacele circulante normate necreditate se obțin scăzînd din totalul existentului de mijloace circulante, mijloacele circulante creditate, respectiv stocurile constituite pe seama creditelor bancare. În cazul în care sursele depășesc mijloacele circulante — **minus de mijloace față de surse** — înseamnă că o parte din sursele proprii au fost utilizate în alte scopuri decît pentru acoperirea mijloacelor circulante normate. În situația inversă — **plus de mijloace față de surse** — întreprinderea a folosit surse atrase pentru acoperirea unei părți din mijloacele circulante normate.

Plusul sau minusul de mijloace față de surse sînt determinate de cele două categorii de abateri față de normativ :

— supra sau subnormativ de mijloace circulante ;

— pierdere (lipsă) sau excedent de surse pentru acoperirea mijloacelor circulante.

Combinația dintre aceste abateri față de normativ determină plusul

Scanned with OKEN Scanner

sau minusul de mijloace față de surse, semnul influenței fiecăreia fiind următorul :

Schema nr. 1

Semnul influenței (+)	Efectul	Semnul influenței (—)
Supranormativ Pierdere de surse	Plus de mijloace față de surse	Subnormativ Excedent de surse
Subnormativ Excedent de surse	Minus de mijloace față de surse	Supranormativ Pierdere de surse

De aici rezultă că pentru aprecierea modului cum sînt utilizate sursele pentru acoperirea mijloacelor circulante trebuie să se analizeze pierderile sau excedentele de surse proprii și asimilate pentru acoperirea mijloacelor circulante (tratate anterior) și cauzele supra și subnormativelor (care vor fi tratate în secțiunea următoare a acestui capitol).

Un loc important în analiza modului de utilizare a surselor pentru finanțarea mijloacelor circulante îl ocupă aspectele privind utilizarea creditului bancar. Analiza utilizării creditului bancar are două momente importante :

a). stabilirea limitei de creditare, care este însoțită și de analiza modului cum se prelimină a se utiliza creditele planificate pentru trimestrul în curs ;

b). verificarea garanției creditelor.

Este important de subliniat că **analiza utilizării creditelor de către organele bancare se face concomitent cu analiza întregului necesar de fonduri** al unităților economice, urmărindu-se dacă acestea au mobilizat toate rezervele de accelerare a vitezei de rotație a mijloacelor circulante sau încearcă să acopere prin credite deficiente în activitatea lor

După cum este cunoscut, limita de creditare trimestrială reprezintă volumul de credite ce se pot acorda unei unități economice și rezultă din însumarea plafoanelor de credite aprobate ce se acordă prin contul curent, influențate cu sursele atrase cu caracter permanent ce se păstrează în contul curent și care depășesc pasivele stabile planificate.

La stabilirea limitei de creditare unitățile băncii urmăresc dimensionarea volumului de credite în strînsă concordanță cu obiectivele planului economic, mobilizarea unităților pentru prevenirea și lichida-

rea imobilizărilor de fonduri. Cu această ocazie se are în vedere ca în stocurile preliminate pentru finele trimestrului în curs să nu fie cuprinse materiale excedentare sau neutilizabile, stocuri de producție neterminată rezultate din comenzi anulate sau sistate, produse finite și mărfuri de calitate necorespunzătoare sau fără desfacere asigurată, care nu pot face obiectul creditării și pentru care trebuie să se ia măsuri de lichidare. De asemenea, se analizează dacă stocurile pentru care unitățile economice solicită creditarea sînt necesare realizării sarcinilor de plan și îndeplinesc condițiile pentru a fi creditate. Din această analiză pot rezulta unele situații care să justifice modificarea necesarului de credite propus de unitatea economică.

Verificarea garanției creditelor face parte din ansamblul sarcinilor ce revin organelor bancare de a contribui la gospodărirea cît mai rațională a resurselor unităților economice și au drept scop **asigurarea unei concordante depline între valorile materiale existente și volumul creditelor acordate.** Dacă prin stabilirea limitei de creditare se urmărește păstrarea unui nivel optim al creditelor, prin verificarea garanției se asigură integritatea și calitatea gajului la nivelul creditului acordat.

Garantarea creditului reclamă ca în perioada de folosire a acestuia să existe efectiv valorile materiale pentru care a fost acordat. Așa dar, în orice moment, între resursele primite prin creditare și existentul de valori materiale pentru care s-au acordat este necesar să existe o concordanță deplină. Pentru a verifica existența valorilor materiale creditate, banca trebuie să controleze modul de îndeplinire a sarcinilor de plan, felul cum unitățile economice își gospodăresc resursele, precum și cauzele folosirii unor fonduri suplimentare.

Verificarea garanției creditelor se face **faptic** prin constatări la fața locului asupra existenței stocurilor și **scriptic** pe baza bilanțului (a balanței de verificare).

Verificarea faptică a garanției creditelor urmărește (Normele metodologice nr. 1/1972 elaborate de Banca Națională a R.S.R., art. 74) :

— asigurarea concordanței dintre datele din evidența de depozit și cele din evidența contabilă, precum și a acestora cu stocurile existente ;

— starea calitativă și condițiile de păstrare ale stocurilor ;

— dacă este asigurat consumul sau desfacerea stocurilor existente ;

— respectarea normelor legale de evidență și depozitare ;

Verificarea faptică se poate face în prealabil, de regulă în cazul creditelor ce se acordă prin conturi de împrumut separate pentru stocuri deja constituite.

Verificarea faptică ulterioară se face odată pe trimestru și ori de cîte ori conducerea unității bancare apreciază că este necesar, prin sondaj. Cu această ocazie se poate face numărarea, măsurarea sau cîntărirea numai în măsura în care aceste operațiuni sînt posibile, fără să se producă perturbări în buna desfășurare a procesului economic.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă se constată cu ocazia efectuării verificării stocuri excedentare, fără mişcare, de calitate necorespunzătoare, fără desfacere asigurată, sau depozitate şi conservate necorespunzător, creditele aferente se trec la credite restante.

Verificarea scriptică a garanţiei constă în analiza utilizării fondurilor unităţilor economice, urmărindu-se stabilirea valorilor materiale ce se admit în garanţie şi compararea acestora cu volumul creditelor existente. Această analiză impune ca pe lîngă studierea conturilor din bilanţ să se cerceteze evidenţele analitice existente în întreprinderi, să se studieze constatările făcute cu ocazia urmăririi altor obiective de control bancar.

În paralel cu determinarea valorilor materiale ce sînt admise în garanţia creditelor se stabilesc şi valorile materiale ce se finanţează din alte fonduri, precum şi fondurile proprii şi sursele atrase folosite. De pildă, în ce priveşte sursele atrase, se analizează măsura în care acestea se menţin în cadrul termenelor normate, dacă există preocupare din partea unităţilor pentru achitarea la timp a sumelor datorate terţilor. În acelaşi timp, o atenţie deosebită se acordă modului cum unităţile iau măsuri pentru lichidarea debitorilor, clasificarea refuzurilor, rezolvarea deturnărilor de fonduri şi a altor aspecte pe care le îmbracă imobilizările de fonduri (Normele metodologice nr. 1/1972 elaborate de Banca Naţională a R.S.R., art. 82).

În legătură cu efectuarea verificării creditelor facem următoarele precizări :

— stocurile de materii prime, materiale, combustibil etc. se evaluează la preţul legal de cumpărare, la care se adaugă cheltuielile de aprovizionare efective, fără a depăşi pe cele planificate ;

— cheltuielile de producţie, semifabricatele şi produsele finite se evaluează la preţ de cost efectiv, fără a depăşi pe cel planificat ; în cazul cheltuielilor de producţie, dacă preţul de cost nu se planifică, se ia în calcul la creditare preţul de cost efectiv ;

— stocurile de producţie neterminată, produse finite şi semifabricate la începutul anului se creditează la preţul de cost realizat în anul precedent, însă în limita preţurilor prevăzute în planul financiar al anului în curs pentru stocurile iniţiale ;

— mărfurile cumpărate în vederea vînzării se evaluează la preţul de aprovizionare la care se adaugă cheltuielile de circulaţie în limita nivelului planificat ;

— mărfurile cumpărate în vederea vînzării se evaluează la preţul de aprovizionare la care se adaugă cheltuielile de circulaţie în limita nivelului planificat ;

— documentele de decontare privind produse, lucrări şi servicii facturate se creditează la preţul de cost efectiv, fără a depăşi pe cel planificat ;

Scanned with OKEN Scanner

— piesele de schimb se menţin în garanţie indiferent de vechime, dacă sînt aferente mijloacelor fixe în funcţiune (din unitatea economică creditată) ;

— stocurile de valori materiale existente în custodie la alte unităţi economice se iau în garanţie pe baza confirmării soldului contabil al stocurilor respective din evidenţa custodelui, prezentată de unitatea creditată.

La unităţile economice care au angajamente şi în conturi de împrumut separate, verificarea garanţiei se face mai întîi pentru aceste conturi, plusul sau minusul de garanţie constatat regularizîndu-se prin contul curent. Verificarea se face pe baza situaţiei de stocuri şi cheltuieli prezentată de întreprindere, care trebuie să cuprindă cantitatea, valoarea la preţ de creditare, sursele de acoperire proprii, asimilate sau atrase.

Prezentăm în continuare un model de verificare a garanţiei creditelor acordate pe stocuri sau cheltuieli pentru îndeplinirea sarcinilor de plan, şi anume verificarea garanţiei unui împrumut pentru materii prime.

Tabel nr. 7
— mii lei —

Nr. crt.	Explicaţia	Cantitatea	Valoarea la preţ de creditare
1.	Materialul...		
2.	Cheltuieli de transport-aprovizionare		
3.	Total (rd. 1 + rd. 2)		
4.	Furnizori neachitaţi (pentru materialul prevăzut la pct. 1)		
5.	Pasive stabile planificate din aprovizionări (cota aferentă materialului de la rd. 1).		
6.	Normativ (pentru materialul de la rd. 1)		
7.	Total (rd. 4 la 6)		
8.	Stocuri garanţie (rd. 3 — rd. 7)		
9.	Angajament cont de împrumut (pentru materialul de la rd. 1)		
10.	Plus de garanţie (rd. 8 — rd. 9)		
11.	Minus de garanţie (rd. 9 — rd. 8)		

Scanned with OKEN Scanner

După efectuarea verificării garanției creditelor acordate prin conturi de împrumut separate se trece la verificarea scriptică a garanției creditelor acordate prin contul curent, pe baza situației prezentată de întreprinderi, după modelul de mai jos :

Tabel nr. 8
— mii lei —

Nr. crt.	Explicația	Suma
1.	Mijloace formate din stocuri, cheltuieli și alte active admise în garanție, cuprinse în conturile de bilanț.	
2.	Fonduri proprii	
3.	Stocuri neachitate	
4.	Alte surse atrase	
5.	Stocuri de valori materiale și cheltuieli care nu se admit în garanția creditelor	
6.	Stocuri și cheltuieli (mica mecanizare, planul tehnic etc) care se finanțează din alte fonduri	
7.	Uzarea obiectelor de inventar și a materialelor de protecție	
8.	Devieri nefavorabile înregistrate la cheltuielile de aprovizionare, producție neterminată, semifabricate, produse finite și produse, lucrări și servicii facturate	
9.	Valoarea documentelor în curs de încasare refuzate și a celor neîncasate în termen	
10.	Total (rd. 2 la 9)	
11.	Total garanție (rd. 1 — rd. 10)	
12.	Credite acordate prin cont separat de împrumut rectificate în funcție de rezultatul verificării garanției acestor conturi	
13.	Credite speciale	
14.	Credite nerambursate în termen din activitatea internă	
15.	Angajamente din contul curent rectificate extra contabil cu rezultatul certificării garanției creditelor acordate prin conturi separate de împrumut și alte regularizări	
16.	Total (rd. 12 la 15)	
17.	Rezultatul verificării garanției : — plus garanție (rd. 11 — rd. 16) — minus garanție (rd. 16 — nr. 11)	

Scanned with OKEN Scanner

În legătură cu posturile înscrise în acest tabel privind verificarea scriptică a garanției creditelor acordate prin contul curent, subliniem următoarele :

— fondurile proprii (rd. 2) reprezintă soldul contului 701 „Fondul mijloacelor circulante" care corespunde normativului minim al anului precedent, diminuat cu sursele proprii și asimilate celor proprii (normativul aferent planului tehnic, normativul aferent tehnicii noi și pasivele stabile), precum și cu sumele nerambursate pentru creșteri de normativ de la an la an, ca urmare a neîndeplinirii condițiilor prevăzute pentru acoperirea acestora din beneficii ;

— la stabilirea garanției creditelor se ia în calcul totalitatea surselor atrase care se păstrează în contul curent. Astfel, se înscrie valoarea stocurilor neachitate (rd. 3), prin însumarea soldurilor conturilor 410 și 490, majorată cu valoarea soldurilor debitoare din conturile de furnizori;

De asemenea, la postul „alte surse atrase (rd. 4) se cuprinde valoarea tuturor conturilor cu solduri creditoare din bilanț care nu constituie surse de finanțare legală a unor posturi din activul bilanțului (contul 420 „Decontări cu salariații", contul 431 „Decontări privind asigurările sociale" etc). O parte din aceste surse se pot compensa cu unele active, ca de exemplu : avansuri spre decontare în termen legal, debitori pentru agaranții depuse, debitori pentru echipament de lucru și uniforme ;

— stocurile care nu se admit în garanția creditelor (rd. 5) sînt cele identificate de organele bancare cu ocazia efectuării controlului la unități (fără mișcare, fără desfacere etc.) precum și cele din custodie neconfirmate de custozi ;

— uzura obiectelor de inventar și a materialelor de protecție se ia în calcul numai cînd analiza se face pe bază de balanță de verificare sau cînd în bilanț nu s-a scăzut din activ ;

— diferențele nefavorabile (rd. 8) se obțin din conturile 221, 223, 226 și alte evidențe analitice. La unitățile la care produsele finite se înregistrează în contabilitate la prețuri de producție, diferențele nefavorabile se determină în funcție de modul cum s-a realizat, cumulat de la începutul anului, cheltuielile la 1000 lei producție marfă. Astfel, dacă pe total unitate s-a realizat nivelul de cheltuieli planificat la 1000 lei producție marfă (ori s-au obținut economii), stocurile se evaluează la preț de cost efectiv înscris în bilanț. În cazurile în care cheltuielile la 1000 lei producție marfă s-au depășit, procentul de depășire se aplică la valoarea stocurilor din bilanț, obținîndu-se diferența nefavorabilă ;

— garanția stabilită (rd. 11) trebuie să acopere și angajamentele provenite din credite speciale și nerambursate în termen, precum și cele acordate prin conturi separate de împrumut. Aceasta se realizează prin adăugarea acestor categorii de credite la angajamentele

Scanned with OKEN Scanner

din contul curent în vederea stabilirii plusului sau minusului de garanție (rd. 16).

În cazul în care ca urmare a verificării garanției rezultă **minus de garanție** — suma respectivă se trece în contul „Credite restante". **Creditele restante reflectă deficiențe în activitatea întreprinderilor concretizate în mobilizarea fondurilor** în stocuri inutilizabile, debitori, pierderi etc. Dacă imobilizările care au determinat apariția minusului de garanție au fost lichidate de la sfîrșitul lunii pînă la data la care se face verificarea garanției, creditele ce se trec la restanță se stabilesc ca diferență între minusul de garanție și volumul imobilizărilor lichidate. Aceasta impune ca în același timp cu efectuarea verificării garanției să se urmărească și întocmească situația imobilizărilor, care poate prezenta următoarea structură :

Tabel nr. 9
— mii lei —

Nr. crt	Explicația	Suma imobilizărilor		
		Rezultate din datele bilanțului	Lichidate pînă la data verificării garanției	Rămase nelichidate
1.	Facturi refuzate și neîncasate în termen			
2.	Diferențe nefavorabile la cheltuieli de aprovizionare, produse finite și produse expediate			
3.	Amortizare vărsată în plus			
4.	Cheltuieli pentru mica mecanizare pentru care nu s-au solicitat credite			
5.	Decontări din operațiuni în curs de lămurire			
6.	Debitori			
7.	Solduri debitoare la furnizori			
8.	Stocuri supranormative inutilizabile, fără mișcare, fără desfacere asigurată			
9.	Total imobilizări			

Pentru a determina întreprinderile să se încadreze în fondurile aprobate, concomitent cu înregistrarea la credite restante a minusului

Scanned with OKEN Scanner

de garanție, se reduce în mod corespunzător limita de creditare la contul curent (angajamentele din aceste două conturi neputînd depăși limita de creditare aprobată).

În cazul **plusului de garanție**, acesta poate fi folosit pentru rambursarea eventualelor credite restante existente la finele perioadei pentru care se face verificarea, însă numai pentru suma corespunzătoare reducerii pe total, față de finele perioadei precedente, a imobilizărilor și pierderilor de mijloace circulante. Cu suma respectivă se reconstituie limita de creditare la contul curent (Normele metodologice nr. 1/1972 elaborate de Banca Națională a R.S.R., art. 88).

Rambursarea creditelor restante se face din contul curent pe măsura lichidării cauzelor care le-au determinat, reconstituindu-se concomitent limita de creditare cu suma respectivă, dar numai în măsura în care creditele restante se reduc sub nivelul limitei (aprobată la contul curent). În cazul în care creditele restante se mențin la un nivel superior limitei de creditare, rambursarea creditelor restante se efectuează din contul curent, fără a se reconstitui limita, pînă în momentul cînd nivelul lor scade sub aceasta.

Creditele restante se mai pot rambursa și în cazul cînd apare și se menține sold creditor la contul curent o perioadă mai îndelungată, operațiunea efectuîndu-se în limita soldului creditor.

În ansamblu, verificarea garanției creditelor este o lucrare amplă de analiză a modului de utilizare a întregului volum de fonduri — proprii, asimilate, atrase și împrumutate — al unităților economice.

Concluziile analizei, aspectele negative constatate se aduc la cunoștința unităților economice verificate, stabilindu-se cu organele de conducere din cadrul acestora măsurile pentru îmbunătățirea utilizării fondurilor în viitor.

2.6. ANALIZA SUPRA ȘI SUBNORMATIVELOR DE MIJLOACE CIRCULANTE. Stocurile de mijloace circulante din unitățile economice trebuie să aibă un nivel strict necesar pentru îndeplinirea optimă a sarcinilor de producție. Existența de mijloace circulante peste necesități înseamnă imobilizări materiale și bănești care înrăutățesc situația financiară a întreprinderii prin împrumuturi restante, dobînzi penalizatoare și dăunează întregii economii naționale. Existența unor stocuri prea mici poate să creeze perturbări și întreruperi ale procesului de producție. Ca urmare, analiza respectării normativelor are mare importanță pentru raționalizarea folosirii capacităților de producție și a forței de muncă, pentru menținerea unei situații financiare înfloritoare.

Analiza justei calculări a normativelor mijloacelor circulante este punctul de plecare al analizei deviației stocurilor de la normativ. Dacă apariția stocurilor supranormative (necreditate) semnalează exis-

Scanned with OKEN Scanner

tența unor deficiențe în activitatea întreprinderilor, normativele larg calculate permit mascarea acestora, imbilizarea prin plan a unui volum de resurse materiale și bănești peste necesar, care ar putea fi utilizate în alte domenii de activitate. Normativele îngust calculate creează piedici activității economice normale, nepermițînd constituirea stocurilor la nivelul minim necesar.

Sarcinile analizei în această etapă sînt să urmărească dacă s-au respectat reglementările în vigoare privind calculele de normativ, dacă s-au mobilizat toate rezervele interne în procesul de stabilire a necesarului de mijloace circulante.

Supra sau subnormativele se calculează prin compararea stocurilor efective din bilanț — materiale, produse finite, producție neterminată, semifabricate etc. (vezi tabel nr. 6) cu **normativul trimestrului raportat.** Devierile stocurilor de la normativ determinate astfel se numesc **supra sau subnormative financiare.** Stocurile efective pot fi însă comparate și cu normele de stoc, obținîndu-se **supranormative sau subnormative fizice.**

Ca regulă, apariția supranormativelor (necreditate) sau a subnormativelor arată abateri de la principiile justei planificări și utilizări ale mijloacelor circulante.

Existența stocurilor supranormative necreditate de mijloace circulante reprezintă una din cele mai mari deficiențe în activitatea economică a unităților economice. Ele au consecințe nefavorabile atît asupra situației financiare a întreprinderii la care apar, cît și asupra întregii economii naționale. Aceasta rezultă din faptul că stocurile supranormative imobilizează bunuri materiale fără efect economic în cadrul întreprinderii, lipsind alte unități de asemenea produse; totodată duc la degradarea valorilor materiale, ceea ce provoacă pagube efective nu numai unităților la care se formează, ci și întregii economii naționale.

Formarea de stocuri subnormative nu este întotdeauna rezultatul preocupărilor pentru accelerarea vitezei de rotație și reducerea cheltuielilor de producție prin îmbunătățirea activității de aprovizionare, producție și desfacere. În unele cazuri pot să însemne neexecutarea unor lucrări de finisare a produselor, de îmbunătățire a calității, întîrzieri în aprovizionare, depășirea consumului specific, goluri în producție etc. De asemenea, uneori ele sînt rezultatul existenței unor normative larg calculate.

Pentru a caracteriza cît mai exact activitatea întreprinderii, apreciem că este necesar ca analiza supra și subnormativelor să se efectueze nu numai pe baza datelor care reflectă situația la un moment dat, ci și pe baza cifrelor medii, care caracterizează situația întreprinderii în medie în perioada analizată. Această afirmație are la bază faptul că normativele sînt stabilite la nivelul mediu (trimestrial

Scanned with OKEN Scanner

sau anual), pe cînd datele de bilanț reflectă situația la un moment dat.

Lichidarea abaterilor stocurilor de la normativ este strîns legată de întărirea muncii aparatului financiar. Astfel, compartimentul financiar din unitățile economice trebuie să sesizeze factorii de răspundere în toate situațiile care determină apariția supranormativelor, în momentul în care acestea mai pot fi prevenite sau în mod operativ, atunci cînd se produc.

Supravegherea îndeaproape a stocurilor presupune alimentarea operativă cu informații privind evoluția volumului stocurilor de valori materiale existente. Aceasta se realizează la nivelul întreprinderii cu ajutorul fișei de magazie, document de evidență tehnică — operativă care oglindește schimbările zilnice pe fiecare sortiment de materiale.

Menținerea stocurilor efective în limitele planificate este condiționată de respectarea de către conducerile unităților a obligației de a comunica în scris gestionarilor limitele maxime și cele minime ale stocurilor, precum și criteriile de apreciere a bunurilor fără mișcare, cu mișcare lentă sau greu vandabile. Evident, la aceasta se adaugă și tragerea la răspundere a gestionarilor vinovați pentru neîndeplinirea obligației de comunicare în scris a cazurilor în care stocurile aflate în gestiune au atins limitele maxime ori se găsesc în poziția de bunuri fără mișcare sau inutilizabile.

Concordanța mijloacelor circulante cu normativul se analizează și pe elemente. În legătură cu acest aspect ținem să subliniem că este greșită interpretarea — întîlnită în practică — potrivit căreia normativele nu mai trebuie urmărite pe elemente, ci numai pe total. Într-adevăr, H.C.M. 859/1970 prevede la art. 35 : „Mijloacele circulante puse la dispoziția unităților economice se utilizează de acestea în cadrul normativului total aprobat pe ramuri de activitate. Disponibilitățile de fonduri ce apar în cursul executării planului la unele elemente ale normativului mijloacelor circulante pot fi folosite pentru acoperirea nevoilor suplimentare temporare la alte elemente". În continuarea articolului se precizează că în cursul anului „unitățile pot modifica normativele pe elemente, în cadrul normativului total aprobat". Interpretarea menționată mai sus face abstracție însă de faptul că tot la articolul 35 al H.C.M. 859/1970 se prevede : „Unitățile economice sînt obligate să urmărească, pe elemente ale normativului mijloacelor circulante, situația stocurilor existente față de cele planificate". Așa dar, legislația în vigoare face o delimitare între urmărirea situației stocurilor existente în cantități față de stocurile normate și față de normativele financiare. Deci, unitățile economice sînt obligate să urmărească prin evidența tehnicooperativă și cea contabilă mijloacele circulante efective față de plan, pe elemente, potrivit nor-

Scanned with OKEN Scanner

melor elaborate de Ministerul Finanțelor și Direcția Centrală de Statistică pentru întocmirea dărilor de seamă contabile și statistice [13].

Modificarea normativelor pe elemente trebuie să fie urmărită îndeaproape de organele băncii. Astfel, cu ocazia examinării propunerilor de credite, unitățile băncii analizează situația întregului necesar de fonduri al unităților economice, neadmițînd ca prin modificarea normativelor la unele elemente, să se acopere prin credite neajunsuri în gospodărirea mijloacelor circulante (Normele metodologice nr. 1/1972 ale Băncii Naționale a R.S.R., art. 14).

O mare parte din stocurile supranormative sînt datorate în principal neajunsurilor care mai există în aprovizionarea tehnico-materială, în organizarea producției și desfacerii, în respectarea disciplinei contractuale, deci unor cauze de ordin subiectiv. Cu toate rezultatele pozitive ce s-au obținut în ultimii ani pe linia lichidării stocurilor supranormative, unele din cauzele generatoare de asemenea stocuri continuă să se mențină. Întrucît cunoașterea lor are importanță pentru organizarea muncii de prevenire a situațiilor de acest gen, vom prezenta în continuare, în mod succint, pe cele mai importante :

— modificarea volumului și structurii producției marfă la începutul sau pe parcursul anului de plan ;

— neacoperirea planului de producție cu comenzi și contracte în totalitate la data întocmirii planului de aprovizionare ;

— nerealizarea planului de producție la unele sortimente determinată de lipsa materialelor din import sau ca urmare a neintrării în funcțiune a unor capacități de producție ;

— nerealizarea planului de producție datorită altor cauze, în cadrul cărora un loc central îl ocupă defecțiunile în funcționarea utilajului ;

— aprovizionările în avans și peste necesar față de cerințele curente ale producției ;

— întocmirea defectuoasă a planului de aprovizionare, fără să se ia în considerare toate elementele de fundamentare a acestuia ;

— lipsa de ritmicitate a producției ;

— nerespectarea procesului tehnologic de fabricație ;

— imposibilitatea desfacerii din cauza necontractării producției ;

— calitatea necorespunzătoare a unor produse ;

— nerespectarea termenelor de livrare prevăzute în contracte.

Un rol important în prevenirea și lichidarea stocurilor supranormative îl au organele bancare. La stabilirea cauzelor de formare a stocurilor supranormative, organele bancare trebuie să facă o delimitare cît mai precisă între cele de natură **subiectivă** (care țin de deficiențe economico-financiare ale unităților) și de natură **obiectivă** (in-

[13]) Vezi : V. Gheorghiu, „Preocupări sporite pentru buna gospodărire a mijloacelor materiale și bănești", în „Finanțe și credit", nr. 11/1971.

Scanned with OKEN Scanner

dependente de activitatea acestor unități). Această separare este necesară pentru ca sancțiunile penalizatoare să se aplice numai în cazul stocurilor supranormative formate ca urmare a deficiențelor în activitatea întreprinderii ; pentru stocurile supranormative formate din cauze obiective întreprinderile sînt îndreptățite să primească credite de la bancă.

2.7. ANALIZA IMOBILIZĂRILOR ȘI ELIBERĂRILOR DE MIJLOACE CIRCULANTE. Eliberările sau imobilizările de mijloace circulante sînt consecințele accelerării (respectiv încetinirii) vitezei de rotație, calculîndu-se după formula :

$$E\,(Im) = (V_1 - V_0)\,\frac{Q_1}{360}, \qquad (33)$$

în care :

E — eliberări de mijloace circulante ;
Im — imobilizări de mijloace circulante ;
V_1 — viteza de rotație în zile realizată ;
V_0 — viteza de rotație planificată (sau din anul precedent) ;
Q_1 — producția marfă vîndută și încasată.

Cînd creșterea producției devansează creșterea soldului mediu al mijloacelor circulante, rezultatul este o accelerare a vitezei de rotație care determină **eliberări de mijloace circulante.** În situația inversă, apare o încetinire a vitezei de rotație, deci **o imobilizare de fonduri.**

Creșterea stocurilor efective față de cele stabilite inițial prin plan se poate realiza și pe seama creditului bancar (este vorba de credite normale pentru activitatea de producție). Astfel, o parte a stocurilor supranormative și anume cele formate din cauze obiective, sînt creditate de către bănci. **Imobilizările financiare** reprezintă numai partea din stocurile efective care depășesc sursele legale de acoperire (proprii, asimilate celor proprii și împrumutate). Așadar, numai o parte a stocurilor supranormative se reflectă în imobilizările financiare.

Formarea imobilizărilor implică folosirea de fonduri suplimentare, care pot duce la apariția de credite speciale cu dobîndă majorată, credite nerambursate în termen și credite restante. Imobilizările influențează negativ situația financiară a unităților economice, cheltuielile cu dobînzile afectînd prețul de cost și rentabilitatea. În același timp, efectele imobilizărilor sînt dăunătoare pentru întreaga economie națională, deoarece prin retragerea temporară din circuitul economic a unor valori, sînt necesare eforturi în plus pentru realizarea obiectivelor planificate.

Imobilizările financiare provin de la mijloace circulante normate și nenormate.

Scanned with OKEN Scanner

In cazul mijloacelor circulante normate, imobilizările se determină pe fiecare element după relaţia :

$$Im = S_1 - (N + C + M_s), \tag{34}$$

în care :

Im — suma imobilizărilor financiare ;
S_1 — stocurile efective conform bilanţului ;
N — normativul trimestrului ;
C — creditele acordate ;
M_s — creditele speciale.

Imobilizări la elementul supus analizei apar în situaţia în care $S_1 > (N + C + M)$. Dacă $S_1 < (N + C + M)$, la elementul respectiv există disponibilităţi de fonduri ca urmare a apariţiei unui subnormativ.

Pentru totalul mijloacelor circulante normate, volumul imobilizărilor se poate determina şi pe baza unei relaţii la care este folosit indicatorul „viteza de rotaţie în zile". Pentru simplificare, notăm termenul (N+C+M) cu St (surse toate planificate). Rezultă că :

$$Im = S_1 - S_t, \tag{35}$$

de unde :

$$S_1 - S_t = \left(\frac{S_1 \cdot T}{Q_1} - \frac{S_t \cdot T}{Q_1} \right) \frac{Q_1}{T}, \tag{36}$$

în care :

S_1 — stocurile efective conform bilanţului ;
T — perioada în zile (360 sau 90) ;
Q_1 — producţia marfă vîndută şi încasată (realizată) în preţ de producţie.

Din examinarea formulei de mai sus se poate lesne observa că $\frac{S_1 T}{Q_1}$ reprezintă viteza de rotaţie realizată iar $\frac{S_t \cdot T}{Q_1}$ viteza de rotaţie planificată recalculată.

Utilizarea acestei relaţii în analiza economică impune anumite precizări [14]). Astfel, cînd imobilizările se determină la finele unui trimestru, viteza de rotaţie trebuie stabilită pe baza stocurilor efective ale mijloacelor circulante în momentul respectiv (şi nu pe baza celor medii). De asemenea, în cazul calculării vitezei de rotaţie pe baza producţiei exprimată în preţ de cost, este necesar să se utilizeze preţul de cost planificat. Aceasta deoarece reducerea faţă de plan a preţului de cost ar determina o majorare în zile a vitezei de rotaţie,

[14]) Vezi : A. Isfănescu şi N. Andreescu, „Determinarea şi analiza imobilizărilor de mijloace circulante în unităţile industriale", în „Finanţe şi credit" nr. 7/1972.

denaturînd volumul imobilizărilor (disponibilităţilor) de fonduri determinate pe baza ei.

Imobilizări financiare sînt generate şi de mijloacele circulante nenormate. În general, pentru ca un element al mijloacelor circulante nenormate să genereze imobilizări trebuie să rezulte dintr-o situaţie anormală (debitori litigioşi, pentru pagube materiale etc.) sau să reprezinte o decontare cu terţe persoane care nu se realizează în termenul considerat normal (decontări din operaţiuni în curs de lămurire, facturi refuzate şi neîncasate în termen etc.). Tot ca imobilizări sînt considerate şi eventualele deturnări de fonduri de la producţie la investiţii, deoarece privite în raport cu nevoile planificate pentru care au fost stabilite reprezintă practic imobilizări pentru întreprinderi, cu consecinţe financiare similare.

Corespunzător mărimii imobilizărilor se determină, pe baza posturilor din pasivul bilanţului şi sursele atrase folosite pentru constituirea lor, formate din credite restante şi pasive folosite peste pasivele stabile.

Imobilizările unei unităţi economice, atît în mijloace circulante normate, cît şi în cele nenormate, se determină cu ajutorul formularului i.m.c., anexă la bilanţ.

Un rol important în stabilirea şi analiza imobilizărilor de fonduri îl au unităţile băncii. După cum s-a arătat în secţiunile anterioare, verificarea garanţiei creditelor acordate prin contul curent este însoţită şi de operaţiunea de identificare a imobilizărilor de fonduri şi stabilire a măsurilor ce trebuie luate pentru lichidarea lor. Analiza constantă, la anumite termene, a imobilizărilor de fonduri de către bancă, permite desprinderea cauzelor esenţiale şi specifice ale acestora, a direcţiilor principale de acţiune pentru remedierea lor.

Unităţile economice manifestă o preocupare activă şi cu bune rezultate pe linia lichidării imobilizărilor financiare. În unele situaţii, menţinerea lor la un nivel ridicat este determinată de nerespectarea dspoziţiilor legale privind lichidarea pe bază de grafice a imobilizărilor. De asemenea, cu ocazia întocmirii graficelor, în mod nejustificat se analizează uneori numai o parte din imobilizări, avînd ca rezultat măsuri incomplete, sau se prevăd măsuri cu caracter general, fără a se stabili termene concrete de aducere a lor la îndeplinire. Pe linia reducerii imobilizărilor, nu trebuie neglijată preocuparea pentru întocmirea de liste informative de materii prime, materiale şi produse finite imobilizate şi transmiterea lor la alte unităţi similare, în vederea introducerii acestor resurse în circuitul economic.

Structura imobilizărilor de mijloace circulante trebuie să facă obiectul unei analize mai atente şi din partea conducerii centralei şi organismelor specializate ale acesteia. Îmbunătăţirea organizării pro-

Scanned with OKEN Scanner

ducției și a muncii și în mod deosebit a aprovizionării tehnico-materiale, adoptarea măsurilor corespunzătoare pentru folosirea rațională a materilor prime, a utilajelor și a forței de muncă, îmbunătățirea calității producției reprezintă principalele căi de prevenire și lichidare a imobilizărilor din economie.

2.8. ANALIZA VITEZEI DE ROTAȚIE ȘI A ALTOR INDICATORI DE EFICIENȚĂ A MIJLOACELOR CIRCULANTE. Respectarea cerințelor gestiunii economice impune folosirea cît mai eficientă a mijloacelor circulante. Eficiența utilizării mijloacelor circulante se reflectă în viteza cu care acestea trec prin cele trei stadii — aprovizionare, producție și desfacere — și volumul acumulărilor bănești la a căror obținere ele participă. Cu cît viteza de rotație este mai rapidă, cu atît exercită o influență mai favorabilă asupra eficienței activității întreprinderilor.

Viteza de rotație a mijloacelor circulante se exprimă cu ajutorul a doi indicatori :

a). **Coeficientul vitezei de rotație** (k), obținut pe baza relației :

$$k = \frac{Q}{\bar{S}}, \qquad (37)$$

în care :

Q — valoarea producției marfă vîndută și încasată ;

$\bar{S}$ — soldul mediu al mijloacelor circulante.

Coeficientul vitezei de rotație arată numărul de rotații pe care le-au efectuat mijloacele circulante le unei întreprinderi într-o perioadă de timp determinată. Cu cît numărul rotațiilor este mai mare, cu atît viteza de rotație este mai accelerată.

b). **Viteza de rotație în zile** sau durata în zile a unei rotații (V_z), se obține astfel :

$$V_z = \frac{\bar{S}}{Q} \times 360, \qquad (38)$$

în care $\bar{S}$ și Q au semnificațiile de la (37).

Cu cît durata în zile a unei rotații este mai redusă, cu atît viteza de rotație este mai accelerată.

Indicatorii vitezei de rotație sînt înscriși în planul financiar. Stabilirea nivelului lor planificat are la bază valoarea producției marfă vîndută și încasată și normativul mediu anual. Planificarea vitezei de rotație în zile se extinde și la nivelul totalului mijloacelor circulante. Pentru aceasta, la normativul mediu se adaugă creditele planificate pentru mijloacele circulante care depășesc normativul.

Scanned with OKEN Scanner

Sarcinile analizei vitezei de rotație sînt să determine cît mai corect indicatorii acesteia, să stabilească devierile de la plan și față de perioada precedentă, factorii care au influențat circuitul fondurilor, precum și principalele căi de accelerare a rotației.

Exprimarea valorii producției marfă în cazul calculului vitezei de rotație este indicat să se facă atît la preț de producție, cît și la preț de cost. Exprimarea în preț de producție permite comparabilitatea indicatorilor în timp (de la o perioadă la alta) și în spațiu (de la o unitate la alta). Utilizarea prețului de cost permite să se elimine influența mărimii acumulărilor bănești asupra vitezei de rotație.

Din simpla examinare a formulelor de calcul a indicatorilor vitezei de rotație se poate constata că factorii cu influență directă sînt : volumul producției marfă vîndută și încasată ; soldul mediu al mijloacelor circulante.

Folosindu-se metoda substituției în lanț, influențele celor doi factori se pot determina astfel :

— influența modificării producției vîndute și încasate (I_p), după relația :

$$I_p = \frac{S_0 \times 360}{Q_1} - \frac{\overline{S}_0 \times 360}{Q_0} \qquad (39)$$

— influența modificării soldului mediu al mijloacelor circulante (I_s)

$$I_s = \frac{\overline{S}_1 \times 360}{Q_1} - \frac{\overline{S}_0 \times 360}{Q_1} \qquad (40)$$

În ambele formule de mai sus, termenii au următoarele semnificații : S — soldul mediu al mijloacelor circulante planificat sau din perioada de bază (0) și realizat în anul de plan (1) ; Q producția marfă vîndută și încasată planificată sau din perioada de bază (0) și realizată în anul de plan (1).

Analiza factorilor de influență poate fi aprofundată, ținînd seama de stadiul circuitului în care se află elementul respectiv — aprovizionare, producție ori desfacere. Accelerarea vitezei de rotație se poate realiza prin aplicarea de măsuri specifice fiecărui stadiu.

În stadiul aprovizionării, accelerarea vitezei de rotație se poate realiza, în principal, pe următoarele căi : aprovizionarea la timp, la intervale cît mai scurte și de la furnizorii cei mai apropiați ; folosirea celor mai economice mijloace de transport ; mecanizarea și raționalizarea operațiunilor de încărcare — descărcare, sortare și condiționare a materialelor ; semnalizarea la timp a apariției stocurilor excedentare sau a consumării stocurilor necesare producției ; reducerea pierderilor de materiale.

Scanned with OKEN Scanner

In stadiul producției, accelerarea vitezei de rotație se poate asigura prin reducerea consumurilor specifice, creșterea productivității muncii și scurtarea ciclului de fabricație, pe baza îmbunătățirii organizării producției și a muncii, perfecționării procedeelor tehnologice, creșterii calificării lucrătorilor. Și măsuri cum sînt reducerea la maximum și utilizarea deșeurilor, lichidarea rebuturilor, introducerea înlocuitorilor de materiale etc., asigură îmbunătățirea utilizării fondurilor în stadiul producției.

Accelerarea vitezei de rotație în stadiul desfacerii se asigură pe următoarele căi : îmbunătățirea ritmicității și calității producției, mecanizarea transportului produselor finite de la secțiile productive la depozite ; micșorarea duratei parcursului mărfurilor de la producător la consumator ; alegerea formei de decontare cea mai avantajoasă și urgentarea decontărilor ; organizarea judicioasă a urmăririi încasării sumelor în curs de decontare.

Analiza vitezei de rotație este subordonată scopului de a stabili principalele căi de acțiune pentru accelerarea rotației mijloacelor circulante, așa încît să se mobilizeze la maximum rezervele interne.

Eficiența utilizării mijloacelor circulante se mai poate exprima și cu ajutorul altor indicatori, a căror analiză poate să contribuie la completarea și consolidarea concluziilor privind îmbunătățirea activității pe seama raționalizării folosirii fondurilor. Dintre acești indicatori amintim :

— **producția ce revine la 1000 lei mijloace circulante** (P_{1000}), care arată ce producție s-a realizat la 1000 lei mijloace circulante utilizate. Se poate calcula pe baza relației :

$$P_{1000} = \frac{P}{\bar{S}} \cdot 1000, \qquad (41)$$

în care :

P — producția marfă vîndută și încasată ;

$\bar{S}$ — soldul mediu al mijloacelor circulante.

— **mijloacele circulante ce revin la 1000 lei** producție (M_{1000}), care exprimă volumul mijloacelor circulante necesare pentru a produce, vinde și încasa o producție de 1000 lei. Păstrînd notațiile de la (41), relația pe baza căreia se calculează este :

$$M_{1000} = \frac{\bar{S}}{P} \times 1000 \qquad (42)$$

— **imobilizări la 1000 lei mijloace circulante** (I_{1000}) care arată valoarea mijloacelor circulante scoase din circuitul economic la fie-

care 1000 lei mijloace circulante existente. Se poate determina pe baza formulei :

$$I_{1000} = \frac{I}{S} \times 1000, \qquad (43)$$

în care :

I — imobilizările financiare de mijloace circulante stabilite pe baza bilanțului ;

S — stocurile efective de mijloace circulante conform bilanțului.

Dacă din analiză rezultă nu imobilizări, ci disponibilități, formula devine :

$$D_{1000} = \frac{D}{S} \times 1000, \qquad (44)$$

în care :

D_{1000} — disponibilități la 1000 lei mijloace circulante existente ;

D — disponibilitățile de mijloace circulante stabilite pe baza bilanțului ;

S — stocurile efective de mijloace circulante conform bilanțului.

— **imobilizări la 1000 lei fonduri pentru acoperirea mijloacelor circulante** (I_{f1000}), care arată care este volumul surselor suplimentare la fiecare 1000 lei fonduri atribuite în mod planificat. Formula de calcul este :

$$I_{f1000} = \frac{I}{N + C + M_s} \cdot 1000, \qquad (45)$$

în care :

I — imobilizările financiare de mijloace circulante ;

N — normativul trimestrului ;

C — creditele acordate ;

Ms — credite speciale.

Evident, în cazul în care nu rezultă imobilizări, ci disponibilități, se poate calcula în mod analog indicatorul „disponibilități la 1000 lei fonduri pentru acoperirea mijloacelor circulante".

Eficiența utilizării mijloacelor circulante mai poate fi exprimată și cu ajutorul indicatorilor : beneficii obținute la 1000 lei mijloace circulante ; acumulări bănești obținute la 1000 lei mijloace circulante. Cu ajutorul acestora se poate observa dacă folosirea mijloacelor circulante a fost însoțită de obținerea unor rezultate financiare satisfăcătoare și în continuă creștere.

Scanned with OKEN Scanner

Indicatorii eficienței utilizării mijloacelor circulante se pot determina atît pe baza cifrelor reflectînd situația la un moment dat, cît și pe baza cifrelor medii.

Pe seama lor se pot trage concluzii esențiale privind creșterea eficienței economice în toate sectoarele de activitate.

3. ANALIZA UTILIZĂRII FONDURILOR TOTALE DE PRODUCȚIE ȘI CIRCULAȚIE

3.1. INDICATORII UTILIZĂRII FONDURILOR TOTALE DE PRODUCȚIE ȘI CIRCULAȚIE. Analiza utilizării fondurilor fixe și a mijloacelor circulante trebuie să scoată în relief rezultatele calitative ale utilizării fondurilor de producție și circulație ale unităților economice. Efectele economice și financiare ale folosirii fondurilor totale ale unităților economice (F) pot fi reflectate cu ajutorul unui sistem de indicatori, din care menționăm [15]) :

— **producția globală la 1000 lei fonduri totale de producție și circulație** (P_{g1000f}) care are la bază relația :

$$P_{g1000f} = \frac{P_g}{F} \cdot 1000, \qquad (46)$$

în care :

P_g — producția globală realizată în perioada supusă analizei.

Întrucît acest indicator este calculat și prin planul financiar, stabilirea lui pe baza rezultatelor de bilanț permite comparația realizărilor cu sarcinile asumate prin plan. Considerăm însă că mai edificator pentru eficiența utilizării fondurilor este indicatorul **producția marfă vîndută și încasată la 1000 lei fonduri totale** (P_{m1000f}) ce poate fi calculat după maniera următoare :

$$P_{m1000f} = \frac{P_m}{F} \cdot 1000, \qquad (47)$$

în care P_m reprezintă volumul producției marfă vîndută și încasată iar F — fondurile totale de producție și circulație.

Indicatorul „producția marfă vîndută și încasată la 1000 lei fonduri totale" elimină influența stocurilor de producție neterminată, aducînd și elemente de influență noi, respectiv modificarea stocurilor de produse finite și a soldului facturilor emise și neîncasate.

---

[15]) Vezi I. Văcărel, „Finanțele Republicii Socialiste România", Editura științifică, București, 1974, pg. 64—65.

Scanned with OKEN Scanner

— **beneficiul la 1000 lei fonduri totale și acumulări bănești la 1000 lei fonduri totale,** care exprimă ce beneficiu, respectiv ce acumulări bănești a obținut unitatea la fiecare 1000 lei fonduri fixe și mijloace circulante utilizate. Acești indicatori se determină după formulele :

$$B_{1000f} = \frac{B}{F} \times 1000, \tag{48}$$

$$A_{1000f} = \frac{A}{F} \times 1000, \tag{49}$$

în care :

B_{1000f} — beneficiul ce revine la 1000 lei fonduri totale de producție și circulație ;

A_{1000f} — acumulări bănești ce revin la 1000 lei fonduri totale de producție și circulație ;

F — fonduri totale de producție și circulație ;

B — beneficiul total ;

A — acumulări bănești (impozitul pe circulația mărfurilor, impozitul de regularizare și beneficiul)

— **producția netă ce revine la 1000 lei fonduri totale** (P_{n1000f}), se determină după relația :

$$P_{n1000f} = \frac{P_n}{F} \cdot 1000, \tag{50}$$

în care : P_n reprezintă producția netă ial F are semnificațiile menționate mai sus.

Producția netă reprezintă diferența dintre producția globală și cheltuielile materiale aferente, cuprinzînd, în principal, retribuția, contribuția la asigurări sociale, beneficiul, impozitul pe circulația mărfurilor, impozitul pe regularizare și dobînzile bancare. Importanța indicatorul de eficiență stabilit pe baza ei constă în aceea că exprimă valoarea nou creată la 1000 lei fonduri fixe și mijloace circulante utilizate, reflectînd și eforturile depuse pentru reducerea cheltuielilor materiale. În același timp, sînt eliminate și influențele determinate de circulația produselor între întreprinderi, precum și cele determinate de schimbările intervenite în structura organizatorică a unităților economice. Ca urmare, utilizarea acestui indicator permite să se adîncească analiza privind laturile calitative ale activității economice.

— **valoarea adăugată ce revine la 1000 lei fonduri totale** (V_{a1000f}) exprimă valoarea producției nete la care se adaugă amortizarea fon-

durilor fixe la 1000 lei fonduri de producție și circulație utilizate. Se calculează după formula :

$$V_{a1000f} = \frac{P_n + a}{F} \cdot 1000, \qquad (51)$$

în care Pn reprezintă producția netă, a — amortizarea fondurilor fixe iar F fondurile totale de producție și circulație.

Folosind metoda substituțiilor în lanț se poate stabili influența fiecărui factor cu acțiune directă asupra indicatorilor menționați. De exemplu, asupra indicatorului „beneficiu la 1000 lei fonduri totale de producție și circulație" exercită o influență directă doi factori : beneficiului realizat și totalul fondurilor fixe și a mijloacelor circulante utilizate. Influența acestor doi factori se poate determina astfel :

— influența modificării fondurilor totale de producție și circulație (I_b) :

$$I_f = \frac{B_0}{F_1} - \frac{B_0}{F_0} \qquad (53)$$

— influența modificării beneficiului (I_b) :

$$I_b = \frac{B_1}{F_1} - \frac{B_0}{F_1} \qquad (53)$$

Eficiența economică a utilizării fondurilor este o noțiune extrem de complexă, putînd fi exprimată în mod diferit în funcție de particularitățile ramurilor, de specificul diverselor activități etc. Aceasta impune ca în procesul de analiză economico-financiară să se utilizeze mai mulți indicatori, care să țină seama de ansamblul factorilor care concură la obținerea rezultatelor și care să se completeze reciproc. Fundamentarea temeinică a deciziilor pe care le ia conducerea unităților privind orientarea activității în viitor, presupune, în primul rînd, analiza indicatorilor de eficiență. De aceea, compartimentului financiar îi revin mari răspunderi pe linia determinării reale a acestora și informării regulate, metodice a conducerii cu privire la evoluția lor.

3.2. **ASIGURAREA ECHILIBRULUI FINANCIAR PERMANENT.** Respectarea cerințelor gestiunii economice presupune ca în activitatea lor unitățile economice să-și acopere integral cheltuielile, din venituri, obținînd și un anumit volum de acumulări bănești. Pentru realizarea acestui deziderat general, unitățile economice trebuie să asigure și un circuit rațional, bine organizat al fondurilor. Utilizarea fondurilor întreprinderilor pentru asigurarea desfășurării continue a proce-

sului producției îmbracă în practică forma încasărilor și plăților. Echilibrul între încasările și plățile întreprinderii reprezintă o dovadă certă (în condițiile în care necesarul de fonduri este stabilit în mod judicios) că procesul de producție în ansamblu se desfășoară în mod normal. **Spunem că la un momen dat o unitate are asigurată capacitatea de plată necesară, dacă este în măsură să satisfacă prompt orice obligație bănească față de terți.**

Pentru perfecționarea activității economico-financiare s-au luat în ultima vreme și măsuri care vizează asigurarea capacității de plată a unităților economice. Astfel, în Legea finanțelor, la articolul 50, se prevede : „Conducerile unităților economice au obligația să asigure desfășurarea activității unităților în cadrul fondurilor ce li s-au aprobat ; ele trebuie să se preocupe ca unitățile respective să realizeze produse, să execute lucrări și să presteze servicii de bună calitate, să se îngrijească de ritmicitatea și încasarea la timp a contravalorii acestora, astfel încît să-și asigure în permanență fondurile bănești necesare îndeplinirii obligațiilor de plată pe care le au".

Așa dar, asigurarea sincronizării încasărilor și plăților, efectuarea cheltuielilor de producție din încasările din vînzarea producției și din alte fonduri ce se pun la dispoziția unităților economice în mod planificat este o cerință a gestiunii economice, înserată în lege. Nerespectarea acestei cerințe se reflectă în lipsa capacității de plată, respectiv în apariția creditelor restante și a datoriilor neachitate în termen față de furnizori, buget, bancă.

Modul în care diferite elemente ale mijloacelor circulante pot contribui la asigurarea capacității de plată a unităților economice este diferit. Disponibilitățile aflate în conturi la bancă și în numerar sînt, prin natura lor, active lichide ; pe al doilea loc se situează creanțele din livrări de mărfuri, prestări de servicii și executări de lucrări, cu condiția ca beneficiarul să fie de acord cu plata ; pe locul trei — produsele finite și semifabricatele, dacă sînt de calitate și au desfacerea asigurată, stocurile de materiale, obiecte de inventar, piese de schimb care depășesc nevoile producției și pot fi valorificate în afară ; la asigurarea capacității de plată a întreprinderii pot contribui și valorificările de stocuri greu vandabile, precum și lichidarea altor imobilizări. Unitățile dispun și de bunuri care numai în cazuri excepționale pot contribui la formarea resurselor de plată, cum sînt, de exemplu, fondurile fixe.

Sistemul actual de finanțare și creditare este astfel organizat încît să vină în sprijinul asigurării capacității de plată a unităților, ori de cîte ori acestea întîmpină greutăți de ordin obiectiv. Aceasta se asigură pe calea creditelor pentru nevoi temporare și a creditelor speciale.

Scanned with OKEN Scanner

Deşi în literatura de specialitate nu s-a cristalizat încă o unitate de puncte de vedere cu privire la exprimarea indicatorilor care caracterizează capacitatea de plată [16]), considerăm că printre aceştia putem aminti : **Coeficientul capacităţii de plată** (K), calculat pe baza relaţiei :

$$K = \frac{D + C}{P} \cdot 100, \qquad (54)$$

în care :

D — disponibilităţi băneşti efective (numerar şi monedă scripturală) ;
C — credite disponibile ;
P — plăţi exigibile (cu scadenţă imediată).

Pentru asigurarea echilibrului financiar permanent, pentru ca fondurile băneşti să se reconstituie în permanenţă, astfel ca unităţile să poată lucra numai cu fondurile aprobate, se impune ca compartimentul financiar să urmărească capacitatea de plată în mărime absolută. Ca o expresie a acestei necesităţi, în cadrul unităţilor economice s-a introdus din anul 1974 sistemul de urmărire operativă a principalilor indicatori economici şi financiari, precum şi analiza capacităţii de plată. Un asemenea sistem de urmărire era deja utilizat în multe unităţi, fondul de date urmărit fiind diferit, în funcţie de criteriile şi aspectele stabilite de conducerea fiecărei unităţi.

Analiza previzională a capacităţii de plată se realizează pe baza unui document cu caracter orientativ, elaborat de Ministerul Finanţelor pe specificul întreprinderilor industriale. Analiza se poate efectua la finele lunii, pentru luna următoare, sau la intervale mai scurte, în funcţie de necesităţi, fiind obligatorie pentru unităţile ce nu au asigurată capacitatea de plată şi facultativă pentru restul unităţilor. Analiza capacităţii de plată serveşte conducerii întreprinderii şi nu se raportează pe verigi.

Documentul de bază căruia i se efectuează analiza capacităţii de plată are o formă bilanţieră : o parte de resurse, la care sînt evidenţiate disponibilităţile în cont, încasările pentru livrări de produse, executări de lucrări şi prestări de servicii, creditele cuvenite şi alte încasări ; o parte cu obligaţiile de plată pentru aprovizionări, retribuţii şi asimilate, cheltuieli generale, rambursări de credite (curente, restante şi nerambursate în termen) vărsăminte la buget şi alte plăţi. Diferenţa pentru total resurse şi obligaţii permit să se constate dacă, la finele perioadei pentru care se face analiza, unitatea are asigurată capacitatea de plată. În cazul în care echilibrul

[16]) Vezi : I. Văcărel, „Finanţele Republicii Socialiste România", Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1974, pg. 62 ; D. Toma, „Lichiditatea financiară a unităţilor socialiste", Finanţe şi credit nr. 7/1973 ; A. Iştănescu şi N. Andreescu, „Posibilităţi de caracterizare a solvabilităţii întreprinderii industriale", Finanţe şi credit, nr. 4/1972.

financiar nu este asigurat, organul colectiv de conducere are datoria să stabilească măsuri pentru redresarea situației financiare.

Modul cum este reglementată urmărirea operativă a capacității de plată demonstrează că autonomia pe linia utilizării fondurilor este acordată și în ce privește sincronizarea încasărilor și plăților, pe care fiecare unitate trebuie să și-o rezolve singură. Instrumentul de planificare indicat cuprinde toate încasările și plățile unităților în vederea amortizării lor. El este conceput maleabil, cu posibilități de adaptare la noile condiții.

Importanța deosebită a acestui document constă în aceea că semnalizează perturbări în desfășurarea normală a circuitului fondurilor, indiferent de stadiul în care s-au produs. Ca urmare, documentul menționat trebuie să stea în permanență în atenția conducerii întreprinderii și a compartimentului financiar.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VIII

CONTROLUL DE PARTID ŞI DE STAT

Latură inseparabilă a oricărei activităţi de conducere şi de execuţie, controlul constituie implicit o obligaţie a oricărei persoane încadrată în muncă. Paralel şi concomitent cu controlul propriu al fiecărei persoane şi al fiecărei unităţi, funcţionează un control **exterior** şi **superior** organizat în mod ierarhic în fiecare sistem al administraţiei de stat.

Organizarea ştiinţifică a muncii de control şi sistematizarea acesteia presupune cu necesitate : ierarhizarea obiectivelor urmărite de activitatea de control prin stabilirea atît a unor obiective generale şi comune, cît şi a unora specifice fiecărui sector supus controlului ; edictarea unor reguli generale aplicabile tuturor organelor ce acţionează în acest domeniu, organizarea unei evidenţe unitare a controlului prin înfiinţarea registrului unic de control, evitarea suprapunerilor şi a paralelismelor în activitatea de control, îndrumarea unitară şi organizată a muncii de control.

În Normele Metodologice privind orientarea, coordonarea şi exercitarea controlului de către inspecţiile de control specializat ale statului[1]) sînt precizate următoarele reguli : organul care răspunde de control este obligat să organizeze acţiunea respectivă ; persoanele care exercită controlul trebuie să fie documentate ; într-o unitate socialistă controlul se poate efectua de regulă, în cursul unei luni o singură dată. Fac excepţie de la această regulă acţiunile de control curente şi cele cu caracter permanent.

[1] Elaborate de Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale în aplicarea prevederilor Legii nr. 15/1972.

Scanned with OKEN Scanner

1. NATURA JURIDICĂ A ACTIVITĂȚII DE CONTROL REGISTRUL UNIC DE CONTROL

1. 1. NATURA JURIDICĂ. Toate activitățile pe care le desfășoară organele de control — indiferent de natura, locul și poziția ocupată în ierarhia organelor statului — pot fi împărțite în trei categorii distincte de operațiuni : constatări de fapt, formularea unor evaluări (aprecieri) și tragerea concluziilor cuvenite. Schematizînd activitatea organelor de control se poate afirma că rolul și funcția ce le îndeplinesc cuprind : 1) o serie diversă și multiplă de constatări și 2) emiterea unor judecăți de valoare.

Constatările, la rîndul lor, pot fi de mai multe feluri, prezentîndu-se sub diferite aspecte din care enumerăm cu titlu de exemplu :

— numărarea, cîntărirea, măsurarea unor bunuri materiale ori alte valori (bani, cecuri, timbre etc.) operațiune cunoscută sub denumirea de inventariere ;

— stabilirea situației de fapt, precum existența sau inexistența de înscrisuri ori alte documente (a unor semnături, plata unor sume de bani, executarea sau neexecutarea unor prestațiuni), luarea unor măsuri privind calitatea unor materiale sau produse; în general: constatarea anumitor stări de fapt.

Toate aceste operațiuni materiale cu caracter tehnic-economic au drept scop stabilirea situației de fapt reale. Pentru aceste motive, ele trebuiesc îndeplinite în modul prevăzut de lege și cu mijloacele stabilite prin dispozițiile normative care reglementează materia. Aceste constatări (ale unor valori, bunuri sau stări de fapt) se consemnează în anumite înscrisuri ori documente în condițiile de formă și de fond prescrise de lege.

Evaluarea rezultatelor, aprecierea stărilor de fapt, reprezintă o activitate subsecventă celei dintîi și constă în cooperarea constatărilor efectuate cu un model tipic, prevăzut de norma juridică sau norma tehnică.[3])

Defalcarea pe etape a muncii de control pune în evidență în toate cazurile cele trei activități sus-menționate : de constatare, de comparare și de formulare a concluziilor[4]).

---

[3] Luată în accepțiunea generală de regulă de specialitate : contabilă, financiară, tehnică etc.

[4] Literatura de specialitate relevă următoarele momente mai importante din orice acțiune de control, indiferent de obiectul acesteia :
— stabilirea situației reale ;
— determinarea situației care ar trebui să existe, denumită situație ideală, pe baza normelor, modelelor, organismelor, previziunilor etc. ;
— precizarea toleranțelor admise, adică a abaterilor ;
— confruntarea celor două situații, ideală și reală și stabilirea diferențelor eventuale ;
— formularea concluziilor (Michel C. Vaes : „Le contrôle dans l'entreprise", Dunod Paris 1964 pag. 48—49. Dat fiind caracterul practic al prezentei lucrări am reținut pentru uzul nostru numai 3 momente mai semnificative.

Scanned with OKEN Scanner

Materializarea, concretizarea tuturor operațiunilor înglobate în cele trei activități are loc prin întocmirea unor formulare (tipizate sau nu), a unor înscrisuri, documente etc., purtînd, de la caz la caz, dferite denumiri : listă de inventariere, proces verbal de control ori de revizie contabilă, notă de prezentare, dispoziție obligatorie etc. Înscrisul constatator nu trebuie confundat cu operațiunea de control efectuată în realitate, reprezentînd numai reflectarea acestei activități.

• **Natura juridică a activității.** În practică și în literatura de specialitate nu s-a pus pînă în prezent problema definirii — sub aspect juridic — a activității de verificare, de apreciere a stărilor de fapt și de formulare a concluziilor pe care le îndeplinesc organele de control, pentru a se stabili natura juridică a operațiunilor de control și a actelor întocmite de diferitele organe de control de partid și de stat, deși o asemenea clarificare prezintă un deosebit interes prin consecințele pe care — potrivit legii — le pot produce. Natura juridică a operațiunilor de constatare urmează a se defini în funcție nu atît de conținutul acestora cît de efectele pe plan juridic pe care le pot produce. Operațiunile propriu-zise de inventariere, de constatare a stărilor de fapt, de verificare a unor situații date, sînt o manifestare cu caracter tehnico-material prin care se realizează activitatea executivă a statului. Privite prin materialitatea lor, activitățile de constatare faptică se încadrează în categoria deosebit de numeroasă a operațiunilor materiale tehnice pe care toate organele statului le îndeplinesc zi de zi, în mod curent, realizînd astfel activitatea lor de ordin executiv. Verificările faptice reprezintă operațiuni materiale-tehnice, dat fiind că nu cuprind o manifestare de voință juridică a organului de control, ci reprezintă o serie de fapte materiale (măsurare, cîntărire, evidențiere, comparare cu datele din evidența contabilă) care sînt anterioare și pregătitoare actului final prin care organul competent își formulează concluzia sa.

Tot astfel, trebuie să admitem că și toate activitățile incluse în etapa a doua (în faza următoare verificărilor faptice) adică aprecierea, evaluarea, compararea situației reale cu cea ideală, pe care le desfășoară organele de control, au aceleași caracteristici și sînt de aceeași natură. Toate aceste fapte și operațiuni sînt subsecvente verificărilor și constatărilor propriu-zise, fiind intim legate de ele. Ele au aceeași natură juridică : sînt operațiuni tehnico-materiale cu caracter pregătitor ce servesc drept temei actului final și nu produc efecte prin ele însile.

Rezultatul la care ajunge activitatea de verificare și apreciere, concluzia pe care o formulează organul de control este — în opinia noastră — o decizie economică. Decizia economică fiind ea însăși un act juridic, vom include actul final al organului de control în categoria actelor juridice, spre a păstra clasificarea clasică. Actul finalizator al

Scanned with OKEN Scanner

organului de control are — pe deplin — toate caracteristicile actului juridic, adică conține voința de a produce, modifica sau stinge raporturi de drept. Concluzia organului de control reprezintă o acțiune săvîrșită cu intenția de a produce efecte juridice, constituind un adevărat program pentru viitor.

Actul final al acțiunii de control denumit proces verbal de revizie contabilă, notă de prezentare, dispoziție obligatorie etc., stabilește anumite drepturi și obligații în favoarea — și respectiv în sarcina — unităților socialiste, a persoanelor încadrate în muncă sau a terților (persoane fizice ori juridice). Conținutul economic a acestui act juridic îi conferă calitatea de decizie economică. S-a susținut, cu deplin temei, că operațiunile de control (actele finalizatoare) apar ca laturi derivate sau implicate ale gestiunii economice, considerată ca una din categoriile fundamentale ale dreptului economic[5]).

Fiind o decizie economică, actul de control prezintă toate caracteristicile acesteia și anume :

— constituie obiect direct de reglementare a normei juridice, fiind distinctă de actele juridice prin care urmează a fi adusă la îndeplinire (citățm numai art. 24 din Legea nr. 5/1970) ;

— poate emana numai de la anumite organe stabilite expres prin lege. Aceste organe au deci calitatea de subiecte de drept economic, nefiind necesară existența personalității juridice. De altfel, normele juridice investesc cu competența de a emite decizii economice anumite organe chiar din cadrul persoanelor juridice (ex art. 13, 18, 19 și 20 din Legea nr. 5/1970) ;

— este un act unilateral[6]) ;

— în principiu, dreptul de decizie economică este netransmisibil. De asemenea, de regulă, decizia economică nu poate fi reformată sau modificată de organele ierarhic superioare (art. 24 din Legea nr. 5/1970).

● **Efectele activității.** Așa cum s-a arătat, toate operațiile de verificare a activității unei unități socialiste (existența și integritatea bunurilor, utilizarea mijloacelor materiale și bănești, modul de efectuare a recepțiilor și inventarierilor ori a încasărilor și plăților de orice natură, angajarea gestionarilor, constituirea garanțiilor, organizarea și exercitarea controlului financiar preventiv, conducerea evidenței contabile si realitatea datelor înscrise în bilanțuri sau în coturile de execuție etc.), nu produc efecte juridice prin ele însile, fiind simple acte pregătitoare. Numai actul finalizator al controlului, în care se încorporează voința juridică a organului cu competență legală, este producător de efecte în pla-

[5] C. Oprișan : Categorii și concepte de drept economic, „Revista Română de Drept", nr. 7/1973 pag. 35—37.

[6] Pentru natura și trăsăturile deciziilor economice trimitem la : Mihai Constantinescu : „Conținutul și forma de adoptare a deciziilor economice" în Revista Română de Drept nr. 1/1973, pag. 65 și urm.

Scanned with OKEN Scanner

nul ordinei de drept. Prin consecință, unitatea la care s-a efectuat controlul trebuie să acționeze pentru a remedia deficiențele și stările de fapt necorespunzătoare evidențiate prin actul de control. Astfel, spre exemplu, va compensa în condițiile legii minusurile cu plusurile, va acorda în limitele legale perisabilitățile prestabilite, dacă acestea au fost efective, va emite decizii de imputare, va lua măsuri de păstrare în mod corespunzător a bunurilor, va rectifica erorile din evidența contabilă etc.

În cazul în care unitatea nu valorifică rezultatul controlului efectuat, neaducînd la îndeplinire prevederile legale ce au incidență în situațiile evidențiate, organul ce are în competența sa luarea acestor măsuri își angajează propria sa răspundere contravențională, disciplinară și materială, după caz, nefiind exclusă nici răspunderea penală, cînd fapta acestuia întrunește elementele unei infracțiuni.

O analiză mai atentă a efectelor pe care le produce în ordinea juridică actul de control invederează că acesta dă naștere, de regulă, la mai multe categorii de raporturi juridice.

a) Ca act de decizie economică, crează în primul rînd un raport juridic specific între organul de control și unitatea la care a fost efectuată verificarea. Raportul juridic la care ne referim cuprinde dreptul organului emitent de a pretinde respectarea hotărîrii sale și obligația corelativă a unității de a o executa, orientîndu-și activitatea în vederea înfăptuirii respectivei decizii economice. Acest raport juridic, specific dreptului economic, există și în situația în care organul de control aparține însăși unității controlate. Citām în acest sens prevederile art. 24 al. 1, 2 și 3 din Legea nr. 5/1970.

b) O a doua categorie de raporturi juridice generate de activitatea de control cuprinde relațiile de drept născute între unitate și alte persoane fizice sau juridice ca urmare a obligației acesteia de a aduce la îndeplinire decizia economică a organului de control. Toate aceste acte juridice subsecvente sînt generate în realitate de decizia economică a organului de control. Astfel, emiterea deciziilor de imputare, desfacerea unor produse, încheierea anumitor contracte, revizuirea unor încadrări de personal etc. sînt acte juridice care conduc, prin executarea lor, la realizarea soluției economice incluse în actul de decizie al organului de control.

c) În cazurile în care organele de control fac uz de prevederile art. 28 și 30 din Legea nr. 5/1970, și emit dispoziții obligatorii sau dispun blocarea conturilor valutare ori dispun suspendarea finanțării, invederăm că se naște o a treia categorie de raporturi juridice directe între organul de control și unitățile bancare interesate sau C.E.C. Aceste acte juridice cu conținut economic — veritabile decizii economice — pun în raporturi juridice directe organul de control cu toate unitățile bancare

Scanned with OKEN Scanner

interesate și C.E.C. Hotărîrea luată de acesta determină un raport juridic administrativ.

• **Nulități.** Operațiunile efectuate, precum și actele întocmite de organele de control, trebuie să respecte întru totul condițiile de fond și de formă cerute de norma legală care reglementează materia în cauză. Verificarea efectuată de agentul constatator cu încălcarea cerințelor legale sau actul întocmit de organul de control, fără a se respecta condițiile prescrise de lege, sînt lipsite de eficiență juridică. Ele nu pot produce efecte față de niciuna din părți (persoana interesată sau unitate). Este fără relevanță poziția ocupată de organul de control în ierarhia administrativă, după cum nu interesează dacă face sau nu parte din structura unității respective, deoarece condițiile și cerințele legii sînt operante față de organele statului.

Astfel, socotim că sînt **nule** și nu pot produce efecte operațiunile de inventariere și actele întocmite în următoarele cazuri : nu este specificată data inventarierii ; lipsește semnătura persoanelor ce au participat la verificarea gestiunii ; lipsește declarația gestionarului din care să rezulte că verificarea faptică pe teren s-a făcut în prezența sa ; gestionarul nu a luat parte la inventariere personal sau prin delegat, ori operațiunea s-a făcut fără a exista o comisie desemnată de conducătorul unității în acest scop.

Nulitatea poate fi invocată de orice parte interesată (unitatea ori persoana încadrată în muncă) sau chiar de alte persoane ce dovedesc interesul lor propriu (spre ex.: un garant al gestionarului).

• **Forța probantă a actelor.** Actele încheiate de organele de verificare au, prin însăși finalitatea întregii activități de control, menirea de a fi puse în valoare, de a se lua măsuri în vederea remedierii deficiențelor constatate ; acestea nu pot rămîne fără urmări, ele trebuie puse în executare. În cursul acțiunii de valorificare a rezultatelor controlului sau în fazele procedurii judiciare, ce se desfășoară în fața organelor de jurisdicție, se poate pune în discuție forța probantă a actelor întocmite sau a operațiunilor săvîrșite de organele de control. De aceea, este necesar a face unele precizări preliminarii cu privire la validitatea lor juridică. Astfel, în toate cazurile cînd operațiunile organelor de control nu sînt efectuate în strictă conformitate cu cerințele legii, ori cînd actele întocmite nu respectă condițiile prevăzute în normele ce reglementează materia, operațiunea sau actul respectiv nu pot constitui o probă în justiție pentru nici una din părți. Semnalăm cu titlu de exemplu unele din aceste situații : în cazurile în care nu s-au respectat normele metodologice privind inventarierea ; nu se face inventarierea în mod separat a bunurilor proprii de cele ale altor unități ; cînd nu se respectă condițiile de întocmire a documentelor de inventariere (ex. : listele de inventariere prezintă ștersături, îndreptări, adăugiri necerti-

Scanned with OKEN Scanner

ficate sub semnătură de membrii comisiei, numerele de ordine din liste nu sînt în ordine crescîndă, ci prezintă întreruperi ori sînt incluse unele file cu numere de ordine ce nu au legătură cu numerele din listele de inventariere) ; existența unor erori comise în inventariere, precum neinventarierea tuturor bunurilor sau valorilor, utilizarea unor aparate de măsurat defecte ; existența unor erori în evidența contabilă.

În toate aceste împrejurări, enunțate cu titlu de exemplu, operațiunea de constatare ori documentația întocmită sînt viciate și deci nu pot avea titlul de probă legală. Dimpotrivă, operațiunile de constatare (de verificare) efectuate corect și actele întocmite potrivit cerințelor legale pot constitui un mijloc legal de probă. Astfel, s-a stabilit că procesele verbale întocmite de organele de control propriu sau aparținînd altor organizații constituie o dublă probă : cu privire la constatarea faptică a lipsurilor din gestiune ; cu privire la culpa gestionarului.

Actul de constatare a lipsei creează în sarcina acestuia o prezumție simplă de culpă.[7]) Gestionarul poate face deci probă împotriva procesului verbal de constatare atît cu privire la lipsurile stabilite cît și în ce privește culpa sa. Este indicat însă ca organele de jurisdicție a muncii să acorde importanța cuvenită probelor scrise, actelor legale de intrare și ieșire a mărfurilor, probei cu martori urmînd să fie admisă numai în cazuri bine justificate.[8]) Unitatea nu poate fi obligată să facă ea dovada culpei.[9]) În cazul cînd lipsurile din gestiune se datorează unui caz de forță majoră[10]) sau culpei altor persoane sarcina probei o are tot gestionarul [11]).

Întocmirea actelor constatatoare ale infracțiunii și sesizarea organului penal. Potrivit prevederilor art. 227 din Codul de procedură penală (republicat în Buletinul Oficial nr. 58—59/26 aprilie 1973 ca urmare a modificărilor aduse prin Legea nr. 7/1973), orice persoană cu atribuții de control care a luat cunoștință de săvîrșirea unei infracțiuni este obligată să sesizeze de îndată pe procuror sau organul de cercetare penală și să ia măsuri să nu dispară urmele infracțiunii, corpurile delicte și orice alte mijloace de probă.

De asemenea, potrivit prevederilor art. 24 din același cod, organele de control ale administrației de stat, ale întreprinderilor și organizațiilor economice de stat, cooperatiste sau ale altor organizații obștești sînt obligate să întocmească procese verbale despre împrejurările concrete ale săvîrșirii infracțiunilor ce au constatat, procedînd, totodată, la luarea de declarații de la făptuitori și de la martorii care au fost

[7] Decizia de îndrumare nr. 8 din 5.VIII.1965 a Plenului Tribunalului Suprem în C.D. 1965 pag. 19.
[8] **Marin Popa, Scarlat Șerbănescu, Ioan Mihuță :** Dreptul muncii și legislația locativă Edit. Științifică București 1974 pag. 60.
[9] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 987/1965 în Repertoriu pag. 590 pct. 519.
[10] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1577/1960 în Repertoriu pag. 590 pct. 518.
[11] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 667/1963 în Repertoriu pag. 589 pct. 513.

Scanned with OKEN Scanner

de față la săvîrșirea infracțiunilor respective. Procesele verbale încheiate constituie mijloace de probă.

Actele încheiate se înaintează procurorului în cel mult 3 zile de la descoperirea faptei ce constituie infracțiune, afară de cazul cînd legea dispune altfel. De pildă, în caz de infracțiuni flagrante, legea prevede obligația ca făptuitorul să fie înaintat de îndată procurorului, împreună cu lucrările efectuate și cu mijloacele materiale de probă.

În baza prevederilor de mai sus precum și ale art. 32 lit. d din Legea nr. 5/1970 obligațiile sus-menționate revin și personalului cu atribuții de control, care are datoria ca, concomitent cu înaintarea procesului verbal la procuratură, să încunoștiințeze și conducerea organizației verificate precum și a aceleia care a dispus controlul.

Potrivit normelor metodologice cu privire la întocmirea actelor de control, elaborate de Ministerul Finanțelor, procesele verbale în care sînt consemnate fapte prevăzute de legea penală se semnează de organele de control, de persoanele care se fac răspunzătoare și de eventuali martori în asistența cărora s-a făcut constatarea, pe fiecare filă precum și la sfîrșit. Conducerea organizației socialiste controlate precum și conducătorii compartimentelor în care s-au produs faptele semnează la sfîrșitul procesului verbal. În conținutul procesului verbal răspunderea va fi, pe cît posibil, individualizată.

Textele legii penale în care se încadrează faptele nu se menționează în procesul verbal, aceasta nefiind de competența organelor de control financiar.

1.2. REGISTRUL UNIC DE CONTROL. Prin art. 23 din Legea nr. 15/1972 a fost înființat registrul unic de control. Sînt obligate să aibă acest registru, ministerele, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare (comunale, orășenești, municipale și județene), centralele și unitățile asimilate acestora, întreprinderile, precum și subunitățile subordonate stabilite de unitatea ierarhic superioară.

Registrul unic de control se păstrează de conducătorul unității, al subunității, după caz, ori de către înlocuitorul său.

Neîntocmirea sau lipsa acestuia poate atrage răspunderea disciplinară a conducătorului unității sau subunității, deoarece registrul unic de control se înființează și se păstrează prin grija lor ; registrul va fi numerotat, șnuruit și sigilat.

În registrul unic de control se înscriu obligatoriu constatările, recomandările și măsurile dispuse de următoarele organe de control : Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale ; consiliile județene și ale municipiului București de control muncitoresc al activității economice și sociale ; inspecțiile de control specializat ale statului ; alte persoane din afara unității care efectuează acțiuni de control, indiferent de funcție și de durata controlului ; echi-

Scanned with OKEN Scanner

pele de control obștesc organizat prin Legea nr. 6 din 21 aprilie 1972, privind organizarea și funcționarea controlului obștesc.

În scopul stabilirii unei acțiuni unitare de control, persoanele care exercită controlul sînt obligate ca, înainte de începerea activității, să consulte mențiunile precedente care au legătură cu sarcinile lor, pentru a cunoaște obiectivele și perioadele verificate, constatările făcute, măsurile stabilite și stadiul îndeplinirii lor.

• **Mențiuni și înregistrări.** În registrul unic de control vor fi în mod obligatoriu menționate sau înscrise :

— constatările, recomandările și măsurile dispuse de către organele sau persoanele sus-arătate ;

— în cazul în care, potrivit dispozițiilor legale, se întocmesc acte de control, se va menționa numai numărul de înregistrare și data actului de control încheiat ;

— contravențiile constatate și sancțiunile aplicate ;

— sancțiunile disciplinare dispuse sau aplicate direct, înscriindu-se obligatoriu numele persoanei sancționate, funcția deținută și abaterea săvîrșită ; menționarea contravențiilor și a sancțiunilor disciplinare se va face numai în cazul în care acestea nu au fost menționate în actele de control lăsate unității verificate ; actul prin care organul care a dispus verificarea sau organul tutelar comunică măsurile și indicațiile obligatorii stabilite ca urmare a controlului efectuat. Obligația înregistrării acestor acte este localizată în sarcina conducătorului de unitate.[12])

• **Organele care nu fac mențiuni în registrul unic de control.** Nu vor face mențiuni : organele C.T.C. din unitate ; organele Inspecției de stat pentru protecția muncii ; organele Inspecției de stat pentru cazane, recipienți sub presiune, instalații de ridicat și aparataj de măsură și control pentru verificările tehnice pe care le efectuează ; organele bancare pentru operațiunile curente de verificare și control.

2. CONTROLUL EXERCITAT DE CONSILIUL CENTRAL DE CONTROL MUNCITORESC AL ACTIVITĂȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE

2. 1. **NOȚIUNE. SCOP.** Înființat prin Legea nr. 15/1972, Consiliul Central de Control Muncitoresc — organ de partid și de stat — are drept menire principală, așa cum arată art. 1 din Legea citată, de a controla în mod unitar pe ansamblul economiei, pe ramuri și în profil teritorial, înfăptuirea politicii economice și sociale a partidului și a statului, îndeplinirea hotărîrilor de partid precum și a legilor, decrete-

[12] Vezi anexa 2 la Normele metodologice privind orientarea, coordonarea și exercitarea controlului elaborate de Consiliul Central de Control Muncitoresc.

Scanned with OKEN Scanner

lor ori hotărîrilor Consiliului de Miniștri, în domeniile activității economico-sociale.

Controlul exercitat de acest organ prezintă o dublă caracteristică: a) are caracter general, așa cum rezultă din art. 1 și 4 din lege, adică se referă la ansamblul economiei, ori la ramuri economice, la politica economică și socială a partidului și statului, la dezvoltarea economiei naționale, avînd calitatea de a face propuneri — tot de ordin general — pentru soluționarea problemelor care privesc îndeplinirea și depășirea planului de dezvoltare social-economică, precum și perfecționarea activității economice și sociale ; b) are, de asemenea, caracter special, așa cum rezultă din art. 2 și 3 din legea citată, adică se referă la activitatea unor anumite organe de stat și de partid. Art. 2 dispune că sînt supuse controlului Consiliului Central de Control Muncitoresc organele centrale și locale ale administrației de stat, centralele și unitățile asimilate acestora, întreprinderile și alte unități cu activitate economică și socială, precum și organizațiile cooperatiste. De asemenea, potrivit art. 3 din lege, sînt supuse controlului organele locale de partid.

Face obiectul analizei prezentei lucrări numai activitatea de control exercitată la centrale și unități asimilate acestora, precum și la întreprinderile economice de stat, ori la alte unități cu activitate economică.

Activitatea desfășurată de Consiliul Central de Control Muncitoresc și de organele sale locale are o dublă finalitate, așa cum arată art. 4 din lege : soluționarea problemelor care privesc îndeplinirea și depășirea planului, perfecționarea activității economice și sociale, aplicarea hotărîrilor de partid și a legilor țării, pe de o parte, precum și eliminarea neajunsurilor constatate, pe de altă parte. Într-un cadru mai restrîns — și cu referire la obiectul prezentei lucrări — controlul exercitat de acest organ are drept scop constatarea încălcărilor dispozițiilor legale privind gospodărirea, păstrarea și evidența resurselor materiale și financiare la unitățile controlate, precum și a nerespectării disciplinei de plan și contractuale, ori neîndeplinirea altor obligații legale. Alături de acest scop imediat, nemijlocit, de a constata nelegalitățile și deficiențele, Consiliul Central de Control Muncitoresc — și organele sale locale — desfășoară și o activitate de elaborare a unor propuneri, de stabilire a unor soluții pentru rezolvarea neajunsurilor constatate. Așadar, alături de o activitate constatatoare, organul de control la care ne referim are și menirea de a elabora propuneri și măsuri în vederea ameliorării unor situații constatate care au caracterul unor concluzii de ordin general.

Natura juridică mixtă, poziția deținută în ierarhia organelor de partid și de stat, precum și îndoita finalitate a activității ce o desfășoară, determină ca și atribuțiile conferite acestui organism să prezinte o dublă coloratură, sub aspectul ariei lor de aplicare :

Scanned with OKEN Scanner

unele avînd caracter de generalitate iar altele referindu-se la măsuri singulare, localizate, proprii unității supusă controlului ; altfel spus, unele atribuții cu caracter mai general, privesc situații de ansamblu, sau de interferență, iar altele sînt mai concrete, mai particulare. Citām atribuțiile cu caracter general prevăzute de art. 7 din lege, fără să le dezvoltăm, deoarece nu fac obiectul prezentei lucrări : controlează mersul dezvoltării economiei naționale (lit. a) ; urmărește îndeplinirea hotărîrilor de partid și de stat cu privire la dezvoltarea și eficiența comerțului exterior (lit. c) ; urmărește rezultatele economico-financiare ale activității în agricultură (lit. d) ; controlează folosirea eficientă a potențialului de cercetare (lit. f) ; controlează aplicarea programelor de măsuri pentru protecția mediului înconjurător (lit. g) ; controlează modul în care se realizează creșterea nivelului de trai (lit. h); exercită coordonarea unitară a activității inspecțiilor de control specializat ale statului (lit. 1) etc.

În cele ce urmează, atenția se va îndrepta spre acele atribuții cu caracter de particularitate, cu o doză sporită de concretism, notînd pe cele mai semnificative. Astfel, controlează aplicarea de către toate organele administrației de stat, inclusiv de către unitățile lor economice (întreprinderi, centrale, unități asimilate acestora) a măsurilor stabilite de partid și de stat cu privire la : îndeplinirea sarcinilor de plan, punerea în valoare a resurselor de materii prime și materiale, punerea în valoare a forței de muncă, modernizarea structurii producției, ridicarea nivelului tehnic și calitativ al producției, concentrarea, specializarea și cooperarea între întreprinderi, folosirea eficientă a fondurilor fixe, reducerea cheltuielilor de producție, sporirea rentabilității unității, utilizarea eficientă a fondurilor de investiții. realizarea planului de investiții, reducerea consumurilor de materiale, valorificarea licențelor procurate din străinătate, programul de pregătire și perfecționare a cadrelor etc.

2.2. **COMPETENȚA.** Consiliul Central și organele sale locale sînt dotate cu o largă competență în cadrul căreia pot :

— să ia în mod direct și nemijlocit — prin proprie voință — orice măsuri considerate necesare — în condițiile și limitele legii ;

— să dispună unităților controlate luarea unor anumite măsuri ori efectuarea unor acte determinate, în cadrul competenței lor legale:

— să propună aceloraşi unități îndeplinirea unor acte ori a unor lucrări (măsuri) în condițiile și în limitele prevăzute de lege.

Socotim că hotărîrile pe care le poate lua acest organ în cadrul competenței sale legale au pe deplin caracterul unor decizii economice[13]).

[13]) Noțiunea de decizie economică și caracteristicile sale sînt evocate pe larg la pag. 372—373.

Scanned with OKEN Scanner

În exercitarea atribuțiilor, Consiliul Central de Control Muncitoresc și consiliile județene (și al municipiului București) au, în baza prevederilor art. 8, 9 și 17 din Legea nr. 1/1972, următoarele drepturi :

— să dea indicații obligatorii pentru înlăturarea lipsurilor din activitatea unităților controlate ;

— să suspende executarea măsurilor luate de unitățile controlate, neconforme cu dispozițiile legale ;

— să aplice direct sau să dispună aplicarea sancțiunilor disciplinare prevăzute de legislația muncii ;

— să dispună sau să recomande îndepărtarea din funcție a persoanelor vinovate de încălcări grave ale hotărîrilor de partid și de stat ;

— să dispună luarea, de către conducătorii unităților controlate, a măsurilor necesare pentru stabilirea răspunderii materiale în cazul provocării de pagube avutului obștesc ;

— să aplice amenzi în cazurile limitativ arătate de lege ;

— să propună organelor în drept revocarea persoanelor care dețin o funcție electivă precum și a celor numite prin decret sau hotărîri ale Consiliului de Miniștri ;

— să sesizeze Curtea Superioară de Control Financiar ;

— să sesizeze organele de urmărire penală, dacă fapta constituie infracțiune ;

— să soluționeze întîmpinările (constestațiile) împotriva sancțiunilor disciplinare aplicate direct de organele sale (art. 10 coroborat cu art. 9 lit. a din Legea nr. 15/1972).

Vom analiza distinct drepturile conferite de lege acestor organe de control.

● **Indicațiile obligatorii.** O asemenea măsură poate fi luată numai după constatarea prealabilă a unor lipsuri în activitatea unităților controlate și nu poate avea alt scop decît înlăturarea acestor deficiențe.

Din însăși denumirea atribuită de lege precum și din prevederea expresă a art. 8 alin. ultim din Legea nr. 15/1972 rezultă că o asemenea măsură are caracter obligatoriu. Ea se aduce la îndeplinire de conducerea unităților controlate iar conducerea ministerului de resort sau a organului central din sistem este obligată să asigure executarea lor, în urma sesizării făcute de organul de control.

De regulă, toate indicațiile obligatorii sînt aduse la îndeplinire în mod conștient și fără a fi necesară o constrîngere exterioară unității, dat fiind că pe de o parte ele întrunesc o doză mare de voință statală și de partid, iar pe de altă parte, datorită faptului că în baza centralismului democratic — principiu fundamental al orînduirii noastre — unitățile subordonate sînt datoare a aduce la îndeplinire ho-

Scanned with OKEN Scanner

tărîrile organelor centrale, deoarece deciziile acestora sînt — în esență — expresia voinței poporului.

Sînt însă și unele cazuri — cu totul rare și nesemnificative — cînd dispozițiile obligatorii nu sînt executate, fie din cauză că măsura indicată are caracter de continuitate și urmărirea îndeplinirii acesteia se diluează pe parcurs, fie cînd executarea sa prezintă evidente dificultăți de ordin obiectiv. În ambele situații, unitățile verificate au îndatorirea pe de o parte, de a face toate diligențele și eforturile necesare în vederea realizării măsurilor dispuse de organul de control, solicitînd în acest scop și sprijinul unității ierarhic superioare sau chiar organului central din sistem, iar pe de altă parte, sînt datoare a înștiința conducerea organului care a dispus controlul despre dificultățile survenite în executarea indicațiilor obligatorii.

● **Efecte. Consecințele indicațiilor obligatorii se pot localiza exclusiv în interiorul unității controlate ori pot afecta și activitatea altor unități nesupuse controlului.** Din prima categorie fac parte : luarea unor măsuri pentru utilizarea mai eficientă a fondurilor fixe, a forței de muncă, pentru înlocuirea sau modificarea unor procese tehnologice ori pentru reducerea cheltuielilor de producție. Influențează și activitatea altor unități măsurile luate cu privire la cooperarea și colaborarea dintre întreprinderi, cele referitoare la aprovizionare ori desfacere etc.

Dat fiind caracterul obligatoriu al indicațiilor emanate, atît unitatea controlată cît și celelalte cu care aceasta se află în raporturi juridice sînt datoare a le aduce la îndeplinire. Ne referim la contractele în baza cărora unitățile se aprovizionează ori își desfac produsele. În cazul în care organul dispune sistarea operațiilor respective, măsura în cauză produce efecte și asupra partenerului unității controlate. În cazul în care — ca urmare a executării indicațiilor obligatorii primite — o unitate cauzează prejudicii alteia, socotim că este datoare de a le repara, deoarece culpa sa este evidentă, dat fiind că, așa cum am arătat, dispoziția obligatorie intervine numai după constatarea unor deficiențe proprii.

● **Suspendarea executării măsurilor luate de unitățile controlate.** Așa cum prevede legea (art. 8 lit. b) suspendarea nu se poate dispune decît pentru cazuri de nelegalitate. Suspendarea nu poate interveni decît în cazurile în care măsurile luate de unitatea controlată reprezintă încălcări ale normelor legale în vigoare. Deoarece interpretarea normelor juridice puse în discuție — considerate ca încălcate — nu este în toate cazurile univocă, socotim că suspendarea nu poate fi decisă de către organul de control decît după o atentă analiză a situației de fapt. În cazul în care suspendarea măsurilor luate de unitate are efecte numai în interiorul acesteia, eventualele consecințe păgu-

Scanned with OKEN Scanner

bitoare vor fi recuperate de la persoanele care prin fapta lor au încălcat legea, dat fiind că suspendarea intervine numai în cazuri de nelegalitate. Este fără îndoială că fapta celor în cauză este ilicită (ne referim la ilicitul civil). În cazurile în care suspendarea produce prejudicii și altei unități nesupuse controlului, considerăm că aceasta din urmă nu le poate recupera de la unitatea controlată deoarece actul juridic bilateral fiind nelegal, prezintă această caracteristică pentru ambele părți. Unitatea nesupusă controlului va suporta pagubele suferite pentru actul nelegal încheiat și le va recupera numai de la propriul său personal vinovat de încheierea și executarea actului juridic pus în discuție.

• **Sancțiuni disciplinare.** Art. 9 lit. a din Legea nr. 15/1972 reprezintă o inovație în legislația noastră, în domeniul răspunderii disciplinare a persoanelor încadrate în muncă. Într-adevăr, potrivit acestei norme, sancțiunea disciplinară se aplică de către un organ străin de unitatea cu care persoana sancționată are raporturi juridice de muncă. Este unul din rarele cazuri cînd fundamentul răspunderii disciplinare nu se află în contractul de muncă, fapt ce furnizează un puternic argument opiniei potrivit căreia răspunderea disciplinară nu are caracter contractual.

Deoarece legea nu face nici o deosebire, trebuie să admitem că organul de control poate aplica orice sancțiune disciplinară dintre cele prevăzute în art. 100 din Codul muncii în afară de îndepărtarea din serviciu, sancțiune prevăzută expres în alt aliniat al art. 9 din Legea nr. 15/1972.

De asemenea, sancțiunea poate fi aplicată oricărei persoane (inclusiv conducătorului unității). Socotim însă — deși legea nu conține nici o prevedere în acest sens — că procedura prealabilă aplicării sancțiunii, prevăzută de art. 13 din Legea nr. 1/1970, este obligatorie și în aceste cazuri. Într-adevăr, ascultarea persoanei încadrate în muncă și verificarea susținerilor sale constituie o procedură prealabilă, absolut necesară, constituind — în realitate — expresia dreptului de apărare a oricărei persoane, drept de ordin constituțional. Socotim, de asemenea, că lipsa acestei proceduri pune sub semnul nelegalității măsura prin care s-a aplicat sancțiunea disciplinară.

Sancțiunile disciplinare aplicate de organul de control produc efecte identice cu ale sancțiunilor aplicate de către organele prevăzute în Legea nr. 1/1970. Astfel, unitatea va face mențiunile necesare, va micșora retribuția, ori va retrograda persoana sancționată, după caz.

Împotriva sancțiunilor disciplinare aplicate direct se poate face întîmpinare (contestație) la Consiliul Central sau la organele sale teritoriale.

Art. 9 lit. a din Legea nr. 15/1970, nu se coroborează întrutotul cu dispozițiile Legii nr. 1/1970, în ce privește competența aplicării sancțiu-

Scanned with OKEN Scanner

nilor disciplinare deoarece prevederea la care ne referim circumscrie acest atribut, numai în sfera de atribuții a conducătorului de unitate și a celui ierarhic superior, excluzînd șeful de compartiment, ceea ce ar putea duce la concluzia că însăși respectivele sancțiuni — mustrarea și avertismentul — nu au fost avute în vedere de Legea nr. 15/1972. Nu împărtășim această opinie, deoarece textul la care ne referim (art. 9 lit. a) face trimitere la sancțiunile prevăzute de legislația muncii — deci inclusiv mustrarea și avertismentul. Prin aplicarea acestei prevederi însă, toate sancțiunile disciplinare vor fi stabilite exclusiv de către conducătorul de unitate sau de conducătorul ierarhic superior, cînd persoanele vinovate au fost încadrate în funcție de unitatea superioară.

Prevederea din art. 9 lit. a, mai necesită o precizare comună ambelor ipoteze, adică și atunci cînd organul de control aplică și cînd dispune aplicarea de sancțiuni disciplinare. Din modul de redactare, rezultă neechivoc că sancțiunile disciplinare nu se vor putea aplica pentru încălcări ale obligațiilor din contractul de muncă ori ale prevederilor reglementărilor interioare (regulament de organizare și funcționare și regulament de ordine interioară). Într-adevăr, legea prevede expres încălcările ce pot genera sancțiuni disciplinare. Acestea vizează prevederile privind : dispozițiile legale privind gospodărirea, păstrarea și evidența resurselor materiale și financiare, nerespectarea disciplinei de plan, nerespectarea disciplinei contractuale, neîndeplinirea altor obligații legale.

• **Să dispună sau să recomande îndepărtarea din funcție a persoanelor vinovate de încălcări grave.** Prevederea cuprinsă în art. 9 lit. b din Legea nr. 15/1972, impune unele precizări și corelări cu norma de sub lit. a. Astfel :

— încălcarea trebuie să fie **gravă.** Prevederea cuprinsă sub lit. a nu cerea această calificare, menționînd numai termenul de încălcare ;

— încălcarea gravă trebuie să se refere la hotărîri de partid și de stat spre deosebire de aceea prevăzută sub lit. a care viza alte domenii ;

— îndepărtarea din funcție pare a însemna — în accepțiunea legiuitorului — desfacerea contractului de muncă. Sîntem în prezența unei formulări neadecvate și în neconcordanță cu expresia consacrată de dreptul muncii, unde noțiunea respectivă este denumită desfacerea contractului de muncă. În astfel de situații, organele competente vor proceda la desfacerea contractului de muncă, în condițiile prevăzute de lege (art. 9 alin. b din Legea 15/1972). Aceasta înseamnă efectuarea procedurii prealabile prevăzută de art. 13 din Legea nr. 1/1970 și îndeplinirea cerințelor legale prevăzute de Codul muncii și anume : oferirea altei funcții corespunzătoare, solicitarea aprobării adunării generale, dacă este cazul, dispoziție scrisă și motivată etc. Socotim că persoa-

Scanned with OKEN Scanner

nele împotriva cărora s-a luat această gravă măsură, nu pot fi lipsite de garanțiile stabilite de Codul muncii care privesc toate categoriile de personal. Faptul că dispoziția producătoare de efecte emană de la un organ exterior și superior unității nu poate justifica o altă opinie. Nu se poate invoca eventuala opoziție a organelor din cadrul unității, chemate a da aprobarea lor, dat fiind că și în cazul de față, trebuie respectat principiul centralismului democratic ;

— organul de control are o dublă facultate în exercitarea atribuțiilor sale : **să dispună** îndepărtarea din funcție sau să **recomande** luarea acestei măsuri. Dată fiind poziția acestui organ în ierarhia de stat ambele decizii au însă aceeași eficiență ;

— în ambele ipoteze — și cînd se dispune și cînd se recomandă — măsura se aduce la îndeplinire de către organele competente, în condițiile prevăzute de lege. Ceea ce înseamnă că persoanele încadrate în funcție de organele de conducere colectivă vor fi îndepărtate prin hotărîrea acelorași organe, iar cele ce au fost numite de conducătorul unității vor fi revocate tot de către acesta.

● **Luarea măsurilor necesare pentru stabilirea răspunderii materiale.** Prevederea cuprinsă în art. 9 lit. c din Legea nr. 1/1972 reprezintă una din excepțiile de la principiul stabilit în art. 107/1 din Codul muncii potrivit căruia hotărîrea cu privire la stabilirea răspunderii materiale aparține conducătorului de unitate. Autonomia deciziei sale în această materie este diminuată prin aplicarea normei de față.

Răspunderea materială se va stabili în toate cazurile cînd avutul obștesc a fost păgubit indiferent de forma sub care se prezintă prejudiciul : pentru pagube efective aduse unității controlate, pentru restituirea sumelor încasate necuvenit, pentru plata contravalorii bunurilor livrate nedatorat și care nu mai pot fi restituite în natură, pentru plata contravalorii serviciilor prestate și nedatorate etc.

Obligarea la plata despăgubirilor sau a contravalorii bunurilor, precum și la restituirea sumelor încasate fără drept, se va face, de regulă, prin decizie de imputare. În afară de această modalitate principală, cu caracter cvasi-exclusiv, unitatea își va recupera pagubele pe calea unei acțiuni la organul de jurisdicție a muncii competent numai în următoarele două situații :

— cînd persoana vinovată de producerea prejudiciului a decedat înainte de emiterea deciziei de imputare. În asemenea împrejurări, unitatea va formula acțiune împotriva succesorilor autorilor pagubei potrivit deciziei de îndrumare nr. 13/1961 a Plenului Tribunalului Suprem [15] ;

— cînd unitatea a plătit despăgubire unei alte organizații pentru paguba adusă de propriul personal prin săvîrșirea unei fapte ilicite.

[15] In Culegere decizii 1961 pag. 21.

Scanned with OKEN Scanner

În astfel de situații unitatea comitentă se subrogă în drepturile organizației păgubite și poate cere de la prepusul său, pe calea acțiunii în regres, ceea ce a plătit efectiv [16].

Art. 9 lit. c alin. final din Legea nr. 15/1972, obligînd conducerea unității ca să comunice organului de control în termen de 15 zile măsura luată — în cazul de față stabilirea răspunderii materiale — aduce implicit o modificare a termenului de 60 de zile de emitere a deciziei de imputare, stabilit prin art. 108/2 din Codul muncii.

• **Luarea măsurilor necesare pentru urmărirea recuperării pagubelor.** Din cuprinsul normei prevăzută în art. 9 lit. c, rezultă că organul de control poate dispune luarea măsurilor de recuperare, numai a pagubelor constatate cu ocazia efectuării controlului. Socotim însă că în realitate organul de control poate dispune luarea măsurilor de recuperare pentru toate prejudiciile existente.

Recuperarea pagubelor se va face, după caz, fie potrivit prevederilor Codului muncii prin reținerea din retribuție, fie utilizînd modalitățile de executare prevăzute de Decretul nr. 221/1960 și HCM nr. 792/1960 (ambele modificate și republicate în 1969) și anume: poprirea veniturilor, urmărirea bunurilor mobile sau imobile.

• **Aplicarea amenzilor.** Amenda are caracter civil. Cuantumul acesteia poate fi de cel mult 3 retribuții tarifare nete. Se aplică persoanelor vinovate de neluarea uneia dintre următoarele măsuri dispuse sau recomandate de organul de control: aplicarea de sancțiuni disciplinare; îndepărtarea din funcție; stabilirea răspunderii materiale; urmărirea recuperării pagubelor.

Deși textul prevede că amenda este aplicabilă în cazul neluării unei singure măsuri din cele de mai sus și că deci un cumul de omisiuni ar putea duce la un cumul de amenzi, socotim totuși că nu se poate aplica o amendă pentru fiecare abatere, sau cel mult, totalul acestora nu poate depăși cuantumul a 3 retribuții lunare tarifare nete.

• **Propunerea de revocare a persoanelor care dețin funcții elective precum și a celor numite prin decrete ori hotărîri ale Consiliului de Miniștri.** Această dispoziție legală nu are incidență în domeniul de care ne ocupăm.

• **Sesizarea Curții Superioare de Control Financiar pentru abaterile care sînt de competența acestei curți.**

• **Sesizarea organelor de urmărire penală dacă fapta constituie infracțiune.** Sesizarea se va face de îndată și va cuprinde toate elementele necesare organului de urmărire penală.

---

[16] Decizia de îndrumare nr. 1/1974 a Plenului Tribunalului Suprem în Buletinul Oficial partea III-a nr. 142/1974.

Scanned with OKEN Scanner

3. CONTROLUL EXERCITAT DE CURTEA SUPERIOARĂ DE CONTROL FINANCIAR

3.1. NOȚIUNE — ATRIBUȚII. Adîncirea democrației socialiste presupune printre altele — cunoașterea de către societate a modului în care sînt gospodărite mijloacele materiale și financiare și, în același timp, mărirea responsabilității tuturor organelor de stat în așa fel încît nimeni, sub nici o formă, „să nu se poată sustrage controlului și răspunderii față de oamenii muncii" (preambulul Legii nr. 2/1973). Pentru dezvoltarea funcțiilor de control ale Marii Adunări Naționale și Consiliului de Stat s-a înființat și organizat prin Legea nr. 2/1973 Curtea Superioară de Control Financiar.

Curtea Superioară de Control Financiar urmărește :

— respectarea hotărîrilor de partid și de stat în domeniul financiar ; apărarea proprietății socialiste ; prevenirea și înlăturarea deficiențelor constatate, în care scop acordă sprijin unităților controlate în stabilirea de soluții și măsuri corespunzătoare ; îmbunătățirea activității economico-financiare ; ca organele centrale și cele din subordinea lor să asigure creșterea eficienței economice ; sporirea continuă a fondului național de dezvoltare economico-socială ; restituirea fondurilor avansate de societate ; întărirea disciplinei financiare și a răspunderii pentru folosirea banului public ; înlăturarea risipei etc.

În acest scop Curtea Superioară de Control Financiar exercită atribuții de control și atribuții jurisdicționale, colaborînd cu Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, în scopul evitării paralelismelor, suprapunerilor, a controalelor repetate și a sporirii eficienței controlului financiar-bancar.

Prin art. 4 din legea amintită se stabilesc atribuții de control financiar ulterior cu caracter general, care se exercită la nivelul ministerelor sau altor organe centrale de stat sau cooperatiste. Aceste atribuții, precum și atribuțiile de control financiar preventiv prevăzute de art. 6 din lege, pe care le exercită prin organe proprii la ministere și alte organe centrale de stat, depășesc cadrul temei noastre. Reținem spre a analiza numai controlul exercitat de Curtea Superioară de Control Financiar la unitățile economice de stat (întreprinderi, centrale industriale sau unități cu statut de centrală).

În exercitarea atribuțiilor de control, Curtea Superioară de Control Financiar organizează acțiuni complexe de verificare sau alte acțiuni de control financiar, în orice sector de activitate, urmărind folosirea legală și eficientă a mijloacelor materiale și bănești. Pe această linie, organele sale de control urmăresc formarea și utilizarea fondurilor de dezvoltare

Scanned with OKEN Scanner

economico-socială, la nivelul unităţilor economice, precum şi îndeplinirea indicatorilor de eficienţă economico-financiară a activităţii de investiţii, în vederea obţinerii unei eficienţe maxime în utilizarea fondurilor, asigurarea folosirii depline a capacităţilor existente, respectarea termenelor de punere în funcţiune şi realizarea parametrilor proiectaţi etc.

În ceea ce priveşte activitatea de proiectare şi cercetare în investiţii şi construcţii, se urmăreşte utilizarea eficientă a capacităţilor de producţie şi cercetare, în vederea asigurării la timp şi de un nivel calitativ corespunzător a documentaţiilor tehnico-economice, reducerea cheltuielilor de proiectare, micşorarea volumului mijloacelor circulante şi realizarea în bune condiţiuni a celorlalţi indicatori financiari.

În domeniul activităţii de construcţii-montaj, organele Curţii Superioare de Control Financiar verifică realizarea indicatorilor de eficienţă economico-financiară, scurtarea duratei de execuţie a obiectivelor de investiţii, identificarea rezervelor materiale şi băneşti în vederea reducerii cheltuielilor de organizare a şantierelor şi a cheltuielilor de producţie, precum şi a realizării şi depăşirii beneficiilor planificate.

Ca urmare a controalelor efectuate, organele Curţii Superioare de Control Financiar încheie acte de control potrivit normelor metodologice stabilite în această privinţă.

Actele de control încheiate se semnează din partea unităţii verificate de către conducătorul acesteia şi conducătorul compartimentului financiar-contabil.

Curtea Superioară de Control Financiar exercită atribuţiile de control financiar :

— prin organele sale proprii, cu personalul din aparatul său ;

— prin organele de control ale Ministerului Finanţelor, băncilor şi ale inspecţiilor de control specializat ale statului ;

— prin personal de specialitate din orice unitate socialistă delegat de conducerile unităţilor de care acesta aparţine, la cererea curţii.

Actele încheiate de organele de control (indiferent de modul în care sînt alcătuite) sînt considerate ca aparţinînd Curţii Superioare de Control Financiar avînd egală validitate şi tărie juridică.

3.2. COMPETENŢĂ SPECIALĂ ÎN LEGĂTURĂ CU ACTIVITATEA DE CONTROL. Art. 10 din Legea nr. 2/1973 prevede că în îndeplinirea atribuţiilor de control, Curtea, prin organele sale cu competenţă expres conferită — prim-vicepreşedintele sau vicepreşedinţii săi — are dreptul :

— să dispună măsuri pentru înlăturarea şi prevenirea abaterilor de la normele legale cu caracter financiar. Deşi în baza legii organice

Scanned with OKEN Scanner

Curtea, prin organele sale, nu are capacitatea juridică de a da dispoziții sau indicații obligatorii, totuși trebuie admis că modul imperativ în care este redactată dispoziția legală (art. 10 lit. a) îi conferă caracter obligatoriu. Drept urmare, unitățile controlate prin organele competente au îndatorirea de a aduce la îndeplinire măsurile dispuse ca urmare a controlului ;

— **să facă propuneri pentru îmbunătățirea activității economice și financiare** (art. 10 lit. a). Conținutul acestor propuneri poate fi variat și să vizeze o serie largă de sectoare de activitate chiar dacă au caracter tehnic, singura condiție fiind ca rezultatul să se reflecte în domeniul economic-financiar. Spre exemplu, reducerea consumurilor materiale, modificarea procesului tehnologic, utilizarea de înlocuitori etc. ;

— **să suspende executarea măsurilor cu caracter financiar luate de persoanele controlate, cînd măsurile contravin dispozițiilor legale.** Legea (art. 10 lit. b) cere îndeplinirea cumulativă a următoarelor două condiții pentru ca organul competent al Curții să poată dispune suspendarea executării : măsurile să aibă caracter financiar, să fie contrare dispozițiilor legale.

Rezultă din text că organul cu competență legală nu poate suspenda executarea unor măsuri tehnice sau organizatorice. Trebuie admis că termenul de suspendare folosit de legiuitor nu definește în mod corespunzător măsura pe care organul competent este îndrituit de a o lua. Într-adevăr, noțiunea de suspendare se definește ca o întrerupere temporară, ca o amînare pe timp limitat a unei acțiuni[17]. Ori, legiuitorul nu a înțeles ca dispoziția organului de control să reprezinte o suspendare temporară, limitată în timp, a măsurii nelegale luată de unitatea controlată, căci dacă măsura respectivă contravine legii nu poate fi lăsată în ființă. Trebuie admis deci, că executarea măsurii nelegale nu va fi suspendată, ci pur și simplu că va fi interzisă continuarea punerii ei în executare ;

— **să suspende finanțarea sau creditarea în cazurile în care constată cheltuirea ilegală a fondurilor în lei sau valută, risipă sau proastă gospodărire** (art. 10 lit. c). Și în cazul de față, finanțarea sau creditarea va putea fi și sistată, nu numai suspendată. Desigur că măsura respectivă va fi luată de comun acord cu conducerea unității bancare ce deservește organizația supusă controlului. Date fiind efectele deosebit de grave ce le poate avea atît asupra unității controlate cît și asupra altor unități cu care aceasta se află în raporturi juridico-economice, este indicat ca măsura în cauză să fie considerată cu caracter extrem. Exercitarea

[17] Vezi Academia Republicii Socialiste România — Dicționarul Limbii Române Moderne — București, Editura Academiei 1958 pag. 826.

acestui drept, de către organele competente ale Curții, se face cu diligență și măsură ;

— **să blocheze fondurile valutare atunci cînd constată abateri în folosirea acestora** (art. 10 lit. d). Cele de mai sus au aplicabilitate și în cazul de față, fiind recomandabil ca organul competent să aprecieze dacă efectele acestei dispoziții nu sînt mai prejudiciabile pentru unitate decît starea de fapt constatată, caz în care se va face apel la alte măsuri mai adecvate ;

— **să blocheze fondurile destinate plății drepturilor bănești în cazul cînd constată abateri de la dispozițiile legale privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești** (art. 10 lit. e). Blocarea poate fi stabilită asupra drepturilor cuvenite pe cel mult trei luni. Socotim că pot fi supuse blocării și drepturile bănești pe perioade mai mici decît o lună, nefiind obligatoriu ca suma minimă blocată să se refere la o lună întreagă. Cuantumul supus blocării reprezintă cel mult o treime din retribuția netă din fiecare lună. Dacă celui în cauză i se fac și alte rețineri pe bază de titlu executoriu se poate bloca diferența pînă la jumătate din retribuția tarifară netă lunară.

Curtea Superioară de Control Financiar poate :

— să dispună ridicarea blocării dacă abaterile au fost lichidate în termenele stabilite de organele de control ;

— să rețină definitiv drepturile bănești blocate. Reținerea definitivă poate fi depusă de prim-vicepreședintele sau vicepreședinții Curții Superioare de Control Financiar prin decizie (art. 15 din Legea nr. 2/1973).

Cînd se consideră că faptele constatate cu ocazia controlului efectuat au fost săvîrșite în astfel de condiții încît, potrivit legii penale, constituie infracțiuni, Curtea Superioară de Control Financiar sesizează organul de urmărire penală, în termenul și condițiile sus arătate.

4. CONTROLUL EXERCITAT DE MINISTERUL FINANȚELOR

4.1. NOȚIUNE. SCOP. În calitatea sa de organ central al administrației de stat care înfăptuiește politica partidului și statului în domeniul finanțelor, Ministerul Finanțelor urmărește folosirea cu maximum de eficiență a mijloacelor materiale și bănești aflate la dispoziția unităților socialiste precum și păstrarea integrității proprietății socialiste[18]). În acest scop, exercită controlul și asupra activității economico-

[18] Ministerul Finanțelor este organizat și funcționează potrivit Decretului nr 784/1969, modificat prin Decretul Nr. 280/1973.

financiare a unităților economice (întreprinderi, centrale, unități cu statut de centrală) subordonate ministerelor, altor organe centrale ale administrației de stat, comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București.

Legea nr. 5/1970 în art. 26 stabilește competența Ministerului Finanțelor în exercitarea controlului financiar cu privire la gospodărirea mijloacelor materiale și bănești fixînd un cadru legal pentru îndeplinirea acestei activități. Art. 29 din acela și act normativ prevede că atribuțiile Ministerului Finanțelor cu privire la controlul financiar se realizează prin : direcția generală a controlului ; inspecțiile financiar teritoriale ; alte organe specializate, anume împuternicite de Ministerul Finanțelor.

● **Activitatea supusă verificării și întocmirea actelor de control.** Organele de control pot verifica toate operațiunile și măsurile cu caracter economic, administrativ sau tehnic, ale căror efecte se reflectă în patrimoniul unității. Activitatea supusă verificării organelor de control reprezintă un perimetru vast de domenii, o arie de acte și fapte cu caracter patrimonial, săvîrșite de unitatea respectivă, urmărindu-se a se stabili și aprecia, oportunitatea, economicitatea și legalitatea acestora.

Organele de control întocmesc actele de control în conformitate cu prevederile legale și, la terminarea verificării, le aduc la cunoștință în toate cazurile, conducătorului unității controlate și — în caz de necesitate — și conducătorului organului ierarhic superior al unității în cauză. Totuși, pentru a realiza o operativitate maximă, organul de control, pe măsura constatării eventualelor abateri, este obligat să înștiințeze pe conducătorul unității și să-i propună, prin notă scrisă (semnată și datată) ca să ia — chiar în perioada controlului — măsurile de intrare în legalitate și de stabilire a răspunderii celor vinovați.

În cazul cînd conducătorul unității nu a luat măsurile cuvenite, în procesul verbal de verificare se face mențiune despre încunoștiințarea sa, arătîndu-se, pe scurt, măsurile cerute a se lua, motivările acestuia pentru neluarea măsurilor și punctul de vedere, fundamental legal, al organului de control. În acest din urmă caz, organul competent procedează la emiterea documentelor prin care se dispun măsurile sus-menționate. Aceste documente se emit și pentru acele constatări pentru care conducerea unității controlate și-a propus să ia măsuri după terminarea controlului.

● **Dispunerea măsurilor legale corespunzătoare.** Măsurile prevăzute în art. 28 din Legea nr. 5/1970 se iau imediat după finalizarea actului de control și se transmit unității controlate cel mai tîrziu în termen de 10 zile de la data respectivă.

Scanned with OKEN Scanner

În comunicare se va stabili și un termen limită pînă la care unitatea controlată are obligația să ia și să comunice măsurile luate. Termenul se fixează diferențiat, în raport de natura măsurilor ce urmează a fi luate, dar, de regulă, nu poate excede 30 zile de la data emiterii actului. La adresa prin care unitatea comunică măsurile luate ca urmare dispoziției primite se pot anexa copii de pe actele doveditoare.

4. 2. COMPETENȚA. DREPTURI. Art. 28 din citata lege constituie sediul materiei. În baza acestor prevederi, Ministerul Finanțelor, prin organele sale competente are dreptul : să dea dispoziții obligatorii unităților socialiste controlate ; să suspende executarea măsurilor nelegale cu caracter economico-financiar luate de unitățile supuse verificării ; să suspende finanțarea ; să dispună reținerea drepturilor bănești personalului TESA cu funcții de conducere în condițiile legii ; să dispună blocarea fondurilor valutare ; să aplice sancțiuni financiare în condițiile legii ; să ia măsuri pentru aplicarea de sancțiuni disciplinare ; să convoace conducerea unității verificate și a celei superioare ; să folosească cadre tehnice și economice din unitățile socialiste ; să participe prin delegați la anumite ședințe ale organelor de conducere din cadrul unităților socialiste.

În vederea asigurării unei practici unitare în activitatea de control și pentru ca atribuțiile sus arătate să fie exercitate de aparatul de control potrivit legii, Ministerul Finanțelor a elaborat Normele metodologice nr. 1546 din 21 iulie 1970.

● **Dispozițiile obligatorii.** Emanate de la personalul competent aparținînd unui organ central de stat, dispozițiile obligatorii — așa cum le definește legea — sînt acte juridice cu caracter economic (decizii economice) producătoare de efecte juridice atît față de unitatea controlată cît și față de terți (unități socialiste sau persoane fizice) cu care aceasta se afla sau se află în raporturi juridice (de furnizare de produse, raporturi de muncă, civile etc.). Ele se semnează fie de conducătorul direcției generale de specialitate din cadrul Ministerului Finanțelor pentru toate unitățile socialiste, independent de subordonare, fie de către directorii Inspecțiilor Financiare de Stat pentru toate unitățile aflate în raza lor de activitate, supuse controlului exercitat de acestea, independent de subordonare. Competența acestor din urmă organe este limitată în sensul că nu pot emite dispoziții obligatorii în cazurile în care măsurile ce urmează a fi luate sînt de atributul comitetelor executive ale consiliilor populare județene. Așa cum am arătat, dat fiind organul de la care emană — organ central însărcinat a înfăptui politica partidului și statului în domeniul finanțelor — dispoziția obligatorie trebuie adusă la îndeplinire deoarece

Scanned with OKEN Scanner

reprezintă un act de voință statală. Deși nici Legea nr. 5/1970, care instituie în sistemul nostru legislativ dispoziția obligatorie și nici alte acte normative ulterioare care o utilizează, nu prevăd sancțiuni pentru neaducerea ei la îndeplinire, totuși trebuie admis că unitățile controlate au obligația de a se conforma și a o pune în executare. Și, în mod implicit, efectele sale se întind și asupra celeilalte părți din raportul juridic (de muncă, de furnizare, de prestare etc.). Obligația unității controlate își are fundamentul în principiul centralismului democratic.

Dispozițiile obligatorii pe care le emite Ministerul Finanțelor prin personalul competent se pot referi la :

Introducerea în planurile financiare sau valutare a modifcărilor corespunzătoare, cînd se identifică resurse suplimentare de venituri sau posib'lități de reducere a cheltuielilor, rezultate din nerespectarea dispozițiilor legale. Așa dar, modificarea planului financiar sau valutar poate avea loc numai în cazul cînd, prin nerespectarea legii, unitatea controlată nu a redus cheltuielile la minimum sau nu s-a conformat dispozițiilor normative cu privire la realizarea veniturilor ;

Rectificarea sau completarea bilanțurilor contabile, potrivit normelor legale. Norma legală de față (art. 28 lit. a alin. 2 din Legea nr. 5/1970) trebuie corelată cu dispozițiile art. 7 din HCM nr. 1885/1970 și cu regulile prevăzute la pct. 180 și 181 din Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 595 din 31 dec. 1970.

Ministerul Finanțelor și băncile finanțatoare, prin delegații lor, pot participa la analiza bilanțurilor unităților economice de stat și sînt împuterniciți să facă observații pentru completarea sau modificarea acestora. Aceste drepturi le au și administrațiile financiare județene pentru unitățile economice de subordonare locală.

Organele ierarhic superioare ale unităților economice de subordonare republicană sînt obligate să înștiințeze Ministerul Finanțelor și centrala băncilor finanțatoare, asupra datelor cînd au loc analizele bilanțurilor anuale ale unităților economice în subordine. Pentru bilanțurile unităților economice de subordonare republicană, care se analizează pe plan local trebuie anunțate organele județene sau teritoriale ale Ministerului Finanțelor și băncii finanțatoare. Organele ierarhic superioare ale unităților economice de subordonare locală sînt obligate să înștiințeze direcțiile teritoriale de control și revizie ale Ministerului Finanțelor, administrațiile financiare și sucursalele băncilor finanțatoare, asupra datelor cînd au loc analizele bilanțurilor unităților în subordine.

Încunoștiințarea se va face cu cel puțin 3 zile înainte de data cînd au loc analizele bilanțurilor.

Scanned with OKEN Scanner

Observațiile făcute asupra bilanțurilor, se comunică în scris, de organele în drept care au făcut aceste observații, atît unităților economice în cauză, cît și a organelor ierarhic imediat superioare acestora, care au verificat și analizat bilanțurile respective. Comunicările urmează a fi făcute în termen de 3 zile de la data participării la analiza bilanțurilor sau de 5 zile de la data primirii bilanțurilor trimestriale și de 10 zile de la data primirii celor anuale cu excepția cazurilor cînd legea prevede altfel.

Divergențele nesoluționate pe plan local, se comunică de organele financiar-bancare organelor ierarhic superioare ale unităților economice, în termen de 3 zile de la primirea comunicării în care se consemnează divergențele.

Organele ierarhic superioare ale unităților economice, în cazurile în care nu sînt de acord cu observațiile făcute de organele financiar-bancare, sînt obligate să comunice, în termen de 3 zile de la primirea acestora, obiecțiile lor, Ministerului Finanțelor sau centralei băncii finanțatoare, în funcție de apartenența organului care a făcut observațiile respective. Divergențele menținute și la nivelul centralei băncilor finanțatoare se comunică în termen de 10 zile Ministerului Finanțelor care le rezolvă în conformitate cu dispozițiile legale, dispunînd cele de urmat în termen de maximum 10 zile.

Pînă la rezolvarea observațiilor la bilanț se aduc la îndeplinire numai hotărîrile luate de comun acord, iar după rezolvarea divergențelor se fac modificările corespunzătoare.

Diminuarea în condițiile legii a retribuției tarifare a persoanelor care nu și-au îndeplinit sarcinile proprii de serviciu. Această măsură trebuie luată de organul cu competență legală din cadrul unității controlate. Persoana căreia i s-a micșorat retribuția are posibilitatea totuși de a contesta măsura dispusă la organul de conducere colectivă din unitate, în baza art. 175 (1) lit. d din Codul muncii.

Recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc. Recuperarea pagubelor se efectuează în funcție de natura faptei care generează prejudiciul sau de calitatea autorului. Pentru pagubele săvîrșite prin fapte cu caracter penal se vor sesiza organele penale indiferent de calitatea persoanei. Pentru faptele ce nu au caracter penal, recuperarea pagubei produse se va face în mod diferențiat, avîndu-se în vedere calitatea ce o deține autorul, în raport cu unitatea controlată. În situația în care autorul se află, sau s-a aflat, în raporturi de muncă cu unitatea prejudiciată, recuperarea se va face pe una din căile prevăzute de dreptul muncii adică prin emiterea deciziei de imputare, prin obținerea unui

Scanned with OKEN Scanner

titlu executor notarial, prin asumarea unui angajament de plată scris ori — în cazuri de excepție — prin formularea unei acțiuni în pretenții la organul de jurisdicție competent, în funcție de valoarea pagubei. Dacă prejudiciul a fost provocat de o altă persoană fizică sau unitate socialistă, valorificarea dreptului la despăgubire se va face potrivit normelor de drept civil.

Înlăturarea oricăror alte abateri de la normele legale cu caracter economic-financiar. Pentru ca o dispoziție obligatorie să aibă drept obiectiv înlăturarea abaterilor, legea cere expres ca respectivele fapte constante (acțiuni sau omisiuni) să fie ilicite, adică neconforme legii, ca de exemplu: promovarea nelegală a unor persoane, omisiunea de a stabili consumuri normate ori norme de muncă fundamentate științific la anumite produse etc. Față de cerința expresă a legii ca abaterea constatată să fie contrară legii adică să reprezinte o încălcare a normei legale, considerăm că nu se pot emite dispoziții obligatorii în cazuri în care intervin aprecieri asupra oportunității și economicității unei măsuri luate de unitate. Pentru a cădea sub incidența dispoziției obligatorii, măsura unității trebuie cu necesitate să fie nelegală. În oportunitatea sau neeconomicitatea acesteia nu pot constitui criterii pentru emiterea unui asemenea act juridic de către organul competent.

● **Suspendarea măsurilor nelegale cu caracter economic-financiar luate de unitățile controlate.** Actul de suspendare respectiv se emite sub semnătura aceloraşi persoane abilitate de lege a semna dispozițiile obligatorii. Și în cazul de față, pentru ca să intervină actul de voință producător de efecte juridice, emanat de la organul competent, este absolut necesară nelegalitatea măsurii pusă în discuție, neconformitatea acesteia cu norma legală. Lipsa de oportunitate sau de economicitate a unei măsuri nu pot constitui criterii care să ducă la suspendarea acesteia. Altfel spus, nu pot fi lăsate în ființă și nu pot produce efecte în continuare, decît măsurile nelegale luate de unitatea socialistă supusă verificării. Deoarece măsura este nelegală nu poate fi vorba de suspendarea executării ei, ci pur și simplu de sistarea, desființarea acesteia. Așa cum am mai arătat, suspendarea are efecte limitate în timp, ori nu este de admis ca o măsură nelegală să fie lăsată a fiinta și a produce efecte, după ce un anumit interval de timp a fost suspendată. Redactarea defectuoasă a legii impune a considera că organul competent nu suspendă, ci interzice în realitate, executarea măsurilor ce contravin dispozițiilor legale. În caz contrar, ar trebui admis că după o anumită perioadă, în care timp operează dispoziția obligatorie, măsura nelegală va putea fi lăsată în continuare să producă efecte, ceea ce desigur nu este de conceput. Din aceste motive considerăm că organul de control va interzice executarea măsurii nelegale obligînd unitatea a o desființa.

Scanned with OKEN Scanner

În funcție de răspunsul primit de la unitatea verificată, organul care a dispus suspendarea va putea să o mențină în continuare, fixînd un nou termen de cel mult 20 zile pentru aducerea ei la îndeplinire.

Măsura de suspendare se comunică împreună cu actul de control (sau un extras din acesta) și conducătorului organului ierarhic superior unității controlate. Acesta are obligația de a urmări luarea măsurilor corespunzătoare de către unitatea subordonată.

● **Suspendarea finanțării în cazurile în care constată cheltuirea ilegală a fondurilor în lei sau în valută, risipă sau proastă gospodărire, ori cînd unitățile socialiste nu prezintă dările de seamă contabile.** Actul de suspendare se semnează de către aceleași persoane susmenționate, comunicîndu-se și conducătorului organului ierarhic superior al unității verificate. Acesta are obligația de a urmări modul în care unitatea subordonată se conformează actului organului de control.

Și în situația dată (art. 28 lit. c din Legea nr. 5/1970) organul de control poate fie sista, fie suspenda finanțarea, după caz, în următoarele împrejurări limitativ prevăzute de lege :

— cheltuirea nelegală a fondurilor în lei sau valută. Constatarea și aprecierea nelegalității reprezintă atributul exclusiv al organului de control. Într-o asemenea situație, cînd cheltuiala este nelegală, finanțarea va fi sistată și nu suspendată. În orice caz, chiar dacă organul competent dispune suspendarea, aceasta își va produce efecte pe tot timpul cît mai dăinuie consecințele negative ale măsurii nelegale sau pînă la eradicarea definitivă a tuturor implicațiilor directe sau indirecte ale acesteia ;

— existența risipei sau a proastei gospodăriri. În cazul de față cîmpul de apreciere al organului constatator este mai vast, fiind abilitat a lua în considerare și oportunitatea ori economicitatea anumitor măsuri, luate de unitate. Desigur că risipa și proasta gospodărire poate consta și în neluarea anumitor măsuri necesare, omisiunea sau neglijența constituind în egală măsură dovezi de risipă sau proastă gospodărire ;

— neprezentarea dărilor de seamă contabile în condițiile legii. Prevederea este explicită și trebuie corelată cu normele cuprinse în ordinul nr. 595/1970 al ministrului finanțelor.

În funcție de răspunsul primit de la unitatea controlată, se poate menține sau ridica suspendarea finanțării.

● **Blocarea temporară a drepturilor bănești ale personalului T.E.S.A. cu funcții de conducere pentru abateri de la normele legale privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești.** Art. 28 lit. d din Legea nr. 5/1970 a consacrat pentru prima dată în legislația noastră exercitarea unui asemenea drept de către organele de control. Pentru

Scanned with OKEN Scanner

ca o astfel de măsură să poată fi întreprinsă, organul de control trebuie să constate comiterea unor nelegalităţi (abateri de la organele legale) de către personalul unităţii, privind gospodărirea mijloacelor materiale şi băneşti, fără a fi necesar ca faptele ilicite să aparţină neapărat persoanelor cu funcţie de conducere sancţionabile. În astfel de situaţii se consideră că personalul T.E.S.A. cu funcţii de conducere chiar dacă nu a săvîrşit direct asemenea fapte nelegale, nu şi-a îndeplinit în condiţiile cerute de legi atribuţiile sale de serviciu, care includ şi sarcini de control, coordonare şi îndrumare.

Blocarea se poate întinde şi asupra altor drepturi băneşti în afară de retribuţie, cuprinzînd indemnizaţia de conducere ori alte sume ce se cuvin persoanei în cauză.

Cuantumul acesteia este de cel mult o treime din retribuţia tarifară netă lunară, fără a putea depăşi, împreună cu celelalte reţineri pe care le-ar avea persoana în cauză, jumătate din această retribuţie cu excepţia chiriei legale. Nu pot fi blocate diurnele de deplasare şi indemnizaţiile cu destinaţie specială şi alte drepturi băneşti prevăzute de art. 409 din codul de procedură civilă şi anume : ajutoarele băneşti plătite de organele de asigurări sociale, compensaţia acordată în caz de neacordare a preavizului la desfacerea contractului de muncă, bursele de studii etc. Organul care a dispus blocarea este obligat să stabilească termene în cadrul cărora să se remedieze abaterile şi să se prevină săvîrşirea lor în viitor.

Dacă abaterile nu sînt înlăturate în termenele stabilite, organul ierarhic superior celui care a dispus blocarea, hotărăşte asupra plăţii sumelor blocate.

Actul de blocare, împreună cu actul de control sau, după caz, un extras din acesta, se comunică şi conducătorului organului ierarhic superior, care are îndatorirea de a urmări aducerea la îndeplinire, de către unitatea subordonată, a măsurilor dispuse de organul de control.

● **Blocarea fondurilor valutare cînd constată abateri de la lege în folosirea acestora (art. 28 lit. e din Legea nr. 5/1970.** Pînă la 500.000 lei valută actul se semnează de conducătorul direcţiei generale de resort din Ministerul Finanţelor. Actul se comunică unităţii care administrează fondul valutar şi organului competent a da asemenea indicaţii precum şi unităţii bancare.

● **Aplicarea de sancţiuni financiare în cazul nerespectării disciplinei financiare sau valutare** (art. 28 lit. f din Legea nr. 5/1970). Aceste măsuri se aplică în cazul abaterilor de la normele stabilite de organele cu competenţă legală.

● **Aplicarea de sancţiuni financiare în cazul nerespectării disciplinei** se aplică în cazul abaterilor de la normele stabilite de organele cu competenţă legală.

Scanned with OKEN Scanner

• **Luarea măsurilor pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare celor ce au săvîrșit abateri de la dispozițiile legale** (art. 28 lit. g din Legea nr 5/1970). Se cere în scris persoanelor competente a aplica sancțiuni disciplinare. Cînd o asemenea competență aparține organului superior unității controlate, i se vor remite și notele explicative luate de la persoanele ce au săvîrșit abaterile disciplinare. Regimul juridic aplicabil luării măsurii și căilor de atac este prevăzut de legislația muncii.

• **Convocarea conducerilor unităților verificate sau a celor ierarhic superioare, după caz, pentru examinarea concluziilor și stabilirea măsurilor ce trebuie luate ca urmare a controlului** (art. 28 lit. h din Legea nr. 5/1970).

• **Folosirea pe timp limitat a cadrelor tehnice și economice din unitățile socialiste, puse la dispoziție de conducerile acestora** (art. 28 lit. i din Legea nr. 5/1970).

• **Participarea, prin delegați, la ședințele organelor de conducere ale unităților socialiste în care se analizează probleme economice-financiare sau de apărare a proprietății socialiste** (art. 28 lit. g din Legea nr. 5/1970).

Cu privire la modul de exercitare a acestor drepturi conferite de lege Ministerului Finanțelor, prin organele sale competente, facem următoarelor precizări cu caracter general, valabile pentru toate situațiile specificate pînă acum :

— măsurile susmenționate pot fi luate în mod cumulativ în funcție de natura și gravitatea abaterilor, de funcția persoanelor vinovate și de răspunderile acestora. Spre exemplu se pot bloca fondurile valutare și aplica concomitent sancțiuni contravenționale ori disciplinare ;

— cînd controlul se efectuează la o subunitate cu gestiune economică internă dar fără personalitate juridică, aflată în subordonarea centralelor, sau a întreprinderilor mari și complexe, actul de control și documentul prin care se dispun măsuri se depun (se comunică) la unitatea căreia îi este subordonată subunitatea verificată. În cazul în care conducătorul acesteia din urmă are atribuții și competența legală în problema ce face obiectul măsurii care se dispune, actele respective se pot emite pe seama acestuia ;

— organele de control își angajează propria răspundere (disciplinară, contravențională, materială sau penală după caz) pentru faptele prevăzute la art. 33 din Legea nr. 5/1970 precum : nestabilirea răspunderilor potrivit legii, dispunerea de măsuri obligatorii care produc prejudicii (prin interpretarea sau aplicarea eronată a legii), neurmărirea îndeplinirii măsurilor stabilite etc.

Scanned with OKEN Scanner

5. CONTROLUL BANCAR

5.1. NOȚIUNE — CONTROLUL PLANULUI DE CASĂ. În contextul măsurilor luate, un loc deosebit în cadrul controlului financiar îl ocupă controlul bancar. Caracterizat de operațiile pe care organizațiile socialiste le efectuează zi de zi prin unitățile bancare în legătură cu creditarea producției și circulației mărfurilor, executarea de casă a bugetului de stat, finanțarea, creditarea și decontarea investițiilor, eliberarea fondurilor pentru plata retribuției etc., controlul bancar cuprinde întreaga activitate a întreprinderilor și diverselor ramuri economice. Prin analiza aprofundată a proceselor economice exprimate în forma bănească, prin sesizarea relației cauză — efect dintre indicatorii economici și financiari, controlul bancar are posibilitatea să cunoască operativ neajunsurile apărute în realizarea sarcinilor de plan, să intervină activ pentru luarea de măsuri, la nivelul local sau central, în vederea rezolvării eventualelor situații anormale care apar în procesul realizării planului.

Definind principalele obiective, care revin controlului bancar, Legea nr. 5/1970 precizează că aceasta are ca scop folosirea, potrivit destinației stabilite prin plan și cu maximum de eficiență, a fondurilor proprii, a celor împrumutate, precum și a celor puse la dispoziție de la buget ; realizarea și vărsarea veniturilor de stat ; identificarea și mobilizarea rezervelor materiale și bănești și aducerea lor în circuitul economic ; sesizarea operativă a fenomenelor negative care apar în realizarea planului economic și financiar, sprijinirea organizațiilor socialiste în lichidarea deficiențelor și îmbunătățirea activității lor economico-financiare.

Prin atribuțiile legale de care dispune — verificarea operațiunilor bănești, a fondului de retribuție, a decontărilor și creditelor, — Banca Națională este în măsură să exercite un control exigent în toate sectoarele de activitate, putînd lua și propune măsuri corespunzătoare, avînd posibilitatea să cunoască în permanență mersul realizării sarcinilor de plan ce revin întreprinderilor și altor unități socialiste.

În baza art. 1 din Decretul nr. 124/1970 (cu modificările ulterioare) și art. 1 din statutul său, Banca Națională asigură înfăptuirea politicii partidului și statului în domeniul monetar și al creditului.

Art. 4 din Decretul citat și art. 14—40 din statut enumeră atribuțiile Băncii Naționale, din care, pentru lucrarea de față interesează și reținem : organizarea și coordonarea circulației bănești ; controlul utilizării fondului de retribuție de către unitățile socialiste (art. 19 din

Scanned with OKEN Scanner

statut) ; coordonarea activității de ansamblu privind creditarea pe termen scurt și decontările în economia națională ; executarea de casă a bugetului de stat.

Reflectînd, pe de o parte, încasările în numerar din activitatea comercială, din prestările de servicii, din impozite și taxe, de la unitățile C.E.C. etc., iar pe de altă parte, volumul de plăți reprezentînd retribuția, pensiile și alte sume primite de populație, plățile pentru retribuirea muncii în cooperativele agricole de producție și cele pentru preluarea produselor agricole la fondul central de produse agroalimentare al statului etc., planul de casă oferă largi posibilități de cunoaștere a unor aspecte importante din activitatea întreprinderilor și organizațiilor economice.

Planul de casă sintetizează prin gradul de îndeplinire a prevederilor sale, modul de executare a indicatorilor unei serii de planuri importante ale economiei naționale privind desfacerea mărfurilor cu amănuntul, folosirea fondurilor de retribuție, achizițiile, contractările și colectările, prestările de servicii către populație etc.

Banca efectuează un control larg asupra îndeplinirii sarcinilor de plan și asupra mersului activității întreprinderilor și organizațiilor economice. Urmărind realizarea încasărilor, unitățile bancare exercită implicit, un control eficient și asupra îndeplinirii planului circulației mărfurilor.

În decursul executării planului de casă la sursele : încasări din transporturi feroviare, pe apă și aeriene, încasări din transporturi locale, încasări din chirii și servicii comunale, încasări din spectacole și de la întreprinderile de servire socială, organele băncii urmăresc îmbunătățirea activității întreprinderilor respective, le stimulează să ia măsurile corespunzătoare în vederea lărgirii rețelei activității și capacității lor de deservire, a lichidării deficiențelor și sporirii continue a încasărilor.

Neîndeplinirea de către întreprinderi și organizații economice a sarcinilor de plan cu privire la desfacerea mărfurilor cu amănuntul și a prestărilor de servicii către populație se reflectă și în nerealizarea surselor respective de încasări din planul de casă și anume : încasări din comerț, încasări din transporturi, din deservirea socială etc.

Potrivit dispozițiilor cuprinse în legea sa organică (art. 18 din statut) și a altor reglementări specifice precum și în baza art. 64 și urm. din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 858/1957, Banca Națională este în drept să verifice respectarea disciplinei de casă. Organele bancare pot și trebuie să controleze :

— concordanța dintre înregistrările la bancă și cele din registrul de casă ;

Scanned with OKEN Scanner

— respectarea termenelor de depunere a numerarului la bancă ;
— respectarea limitei soldului de casă ;
— respectarea regulilor privind efectuarea plăților din încasări ;
— efectuarea cheltuielilor de deplasare în limita plafoanelor aprobate ;
— respectarea dispozițiilor H.C.M. 352/1957 în ce privește efectuarea plăților pentru cumpărări și angajări de lucrări și servicii în afara sectorului socialist ;
— respectarea reglementărilor în vigoare privind plățile pentru transport, cărăușie cu mijloace hipo particulare și a plăților pentru achiziții din fondul descentralizat ;
— respectarea plafoanelor stabilite prin H.C.M. 460/1961 pentru cumpărări de mărfuri de la fondul pieții cu plata în numerar ;
— respectarea de către organizațiile comerciale a dispozițiilor H.C.M. 460/1971 privind vînzările de mărfuri către intreprinderi, instituții și organizații cu plata prin virament.

Banca este abilitată a da indicații obligatorii cu privire la măsurile ce trebuie luate de unitățile socialiste pentru înlăturarea încălcărilor disciplinei de casă.

În cazul cînd constată încălcarea disciplinei de casă cum și în cazul refuzului de a prezenta registrele, actele și datele cerute, Banca Națională poate aplica următoarele sancțiuni :

— interzicerea cheltuirii numerarului din încasări pe un termen de pînă la 3 luni, cu obligația ca orice fel de cheltuieli să se facă numai prin bancă, justificîndu-se fiecare plată în parte ;

— să perceapă o penalizare de întîrziere de 0,05% pe zi din sumele nedepuse la termen sau reținute în casă peste limita aprobată.

În măsura în care organele bancare constată fapte care pot fi considerate contravenții de la normele legale privind disciplina financiară, aplică persoanelor vinovate penalizări conform H.C.M. 68/1970 sau sancțiuni conform legii 5/1970.

5.2. CONTROLUL FONDULUI DE RETRIBUȚIE A MUNCII. Plățile pentru retribuția muncii constituie una din căile principale de ieșire a numerarului din casieriile băncii. Volumul important de numerar reclamat de aceste plăți și în special importanța fondului de retribuție ca factor determinant al cheltuielilor de producție ale întreprinderilor, a impus necesitatea unor forme de control speciale atît la eliberare, cît și asupra modului de folosire a mijloacelor bănești cu această destinație.

Modul de folosire a fondului de retribuție oglindește o serie de importante aspecte ale desfășurării procesului de producție din întreprinderi.

Scanned with OKEN Scanner

Controlul asupra utilizării fondului de retribuție asigură eliberarea acestuia în proporții strict determinate de gradul de îndeplinire a sarcinilor de plan.

În prezent, eliberarea fondului de retribuție este reglementat prin H.C.M. nr. 238/1972, iar organele bancare urmăresc aplicarea prevederilor respective cu ocazia fiecărei eliberări.

Regulile care se aplică eliberării acestui fond sînt, în principal, următoarele :

— unitățile socialiste pot depăși planul de producție numai dacă au asigurată desfacerea prin contracte sau prin rețea proprie ;

— depășirilor valorice să le corespundă cantități suplimentare de produse fizice și servicii sau modificări de structură a producției rezultate din contractele economice existente ;

— pentru produsele specificate în anexa hotărîrii, producția rezultată din depășiri de plan va fi utilizată numai pe baza avizului prealabil dat de C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F. ;

— depășirea planului de producție se va putea face pe seama economiilor de materie primă și materiale rezultate din reducerea normelor și indicilor de consum ;

— interdicția unităților economice de a consuma stocurile normate în scopul depășirii planului de producție.

În ceea ce privește depășirea planului la produsele prevăzute în nomenclatorul aprobat prin H.C.M. nr. 878/1972 și H.C.M. nr. 1480/1972, situațiile ce se pot ivi se referă la : depășiri de plan, fie corespunzătoare, fie necorespunzătoare.

● **Reglementarea eliberării fondului de retribuire în cazul depășirilor de plan corespunzătoare.** Pentru depășirile de plan, inclusiv depășirile pentru onorarea în avans a unor contracte, eliberarea depășirilor corespunzătoare a retribuției se face pe baza avizului dat de C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F. cu privire la destinația producției suplimentare, aviz transmis întreprinderii prin organul său tutelar. Cererile de aviz trebuie să fie transmise C.S.P. de către titularii de plan pînă la data de 15 ale primei luni din trimestrul de plan.

Pentru depășirile de plan care nu conduc la resurse suplimentare pe total minister, ci acoperă unele nerealizări ale altor unități din cadrul ministerului, la același produs, eliberarea depășirii corespunzătoare se face în primele două luni, pe baza cererii de aviz, iar pentru luna a III-a a trimestrului, pe baza confirmării titularilor de plan de stat că depășirea s-a înregistrat pentru acoperirea nerealizării, în cadrul organului central respectiv. În acest caz nu trebuie avizul C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru depășirile de plan în scopul recuperării nerealizării din trimestrele anterioare, dacă realizările nu depășesc planul cumulat de la începutul anului, eliberarea depășirii corespunzătoare se face fără avizul C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F. Dacă se constată depășirea planului, cumulat de la începutul anului, eliberarea depășirii corespunzătoare se face numai pe baza avizului C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F.

Pentru depășirile de plan, la unele sortimente prevăzute în nomenclator, depășirea corespunzătoare se poate elibera fără avizul C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F. în luna I-a și a II-a, dacă unitatea declară că nu va înregistra depășire de plan la finele trimestrului. La finele trimestrului se verifică dacă cele declarate sînt reale, iar dacă se constată totuși depășire de plan pe total trimestru, eliberarea depășirilor corespunzătoare se face numai pe baza avizului C.S.P. și M.A.T.M.C.G.F.F.

● **Reglementarea eliberării fondului de retribuire în cazul depășirilor de plan necorespunzătoare.** Mecanismul eliberării fondurilor de retribuire în cazul unor depășiri necorespunzătoare, asigură sesizarea și cointeresarea imediată a organelor tutelare ale întreprinderilor, în descoperirea, analizarea și lichidarea cauzelor acestor depășiri a fondurilor de retribuire și obligă întreprinderile să acopere depășirile necorespunzătoare prin propriile lor eforturi.

Depășirile necorespunzătoare de retribuție se plătesc după cum urmează :

a) **pentru întreprinderile din subordinea ministerelor și celorlalte organe centrale** de stat pe baza aprobării conducerii ministerului sau a vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, comunicată de Centrala Băncii, aprobare care se dă astfel :

— ministerele economice, prevăzute în anexa 7 din Instrucțiunile B.N. a R.S.R. nr. 24/1971 (Minelor, Petrolului și Geologiei, Energiei Electrice, Industriei Ușoare etc.), pot aproba în conformitate cu prevederile H.C.M. nr. 585/1969 depășiri necorespunzătoare de retribuții de pînă la 1% din fondul planificat trimestrial, fiecărei întreprinderi. Astfel de aprobări se pot acorda de cel mult 2 ori pe an pentru aceeași întreprindere, cu obligația recuperării lor în termenul legal. În cazul unor asemenea aprobări, organele bancare verifică respectarea acestor limite, ținînd seama de fondul de retribuție planificat trimestrial al unității respective ;

— În cazul în care se înregistrează în cursul anului mai mult de două depășiri necorespunzătoare de retribuire de pînă la 1% din fondul planificat trimestrial sau înregistrează depășiri necorespunzătoare mai mari de 1%, aprobarea se dă de vicepreședinții de resort ai Consiliului de Miniștri în conformitate cu prevederile H.C.M. nr. 241/1961.

Scanned with OKEN Scanner

b) **pentru întreprinderile din subordinea consiliilor populare județene** depășirile necorespunzătoare de retribuții se eliberează pe baza aprobării comitetului executiv al consiliului popular județean care depune în acest scop la sucursala băncii documentația necesară cu arătarea cauzelor ce au determinat aceste depășiri și măsurile de recuperare.

Recuperarea depășirilor necorespunzătoare a fondului de retribuție se face numai din economiile realizate efectiv (în lunile următoare celei în care s-a înregistrat depășirea), la fondul planificat recalculat, cumulat de la începutul trimestrului sau anului, după caz — pentru muncitorii întreprinderii sau activității respective.

Depășirile necorespunzătoare ale fondului de retribuție înregistrate și nerecuperate în cadrul perioadei ce se cumulează (trimestru sau an), se recuperează din economiile efective la acest fond admisibil al perioadei următoare, numai după ce s-a primit acordul scris al întreprinderii că s-a asigurat plata tuturor drepturilor.

5.3. **CONTROLUL OPERAȚIILOR DE DECONTARE.** Prin operațiile ce se efectuează în conturile deschise la unitățile bancare se reflectă întreaga mișcare a produsului social, ceea ce creează posibilitatea exercitării unui control sistematic asupra realizării planurilor economice și a contractelor, în baza cărora se desfășoară relațiile dintre întreprinderi, privind livrările de produse, prestările de servicii și executările de lucrări. Urmărind continuu mișcările care au loc în conturile întreprinderilor și efectuînd zilnic controlul decontărilor, organelor bancare sînt în măsură să cunoască numeroasele aspecte ale activității economice, cum ar fi : modul de desfășurare a aprovizionărilor și livrărilor, ritmicitatea producției și circulației, legalitatea cheltuirii fondurilor, respectarea sortimentelor și a nivelului calitativ prin urmărirea refuzurilor de plată.

Un obiectiv principal al controlului bancar, în cadrul decontărilor, îl reprezintă și respectarea disciplinei de plăți, care constituie primul semnal al modului de realizare a indicatorilor din planul de producție și financiar. Nerespectarea termenelor de plată, amînările nejustificate de achitare a unor obligații față de furnizori sau buget, determină redistribuiri neplanificate de mijloace circulante între întreprinderi, cu efecte negative la nivel micro și macroeconomic.

Avînd în vedere importanța pe care o prezintă pentru economie creșterea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, care duce la eliberarea de fonduri, organele bancare, prin controlul pe care-l exercită, se preocupă și acționează pentru accelerarea decontărilor. Pentru realizarea acestui obiectiv, banca studiază condițiile concrete din fiecare unitate economică, stabilește folosirea anumitor instrumente de decontare și termenele de depunere a documentelor care

Scanned with OKEN Scanner

să contribuie efectiv la scurtarea timpului de efectuare a plăților. În această privință, reglementările actuale asigură posibilități mai mari de acționare, conferind unităților bancare dreptul de a trece de la simple recomandări — cum prevedeau vechile instrucțiuni — la obligarea întreprinderilor de a folosi formele de decontare considerate de organele bancare ca fiind cele mai indicate.

Efectuînd operațiile de decontare între întreprinderi și organizații socialiste, banca urmărește concomitent și procesele economice care au stat la baza lor. Cu ajutorul decontărilor se evidențiază sub formă bănească mișcarea produsului social, trecerea sa de la o fază la alta a procesului de reproducție și de la o întreprindere la alta, dînd astfel posibilitatea exercitării unui control sistematic prin leu asupra îndeplinirii planurilor economice și contractelor derivate din acestea.

Prin controlul decontărilor bancare se urmărește în principal următoarele :

— dacă produsele — mărfurile — ce se plătesc sînt în concordanță cu activitatea plătitorului ;

— dacă plățile ce se fac din alte fonduri (fond de tehnică nouă, mică mecanizare etc.) s-au efectuat numai în limita fondurilor constituite (pct. 140 din N.M. nr. 1/1972) ;

— dacă s-a ținut seama de prevederea H.C.M. nr. 1339/1972 potrivit căreia este interzisă procurarea obiectelor de inventar și a fondurilor fixe de natura obiectelor de inventar (mobilier de birou în toate categoriile de unități ; idem draperii, galerii, jaluzele, perdele ; mape, truse și servicii de birou, stilouri, serviete de piele, covoare, mochete, carpete, preșuri ; aparate de radio, televizoare, magnetofoane și picupuri — în toate categoriile de unități cu excepția celor afectate procesului de învățămînt) indiferent de valoarea și sursa lor de finanțare. Potrivit aceleiași hotărîri s-a interzis executarea oricăror lucrări de amenajări, extinderi, transformări, renovări, modernizări și reparații la construcții destinate sediilor administrative ale ministerelor, celorlalte organe centrale de stat, consiliilor populare, precum și ale unităților economice și instituțiilor de stat subordonate acestora ;

— în cazul unor lucrări de investiții sau achiziționări de utilaje care se decontează prin Banca Națională (pînă la 100.000 lei, pe obiect) să existe finanțare deschisă și documentele respective să fie vizate de inspectorul care se ocupă cu această problemă ;

— plățile pentru achiziții din resurse locale, pe care le fac unitățile cooperației meșteșugărești, de consum, ale consiliilor populare și organizațiile comerciale — prevăzute de anexa 7 a Instrucțiilor nr. 30/1971 — să fie făcute cu respectarea controlului prevăzut de circulara nr. 2/1974 pct. 10 alineatul b și anume dacă materiile, materialele sau produsele respective nu puteau fi procurate din sectorul socialist, dacă operațiile

Scanned with OKEN Scanner

se încadrează în dispozițiile legale, dacă s-au respectat tarifele și prețurile stabilite și măsura în care produsele respective au desfacerea asigurată în condiții eficiente ;

— să nu se facă viramente în favoarea unor titulari de cont la C.E.C., decît dacă operația respectivă se încadrează în instrucțiunile de lucru ale băncii (garanții gestionari, depuneri pe bază de consimțămînt etc.);

— să nu se facă plăți din conturile titularilor pentru achitarea datoriilor unor terțe persoane, cu excepția reținerilor din retribuție pentru achitarea chiriilor, ratelor pentru procurări de mărfuri, executări de lucrări, construcții de locuințe, plăților la buget prevăzute de actele normative în vigoare ;

— plățile ce se fac în favoarea I.C.S. Consignația (care reprezintă plăți în favoarea unor particulari) să se facă cu respectarea strictă a dispozițiilor legale. În acest context se analizează necesitatea și oportunitatea angajării de lucrări în afara sectorului socialist precum și măsura în care acestea nu puteau fi executate de organizațiile socialiste de profil ;

— plățile pentru achiziționarea autovehiculelor de transport marfă sau persoane pentru unitățile socialiste, altele decît UCECOM, CENTROCOOP și organizații obștești să se facă numai prin Banca de Investiții, cu excepțiile prevăzute de instrucțiuni ;

— documentele privind plăți în favoarea unor persoane fizice sau asociații, precum și atunci cînd operațiile respective sînt mijlocite de unele organizații sau asociații (fondul plastic, întreprinderi de decorațiuni, secții de producție aparținînd consiliilor populare, cooperației meșteșugărești de consum sau agricolă) să se deconteze numai după ce au fost analizate sub aspectul necesității și oportunității precum și a posibilității de executare în sectorul socialist.

5.4. **CONTROLUL CREDITELOR.** Exercitarea controlului bancar prin credit începe din faza de elaborare a planurilor financiare. Participarea unităților bancare în acest moment la analizarea calculului normativelor mijloacelor circulante, pe lîngă faptul că asigură stabilirea corectă a nevoilor de credite, contribuie totodată la identificarea și valorificarea cît mai completă a rezervelor interne, la readucerea lor în circuitul economic, la asigurarea unei viteze accelerate a fondurilor.

Măsurile adoptate pe linia perfecționării creditului au ca principiu fundamental, determinarea întreprinderilor și organizațiilor economice de a-și desfășura activitatea cu un volum de fonduri strict necesar îndeplinirii sarcinilor de plan și evitarea atragerii în circuit a unor mijloace materiale și bănești peste nevoile reale, nejustificate din punct de vedere economic.

Scanned with OKEN Scanner

Întocmirea trimestrială a proiectului planului de credite constituie un moment de analiză aprofundată, acceptîndu-se includerea în plan numai a creditelor pe deplin justificate. Astfel, creditele solicitate pentru stocuri și cheltuieli peste fondurile asigurate prin normativul mijloacelor circulante, se admit numai dacă sînt justificate de cauze obiective legate de îndeplinirea planului, de diversificarea producției și îmbunătățirea calității produselor, de fabricarea peste plan a produselor cu desfacere asigurată, în condițiile prevăzute de dispozițiunile legale.

Neacceptîndu-se la creditare stocurile rezultate din nerespectarea disciplinei în aprovizionări, cele disponibile, fără utilizare sau desfacere, necorespunzătoare calitativ precum și cheltuieli peste nivelul planificat, se acționează asupra unităților ca să ia măsuri de prevenire și lichidare a imobilizărilor, de respectare a disciplinei de plan și financiare și de încadrare în cheltuielile planificate (costuri de producție, productivitatea muncii etc.).

Stabilirea limitei de creditare constituie un prilej de analiză multilaterală, din partea organelor bancare, asupra activității compartimentelor economice : aprovizionare, producție, desfacere, încasarea mărfurilor livrate. De asemenea, stabilirea corectă a limitei de creditare prezintă o importanță deosebită pentru reprezentarea justă a nevoilor de fonduri necesare întreprinderii în scopul îndeplinirii sarcinilor de plan.

Astfel, după aprobarea planului de credite și repartizarea pe întreprinderi a plafoanelor de credite, se stabilește la majoritatea unităților economice (cu excepția celor creditate în cadrul unei cifre de control) o limită de creditare trimestrială. Limita de creditare este formată din :

— creditele pentru acoperirea creșterii planificate a mijloacelor circulante de la an la an și de la trimestru la trimestru ;

— creditele pentru stocuri și cheltuieli peste normativ aprobate prin planul de credite ;

— creditele pentru documente în curs de încasare (cu excepția unităților la care acestea se creditează prin cont separat conform anexei 1 din normele metodologice) ;

— alte credite aprobate.

Limita de creditare este influențată de sursele atrase care au caracter permanent (de exemplu: pasive stabile efective, superioare celor prinse în plan, fonduri constituite care se cheltuiesc, în perioadele viitoare etc.). Astfel, limita de creditare exprimă volumul maxim de credite (fonduri) la care întreprinderea este îndreptățită. În cadrul acestor fonduri, întreprinderea este obligată, conform legii, să-și desfășoare activitatea, neputînd face nici un fel de plăți peste capacitatea sa de plată.

Scanned with OKEN Scanner

Orice document de plată intrat în bancă în cazul epuizării limitei (dispoziție de plată pentru buget, facturi pentru plăți furnizori, împrumuturi nerambursate la scadență, cecuri pentru plata drepturilor bănești sau altor cheltuieli etc.) atrage imediat atenția asupra incapacității de plată, constituind un semnal de alarmă care determină întreprinderile, ca împreună cu organele bancare, să depisteze cauzele și să ia măsuri corespunzătoare pentru restabilirea capacității de plată.

Cu ocazia acordării creditelor, unitățile băncii împreună cu unitățile economice stabilesc scadențe concrete de rambursare a împrumuturilor acordate, în funcție de reducerea planificată a stocurilor prin consum sau valorificare și de recuperarea cheltuielilor prin includerea în costuri.

Nerambursarea la scadență (sau în cazul constatării lipsei de garanții cu ocazia verificării garanției creditelor) și trecerea împrumuturilor respective la credite nerambursate în termen și respectiv creditele restante cu dobîndă majorată, care se lichidează în ordinea legală de plăți, constituie, de asemenea, un semnal de alarmă care obligă întreprinderile și organele bancare să analizeze și să acționeze conjugat pentru a se reveni la normal.

Aceste dereglări temporare în circulația fondurilor, pune unitatea în situația de a nu se putea încadra în limita de creditare stabilită. Ca urmare, organele bancare trebuie să manifeste operativitate și grijă pentru a analiza și stabili cauzele care au determinat ca întreprinderea să se găsească în această situație, pentru a-i acorda — dacă nu este în culpă — sprijin financiar sub formă de credite pentru nevoi temporare, cu condiția ca aceasta să acționeze neîntîrziat pentru lichidarea neajunsurilor.

Un moment important în exercitarea controlului prin credite îl constituie, așa cum se cunoaște, **verificarea garanției creditelor.** Garantarea creditelor cu valori materiale caracterizează utilizarea planificată și conform destinației a mijloacelor împrumutate. Modul în care este concepută în prezent verificarea garanției, în condițiile creditării întreprinderilor prin cont curent, reprezintă un mijloc de control complex asupra situației financiare a unităților economice. Cu această ocazie se analizează nu numai valorile materiale creditate, ci întreg activul și pasivul întreprinderilor, se scoate la iveală totalitatea imobilizărilor de fonduri existente, se apreciază modul în care s-a acționat pentru lichidarea acestora, se determină natura surselor atrase, iar prin folosirea lor la finanțarea nevoilor întreprinderilor se determină încadrarea unităților economice în fondurile aprobate. Se poate spune că verificarea garanției, astfel organizată, face parte din ansamblul de măsuri luate de bancă de a con-

Scanned with OKEN Scanner

tribui cît mai activ și prin toate mijloacele pe care le are la dispoziție, la gospodărirea ct mai rațională a mijloacelor materiale și bănești atribuite întreprinderilor pentru desfășurarea activității lor.

Verificarea garanției creditelor este supusă următoarelor reguli :

a) stocurile de valori materiale trebuiesc evaluate la următoarele prețuri :

— materiile prime, materialele, ambalajele, combustibilul, obiectele de inventar la prețul de cumpărare plus cheltuielile de aprovizionare efective ;

— cheltuielile de producție (producția neterminată) la preț cost efectiv, iar semifabricatele și produsele finite, la prețul de cost efectiv, fără a se depăși prețul planificat.

— stocurile existente la începutul anului se creditează la prețul de cost realizat în anul precedent, însă în limita prețurilor prevăzute în planul financiar al anului în curs pentru stocurile inițiale ;

— mărfurile cumpărate în vederea revînzării la prețul de reaprovizionare la care se adaugă cheltuielile de circulație ;

— documentele de decontare privind produse, lucrări și servicii facturate la preț de cost planificat ;

b) în garanția creditelor se admit numai stocuri corespunzătoare. Nu se admit stocuri de materiale fără mișcare, fără consum în întreprindere, sau fără desfacere asigurată prin contracte economice, de calitate necorespunzătoare, precum și stocurile care nu sînt depozitate și conservate corespunzător ;

c) piesele de schimb existente vor fi menținute în garanție în limita normativelor aprobate, indiferent de vechime, cu condiția să facă parte din mijloacele fixe în funcțiune ale întreprinderii sau organizației economice respective ;

d) stocurile de valori materiale existente în custodie la alte unități se iau în garanție pe baza confirmării soldului din evidența custodelui ;

e) influențele de conjunctură nefavorabile pentru activitatea de export se iau în garanție dacă sînt în curs de încasare cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul primei luni de trimestru, pentru sumele cuvenite pe trimestrul precedent.

Verificarea garanției se face scriptic și faptic fiecare din cele două forme putînd fi prealabilă sau ulterioară, în funcție de modalitatea de acordare a creditelor respective.

Verificarea prealabilă intervine, de regulă, pentru stocurile constituite unde creditele se acordă prin conturi separate. Controlul prealabil al garanției creditelor are ca obiect atît verificarea datelor înscrise în cererile de credite cît și respectarea condițiilor de creditare, efec-

Scanned with OKEN Scanner

tuîndu-se scriptic în baza evidenţelor contabile şi de depozit, iar faptic, numai cînd se consideră necesar.

În cazul cînd se acordă credite pentru aprovizionări (respectiv credite de plăţi), verificarea prealabilă a existenţei valorilor ce se creditează se efectuează prin însăşi decontarea facturii sau altui document de plată acceptat de cumpărător, în speţă de beneficiarul creditelor.

Verificarea ulterioară se face scriptic, pe baza bilanţului sau a balanţei de verificare precum şi faptic prin constatări la faţa locului.

Verificarea scriptică a garanţiei creditului se face în baza documentelor contabile (bilanţ sau balanţa de verificare) şi constă în analiza economico-contabilă a activităţii unei întreprinderi, prin care se urmăreşte stabilirea valorilor materiale ce se admit în garanţie şi compararea acestora cu volumul creditelor existente. Verificarea scriptică a garanţiei creditelor se face mai întîi la creditele acordate prin conturi de împrumut separate şi după aceea celor acordate prin cont curent.

Aceasta se justifică prin faptul că în contul curent se înregistrează toate realizările, inclusiv cele rezultate din valorificarea stocurilor creditate prin conturi separate de împrumut, şi este normal ca încasările respective să fie utilizate la rambursarea corespunzătoare a acestor credite.

Deoarece rambursarea acestora se face la scadenţă, existînd posibilitatea să nu corespundă cu data efectivă de diminuare a stocurilor creditate, punerea de acord a angajamentelor cu stocurile existente se face cu ocazia verificării garanţiei creditelor.

Din compararea angajamentelor din contul de împrumut separat cu valoarea stocurilor sau cheltuielilor stabilite drept garanţie, pot rezulta un plus sau un minus de garanţie care se regularizează prin contul curent. După efectuarea verificării garanţiei creditelor acordate prin conturi de împrumut separate se procedează la verificarea scriptică a garanţiei creditelor acordate prin contul curent avîndu-se în vedere următoarele :

— stocurile de valori materiale, ambalaje, obiecte de inventar, produse, mărfuri etc. la preţ de creditare ;

— fondurile proprii care reprezintă normativul minim al anului precedent influenţat de sursele proprii (sursele proprii fiind : normativul aferent planului tehnic, normativul aferent tehnicii noi şi pasivele stabile).

În situaţia cînd creditele acordate pentru creşteri de mijloace circulante de la un an la altul, nu se rambursează, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute pentru acoperirea acestora din beneficii, fondurile proprii se diminuează cu suma nerambursată.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru a determina întreprinderile ca să se încadreze în fondurile aprobate şi a le folosi cu eficienţă, s-a luat măsura ca la stabilirea garanţiei creditelor să se ia în calcul totalitatea surselor atrase ce se păstrează în contul curent.

Stocurile ce nu se admit la garanţie (fără mişcare, fără consum, fără desfacere asigurată) trebuie să fie identificate de organele bancare cu ocazia controlului la întreprinderi precum şi cele din custodiile neconfirmate de custozi.

La întreprinderile care înregistrează produsele finite în evidenţele contabile la preţuri de producţie, devierile nefavorabile se determină după cum s-au realizat cheltuielile de 1000 lei producţie marfă.

La stabilirea garanţiei creditelor la unităţile cooperaţiei meşteşugăreşti şi la unităţile de industrie locală, pe lîngă posturile din activ, se iau în calcul şi mărfurile aflate asupra mandatarilor, produsele cooperatorilor şi necooperatorilor cu muncă la domiciliu, precum şi valoarea comenzilor neridicate şi neachitate, existente pentru sectorul particular (Decret 975/965). Prin prevederi legale se obligă cooperativele să ţină comenzile de la cetăţeni timp de 12 luni după care le pot valorifica, din rezultatul valorificării acoperindu-se manopera, iar restul fiind depus la C.E.C. în contul clientului.

Din garanţia creditelor la unităţile cooperaţiei meşteşugăreşti se va scădea şi uzura mărfurilor de închiriat.

La aceste unităţi nu se va scădea din garanţia creditelor, sumele de recuperat, reprezentînd piese de schimb (H.C.M. 753/1965) folosite la reparaţiile efectuate pe durata garanţiei la obiectele vîndute de organizaţiile comerciale în cadrul termenului de 30 zile de la data reparaţiei.

În condiţiile noului sistem de creditare, garanţia stabilită pe baza bilanţului sau balanţei de verificare trebuie să acopere atît angajamentele provenite din creditele acordate prin conturi separate de împrumut, credite speciale, credite nerambursate în termen din activitatea internă, cît şi cele acordate prin contul curent.

În cazul cînd stocurile de valori materiale creditabile sînt mai mici decît creditele din contul curent, diferenţa reprezintă minus de garanţie şi se trece în contul denumit „credite restante" în limita soldului debitor al contului curent existent la data cînd se face verificarea garanţiei, diminuîndu-se corespunzător şi limita de creditare.

Creditele restante reflectă deficienţele din activitatea întreprinderilor, deficienţe ce se concretizează în imobilizarea fondurilor puse la dispoziţie, în diverse stocuri neutilizabile, debitori, pierderi etc. În cazul cînd întreprinderile nu iau măsuri pentru înlăturarea deficienţelor şi pentru folosirea raţională a fondurilor materiale şi băneşti de care dispun sînt puse în situaţia să apeleze la fonduri suplimentare.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul cînd rezultă plus de garanție, aceasta va putea fi folosit pentru rambursarea eventualelor credite restante existente la finele perioadei pentru care se face verificarea, cu suma respectivă reconstituindu-se limita de creditare la contul curent.

Rambursarea creditelor restante se poate efectua numai pentru suma corespunzătoare reducerii pe total a imobilizărilor și a pierderilor de mijloace circulante, față de finele perioadei precedente, dacă astfel de rambursări nu au fost efectuate pînă la data verificării. Exemplu : o întreprindere are limită la contul curent 1.000 mii lei, soldul debitor al contului curent este 1.000 mii lei, se constată că a fabricat produse fără desfacere în valoare de 200 mii lei, care se trec la creditele restante și concomitent se reduce limita de creditare la 800 mii lei. Pentru continuarea procesului de producție se poate acorda — dacă se justifică — un credit special în sumă de 200 mii lei.

Limita creditului special nu se diminuează cu angajamentele din acest cont, trecute la credite restante, ci numai pe măsura lichidării cauzelor pentru care au fost acordate creditele speciale și cel mai tîrziu la scadență.

Rambursarea creditelor restante se face din contul curent, pe măsura lichidării cauzelor care le-au determinat, reconstituindu-se concomitent limita de creditare la contul curent, cu suma respectivă, indiferent de situația plăților în acest cont la data cînd se face operațiunea de rambursare, dar numai în măsura în care creditele restante se reduc sub nivelul limitei aprobată la contul curent.

Controlul bancar nu se rezumă însă la analiza datelor prezentate de întreprindere, ci atunci cînd consideră necesar, se poate efectua controlul faptic prealabil sau ulterior.

Verificarea faptică prealabilă se face în cazul creditelor ce se acordă prin conturi de împrumut separate, pentru stocuri connstituite (cazul creditelor ce se acordă pentru produse destinate exportului).

Verificarea faptică ulterioară se face prin sondaj ori de cîte ori conducerea unității bancare apreciază că este necesară o astfel de verificare.

În cazul cînd la verificarea prin sondaj se constată stocuri de calitate necorespunzătoare, fără consum sau desfacere asigurată, precum și stocuri care nu sînt depozitate în bune condițiuni, creditele aferente acestora se retrag din contul curent și se trec la credite restante, în măsura în care acestea nu se reflectă în credite restante.

Unele unități economice au în subordine fabrici cu gestiune economică internă, secții de producție, centre de colectare sau preluerare, situate în raza de activitate a altor unități bancare. Indiferent dacă acestea au deschise conturi sau subconturi, verificarea faptică a ga-

Scanned with OKEN Scanner

ranței creditelor se face de unitățile bancare în a căror rază de activitate se află subunitățile respective.

Verificarea faptică în acest caz nu se deosebește de cea care se face la unitățile cu gestiune economică proprie, avînd în vedere că trebuie urmărită folosirea corespunzătoare atît a fondurilor împrumutate cît și a celor proprii.

În afară de prevederile cu caracter general arătate mai sus, trebuie să avem în vedere că sînt unele sectoare economice cu specific. Așa de exemplu la unitățile de aprovizionare tehnico-materială și de desfacere, cu ocazia verificării garanției creditelor, organele bancare verifică concordanța dintre volumul creditelor acordate și cel al stocurilor de mărfuri constituite în vederea realizării sarcinilor de plan, precum și măsura în care stocurile ce depășesc nivelul planificat sînt justificate din punct de vedere economic, au asigurată desfacerea și deci pot fi admise la creditare. Totodată se au în vedere și constatările făcute cu ocazia controlului faptic.

La întreprinderile care înregistrează importante imobilizări de fonduri și care încalcă frecvent disciplina de plan și financiară se instituie (la aprecierea directorului unității bancare) supravegherea temporară asupra efectuării plăților, în vederea prevenirii și acordării de credite (inclusiv din limita de creditare) pentru achiziționări de stocuri peste necesitățile producției. De asemenea, se poate suspenda acordarea de credite noi pînă la luarea măsurilor de redresare.

Prin participarea din ce în ce mai largă a creditului la formarea mijloacelor circulante, prin accentuarea utilizării creditului bancar ca instrument de analiză și impulsionare a activității productive, dar și ca mijloc de constrîngere a acelor unități economice care nu-și gospodăresc corespunzător mijloacele materiale și bănești, prin extinderea și perfecționarea controlului bancar, se va acționa mai eficient la întărirea spiritului de răspundere în unitățile economice, în ce privește: realizarea și depășirea sarcinilor de plan economic și financiar, mai buna folosire și accelerare a rotației mijloacelor circulante, creșterea productivității muncii, realizarea și depășirea acumulărilor planificate și respectiv a fondului național de dezvoltare economică.

5.5. CONTROLUL REALIZĂRII VENITURILOR DE STAT. Una din pîrghiile importante prin care organele bancare acționează în direcția creșterii acumulărilor bănești, îl constituie controlul exercitat pe linia realizării veniturilor de stat.

Realizarea veniturilor de stat reflectă modul cum se îndeplinesc sau se depășesc de către întreprinderi sarcinile de plan. Încasările impozitului pe circulația mărfurilor sînt determinate în întregime de volumul producției fabricate și realizate.

Scanned with OKEN Scanner

Impozitul pe circulația mărfurilor constituie un instrument al controlului sistematic asupra îndeplinirii ca volum și sortiment, a planurilor de producție. Depășirea planurilor de producție are ca urmare o sporire corespunzătoare a încasărilor din impozitul pe circulația mărfurilor ; dimpotrivă, neîndeplinirea planurilor determină o nerealizare a veniturilor bugetului.

Ca element al prețului de vînzare, impozitul pe circulația mărfurilor se calculează, în vederea vărsării lui la buget, prin trei variante și anume :

— prin cota procentuală aplicată direct asupra prețurilor de livrare;
— prin diferență între prețul de livrare și prețul de producție ;
— prin cotă (sumă) fixă pe unitate de măsură.

Modalitățile principale de calculare a impozitului pe circulația mărfurilor sînt primele două, respectiv cele prin cotă procentuală și prin diferență.

● **Impozitul pe circulația mărfurilor prin cotă procentuală.** Cotele de impozit sînt stabilite de Ministerul Finanțelor prin 20 de liste anexe la Instrucțiunile nr. 1600/1962, grupate după criteriul ramurii economice.

Cotele sînt stabilite pe grupe de mărfuri și sînt obligatorii pentru toți producătorii din țară cu excepția cazurilor cînd prin instrucțiuni sînt prevăzute cote diferențiate pentru anumiți producători și pentru anumite produse ale industriei locale și unităților cooperatiste. În aceste cazuri sînt stabilite cote de impozit mai mici decît cele stabilite pentru restul întreprinderilor din industria republicană, ca urmare a condițiilor deosebite de producție.

De regulă, cotele se aplică de la data intrării în vigoare a prețului stabilit pentru produsul respectiv. Modificarea prețului nu atrage de la sine modificarea cotei, aceasta neputîndu-se face decît expres de Ministerul Finanțelor. Cota poate fi modificată de Ministerul Finanțelor atunci cînd intervin condiții noi de producție care schimbă raportul dintre prețul de cost și acumulare.

Cotele de impozit prezintă avantajul că permit calcularea acestuia sub o formă simplă, iar pe de altă parte ajută în procesul de formare a prețurilor cu amănuntul la acele produse care au stabilite numai prețuri de producție.

● **Impozitul pe circulația mărfurilor prin diferență.** Are aplicabilitate mai restrînsă. Se practică numai de unitățile de subordonare republicană în special de cele din industria bunurilor de consum (industria ușoară și industria alimentară) ale căror produse au stabilite și prețuri de producție fie numai în acest scop, fie pentru circulație.

Scanned with OKEN Scanner

Această metodă prezintă avantajul că asigură tuturor întreprinderilor producătoare ale aceleiași mărfi o rentabilitate uniformă, ca urmare a existenței prețului de producție, dar și dezavantajul că duce la complicarea muncii de calcul a impozitului, mai ales la întreprinderile care au sortimentație largă de produse. De asemenea, prin această metodă impozitul pe circulația mărfurilor își pierde rolul său activ în politica de stabilire a prețurilor deoarece: nivelul acumulărilor fiind determinat de existența celor două prețuri stabilite de organele competente, se favorizează punerea în circulație a unor produse cu costuri ridicate cărora li se asigură rentabilitatea prin diminuarea părții de acumulare cuvenită bugetului sub formă de impozit.

• **Impozitul pe circulația mărfurilor prin cotă (sumă) fixă.** Are cea mai restrînsă aplicabilitate; materia impozabilă este estimată în unități de măsură specifice: kg, tonă, m.p., kw.

Funcțiunea și rolul acestei metode de calcul față de preț, sînt similare cu cele aferente metodei cotelor procentuale, deosebindu-se numai ca formă de exprimare (în sumă fixă pe unitate de măsură în loc de procent din preț).

În cazul modificării prețului de vînzare, impozitul în sumă fixă pe unitate de măsură rămîne neschimbat și ca nivel de sumă fixă și ca volum total, în timp ce impozitul prin cotă procentuală rămîne neschimbat numai ca nivel de cotă, volumul său total modificîndu-se corespunzător modificării prețului respectiv.

5. 6. CONTROLUL BANCAR EXERCITAT PRIN METODELE CONTROLULUI FINANCIAR PREVENTIV, CONTROLULUI CURENT LA GHIȘEU, CONTROLUL ULTERIOR ȘI PRIN ACȚIUNI TEMATICE. Să le analizăm succint.

• **Controlul financiar preventiv.** În baza metodologiei stabilite prin Legea nr. 5/70 se reliefează mai pregnant rolul și importanța controlului preventiv în activitatea inspecției bancare care are menirea să preîntîmpine apariția în activitatea unităților economice a unor fenomene negative, materializate în final în utilizarea neeconomicoasă a mijloacelor materiale și bănești. Buna funcționare și eficiența controlului preventiv depind de informarea completă și deplina înțelegere a multiplelor aspecte desprinse din activitatea întreprinderilor, de puterea de sesizare și prevedere a consecințelor care pot apare în perspectivă din interacțiunea a diverși factori. Controlul preventiv se exercită atît cu ocazia verificării datelor comunicate de întreprinderi, cît și prin observarea curentă și atentă făcută de organele bancare asupra evoluției indicatorilor privind activitatea unităților economice. Stabilirea limitelor de creditare este o formă specifică de control preventiv care se folosește de către organele bancare și se axează în-

tegral pe constatările acestora, reieșite atît din examinarea evidențelor existente în unitățile băncii, cît și a datelor aflate la întreprinderi.

• **Controlul curent la ghișeu** și controlul financiar preventiv depind de efectuarea operațiilor care se solicită de întreprinderi cu privire la credite, plan, casă, retribuire, venituri de stat etc. Această formă de control se completează cu controlul ulterior, scriptic sau faptic, furnizînd informații importante asupra felului în care lucrează întreprinderea, asupra situației economico-financiară a acesteia.

• **Controlul ulterior.** În ceea ce privește controlul ulterior, normele metodologice precizează obiectivele inspecției bancare, care trebuie realizate în condițiile și la termenele fixate prin instrucțiunile băncii. Controlul ulterior se axează, de asemenea, tot pe operațiile curente efectuate de organizațiile socialiste prin bancă, avînd ca obiectiv modul în care se respectă, în ansamblu, disciplina financiară. El este completat cu verificări faptice, care presupun urmărirea la fața locului, adică acolo unde sînt păstrate valorile materiale, a realizării operațiunilor înregistrate în evidențe, a existenței valorilor creditate și a utilității acestora în producție sau în activitatea economică respectivă.

• **Acțiuni tematice.** O formă specifică de control bancar o constituie acțiunile tematice, organizate în scopul analizării unor laturi importante din activitatea organizațiilor socialiste sau a unor sectoare în care evoluția indicatorilor bancari semnalează existența unor fenomene negative.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IX

CONTROLUL PREVENTIV ŞI CONCOMITENT

Legislaţia noastră cunoaşte diverse modalităţi distincte de control propriu exercitat în cadrul unităţilor : autocontrolul persoanelor care activează în unitate ; controlul operativ curent ; controlul ulterior ; controlul preventiv.

Articolele 20 (2) şi 97 din Codul muncii prevăd că persoanele încadrate în muncă au — printre altele — şi îndatorirea de a realiza la timp şi întocmai, obligaţiile ce le revin la locurile lor de muncă, de a acţiona în mod conştient pentru sporirea eficienţei, pentru îmbunătăţirea calităţii produselor şi realizarea lucrărilor încredinţate în condiţii de calitate. Articolul 5 din Legea nr. 12'1971, exprimînd mai concret obligaţia persoanelor încadrate în muncă de a depune o activitate corespunzătoare, prevede ca îndatorire principală, îndeplinirea întocmai şi la timp a sarcinilor profesionale ce le revin. Pentru a realiza orice lucrare, orice activitate, la un nivel corespunzător, fiecare persoană trebuie să-şi verifice faptele şi actele săvîrşite, să exercite deci, permanent, un autocontrol.

Dat fiind caracterul juridico-economic al lucrării de faţă, în acest capitol ne vom ocupa numai de controlul ierarhic operativ-curent şi controlul preventiv.

1. CONTROLUL IERARHIC OPERATIV-CURENT CONTROLUL ULTERIOR.

1.1. NOȚIUNE. ORGANIZARE. ACTIVITĂȚI SUPUSE VERIFICĂRII. Art. 7 din Legea nr. 5/1970 conține o prevedere cu caracter de principiu, instituind obligația pentru conducerile unităților socialiste de a organiza în interiorul lor un control propriu.

Prima formă de control propriu instituționalizată este cunoscută sub denumirea de control ierarhic operativ-curent și reprezintă în fond, verificarea pe care fiecare persoană cu funcție de conducere este obligată a o efectua asupra activității compartimentelor sau personalului din subordinea sa. Legea nr. 5/1970 și H.C.M. nr. 1047/1970 asigură un cadru organizat și răspunderi precise în exercitarea acestei forme de control.

Această modalitate de control are drept scop asigurarea îndeplinirii sarcinilor care revin unității socialiste și identificarea activităților defectuoase ori generatoare de pagube. În felul acesta se cunoaște nemijlocit și se poate urmări permanent, modul în care se gospodăresc mijloacele materiale și bănești, inclusiv fondurile fixe, realizîndu-se o depistare operativă a abaterilor și neajunsurilor, astfel încît acestea să nu se acumuleze și să se amplifice, situație în care consecințele ar fi mai greu de înlăturat.

• Art. 8 din Legea nr. 5/1970 prevede că la nivelul fiecărei trepte organizatorice, conducătorul este obligat :

— să exercite un control direct asupra activității compartimentelor din subordine ;

— să controleze inopinat locurile unde se păstrează și se vehiculează valorile materiale din unitate ;

— să stabilească fiecărei persoane cu funcție de conducere din subordinea sa, atribuții de control operativ-curent, condițiile de exercitare a acestor atribuții și răspunderile ce-i revin.

Art. 10 din H.C.M. nr. 1047/1970 stabilește obiectivele controlului operativ curent :

— verificarea directă a activității compartimentelor din subordine. Verificarea se face inopinat la fața locului, la persoanele care efectuează operațiunile ce trebuie controlate. Controlul se efectuează cel puțin o dată pe lună, prin verificări faptice și pe bază de documente, în totalitate sau prin sondaj, ținîndu-se sema de specificul activității ;

— urmărirea modului în care se efectuează controlul operativ curent de către persoanele cu funcție de conducere din subordine.

Așa dar, orice conducător de unitate sau compartiment, va efectua un control faptic asupra activității persoanelor subordonate, și în

Scanned with OKEN Scanner

cazul în care are în subordine persoane cu funcție de conducere, va verifica și modul cum acestea, la rîndul lor, își exercită atribuțiile de control asupra personalului subaltern.

Controlul se efectuează în totalitate sau prin sondaj, ținîndu-se seama de specificul activității, de volumul operațiunilor și de frecvența abaterilor constatate la verificările anterioare.

1. 2. ACTIVITĂȚI SUPUSE CONTROLULUI IERARHIC OPERATIV-CURENT. În paginile următoare redăm un model orientativ al schemei controlului ierarhic operativ curent cu următoarele precizări :

— conducătorul unității poate extinde prin decizia sa controlul și asupra altor activități sau operațiuni ;

— persoanele care exercită controlul vor fi stabilite în raport cu specificul unității și în funcție de organigrama acesteia, adaptînd, în caz de necesitate, regulamentul de organizare și funcționare.

Consemnarea în scris a rezultatelor controlului în termen de 3 zile de la efectuare este obligatorie și necesară pentru: luarea măsurilor de înlăturare a abaterilor ; tragerea la răspundere a celor vinovați; dovada efectuării controlului față de alte organe.

Valorificarea constatărilor se face, potrivit legii, în funcție de natura acestora și de competențele celui care a efectuat controlul.

Conducătorul unității va informa organele de conducere colectivă asupra constatărilor, măsurilor luate și a celor care urmează a se lua, pentru asigurarea bunei gospodăriri a mijloacelor materiale și bănești.

• **Controlul ulterior.** Ca și forma de control ierarhic operativ-curent, controlul ulterior se desprinde din art. 7 al Legii nr. 5/1970, mai sus citat.

Exercitarea controlului ulterior are loc posterior momentului folosirii mijloacelor materiale și bănești, aflate în administrarea unității, cu scopul de a verifica integritatea acestora, legalitatea operațiilor efectuate, realitatea lor, precum și de a stabili răspunderile în caz de abateri.

Exercitarea controlului ulterior, ca și a controlului ierarhic operativ-curent este de natură financiară și se exercită în cadrul unității, după efectuarea, după consumarea operației economico-financiare. Se exercită în toate compartimentele de lucru, de către organe din cadrul unității, prin personalul care are această obligație de serviciu sau căruia i se repartizează asemenea sarcini. Această formă de control postoperativ constă în verificarea modului cum s-au gospodărit mijloacele materiale. Operațiile supuse verificării controlului ulterior se prezintă sub forma documentelor centralizatoare, a situațiilor contabile periodice, a dărilor de seamă operative, contabile etc.

Scanned with OKEN Scanner

LISTA

activităţilor asupra cărora se exercită cel puţin o dată pe lună controlul ierarhic operativ — curent

Activitatea supusă controlului	Cine execută controlul	Reglementarea legală	Obiectivele mai importante ce se controlează
Recepţia şi autorecepţia materiilor, materialelor şi produselor	Conducătorul compartimentului aprovizionare — desfacere.	— HCM nr. 941/1959 — HCM nr. 2230/1969	— dacă recepţia se face efectiv, prin măsurare, cîntărire etc., în prezenţa întregii comisii — dacă se solicită asistenţă tehnică în caz de nevoie — întocmirea corectă a documentelor, imediat după recepţie — transmiterea documentelor de recepţie, în termen, compartimentului de resort.
Depozitarea, conservarea şi manipularea mijloacelor materiale, lichidarea stocurilor supranormative, peste necesar sau greu vandabile.	— Conducătorul compartimentului de care aparţine gestiunea. — Conducătorul compartimentului producţiei.	Norme metodologice aprobate prin ordinul M.F. nr. 595—596/1970 — HCM nr. 2230/1969	— modul în care sînt depozitate bunurile pentru a se asigura păstrarea şi manipularea lor în bune condiţii. — primirea şi eliberarea bunurilor numai pe bază de documente legale. — respectarea măsurilor stabilite pentru lichidarea stocurilor.
Efectuarea inventarierilor periodice a mijloa-	— Conducătorul compartimentu-	— HCM nr. 1885/1970 — Normele metodologice privind contabilitatea, aprobate	— efectuarea inventarierii la termen, prin măsurare, cîntărire etc în prezenţa întregii comisii ; — stabilirea corectă a diferenţelor, efectuarea compensărilor, acordarea peri-

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea supusă controlului	Cine execută controlul	Reglementarea legală	Obiectivele mai importante ce se controlează
celor materiale ; regularizarea diferențelor.	lui financiar-contabil.	prin Ord. M.F. nr.595/1970 (unități economice) și nr. 596/1970 (unități bugetare)	sabilităților ; — înregistrarea la timp a diferențelor stabilite, clarificarea lor în termen și stabilirea răspunderilor
Efectuarea încasărilor și plăților în numerar și alte valori.	— Conducătorul compartimentului financiar-contabil.	— HCM nr. 858/1957	— efectuarea operațiilor pe bază de documente legale, vizate pentru control financiar preventiv ; — înregistrarea corectă în registrul de casă ; — concordanța soldului faptic cu cel scriptic.
Îndeplinirea condițiilor legale privind angajarea gestionarilor, constituirea garanțiilor și reținerea ratelor.	— Conducătorul compartimentului financiar-contabil.	— Legea nr . 22/1969 — Instrucțiunile de aplicare elaborate de org. central ierarhic. — Legea nr. 18/1968 republicată.	— îndeplinirea condițiilor legale de studii și stagiu — dacă are antecedente penale sau a fost impus pentru venituri realizate în mod ilicit ; — dacă are dovadă de la unitatea unde a fost anterior încadrat — constituirea garanțiilor suplimentare și în numerar, precum și reținerea ratelor conform normelor legale. — încheierea contractului privind garanția în numerar și suplimentară ; — reținerea lunară în cuantum legal a garanțiilor
Organizarea pazei locu-			— modul în care se efectuează paza ; — modul de efectuare a controlului de poartă, urmărindu-se dacă la intrarea

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea supusă controlului	Cine execută controlul	Reglementarea legală	Obiectivele mai importante ce se controlează
rilor de depozitare a bunurilor, intrarea și ieșirea acestora.	— Conducătorul compartimentului administrativ.	— HCM nr. 1270/ /1958	și ieșirea autovehiculelor se verifică existența documentelor legale, dacă se face controlul persoanelor la intrare și ieșire.
Obținerea titlurilor executorii, exercitarea căilor de atac, executarea silită a creanțelor	— Șeful oficiului juridic — Conducătorul compartimentului financiar-contabil.	— Codul muncii — Decretul nr. 221/1960 republicat. — HCM nr. 792/ /1960 republicată ;	— întocmirea la termen a formelor necesare, depunerea la timp a documentațiilor cerute de instanțe, emiterea și comunicarea deciziilor de imputare. — înființarea popririlor — activitatea executorilor proprii.
Efectuarea reținerilor în contul pagubelor; transmiterea debitelor la noul loc de muncă.	— Conducătorul compartimentului financiar-contabil	— Codul Muncii — Precizările M.F. nr. 60.394/ 6.II.1970	— reținerea cu regularitate și în cuantum legal a sumelor datorate. — acoperirea pagubelor în gestiuni din garanțiile gestionarilor — comunicarea debitelor foștilor angajați la noul loc de muncă al acestora.
Organizarea evidențelor tehnico-operative, conducerea corectă și la zi a acestora.	— Conducătorii de compartimente.	— Instrucțiunile organului ierarhic superior.	— organizarea corespunzătoare a evidenței tehnic-operative — întocmirea corectă a documentelor și înregistrarea la zi a acestora în evidențe.
Organizarea contabilității și efectuarea corectă și la zi a înregistrărilor contabile, potri-	— Conducătorul compartimentului financiar-contabil	— HCM Nr. 1885/ /1970 — Normele metodologice privind contabilitatea aprobate prin ord. M.F.	— oragnizarea și conducerea evidențelor contabile — respectarea graficului de circulație a documentelor — respectarea normelor de înregistrare

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea supusă controlului	Cine execută controlul	Reglementarea legală	Obiectivele mai importante ce se controlează
vit reglementărilor legale.		nr. 595/1970 și 596/1970. — Planul de conturi. — Reguli de bază	în contabilitate. Înregistrarea cu viză de control financiar preventiv.
Păstrarea, manipularea și folosirea formularelor cu regim special.	— Conducătorul unității — Conducătorul compartimentului financiar-contabil.	— Instrucțiunile aprobate prin HCM nr. 1836/1973	— conducerea evidenței formularelor cu regim special — primirea, păstrarea, manipularea și utilizarea acestora
Exercitarea controlului financiar preventiv	— Conducătorul compartimentului financiar-contabil.	— Legea nr. 9/1974	— modul în care se exercită controlul finaciar preventiv de către angajații împuterniciți cu dreptul de viză — modul de exercitare a controlului financiar preventiv de către compartimentele specializate — servicii —birouri.
Îndeplinirea planului de control de către controlul financiar intern.	— Conducătorul unității	— Legea nr. 5/1970 — HCM nr. 1047/1970	— realizarea sarcinilor în concordanță cu planul de control lunar aprobat.
Îndeplinirea planului de control de către revizorii de gestiune.	— Conducătorul compartimentului financiar-contabil, sau al organizării muncii	— Legea nr. 5/1970 — HCM nr. 1047/1970	— realizarea sarcinilor în concordanță cu planul de control lunar aprobat.

Scanned with OKEN Scanner

2. CONTROLUL FINANCIAR PREVENTIV

2.1. NOȚIUNI — ORGANIZARE. Formă specializată a controlului financiar, controlul preventiv are rolul de a contribui la folosirea cu maximum de eficiență a tuturor resurselor materiale și bănești, la întărirea ordinii în mînuirea și gospodărirea fondurilor și creșterea răspunderii tuturor factorilor de decizie din unitățile socialiste.

Controlul financiar preventiv este un control specializat care implică verificarea și analiza activității economice și financiare a întreprinderilor, organizațiilor economice și instituțiilor, sub aspectul legalității, oportunității și economicității operațiilor, al folosirii raționale a mijloacelor materiale și bănești și al apărării integrității avutului obștesc.

Controlul financiar preventiv este instrumentul specific al acțiunii de preîntîmpinare a deficiențelor, a operațiilor nelegale, nereale și neeconomice, a neregulilor, a imobilizării fondurilor și a păgubirii avutului obștesc.

După modul în care se exercită, controlul financiar preventiv este de regulă, și prin excelență, un control documentar, întrucît operațiile supuse controlului se verifică pe baza documentelor în care au fost consemnate. Ele se prezintă, de regulă, sub forma documentelor primare. Această trăsătură nu are caracter absolut însă, deoarece persoanele care exercită controlul au îndatorirea să se informeze pentru anumite operații și lucrări la fața locului, fiind deci, în același timp și un control faptic.

Controlul financiar preventiv are caracter de control prealabil, fiind un control anticipat, ceea ce îl distinge de celelalte forme de control: ierarhic operativ-curent, control ulterior, control financiar intern. Fiind un control prealabil el este preventiv prin excelență, în totalitatea sa.

În concepția legii, controlul financiar preventiv nu reprezintă o activitate sporadică, intermitentă, care se manifestă prin semnarea sau refuzul de a semna anumite documente, la anumite perioade de timp, ci o acțiune permanentă de verificare, cu caracter continuu care se concretizează prin intervenții curente, practice, chiar din momentul în care unele operații se află în fază de proiect și pînă la consumarea acestora. Astfel această formă de control se exercită pe parcursul operațiilor, spre exemplu : începe din momentul în care se întocmește planul de aprovizionare și se finalizează prin aprobarea plății unor materiale de la furnizori.

Controlul financiar preventiv se organizează în mod unitar pe toate treptele organizatorice ale unităților socialiste. Acest control este organizat :

Scanned with OKEN Scanner

— la ministere, departamente, alte organe centrale, comitete executive ale consiliilor populare ;

— centrale și unități asimilate acestora ;

— întreprinderi de interes republican și local, inclusiv cele de comerț exterior ;

— instituțiile de stat de interes republican și local (pct. 1 din Normele Metodologice elaborate de Curtea Superioară de Control Financiar privind desfășurarea activității de control financiar preventiv).

Din cuprinsul Legii nr. 9/1974,[1] a normelor Metodologice citate, precum și din enumerarea operațiilor și actelor asupra cărora se exercită controlul preventiv, rezultă că acesta nu se organizează în acele subunități, secții etc. în cadrul cărora au loc numai operații de transformare a materiei prime în produse finite, în executări de lucrări sau prestări de servicii. De aceea, în secțiile de producție ale unei întreprinderi (ateliere, puncte sau formații de lucru) nu se va organiza controlul financiar preventiv. În situațiile de mai sus se vor lua măsuri pentru exercitarea cu prioritate a controlului financiar ulterior, la perioade mai scurte, pentru a se asigura astfel integritatea avutului obștesc. Cînd totuși, sub titlu de excepție, în aceste locuri de producție nemijlocită este necesar controlul financiar preventiv, se va putea exercita și de către persoanele care prin natura muncii lor participă la actul sau operația supusă verificării, dar numai în baza aprobării exprese a conducerii unității ierarhic superioare.

Pentru unitățile socialiste de stat, care nu au compartiment financiar-control și nici organe proprii de contabilitate — cum este cazul la școli generale, dispensare, biblioteci, cămine de copii, creșe, cămine culturale etc. — controlul financiar preventiv se organizează și se exercită prin compartimentul financiar-contabil, respectiv prin contabilul șef al unităților socialiste.

Controlul financiar preventiv se poate organiza, la marile unități cu activitate conplexă (centrale importante) sub forma unor compartimente speciale. În mod curent însă, organizarea sa se face prin conferirea acestor atribuții unor persoane care au și alte atribuții.

În cadrul unităților socialiste de stat controlul financiar preventiv se organizează de către conducerea acestora în baza unor ordine sau decizii.

Trebuie arătat că în cazul constituirii serviciilor sau birourilor, se au în vedere, printre altele, următorele elemente : volumul, complexitatea și diversitatea operațiilor supuse controlului financiar preventiv, numărul persoanelor încadrate în unitate și mărimea fondului ei de retribuire, gradul de mecanizare al întocmirii și prelucrării do-

1 Buletinul oficial partea I-a nr. 53 din 5 aprilie 1974.

Scanned with OKEN Scanner

cumentelor, amplasarea teritorială a compartimenelor în care se întocmesc documentele etc.

La elaborarea proiectului ordinului sau deciziei trebuie să participe efectiv toate compartimentele care au legătură cu controlul financiar preventiv, specialişti, precum şi cadre din conducerea unităţii.

Ordinele sau deciziile de organizare a controlului financiar preventiv vor cuprinde în principal următoarele :

— numele şi prenumele conducătorului compartimentului cu atribuţii financiar-contabile, care exercită de drept controlul financiar preventiv, precum şi numele şi prenumele persoanei care îl înlocuieşte pe perioada cît acesta lipseşte din unitate ;

— numele şi prenumele persoanelor care sînt împuternicite să exercite controlul finaciar preventiv, funcţia acestora precum şi operaţiile şi documentele repartizate lor spre verificare ;

— numele şi prenumele conducătorilor compartimentelor de specialitate sau înlocuitorilor acestora, care semnează documentele ce se prezintă la controlul financiar preventiv ;

— obiectivele ce trebuie urmărite în cadrul exercitării controlului pentru fiecare operaţie şi categorie de documente în parte şi elementele din cuprinsul documentelor ce se întocmesc şi se prelucrează cu ajutorul mijloacelor mecanizate sau automatizate asupra cărora urmează să se exercite controlul financiar preventiv ;

— termenele maxime, diferenţiate pe operaţii, în cadrul cărora urmează a se efectua verificarea şi a se acorda viza de control financiar preventiv. Termenele de verificare şi acordare a vizei de către persoanele care exercită controlul financiar preventiv vor fi stabilite astfel încît să se asigure atît efectuarea operaţiilor în cel mai scurt timp, cît şi exercitarea acestui control în mod aprofundat.

Ordinul sau decizia trebuie să cuprindă precizarea că documentele care conţin operaţii supuse controlului financiar preventiv nu pot fi aprobate şi executate dacă în prealabil nu s-a efectuat acest control asupra lor. Documentele care cuprind operaţii supuse controlului financiar preventiv pentru care nu s-a acordat viza de către persoanele împuternicite de a exercita acest control şi nu s-a dat aprobarea efectuării lor de către organele competente, nu vor fi înregistrate în contabilitate, ci vor fi evidenţiate distinct.

Organizarea controlului financiar preventiv în cadrul unităţilor socialiste de stat nu constituie însă numai o atribuţie şi obligaţie a conducătorului acestora, ci reprezintă în acelaşi timp şi o obligaţie expresă a contabilului şef (art. 3 alin. 3 din Legea nr. 9/1974 şi pct. 14 din Norme), cît şi a organelor de conducere colectivă (pct. 16 din

Scanned with OKEN Scanner

Norme). Astfel, la dezbaterea activității de control financiar preventiv în cadrul organului de conducere colectivă al unității socialiste se va avea în vedere, în principal, în ce măsură controlul financiar preventiv a constituit un instrument al conducerii în luarea deciziilor, în cunoașterea și urmărirea permanentă a modului de gospodărire a bunurilor materiale și bănești, în identificarea și mobilizarea rezervelor, în prevenirea, descoperirea și recuperarea pagubelor materiale, precum și în tragerea la răspundere a celor vinovați pentru încălcarea dispozițiilor legale. De asemenea, se vor analiza cazurile concrete de refuz al vizei de control financiar preventiv asupra documentelor, modul de soluționare a acestora, cauzele și consecințele economico-financiare, precum și măsurile ce au fost luate pentru prevenirea lor în viitor.

Totodată, vor fi prezentate cazurile de efectuare a unor operații care nu au fost legale, necesare, oportune sau economicoase, reflectate în indicatorii economico-financiari negativi ca : cheltuieli neeconomicoase reprezentînd pierderi din rebuturi, penalități pentru nerespectarea disciplinei contractuale, locații, contrastalii, dobînzi penalizatoare plătite la împrumuturi restante, imobilizări în stocuri supranormative, debitori, pagube materiale, depășirea necorespunzătoare a fondului de retribuire, depășirea cheltuielilor bugetare etc., produse din vina conducătorilor compartimentelor de specialitate. Cu ocazia acestor analize vor fi stabilite și măsuri concrete atît pentru îmbunătățirea organizării și exercitării controlului financiar preventiv în condițiile legii, cît și pentru tragerea la răspundere a celor care au încălcat normele legale, măsuri care să facă posibile eliminarea neajunsurilor existente și preîntîmpinarea producerii lor în viitor.

2. 2. **PERSOANE ABILITATE SĂ EXERCITE CONTROLUL FINANCIAR PREVENTIV.** În unitățile socialiste de stat controlul financiar preventiv se exercită de către trei categorii de persoane și anume :

— de către conducătorul compartimentului cu atribuții financiar-contabile sau de către contabilul șef (art. 12 alin. 1 din Legea nr. 9/1974) ;

— înlocuitorii acestora, pe perioada cît titularii lipsesc din unitate. Desigur prin „lipsa din unitate" actul normativ nu a înțeles acele absențe sporadice sau întîmplătoare (ședințe de lucru, deplasări scurte pentru efectuarea controlului etc.), ci lipsurile de la serviciu cu caracter de durată (concedii de odihnă, de studii, incapacitate de muncă etc.). Aceasta rezultă din faptul că în Normele Metodologice sus citate se face referire la o perioadă de timp (capitolul I, pct. 2) ;

— persoane împuternicite. Conducătorul unității are dreptul să aprobe, la propunerea conducătorului compartimentului financiar-con-

Scanned with OKEN Scanner

tabil (director economic, contabil șef), ca exercitarea controlului financiar preventiv să se facă și de alte persoane din cadrul unității. Cei în cauză trebuie să aibă atribuții de natură financiar-contabilă, să fie buni cunoscători ai activității economice din unitate. Pct. 3 lit. a din Normele Metodologice prevede că exercitarea prin împuternicire a controlului financiar preventiv se va face printr-un număr cît mai redus de persoane. În astfel de cazuri, operațiile vor fi repartizate pe persoane, în scopul specializării acestora și deci al exercitării cît mai competente a controlului. Este recomandabil ca (așa cum menționează pct. 7 din Norme) anumite operațiuni să fie repartizate ca sarcină exclusivă a conducătorului compartimentului financiar-contabil. Astfel, trecerea pe costuri a pierderilor care nu s-au produs cu vinovăție, repartizarea pe unități subordonate și pe activități a fondurilor aprobate și a creditelor bugetare deschise, virările de credite bugetare și deblocarea unor sume din creditele bugetare neconsumate, sînt operațiuni rezervate exclusiv vizei conducătorului compartimentului financiar contabil sau înlocuitorului acestuia.

Persoanele împuternicite vor exercita controlul preventiv fie ca o atribuție în plus pe lîngă celelalte îndatoriri de serviciu, fie ca o sarcină exclusivă, în funcție de modul de organizare al controlului în respectiva unitate.

Delegarea exercitării controlului financiar preventiv altor persoane — adică exercitarea controlului de persoane împuternicite — este considerată în concepția legii, ca o modalitate excepțională, impusă de volumul și complexitatea operațiilor unității respective. În asemenea cazuri, se vor avea în vedere și unele elemente ca : diversitatea operațiilor, gradul de întocmire și prelucrare automatizată a datelor, amplasarea teritorială a compartimentelor în care se întocmesc documentele ce trebuie supuse controlului preventiv.

În aplicarea prevederilor legii, conducătorii unităților socialiste sînt obligați să ia măsuri pentru instruirea temeinică și permanentă a celor care exercită controlul financiar preventiv, atrăgînd în această acțiune de instruire persoane cu funcții de răspundere din cadrul unității, care au o experiență îndelungată în activități economico-financiare și juridice.

Constituirea unor eventuale servicii sau birouri de control financiar preventiv, se face tot pe baza deciziei dată de conducătorul unității, fiind indicat să cuprindă aceleași precizări și date. Organizarea controlului financiar preventiv prin servicii și birouri specializate, nu degrevează pe conducătorul compartimentului financiar-contabil de sarcinile ce-i revin în legătură cu îndrumarea și verificarea serviciului sau biroului și punerea la dispoziția acestuia a legislației necesare în vederea exercitării controlului financiar preventiv în cele mai bune

Scanned with OKEN Scanner

condiţiuni. La rîndul lor, conducătorii organizaţiilor socialiste sînt obligaţi să asigure încadrarea serviciilor sau birourilor de control financiar preventiv, cu cadre de specialitate — economică, tehnică sau juridică — avînd o pregătire profesională şi comportare corespunzătoare.

● **Condiţiile personale ce trebuiesc îndeplinite de cei care exercită controlul preventiv.** Persoanele din cadrul unităţilor socialiste care exercită controlul financiar preventiv trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiţii cu caracter personal :

— să aibă pregătire profesională corespunzătoare şi experienţă în activitatea financiar-contabilă ;

— să corespundă din punct de vedere profesional, al cinstei şi corectitudinii ;

— să nu fi fost condamnate, chiar dacă au fost graţiate, pentru săvîrşirea vreuneia dintre infracţiunile prevăzute de lege ; în cazul în care persoanele au fost reabilitate, se recomandă ca acestora să nu li se încredinţeze sarcina de a exercita controlul financiar preventiv decît numai în urma consultării prealabile a organului de conducere colectivă al unităţii respective ;

— să nu fi fost obligate la plata sau trecerea în proprietatea statului a unor bunuri dobîndite ilicit, potrivit dispoziţiilor legale în vigoare.

● **Persoanele care nu pot exercita controlul financiar preventiv.** Legea cunoaşte două feluri de interdicţii : unele legate de calităţile personale şi altele impuse de natura atribuţiilor celor în cauză. Astfel, aşa cum s-a arătat, nu pot exercita controlul financiar preventiv persoanele care nu au o pregătire corespunzătoare şi experienţă, cele care au suferit anumite condamnări sau au fost obligate la plată sau trecerea în proprietatea statului a unor bunuri dobîndite ilicit. Interdicţia acestora este generată de lipsa anumitor calităţi personale.

În afara acestor prohibiţii, legea mai interzice efectuarea controlului financiar preventiv şi de către acele persoane care au participat la actul sau operaţia supusă controlului financiar preventiv sau la înregistrarea acestuia în contabilitate (pct. 4 din Norme şi art. 10 alin. 1 din Lege). Interdicţia este justificată avînd în vedere că una şi aceeaşi persoană nu poate participa la întocmirea unui act sau la efectuarea unei operaţiuni şi în acelaşi timp să exercite controlul financiar asupra acestora sau să le poată înregistra în contabilitate. Dacă totuşi, prin excepţie, o asemenea viză de control preventiv a fost dată, ea este considerată total nulă, nu produce nici un efect, iar actul sau operaţiunea respectivă va trebui supusă controlului financiar preventiv unei persoane abilitate. În cazul cînd operaţia sau actul în cauză au avut consecinţe păgubitoare, persoana vinovată va fi obligată a le repara.

Scanned with OKEN Scanner

● **Obligațiile persoanelor care exercită controlul preventiv.** Îndatoririle acestor persoane sînt fie legate direct și nemijlocit de exercitarea propriuzisă a controlului, fie ulterioare acestei operațiuni.

În exercitarea controlului financiar preventiv, persoanele abilitate sînt obligate a analiza temeinic legalitatea, necesitatea, oportunitatea și economicitatea operației sau actului supus controlului.

Ele trebuie să intervină operativ și în mod hotărît pentru a opri actul sau operația necorespunzătoare spre a evita astfel, înainte de a se produce, efectele lor negative (art. 3 din Lege). În asemenea cazuri au obligația să nu vizeze pentru control financiar preventiv documentele care conțin operații ce nu sînt legale, necesare, oportune și economicoase.

În afara acestor obligații curente, legate de exercitarea uzuală, zi de zi a controlului financiar preventiv, persoanele abilitate a-l efectua au și o serie de îndatoriri ulterioare, cu caracter mai general, spre a asigura pe viitor o mai bună gospodărire a mijloacelor materiale încredințate unităților. În concretizarea îndatoririi de ordin principal stabilită prin art. 3 din Legea nr. 9/1974 de a identifica factorii și cauzele ce generează neajunsuri și a găsi căile pentru evitarea acestora, pct. 11 din Normele Metodologice susmenționate, obligă persoanele împuternicite cu exercitarea controlului financiar preventiv să informeze pe conducătorul compartimentului financiar contabil (contabilul șef) despre deficiențele privind întocmirea și prezentarea documentelor la control de către diferitele sectoare din unitate (de exemplu : operații fără bază legală, calcule greșite, prețuri nelegale, lipsă de documentații, solicitări exagerate de fonduri, circulația defectuoasă a documentelor). La rîndul său, conducătorul compartimentului cu atribuții financiar-contabile, respectiv contabilul șef, are obligația de a identifica cauzele producerii deficiențelor și de a informa conducerea unității socialiste despre aceste aspecte, propunînd măsuri pentru evitarea lor și pentru sancționarea celor vinovați, potrivit normelor legale.

Conducătorul compartimentului cu atribuții financiar-contabile, în baza prevederilor art. 37 din Legea nr. 9/1974, atunci cînd constată că se întocmesc și se prezintă la controlul financiar preventiv documente în care sînt consemnate operații fără bază legală, are datoria de a lua sau a propune măsuri de sancționare, conform legii.

2. 3. OPERAȚIUNILE ȘI DOCUMENTELE CARE SE SUPUN CONTROLULUI FINANCIAR PREVENTIV. În baza art. 14 din Legea nr. 9/1974, se supun în mod obligatoriu controlului financiar preventiv la întreprinderi, centrale, instituții de stat, ministere, alte organe centrale de stat și la comitetele executive ale consiliilor populare operați-

Scanned with OKEN Scanner

unile și actele mai jos enumerate, asupra cărora vom stărui, unde este cazul.

Încheierea contractelor și comenzilor interne pentru aprovizionare și desfacere, a contractelor de comerț exterior, precum și a contractelor de executări de lucrări și prestări de servicii. Legea actuală se referă la **încheierea** comenzilor interne, fiind însă evident că operația avută în vedere este **emiterea și acceptarea** acestora, deoarece încheierea este un act juridic la care participă două persoane (fizice sau juridice) ; aceasta, cu atît mai mult în cazul de față, cînd comanda poate fi încheiată prin executare de către unitatea parteneră. Sub acest aspect reținem că formularea din Legea actuală este mai corespunzătoare decît redactarea cuprinsă în anexa 1 a H.C.M. nr. 1047/1970. Norma cuprinsă în art. 14 lit. a din Legea nr. 9/1974, care se referă la încheierea contractelor pentru aprovizionare și desfacere, de executare de lucrări și prestări de servicii, trebuie corelată cu dispozițiile din Legea nr. 71/1969 (republicată) privind contractele economice. Astfel, încheierea unui contract economic devine obligatorie și se consideră efectuată — chiar față de opoziția unei părți — atunci cînd prin decizia comună a organelor superioare competente se soluționează, în baza prevederilor art. 10 din Legea nr. 71/1969, obiecțiunile precontractuale intervenite între unitățile subordonate. De asemenea, față de obligativitatea actelor de planificare (repartiții, extrase de balanță etc.) unitățile nu pot refuza de a intra în raporturi contractuale în condițiile stabilite de către organele competente, și prin consecință, viza de control financiar preventiv este necesar să fie acordată spre a pune în concordanță contractul cu actul de planificare. Mai mult, socotim că un contract economic chiar refuzat la viză va trebui să fie executat, deoarece în caz contrar, unitatea în cauză se expune la plata de daune și penalități, sume ce sînt imputabile. Asemenea situații, cu totul rare, pot însă interveni cu ocazia restructurării producției și trebuie analizate cu un deosebit simț de răspundere. Prevederea pe care o analizăm se referă numai la încheierea contractelor. Pentru similitudine de situații și de rațiune se vor supune controlului financiar preventiv și modificările de contracte economice precum și eventualele încetări ale acestora prin acordul părților. Operația pe care o are în vedere legiuitorul nu trebuie privită numai din unghiul de vedere al unității beneficiare, ci și al aceleia furnizoare și, prin consecință, vor trebui supuse controlului financiar preventiv și confirmările de comandă, deoarece și în acest mod se nasc obligații și drepturi patrimoniale pentru respectiva unitate. De asemenea, executările de comandă reprezentînd o dislocare de bunuri din patrimoniul unității furnizoare, vor trebui supuse controlului financiar preventiv.

Scanned with OKEN Scanner

În continuare arătăm operațiile și documentele ce se supun controlului financiar preventiv : contract, act adițional la contract, comandă de aprovizionare cu materii prime, materiale, obiecte de inventar și materiale de protecție, utilaje, etc. necesare producției, investițiilor reparaților capitale sau altor activități ; contract, comandă pentru executări de lucrări, prestări de servicii și prelucrări la terți ; contract de desfacere a produselor și act adițional la contract ; contract economic, pentru export pe bază de comision, contract economic pe bază de rabat comercial, cerere (comandă) de transport pe parcurs extern ; referat justificativ de contract, instrucțiuni de contractare în străinătate (cînd este cazul) ; contract extern și documentația de aprobare pentru aprovizionarea din import, pentru producție, investiții, etc. ; fișă tehnică pentru aprovizionarea din import pentru producție, investiții etc. ; contract extern și documentația de aprobare pentru export produse (cînd este cazul).

Încasările reprezentînd contravaloarea produselor livrate, serviciilor prestate și lucrărilor executate și a altor drepturi ale unității față de persoane fizice sau juridice, în afara unor încasări de la populație pentru care ministerele și celelalte organe centrale de stat vor stabili ca acestea să fie supuse controlului ulterior. Sînt supuse controlului financiar preventiv în această materie următoarele operații :

— factura pentru livrări de produse și mărfuri, executări de lucrări, sau prestării de servicii ; factura pentru vînzări de materii și materiale din stocuri supranormative, disponibile sau fără mișcare și mișcare lentă, ambalaje restituite furnizorilor etc. ; decontul de încasare a diferențelor de subvenționat precum și a diferențelor din reevaluarea prețurilor și tarifelor ; talon — situația de plată pentru lucrări de proiectare și construcții-montaj executate ; dispoziție de încasare prin virament, pentru încasări pe bază de extrase de cont sau alte documente (privind încasări din vînzarea produselor, materialelor, rebuturi, penalizări etc.) ; dispoziție de încasare în numerar pentru încasări din vînzarea produselor, materiale, prestări de servicii, cheltuieli transport vagon comun, avansuri necheltuite ; dispoziții de încasare prin virament pentru încasări pe bază de extrase de cont sau alte documente (privind încasări din vînzarea produselor, materialelor, penalizări etc.).

Operațiile, care potrivit art. 14 lit. b din lege, nu se supun controlului financiar preventiv se referă în principal la încasarea contravalorii livrărilor de apă, gaze și energie electrică, la vînzarea mărfurilor cu amănuntul, la prestările de servicii și altele de acest fel, care vor fi stabilite de ministere și celelalte organe centrale de stat. Pentru astfel de operații, ministerele și celelalte organe centrale de stat vor lua măsuri ca acestea să fie supuse controlului financiar ulterior.

Scanned with OKEN Scanner

Plata în lei și valută privind aprovizionarea tehnico-materială, executarea de lucrări și prestări de servicii (art. 14 lit. c din lege). Desigur că prevederea se referă la decontările ce sînt supuse acordului unității. Sînt deci excluse decontările în baza titlurilor executorii arbitrale reprezentînd obligații de plată a produselor, a serviciilor sau executărilor de lucrări. De asemenea, penalitățile acordate de organele arbitrale sau solicitate prin dispoziție de încasare, în condițiile Legii, nu pot fi refuzate. Tot astfel, nu poate fi refuzată la viza de control financiar preventiv plata produselor ridicate de către delegatul unității, chiar dacă în situația dată se constată o anumită neregulă. Toate deficiențele vor fi rezolvate în interiorul unității în cauză. Sînt supuse controlului, în acest domeniu, următoarele documente și operațiuni : factură, bon, decont privind aprovizionarea cu materii, materiale, piese de schimb, ambalaje, obiecte de inventar, echipament de protecție etc., pentru producție, reparații, investiții, prestări de servicii, executări lucrări, rebuturi etc.; dispoziție de plată-încasare pentru plata c/val. aprovizionărilor cu materii, materiale, piese de schimb, ambalaje, obiecte de inventar, echipamente protecție etc. pentru producție, reparații, investiții, prestări de servicii, executări lucrări etc. ; dispoziție de plată-încasare pentru lichidarea soldurilor creditoare rezultate dn alte operațiuni pentru care se cere plata (rebuturi, plăți duble, penalități etc.); cecul de decontare din carnet cu limită de sumă și fără limită de sumă, pentru plata aprovizionărilor cu materii, materiale, piese de schimb, ambalaje, obiecte de inventar, echipament de protecție etc. pentru producție, reparații, investiții, prestări de servicii, executări de lucrări ; ordinul de transfer în valută pentru plata mărfurilor importate, lucrări executate sau servicii prestate ; cererea de amînare sau refuz total ori parțial de plată a documentelor introduse de furnizorii interni sau externi, precum și dispoziția de revenire la amînările sau refuzurile de plată; cererea de deschidere de acreditive sau scrisori de garanție, prelungiri și modificări sau anulări a unor clauze prevăzute în acreditive, precum și menținerea sau ridicarea rezervelor formulate de banca finanțatoare pentru operațiile de import contractate în aceste condiții de plată ; note, referate, deconturi pentru deplasări în străinătate ; dispoziție de plată a indemnizațiilor pentru persoanele trimise la specializare, studii și schimb de experiență în străinătate ; note referate, facturi și diverse acte de cheltuieli pentru organizarea sau participarea la tîrguri și expoziții, acțiuni protocolare, alte deplasări etc.; deconturi pentru transporturi și expediții internaționale prezentate de Romtrans, Tarom, UTIA, Navrom, Navlomar etc.

Plata sumelor pentru munca prestată și a altor drepturi cuvenite persoanelor încadrate în muncă, cu respectarea normelor legale, pre-

Scanned with OKEN Scanner

cum şi încadrarea în indicatorii planului de muncă şi retribuţie, cu respectarea normelor unitare de structură.

În acest sector de activitate sînt supuse controlului financiar preventiv următoarele operaţiuni şi acte ; contract individual de muncă. fişă de angajare pentru personalul tehnic, economic, de altă specialitate şi administrativ ; listele de avans chenzinal ; statele de retribuţie'; lista de indemnizaţii pentru concedii de odihnă ; lista de plata ajutoarelor materiale ; Statul de pensii ; Declaraţia pentru eliberarea retribuţiei ; Cecurile de numerar ; ordin de deplasare, detaşare ; referat de avans ; decont de cheltuieli; Documentul de plată a recompenselor pentru invenţii, inovaţii şi raţionalizări ; documentul pentru plata drepturilor băneşti neridicate.

Solicitările de credite bancare şi cererile pentru deschiderea finanţării şi decontarea investiţiilor. Sînt supuse controlului cererea de creditare bancară, cererea de admitere a finanţării şi contractul de împrumut.

Trecerea pe seama cheltuielilor sau a rezultatelor financiare, ori pe seama unor fonduri, potrivit dispoziţiilor legale, a pierderilor, a daunelor produse de calamităţi ori a altor daune aduse unităţilor socialiste, care nu s-au produs cu vinovăţie. La această prevedere facem unele observaţii şi precizări, arătînd că exercitarea controlului financiar preventiv asupra operaţiei de trecere pe costuri a unor pagube nu produce efecte prin ea însăşi. Această cerinţă legală are caracter prealabil şi constituie o etapă pregătitoare şi obligatorie, dar nu suficientă, deoarece aprobarea se dă de către organul competent, potrivit prevederilor HCM nr. 1885/1970. Drept urmare, documentul care cuprinde o asemenea operaţie nu va fi înregistrat în evidenţa contabilă fără a exista şi aprobarea organului competent. În cazul în care o asemenea aprobare există, şi acordul contabilului şef cu privire la efectuarea acestei operaţiuni a avut loc în cadrul unei şedinţe a organului de conducere colectivă din unitate, iar operaţiunea respectivă este nelegală şi produce prejudicii unităţii, va atrage răspunderea materială a tuturor membrilor prezenţi din organul de conducere colectivă. Recuperarea urmează a se face nu proporţional cu retribuţia membrilor, ci în funcţie de gradul de participare a fiecăruia la producerea pagubei, fiind evident că fapta contabilului şef a avut repercusiuni mai mari asupra patrimoniului socialist decît fapta celorlalţi[1]. Sînt supuse controlului următoarele documente ; referatul, procesul verbal etc. privind lipsurile în gestiune, deteriorări, degradări de lucruri, pierderi din întreruperi, din rebuturi, calamităţi, amenzi, penalităţi, locaţii, taxe de magazinaj etc.

[1] Buletinul Oficial Partea I-a nr. 53 din 5 aprilie 1974.

Scanned with OKEN Scanner

Angajarea și efectuarea plăților din creditele bugetare aprobate, precum și din orice alte mijloace legal constituite la dispoziția unității.

Sînt supuse controlului : nota sau referatul privind constituirea fondului pentru invenții, inovații, și raționalizări ; fondului de premiere din beneficii ; fondului pentru modernzarea producției și executarea de reparații capitale neplanificate etc. ; notă sau referat privnid constituirea fondului pentru introducerea tehnicii noi ; dispoziția de plată pentru virarea amortizărilor, beneficiilor, impozitelor pe circulația mărfurilor și impozitul de regularizare ; dispoziția de plată în numerar sau pentru virarea impozitului pe retribuție, a contribuției de asigurări sociale, a sumelor reținute pe statele de retribuție și pensii etc.

Repartizarea pe unități subordonate și pe activități a fondurilor aprobate prin bugetul de stat și a creditelor bugetare deschise.

Virările de credite bugetare. Sînt supuse controlului: referatul pentru virările de credite de la un capitol la altul al clasificării bugetare, de la un subcapitol la altul din cadrul aceluiași capitol.

Deblocarea unor sume din creditele bugetare rămase neconsumate la finele trimestrelor I, II și III.

Stabilirea, potrivit dispozițiilor legale, a nivelului prețurilor și tarifelor propuse prin documentații.

Sînt supuse controlului financiar preventiv : solicitările pentru deschiderea de credite.

- **Transferurile de fonduri fixe.**

Toate prevederile art. 14 din Legea nr. 9/1974 trebuie corelate, coroborate cu alte dispoziții din actele normative în vigoare și interpretate în mod corespunzător spre a nu produce consecințe negative în activitatea unităților socialiste.

2.4. **PREZENTAREA DOCUMENTELOR — REFUZUL DE ACORDAREA VIZEI.** Documentele privind operațiile din care derivă drepturi sau obligații patrimoniale ce se prezintă la controlul financiar preventiv, vor fi însoțite de actele justificative corespunzătoare ce vor fi semnate în prealabil de către conducătorul compartimentului de specialitate în care urmează să se efectueze operația respectivă.

În cazul în care dispozțiile legale prevăd avizarea operațiilor de către jurisconsult, documentele respective vor fi supuse controlului financiar preventiv împreună cu avizul acestuia.

Organele însărcinate cu exercitarea controlului financiar preventiv vor solicita juristconsultului avizul ori referatul acestuia ori de cîte ori consideră că necesitățile o impun.

Pentru operațiile care se supun controlului financiar preventiv potrivit legii, compartimentele de specialitate din cadrul unităților socialiste sînt obligate ca, în documentele pe care le prezintă la viza

Scanned with OKEN Scanner

de control, să cuprindă elementele necesare din care să rezulte legalitatea, necesitatea, oportunitatea și economicitatea lor.

● **Acordarea vizei. Efecte.** Personale abilitate a exercita controlul financiar preventiv sînt datoare a analiza în mod temeinic fenomenul economic-material exprimat în documentul supus controlului sub aspectul legalității, oportunității, economicității și realității acestuia.

Acordarea vizei de control financiar preventiv nu reprezintă o operație unică și singulară care, începe și se consumă chiar pe momentul efectuării sale. Așa cum prevede art. 6 din Legea nr. 9/1974 controlul financiar preventiv presupune atît verificarea operațiilor cît și vizarea documentelor în care sînt consemnate. Prin consecință, acordarea vizei implică o analiză prealabilă a fenomenului economic (a operației în sine) precum și semnarea propriu-zisă a documentului în care este exprimată operația patrimonială respectivă. Într-adevăr, persoanelor care exercită controlul financiar preventiv le revine sarcina de a se documenta temeinic asupra operațiilor, consultîndu-se cu cadrele de specialitate și informîndu-se și în alte compartimente. Atunci cînd nevoile o cer, aceștia se vor deplasa chiar la fața locului pentru stabilirea situației reale.

Viza de control financiar preventiv se dă prin înscrierea pe documentul respectiv a mențiunii „control financiar preventiv" sub semnătura celui care a efectuat acest control și cu precizarea datei.

Semnarea documentelor de către conducătorii compartimentelor cu atribuții financiar-contabile, respectiv de către contabilii șefi în calitatea funcției pe care o dețin, confirmă că s-a exercitat și controlul financiar preventiv, dacă prin ordinul sau decizia dată s-a stabilit că exercită acest control pentru operațiile respective.

Prin acordarea vizei de control financiar preventiv se declanșează o serie numeroasă de efecte din care enumerăm :

— operația respectivă poate fi angajată, în cazul cînd controlul a fost exercitat în faza de angajare a acesteia, sau poate fi executată, în situația în care viza de control a fost acordată pentru efectuare ;

— unitatea intră în raporturi economice și juridice cu alte persoane fizice ori unități socialiste, dat fiind că operația supusă controlului avînd caracter patrimonial, presupune dislocarea unor valori între două patrimonii ;

— documentele vizate vor fi înregistrate în contabilitatea unității ;

— persoanele care întocmesc sau care participă la întocmirea documentelor pentru operațiile ce se supun controlului financiar preventiv, precum și cele care acordă această viză, își angajează propria lor răspundere pentru legalitatea, necesitatea, oportunitatea, economicitatea și realitatea acestora. Vinovăția acestor persoane este concurentă, culpa unora neexcluzînd-o pe a celorlalți.

Scanned with OKEN Scanner

2.5. **REFUZUL DE VIZĂ — REGLEMENTARE.** Refuzul de viză se dă motivat, în scris, iar documentul nu se semnează de cel abilitat cu exercitarea acestui control.

Socotim că refuzul vizării documentelor pentru control financiar preventiv trebuie dat după o consultare prealabilă cu persoanele competente și dacă este cazul se poate cere și avizul jurisconsultului din unitate.

În cazul în care persoanele competente a exercita controlul financiar refuză viza, fie în faza de angajare, fie în momentul executării operației (în momentul plății), pentru motive ce le consideră întemeiate și legale, legea prevede o procedură specială prin care se urmărește concomitent, pe de o parte, integritatea patrimonială a unității, iar pe de alta, grija de a nu crea obstacole sau dificultăți în activitatea acesteia.

Se pot distinge mai multe situații.

În cazul în care s-a refuzat viza de control financiar preventiv în faza de angajare sau de plată de către persoane împuternicite, încadrate în subordinea contabilului șef, acestea sînt obligate — la cererea conducătorului compartimentului de specialitate care a întocmit actul sau în care are loc operația — să prezinte întreaga lucrare conducătorului compartimentului financiar-contabil care decide. Acesta poate acorda viza de control pe propria sa răspundere și drept consecință operația se angajează sau se execută, după caz.

Atunci cînd față de refuzul de viză al contabilului șef, conducătorul compartimentului de specialitate susține în continuare efectuarea operațiilor refuzate la viză, contabilul șef are obligația să sesizeze în scris pe conducătorul unității cu care urmează să analizeze aceste cazuri.

În situația în care conducătorul compartimentului financiar-contabil sau în lipsa acestuia, înlocuitorul său, refuză acordarea vizei de control financiar preventiv în faza de angajare sau de plată, după caz, conducătorul unității poate dispune în scris, pe proprie răspundere, efectuarea operației în cauză. În conformitate cu art. 17 din Legea nr. 9/1974, în aceste cazuri se va proceda astfel :

— cînd refuzul se dă în faza de angajare a operației, conducătorul compartimentului cu atribuții financiar-contabile, respectiv contabilul șef, este obligat să încunoștințeze în termen de 2 zile, în scris:

— pe conducătorul organului superior și inspecțiile teritoriale financiare de stat ale Ministerului Finanțelor, dacă refuzul s-a produs la întreprinderi, centrale, comitete executive ale consiliilor populare, cu excepția celor județene sau al municipiului București. sau la instituții de stat, altele decît organele centrale de stat. Conducătorul organului ierarhic superior, pe baza sesizărilor primite, are obligația

Scanned with OKEN Scanner

ca în cel mult 15 zile să cerceteze cele semnalate și să ia măsurile prevăzute de dispozițiile legale, încunoștințînd despre aceasta organele Ministerului Finanțelor ;

— cînd refuzul se dă în faza de plată, documentele se depun la unitatea bancară ori la compartimentul care execută operația, semnate de către conducătorul unității în cauză și cu mențiunea refuzului de viză. În aceste situații, conducătorul compartimentului cu atribuții financiar-contabile, respectiv contabilul șef, este obligat să încunoștințeze în termen de 2 zile, în scris, organele prevăzute mai sus, după caz. Unitățile bancare vor onora documentele respective de plată după efectuarea verificărilor ce le revin ca sarcină potrivit normelor legale.

Refuzul de viză declanșează o serie de efecte pe care le enunțăm :

— operația supusă controlului nu se mai execută ;

— documentele care cuprind operații supuse controlului financiar preventiv pentru care nu s-a acordat viza de către persoanele abilitate de a exercita acest control și nu s-a dat aprobarea efectuării de către organele competente, nu vor fi înregistrate în contabilitate. Ele vor fi evidențiate distinct astfel :

— cele care nu au dat naștere la operațiuni patrimoniale vor fi păstrate într-o cartotecă distinctă la compartimentul care le-a emis ;

— cele care au dat naștere unor operațiuni patrimoniale, prin încălcarea legii, vor fi evidențiate distinct în conturi de ordine și evidență. Pînă la clarificarea situației lor, contabilul șef, va asigura urmărirea cazurilor de refuz al vizei de control financiar preventiv, cu precizarea naturii operațiilor, valorii și modului lor de soluționare. Aceste date vor fi folosite și la analiza activității de control financiar preventiv în cadrul organelor de conducere colectivă ;

— la dezbaterea activității de control financiar preventiv în cadrul organului de conducere colectivă se vor analiza cazurile concrete de refuz al vizei de control financiar preventiv al documentelor, modul de soluționare a acestora, cauzele și consecințele economico-financiare, precum și măsurile ce au fost luate pentru prevenirea lor în viitor ;

— totodată, vor fi prezentate cazurile de efectuare a uror operații care nu au fost legale, necesare, oportune sau economicoase, reflectate în indicatorii economico-financiari negativi ca : cheltuieli neeconomicoase reprezentînd pierderi din rebuturi, penalități pentru nerespectarea disciplinei contractuale, locații, contrastalii, dobînzi penalizatoare plăți la împrumuturi restante, imobilizări în stocuri supranormative, debitori, pagube materiale, depășirea necorespunzătoare a fondului de retribuire, depășirea cheltuielilor bugetare etc., produse din vina conducătorilor compartimentelor de specialitate ;

Scanned with OKEN Scanner

— cu ocazia acestor analize vor fi stabilite măsuri concrete atît pentru îmbunătățirea organizării și exercitării controlului financiar preventiv în condițiile legii, cît și pentru tragerea la răspundere a celor care au încălcat normele legale, măsuri care să facă posibile eliminarea neajunsurilor existente și preîntîmpinarea producerii lor în viitor ;

— în situația în care s-a acordat viza de control financiar preventiv în faza de angajare a operației și drept urmare unitatea a emis o comandă sau a încheiat un contract iar ulterior, din cauza unor evenimente neprevizibile dar posibile, persoana competentă refuză a da viză pentru efectuarea plății, unitatea va fi totuși datoare să suporte consecințele actelor încheiate cu alte unități, adică să primească prestațiile la care are dreptul și să-și execute obligațiile ce decurg din raportul contractual respectiv.

● **Operații care nu se supun controlului financiar preventiv.** Operațiile privind mișcarea valorilor materiale în cadrul unității socialiste se fac pe propria răspundere a șefilor compartimentelor sau a înlocuitorilor acestora, în care au loc operațiile respective. Prin semnarea documentelor pentru aceste operații, șefii compartimentelor sau înlocuitorii lor confirmă legalitatea, necesitatea, realitatea și economicitatea lor. Astfel de operații cum sînt : transferurile de fonduri fixe sau obiecte de inventar în cadrul aceleiași unități (între secții, ateliere, șantiere fără personalitate juridică etc.), eliberările de materii și materiale din magazii și depozite necesare procesului de producție sau altor activități, consumurile de materii sau materiale în vederea obținerii produsului finit etc. nu se supun controlului financiar preventiv.

Aceste operații se fac pe răspunderea celor care dispun efectuarea lor, deoarece, prin semnarea documentelor (care le evidențiază), ei confirmă legalitatea, oportunitatea, necesitatea și economicitatea lor.

Conducătorii compartimentelor financiar-contabile, respectiv contabilii șefi, au dreptul să verifice de la caz la caz operațiile ce au fost efectuate. Această verificare se face pe calea controlului ierarhic operativ-curent și prin control ulterior.

CAPITOLUL X

CONTROLUL FINANCIAR INTERN

Controlul financiar intern este instrumentul specific de urmărire a întregului proces de utilizare a mijloacelor materiale și bănești, în toate fazele de producție și circulație, exercitat de către organe financiare specializate. Fiind una din formele principale ale controlului economic-financiar, care, după cum se știe constituie un instrument al conducerii economiei, controlul financiar intern reprezintă un mijloc de seamă pentru identificarea, mobilizarea și folosirea rezervelor interne existente în economie ; el constituie un mijloc de identificare a deficiențelor și de stabilire a măsurilor pentru întărirea disciplinei financiare și de plan, de îmbunătățirea muncii, de prevenire, descoperire și recuperare a pagubelor, precum și de tragere la răspundere a celor vinovați de încălcarea legalității socialiste.

În prezentul capitol vom încerca să marcăm punctele esențiale care permit configurarea de ansamblu a domeniului controlului financiar intern. O abordare exhaustivă ar cere un spațiu vast, reluînd o materie concepută și perfecționată în timp de organele de resort specializate.

De aceea, ne-am limitat a pune un accent necesar, într-o expunere succintă, pe problemele care conduc la finalizarea rezultatelor controlului, rezultate care stau la baza deciziilor luate de factorii de conducere.

Scanned with OKEN Scanner

1. ORGANIZAREA CONTROLULUI FINANCIAR INTERN

1.1. CADRU LEGISLATIV — ORGANIZARE — PLANIFICARE. Controlul financiar intern, este reglementat de următoarele acte normative de bază :

— **Legea Nr. 5 din 10 iulie 1970,** privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, organizarea și funcționarea controlului financiar, publicată în Bul. Of. Nr. 80 din 10 iulie 1970 ;

— **H.C.M. Nr. 1047 din 16 iulie 1970,** cuprinzînd măsuri pentru executarea Legii Nr. 5/970, publicată în Bul. Of. Nr. 84 din 16 iulie 1970 și republicată în B. Of. Nr. 13 din 1 februarie 1972 ;

— **Norme metodologice Nr. 63.010 din 22 iulie 1970,** pentru controlul financiar intern, cu privire la planificarea activității, exercitarea controlului, întocmirea actelor de control, valorificarea constatărilor și raportarea rezultatelor ;

— **Norme metodologice Nr. 63.040 din 23 iulie 1970,** cu privire la coordonarea și orientarea activității de control financiar și introducerea jurnalului controlului ;

— **Cadrul analitic** privind obiectivele controlului gestionar de fond, prevăzute **în anexa Nr. 2 la H.C.M. Nr. 1047/970.**

Controlul financiar intern are ca sarcină să efectueze controlul gestionar de fond asupra gospodăririi mijloacelor materiale și bănești și verificarea economico-financiară.

Obiectivele ce se verifică de controlul financiar intern, în cadrul controlului gestionar de fond, constau în verificarea respectării normelor legale cu privire la : existența, integritatea și păstrarea bunurilor ; utilizarea mijloacelor materiale și bănești ; efectuarea încasărilor și plăților de orice natură ; efectuarea recepțiilor și inventarierilor ; angajarea, constituirea de garanții, obligațiile și răspunderile gestionarilor ; organizarea și exercitarea controlului financiar preventiv ; conducerea evidenței contabile și realizarea datelor înscrise în bilanțuri și conturi de execuție.

Obiectivele ce se verifică de controlul financiar-intern prin controlul economic-financiar, sînt cele de la controlul gestionar de fond la care se mai adaugă : organizarea și funcționarea organizației socialiste verificate ; verificarea operațiilor economice din punct de vedere al legalității, oportunității și realității lor ; verificarea îndeplinirii planului prețului de cost și a realizării produselor finite ; verificarea decontărilor cu Banca Națională, Banca de Investiții, Banca Agricolă sau Banca Română de Comerț Exterior (în raport de organizația socialistă verificată și de banca care o deservește), cu debitorii și creditorii ; verificarea salariilor și a drepturilor de personal;

Scanned with OKEN Scanner

prevenirea, descoperirea și recuperarea pagubelor materiale ; verificarea evidențelor și a dărilor de seamă contabile ; verificarea rezultatelor activității economic-financiare a organizațiilor socialiste supuse controlului financiar intern, precum și alte obiective care apar de la caz la caz.

Competența teritorială determină care unități intră în subordinea directă a organizației socialiste în care este organizat controlul financiar intern.

Controlul financiar intern — dispune art. 8 din Legea nr. 5/1970 se **organizează** la :

a) ministere și celelalte organe centrale pentru controlul gestionar de fond al unităților economice și bugetare direct subordonate, al gestiunilor proprii, precum și al organizațiilor obștești pe care le subvenționează sau le îndrumă, stabilite de acord cu Ministerul Finanțelor.

La unitățile bugetare subordonate ministerelor sau altor organe centrale, controlul financiar intern se organizează în funcție de necesități, pentru verificarea subunităților și a gestiunilor proprii ;

b) centrale și celelalte organizații economice asimilate acestora care funcționează pe baza statutului centralei industriale, precum și la unitățile județene sau interjudețene, pentru controlul gestionar de fond al unităților subordonate și al gestiunilor proprii.

La întreprinderi și celelalte organizații, controlul financiar intern se poate organiza în funcție de necesități, cu acordul organului ierarhic superior, pentru verificarea subunităților și a gestiunilor proprii ;

c) comitete executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, pentru controlul gestionar de fond al unităților economice și bugetare subordonate, precum și al gestiunilor proprii.

Controlul gestionar de fond la cooperativele agricole de producție se exercită potrivit normelor legale în vigoare.

În organizațiile comerciale și la unități cu activitate comercială din subordinea unor ministere și la alte organe centrale, funcționează revizori de gestiune, cu sarcina de inventariere și control asupra gestiunilor, în condițiile și la perioadele stabilite de Ministerul Finanțelor.

Controlul financiar intern este organizat pe compartimente, care sînt conduse de către un șef, numit de către organul de conducere colectivă al organizației respective cu acordul :

— Ministerului Finanțelor, în cazul ministerelor, celorlalte organe de stat și al comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București ;

— direcțiilor teritoriale de control și revizie ale Ministerului Finanțelor, în cazul centralelor și celorlalte organizații economice asimi-

Scanned with OKEN Scanner

late acestora, unităților județene și interjudețene, întreprinderilor și instituțiilor bugetare, fiecare în raza lor de activitate.

Structura organizatorică a corpurilor unice de control financiar intern, precum și modificările în structura de organizare a aparatului comitetelor executive ale consiliilor populare județene și a organelor de specialitate ale administrației de stat se stabilesc de către Comitetul de Stat pentru Economia și Administrația Locală, cu avizul Ministerului Muncii și al Ministerului Finanțelor.

Controlul financiar intern din administrația centrală a ministerelor, celorlalte organe centrale, unități economice asimilate acestora, unități județene și interjudețene, întreprinderi și instituții din subordinea acestora, precum și de la comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, va funcționa ca organ subordonat atît conducerii organizației socialiste, cît și Ministerului Finanțelor. **Deci, controlul financiar intern funcționează cu un regim de dublă subordonare. El este subordonat unității respective și Ministerului Finanțelor care are un rol sporit, dat fiind natura lui de organ central de coordonare și orientare unitară a întregului aparat de control financiar pe toate treptele economiei.**

Potrivit art. 23 din Legea nr. 5/1970, șeful compartimentului de control financiar intern participă de drept la ședințele organului de conducere colectivă al unității, atunci cînd se dezbat probleme economice-financiare și de apărare a avutului obștesc. Convocarea la ședințe constituie o obligație pentru președintele organului de conducere colectivă, iar nu o facultate, iar prezența directorului economic sau a șefului contabil nu poate suplini lipsa șefului compartimentului de control financiar intern. Revine în același timp acestui organ obligația să aducă un aport corespunzător la ședințele organului de conducere colectivă ; o foarte bună cunoaștere a unității, a modului ei de organizare, a procesului tehnologic, a sistemului informațional din unitate. oferă șefului compartimentului de control financiar intern posibilitatea să prezinte probleme majore și să facă propuneri concrete de îmbunătățire a activității economice a unității.

1.2. PLANIFICAREA ACTIVITĂȚII DE CONTROL FINANCIAR INTERN. În conformitate cu **Normele Metodologice** ale Ministerului Finanțelor Nr. 63.010 din 22 iulie 1970, — stabilite în baza art. 26, lit. c din Legea Nr. 5/970 și a H.C.M. Nr. 1047/970 (— **norme metodologice unitare** și cu caracter obligatoriu pentru controlul financiar intern, cu privire la planificarea activității, exercitarea controlului, întocmirea actelor de control, valorificarea constatărilor și raportarea rezultatelor). — compartimentele de control financiar intern, ce funcționează la organizațiile socialiste, prevăzute la art. 18 din Legea Nr. 5/970, **își desfășoară activitatea de control,** pe baza următoarelor **documente de**

planificare : situația sarcinilor anuale de control gestionar de fond ; planul de control trimestrial.

— Anexa Nr. 3 la normele metodologice citate, cuprinde lista ministerelor și instituțiilor centrale, care pentru planificarea anuală a activității, întocmesc numai situația sarcinilor anuale de control gestionar de fond, după cum urmează : Ministerul Afacerilor Externe ; Ministerul Muncii ; Ministerul Justiției ; Procuratura Generală ; Comitetul de Stat al Planificării ; Consiliul Național al Radioteleviziunii Române ; Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport ; Secretariatul General al Consiliului de Miniștri ; Direcția Centrală de Statistică ; Departamentul Cultelor ; Academia Republicii Socialiste România ; Camera de Comerț și Industrie a Republicii Socialiste România ; Inspectoratul General de Stat pentru Controlul Calității Produselor ; Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare.

Documentele de planificare a activității de control financiar intern, **se aprobă de conducerea organizației socialiste** în cadrul căreia funcționează.

Eventualele modificări în planurile de control trimestrial, constînd în scoaterea sau introducerea unor unități, schimbarea perioadelor de desfășurare a controlului, etc. pot fi efectuate de către conducerile unităților socialiste respective, fără ca prin aceasta să se influențeze realizarea planului anual și cu condiția ca aceste modificări să fie aduse la cunoștința Ministerului Finanțelor, respectiv direcțiilor teritoriale de control și revizie, — **cu cel puțin 10 zile înainte** de începerea controlului la unitățiile respective sau **imediat după primirea unor sarcini urgente.**

Documentele de planificare a activității controlului financiar intern **trebuie astfel întocmite și păstrate,** încît să asigure **caracterul inopinat al controlului.**

În exercitarea atribuțiilor ce le revin potrivit legii, organele de control financiar intern folosesc o diversitate de metode de control, pe care le-am prezentat, succint, în cadrul capitolului I.

2. OBIECTIVELE CONTROLULUI GESTIONAR

2.1. NOȚIUNE. Cînd s-a vorbit despre sarcinile și competența controlului financiar intern, s-a arătat că această formă de control financiar are sarcină să efectueze în primul rînd, **controlul gestionar de fond** asupra gospodăririi mijloacelor materiale și bănești, valorificînd respectarea normelor legale cu privire la un număr de obiective obligatorii, stabilite prin hotărîre a Consiliului de Miniștri. Dacă sînt îndeplinite sarcinile controlului gestionar de fond, organele de control financiar intern vor putea efectua și verificări cu caracter economic-financiar.

Scanned with OKEN Scanner

Aşadar, vorbind despre exercitarea controlului gestionar de fond, trebuie să arătăm că obiectivele acestui control sînt cele prevăzute în anexa nr. 2 la H.C.M. Nr. 1047/1970. Obiectivele controlului gestionar de fond se împart, potrivit hotărîrii menţionate, în trei mari grupe vizînd respectarea normelor legale cu privire la : existenţa şi utilizarea mijloacelor materiale şi băneşti ; apărarea proprietăţii socialiste, precum şi a celor referitoare la evidenţă şi control ; încasările şi vărsămintele unităţii şi realitatea rezultatelor financiare. În cele ce urmează redăm aceste obiective aşa cum sînt stabilite prin Normele metodologice emise de Ministerul Finanţelor.

2. 2. GRUPA „RESPECTAREA NORMELOR LEGALE CU PRIVIRE LA EXISTENŢA ŞI UTILIZAREA MIJLOACELOR MATERIALE ŞI BĂNEŞTI". Această grupă cuprinde următoarele obiective :

a) Integritatea mijloacelor materiale şi băneşti, deţinute cu orice titlu, de către organizaţiile socialiste, în care scop se vor verifica :

— existenţa faptică a mijloacelor materiale ; în realizarea acestui obiectiv este necesar să se identifice toate gestiunile de valori materiale din patrimoniul unităţii, prin efectuarea inventarierii ; stabilirea stocurilor faptice se face prin numărare, cîntărire, măsurare, cubare etc., după caz, în funcţie de specificul materialelor, ţinîndu-se seama şi de elementele înscrise în documentele de achiziţionare (facturi, avize de expediere etc.) precum şi de alte acte ale magaziei. Constatările făcute pe teren vor fi confruntate cu datele evidenţei tehnico-operative şi contabile ;

— respectarea normelor referitoare la delimitarea stocurilor de materiale în funcţie de situaţia lor : materiale nerecepţionate, refuzate la recepţie, materiale în custodie, primite spre prelucrare etc. ; pentru realizarea acestui obiectiv, pe baza fişelor de magazie, avizelor de expediţie, notelor de intrare-recepţie şi a altor documente, se verifică dacă evidenţa unor asemenea materiale se ţine distinct pe categorii de materiale. În cadrul producţiei neterminate se inventariază acele produse care nu au trecut prin toate fazele (stadiile) prelucrării impuse de procesul tehnologic al producţiei, precum şi produsele, care deşi au fost terminate, nu au trecut toate probele de recepţionare tehnică sau nu au fost completate cu toate piesele şi accesoriile lor.

La organizaţiile de construcţii-montaj în listele de inventariere a producţiei neterminate se includ : categoriile de lucrări şi părţi de elemente de construcţii la care n-a fost executat întregul volum de lucrări, prevăzute în articolul respectiv al indicatoarelor de norme de deviz ; lucrările executate (terminate), dar nerecepţionate ; producţia nedecontabilă, reprezentînd articole de deviz care sînt executate şi acceptate de beneficiari, dar nu pot fi decontate, întrucît nu îndeplinesc condiţiile legale de plată.

Scanned with OKEN Scanner

Materiile prime, materialele, prefabricatele, piesele de schimb, semifabricatele etc., aflate la locurile de muncă și nesupuse prelucrării, nu se consideră producție neterminată. Acestea se înscriu separat în liste de inventariere pe baza cărora se fac înregistrările în conturile respective.

— legalitatea și realitatea operațiunilor de intrare și ieșire a mijloacelor materiale ; în cadrul acestui obiectiv se vor prinde eliberările de materii și materiale pentru consum, transferuri între secții sau către alte unități, prelucrarea unor materiale la terțe unități etc. Pe baza documentelor din evidența tehnico-operativă și contabilă, precum și pe baza altor documente cercetate în cadrul unității (refuzuri de produse, scrisori de reclamații etc.) se verifică : dacă gestionarul, respectă toate prevederile cuprinse în Legea nr. 22/1969 privind angajarea gestionarilor, constituirea de garanții și răspunderea în legătură cu gestionarea bunurilor organizațiilor socialiste și cele cuprinse în H.C.M. nr. 2230/69. În cazul în care se decide ca verificarea realității și legalității operațiunilor să se facă prin sondaj, organul de control va trebui să selecționeze documentele și operațiunile asupra cărora va efectua sondajul, din punct de vedere al importanței pe care o prezintă în ansamblul activității financiare și gestionare ; în cazul stabilirii unor pagube, devine obligatorie extinderea verificării pînă la stabilirea integrală a pagubelor. Tot în realizarea acestui obiectiv se urmărește justa evaluare a materiilor prime și materialelor în funcție de prețurile de înregistrare practicate ;

— concordanța mijloacelor materiale inventariate faptic cu ocazia controlului, cu datele evidenței contabile și a celei tehnico-operative ; în realizarea acestui obiectiv se urmărește : dacă stocurile inventariate la control corespund celor din evidența gestionarului și a contabilității, în care scop se verifică actele de intrare-ieșire sub aspectul legalității și al înregistrărilor corecte în evidența tehnică operativă și contabilă, îndeosebi acolo unde se constată că nu corespunde stocul faptic cu cel scriptic ; dacă exactitatea înregistrărilor în contabilitatea sintetică și analitică a valorilor materiale, se verifică lunar (cu ajutorul registrului de stocuri sau a balanțelor analitice, confruntarea stocurilor din evidența contabilă cu cele din fișele de magazie); dacă operațiunile aritmetice și cifrele reportate din fișele de magazie sînt exacte și corecte. Totodată pe baza documentelor cercetate, a declarațiilor luate gestionarilor înainte de inventariere și a notelor explicative luate după inventariere, se poate proceda la stabilirea diferențelor cantitative și valorice între stocurile faptice și soldurile scriptice din evidența contabilă și tehnico-operativă (după ce în prealabil cele două forme de evidență s-au pus de acord); la stabilirea eventualelor diferențe se vor avea în vedere reglementările existente cu privire la compensare și

Scanned with OKEN Scanner

acordarea perisabilităţilor. In cadrul acestui obiectiv se va proceda în final la stabilirea situaţiei definitive a gestiunii verificate privind integritatea bunurilor :

— existenţa faptică a numerarului şi a celorlalte valori aflate în casă, confruntarea acestora cu datele evidenţei tehnic-operative şi contabile. Pe baza registrului de casă, a fişelor şi jurnalului se inventariază numerarul şi alte valori aflate în gestiunea casierului (bonuri benzină, cantităţi fixe, timbre-mărci, carnete de cecuri, bilete şi abonamente de transport, mandate poştale, bilete pentru spectacole, recipise de consemnare la C.E.C. etc.), după care se confruntă soldul cu evidenţa tehnico-operativă a gestionarului (registrul de casă şi alte evidenţe) şi cu fişele pentru conturile respective ale evidenţei contabile;

— existenţa faptică a numerarului încredinţat încasatorilor, sau achizitorilor etc., concordanţa acestuia cu datele din documentele care reflectă operaţiunile de încasări, mandat, achiziţii, plăţi, avansuri etc. În cadrul acestui obiectiv se verifică : numerarul încasat pe bază de mandat prin oficiile poştale ; dacă există concordanţă între sumele încasate şi numerarul aflat asupra gestionarului, plus depunerile în cazul încasatorilor ; dacă numerarul aflat asupra mandatarului, plus plăţile efectuate pe baza actelor ordonanţate sînt egale cu soldul debitor din evidenţa contabilă a unităţii ; dacă numerarul aflat asupra achizitorului, plus valoarea bunurilor achiziţionate este egală cu suma avansată de unitate în acest scop. Cu această ocazie se va verifica legalitatea documentelor pe baza cărora se fac plăţile de salarii şi termenele în care se decontează sumele ridicate de la casierie. În realizarea acestui obiectiv se verifică şi alte gestiuni, în cazul în care aceeaşi persoană (casier) mai îndeplineşte şi alte sarcini : de a efectua reţineri în afara statului, de a încasa cotizaţii pentru unele organizaţii de masă etc. ;

— concordanţa dintre documentele de încasări şi plăţi în numerar, cu datele din registrul de casă şi evidenţa contabilă şi, de la caz la caz, confruntarea acestora cu evidenţa unităţii bancare la care se deschid conturile organizaţiei respective. Se verifică : dacă toate chitanţele emise pentru încasări şi C.E.C.-urile albe pentru numerarul ridicat de la bancă, au fost înregistrate în registrul de casă ; se verifică la intrări ridicările de numerar cu extrasele de cont de la bancă ; la plăţi se verifică exactitatea sumelor înscrise în registrul de casă cu documentele ordonanţate de plată, semnăturile de primire, delegaţiile ori procurile beneficiarilor de drepturi ; depunerile din încasări şi restituirile de numerar la bancă după expirarea termenului şi în funcţie de plafon ;

— exactitatea calculelor şi a reporturilor referitoare la încasările şi plăţile în numerar şi realitatea încasărilor. Se verifică pe baza actelor de ordonanţare, listele de plată, de avans, deconturi de deplasări etc. : dacă calculele aritmetice sînt exacte ; dacă raporturile fă-

cute, atît în actele de încasări şi plăţi, cît şi în registrul de casă, concordă cu cifrele din ordonanţarea făcută de serviciul financiar ; dacă sumele de încasat din documente corespund cu cele din chitanţele eliberate ;

b) Respectarea dispoziţiilor legale referitoare la aprovizionarea, expediţia, transportul şi recepţia mijloacelor materiale, precum şi la conservarea, manipularea şi eliberarea acestora, în care scop se vor verifica :

— aprovizionarea mijloacelor materiale în raport de sarcinile de plan, de prevederile din contracte, de stocurile existente, de stocurile normate ; prevenirea imobilizărilor şi lichidarea stocurilor supranormative sau peste necesar. În cadrul acestui obiectiv se verifică : dacă necesarul de aprovizionat este calculat pe baza sarcinilor de plan, consumurilor normate aprobate, stocurilor fizice existente la începutul perioadei şi cele normate pentru sfîrşitul perioadei ; dacă aprovizionarea s-a făcut în limita necesarului de aprovizionat la termenele stabilite în contractele încheiate şi în concordanţă cu nevoile producţiei ; dacă s-a organizat şi se exercită în mod eficient controlul financiar preventiv asupra aprovizionării de mijloace materiale ; dacă contractarea s-a făcut în limita necesarului de aprovizionat, cu indicarea termenelor în deplină concordanţă cu nevoile realizării sarcinilor de plan ; în cazul investiţiilor se va verifica dacă aprovizionarea s-a făcut în limita documentaţiei tehnico-economice, a planului de investiţii şi a planului de credite ; dacă au fost luate măsuri ca prin contractele de antrepriză să se asigure materialele de către beneficiarul lucrării ; dacă există stocuri de mijloace materiale fără mişcare şi care au fost măsurile pentru lichidarea lor şi în general care este preocuparea în unitate pentru prevenirea imobilizărilor şi lichidării stocurilor supranormative ;

— respectarea normelor legale referitoare la încheierea contractelor economice, în care scop se verifică : stadiul acţiunii de încheiere a contractelor şi dacă acestea sînt vizate de jurisconsult ; dacă au fost evitate plăţi de penalităţi şi dacă au fost solicitate penalităţi şi despăgubiri în cazurile neexecutării contractelor de către furnizori ;

— aplicarea prevederilor legale referitoare la recepţia, autorecepţia şi transportul mijloacelor materiale ; în realizarea acestui obiectiv se verifică : dacă există comisie de recepţie sau autorecepţie legal constituită ; dacă la recepţie sau autorecepţie participă toţi membrii comisiei ; dacă operaţiunea de recepţie sau autorecepţie se face prin identificarea bunurilor materiale, atît cantitativ cît şi calitativ ; dacă pentru eventualele diferenţe rezultatele la recepţie se aplică prevederile legale ; dacă ambalarea bunurilor materiale se face conform prevederilor STAS ; dacă transportul se face cu mijloace corespunzătoare celor prevăzute în contractele încheiate sau potrivit altor prevederi ;

Scanned with OKEN Scanner

— respectarea normelor legale pentru gestionarea, depozitarea, păstrarea, manipularea și eliberarea mijloacelor materiale ; în cadrul acestui obiectiv se verifică dacă : există condiții create pentru asigurarea unei gestionări, depozitări și păstrări corespunzătoare, în funcție de caracteristicile mijloacele materiale respective ; însărcinate cu primirea, păstrarea și eliberarea valorilor materiale care poartă răspunderea pentru valorile materiale conform legii ; eliberarea materialelor se face pe bază de documente legale și dacă mijloacele materiale eliberate corespund cantitativ cu cele din documente ; documentele de eliberare a mijloacelor materiale poartă viza persoanelor care au dreptul de a aproba eliberări de valori ; s-a asigurat instruirea personalului asupra operațiunilor de gestionare, depozitare, păstrare, etc. ; dacă materialele pentru investiții sau în custodie sînt depozitate separat ;

— asigurarea locurilor de primire, păstrare și eliberarea valorilor materiale cu aparate de măsură și control, respectarea normelor legale referitoare la utilizarea, funcționarea și verificarea aparatelor respective; în cadrul acestui obiectiv trebuie să se verifice : dacă la depozite, magazii etc. sînt asigurate aparatele de măsură și control pentru efectuarea, în bune condiții, a operațiunilor de cîntărire, măsurare, stabilirea condițiilor de calitate etc ; dacă aceste aparate au fost verificate la termenele stabilite și de către organele competente ; dacă s-a făcut instruirea personalului cu privire la folosirea acestor aparate ; dacă se folosesc efectiv aceste aparate la asigurarea corectei determinări a intrărilor, ieșirilor etc. de către personal autorizat ;

— respectarea dispozițiilor legale referitoare la acordarea pierderilor materiale pe timpul transportului, depozitării, desfacerii și a manipulărilor ; modul de scădere din gestiune a materialelor respective ; pentru aceasta, se urmărește modul cum s-au calculat și acordat perisabilitățile legale la materialele la care au rezultat diferențe în minus la inventariere, dacă s-au acordat coeficienții conform dispozițiilor legale pentru perioada de depozitare, transport, manipulare ; dacă s-a avut în vedere perioada de gestionare pentru care s-au aplicat coeficienții respectivi ;

— respectarea normelor legale privind contabilitatea mijloacelor materiale ; se verifică dacă : s-a organizat și se conduce în mod corect contabilitatea analitică a mijloacelor materiale ; evidența contabilă este ținută la zi ; înregistrările mijloacelor materiale în contabilitatea analitică și sintetică sînt exacte ; se efectuează confruntarea periodică a datelor din evidența operativă a magaziei cu cele din evidența contabilă ;

— etichetarea la locul de păstrare a tuturor mijloacelor materiale, verificîndu-se dacă bunurile materiale existente în depozit au fost etichetate cu înscrierea datelor pentru identificarea acestora (simbol, număr, cod, prețul unitar, culoare, dimensiune etc.); de asemenea este

Scanned with OKEN Scanner

necesar să se verifice dacă datele indicate pe etichete corespund cu situaţia faptică ;

— stabilirea listei persoanelor care au dreptul să dispună eliberarea mijloacelor materiale de la locurile de depozitare şi specimenele de semnătură ale acestora ; existenţa lor în posesia fiecărui gestionar ; organul de control verifică dacă : gestionarii sînt în posesia listelor cu specimenele de semnături a persoanelor autorizate să dispună eliberarea mijloacelor materiale din depozite ; listele au fost reactualizate în urma schimbărilor intervenite în structura personalului ; gestionarii au eliberat bunuri numai pe bază de documente semnate de persoanele autorizate să dispună eliberarea lor şi dacă semnăturile date pe documente corespund cu specimenele de semnături ;

— stabilirea stocurilor normate de mijloace materiale şi asigurarea de către organele de aprovizionare a unei aprovizionări normale şi ritmice ; existenţa unor mijloace materiale fără mişcare, de prisos, cu mişcare lentă, greu vandabile, inutilizabile sau deteriorate, desperecheate, dezasortate, cu termen de garanţie depăşit ; în cadrul acestui obiectiv se verifică dacă : s-au stabilit stocurile normate fizice cu respectarea metodologiei de calcul a acestora ; s-au transmis stocurile normate salariaţilor care gestionează mijloacele materiale ; se urmăreşte operativ încadrarea în stocurile normate ; s-au identificat stocurile supranormative, fără mişcare şi peste necesar ; s-au iniţiat şi luat măsuri pentru lichidarea imobilizărilor în stocuri supranormative sau peste necesar, prin reţinere pentru consum, prin valorificare la terţi, casare, declasare etc. ; sau luat măsuri pentru prevenirea formării de stocuri supranormative, fără mişcare şi de prisos prin întărirea controlului financiar preventiv ;

— utilizarea şi întreţinerea capacităţilor de depozitare, a utilajelor, instalaţiilor, precum şi a mijloacelor de transport din dotare ; în cadrul acestui obiectiv se verifică dacă : dotarea cu asemenea capacităţi corespunde nevoilor reale ; aceste capacităţi se folosesc în mod corespunzător ; sînt mijloace şi capacităţi nefolosite şi ce măsuri s-au luat pentru utilizarea eficientă a acestora.

c). Utilizarea mijlaocelor materiale în procesul activităţii organizaţiilor socialiste (consumuri, deşeuri, rebuturi, remedieri, refaceri, degradări, deprecieri, perisabilităţi, casări, declasări, scoateri din uz, recuperări, transferuri, reduceri de preţuri). Se verifică :

— darea în consum a mijloacelor materiale în concordanţă cu normele de consum, fişele tehnologice, proiectele de execuţie, volumul producţiei planificate, normele de întreţinere şi reparaţie etc.; în cadrul acestui obiectiv se constrolează dacă : cantităţile eliberate corespund necesităţilor planului de producţie în funcţie de consumurile aprobate, normativele de întreţinere, reparaţii etc. şi se regăsesc în producţia

Scanned with OKEN Scanner

realizată ; s-au eliberat cantități în plus, controlîndu-se cauzele acestei situații, destinația dată acestor cantități, cu aprobarea cui au fost ridicate și ce măsuri trebuiau luate ; la închiderea comenzilor și la sfîrșit de perioadă, materialele rămase neconsumate sau recîștigate cu ocazia lucrărilor executate, dacă au fost restituite sau predate la magazie cu documentele legale ; cantitățile eliberate sau restituite dacă au fost operate în mod corespunzător în evidența operativă a magaziei și în evidența contabilă ;

— respectarea destinației pentru care au fost procurate mijloacele materiale (producție, investiții etc.); pentru realizarea acestui obiectiv este necesar să se verifice dacă mijloacele materiale au fost utilizate în scopurile pentru care au fost procurate ; s-au făcut eliberări de materiale și pentru lucrări din alte fonduri ; materialele au fost folosite în mod neeconomicos ;

— reflectarea în evidență a deșeurilor, rebuturilor, remanierilor, degradărilor, deprecierilor, remedierilor și refacerilor etc., legalitatea și realitatea acestora, precum și măsurile luate pentru prevenirea lor; în cadrul acestui obiectiv se analizează dacă : este organizată colectarea, valorificarea și evidențierea deșeurilor ; cantitățile rezultate sînt în limita prevederilor normelor tehnice și cele incluse în planul prețului de cost ; s-au inclus sau nu în deșeurile raportate și rebuturi nedeclarate ; valorificarea deșeurilor se face în condiții și la prețuri legale ; s-au luat sau nu măsuri pentru reducerea deșeurilor și ce rezultate au fost obținute ; evidența rebuturilor este organizată în mod corespunzător ; volumul rebuturilor se încadrează la nivelul admis și dacă au fost luate măsuri pentru diminuarea acestora, sau eliminarea lor ; s-a organizat și se efectuează remanierile potrivit normelor legale ; pentru verificarea rebuturilor este necesar a se colabora cu organe tehnice de specialitate ; dacă s-au luat măsuri pentru eliminarea cauzelor care au determinat deprecierea unor materii prime, materiale, produse, analizîndu-se și cauzele care au determinat deprecierea ; perisabilitățile au fost sau nu acordate în limita normelor legale ; au fost obținute sau nu aprobările legale în cazul pierderilor peste norme sau au fost luate măsuri de recuperare ;

— legalitatea și realitatea operațiunilor de casare, declasare, scoatere din uz, transferare etc., a mijloacelor materiale și valorificarea bunurilor recuperate ; în cadrul acestui obiectiv se va analiza dacă : s-a constituit o comisie de analiză a casărilor sau declasărilor bunurilor materiale ; s-au întocmit documentații de aprobarea casării care să cuprindă date privind situația materialului, timpul de cînd este reținut etc. ; au fost întocmite sau nu procese verbale de casare și cu ce fel de concluzii ; s-a respectat competența de aprobare ; operația de casare (desfacere, dezmembrare a mijloacelor materiale etc.), s-a făcut în

Scanned with OKEN Scanner

prezența delegatului numit de conducătorul unității și s-a încheiat proces verbal în care să se specifice materialele rezultate ; materialele rezultate în urma casării au fost valorificate în conformitate cu prevederile legale și cele care nu au putut fi valorificate au fost distruse, în prezența delegatului desemnat de conducerea unității ; operațiunile de soldare a unor mărfuri, de scoatere din uz, de transferare etc., a unor bunuri materiale, s-a făcut cu respectarea normelor legale în vigoare ;

— respectarea dispozițiilor legale cu privire la conducerea evidenței tehnico-operative pentru determinarea capacităților de producție și urmărirea fondului de timp disponibil al utilajelor ; în scopul realizării acestui obiectiv se verifică dacă unitatea evidențiază modul de utilizare a utilajelor de producție, atît în cadrul secțiilor de producție cît și la nivel de întreprindere, precum și dacă completarea fișelor de utilizare ale utilajului de producție se face în mod real ; de asemenea se urmărește modul cum este ținută fișa individuală ;

d). Respectarea prevederilor legale care reglementează încadrarea și retribuirea personalului tehnic-administrativ și de specialitate, muncitori și personal auxiliar, precum și celelalte drepturi cuvenite acestora ; exactitatea și realitatea drepturilor plătite, precum și a reținerilor. Se urmărește :

— respectarea numărului normat de personal pentru care este necesar să se verifice dacă : numărul existent de personal pe categorii corespunde cu indicatorii planului forțelor de muncă și a statului de funcțiuni ; statul de funcțiuni este aprobat ; s-a respectat raportul minim dintre numărul personalului cu studii superioare și cel cu studii medii ; se folosește complet timpul de lucru ; cadrele tehnice sînt utilizate potrivit pregătirii lor ;

— încadrarea angajaților cu funcții tehnice și administrative de specialitate și a celor operativi ; pentru realizarea acestui obiectiv se verifică dacă : posturile personalului tehnic-administrativ concordă cu nomenclatoarele de funcțiuni în raport cu încadrarea întreprinderii, verificarea propriu-zisă a retribuțiilor pentru personalul TESA, prin urmărirea post cu post a statului de plată, avîndu-se drept bază statul de funcțiuni aprobat, nomenclatorul specific funcțiilor, retribuțiile tarifare și indicatorul de pregătire și stagiu, verificîndu-se dacă: încadrarea corespunde cu datele din carnetul de muncă, în funcție de condițiile de vechime și studii ; sînt lucrători încadrați pe posturi tehnice, sau plătiți din fondurile de salarii pentru muncitori care exercită în realitate munci administrative ; retribuția tarifară de încadrare a muncitorilor în acord și regie, corespunde cu aceea stabilită de comisiile tehnice de încadrare ; s-au aplicat corect prevederile legale privind încadrarea și promovarea într-o categorie superioară ;

Scanned with OKEN Scanner

— legalitatea și realitatea plății retribuțiilor și a îndemnizațiilor pentru funcții de conducere ; concordanța sumelor trecute în statele de retribuție cu deciziile de încadrare ; se verifică dacă : retribuțiile plătite sînt în funcție de nivelul stabilit prin deciziile de încadrare ; la calcularea acestora s-a avut în vedere timpul efectiv lucrat iar pentru muncitorii în acord, numărul pieselor (operațiilor) executate ; indemnizațiile pentru funcții de conducere, s-au acordat la nivelul celui aprobat prin decizie ; s-au respectat condițiile de acordare integrală a indemnizației pentru funcții de conducere ;

— acordarea retribuțiilor în condițiile nerealizării sarcinilor sau producerii de rebuturi ; în realizarea acestui obiectiv se verifică dacă : s-au diminuat retribuțiile pentru nerespectarea sarcinilor individuale sau colective de muncă ; s-au luat măsuri — potrivit legii — de a nu se plăti manopera pentru rebuturile provocate din culpă ;

— respectarea principiilor de constituire a fondurilor pentru stimularea materială (premii, gratificații) și legalitatea acordării acestora, pentru care este necesară să se verifice modul de constituire a fondului de premiere și dacă s-au respectat prevederile legale cu privire la modul de plată ;

— legalitatea sporului acordat pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate și a altor sporuri, precum și realitatea plăților, urmînd să se verifice dacă : realitatea și determinarea vechimii neîntreruptă în aceeași unitate s-a făcut prin analizarea mutațiilor respective din cărțile de muncă ; procentul care se calculează la retribuția tarifară este bine stabilit în raport cu vechimea ; calculul este făcut corect ; dacă în cazuri de absențe nemotivate, sporul pe luna respectivă a fost anulat :

— respectarea dispozițiilor legale referitoare la acordarea gradațiilor la funcțiile tehnico-economice, de specialitate și administrative ; se verifică dacă : acordarea gradațiilor s-au făcut pe baza caracterizărilor ce se întocmesc la sfîrșit de an și dacă acestea s-au trecut în fișa personală a angajatului ; la acordarea gradațiilor s-a ținut seama de vechimea minimă ; la angajarea unui lucrător care vine prin demisie, s-a ținut seamă de prevederile legale ;

— legalitatea și realitatea plăților pentru program prelungit de lucru, ore suplimentare, și altele similare ; la acest obiectiv este necesar să se verifice dacă : există aprobări pentru efectuarea programului prelungit, justificat prin necesități obiective și localizate pe lucrări ; există chemări pentru ore suplimentare ; se evidențiază corect timpul lucrat suplimentar ; s-au calculat corect drepturile acordate :

— legalitatea și realitatea plăților făcute pensionarilor menținuți, absolvenților repartizați în producție, lucrătorilor scoși

din producție, acelora reîncadrați etc. verificîndu-se dacă : funcția pensionarului este admisă la cumul sau nu ; angajarea este legală (condiții de studii, stagiu etc) ; drepturile pensionarilor au fost plătite legal ; absolvenții institutelor de învățămînt superior au fost încadrați legal ;

— legalitatea și realitatea plăților reprezentînd ajutoare în cadrul asigurărilor sociale, alocația de stat pentru copii, alocații de hrană ; în realizarea acestui obiectiv se verifică dacă : plata ajutoarelor materiale pentru incapacitate de muncă determinată de boală sau accidente se face pe bază de certificat medical întocmit legal, iar vechimea neîntreruptă în muncă este bine stabilită ; au fost întocmite corect declarațiile privind plata alocației de stat pentru copii ;

— legalitatea și realitatea drepturilor de concediu de odihnă ; se urmărește dacă persoanei încadrată în muncă plecată în concediu de odihnă i s-au stabilit drepturile în mod legal ; în timpul unui an dacă a mai luat concediu ; modul cum s-a stabilit retribuția pe ultimele 12 luni ; unele perioade au fost excluse atît ca timp cît și ca surse din calculul indemnizației de concediu :

— aplicarea dispozițiilor legale cu privire la calcularea, reținerea și vărsarea impozitului pe retribuție pe veniturile din lucrările de litere, artă și știință, a contribuției pentru pensia suplimentară, a popririlor, ratelor pentru mărfuri procurate pe credit, despăgubirilor etc ; în cadrul acestuia se urmărește dacă : s-au aplicate corect cotele de impozit privind pe cei căsătoriți sau necăsătoriți, cu și fără copii ; reducerile de impozit sînt făcute pe bază de acte legale ; impozitul datorat s-a vărsat integral și la termenul legal ; la C.A.S: s-a calculat și vărsat legal cotele datorate ; s-a calculat și vărsat la timp contribuția pentru pensia suplimentară ; la cumpărările mărfurilor cu plata în rate cei în cauză au prezentat organizației comerciale documentele eliberate potrivit normelor în vigoare ; s-a anunțat la timp organizația comercială de întreruperea reținerii ratelor ; se fac rețineri la nivelul ratelor stabilite pe baza contractului și sumele (ratele) reținute au fost virate în termen la organizația comercială ;

— legalitatea și realitatea drepturilor plătite din fondul de școlarizare, precum și din retribuțiile neridicate la timp, verificîndu-se dacă : s-au încheiat contracte pentru școlarizarea la locul de muncă ; s-a făcut repartizarea pe sectoare, indicîndu-se și meseria în care urmează a se califica ucenicii ; se asigură prezența la locul de muncă : se respectă dispozițiile legale cu privire la modul de calcul și plata ucenicilor, precum și a instructorilor ; s-a urmărit recuperarea cheltuielilor de școlarizare în cazul că nu au fost respectate clauzele contractuale ;

Scanned with OKEN Scanner

retribuţiile neridicate în termen de către beneficiari, au fost înregistrate; după înregistrare şi neridicare de beneficiari, au fost consemnate la C.E.C., precum şi dacă au fost făcute diligenţele necesare pentru înştiinţarea beneficiarului ;

— exactitatea calculelor din documentele pe baza cărora se ridică, eliberează sau plătesc retribuţii şi alte drepturi de personal, verificîndu-se dacă au fost făcute calculele corect ;

e) Legalitatea şi realitatea, precum şi necesitatea celorlalte plăţi şi cheltuieli efectuate în numerar şi prin virament, în lei sau valută, din fondurile organizaţiilor socialiste sau ale bugetului, inclusiv fondurile cu destinaţie specială :

— legalitatea, realitatea şi necesitatea plăţilor sau a cheltuielilor, efectuate în numerar sau în cont, pentru cumpărări de bunuri sau prestări de servicii, pentru deplasări, despăgubiri şi orice alte plăţi sau cheltuieli. La acest obiectiv se verifică dacă : există plafon aprobat pentru cumpărări de bunuri cu plata în numerar ; solicitarea este necesară, oportună şi economicoasă ; cheltuiala priveşte exclusiv scopul producţiei ; procurările făcute sînt numai din sector socialist ; legalitatea plăţilor sau a angajamentelor de cheltuieli pentru cumpărări de bunuri şi executări de servicii în afara sectorului socialist ; bunurile au intrat efectiv în unitate ; este oportună şi necesară deplasarea ; există plafon aprobat ; au fost justificate avansurile primite anterior ; realitatea îndeplinirii obiectivului trecut în delegaţie şi în raportul justificativ ; există vizele impuse de actele normative în vigoare ; există aprobările exprese pentru deplasările cu mijloacele proprii ; există viza pentru prelungirea delegaţiei, cînd este cazul ; exactitatea şi concordanţa datei cu timpul compostat pe biletele de călătorie ; încadrarea în timpul necesar pentru îndeplinirea condiţiei de a primi diurnă de deplasare ;

— existenţa şi realitatea extraselor de cont, concordanţa soldurilor şi a rulajelor cu datele evidenţei contabile şi cu documentele care au stat la baza înregistrărilor în evidenţe ; este necesar să se verifice dacă : există toate extrasele de cont şi înregistrările în evidenţa contabilă a operaţiunilor apărute în extras se fac în mod cronologic ; aceste operaţiuni au la bază acte legale ; actele care au generat plăţi au fost vizate pentru controlul financiar-preventiv ; soldurile şi extrasele de cont concordă cu cele din evidenţele contabile ale institutului ;

— respectarea preţurilor, tarifelor, normelor, devizelor etc. aferente valorilor cumpărate, lucrărilor şi prestaţiilor plătite, operaţiilor sau valorilor angajate etc., verificîndu-se dacă preţurile şi tarifele aplicate corespund cu cele legale în vigoare ;

Scanned with OKEN Scanner

— justificarea legală şi necesitatea cheltuielilor şi plăţilor în valută, efectuarea lor în limita aprobărilor sau a baremurilor, realitatea operaţiilor efectuate în legătură cu aceasta. În cadrul acestui obiectiv se analizează dacă cumpărările de mărfuri şi prestările de servicii, cheltuielile de deplasare în străinătate, cele de reclamă şi propagandă, pentru participări la tîrguri şi expoziţii etc., s-au făcut cu respectarea dispoziţiilor legale şi în limita aprobărilor sau baremurilor ;

— legalitatea cheltuielilor şi a plăţilor făcute pentru tehnica nouă, invenţii, inovaţii şi raţionalizări, protecţia muncii, şcolarizare etc. analizîndu-se dacă : recompensele acordate sînt în limita drepturilor legale ; echipamentul de protecţie şi de lucru s-a eliberat numai persoanelor încadrate pe funcţii specificate în normativ şi în limitele prevederilor acestuia ; la echipamentul de lucru s-a recuperat cota parte de la muncitori ; restul cheltuielilor pentru protecţia muncii s-a făcut cu respectarea prevederilor din planul întocmit ; dacă cheltuielile de şcolarizare s-au făcut pentru asigurarea procesului de şcolarizare, cu respectarea prevederilor legale şi în funcţie de natura cheltuielilor (materiale didactice, retribuţii, transport, cheltuieli cu hrana şi cazarea etc) ;

— realitatea şi legalitatea operaţiunilor de decontări interne, referitoare la plăţile sau cheltuielile efectuate în contul subunităţilor tutelate ; la acest obiectiv este necesar să se analizeze dacă : sumele evidenţiate în contabilitate reprezintă operaţiuni reale ; actele care au generat astfel de operaţiuni sînt legale ; s-au luat măsuri pentru lichidarea în termen a sumelor debitoare sau creditoare ; există concordanţă între soldurile din evidenţa unităţii şi cele din evidenţele subunităţilor sau a organului ierarhic superior.

2. 3. GRUPA „RESPECTAREA NORMELOR LEGALE CU PRIVIRE LA APĂRAREA PROPRIETĂŢII SOCIALISTE, PRECUM ŞI A CELOR REFERITOARE LA EVIDENŢĂ ŞI CONTROL". Această grupă cuprinde următoarele obiective :

a) Efectuarea inventarierilor periodice, regularizarea şi valorificarea diferenţelor constatate, la termenele şi în condiţiile dispoziţiilor legale, în care scop se vor verifica :

— constituirea şi componenţa comisiilor de inventariere. În cadrul acestui obiectiv se verifică dacă : s-au constituit comisii de inventariere pentru gestiunile şi bunurile (investiţii neterminate, obiecte de inventar în exploatare etc., debitori, creditori), aparţinînd sectorului de investiţii ; în aceste comisii au fost incluse cadre cu pregătire tehnică, care să cunoască caracteristicile utilajelor, instalaţiilor pieselor de schimb şi a materialelor ; membrii comisiilor constituite, au participat efectiv la inventariere ;

Scanned with OKEN Scanner

— inventarierea periodică a întregului patrimoniu (precum și a bunurilor aparținînd altor unități care temporar se află în păstrarea sau custodia unității economice, care efectuează inventarierea în condițiile și la termenele prevăzute de dispozițiile legale în vigoare, urmărindu-se dacă inventarierea s-a făcut la termenul și în condițiile prevăzute de lege și anume cel puțin odată pe an, la alte termene dacă intervine o predare-primire de gestiune, dacă sînt indici că există lipsuri sau plusuri în gestiune, modificări de prețuri etc.; la inventarele recente se fac sondaje asupra exactității datelor înscrise în inventare, iar la cele în curs se urmărește modul lor de efectuare;

— stabilirea rezultatelor inventarierii și înregistrării acestora potrivit normelor legale în vigoare; în cadrul acestui obiectiv urmează să se efectueze; verificarea — anterior stabilirii rezultatelor inventarierii — a exactității tuturor evaluărilor, calculelor și totalizărilor din contabilitate; determinarea rezultatelor inventarierii și consemnarea lor pe listele de inventariere și în procesul verbal; stabilirea de către comisia de inventariere a caracterului lipsurilor, plusurilor etc.;

— legalitatea măsurilor luate pentru recuperarea lipsurilor, a pierderilor din bunuri deteriorate, degradate, dezasortate, cu termen de garanție depășite, demodate sau inutilizabile, precum și pentru înregistrarea plusurilor; se verifică respectarea termenelor de emitere a deciziilor de imputare conform prevederilor Codului Muncii în sarcina persoanelor răspunzătoare de producerea pagubelor proporțional cu vinovăția acestora și modul cum s-a efectuat înregistrarea plusurilor în funcție de cauzele care le-au generat și perioadele în care s-au format;

b) Respectarea normelor legale de întocmire și circulație a documentelor primare, de conducere a evidenței tehnico-operative și contabile precum și realitatea datelor înscrise în acestea. Se urmărește:

— primirea, eliberarea și utilizarea mijloacelor materiale numai pe bază de documente legale întocmite, verificîndu-se dacă se utilizează formularele tipizate de evidență tehnico-operativă, comune și specifice sectorului de activitate controlat cu privire la primirea, eliberarea și folosirea mijloacelor materiale;

— completarea documentelor primare potrivit indicațiilor formularului respectiv și a normelor în vigoare, semnarea acestora de cei în drept și predarea lor la termen persoanelor îndreptățite, verificîndu-se dacă întocmirea, completarea și circuitul documentelor se face potrivit prevederilor legale și la termen, și dacă conțin date certe sub aspectul realității, legalității, necesității și oportunității termenelor etc.;

— conducerea corectă a evidenței tehnico-operative la locurile de depozitare și pe feluri de mijloace materiale, verificîndu-se con-

Scanned with OKEN Scanner

cordanța între actele ce atestă intrarea de materiale în unitate cu facturi, avize de expediție etc. prin identificarea exactă a denumirii sortului, reperului, cantității, calității, prețurilor din factură cu temeiurile legale, operații aritmetice etc. pe locuri de depozitare și feluri de mijloace materiale.

c) Respectarea regulilor de evidență, păstrare, circulație și utilizare a formularelor cu regim special ; Se urmărește :

— procurarea formularelor cu regim special și încredințarea lor spre păstrare unor angajați special desemnați, verificîndu-se dacă formularele cu regim special au fost procurate numai de la furnizori autorizați în acest sens și dacă persoanele numite pentru gestionarea imprimatelor îndeplinesc condițiile legale ;

— evidențierea corectă a formularelor cu regim special, urmărindu-se dacă se cunosc exact formularele cu regim special intrate și cele date în folosință ;

— predarea formularelor cu regim special pe bază de semnătură și numai acelor angajați care le utilizează prin specificul activității lor, urmînd a se verifica dacă : formularele cu regim special sînt ridicate și utilizate de persoanele împuternicite ; gestionarii cunosc persoanele autorizate să folosească aceste formulare ; eliberarea s-a făcut pe baza bonului de materiale special indicat, felul formularului, cantitatea, unitatea de măsură, numerele și seriile imprimatelor eliberate ;

— justificarea formularelor cu regim special, verificîndu-se evidența și stocul acestora ;

— evidența formularelor restituite, greșit tipărite sau eronat completate, urmărindu-se respectarea destinației formularelor cu regim special și dacă formularele primite se justifică, iar cele anulate sînt evidențiate ;

c) Organizarea și exercitarea potrivit dispozițiilor legale a controlului financiar preventiv și ierarhic operativ curent verificîndu-se :

— organizarea controlului financiar preventiv asupra tuturor operațiilor prevăzute de dispozițiile legale în vigoare și comunicarea în scris celor împuterniciți să exercite controlul financiar preventiv a operațiilor și documentelor ce se supun acestui control, cu precizarea ce se verifică la fiecare din acestea ; în cadrul îndeplinirii acestui obiectiv se verifică legalitatea deciziei date de conducătorul unității pentru organizarea controlului financiar preventiv prin care se rezolvă problemele privind : stabilirea nominală a lucrătorilor care sînt împuterniciți a exercita controlul financiar preventiv, funcția, operațiile supuse pentru control ; stabilirea obiectivelor ce trebuiesc urmărite în cadrul executării controlului ; circuitul documentelor între compartimente ; fixarea unor termene maxime în care se face verificarea documentelor ;

Scanned with OKEN Scanner

— exercitarea controlului financiar preventiv de către conducătorul compartimentului financiar contabil asupra operațiilor expres prevăzute în sarcina acestuia și de persoanele din subordinea sa, legal împuternicite în acest scop ; se verifică dacă exercitarea controlului financiar preventiv pentru operațiunile rezervate acestuia se efectuează numai de conducătorul compartimentului financiar-contabil ; la fel și pentru emiterea comenzilor importante de materiale și încheierea contractelor economice ;

— exercitarea dreptului de refuz de către conducătorul compartimentului financiar contabil, atunci cînd operațiile supuse controlului preventiv sînt nelegale ; se urmărește dacă refuzul de viză s-a dat în scris prin referat sau notă separată și dacă din actul respectiv rezultă motivat, complet și documentat punctul de vedere al organului care l-a dat ; se va da o atenție deosebită cazurilor în care, deși inițial organul care exercită controlul financiar preventiv nu a fost de acord cu operația în cauză, totuși ulterior a acordat viza, cu toate că operația respectivă nu era cazul să fie efectuată ;

— incunoștințarea scrisă a conducătorului organului ierarhic superior, precum și a Ministerului Finanțelor, atunci cînd conducătorul compartimentului financiar contabil consideră că operațiile efectuate sînt nelegale, neeconomicoase ori nu corespund realității, verificîndu-se dacă organul delegat să exercite viza de control financiar preventiv a sesizat conducătorul financiar contabil, organul tutelar și Ministerul Finanțelor, respectiv inspecției teritoriale financiare de stat, după caz ;

— soluționarea de către conducătorul compartimentului financiar-contabil a refuzurilor de viză date de angajații din subordinea sa legal împuterniciți a exercita controlul financiar preventiv, urmărindu-se modul cum au fost rezolvate refuzurile de viză ;

— funcționarea serviciilor sau birourilor specializate de control financiar preventiv (acolo unde sînt organizate).

d) Aplicarea măsurilor pentru prevenirea, descoperirea și recuperarea pagubelor, legalitatea și eficacitatea acestor măsuri, stabilirea potrivit dispozițiilor legale a răspunderilor pentru diminuarea patrimoniului organizațiilor socialiste sau ca urmare a efectuării de cheltuieli neproductive (amenzi, penalizări, locații, dobînzi) :

— organizarea corespunzătoare a pazei bunurilor, de angajați proprii sau prin unitățile de pază, astfel încît să se prevină orice posibilitate de înstrăinare a mijloacelor materiale ; se verifică dacă : s-au asigurat toate locurile de depozitare a bunurilor materiale cu pază pentru a se evita spargerile și sustragerile de materiale ; s-au angajat paznici proprii ori s-au contractat cu uni-

Scanned with OKEN Scanner

tăţile de pază ; depozitele sînt asigurate cu grilaje la uşi şi ferestre şi au pichete de incendii, iar depozitele în aer liber sînt împrejmuite ;

— organizarea şi exercitarea controlului (permanent şi inopinat) asupra intrării şi ieşirii mijloacelor de transport, a angajaţilor şi a altor persoane, urmărindu-se dacă : la punctele de ieşire din unităţi s-a asigurat paza şi controlul ; se fac controalele legale la mijloacele de transport pe baza actelor de însoţire a materialelor ; se ţine registrul de evidenţă a ieşirii mijloacelor de transport cu materiale ;

— păstrarea numerarului în case de bani şi încăperi separate, transportul acestuia la — şi de la — bancă sau la punctele de efectuarea plăţilor în condiţii care să prevină sustragerile, pierderile ; se verifică dacă este asigurată securitatea numerarului, prin păstrarea în case de bani, cu încăperi separate prevăzute cu gratii şi a transportului banilor la şi de la bancă sau la punctele de efectuare a plăţilor ;

— efectuarea controalelor prevăzute de dispoziţiile legale ; se verifică : modul în care se exercită controlul de către conducerea unităţii şi îndeosebi de contabilul şef ; măsurile luate pentru remedierea lipsurilor şi tragerea la răspundere a celor vinovaţi ;

— calcularea, solicitarea şi încasarea penalizărilor în cazul nerespectării clauzelor contractuale de către beneficiari ;

— recuperarea de la cei vinovaţi a contravalorii penalităţilor, amenzilor, locaţiilor şi despăgubirilor plătite, verificîndu-se dacă pentru plata unor penalităţi, amenzi, locaţii şi despăgubiri s-au întocmit formele legale şi s-au stabilit cauzele care au condus la aceste plăţi ;

— recuperarea de la cei vinovaţi a contravalorii penalităţilor, amenzilor, locaţiilor şi despăgubirilor plătite ; la acest obiectiv se verifică dacă : conducerea întreprinderii a luat măsuri de cercetare a cauzelor care au condus la plata de penalităţi, amenzi, locaţii şi despăgubiri şi de recuperare a lor de la cei vinovaţi ; dacă s-a respectat termenul legal pentru efectuarea analizei cauzelor care au condus la asemenea plăţi şi de obţinerea titlurilor executorii în vederea recuperării lor ;

— recuperarea de la cei vinovaţi a pagubelor provenite din substituiri, denaturări, alterări, avarii, lipsuri şi sustrageri de mijloace materiale datorită nerespectării normelor de ambalare, încărcare, transport, descărcare, pază, recepţie şi depozitare ;

— urmărirea şi încasarea potrivit legii a pagubelor produse şi anume : obţinerea titlurilor executorii ; punerea în executare a titlurilor obţinute ; darea la scădere, evidenţierea şi urmărirea în continuare a debitorilor insolvabili sau dispăruţi ; clarificarea sumelor înregistrate în contul „decontări privind operaţiuni în curs de lămurire“ ; activitatea desfăşurată de executorii proprii ai unităţilor controlate ;

Scanned with OKEN Scanner

— recuperarea daunelor din rebuturi, remedieri, refaceri, degradări, deprecieri etc., verificîndu-se dacă s-au analizat cauzele care au condus la producerea daunelor și, în funcție de constatări, dacă s-au luat măsurile legale care se impuneau (prevenirea în viitor a apariției unor astfel de daune) ;

— organizarea și executarea controlului ierarhic operativ curent, analizîndu-se felul în care conducătorii unității și ai compartimentelor își exercită sarcinile de control la termenele și în condițiile corespunzătoare, măsurile luate, legalitatea acestora, modul de urmărire, eficiența muncii ;

e) Respectarea dispozițiilor legale cu privire la angajarea, drepturile, obligațiile și răspunderile gestionarilor. Se urmărește :

— stabilirea funcțiilor prin a căror ocupare angajatul dobîndește calitatea de gestionar, urmînd să se verifice dacă : la locurile de muncă unde se mînuiesc valori bănești și materiale în mod permanent lucrătorii au numai această atribuție de a primi, păstra și elibera bunuri; li s-au atribuit calitatea de gestionar unor persoane incompatibile cu această funcție ;

— angajarea și menținerea în funcție numai a gestionarilor care îndeplinesc condițiile prevăzute de lege referitoare la vîrstă, studii, care nu sînt condamnați penal, în curs de urmărire, judecată sau a celor amnistiați, analizîndu-se modul de aplicare a legii 22/1969 la menținerea și angajarea gestionarilor, dacă îndeplinesc vîrsta de peste 21 ani, au vechimea din anexa la instrucțiunile de aplicare a legii și studiile necesare ; dacă au sau nu antecedente penale, dacă au reabilitate, dacă sînt în curs de judecată sau anchetă penală (art. 8 din Legea 22/1969) ;

— solicitarea relațiilor cu privire la antecedentele penale ale celor ce urmează a fi angajați sau trecuți în funcția de gestionari, analizîndu-se dacă : s-a cerut organelor miliției, relații cu privire la antecedentele penale ale celor ce urmează să fie angajați sau trecuți în funcții de gestionari ; organele miliției au comunicat aceste relații în termenul prevăzut de lege (30 de zile de la primirea cererii) ;

— existența dovezii de la ultimul loc de muncă referitoare la pagubele produse de către cel ce urmează a fi angajat sau trecut în funcția de gestionar, ținîndu-se seama că dovada este un document distinct de nota de lichidare, din care să rezulte dacă a produs pagube avutului obștesc, natura acestora și dacă au fost acoperite.

— existența avizului scris al celorlalți gestionari — în cazul gestiunii încredințate mai multor gestionari — pentru angajarea sau trecerea în această funcție a unei persoane, urmărindu-se ca în aceste situații să existe avizul scris al celorlalți gestionari ; de asemenea, se urmărește modul în care s-au soluționat cazurile în care s-au făcut

Scanned with OKEN Scanner

angajări sau treceri pe funcții gestionare, deși avizul celorlalți gestionari era nefavorabil, temeinicia acestora, precum și consecințele ;

— atribuirea calității de gestionar angajaților care îndeplinesc funcții (de control financiar sau contabil) incompatibile cu cea de gestionar, verificîndu-se dacă s-a atribuit gestiunea salariaților încadrați pe funcții pentru care sînt interzise în mod expres respectiv funcții de control financiar și contabil ;

— stabilirea garanțiilor, constituirea și ridicarea lor potrivit prevederilor legale, verificîndu-se respectarea dispozițiilor articolelor de la nr. 10—22 din Legea 22/969 care prevăd obligația gestionarilor de a constitui garanția materială în numerar și garanția suplimentară. Dacă după aplicarea legii nr. 22/969 noilor angajați li s-au constituit obligatoriu garanția suplimentară ; dacă reținerile pentru garanție în numerar se fac în cotele legale de 1/10 din retribuție ; dacă recuperarea unor pagube se face în primul rînd din garanția gestionarilor și pe urmă se reîntregește garanția în cotă de 1/3 din retribuție ;

— stabilirea răspunderii gestionarilor, a angajaților cu funcții de conducere și orice alți angajați pentru pagube produse potrivit dispozițiilor legale, verificîndu-se modul cum au fost aplicate prevederile cuprinse în cap. IV din Legea nr. 22/1969 ;

f) Modul de realizare a măsurilor stabilite ca urmare a verificărilor efectuate de organele de control financiar, eficiența măsurilor și realitatea comunicărilor făcute în legătură cu acestea. Se urmărește :

— modalitățile în care s-au realizat măsurile stabilite ca urmare a verificărilor anterioare urmărindu-se dacă ele s-au realizat în întregime așa cum au fost dispuse ;

— respectarea termenelor stabilite pentru realizarea măsurilor ;

— realitatea raportărilor, informărilor sau comunicărilor referitoare la realizarea măsurilor stabilite ;

— eficacitatea măsurilor în raport de contribuția pe care au adus-o la înlăturarea sau diminuarea deficiențelor care le-au determinat.

2.4. GRUPA „RESPECTAREA NORMELOR LEGALE CU PRIVIRE LA ÎNCASĂRI ȘI VĂRSĂMINTE ; REALITATEA REZULTATELOR FINANCIARE". Această grupă cuprinde următoarele obiective :

a) Respectarea disciplinei financiare în realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor bănești în lei și valută. Se verifică :

— existența, legalitatea și modul în care sînt îndeplinite prevederile contractelor, angajamentelor, creanțelor etc., care generează obligații sau drepturi de natură financiară ; se urmărește : încasarea la timp a tuturor drepturilor unității de la debitori, clienți etc. pentru produse livrate, servicii prestate și lucrări executate și alte drep-

Scanned with OKEN Scanner

turi ; de-asemenea dacă se asigură achitarea la timp a tuturor sumelor datorate bugetului de stat, furnizorilor, altor unități economice sau instituții ;

— respectarea prevederilor legale referitoare la operațiile de casă, respectiv la încasări, plăți, vărsăminte, avansuri, aplicare de majorări, penalizări etc. ; se verifică : înregistrarea corectă a operațiunilor de încasări și plăți în registrul de casă, dacă se respectă termenul de depunere la bancă, respectarea limitei soldului de casă stabilit, efectuarea plăților direct din încasări, respectarea plafoanelor pentru cheltuieli de deplasări ;

— respectarea disciplinei financiare la întocmirea și depunerea la bancă a documentației pentru încasarea lucrărilor de investiții, vînzărilor de produse, executărilor de lucrări, prestărilor de servicii ;

— urmărirea și încasarea la timp a drepturilor de la clienți, debitori, chiriași și achitarea sau vărsarea la timp și integral a sumelor cuvenite bugetului, băncilor, forului tutelar asigurărilor sociale, creditorilor, furnizorilor, precum și respectarea prevederilor legale cu privire la efectuarea cheltuielilor direct din încasări ;

— realitatea drepturilor, necesitatea sumelor și exactitatea calculelor pe baza cărora se acordă, primesc, încasează sau varsă, diferențe de preț, dotații, subvenții, ajutoare financiare și altele similare, verificîndu-se dacă : documentele și calculele reflectă realitatea și respectă normele legale pentru operațiunile din care se nasc drepturi și obligații ; s-au întocmit la timp documentele necesare și au fost depuse la termen în vederea efectuării operațiunii financiare în cauză ;

b) Realitatea datelor înscrise în bilanțurile contabile și în conturile de execuție :

— realitatea și legalitatea pierderilor, verificîndu-se dacă sumele trecute în debitul contului „beneficii și pierderi", reprezentînd pierderi provocate din calamități și din întreruperi, din comenzi anulate, din scăderea debitorilor insolvabili și dispăruți, din scăderea creanțelor litigioase etc. s-a făcut cu respectarea dispozițiilor legale ;

— realitatea posturilor de debitori și creditori, verificîndu-se dacă posturile de debitori și creditori ce figurează în conturi au la bază documente legale, în baza cărora au fost create ;

— realitatea, necesitatea și legalitatea resurselor pentru cheltuieli viitoare, garanții, precum și a cheltuielilor anticipate, verificîndu-se dacă cheltuielile încadrate în aceste categorii privesc perioadele viitoare ; corecta repartizare asupra conturilor corespunzătoare potrivit scadențelor ;

— realitatea, necesitatea și legalitatea cheltuielilor neproductive ; se efectuează verificarea condițiilor în care s-au produs, justețea trecerii lor pe costurile de producție sau menținerea lor în mod nelegal

Scanned with OKEN Scanner

în alte conturi, influențînd costurile de producție ; stabilirea cauzelor subiective în efectuarea acestor cheltuieli și stabilirea eventualelor răspunderi materiale ;

— realitatea datelor referitoare la veniturile anticipate, analizîndu-se dacă soldurile din evidența contabilă au la bază documente legale din care să rezulte veniturile de realizat ;

— realitatea datelor referitoare la rezultatele inventarierii pe baza căreia s-a încheiat bilanțul, analizîndu-se dacă prin inventarierile efectuate s-a asigurat integritatea avutului obștesc, prin verificarea realității patrimoniului, stabilirea vinovaților pentru eventualele lipsuri constatate și luarea măsurilor pentru recuperarea pagubelor ;

— realitatea și legalitatea datelor din conturile din afara bilanțului ; în cadrul acestui obiectiv se analizează dacă : operațiunile economice evidențiate și reflectate în aceste conturi, au la bază documente, care să confirme producerea operațiunilor respective ; categoriile de bunuri evidențiate în cadrul acestor conturi, cum sînt mijloacele fixe luate cu chirie, valori materiale primite spre prelucrare sau reparare, materiale primite în custodie etc., există efectiv în cadrul unităților ;

— legalitatea trecerii pe costuri a unor cheltuieli neeconomicoase provenite din producerea de bunuri necorespunzătoare calitativ, din depășirea normelor de consum, depășirea scăzămintelor legale, refaceri de lucrări, plăți de despăgubiri, majorări, amenzi, locații, penalități, dobînzi penalizatoare, prescrierea dreptului la acțiune sau executare ori plăți necuvenite etc., verificîndu-se dacă : au fost trecute pe costurile de producție în mod legal (la pierderile peste normă și deteriorări de mărfuri — cu aprobarea forurilor de resort) ; nu au fost menținute nelegal în alte conturi pentru a degreva cheltuielile de producție ; s-au luat măsuri de imputare în sarcina celor vinovați ; s-au luat măsuri de prevenirea lor în viitor ;

— legalitatea sumelor înregistrate direct în contul de beneficii și pierderi ; în executarea acestui obiectiv se urmărește dacă : trecerea sumelor în acest cont s-a făcut cu respectarea normelor legale ; s-au înregistrat direct în acest cont beneficii care nu provin din activitatea de desfacere a mărfurilor, produselor, sau executării de lucrări ; s-au înregistrat numai pierderi provocate din calamități și din întreruperi, comenzi anulate, din scăderea creanțelor prescrise, din scăderea debitorilor insolvabili și dispăruți, din scăderea creanțelor litigioase etc. și cu respectarea dispozițiilor legale ;

— realitatea datelor referitoare la raportarea producției fabricate, vîndute sau încasate, lucrărilor executate, serviciilor prestate etc., urmărindu-se dacă raportările producției fabricate, vîndute și încasate,

Scanned with OKEN Scanner

lucrărilor executate, serviciilor prestate, s-au făcut pe baza datelor certe rezultate din evidența tehnico-operativă și contabilă ;

— realitatea raportării producției neterminate, calculul și evaluarea acesteia.

3. ANALIZE — UNELE METODE — ACTE DE CONTROL

3.1. NOȚIUNE. STABILIREA PAGUBELOR. În lucrarea precedentă — **Cartea gestionarului și a merceologului** —, editată de revista noastră în anul 1974, am prezentat în mod detaliat legislația în vigoare și tehnica inventarierii.

Esențial în controlul financiar intern este finalizarea concretă, finalizare care trebuie să reprezinte aplicarea justă a principiilor tehnice și normele legale privind controlul.

Ca urmare, în prezenta secțiune nu ne vom ocupa de tehnica în detalii a operațiunii de inventariere despre care, de altfel, am făcut referiri de ansamblu în secțiunea precedentă din acest capitol.

Așa fiind, în pezenta secțiune vom încerca să fixăm cadrul legislativ și unele tehnici privind finalizarea controlului gestionar.

În genere se consideră pagubă orice diminuare a patrimoniului unității fie prin mărirea pasivului fie prin micșorarea activului său. În materie de gestiuni nu poate exista o mărire de pasiv ci numai o diminuare a activului patrimoniului. De asemenea, în gestionarea valorilor (bunuri, sume de bani, titluri de valoare) nu are nici o semnificație discuția cu privire la actualitatea prejudiciului. Este cunoscut că literatura de specialitate a considerat drept actual și deci supus recuperării nu numai prejudiciul produs ci și „cînd realizarea în viitor a unei anumite pagube este certă și se înfățișează ca o condiție a unui prejudiciu actual“[9]) În materie de gestiuni răspunderea materială va funcționa numai pentru prejudiciile certe în înțelesul propriu de prejudicii efective, actuale, existente.

● **Momentul evaluării prejudiciului.** În literatura de specialitate nu există o opinie comună, în această privință, deși instanța supremă a statuat într-un anume sens printr-o decizie de îndrumare.

Unii autori[10]) susțin că evaluarea prejudiciului se face la data constatării sale, motivînd că acesta este momentul relevant pentru

---

[9] Sanda Ghimpu : „Dreptul Muncii“ vol. I Buc. 1972 pag. 199.

[10] Sanda Ghimpu : op. cit. p. 203—204 ; Mircea D. Ionescu și Mihnea Marmeliuc : „În legătură cu aplicarea dispozițiilor legale privind răspunderea materială integrală a salariaților“ în R.R.D. nr. 4/1972 p. 102 și urm. : I. Oprescu Unele probleme privind răspunderea materială“. În J. N. nr. 2/1956 p. 258—259.

Scanned with OKEN Scanner

stabilirea răspunderii materiale. Potrivit altei opinii[11]) despăgubirea trebuie calculată în raport cu valoarea bunului din momentul producerii prejudiciului, adăugîndu-se că, în cazul în care paguba s-a produs într-o perioadă de timp și nu printr-o singură faptă instantanee, este indicat să se ia în considerare ultima zi a acelei perioade.

Tribunalul Suprem a statuat[12]) că la evaluarea prejudiciului se are în vedere valoarea bunului din momentul producerii prejudiciului.

● **Modul și criteriile de evaluare a prejudiciului.** Vom reda analitic modalitățile de evaluare prevăzute în H.C.M. nr. 532/1963, făcînd observațiile și precizările necesare :

— bunurile care au preț legal de vînzare cu amănuntul vor fi evaluate luînd în considerare acest preț ;

— bunurile care au preț de producție sau preț de livrare ori prețuri de contractare sau de achiziție, vor fi luate în considerare la calcularea pagubei la prețurile respective, la care se vor adăuga anumiți coeficienți prevăzuți în anexă la H.C.M. nr. 532/1963 ;

— pentru bunurile semifinite care nu au prețuri cu amănuntul, dar au prețuri de producție sau de livrare legal stabilite, valoarea pagubelor se stabilește prin aplicarea asupra acestor prețuri a unor coeficienți legali, stabiliți prin actul normativ arătat mai sus ;

— pentru bunurile semifinite care nu au nici prețuri de producție sau de livrare legal stabilite, valoarea pagubelor se determină pe baza prețului de cost realizat potrivit înregistrărilor din evidența contabilă — inclusiv cotele de regie — cu adăugirea rentabilității medii planificate de întreprindere, la care se aplică coeficienții legali ;

— pentru bunurile în stare de producție neterminată, valoarea pagubelor se determină pe baza prețului de cost realizat — inclusiv cotele de regie — la care se adaugă coeficienții legali ;

Redăm lista coeficienților pentru stabilirea pagubelor cauzate asupra bunurilor care nu au prețuri cu amănuntul legal stabilite ;

Se aplică coeficientul 1,5 asupra prețurilor de producție la :

— produsele din industria petrolului (extracția și prelucrarea țițeiului) :

— produsele din industria metalurgiei feroase și neferoase ;

— produsele din industria lînii ;

— minereurile de orice fel, altele decît cele auroargintifere ;

— bușteni, lemn rotund și orice alte materiale lemnoase brute — esențe foioase.

---

[11] V. I. Cîmpianu : op. cit. p. 328 și S. Beligrădeanu, op. cit. p. 71.
[12] Plen. Trib. Supr.dec. îndrum. nr. 8/1965 în C. D. p. 19.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru ţiţei coeficientul se aplică asupra preţului de decontare către rafinării. Pentru produsele petroliere coeficientul se aplică asupra preţurilor de livrare ale organizaţiei comerciale

Se aplică coeficientul 2 asupra preţurilor de producţie la :

— produsele din industria celulozei şi hîrtiei ;

— produsele din industria alimentară ;

— produsele din industria bumbacului, inului şi cînepei ;

— produsele din industria pielăriei şi cauciucului ;

— produsele din industria sticlei, porţelanului şi ceramicei fine ;

— produsele din industria tricotajelor şi confecţiilor ;

— produsele din industria cărbunelui ;

— produsele din industria cocso-chimică.

Se aplică coeficientul 2,5 asupra preţurilor de producţie la :

— produsele din industria mătăsii ;

Se aplică coeficientul 3 asupra preţurilor de producţie la :

— produsele din industria chimică ;

— produsele din industria constructoare de maşini ;

— produsele din industria materialelor de construcţii.

Se aplică coeficientul 4 asupra preţurilor de producţie la :

— produsele din industria tutunului ;

— minereurile auro-argintifere.

Se aplică coeficientul 2,5 asupra preţurilor de producţie pentru toate celelalte bunuri care nu sînt cuprinse mai sus.

Se aplică coeficientul 1,5 asupra preţurilor de livrare pentru bunurile care au stabilite altfel de preţuri şi nu au stabilite preţuri de livrare. Acelaşi coeficient se aplică şi pentru bunurile al căror preţ de producţie este egal cu preţul de livrare.

Se aplică coeficientul 6 asupra preţurilor legale stabilite pentru livrările făcute de Banca Naţională către organizaţii socialiste pentru aur, platină, paladiu, osmiu, iridiu, rodiu şi ruteniu.

Pentru produsele agricole se aplică coeficienţii de mai jos asupra preţurilor de contractare, iar în lipsa acestora asupra preţurilor de achiziţie ;

— Coeficientul 1,5 pentru plante oleaginoase, orez nedecorticat, mazăre boabe uscate, furaje, animale vii, gogoşi de mătase ;

— Coeficientul 2 pentru cereale panificabile, cînepă pentru fuior, fuior de cînepă, in pentru fuior, lînă brută nespălată, paiele şi seminţele de sorg ;

Scanned with OKEN Scanner

— Coeficientul 2,5 pentru sfeclă de zahăr ;

— Coeficientul 3 pentru plante medicinale și aromatice în stare proaspătă sau uscată ;

— Coeficientul 3,5 pentru bumbac puf.

Coeficienții pentru produsele industriale, mai sus prevăzuți, se aplică asupra prețurilor de producție, sau — după caz — asupra prețurilor de livrare, cuprinse în actele normative de stabilire a prețurilor sau în cataloagele de prețuri respective.

La evaluarea pagubelor se vor avea în vedere starea reală în care se află bunurile în momentul producerii prejudiciului. Se va considera potrivit art. 6 din Decretul nr. 220/1960 pagubă, numai valoarea efectivă, reală a bunului, ținîndu-se seama de gradul său de uzură. Gradul de uzură poate fi, în realitate, diferit de gradul de uzură ce apare în contabilitate rezultat din aplicarea cotelor de amortizare. Altfel spus, în realitate uzura unui bun poate fi mai mare sau mai mică decît valoarea rămasă neamortizată în funcție de modul în care a fost utilizat sau conservat. Valoarea reală a bunului în momentul producerii prejudiciului trebuie stabilită neputînd fi prezumată la valoarea cu cît aceasta figurează în inventar[13]). În cazul în care valoarea reală, efectivă nu se poate dovedi conform lipsei bunului, a dispariției sale totale, se va proceda la stabilirea valorii acestuia conform valorii din inventar.

• **Constatarea prejudiciului și consemnarea rezultatelor.** Normele metodologice elaborate de Ministerul Finanțelor prevăd că determinarea rezultatelor inventarierii, în plus sau în minus, se face direct pe listele de inventariere. Greșelile se corectează de către cei în drept. Evaluarea stocurilor în listele de inventariere se face cu prețurile folosite la înregistrarea bunurilor în contabilitate.

După stabilirea plusurilor și a minusurilor, comisia de inventariere este obligată să ceară explicații scrise de la persoanele în cauză. Pe baza acestor explicații și a documentelor cercetate, comisia stabilește caracterul lipsurilor, pierderilor și deteriorărilor constatate, precum și cauza plusurilor, după care face propuneri potrivit normelor legale de regularizare a diferențelor dintre datele inventarierii și cele contabile.

Potrivit pct. 157—158 din normele metodologice, rezultatele inventarierii se consemnează de comisie în proces-verbal, care trebuie să cuprindă : rezultatele inventarierii ; concluziile și propunerile cu privire la cauzele plusurilor, lipsurilor, pierderilor etc. ; vinovații eventuali ; propuneri privind măsurile ce urmează a fi luate și dispozițiile legale corespunzătoare.

Propunerile cuprinse în procesul verbal al comisiei se prezintă în

[13] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1889/1956 în Repertoriu pag. 573 nr. 449.

termen de 3 zile de la data închiderii operațiunilor, conducerii unității. Conducerea unității este obligată ca, pe baza avizului conducătorului compartimentului financiar-contabil și al juristului din unitate, să decidă în termen de 5 zile asupra soluționării propunerilor conform dispozițiilor legale.

• **Compensarea plusurilor cu minusurile.** Prima operație, care este de natură să regularizeze, cel puțin parțial, plusurile și minusurile, este operațiunea de compensare. Dispoziția legală care reglementează modul în care se efectuează compensările o constituie : art. 13 din H.C.M. nr. 1885/1970 și pct. 160 din normele metodologice privind contabilitatea unităților economice. Din textul art. 13 al Hotărîrii Consiliului de Miniștri nr. 1885/1970 rezultă că pentru a putea opera — sub formă de excepție — compensarea minusurilor cu plusurile constatate, ca urmare a unui control efectuat într-o anumită gestiune, este necesar să fie întrunite, cumulativ, următoarele condiții :

— plusurile și minusurile să fie constatate numai la sorturile aceleiași grupe de produse. Cu privire la acest aspect literatura de specialitate a definit, în nenumărate rînduri, mai mult sau mai puțin precis, ce anume înseamnă sort sau grupă de produse. Practica a considerat că, un singur element apare revelator : pentru admiterea compensării, produsele trebuie să aibă multiple elemente comune, respectiv să se asemene, în aceasta constînd rațiunea exonerării de răspundere ;

— plusurile și minusurile să fie produse în gestiunea aceleiași persoane responsabile ;

— plusurile și minusurile să se fi produs în aceeași perioadă gestionară, înțelegînd prin aceasta perioada dintre două inventarieri. În practică, apar deseori situații de genul următor : la o inventariere, apar plusuri la un anumit sortiment precis determinat, iar la inventarierea imediat următoare apar minusuri la același sortiment, egale, sau aproape egale cu plusul anterior înregistrat. Toate împrejurările indică faptul că această situație nu poate fi explicată decît printr-o inventariere anterioară efectuată defectuos. Față de faptul că art. 13 din H.C.M. nr. 1885/1970 nu conține o interdicție ci are un caracter indicativ (rezultat din cuvîntul „de regulă"), credem că conducătorii de unități pot aproba, după o temeinică analiză, și compensări privind perioade diferite de gestiune, evident în acele cazuri în care se dovedește că lipsa dintr-o perioadă de gestiune se află în legătură cauzală cu plusul dintr-o altă perioadă, datorită unor erori de inventariere. De altfel, practica juridică s-a pronunțat constant în acest sens. Prin Decizia nr. 8/1965 a Plenului Tribunalului Suprem, la pct. 3, alin. final, se stabilește : „Interdicția compensării minusurilor cu plusurile nu poate totuși împiedica instanța să constate că minusurile la inventar au fost nereale și că ele s-au datorat, de exemplu, unei erori cantitative la facerea sto-

Scanned with OKEN Scanner

culul sau unor denumiri greşite date mărfurilor inventariate". Or, prin administrarea diverselor probe, printre care deosebit de concludente sînt expertizele contabile judiciare, se poate demonstra că inventarul anterior a fost efectuat fără respectarea normelor obligatorii sau, pur şi simplu, că nu s-a făcut în întregime numărătoarea, măsurarea, sau cîntărirea produselor în litigiu.

În afara celor trei condiţii de fond expuse mai sus, subliniem şi alte reguli enunţate de normele metodologice :

— compensarea nu este obligatorie, ea poate fi aprobată — competenţa revenind conducătorului unităţii economice —, atunci cînd nu intervine elementul infracţional ;

— în urma compensării nu pot rezulta pentru unitatea economică diferenţe valorice nefavorabile, acestea trebuind să fie recuperate de la cei vinovaţi ;

— egalitatea cantitativă între plusuri şi minusuri se obţine prin eliminarea din calcul a cantităţilor (plusuri sau minusuri, după caz) ce depăşesc egalitatea ; eliminarea începe cu sorturile ale căror preţuri pe unitatea de măsură sînt cel mai scăzute (în ordine crescîndă) ;

— diferenţele valorice (la cantităţi egale de plusuri şi minusuri) se stabilesc între totalul valorii sorturilor constatate în plus şi **totalul** valorii sorturilor constatate în minus, din cadrul aceleiaşi compensări [14])

Pentru exemplificarea modului de soluţionare a diferitelor situaţii ce pot interveni în operaţiunile de compensare, prezentăm mai jos o serie de ipoteze, luîndu-se în calcul, pentru simplificare, numai preţurile cu amănuntul.

a) Situaţie în care plusurile depăşesc lipsurile cantitative şi nu este cazul de imputare.

Constatat în plus		**Constatat în minus**	
10 u/m a 15 lei	= 150 lei	18 u/m a 20 lei	= 360 lei
15 u/m a 20 lei	= 300 lei	5 u/m a 15 lei	= 75 lei
5 u/m a 22 lei	= 110 lei		
30 u/m	560 lei	23 u/m	432 lei

Cantitatea lipsă de 23 u/m în valoare de 435 lei se compensează cu următoarele cantităţi constatate în plus :

3 u/m a 22 lei	= 110 lei
15 u/m a 20 lei	= 300 lei
3 u/m a 15 lei	= 45 lei
25 u/m	445 lei

[14] Pentru precizări şi amănunte trimitem la : **Cartea merceologului şi gestionarului** de Al. Deteşan şi Gh. Ţigăeru, editată de „Viaţa economică", 1974, de unde am redat şi exemplele ce urmează.

Scanned with OKEN Scanner

Din calculul compensării a fost eliminată cantitatea de 7 u/m din totalul cantităţilor constatate în plus 30 u/m — 23 u/m cu preţul pe u/m cel mai scăzut (15 lei).

În această ipoteză, în urma compensării cantitative nu apar diferenţe valorice în minus, astfel că nu este cazul de imputare. Unitatea economică va pune de acord evidenţa contabilă cu rezultatele inventarierii, din care cauză rezultă un plus de 7 u/m şi o valoare de 125 lei (560 — 435).

b) Situaţie în care plusurile depăşesc lipsurile cantitative, dar este cazul de imputare.

Constatat în plus		Constatat în minus	
10 u/m a 15 lei =	150 lei	15 u/m a 16 lei =	240 lei
15 u/m a 12 lei =	180 lei	18 u/m a 15 lei =	270 lei
18 u/m a 10 lei =	180 lei		
5 u/m a 8 lei =	40 lei		
40 u/m	550 lei	33 u/m	510 lei

Cantităţile lipsă de 33 u/m în valoare de 510 lei se compensează cu următoarele cantităţi constatate în plus :

10 u/m a 15 lei =	150 lei
15 u/m a 12 lei =	180 lei
8 u/m a 8 lei =	80 lei
33 u/m	410 lei

Din calculul compensării a fost eliminată cantitatea de 15 u/m din totalul cantităţilor constatate în plus, cu preţurile pe u/m cele mai scăzute (5 u/m a 8 lei şi 10 u/ a 10 lei).

În această ipoteză, în urma compensării cantitative apar diferenţe valorice în minus în sumă de 100 lei (510 lei — 410 lei), ce se impută gestionarului respectiv. Unitatea economică va înregistra, în afară de imputarea sumei de 100 lei şi plusul rezultat în inventariere (neintrat în compensare) de 15 u/m în valoare de 140 lei (5u/m a 8 lei şi 10 u/m a 10 lei).

c) Situaţie în care lipsurile depăşesc plusurile cantitative (cu plusuri valorice la cantităţile intrate în compensare).

Constatat în plus		Constatat în minus	
10 u/m a 20 lei =	200 lei	18 u/m a 15 lei =	270 lei
15 u/m a 18 lei =	270 lei	10 u/m a 14 lei =	140 lei
		15 u/m a 12 lei =	180 lei
25 u/m	470 lei	43 u/m	590 lei

Scanned with OKEN Scanner

Plusul de 25 u/m în valoare de 470 lei compensează următoarele cantități lipsă :

18 u/m a 15 lei =	270 lei
7 u/m a 14 lei =	98 lei
25 u/m	368 lei

Din calculul compensării a fost eliminată cantitatea de 18 u/m din totalul cantităților constatate în minus (43 u/m — 25 u/m), cu prețurile pe u/m cele mai scăzute (15 u/m a 12 lei și 3 u/m a 14 lei).

Din calculul compensării a fost eliminată cantitatea de unitate un plus valoric de 102 lei (470 lei — 368 lei), pe care îl va înregistra ca atare. De asemenea, va înregistra și imputarea făcută gestionarului pentru cantitățile lipsă ce nu au intrat în compensare 15 u/m a 12 lei și 3 u/m a 14 lei), adică suma de 222 lei.

d) Situație în care lipsurile depășesc plusurile cantitative (cu minusuri valorice la cantitățile intrate în compensare).

Plusul de 25 u/m în valoare de 480 lei compensează următoarele cantități lipsă :

Constatat în plus		**Constatat în minus**	
15 u/m a 20 lei =	300 lei	10 u/m a 25 lei =	250 lei
10 u/m a 18 lei =	180 lei	15 u/m a 22 lei =	330 lei
		10 u/m a 20 lei =	200 lei
25 u/m	480 lei	35 u/m	780 lei

Plusul de 25 u/m în valoare de 480 lei compensează următoarele cantități lipsă :

10 u/m a 25 lei =	250 lei
15 u/m a 22 lei =	330 lei
25 u/m	580 lei

Din calculul compensării a fost eliminată cantitatea de 10 u/m din totalul cantităților constatate în minus (35 u/m — 25 u/m), cu prețul pe u/m cel mai scăzut, respectiv sortul cu prețul de 20 lei.

Din compensarea cantităților de 25 u/m rezultă un minus valoric de 100 lei (580—480) pentru unitate, care se impută gestionarului. De asemenea, acestuia i se impută și cantitățile constatate lipsă care nu au intrat în compensare (10 u/m a 20 lei, adică suma de 200 lei).

Scanned with OKEN Scanner

e) Situație în care sînt prevăzute norme legale de pierderi (în care plusurile depășesc lipsurile cantitative constatate la inventariere).

Constatat în plus		Constatat în minus	
10 u/m a 15 lei =	150 lei	15 u/m a 18 lei =	270 lei
20 u/m a 12 lei =	240 lei	10 u/m a 16 lei =	160 lei
10 u/m a 10 lei =	100 lei		
40 u/m	490 lei	25 u/m	430 lei

În această ipoteză, cu toate că există norme legale de pierderi, nu se acordă nici un scăzămînt, întrucît nu apar lipsuri cantitative efective.

Compensarea se face astfel :

Cantitatea lipsă de 25 u/m în valoare de 430 lei se compensează cu următoarele cantități constatate în plus :

10 u/m a 15 lei =	150 lei
15 u/m a 12 lei =	180 lei
25 u/m	330 lei

Din calculul compensării a fost eliminată cantitatea de 15 u/m din totalul cantităților constatate în plus (40 u/m — 25 u/m), cu prețurile pe u/m cele mai scăzute (10 u/m a 10 lei și 5 u/m a 12 lei).

Din compensarea cantităților de 25 u/m rezultă pentru unitatea economică un minus valoric de 100 lei (430 lei — 330 lei) care se impută gestionarului. Unitatea va înregistra în același timp și plusurile constatate la inventariere ce au intrat în compensare, adică 15 u/m în valoare de 160 lei (10 u/m a 10 lei și 5 u/m a 12 lei).

● **Acordarea scăzămintelor normale (perisabilităților).** Cunoscute sub denumirea generică de perisabilități, pierderile normale care se produc la unele produse în procesul de aprovizionare, depozitare și desfacere, nu au pînă în prezent o reglementare legală unitară.

În lipsa unor norme de drept la nivelul economiei naționale, fiecare organ central a emis instrucțiuni proprii, soluționînd dificila problemă a perisabilităților în funcție de condițiile și produsele specifice sectorului.

Pentru a defini totuși noțiunea de perisabilitate sau pierderi normale, redăm pct. 1 din Instrucțiunile aprobate prin Ordinul M.C.I. nr. 13, din 21 februarie 1974 : „Pierderile materiale care se produc la mărfurile alimentare, în operațiunile de transport sau manipulare, depozitare și desfacere, ca urmare a evaporării, volatilizării, scurgerii,

Scanned with OKEN Scanner

pulverizării, îmbibării, fărămițării, spargerii sau altor cauze asemănătoare, sînt perisabilități". Și în continuare, la pct. 2 se precizează: „Perisabilitățile care se produc în limita normelor stabilite sînt pierderi (perisabilități) normale".

În literatura de specialitate s-au formulat unele definiții mai cuprinzătoare. Astfel, „Prin pierderi materiale normale sau perisabilități legale se înțeleg de obicei, pierderi prin spargeri, fărămițări, scurgeri, volatilizări, absorbții în ambalaje etc., care se produc în timpul transporturilor, manipulării, depozitării sau însilozării, în limitele normelor stabilite prin dispoziții legale și care nu se datoresc neglijenței, relei credințe, accidentelor sau unor cauze de forță majoră".

Nu intră în noțiunea de pierderi normale, în formularea de mai sus, pierderile la materiile prime supuse unor prelucrări (sortări, transvasări, filtrări etc.) care, de regulă sînt cuprinse în denumirea de „consum specific".

Normele de drept, conținute de diferite instrucțiuni ale organelor centrale, precum și practica organelor jurisdicționale stabilesc condiții în care se acordă scăzăminte în gestiune, datorate pierderilor naturale (respectiv perisabilităților legale). Încercăm să le sistematizăm:

— ca principiu general: cotele procentuale stabilite prin ordine sau instrucțiuni departamentale sînt maximale și ele nu se acordă decît în măsura în care se constată o lipsă efectivă prin inventarieri reale ale produselor respective;

— lipsurile la care urmează a se calcula perisabilitățile legale trebuie să provină de regulă, dintr-o singură perioadă gestionară, respectiv să fie constatate printr-o inventariere efectuată la un anumit termen;

— lipsurile constatate prin procesele-verbale de inventariere să nu fie datorate altor cauze decît pierderilor normale, neimputabile gestionarilor ca urmare a unor fapte culpabile. Considerăm util să ne oprim mai mult asupra acestui ultim aspect. Plenul Tribunalului Suprem, prin Decizia nr. 8/1965 a stabilit următoarele: „În privința acordării coeficienților de perisabilitate, instanțele sînt obligate să respecte actele normative în vigoare, prin care organele de stat competente, ținînd seama de specificul diverselor categorii de mărfuri, stabilesc acești coeficienți, care nu pot fi mărițiți de instanțe prin apreciere. Pe de altă parte, trebuie să fie respectată procedura prevăzută de aceste acte normative pentru constatarea perisabilităților. În hotărîrile lor, instanțele sînt obligate a stabili care sînt mărfurile lipsă, care este cota de perisabilitate cuvenită, iar atunci cînd într-o unitate sînt mai mulți gestionari cu gestiuni distincte, la care gestiune și în ce cotă anume s-a acordat perisabilitatea. Instanțele nu vor acorda perisabilitatea în cazurile și în măsura în care s-a făcut dovada că

Scanned with OKEN Scanner

lipsa la inventar provine din sustragerea, alterarea sau degradarea mărfii datorită vinii angajatului, deoarece, în asemenea situații, angajatul, fiind în culpă, trebuie să repare în întregime prejudiciul".

Acest principiu este subliniat și de HCM nr. 1885/1970 care, prin art. 12, obligă conducătorii organizațiilor socialiste ca trecerea pe cheltuieli să nu se aprobe decît dacă se efectuează în prealabil verificarea temeinică privind cauzele lipsurilor și neimputabilitatea lor.

Este greșit a se considera că angajatul care a produs unității o pagubă, nu răspunde material, atîta timp cît paguba se încadrează în procentul de pierderi legale acordat pentru manipularea materialelor respective. Potrivit art. 102 (1) din Codul muncii, persoana răspunde material ori de cîte ori produce o pagubă unității din culpa sa, indiferent de împrejurarea dacă a fost, sau nu, depășită cota de pierderi legale. Această cotă este prevăzută pentru acoperirea unor pierderi care se produc inevitabil în procesul de producție și care, deci, nu implică o culpă din partea angajatului. [15].

Cota de prisabilitate nu se aplică mecanic, unitatea nefiind obligată să acorde procentul maxim în orice împrejurare, ci de la caz la caz, și în diferite proporții, ținînd seama de criterii obiective de apreciere, cum ar fi datele comparative cu alte magazine în aceeași perioadă sau cu același magazin în perioada corespunzătoare a anului precedent, în funcție de viteza de circulație a produselor etc.

● **Calcularea scăzămintelor legale.** Pînă la apariția H.C.M. nr. 1885/1970, se mai puteau face discuții cu privire la faptul dacă normele legale se calculau înainte sau după efectuarea compensărilor. După intrarea în vigoare a acestui act normativ, problema este pe deplin rezolvată. Într-adevăr, prin pct. 160 din Normele metodologice se prevede că „pentru materialele, produsele și mărfurile la care sînt prevăzute norme legale de pierderi, în cazul compensării lipsurilor cu plusurile stabilite la inventariere, scăzămintele se calculează numai în situația cînd cantitățile lipsă sînt mai mari decît cantitățile în plus. În această situație, cotele de scăzăminte legale se aplică în primul rînd la materialele, produsele și mărfurile la care s-au constatat lipsuri".

În ipoteza în care perisabilitățile s-ar calcula înainte de efectuarea compensărilor, s-ar încălca principiul de bază — prevăzut și de pct. 161 din Norme — de a se acorda scăzămintele legale numai atunci cînd există lipsuri efective. Or, în situația compensărilor, lipsuri efective sînt numai cantitățile lipsă care depășesc plusurile constatate la inventariere. Aplicarea unui astfel de calcul în situația în care prețurile pe unitatea de măsură ale sorturilor constatate lipsă depășesc pe

[15] Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 611/1966 nepublicată.

Scanned with OKEN Scanner

cele ale sorturilor constatate în plus, ar duce la nerespectarea în întregime, de către unităţile economice, a pagubelor suferite, întrucît s-ar acorda scăzăminte pentru pierderi care în realitate nu s-au produs.

Pentru a demonstra cele afirmate şi pentru a reliefa interdependenţa dintre compensări şi scăzămintele legale, reluăm unul din exemplele date mai sus :

— au fost stabilite sorturile ce întrunesc condiţiile de compensare şi au fost determinate plusurile şi lipsurile cantitative (plus 45 u/m şi minus 65 u/m) ;

— au fost acordate scăzămintele legale, lipsurile depăşind plusurile cantitative, în primul rînd pentru sorturile la care la inventariere s-au constatat lipsuri, rezultînd pierderi admisibile de 6 u/m (cantităţile lipsă au fost astfel reduse de la 65 u/m la 59 u/m) ;

— cantităţile lipsă care depăşesc şi după această reducere cantităţile în plus, au fost acordate în continuare scăzămintele legale şi pentru sorturile la care la inventariere au rezultat plusuri cantitative, precum şi pentru acele sorturi intrate în compensare, care la inventariere au apărut fără diferenţe cantitative, scăzămintele respective însumînd 11 u/m (cantităţile în plus au ajuns astfel de la 45 u/m la 56 u/m);

— scăzămintele legale au fost acordate în totalitate, întrucît acestea nu au depăşit diferenţa în minus între lipsuri şi plusuri ;

— reconstituind diferenţele cantitative în urma acordării scăzămintelor legale, s-a ajuns la plusuri de 56 u/m în valoare de 599 lei şi la lipsuri de 59 u/m în valoare de 703 lei ;

— din compensarea efectuată, avînd datele astfel stabilite, a rezultat o diferenţă valorică nefavorabilă de 80 lei ce s-a imputat gestionarului. Acestuia i s-a imputat şi suma de 24 lei, reprezentînd valoarea de 3 u/m excluse de la compensare. În total s-a imputat gestionarului suma de 104 lei.

Exemplul dat a fost soluţionat cu respectarea normelor legale şi în spiritul principiilor enunţate.

Să urmărim în continuare la ce rezultate s-ar ajunge în cazul în care operaţiunile de compensare şi de acordare a perisabilităţilor s-ar face într-o anumită ordine, independent una de cealaltă.

Acordarea în primul rînd a scăzămintelor legale, în cazul în care nu există lipsuri efective, iar preţurile pe unitatea de măsură ale sorturilor constatate lipsă depăşesc pe cele ale sorturilor constatate în plus, ar duce la nerecuperarea în întregime de către unitatea economică a pagubelor suferite, întrucît s-ar acorda scăzăminte pentru pierderi care în realitate nu s-au produs. Aşa cum s-a arătat, acest procedeu contravine în mod categoric actualelor reglementări.

Calculînd mai întîi compensarea şi apoi scăzămintele admisibile, soluţia ar fi următoarea : plusul de 45 u/m în valoare de 605 lei (au

Scanned with OKEN Scanner

fost excluse din compensare 20 u/m lipsă în valoare de 170 lei, adică 15 u/m a 8 lei şi 5 u/m a 10 lei).

Din această compensare ar rezulta o diferenţă valorică în minus de 140 lei ce s-ar imputa gestionarului.

Calculînd în continuare pierderile admisibile (luate iniţial în calcul în exemplul dat) şi corectînd în mod corespunzător stocurile rămase după compensare, ar rezulta :

Cantităţi în minus

14 u/m	(15—1) a 8 lei =	112 lei
4 u/m	(5—1) a 10 lei =	40 lei
18 u/m		152 lei

Cantităţi în plus

(respectiv scăzămintele acordate pentru sorturile la care s-au constatat plusuri sau nu au rezultat diferenţe cantitative)

2 u/m	a 15 lei =	30 lei
2 u/m	a 12 lei =	24 lei
5 u/m	a 16 lei =	80 lei
2 u/m	a 11 lei =	22 lei
2 u/m	a 7 lei =	14 lei
2 u/m	a 9 lei =	18 lei
15 u/m		188 lei

Urmează o nouă operaţie de compensare a cantităţilor astfel stabilite — necesar a fi admisă în condiţiile stocurilor rezultate după acordarea pierderilor legale — care s-ar soluţiona astfel :

Plusul de 15 u/m în valoare de 188 lei ar compensa lipsa de 15 u/m în valoare de 128 lei (au fost excluse de la compensare 3 u/m a 8 lei, respectiv 24 lei), rezultînd un plus valoric de 60 lei (188 lei — 128 lei), pe care unitatea economică l-ar înregistra ca atare. De asemenea, lipsa a 3 u/m în valoare de 24 lei, neintrată în compensare, s-ar imputa gestionarului.

Procedîndu-se astfel la soluţionarea problemei, compensarea s-ar solda cu o imputare făcută gestionarului de 164 lei (140 lei plus 24 lei) şi un plus realizat de unitatea economică de 60 lei.

Or, în felul acesta se contravine principiului enunţat, că diferenţele valorice se stabilesc între TOTALUL valorii sorturilor constatate în plus şi TOTALUL valorii sorturilor constatate în minus, ceea ce în

Scanned with OKEN Scanner

nici un caz nu poate duce la situația ca din aceeași operațiune de compensare între cantități egale, să rezulte atît diferențe valorice în plus cît și în minus.

Făcînd abstracție de lipsa de 3 u/m, neadmise la compensare, în valoare de 24 lei, imputabilă gestionarului în ambele moduri de calcul, din soluția adoptată de noi rezultă o imputare de 80 lei, în timp ce, în urma soluționării fracționale a operațiunilor, ar rezulta, așa cum s-a arătat mai sus, o imputare în sumă de 140 lei și, în același timp, înregistrarea de către unitatea economică a unui plus valoric de 60 lei. Un astfel de procedeu nu ar fi echitabil, întrucît s-ar imputa gestionarului o sumă care ar depăși paguba efectivă suferită de unitatea economică.

Cu privire la modul de calcul arătăm că formula cea mai simplă folosită de unele ministere este următoarea : la soldul inițial se adaugă intrările în perioada respectivă, din care se scade soldul final. La totalul rulajului astfel determinat, se aplică coeficientul legal stabilit prin actul normativ departamental.

Facem precizarea că la schimbarea din funcție a gestionarilor, din drepturile maxime cuvenite predătorilor se scade 50% din cota de pierderi aferentă cantităților de produse aflate în stoc. Această cotă va fi adăugată la calcularea pierderilor, la inventarul următor, stocul inițial constituind o intrare pentru cel care a preluat gestiunea. Procedîndu-se astfel, pierderile materiale suferite de produsele aflate în stoc la predarea-primirea gestiunilor se împart în mod just între gestionarul predător, în timpul căruia au intrat aceste produse și între cel primitor, care le păstrează în continuare, pînă la valorificarea lor.

● **Competențe de aprobare.** Așa cum am arătat mai sus, scăzămintele naturale nu se aprobă automat și în toate cazurile la nivelul cotelor maxime, prevăzute de actele normative. Conducătorul unității economice, fiind unicul organ competent să aprobe trecerea pe cheltuieli a acestor zăcăminte, are îndatorirea să dispună verificarea prealabilă pentru a se constata dacă lipsurile nu s-au produs din vina vreunui salariat.

Competența sa exclusivă de a aproba trecerea pe cheltuieli a lipsurilor care se înscriu în limita normelor legale de scăzăminte este stabilită prin HCM nr. 1885/1970,art. 12 alin. 2, lit. a.

Potrivit normelor metodologice, pct. 162, decizia de aprobare sau de respingere a trecerii pe cheltuieli a unor asemenea lipsuri trebuie luată în 5 zile de la data prezentării procesului verbal de inventariere.

● **Scăderea lipsurilor neimputabile.** Art. 12 din HCM nr. 1885/1970 prevede regula generală că „lipsurile constatate la inventariere, dacă se datorează vinei cuiva, se recuperează potrivit legii, de la cei vino-

Scanned with OKEN Scanner

vaţi". Acelaşi text stabileşte în continuare : „în cazurile în care, după o temeinică cercetare din partea organelor de control financiar intern sau a organului anume desemnat de conducătorul unităţii economice, s-a dovedit că lipsurile nu se datoresc vinei cuiva, acestea se trec pe seama cheltuielilor de producţie sau de circulaţie".

Aşadar, condiţia de bază pentru ca o lipsă în gestiune să poată fi trecută pe cheltuieli este ca ea să nu fi fost cauzată de fapta ilicită a unui lucrător.

Inexistenţa culpei în producerea pagubei prin lipsa apărută în gestiune trebuie temeinic motivată de organul însărcinat cu cercetarea, această verificare impusă de legiuitor fiind o formă de apărare a integrităţii proprietăţii socialiste.

● **Competenţe.** Prin acelaşi text (art. 12 alin. II lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970) se stabilesc următoarele competenţe pentru aprobarea trecerii pe cheltuieli a lipsurilor neimputabile, care depăşesc limita normelor legale de scăzăminte :

La unităţile economice de subordonare republicană :

— sumele pînă la 500 lei la organizaţiile comerciale, pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere, se aprobă de conducătorul organizaţiei comerciale respective ;

— sumele pînă la 5.000 lei pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere, se aprobă de conducătorul centralei sau unităţii cu statut de centrală ;

— sumele între 501 lei, respectiv 5.001 lei şi 15.000 pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere se aprobă de ministerul sau conducătorul organului central ;

— sumele peste 15.000 lei pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere, se aprobă de vicepreşedintele Consiliului de Miniştri care coordonează ramura respectivă.

La unităţile economice de subordonare locală :

— sumele pînă la 500 lei, la organizaţiile comerciale pentru fiecare inventariere, se aprobă de conducătorul organizaţiei comerciale respective ;

— sumele pînă la 2.000 lei pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere, se aprobă de conducătorul de resort din cadrul consiliului popular judeţean sau al municipiului Bucureşti ;

— sumele peste această limită şi pînă la 15.000 lei pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere, se aprobă de preşedintele comitetului executiv al consiliului popular judeţean sau al municipiului Bucureşti ;

— sumele peste 15.000 lei pentru fiecare gestiune şi fiecare inventariere, se aprobă de vicepreşedintele Consiliului de Miniştri care coordonează Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare.

Scanned with OKEN Scanner

Prin normele metodologice, pct. 162, s-au stabilit următoarele termene pentru luarea deciziilor :

— pentru lipsurile care sînt în competența de soluționare a conducătorului de unitate economică, se iau decizii în termen de cel mult 5 zile de la data prezentării procesului verbal de către comisia de inventariere ;

— pentru lipsurile care sînt în competența de soluționare a conducătorului direcției de resort din cadrul consiliului popular județean sau al municipiului București, a ministrului sau conducătorului organului central, precum și a președintelui comitetului executiv al consiliului popular județean sau al municipiului București, decizia se ia în termen de cel mult 30 zile de la data primirii documentației de la unitățile subordonate.

3.2. ACTELE DE CONTROL ALE ORGANELOR DE CONTROL FNANCIAR INTERN. Întreaga activitate desfășurată de organele de control financiar intern cu ocazia verificărilor efectuate la o întreprindere, organizație economică sau instituție, precum și rezultatele obținute, sînt sintetizate și prezentate în mod clar, documentat și complet, cu ajutorul documentelor numite acte de control, în care se reflectă atît calitatea activității economic-financiare a unităților supuse verificării, cît și calitatea muncii organelor de control financiar intern.

Organele de control financiar intern, consemnează constatările în următoarele acte de control : proces verbal de verificare ; proces verbal de constatare a contravențiilor ; nota de expunere a concluziilor verificării în care nu s-au constatat deficiențe sau abateri.

● **Procesul verbal de verificare** se întocmește potrivit modelului din anexa nr. 5 (la normele metodologice citate), indiferent de natura verificării și de organizația socialistă controlată. Procesul verbal se întocmește pe capitole, corespunzător obiectivelor care se verifică de controlul financiar intern, după indicațiile din anexa nr. 2, la H.C.M. nr. 1047/1970 unde sînt prevăzute 14 obiective, fiecare obiectiv constituind un capitol distinc. Obiectivele controlate care nu-și găsesc corespondent în cele 14 obiective prevăzute în anexa nr. 2 menționată, se vor înscrie într-un capitol separat intitulat „alte obiective".

Procesul verbal ca formă, se prezintă ca un tabel format din 4 coloane dispuse vertical și din 14, respectiv 15 capitole dispuse orizontal, precedat de o introducere și sfîrșit prin semnarea lui de către cei în drept. Tabelul reprezintă conținutul procesului verbal.

În introducerea procesului-verbal se înscriu obligatoriu o serie de elemente care permit identificarea organului de control, a unității supuse verificării, data și locul încheierii, temeiul legal și delegația în baza căruia se efectuează controlul.

Scanned with OKEN Scanner

● **Obiectul verificării, operațiile și documentele controlate.** În coloana 1 din procesul verbal se înscrie, într-o formă succintă, obiectul verificării, cu arătarea concretă a operațiilor și documentelor controlate (cu elemente de identificare a acestora) și perioada verificată. Dacă în formația de control sînt mai multe persoane, tot în această coloană se înscriu și numele și prenumele persoanei care a verificat operațiile și documentele menționate.

Tot în această coloană se înscrie numele, prenumele, ocupația, adresa eventualilor martori în prezența cărora s-a efectuat controlul — atunci cînd este cazul.

● **Constatările făcute. Cauzele și consecințele economice și financiare ale acestora. Eventualele obiecțiuni ale organelor controlate și punctul de vedere fundamentat legal al organului constatator.** În coloana 2 din procesul verbal se înscriu constatările făcute ca urmare a controlului, cauzele și consecințele economice și financiare ale acestora.

Constatările trebuie să fie : proprii organelor de control ; bazate pe date și fapte exacte ; expuse clar, concis, precis și documentat.

Părerile personale ale organelor de control, deficiențele și faptele ilicite pentru care s-au luat măsuri legale și eficiente de remediere anterioare începerii controlului, nu se înscriu în actele de control. Acestea vor putea totuși fi menționate în procesul verbal numai pentru susținerea unor constatări proprii sau pentru generalizarea acestora și cu obligația de a se arăta sursa de unde s-au preluat.

Tot în coloana 2, după consemnarea constatării, se înscriu pe scurt, eventualele obiecțiuni ale organelor controlate și punctul de vedere fundamentat legal al organului de control constatator.

Din elementele ce se înscriu în această coloană, în final trebuie să rezulte clar și de necontestat, răspunderea ce revine persoanei la care se referă constatarea, precum și temeiul legal pe care este fundamentată răspunderea. Dacă persoanele care au fost făcute răspunzătoare refuză să dea explicații, declarații etc. sau nu sînt în unitate, în coloana 2 se va face mențiune despre această situație.

Pentru acele obiective supuse verificării, unde nu s-au constatat deficiențe sau fapte ilicite, nu se vor mai deschide capitole în procesul verbal, urmînd ca aceste capitole să fie înscrise într-o anexă la procesul verbal din care să rezulte obiectivele în cauză, documentele, operațiile, precum și perioada verificată. Această anexă se semnează pe propria răspundere a organelor de control.

● **Dispozițiile legale încălcate.** În coloana 3 din procesul verbal se înscriu dispozițiile legale încălcate, numele, prenumele și funcția persoanelor care se fac răspunzătoare de producerea abaterilor și defi-

Scanned with OKEN Scanner

cienţelor. De exemplu : în cazul constatării consumului de materiale fără ca să fi existat viza controlului financiar preventiv se va arăta : „Legea nr. 5/1970, art. 15".

● **Măsurile luate în timpul controlului şi cele ce se vor lua de unitatea verificată după terminarea acestuia ; termen de realizare şi persoanele răspunzătoare de îndeplinirea măsurilor respective.** În coloana 4 se înscriu măsurile luate în timpul controlului şi măsurile ce se vor lua de unitatea verificată după terminarea controlului, cu arătarea termenelor în care acestea se vor realiza şi persoanele care răspund de aducerea la îndeplinire a măsurilor respective. De exemplu, în legătură cu măsurile luate în timpul controlului, se va înscrie (în coloana 4 a procesului verbal) „Cu nota contabilă nr. . . . . din . . . . . plusul (sau minusul) de . . . . . în valoare de . . . . . a fost înregistrat în evidenţa contabilă şi tehnic-operativă".

● **Încheierea procesului verbal.** După expunerea obiectivelor verificate în forma tabelului mai sus explicat, urmează ultima parte a procesului verbal şi anume, încheierea. Încheierea procesului verbal se redactează astfel : **„Prezentul proces verbal din care fac parte integrantă toate documentele şi situaţiile anexate, a fost întocmit în . . . . exemplare, din care un exemplar înregistrat sub nr. . . . . a fost lăsat unităţii controlate. Prin semnarea prezentului proces verbal, se recunoaşte că au fost restituite toate actele şi documentele puse la dispoziţia organelor de control".** După redactarea încheierii procesului verbal, urmează semnăturile organelor de control, conducătorului organizaţiei, respectiv al subunităţii sau al compartimentului verificat şi, după caz, ale directorului economic, directorului financiar, contabilului şef, şi în funcţie de constatări, ale directorului tehnic şi ale persoanelor care au fost făcute răspunzătoare şi menţionate în coloana 3 din procesul verbal.

● **Anexele procesului verbal.** În vederea consemnării celor constatate în procesul-verbal de verificare, se apreciază ca strict necesare, să fie anexate la acesta, următoarele materiale) : sesizările primite de la diferite persoane fizice sau juridice ; — note de constatare ; note explicative ; tabele, situaţii, documente ale operaţiilor economice şi financiar-contabile ; declaraţiile date de gestionari ; listele de inventariere ; angajamentele pentru acoperirea prejudiciului (ţin loc de titlu executor).

● **Sesizările primite de la diferite persoane fizice sau juridice.** În ţara noastră dreptul de petiţionare al cetăţenilor este garantat de constituţie şi se exercită prin cereri, reclamaţii, sesizări şi propuneri adresate organelor puterii de stat, organelor judecătoreşti, organelor

Scanned with OKEN Scanner

procuraturii, instituțiilor, întreprinderilor și oricăror organizații economice de stat. Aceste petiții, în mod obligatoriu, trebuiesc înregistrate într-un registru destinat acestui scop. Organul de control va urmări dacă au fost rezolvate cererile, reclamațiile, sesizările și propunerile cetățenilor, cu toată seriozitatea și în termen.

● **Nota de constatare** este actul încheiat ca urmare a constatărilor făcute în cursul verificării, constatări a căror reconstituire ulterioară nu este totdeauna posibilă sau care nu mai pot fi dovedite. Este vorba despre : lipsuri temporare de la locul de muncă, materiale neasigurate împotriva degradării, mașini, utilaje sau autoturisme folosite necorespunzător sau ilegal etc. Pentru astfel de situații este indicată folosirea martorilor asistenți la stabilirea realității faptelor constatate. În nota de constatare trebuie consemnată situația de fapt, precum și măsurile luate operativ pentru remedierea deficienței constatate. Nota de constatare se semnează de organul de control, de conducătorul unității, subunității, compartimentului și de persoana la care se referă constatarea, precum și de martorul asistent — după caz.

● **Note explicative.** Notele explicative se iau în toate cazurile cînd se constată abateri sau deficiențe care se consideră că atrag măsuri de sancționare, imputare sau că întrunesc elementele unei infracțiuni. Notele explicative se întocmesc sub formă de răspunsuri la întrebările (numerotate), formulate de organele de control. În partea introductivă a notei se va specifica numele și funcția organului de control care adresează întrebările și a celui care răspunde de ele, precum și data de la care acesta din urmă deține funcția respectivă. Nota explicativă se va încheia întotdeauna cu răspunsul la întrebarea „Mai aveți ceva de adăugat în legătură cu constatarea făcută ?". Organul de control trebuie să analizeze răspunsurile primite, să pună, dacă este necesar, alte întrebări lămuritoare, să întregească controlul și numai după aceea să înscrie constatarea în procesul verbal. Dacă lucrătorul în cauză refuză să dea notă explicativă sau să răspundă la unele întrebări, organul de control va formula întrebările printr-o adresă scrisă (înregistrată la organizația socialistă verificată), stabilind și termenul în cadrul căruia trebuie primit răspunsul. Dacă nici în această situație nu răspunde, el va consemna refuzul în procesul verbal, anexînd copia adresei susmenționate. Nota explicativă trebuie datată și semnată de organul de control care a formulat întrebările și de persoana care dă răspunsurile.

● **Tabele sau situații.** Tabele, situații sau documente ale operațiilor economice și financiar-contabile se întocmesc și se anexează în cazul în care deficiența se repetă în mod frecvent, atunci cînd o con-

Scanned with OKEN Scanner

statare se bazează pe un număr mai mare de operații sau acte, ori în alte cazuri similare pentru a se putea scurta expunerea constatărilor în procesul-verbal. Printre astfel de situații, menționăm : situația de gestiune, situația centralizatoare privind rezultatul verificării gestiunilor, situația perisabilităților calculate și acordate etc.

● **Copii conforme de pe documentele și actele verificate.** Documentele sau actele în care sînt consemnate operațiile economice sau financiar-contabile, necesare confirmării constatărilor consemnate în procesul verbal sau nota de constatare, se anexează, de regulă, în copia certificată de organul de control și șeful compartimentului de la care emană actul. Dacă însă se constată că unele documente sau acte sînt fictive ori dubioase, precum și indicii că s-ar urmări sustragerea sau distrugerea lor de cei interesați, vor fi anexate în original la procesul verbal. În acest caz se lasă organizației verificate copii conforme cu originalul, certificate de conducerea acesteia și de organul de control financiar intern.

● **Declarații date de către gestionari.** Cînd am tratat mai sus inventarierea, am arătat că înainte de începerea inventarierii de control a unei gestiuni, se vor lua gestionarului, în scris, declarații care se semnează de gestionar și se datează, iar membrii subcomisiei o vizează cu mențiunea : „dată în fața noastră".

● **Listele de inventar.** Pentru inventarierea de control, am văzut mai sus, se utilizează listele de inventariere care sînt formulare tipizate și destinate acestui scop. Aceste liste de inventariere se anexează la toate exemplarele actului de control, în cazul în care diferențele constatate nu au fost înregistrate sau n-au fost recuperate în timpul controlului, precum și atunci cînd se constată infracțiuni. Atunci cînd nu se constată diferențe în plus sau în minus sau dacă plusurile au fost înregistrate în evidența contabilă, iar lipsurile au fost recuperate cu forme legale în timpul verificării, listele de inventariere se anexează numai la exemplarul actului de control care rămîne la organizația verificată. Excepție fac verificările efectuate de revizorii contabili și de gestiuni din cooperația de consum unde un exemplar din listele de inventariere va fi anexat și la exemplarul actului de control ce se depune la Serviciul control financiar intern al Uniunii județene. Acestea vor fi îndosariate împreună cu procesele verbale de verificare gestionară și anexele acestora, in dosare separate de procesul verbal general.

● **Angajamentele pentru acoperirea prejudiciilor.** Angajamentul scris se poate lua de la orice angajat răspunzător de producerea pagubelor. Angajamentul se semnează de cel care se angajează, se vizează de organul de control și se înregistrează la organizația socialistă veri-

Scanned with OKEN Scanner

ficată. Angajamentul pentru acoperirea prejudiciilor se întocmește potrivit modelului din Normele metodologice nr. 63120/1970 al Ministerului Finanțelor.

● **Înregistrarea actelor de control.** Procesele verbale și, după caz, notele de constatare, împreună cu anexele respective se înregistrează la organizația socialistă verificată, imediat după semnarea lor de către cei îndreptățiți, dîndu-se același număr și dată pe toate exemplarele, după ce în prealabil au fost șnuruite, numerotate pe fiecare filă. Despre numărul acestora se va face mențiune sub semnătura organelor de control, pe ultima filă sau pe coperta dosarului.

Procesele verbale și notele de constatare încheiate de organele de control financiar intern cu privire la verificarea subunităților și a gestiunilor din unitățile de care aparțin, se înregistrează la aceste unități imediat după terminarea controlului. Exemplarele proceselor verbale și notelor de constatare se depun sau se înaintează organizațiilor socialiste verificatoare ierarhic superioare, se înregistrează și la acestea imediat după primirea lor.

4. VALORIFICAREA CONSTATĂRILOR

4.1. OBLIGAȚIA PRELUCRĂRII ACTELOR DE CONTROL. Valorificarea constatărilor controlului și urmărirea îndeplinirii sarcinilor, constituie o latură foarte importantă a activității de control, care trebuie să stea mereu în atenția organelor de control financiar intern.

De aceea, normele metodologice Nr. 63.010 din 22 iulie 1970 ale Ministerului Finanțelor precizează că la terminarea controlului, organele de control financiar intern care au efectuat verificarea, au **obligația** să asigure prelucrarea actelor de control, cu persoanele din conducerea organizației controlate și a altor lucrători, a căror prezență se consideră necesară.

Prelucrarea proceselor-verbale de control, cu organele de conducere colectivă, se va face în următoarele cazuri :

— cînd conducătorul unității consideră necesar acest lucru ;

— cînd organul de control consideră că importanța constatărilor, poziția în unitate a angajaților făcuți răspunzători de abaterile constatate, volumul pagubelor etc., justifică prelucrarea în fața organului de conducere colectivă. În această situație, se va solicita, conducătorului unității, convocarea organului de conducere colectivă.

În cazul unor asemenea prelucrări, este indicată și prezența unei persoane din conducerea unității verificatoare.

În cazul prelucrării constatărilor cu organul de conducere colectivă, șeful compartimentului de control financiar intern din unitatea

Scanned with OKEN Scanner

verificatoare, are obligaţia să anunţe, cu cel puţin 5 zile înainte, direcţia teritorială de control şi revizie pe a cărei rază de activitate se află unitatea controlată, data la care are loc prelucrarea.

Pentru remedierea deficienţelor constatate şi prevenirea repetării lor în viitor, organele de control financiar intern sînt obligate ca, în mod operativ, să ia următoarele măsuri :

— să determine, pe parcursul controlului, **luarea de măsuri operative** şi să sprijine unitatea verificată, la stabilirea măsurilor ce urmează a fi luate, ulterior controlului ; de asemenea, să dea îndrumări asupra modului cum trebuie procedat în viitor ;

— să consemneze în procesul-verbal, cazurile în care, la propunerea organelor de control, nu s-au luat măsuri operative sau nu s-au stabilit măsuri de luat ulterior, indicîndu-se numele angajatului în drept a stabili aceste măsuri şi care a refuzat să le ia ;

— să sesizeze şeful compartimentului de control financiar intern de care aparţine, sau după caz, conducerea unităţii verificatoare, atunci cînd constatările necesită măsuri imediate, ce depăşesc competenţa conducerii organizaţiei verificate.

De asemenea, sînt obligaţi să urmărească, dacă toate măsurile stabilite la controalele anterioare, au fost realizate sau sînt în curs de realizare, iar comunicările făcute unităţii verificatoare, au fost reale.

Valorificarea constatărilor controlului se face în condiţiile stabilite de art. 24 din Legea nr. 5/970.

Astfel, prevederile art. 24 din Legea Nr. 5/970 precizează că, pentru valorificarea constatărilor controlului, şeful compartimentului de control financiar intern prezintă conducerii organizaţiei socialiste în care funcţionează, **rezultatele controalelor efectuate, împreună cu măsurile ce se propun a se lua, în vederea înlăturării deficienţelor semnalate şi tragerii la răspundere a celor care au săvîrşit abateri sau au prejudiciat avutul obştesc.**

Conducătorii organizaţiilor socialiste care au dispus controlul şi ai celor controlate, sînt obligaţi ca, în cadrul competenţei şi al termenelor legale :

— să analizeze temeinic constatările şi propunerile organelor de control, pentru a se convinge de justeţea lor ;

— să ia măsuri, potrivit dispoziţiilor legale, pe baza constatărilor şi propunerilor organelor de control, pentru înlăturarea şi prevenirea abaterilor şi să urmărească aplicarea integrală şi la timp a acestor măsuri ;

— să ia măsuri pentru aplicarea sancţiunilor disciplinare şi contravenţionale, precum şi pentru stabilirea răspunderii materiale, în condiţiile şi la termenele prevăzute de dispoziţiile legale ;

Scanned with OKEN Scanner

— să ia măsuri pentru diminuarea, în condițiile dispozițiilor legale în vigoare, a retribuțiilor tarifare sau pentru reducerea totală sau parțială a stimulentelor materiale ale personalului care nu și-au îndeplinit sarcinile, ori se fac vinovați de abaterile constatate ;

— să asigure înaintarea către procuror, a actelor încheiate, în cazul constatării de fapte prevăzute de legea penală, în termenele și în condițiile stabilite de dispozițiile legale ;

— să ia măsuri ca toate actele prin care se constată pagube în avutul obștesc să fie avizate de jurisconsult înainte de a se lua măsurile privind stabilirea răspunderii materiale.

Conducătorii organizațiilor socialiste **sînt obligați să comunice organelor care au dispus verificarea**, la termenele fixate, **măsurile luate ca urmare a controlului și rezultatele obținute** în urma aplicării acestora.

În cazul în care nu s-au luat măsuri potrivit dispozițiilor legale, șeful compartimentului de control financiar intern **sesizează organul de conducere colectivă** al organizației în care funcționează. Dacă nici acest organ nu ia măsurile legale pentru stabilirea răspunderii materiale și recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc, șeful compartimentului de control financiar intern **este obligat să sesizeze, în termen de 5 zile, pe conducătorul organului ierarhic superior.** Șefii compartimentelor de control financiar intern din organizațiile socialiste prevăzute la art. 20 din Legea nr. 5/970, au obligația ca, în asemenea cazuri, **să sesizeze și Ministerul Finanțelor.**

Conducătorul organului ierarhic superior care a fost sesizat, **va asigura, în termen de 15 zile, cercetarea celor semnalate și va lua măsurile prevăzute de dispozițiile legale.**

Ministerul Finanțelor va urmări ca soluționarea celor sesizate să se facă de către conducătorul organului ierarhic superior, în cadrul termenului stabilit și al normelor legale. Prevederile normelor metodologice nr. 63.010/970 ale Ministerului Finanțelor, la punctul 39, precizează că în situația în care, comunicările scrise privind executarea măsurilor dispuse, ca urmare a controlului, nu sînt primite la termenul fixat sau nu confirmă executarea integrală a sarcinilor, conducătorul compartimentului de control financiar intern **este dator să urmărească** și să determine aducerea lor la îndeplinire, așa cum s-a dispus și, — în raport de rezultate, — să ia sau să propună măsuri corespunzătoare.

Efectele obținute prin îndeplinirea măsurilor consemnate în procesul-verbal de verificare și a celor transmise ulterior, organizației controlate, ca urmare a controlului, **se verifică obligatoriu** de organele de control financiar intern, cu ocazia verificării următoare, acest lu-

Scanned with OKEN Scanner

cru putîndu-se realiza însă și în cadrul unor eventuale controale organizate special cu această temă. În ce privește controlul gestionar de fond la organizațiile obștești, care se verifică de controlul financiar intern al unor ministere și a altor organe centrale, potrivit art. 18 lit. a din Legea Nr. 5/970, normele metodologice susamintite, la punctul 40 se precizează că acest control **se face tot în conformitate cu prezentele norme metodologice.**

În cazul în care, cu prilejul verificării, se constată situații sau fapte care nu au caracter penal, dar care atrag răspunderea materială a unor organe alese, care nu au și calitatea de lucrători ai acelei organizații și unitatea verificatoare nu este competentă a lua măsuri, un exemplar al procesului-verbal, împreună cu recomandările respective, se depun comisiei de cenzori sau de revizie, care urmează să ia măsuri pentru ca aceste materiale să fie valorificate prin organele competente (birou executiv, comitet, adunare generală etc.), cu respectarea termenelor prevăzute de dispozițiile legale. Dacă situațiile sau faptele constatate atrag răspunderea materială a unor angajați ai organizațiilor sus-menționate — organe alese sau nealese — **se aplică dispozițiile legale în vigoare pentru angajați.**

La verificarea activității financiar-gestionare a comitetelor sindicatelor și a caselor de ajutor reciproc de pe lîngă acestea, — efectuată **la cererea expresă, pentru fiecare caz în parte,** a organelor sindicale competente, — valorificarea constatărilor controlului se face prin **organele sindicale superioare organului controlat.**

Atunci cînd situațiile sau faptele constatate sînt din cele prevăzute de legea **penală, se propune organelor** sindicale competente, sesizarea procuraturii, în termenul prevăzut de Codul de procedură penală.

4.2. RAPORTAREA ACTIVITĂȚII REZULTATELOR CONTROLULUI. Normele Metodologice Nr. 63.010 din 22 iulie 1970 amintite, la punctul 41 precizează că activitatea și rezultatele controlului financiar intern **se raportează semestrial,** organizației socialiste din care face parte compartimentul de control financiar intern. După aprobare de către conducerea organizației, raportul se înaintează compartimentului de control financiar intern din organizația ierarhic superioară. Compartimentele de control financiar intern din organizațiile ierarhic superioare, **analizează și centralizează rapoartele și situațiile** primite, incluzînd și propria sa activitate. Concluzile analizei, eventualele observații și măsurile de luat, **se comunică în timp util,** compartimentelor de control financiar intern din organizațiile subordonate.

Controlul financiar intern din ministere, organizații centrale, departamente și de pe lîngă comitetele executive ale consiliilor popu-

Scanned with OKEN Scanner

lare județene și al municipiului București, — **întocmește rapoarte** privind activitatea controlului financiar intern și a revizorilor de gestiuni din întregul sistem.

Activitatea și rezultatele obținute în cursul perioadei pentru care se întocmește raportul de către compartimentele de control financiar intern, care au trecut dintr-un sistem în altul, — **se raportează de către organizația care a preluat aceste compartimente.** Șeful compartimentului de control financiar intern din organizația centrală — în al cărui sistem au funcționat compartimentele de control în cauză — asigură remiterea către cei interesați, a datelor necesare, precum și a actelor din arhivă, care permit urmărirea modului de realizare a sarcinilor stabilite ca urmare a controlului.

Rapoartele întocmite de controlul financiar intern cuprind : o situație centralizată ; un memoriu explicativ.

Datele referitoare la organizarea aparatului, îndeplinirea sarcinilor și rezultatelor activității de control, **vor fi raportate într-o singură situație centralizată,** ținîndu-se seamă de următoarele :

— la fiecare indicator se raportează strict, numai ceea ce se încadrează în codul respectiv, nefiind admisă raportarea acelorași date sau valori, la mai mulți indicatori sau în coloane diferite ;

— se pot înscrie numai acele contribuții care sînt o urmare a activității desfășurate de organele de control respective și care au fost efectiv înregistrate în evidența contabilă sau alte documente legale.

Memoriul explicativ va cuprinde trei capitole și anume : I — Explicații cu privire la indicatorii din situația centralizată ; cauzele eventualilor indicatori nesatisfăcători ; II — Metode de control mai eficiente, folosite în perioada raportată ; III — Măsurile luate, precum și acelea propuse pentru continua sporire a eficienței activității de control financiar.

Compartimentele de control financiar intern din ministere, celelalte organe centrale, departamente, precum și de pe lîngă comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București înaintează, după aprobare, rapoartele asupra activității și rezultatelor aparatului de control financiar intern, — **Ministerul Finanțelor,**

Compartimentele de control financiar intern de pe lîngă comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, precum și de la centrale, celelalte organizații asimilate acestora, de la unitățile județene și interjudețene, întreprinderi și instituții, transmit, pînă la aceleași date, cîte un exemplar din aceste rapoarte, **și inspecțiilor teritoriale financiare de stat ale Ministerului Finanțelor,** în a căror rază de activitate funcționează.

Scanned with OKEN Scanner

În caz de necesitate, organele centrale, pot cere anumite date referitoare la realizarea sarcinilor de control **și în cursul anului.**

Rapoartele semestriale asupra activității și rezultatelor controlului financiar intern sînt examinate de Direcția Generală a Controlului, respectiv, de direcțiile teritoriale de control și revizie, **comunicînd** compartimentelor de control financiar intern, eventualele observații și indicații de orientare pentru activitatea pe perioada următoare.

Compartimentele de control financiar intern din ministere și celelalte organe centrale, precum și de la comitetele executive ale Consiliilor populare județene și al municipiului București, potrivit art. 25 din Legea nr. 5/970, sînt obligate să informeze trimestrial Ministerul Finanțelor asupra constatărilor controlului financiar intern din întregul sistem organizatoric al acestora.

Pentru realizarea acestei cerințe, compartimentele de control financiar intern din organele prevăzute la aliniatul precedent, vor organiza în mod corespunzător, sistemul de informare pe întregul sistem organizatoric al controlului financiar intern.

Informarea va cuprinde principalele constatări rezultate din control, sistematizate pe obiectivele prevăzute în anexa nr. 2 la H.C.M. Nr. 1047/970.

5. REVIZORII DE GESTIUNI DIN UNITĂȚILE COMERCIALE

5. 1. NOȚIUNE — CADRU LEGISLATIV. Parte integrantă a controlului financiar intern, revizorii de gestiune — organe de control specializate — funcționează, potrivit art. 19 din Legea nr. 5/1970 (privind gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, organizarea și funcționarea controlului financiar), în cadrul organizațiilor comerciale și la unitățile cu activitate comercială din subordinea unor ministere și altor organe centrale, avînd ca sarcină principală de „inventariere și control asupra gestiunilor, în condițiile și la perioadele stabilite de Ministerul Finanțelor, împreună cu organele centrale interesate".

De la început trebuie să facem precizarea — de altfel, notoriu cunoscută — că sub aspectul importanței și a volumului de mărfuri comercializate prin unități specializate se numără cele coordonate de Ministerul Comerțului Interior (direct, sau prin direcțiile comerciale județene) și cele care fac parte din sistema cooperației de consum. La acestea se adaugă, evident cu o pondere mai mică, unitățile comerciale reprezentative ale ministerelor industriale (Ministerul Industriei Ușoare, Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor etc.).

Scanned with OKEN Scanner

Particularitatea esențială a gestiunilor organizate în cadrul acestor unități comerciale — și care a determinat pe legiuitor să creeze un corp aparte de organe de control, cunoscut sub denumirea de revizori de gestiune — o constituie faptul că **evidența intrărilor și a ieșirilor de mărfuri în unitățile comerciale cu amănuntul se ține numai valoric, ceea ce impune o anumită tehnică de control, la baza căruia stă inventarierea periodică.**

Instituția juridico-economică a revizorilor de gestiune este consfințită prin art. 19, Legea nr. 5/1970, text de lege care investește Ministerul Finanțelor, ca împreună cu celelalte organe centrale interesate să emită norme obligatorii privind activitatea concretă a acestui corp de control specializat.

În virtutea textului menționat, Ministerul Finanțelor a emis, la timpul său, „Norme metodologice privind desfășurarea activității revizorilor de gestiune", având nr. 63120, din 27 iulie 1970. Plecînd de la prevederile normelor metodologice menționate, prin Ordinul ministrului comerțului interior nr. 35/1973 au fost aprobate „Indicațiile privind inventarierea patrimoniului și desfășurarea activității revizorilor de gestiune".

Ulterior actelor normative menționate privind materia în discuție, ministrul finanțelor a emis ordinul nr. 72/1974 prin care au fost modificate unele prevederi ale „Normelor metodologice privind contabilitatea unităților economice aprobate prin ordinul ministerului finanțelor nr. 595/1970", modificări care privesc, în general, perioadele obligatorii de inventariere.

5.2. **ORGANIZARE — ATRIBUȚII.** Latură esențială a funcției financiare, controlul exercitat de revizorii de gestiune, trebuie să constitue o preocupare de prim ordin atît a conducerii întreprinderilor comerciale — organe colective de conducere, directori și conducători ai compartimentelor financiar-contabile —, precum și a șefilor de **compartimente de revizori de gestiune.** În prezenta secțiune, vom prezenta aceste obligații, evident, în lumina actelor normative evocate mai sus, care stabilesc cadrul organizatoric și atribuțiile organelor de conducere precum și a revizorilor de gestiune.

● **Organizarea** activității acestor organe de control revine conducerii unității, care, potrivit pct. 3 din **Normele metodologice privind desfășurarea activității revizorilor de gestiune** au obligația ca prin șefii compartimentelor financiar-contabile din cadrul acestora trebuie să asigure în conformitate cu prevederile legale :

— realizarea integrală a sarcinilor de inventariere și control ;

— planificarea și evidența activității de control, întocmirea actelor și valorificarea constatărilor controlului ;

— condiții corespunzătoare de lucru pentru efectuarea inventarierilor în termen scurt și de bună calitate prin : repartizarea personalului necesar manipulării valorilor materiale ce se inventariază (pentru sortare, măsurare, cîntărire, așezare etc.), dotarea cu aparate și instrumente pentru aceste operații, precum și cu mijloace de identificare rapidă a mărfurilor și a prețurilor acestora (mostre, cataloage); punerea la dispoziție de echipament de protecție, instrumente de calcul etc. ;

— controlul ierarhic operativ curent prin reinventarieri de sondaj a valorilor materiale inventariate de revizorii de gestiune ;

— analiza activității și rezultatelor controlului, verificarea, îndrumarea de specialitate, instruirea și documentarea revizorilor de gestiune;

— păstrarea actelor de control în condițiile și pe perioadele stabilite.

Revizorii de gestiune funcționează în subordinea conducătorului compartimentului financiar-contabil, iar potrivit pct. 4 din normele metodologice menționate, conducerea operativă se realizează prin șeful compartimentului revizorilor de gestiune, în situațiile în care prin organigrame sînt prevăzute asemenea funcții.

● **Atribuțiile** revizorilor de gestiune sînt detaliat stabilite prin anexa 2 la **Normele metodologice,** pe care o reproducem :

În faza de inventariere :

— integritatea valorilor materiale și bănești din gestiunile supuse inventarierii, înțelegîndu-se prin aceasta : existența în fapt a valorilor ; exactitatea soldurilor scriptice :

— determinarea valorilor materiale fără mișcare, de prisos, cu mișcare lentă, greu vandabilă, inutilizabile sau deteriorate (demodate, dezasortate, desperechiate, cu termen de garanție depășite etc.) ;

— exactitatea prețurilor luate în calculul valorilor materiale inventariate ;

— respectarea dispozițiilor legale referitoare la conservarea, manipularea și paza valorilor din gestiuni ;

— condițiile de angajare a gestionarilor și modul de constituire și depunere a garanțiilor, la serviciul de personal și la compartimentul financiar-contabil ;

— respectarea dispozițiilor legale referitoare la stocurile de mărfuri din gestiunile verificate la volumul și structura acestora, în raport de necesitățile de aprovizionare ritmică și corespunzătoare a populației.

După terminarea operațiilor de inventariere :

— legalitatea și realitatea înregistrării operațiilor consemnate în documentele primare și contabile, privind cantitățile și valorile menționate în acestea ;

Scanned with OKEN Scanner

— completarea și utilizarea corectă a formularelor tipizate, existența vizei de control preventiv și a aprobărilor legale, exactitatea calculelor aritmetice ;

— concordanța evidenței contabile analitice a acestora, cu evidența sintetică ;

— respectarea dispozițiilor legale, referitoare la mișcarea valorilor materiale și bănești din gestiuni ;

— existența confirmărilor scrise din partea terților, pentru valorile materiale aflate la aceștia, sinceritatea confirmărilor ;

— depunerea integrală și la termen a numerarului realizat din vînzări ;

— calcularea, încasarea și vărsarea corectă a contravalorii bunurilor distruse, degradate sau deteriorate, atît din vina personalului cît și a altor persoane de la care s-au recuperat sumele respective.

5. 3. PERIODICITATEA INVENTARIERILOR — PLANIFICAREA ACTIVITĂȚII DE CONTROL. Perioadele la care se efectuează inventarierea valorilor materiale și bănești sînt reglementate prin **Normele metodologice privind contabilitatea unităților economice,** aprobate cu Ordinul ministrului finanțelor nr. 595/1970. Reproducem art. 117—120 din Normele menționate, așa cum au fost modificate prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 72/1974 (art. 118, lit. c și d) :

Patrimoniul unității economice se inventariază în mod obligatoriu cel puțin o dată pe an, în perioada stabilită de organele ierarhic superioare. Pentru unitățile economice subordonate centralelor, termenele de efectuare a inventarierii patrimoniale anuale se stabilesc de centrale (art. 117).

Fac excepție de la regula inventarierii obligatorii anuale, în sensul că sînt supuse inventarierii și în cursul anului :

a. mijloacele bănești, hîrtiile de valoare, cecurile și alte valori aflate în casa unității economice, se inventariază cel puțin o dată pe lună ;

c. mărfurile și ambalajele la unitățile de desfacere cu amănuntul de produse alimentare și cele de alimentație publică se inventariază în mod obligatoriu, după cum urmează :

— cel puțin de două ori pe an la unitățile la care vînzarea se face cu eliberare de bon și înregistrare în borderou sau în aparate de casă, cu eliberare de tichet și înregistrarea prin aparate de casă, ori prin marcare prin aparatul de casă fără eliberare de bon sau tichet ;

— cel puțin de trei ori pe an la unitățile la care vînzarea se face cu plata direct la vînzător, fără întocmirea de bonuri și fără marcarea în aparatul de casă.

d. mărfurile și ambalajele la unitățile mixte de desfacere cu amănuntul, se inventariază după cum urmează :

Scanned with OKEN Scanner

— la unitățile cu gestiuni distincte, gestiunile de produse nealimentare sînt supuse regulii generale de inventariere cel puțin o dată pe an, iar gestiunile de produse alimentare se inventariază potrivit prevederilor de la lit. „c" de mai sus ;

— la unitățile cu gestiune unică, numărul inventarierilor va fi : de cel puțin o dată pe an cînd ponderea o dețin produsele nealimentare și de cel puțin două sau trei ori pe an cînd ponderea o dețin produsele alimentare, potrivit prevederilor de la lit. „c" de mai sus.

e. materialele, mărfurile, ambalajele și produsele din centrele de deservire a populației la care desfacerea se face pe bază de bon (chitanță, bon de comandă etc.), se inventariază cel puțin de două ori pe an. (art. 118).

În afara inventarierilor prevăzute mai sus, unitățile economice sînt obligate să efectueze inventarierea patrimoniului sau a unor elemente patrimoniale și în următoarele situații :

— ori de cîte ori intervine o predare-primire de gestiune ;

— ori de cîte ori sînt indicii că există lipsuri sau plusuri în gestiune, care nu pot fi stabilite cert decît prin inventariere ;

— la cererea organelor de control, cu prilejul efectuării controlului sau a altor organe împuternicite ;

— în cazul modificării prețurilor ca urmare a hotărîrilor organelor competente ;

— cu prilejul comasării, divizării sau dizolvării unității economice;

— ca urmare unor calamități sau unor cazuri fortuite (art. 120).

Prin Indicațiile M.C.I. aprobate cu Ordinul nr. 35/1973 se dau următoarele explicații suplimentare :

Unitățile de desfacere a combustibililor solizi (lemne, cărbuni etc.) se inventariază cel puțin o dată pe an.

Unitățile de mic gros, consignație, cantinele-restaurant, centrele de recuperare a ambalajelor de la populație (ICVA), gestiunile de materii prime și auxiliare, semifabricate, producție neterminată, produse finite aflate în secțiile de producție și prelucrare (laboratoare de producție, de patiserie și cofetărie, bucătării independente, carmangerii etc.) se asimilează cu unitățile menționate la art. 118 lit. d. din normele aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 595/1970.

Unitățile de desfacere cu amănuntul cu activitate sezonieră (mărțișoare, gheață etc.) se inventariază cel puțin o dată pe trimestru și la sfîrșitul perioadei de activitate (paragraf 4).

Pentru cazurile de furt prin spargere, odată cu dispunerea inventarierii gestiunii respective, conducătorul întreprinderii va sesiza și organele de miliție de la care va solicita desemnarea unui delegat care să constate spargerea. În caz de neprezentare a acestuia, inventarierea se va face de comisia stabilită (paragraf 5).

Scanned with OKEN Scanner

Mijloacele fixe și obiectele de inventar aflate în depozitele de mărfuri și ambalaje și în unitățile de desfacere, se inventariază cu ocazia verificării gestiunii de mărfuri și ambalaje, iar la gestiunile supuse inventarierii de două sau trei ori pe an, odată cu una din verificările prevăzute, sau în mod distinct, în ultimul trimestru al anului. La unitățile de alimentație publică, odată cu inventarierea mărfurilor și ambalajelor se inventariază și vesela și tacîmurile (paragraf 6).

Cu privire la modul de întocmire al planului activității revizorilor de gestiune — care potrivit Normelor metodologice transmise de Ministerul Finanțelor sub nr. 63120/1970 se întocmește anual — considerăm util să facem unele precizări.

● Planurile anuale se aprobă de conducerea organizațiilor comerciale și ele trebuie să cuprindă toate gestiunile. La elaborarea planului trebuie să se țină seama de următoarele reguli, prevăzute de Indicațiile M.C.I. (pag. 5) :

— ambalajele din unitățile comerciale constituie gestiune distinctă, numai dacă acestea sînt gestionate de un alt angajat ;

— bunurile păstrate în același loc sau locuri distincte ce sînt gestionate de același salariat, constituie o singură gestiune chiar dacă ele sînt de categorii diferite și sînt evidențiate separat în contabilitate (mijloace fixe, obiecte de inventar, echipament și materiale de protecție, uniforme, piese de schimb etc.) ;

— numărul de verificări prevăzut de normele metodologice în vigoare va fi astfel eșalonat încît să se asigure o repartizare proporțională a sarcinilor de control a gestiunilor pe fiecare lună în parte, ținînd seama totodată și de necesitatea diminuării numărului de inventarieri în perioadele de vîrf de activitate comercială la gestiunile de mărfuri.

În afara gestiunilor de mărfuri și ambalaje, în planul anual de control, se va trece și gestiunile mai jos enumerate, care se inventariază și verifică tot de către revizorii de gestiune :

— gestiunile de mărfuri, ambalaje, materii și materiale ale cantinelor-restaurant subordonate întreprinderilor comerciale ;

— mijloacele fixe și obiectele de inventar aflate la sediile administrative ;

— gestiunile de valori materiale (carnete de ceeuri, timbre fiscale și mărci poștale, bilete și abonamente de transport, mandate poștale, tichete pentru carburanți și lubrefiați, bilete de odihnă și tratament, carnete de muncă etc.) ;

— încadrarea în normativele privind rulajul anvelopelor și consumurile de combustibil și ulei pentru autovehiculele proprii.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XI

RĂSPUNDEREA ÎN DOMENIUL ACTIVITĂȚII FINANCIARE

În capitolul de față se va analiza responsabilitatea juridică (materială, și contravențională) a persanelor încadrate în muncă — inclusiv a conducătorilor și a organelor colective de conducere — pentru deficiențele, abaterile ori încălcările hotărîrilor de partid și de stat din domeniul financiar-contabil și al adminstrării bunurilor sau valorilor încredințate de societate colectivului de oameni ai muncii din fiecare unitate economică socialistă. Se va da o deosebită atenție răspunderii juridice atît a conducătorului de unitate cît și a contabilului șef ori a directorului economic, în calitatea acestora de conducători ai compartimentului financiar-contabil, dat fiind că responsabilitatea a devenit una din componentele activității de conducere. De asemenea, se va analiza răspunderea juridică a organelor de control, atît a celor proprii, din cadrul unității, cît și a celor ce aparțin unităților ierarhic superioare sau a organelor de control specializat (Ministerul Finanțelor, Consiliul Central de Control Muncitoresc și aparatului său teritorial etc.).

Este de invederat că persoanele încadrate în muncă în unitățile economice socialiste pot — pentru activitatea lor ilicită — a-și atrage și o răspundere disciplinară sau penală, în raport de gravitatea încălcării și de periculozitatea socială a faptei. S-a considerat însă că răspunderea disciplinară a fost suficient analizată în volumul IV din Cartea întreprinderii iar prezentarea răspunderii penale excede obiectul și limitele prezentei lucrări.

Scanned with OKEN Scanner

1. RĂSPUNDEREA MATERIALĂ

1.1. NOȚIUNI. GENERALITĂȚI. Condițiile pentru existența răspunderii materiale și formele acesteia nu sînt afectate nici de calitatea persoanei încadrate în muncă (personal T.E.S.A. ori muncitori, personal de execuție sau cu funcție de conducere etc.) și nici de natura sau gradul culpei, în sensul că orice faptă ilicită care produce un prejudiciu, deschide dreptul la daune, fiind fără relevanță domeniul de activitate în care s-a repercutat efectul încălcării sau nesocotirii normei. De asemenea, indiferent de felul prejudiciului (diminuare a activului sau creștere a pasivului patrimonial), ori de sectorul în care acesta se produce, răspunderea materială se va stabili potrivit prevederilor Codului muncii. Asupra răspunderii materiale s-a insistat cu altă împrejurare [1]) fapt ce ne îndreptățește să nu revenim. Aici, vom face două precizări necesare, cu caracter preliminar, avînd aplicabilitate cu precădere în activitatea economică a unităților socialiste.

Într-o economie planificată, respectarea disciplinei financiare și de plan constituie, o condiție esențială pentru buna desfășurare a activității unităților economie socialiste, astfel încît nu poate fi îngăduită nici o abatere de la disciplina de plan. Aceasta se traduce pe tărîm juridic în faptul că și cea mai ușoară vină atrage răspunderea materială, în cazul cînd faptul ilicit atrage diminuarea valorilor încredințate unității.

Integritatea și dezvoltarea proprietății socialiste reprezintă un postulat fundamental în activitatea oricărui om al muncii, astfel încît nu pot fi îngăduite nici cele mai mici știrbiri ale avuției obștești. Nu poate fi, de asemenea, îngăduită utilizarea unor procedee prin care se disimulează ori se ascund pagubele suferite de unitățile socialiste.

Vom semnala cele mai semnificative, mai specifice, fapte ilicite prejudiciabile (acțiuni sau omisiuni) ce pot fi săvîrșite de persoanele încadrate în compartimentul financiar-contabil precum și prejudiciile ce se întîlnesc mai frecvent în activitatea financiară și de gestionare a bunurilor.

1.2. NEEFECTUAREA INVENTARIERILOR. Art. 11 lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970 stabilește răspunderea materială a persoanei încadrată în muncă, vinovată de neefectuarea, potrivit legii, a inventarierilor. Laconismul textului impune o serie de precizări, precum și corelarea acestuia cu alte prevederi din legislația actuală. Numai în acest mod, dispoziția legală va primi un conținut corespunzător și un sens adecvat.

Este de arătat de la început că și în situația prevăzută de textul la care ne-am referit, nu poate exista răspunderea materială fără a exista prejudiciu. Omisiunea de a efectua inventarierea sau efectuarea

[1]) Vezi Cartea întreprinderii vol. IV. pag. 407—470.

acesteia în condiții necorespunzătoare, nu conduc, prin ele însile, la răspundere materială, dacă unitatea în cauză nu a suferit prejudicii. Deci, ori de cîte ori neefectuarea inventarierii potrivit legii nu are consecințe păgubitoare pentru unitate, nu poate fi antrenată răspunderea materială a persoanei vinovate.

De asemenea, în situația în care neefectuarea potrivit legii a inventarierii nu este cauzată de fapta culpabilă a unei persoane, chiar dacă prin aceasta s-a cauzat unității un prejudiciu, nu se va putea stabili răspunderea materială a celui în cauză. Vinovăția fiind un element esențial, indispensabil, pentru existența răspunderii materiale, socotim că lipsa de culpă va conduce la exonerarea persoanei în cauză. Astfel, neefectuarea inventarierii potrivit legii din cauze obiective, în cazuri de forță majoră etc. nu va conduce la stabilirea răspunderii materiale, chiar dacă prin aceasta s-au cauzat pagube unității.

Redactarea art. 11 din H.C.M. nr. 1885/1970 lasă impresia că răspunderea materială va funcționa în toate cazurile prevăzute sub lit. b-f inclusiv, chiar cu excluderea prejudiciului, deoarece existența acestuia a fost prevăzută expres sub lit. a. Imperfecțiunea textului este evidentă, deoarece în nici una din situațiile menționate în art. 11 din actul normativ citat, nu poate exista răspundere materială fără prejudiciu.

Se impune, de asemenea, a preciza că deși textul la care ne-am referit este prevăzut într-un act normativ cu caracter specific, prin care se reglementează funcționarea compartimentului financiar-contabil, răspunderea materială stabilită în cuprinsul acestuia nu se va localiza exclusiv în sectorul respectiv și de asemenea, nu se va referi numai la conducătorul unității, care potrivit art. 10 din H.C.M. nr. 1885/1970, are obligația să asigure inventarierea în condițiile și la intervalele stabilite prin lege, ci se va răsfrînge asupra tuturor persoanelor, inclusiv a organelor de control care, cu vinovăție, nu efectuează operațiunea de inventariere conform prevederilor legale.

Prin neefectuarea inventarierii potrivit legii nu trebuie înțeleasă numai absența operațiunii în cauză ci și toate situațiile în care inventarierea a avut loc, dar nu a fost făcută în condițiile prescrise.

Delimitînd și precizînd cuprinsul, aria și finalitatea acestei răspunderi materiale, este de arătat că prevederea cuprinsă în art. 11 lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970 trebuie coroborată și corelată cu dispoziția prevăzută de art. 30 lit. d din Legea nr. 22/1969.

Din interpretarea conjugată a acestor prevederi rezultă că neefectuarea inventarierilor conduce la o dublă responsabilitate și anume :

— o răspundere materială principală (directă) a autorului pagubei. Caracterul personal al răspunderii materiale este atît de dominant încît deși prevederea din H.C.M. nr. 1885/1970 nu lasă a se înțelege că în primul rînd este angrenată răspunderea autorului prejudiciului, totuși

Scanned with OKEN Scanner

nu se poate abdica de la principiul beneficiului de discuțiune cunoscut dreptului civil. Însuși Plenul Tribunalului Suprem, într-o recentă decizie de îndrumare (nr. 5/1974) statuează că, în principiu, recuperarea pagubelor trebuie să se urmărească în primul rînd de la persoanele care le-au produs prin fapta lor directă ;

— o răspundere subsidiară, limitată, a persoanei care s-a făcut vinovată de neefectuarea inventarierii în condițiile legii. Pentru ca această răspundere subsidiară să existe și să funcționeze este necesară existența următoarelor condiții în mod cumulativ :

— să existe un raport cauzal între inventarierea necorespunzătoare ori neinventarierea valorilor și prejudiciu. Altfel spus, răspunderea subsidiară a acestor persoane va fi angrenată numai dacă prin neefectuarea legală a inventarierii au contribuit la cauzarea pagubei ;

— răspunderea subsidiară este limitată la valoarea pagubei rămasă neacoperită de autorul direct al acesteia ;

— răspunderea celui în cauză începe a funcționa din momentul constatării insolvabilității autorului direct al pagubei.

În legătură cu această din urmă situație sînt de făcut următoarele precizări :

— este recomandabil ca unitatea să emită o singură decizie de imputare, în termenele prevăzute de Codul muncii, cu prilejul constatării pagubei, prin care se va stabili concomitent, atît răspunderea materială principală a autorului direct al pagubei, cît și răspunderea subsidiară a persoanei vinovată de neefectuarea legală a inventarierii. În acest mod se va evita o eventuală prescriere a dreptului unității de a-și recupera paguba suferită. Punerea în executare a deciziei de imputare se va face însă exclusiv împotriva autorului direct al prejudiciului și numai în cazul insolvabilității acestuia, se va proceda la recuperare, în limita sumei neacoperite, de la persoana care are răspundere subsidiară ;

— în cazul în care autorul direct redevine solvabil, socotim că unitatea trebuie să reia reținerile sau executarea silită a bunurilor acestuia, suspendînd urmărirea persoanei cu răspundere subsidiară.

1.3. NEURMĂRIREA ȘI NEÎNCASAREA CREANȚELOR ÎN TERMENELE STABILITE. Art. 11 lit. c din H.C.M. 1885/1970 înglobează în realitate, în norma atît de laconică și succintă pe care am citat-o mai sus, o serie de omisiuni și împrejurări anterioare existenței titlului executor cît și inactivitățile posterioare obținerii acestuia.

Vom analiza fiecare din aceste eventuale omisiuni sau inactivități producătoare de pagube.

• **Neîntocmirea sau nepredarea documentației necesare, înăuntrul termenului de prescripție privind dreptul de acțiune al unității.** După cum este cunoscut, majoritatea prejudiciilor se reflectă în primul rînd

în evidența contabilă a unității, motiv pentru care persoanele încadrate în compartimentul financiar-contabil au obligația de a sesiza organele de conducere sau pe jurisconsult și a preda în termen documentația necesară în vederea valorificării dreptul de despăgubire al unității pe una din căile legale. Neîntocmirea în termenul de prescripție a acțiunii sau nepredarea înăuntrul acestei perioade a documentației necesare pentru introducerea unei acțiuni sau pentru emiterea unei decizii de imputare, după caz, determină în mod nemijlocit răspunderea persoanei din cadrul compartimentului financiar contabil vinovată de neîndeplinirea acestor obligații[2]). De asemenea, persoanele respective au obligația de a asigura probele necesare cu privire la existența culpei și a prejudiciului[3]). Insuficiența probatoriilor cu privire la culpa autorului sau la cuantumul prejudiciului, pot atrage răspunderea materială a persoanei care a întocmit necorespunzător documentația respectivă în cazurile în care organul de jurisdicție competent hotărăște definitiv că persoana învinuită nu este autorul pagubei sau aceasta este mai mare[4]).

● **Pierderea termenului de emitere a deciziei de imputare prin omisiunea constatării pagubei.** În situația în care prejudiciul suferit a fost produs de o persoană încadrată în muncă în unitatea păgubită, recuperarea se va face pe calea deciziei de imputare. Potrivit art. 108 din Codul muncii răspunderea poate fi stabilită numai în cazurile în care paguba a fost constatată în cel mult 3 ani de la data producerii ei, iar în cazul restituirii sumelor sau a contravalorii bunurilor ori serviciilor nedatorate, în cel mult 1 an de la data primirii sumelor sau bunurilor ori de cînd a beneficiat de serviciile nedatorate.

Constatarea pagubelor constituie, de regulă, o atribuție de serviciu a persoanelor din cadrul compartimentului financiar-contabil. Neîndeplinirea acesteia, adică omisiunea de a constata prejudiciul în termenul de 3 ani și respectiv 1 an, va genera răspunderea materială proprie a persoanei care nu a constatat paguba. Drept consecință, cel în cauză va fi obligat la repararea prejudiciului suferit de unitate prin faptul că a închis dreptul acesteia de a se desdăuna de la autorul direct al pagubei.

● **Pierderea dreptului de a emite decizie de imputare prin depășirea termenului de 60 zile.** Deși din coroborarea prevederilor art. 107 și art. 108 (2) din Codul muncii precum și din considerentele deciziei de îndrumare nr. 5/1974 ar rezulta că singura persoană vinovată de o asemenea omisiune nu poate fi decît conducătorul unității sau împuternicitul său, deoarece în competența exclusivă a acestora se află atribuția de a autoconstitui respectivul titlu executor, totuși, pentru puternice rațiuni

---

[2]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 23/1965 în C.D. 1965 pag. 201.

[3]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1704/1962 în Repertoriu pag. 584 nr. 493.

[4]) Plen Tribunal Suprem : Decizia de îndrumare nr. 5/1974, în Bul. Of. partea III. nr. 215/1974.

Scanned with OKEN Scanner

practice şi împrejurări de fapt, socotim că pierderea dreptului de a emite decizia de imputare înăuntrul termenului de 60 zile poate fi datorată şi culpei altor persoane. Astfel, prin decizia de îndrumare nr. 8/1965 care îşi menţine caracterul său orientativ şi sub imperiul noului Cod al muncii[5]), s-a statuat că ziua în care s-a primit la registratura generală a unităţii raportul organelor care au stabilit dauna sau raportul de serviciu este considerată ca dată de la care se calculează termenul de 60 zile. Ori, în cele mai multe cazuri, mai ales la unităţile cu activitate complexă, documentaţia respectivă este îndrumată compartimentului financiar-contabil şi deci pierderea termenului de 60 zile nu se poate imputa în mod automat conducătorului unităţii. Acesta nu poate răspunde în virtutea calităţii pe care o deţine, deoarece în dreptul nostru nu este cunoscută răspunderea juridică obiectivă, singurul temei al responsabilităţii rămînînd culpa personală.

Mai învederăm unele omisiuni care, pot genera răspunderea materială prevăzută de art. 11 lit. c din H.C.M. nr. 1885/1970 şi art. 108(4) din Codul muncii. De regulă, decizia de imputare se elaborează în cadrul compartimentului financiar-contabil. Persoana care întocmeşte decizia de imputare trebuie să o prezinte conducerii unităţii în timp util astfel încît să poată fi emisă în cel mult 60 de zile de la data cînd conducătorul unităţii a luat cunoştinţă de paguba suferită de unitate. Tot astfel, în cadrul unităţilor socialiste se mai obişnuieşte ca după cunoaşterea pagubelor — acest procedeu se foloseşte în cazul prejudiciilor importante — conducătorul să delege una sau mai multe persoane, de regulă revizori contabili, care să analizeze şi să precizeze cuantumul daunelor şi culpa autorilor. Şi aceste persoane sînt obligate să facă constatările dispuse, în termen util şi să prezinte conducerii concluziile lor, în caz contrar fiind pasibile de a-şi angaja propria lor răspundere materială.

Din cele de mai sus vom trage concluzia generală că prejudiciul imposibil de recuperat de la autorii direcţi, se va imputa persoanei din vina căreia s-a pierdut termenul de emitere a deciziei de imputare, indiferent de funcţia ce o deţine în cadrul unităţii păgubite.

În legătură cu calcularea termenului de emitere a deciziei de imputare prin depăşirea celor 60 zile legale, se pune în mod firesc în discuţie data de cînd începe să curgă perioada respectivă, în cazul cînd sumele au fost plătite de unitate pe baza unor titluri executorii. Opiniile sînt contradictorii.

Tezele în discuţie pot fi rezumate astfel :

Termenul de imputare ar curge numai de la efectuarea plăţii, deoarece, condiţia sine qua non a existenţei prejudiciului este diminuarea efectivă a patrimoniului unităţii, ceea ce nu poate rezulta nici din pro-

5) Marin Popa, Scarlat Şerbănescu, Ioan Mihuţă : Deciziile de îndrumare ale Plenului Tribunalului Suprem şi noua legislaţie civilă I Buc. Ed. Ştiinţifică 1974 pag. 59—64.

numţarea unei hotărîri judecătoreşti, arbitrale etc. şi nici măcar dintr-o înregistrare contabilă, prin care se creează postul pasiv respectiv, ci numai din plata efectivă. În sensul acestei soluţii, s-au invocat instrucţiunile Ministerului Finanţelor nr. 180.068/1954, care azi însă nu mai sînt în vigoare.

Într-o altă opinie se consideră că termenul de imputare curge împotriva unităţii din momentul în care a luat cunoştinţă de un titlu executoriu, pe baza căruia este obligată să efectueze plata, deoarece la primirea titlului, suma respectivă trebuie înregistrată pe contul de creditori, ieşind astfel din patrimoniul unităţii şi constituind, deci, o pagubă efectivă. Faptul că nu a fost achitată, o transformă în sursă atrasă, dar nu-i schimbă caracterul de prejudiciu. Evidenţierea sumei în contabilitate numai în momentul achitării titlului executiv, are drept consecinţă pierderea termenului legal pentru emiterea deciziei de imputare deoarece acesta începe să curgă de la comunicarea titlului executor. Instanţa noastră supremă a decis că termenul începe să curgă de la data comunicării hotărîrii arbitrale, adică din momentul în care unitatea ia cunoştiinţă de respectivul titlu executor. Pentru identitate de raţiune, soluţia poate fi extrapolată specificului fiecărei categorii de titluri executorii.

● **Încuviinţarea asumării unui angajament de plată de către o altă persoană decît autorul prejudiciului sau pentru o sumă inferioară cuantumului real al pagubei.** Ambele omisiuni conduc la pierderea dreptului unităţii de a urmări recuperarea pagubelor suferite, motiv pentru care le-am înglobat în faptele ce cad sub incidenţa art. 11 lit. c din H.C.M. nr. 1885/1970.

Prevederile Codului muncii care reglementează angajamentul scris de plată sînt imperative, orice încălcare sau nesocotire a acestora atrage nulitatea operaţiunii respective. Angajamentul de plată prevăzut de legislaţia muncii (Codul muncii şi Legea nr. 22/1969) nu poate fi asumat decît de autorul prejudiciului, obligaţia respectivă neputînd fi asumată de o altă persoană. Un angajament de plată semnat de o altă persoană, chiar soţul sau soţia autorului pagubei, este nul şi nu poate fi pus în executare silită [8]). Drept consecinţă, persoana din cadrul compartimentului financiar-contabil trebuie să se asigure că autorul angajamentului de plată este autorul prejudiciului. De asemenea, aceeaşi persoană are obligaţia, a stabili în mod cert întinderea prejudiciului şi raportul de cauzalitate exclusiv între fapta celui ce semnează angajamentul şi paguba suferită de unitate spre a evita ca organul de jurisdicţie competent — sesizat potrivit art. 110 din Codul muncii pe calea unei contestaţii — să hotărască definitiv că prejudiciul este mai mare sau că la producerea acestuia au concurat mai mulţi autori faţă de care unitatea a pierdut

[8]) Judecătoria Sect. 4 Buc. sent. civ. nr. 1015/1974 şi decizia civilă nr. 3719/1974 a Trib. municipiului Bucureşti.

Scanned with OKEN Scanner

termenul de recuperare, ori că, în fine, nu există prejudiciu şi cel ce a semnat a fost în eroare. În toate situaţiile persoana vinovată îşi angajează propria sa răspundere materială pentru cota de prejudiciu care nu se poate recupera de la autorii reali.

● **Pierderea termenului de acţiune pentru obţinerea titlurilor executorii.** Omisiune inclusă în norma prevăzută de art. 11 lit. c din H.C.M. nr. 1885/1970. Este cunoscut că dreptul la acţiune avînd un obiect patrimonial se stinge prin prescripţie dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit de lege.

Potrivit prevederilor Decretului nr. 167/1958 aceste termene sînt :

— trei ani în raporturile dintre persoanele fizice sau între acestea şi organizaţiile socialiste ;

— 18 luni în raporturile dintre unităţile socialiste ;

— 6 luni între raporturile dintre unităţile socialiste în ce priveşte dreptul la acţiunile :

— izvorîte din transmiterea unor produse calitativ necorespunzătoare sau pentru netransmiterea totală sau parţială a unor produse datorate ;

— prin care se pretinde plata unor penalităţi ori amenzi civile ;

— pentru restituirea de diferenţe de preţ, rezultate din recalcularea preţurilor în temeiul dispoziţiile legale sau din aplicarea greşită a preţurilor sau tarifelor legale ;

— privitoare la serviciile de telecomunicaţii ;

— izvorîte dintr-un contract de transport împotriva unei organizaţii de transport ;

— privitoare la viciile ascunse ale unui lucru transmis sau ale unei lucrări executate, în cazul în care viciile nu au fost ascunse cu viclenie (art. 5), însă cel mai tîrziu pînă la împlinirea unui an de la predarea lucrului sau lucrării (pentru mobile) şi 3 ani de la predarea imobilelor (art. 11). Prescripţia prevăzută nu aduce nici o atingere termenelor de garanţie.

Neintroducerea acţiunii în termenele sus-arătate atrage răspunderea persoanei din vina căreia nu s-a exercitat în condiţiile legii dreptul unităţii de a se despăgubi de la debitor, indiferent dacă acesta este sau nu o unitate socialistă. Persoana vinovată răspunde material şi în situaţia în care unitatea socialistă debitoare varsă la bugetul de stat suma prescrisă datorată fostei creditoare. Această precizare a fost făcută prin circulara Ministerului Finanţelor nr. 65.414 din 13 august 1971.

Neexercitarea în termen a dreptului la acţiune al unităţii pentru obţinerea titlurilor executorii este, de regulă, o omisiune proprie persoanelor care acţionează în cadrul compartimentelor juridice, fără însă a constitui o culpă specifică şi exclusivă a acestora. Asemenea omisiuni

Scanned with OKEN Scanner

se pot întîlni şi în cadrul altor compartimente din cadrul unităţilor socialiste, mai ales în sectorul financiar-contabil[9]).

În principiu, pierderea dreptului la acţiune dă naştere la răspunderea materială a persoanei vinovată de această inacţiune. Cu titlu de excepţie, instanţa noastră supremă a statuat că cel în cauză este exonerat de răspundere dacă se face dovada că suma sau debitul ce urma a se pretinde prin acţiune nu erau datorate în realitate[10]).

● **Nesolicitarea penalităţilor.** Planificarea activităţii unităţilor socialiste implică dreptul lor de administrare directă, acestea fiind îndreptăţite să posede, să folosească, şi, într-o anumită măsură să dispună de bunurile şi valorile repartizate de stat, în vederea realizării scopului pentru care au fost înfiinţate şi a realizării sarcinilor de plan[11]). Independenţa operativă şi autonomia gestionară a unităţilor socialiste determină ca existenţa şi întinderea pagubelor suferite să fie apreciate în raport exclusiv cu patrimoniul acestora, iar nu cu avutul obştesc în general. Drept consecinţă, în relaţiile contractuale dintre unităţile socialiste, penalităţile reprezintă despăgubiri prestabilite, astfel că nerecuperarea lor echivalează cu nerecuperarea de pagube, iar nu cu nerealizarea de foloase [12]).

Drept urmare, nesolicitarea penalităţilor reprezentînd o diminuare a patrimoniului unităţii, atrage răspunderea materială a celor care nu întocmesc documentaţiile necesare şi nu le predau jurisconsultului spre a sesiza organele arbitrale în vederea obligării organizaţiilor debitoare la plata sumelor datorate cu acest titlu. În situaţia în care documentaţia necesară a fost predată în termen util compartimentului juridic, este atrasă răspunderea materială a jurisconsultului care nu a sesizat organele arbitrale înainte de împlinirea termenului de prescripţie.

Răspunderea materială a persoanelor vinovate funcţionează şi în cazul în care penalităţile sînt prescrise. În astfel de situaţii unitatea fostă debitoare este obligată a vărsa sumele prescrise la bugetul de stat, iar unitatea fostă creditoare trebuie să procedeze la stabilirea răspunderii materiale a celor vinovaţi de depăşirea termenului de prescripţie.[13]).

● **Pierderea termenului pentru exercitarea căilor de atac.** Reprezintă o omisiune ce cade tot sub incidenţa art. 11 lit. c din H.C.M. nr. 1885/1970 deşi nu constituie o obligaţie de serviciu a compartimentului financiar-contabil.

---

[9]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 34/1965 în C.D. 1965 pag. 201.
[10]) Tribunalul Suprem col. civ. nr. 1240/1965 în C.D. 1965 pag. 199.
[11]) Plen Tribunal Suprem ; decizia de îndrumare nr. 4/1974 în Bul. Of. partea III nr. 215.
[12]) Adresa Ministerului Finanţelor (Oficiul juridic) nr. 202036 din 20 sept. 1971.
[13]) Precizarea făcută de Ministerul Finanţelor prin circulara nr. 65.414 din 13 august 1971.

Scanned with OKEN Scanner

Neexercitarea căilor de atac din vina oricărei persoane — contabil șef,[14]) director, jurisconsult[15]) — atrage în principiu răspunderea lor materială în condițiile legii. Așa cum am arătat, persoanele vinovate sînt totuși exonerate de răspundere materială dacă se dovedește, pe bază de probe, că hotărîrile ce urmau a fi atacate, sînt temeinice sau legale ori imputația era nejustificată.

Într-adevăr, în asemenea cazuri s-a considerat că unitatea nu-și poate crea un privelegiu sau o favoare prin neexercitarea căilor de atac, neavînd mai multe drepturi împotriva persoanelor vinovate decît contra debitorilor inițiali. Ori, dacă se dovedește că aceștia nu datorau în realitate sumele pretinse prin acțiune, ori imputate prin decizia de imputare, nu este de admis ca unitatea să recupereze de la persoana cu răspundere subsidiară ceea ce nu putea obține de la pretinsul debitor inițial (persoană fizică sau juridică)

● **Prescrierea dreptului de a cere executarea silită.** Omisiune inclusă de lege în art. 11 lit. c. din H.C.M. nr. 1885/1980. Termenul de prescriere a dreptului de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executoriu este de 3 ani, iar în raporturile dintre unitățile socialiste este de un an (art. 6 din Decretul nr. 167/1958).

În conformitate cu art. 58 din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat) unitățile sînt obligate să țină evidența creanțelor lor. Din această evidență trebuie să rezulte, pentru fiecare creanță, dacă a fost pusă în executare, iar atunci cînd urmărirea este începută, stadiul în care se află. Neluarea măsurilor de urmărire silită înăuntrul termenelor de prescripție atrage răspunderea materială a celor din cauza cărora s-au pierdut termenele legale.

Neîndeplinirea acestor atribuții de serviciu de către compartimentul financiar atrage răspunderea persoanei care avea în sarcina sa îndeplinirea formelor de urmărire silită. Desigur că în calitatea ce o are de conducător al compartimentului contabil financiar, contabilul șef nu este exonerat de răspundere, în cazul cînd, din cauza unei persoane din subordinea sa, se depășește termenul de prescripție a executării silit, deoarece, prin efectul legii, are îndatorirea de a controla eficient și permanent activitatea subalternilor. Chiar dacă formele de executare a unei creanțe urmează să fie efectuate de jurisconsult, șeful contabil nu se poate mulțumi să sesizeze doar oficiul juridic și apoi să rămînă în pasivitate, ci are îndatorirea să urmărească realizarea ei, o culpă neexcluzînd-o pe cealaltă, iar cele două culpe putînd fi concurente[16].)

● **Netrecerea în evidența separată a debitorilor insolvabili în termenele legale.** Omisiune specifică sectorului financiar-contabil din ca-

[14]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 247/1961 în C.D. 1961 pag. 277.
[15]) Dec. civ. nr. 1240/1965 menționată mai sus.
[16]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 608/1959 în Repertoriu pag. 583 pct. 487.

drul unităților socialiste. Ea poate fi inclusă tot printre faptele omisive avute în vedere în art. 11 lit. c. din H.C.M. nr. 1885/1970.

Evidențiem aci, cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru urmărirea debitorilor insolvabili, că netrecerea debitului în evidența separată **în termenele prevăzute de art. 71** alin. 2 din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat) are drept consecință pierderea efectului întrerupător de prescripție. Este cunoscut că dispoziția de trecere în evidență separată are darul de a întrerupe prescripția, efectele sale fiind asemuite de lege cu cele ale ultimului act de executare. Dispoziția respectivă produce însă aceste efecte numai dacă este luată în termenele legale, după minimum 3 luni de la obținerea titlului executor și nu mai tîrziu de 3 ani. De aci obligația ca trecerea în evidență separată a acestor debite să se facă în termenele limită prescrise de lege. În caz contrar termenul prescripției curge în continuare și persoana vinovată răspunde material pentru prejudiciul suferit de unitate[17].)

1.4. ÎNCHEIEREA PROCESELOR VERBALE DE INSOLVABILITATE A DEBITORILOR, NECORESPUNZĂTOARE REALITĂȚII. Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 595/1970 (pct. 191) și art. 11 lit. d din H.C.M. nr. 1885/1970, prevăd expres această împrejurare care atrage răspunderea materială a celui vinovat, în cazul cînd a avut drept rezultat păgubirea unității. Prin utilizarea unui asemenea procedeu, din culpă unitatea pierde posibilitatea urmăririi unor debitori, care, deși solvabili în realitate, sînt înregistrați în evidența separată a unității ca insolvabili. În situația în care urmărirea debitorilor a fost numai întîrziată din cauza mai sus menționată și recuperarea pagubei are loc mai tîrziu, dar tot de la debitorii respectivi, persoana vinovată nu poate răspunde material ci numai disciplinar, dat fiind că patrimoniul unității nu a suferit în realitate nici un prejudiciu, cunoscut fiind că, în dreptul muncii, dobînzile neîncasate sînt socotite ca foloase nerealizate și deci nu pot fi imputate.

În cazul în care fapta prezintă elementele unei infracțiuni, este atrasă răspunderea penală a persoanei vinovate chiar dacă dreptul unității de a proceda la executare nu a fost stins prin prescripție. Într-o asemenea împrejurare, persoana vinovată va avea a răspunde și civil față de unitate, pentru prejudiciul ce i l-a provocat și care constă în dobînda legală la suma neîncasată, pe întreaga perioadă în care unitatea a fost împiedicată a-și realiza creanța.

1.5. ÎNTOCMIREA NECONFORMĂ CU REALITATEA A DOCUMENTELOR PENTRU SCĂDEREA DIN CONTABILITATE A LIPSURILOR CONSTATATE LA INVENTARIERE, PRECUM ȘI A ALTOR PAGUBE. Dacă fapta respectivă (comisivă sau omisivă) nu întrunește

[17]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 71/1962 în Repertoriu pag. 583 pct. 490.

elementele unei infracțiuni, cade sub incinta art. 11 lit. e din H.C.M. nr. 1885/1970 și dă naștere la răspunderea materială a persoanei vinovate de păgubirea unității prin astfel de operațiuni ilicite.

În realitate norma suscitată stabilește răspunderea materială pentru două fapte distincte pe care le vom analiza separat.

• **Întocmirea neconformă cu realitatea a documentelor pentru scăderea din contabilitate a lipsurilor constatate la inventariere.** Fapta fiind ilicită, atrage răspunderea materială a persoanei vinovate. Deși prevederea este expresă (art. 11 lit. e din H.C.M. nr. 1885/1970), totuși considerăm că persoana în cauză are a răspunde material numai în situația în care datorită faptei sale, unitatea a pierdut dreptul de a-și recupera paguba suferită de la autorul direct. Beneficiul de discuțiune, propriu dreptului civil, trebuie admis și în cazul de față, reprezentînd o măsură de echitate. Însăși instanța noastră supremă, în considerentele deciziei de îndrumare nr. 5/1974, afirmă că, în principiu, recuperarea pagubelor trebuie să se urmărească în primul rînd de la persoanele care le-au produs prin fapta lor directă. Prin consecință, în cazurile în care eroarea din documentele de evidență se descoperă înăuntrul termenului de prescripție, unitatea va proceda mai întîi la recuperarea pagubei de la persoana care a produs-o și numai în subsidiar, va stabili răspunderea materială a celui care a întocmit neconform documentele pentru scăderea din contabilitate a lipsurilor constatate la inventariere, numai în cazul cînd autorul pagubei a devenit insolvabil.

• **Întocmirea neconformă cu realitatea a documentelor pentru scăderea din contabilitate a altor pagube.** După cum este cunoscut H.C.M. nr. 1885/1980 în art. 12 și 14 și Legea nr. 11/1971 prevăd procedura de urmat și competența de a aproba scăderea din contabilitate a pagubelor suferite de unitate care nu se datoresc vinei cuiva.

Se consideră nereglementară operațiunea de scădere din contabilitate a pagubelor, atît în cazul în care se întocmesc în acest scop documente neconforme cu realitatea, cît și în situația în care trecerea pe pierderi este aprobată de un organ sau o persoană fără competență.

Spre a desluși consecințele unei astfel de operațiuni nereglementare este necesar ca în prealabil să facem anumite precizări :

— la data scăderii din contabilitate, paguba este produsă, patrimoniul unității suferind deja o diminuare anterioară ;

— autorul inițial al pagubei este o altă persoană decît aceea care întocmește neconform documentele sau aprobă fără competență scăderea din contabilitate a prejudiciului ;

— operațiunea contabilă propriu-zisă și actul administrativ respectiv prin care se aprobă scăderea din contabilitate, nu schimbă situația juridică a creanței unității. Altfel spus, dreptul unității de a se despăgubi de la autorul prejudiciului nu este influențat de efectuarea operațiunii

Scanned with OKEN Scanner

contabile ori de actul de aprobare a trecerii pe pierderi ; dreptul de creanță al unității nu este stirbit printr-o asemenea operațiune.

Pornind de la aceste precizări este de arătat că persoanele care întocmesc acte neconforme realității în vederea scăderii din contabilitate a unor pagube existente sau aprobă fără a avea competență, o asemenea operațiune, nu păgubesc ei înșiși unitatea și, drept urmare, nu poate fi atrasă răspunderea lor materială. Într-adevăr, la data săvîrșirii acestei operațiuni paguba există, patrimoniul unității se afla deja diminuat prin fapta altei persoane și, drept urmare, persoanei în cauză nu i se poate imputa suma respectivă, deoarece prejudiciul nu este rezultatul activității sale. De la acest principiu există o singură excepție și anume: se poate stabili răspunderea materială a persoanelor vinovate de scăderea nereglementară din contabilitate a pagubelor, dacă datorită acestei operațiuni se pierd termenele pentru valorificarea dreptului de creanță al unității, ori prejudiciul nu se mai poate recupera de la autorul inițial, fie că acesta a devenit insolvabil, fie că a decedat fără a lăsa avere urmăribilă. Prin pierderea posibilității legale de realizare a creanței, înțelegem atît expirarea termenelor prevăzute de Codul muncii, cît și a celor stabilite prin dispozițiile Decretului nr. 167/1958, după caz. În fiecare din aceste cazuri, se va putea proceda la imputarea pagubei nerecuperate din cauza trecerii ei nelegale pe pierderi, de la persoana care a aprobat operațiunea fără a avea competență sau de la cel care a întocmit documentația în mod necorespunzător. În situația în care, dreptul unității nu s-a prescris în perioada de timp cît prejudiciul nu a fost înregistrat în evidența activă din cauza trecerii sale pe pierderi, operațiunea se va evidenția din nou în conturile de activ ale unității, și se va proceda la recuperarea pagubei de la persoana care a produs-o.

1.6. ÎNREGISTRAREA ERONATĂ ÎN CONTABILITATE A OPERAȚIILOR GENERATOARE DE PLĂȚI NELEGALE, A STIMULENTELOR MATERIALE SAU A ALTOR FORME DE PĂGUBIRE A AVUTULUI OBȘTESC. Faptele ilicite ce cad sub incidența art. 11 lit. f din H.C.M. nr. 1885/1970 pot prezenta aspecte variate. Le vom îngloba totuși în două categorii avînd drept criteriu termenul în care se pot recupera plățile nelegale de la beneficiarii acestora.

• **Înregistrarea eronată a operațiilor generatoare de plăți nelegale și a stimulentelor materiale.** Vom include aci toate înregistrările contabile eronate datorită cărora unitatea face plăți necuvenite, la care, în realitate, nu era obligată. Deși norma sus-citată nu condiționează răspunderea materială a acestor persoane de imposibilitatea recuperării sumelor de la beneficiarii direcți, totuși, pornind de la principiul neadmiterii îmbogățirii fără just temei în dreptul nostru, socotim că cei ce prilejuiesc păgubirea unității pe aceste căi, prin înregistrări contabile eronate, vor avea a răspunde numai în cazul în care termenul de constatare de 1 an

Scanned with OKEN Scanner

prevăzut de art. 108 (1) din Codul muncii a expirat. Altfel spus, dacă eroarea se constată în termen de 1 an de la primirea sumelor, recuperarea se va face de la beneficiarii direcţi şi numai în caz de insolvabilitate a acestora vor avea a răspunde în subsidiar autorii erorilor din evidenţa contabilă. Dacă termenul de 1 an a expirat, recuperarea se face integral de la persoanele care au prilejuit păgubirea unităţii prin înregistrările eronate din contabilitate. Termenul de 1 an deşi este considerat ca un termen de decădere, nu operează în favoarea autorilor erorilor din contabilitate ci numai faţă de beneficiari.

• **Înregistrarea eronată în contabilitate a operaţiilor ce generează în alt mod păgubirea unităţii.** Şi în aceste situaţii autorii erorii contabile au o răspundere subsidiară fiind obligaţi la plată numai în cazul în care prejudiciul nu se poate recupera de la persoanele care l-au produs direct din cauză că acestea au devenit insolvabile sau a fost depăşit termenul de 1 an şi respectiv 3 ani de constatare a pagubei, socotit de la data producerii ei sau de la data primirii sumelor.

După cum este cunoscut, termenele de constatare de 1 an şi de 3 ani au fost considerate de instanţa supremă (decizia de îndrumare nr. 14/1965) ca termene de decădere, ce operează atît în favoarea autorului prejudiciului, cît şi faţă de cei ce au omis să constate paguba. În cazul de faţă termenul nu este operant faţă de autorul erorilor contabile care a închis calea unităţii de a-şi recupera prejudiciul de la autorul direct.

Înregistrările eronate care nu conduc la diminuarea activului sau mărirea pasivului unităţii nu pot atrage răspunderea materială a autorului erorii. Sînt însă cazuri cînd astfel de înregistrări eronate în evidenţa contabilă sau tehnico-operativă provoacă prejudicii, situaţie în care unitatea este obligată a proceda la recuperare. Deşi art. 9 lit. h din H.C.M. nr. 1885/1970 prevede expres că conducătorul compartimentului financiar contabil are atribuţia de a organiza contabilitatea şi a asigura efectuarea corectă şi la timp a înregistrărilor, avînd răspunderi pentru încălcarea sau neîndeplinirea acestor sarcini, totuşi arătăm că instanţa supremă a considerat că această împrejurare nu este de natură să excludă răspunderea directorului, care trebuie să supravegheze buna desfăşurare a activităţii tuturor serviciilor întreprinderii[18]). Tot astfel, s-a considerat că lipsa semnăturii contabilului şef de pe notele de contabilitate nu-l apără de răspundere materială, deoarece el este răspunzător de organizarea contabilităţii şi obligat să verifice periodic scriptele unităţii, avînd deci posibilitatea să cunoască lipsurile[19]). Nu este însă mai puţin adevărat că, în primul rînd, este atrasă răspunderea persoanei din cadrul compartimentului financiar-contabil care a efectuat înregistrarea eronată în evidenţa contabilă sau în cea tehnico-operativă. Atît timp

[18]) Tribunalul Suprem col. civ, dec. nr. 997/1962, în Repertoriu pag. 583 nr. 485.
[19]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 340/1961 în Repertoriu pag. 583 nr. 486.

cît răspunderea materială are caracter propriu, nu poate fi exonerat de răspundere cel care prin propria sa culpă prejudiciază unitatea.

S-a stabilit în practica organelor de jurisdicție a muncii că generează răspunderea materială :

— încheierea unui bilanț în care, din eroare, unele unități socialiste figurează debitoare deși în realitate acestea și-au respectat obligațiile de plată. Deoarece acțiunea arbitrală a fost respinsă ca urmare a constatării că în realitate unitatea debitoare s-a eliberat de obligația sa (prin plată sau livrare) s-a procedat la imputarea cheltuielilor de arbitrare în sarcina persoanei care nu a făcut corect înregistrarea precum și contabilului șef care nu a verificat operațiunile contabile[20]) ;

— evidențierea unor pagube în alte conturi decît cele prevăzute și menținerea lor peste termenul legal de prescripție. Astfel, înregistrarea eronată a unor operațiuni poate conduce la descoperirea prejudiciului suferit de unitate după ce aceasta a pierdut termenul în care poate acționa pentru recuperarea pagubei de la autor. În astfel de situații răspunde material persoana care a înregistrat eronat operația în evidența contabilă[21]).

1.7. NEORGANIZAREA ȘI NEEXERCITAREA ÎN MOD CORESPUNZĂTOR A CONTROLULUI FINANCIAR PREVENTIV. În astfel de situații, atragerea răspunderii materiale a persoanelor vinovate este prevăzută expres de art. 34 și 35 din Legea nr. 9/1974, sub condiția implicată și esențială ca prin fapta respectivă să se fi provocat unității un prejudiciu. Din textele citate, rezultă că sub incidența răspunderii materiale cad două situații distincte. Pe de o parte, neorganizarea corespunzătoare a controlului financiar preventiv la care se referă art. 34, iar pe de altă parte, neexercitarea corespunzătoare a acestuia, reglementată de art. 35 din lege.

Art. 34 din amintita lege stabilește răspunderea materială a conducătorilor unităților socialiste care nu asigură organizarea și exercitarea corespunzătoare a controlului financiar preventiv sau încalcă în orice alt mod prevederile Legii nr. 9/1974. Deși prevederea citată lasă a se înțelege că se referă la răspunderea directă, principală, a conducătorului pentru faptele menționate, totuși socotim că nici de această dată, nu se poate abandona principiul potrivit căruia răspunderea principală și nemijlocită aparține autorului direct al pagubei și numai în subsidiar se poate reține responsabilitatea conducătorului, pentru neorganizarea sau neexercitarea corespunzătoare a controlului financiar preventiv.

Art. 35 din lege reglementează răspunderea conducătorului compartimentului financiar-contabil și a altor persoane, în modul următor :

— contabilul șef răspunde de legalitatea operațiilor patrimoniale.

---

[20]) Comisia de judecată de pe lîngă G.I.I.L. Ilfov hotărîrea nr. 9/1974.
[21]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1170/1959 nepublicată.

Scanned with OKEN Scanner

din punct de vedere financiar. Este de reținut această dispoziție în temeiul căreia răspunderea materială a conducătorilor compartimentelor financiar-contabile poate fi atrasă numai pentru nelegalitatea operațiilor, excluzîndu-se deci neoportunitatea, lipsa de necesitate ori neeconomicitatea acestora. Și în cazul de față, deși legea se referă la o răspundere principală și nemijlocită a contabilului șef, socotim totuși că acesta are a răspunde, subsidiar sau comun, cu ajutorul direct al prejudiciului. Nu se poate admite ca autorul pagubei să nu sufere consecințele faptei sale și să fie exonerat de răspundere pentru motivul că operațiunea respectivă a fost supusă controlului preventiv, iar persoana care a exercitat defectuos sau nu a exercitat controlul prevăzut de lege să răspundă exclusiv și integral pentru prejudiciul produs unității. Pct. 9 din Normele Metodologice citate prevede expres că acordarea vizei de control financiar preventiv nu exonerează de răspundere persoanele care au întocmit și semnat documentele supuse vizei atunci cînd se constată că operațiile sînt nereale, nelegale, neoportune sau neeconomicoase. Aceste persoane, ca și cele ce au acordat viza în mod necorespunzător, vor răspunde subsidiar ori în mod conjunct după caz, cu autorul efectiv al prejudiciului și cu autorul vizei de control. Acordarea vizei în mod necorespunzător reprezintă o culpă ce nu o exclude pe a celorlalte persoane implicate în operația respectivă. Culpele tuturor sînt concurente și nu exclusive ; celelalte persoane din cadrul unităților socialiste care nu exercită în mod corespunzător, controlul financiar preventiv își angajează propria lor răspundere materială. Prin neexercitarea corespunzătoare a controlului financiar preventiv trebuie înțeleasă atît neefectuarea acestuia, cît și efectuarea sa în condiții contrare legii. Astfel, răspunderea materială a unei persoane este atrasă cînd omite a supune operațiunea respectivă controlului financiar preventiv, ori nu întocmește documentul în care este consemnată această operațiune și, drept consecință, unitatea suferă un prejudiciu. De asemenea, răspunderea materială este atrasă, dacă s-a exercitat controlul financiar preventiv, însă operația patrimonială nu este legală sau reală.

Este de invederat inadvertența dintre art. 35 alin. I din Legea nr. 9/1970 care prevede că răspunderea contabilului șef este atrasă numai cînd se constată nelegalitatea operației și pct. 9 alin. II din Normele Metodologice care dispun că răspunderea materială poate funcționa și în cazurile cînd operația respectivă nu este necesară, oportună, reală sau este neeconomicoasă. Admițînd că o asemenea răspundere este atrasă și în cazurile prevăzute în Normele Metodologice trebuie admis că în toate aceste împrejurări intervin elemente de apreciere, judecăți de valoare, mai ales în ce privește necesitatea, oportunitatea și economicitatea operațiunilor, motiv pentru care se vor avea în vedere condițiile concrete în care a avut loc acordarea vizei de control financiar preventiv, de puterea de discernă-

Scanned with OKEN Scanner

mînt a persoanei în cauză și realitatea pagubei. Socotim că nu poate fi atrasă răspunderea materială a unei persoane care a săvîrșit anumite fapte, considerate ulterior neeconomicoase ori neoportune, deși în momentul în care ele au fost săvîrșite, reprezentau unica, sau cea mai bună soluție, pentru unitate, de a-și rezolva anumite dificultăți. Aceste motive ne determină să considerăm că unicul criteriu ce trebuie avut în vedere pentru stabilirea răspunderii materiale este, în cazul de față, certitudinea prejudiciului. Numai o pagubă certă și actuală poate angrena răspunderea materială în acest domeniu.

Înțelegînd prin pagubă certă diminuarea activului sau majorarea pasivului patrimonial al unității, socotim că nu poate fi atrasă răspunderea materială a unei persoane care a dat viza de control preventiv pentru efectuarea unei operațiuni inoportune, ori fără necesitate, dacă rezultatul produs de aceasta nu este păgubitor pentru unitate. Condiția fundamentală pentru existența răspunderii materiale fiind prejudiciul provocat, în lipsa acestuia nu se va putea stabili o asemenea răspundere. Numai scurgerea unor valori din patrimoniul unității fără echivalent poate constitui prejudiciu. În lipsa unui asemenea efect nu poate fi atrasă răspunderea materială chiar dacă fapta săvîrșită este nelegală, neoportună, nefolositoare etc.[22]) În asemenea cazuri persoana vinovată va răspunde însă, disciplinar, contravențional sau penal, după caz.

În cazurile în care se fac aprovizionări considerate peste necesar, obținerea creditării din partea unității bancare poate constitui criteriu pentru aprecierea necesității operațiunii. În situația în care materiile prime, materialele etc. sau produsele sînt excluse de la creditare și devin astfel stoc supranormativ, operațiunea care le-a dat naștere se poate socoti că nu a fost necesară, putînd angrena răspunderea materială a persoanei vinovate, nu pentru valoarea bunurilor intrate în patrimoniul unității, ci pentru sumele ce reprezintă dobînzile majorate plătite băncii[23]).

1. 8. NEEXERCITAREA SAU EFECTUAREA NECORESPUNZĂTOARE A CONTROLULUI OPERATIV CURENT. După cum este cunoscut, H.C.M. nr. 1047/1970 (republicat) supune o serie de operațiuni controlului operativ curent, ce trebuie exercitat de către persoanele ierarhic superioare celor ce execută sau săvîrșesc respectivele activități. În cazul în care o asemenea operațiune, omisă de la control, sau asupra căreia s-a efectuat o verificare defectuoasă (necorespunzătoare), are consecințe păgubitoare pentru unitate, va putea fi

---

[22]) Comisia de judecată de pe lîngă secția Domnești jud. Ilfov prin hotărîrile nr. 6 și 7 din 1974 a exonerat de răspundere pe conducătorul subunității și contabilul acesteia cărora li se imputase o sumă reprezentînd achiziționarea unor rechizite de birou peste necesar. Pentru a ajunge la aceste soluții organul de jurisdicție a constatat că patrimoniul unității nu a fost prejudiciat deoarece pentru echivalentul sumei plătite, în patrimoniul propriu au intrat alte valori.

[23]) Tribunalul județean Ilfov dec. civ. 358/1973 nepublicată

Scanned with OKEN Scanner

atrasă, pe lîngă răspunderea materială a autorului prejudiciului și aceea a persoanei care nu a exercitat sau a exercitat deficient controlul operativ curent. Nu poate fi înlocuită răspunderea autorului faptei păgubitoare cu răspunderea celui ce nu a efectuat controlul. În astfel de situații răspunderea va fi conjunctă sau subsidiară în funcție de împrejurări.

1.9. FOLOSIREA NECORESPUNZĂTOARE, PIERDEREA SAU PRILEJUIREA SUSTRAGERII UNOR FORMULARE CU REGIM SPECIAL. Deși nu constituie un caz tipic de răspundere materială a persoanelor încadrate în compartimentul financiar-contabil, nefiind specific activității acestora, am considerat totuși că situația la care ne referim se întîlnește cu o frecvență mai mare în acest sector, deoarece majoritatea acestor imprimate sînt păstrate sau gestionate de personal subordonat contabilului șef din unitate.

Într-adevăr, potrivit art. 5 din H.C.M. nr. 1533/1973 răspunderea pentru organizarea gestionării, folosirii și evidenței formularelor cu regim special revine conducătorului unității și conducătorului compartimentului financiar-contabil. Dar, dacă această atribuție nu are caracter specific pentru conducătorul unității, în schimb reprezintă o sarcină tipică a conducătorului compartimentului financiar-contabil.

Anexa H.C.M. nr. 1533/1973 stabilește un nomenclator-cadru al formularelor cu regim special care cuprinde 8 grupe de documente: de încasări în numerar, cecuri și alte instrumente de plată similare, contracte pentru vînzări și mărfuri cu plata în rate, avize de expediere și alte documente privind livrarea valorilor materiale, facturi, foi de parcurs, buletine de cîntărire-analiză pentru valori materiale, cartele și bonuri de masă, precum și borderouri de achiziții.

Potrivit art. 9 din H.C.M. nr. 1533/1973 nu sînt considerate formulare cu regim special în sensul actului normativ citat, următoarele imprimate : cele cu valoare nominală (mărci poștale, timbre fiscale, bilete de călătorie, bilete de intrare la spectacole și altele similare) ; bonurile cu cantități fixe de benzină ; certificatele medicale pentru incapacitate temporară de muncă ; carnetele de muncă ; autorizațiile de funcționare ; autorizațiile de transport ; permisele de călătorie ; alte imprimate cu valoare nominală.

În cele ce urmează vom analiza răspunderea materială a persoanelor care nu respectă prevederile legale și norme metodologice de gestionare, folosire și evidență a ambelor categorii de imprimate susarătate.

Și în aceste împrejurări nu poate exista răspundere materială dacă nu sînt îndeplinite condițiile cerute imperios pentru existența acesteia și anume : vinovăția, paguba și legătura cauzală între fapta persoanei și prejudiciu. De altfel, art. 6 din actul normativ citat, prevede expres cerința existenței prejudiciului.

Scanned with OKEN Scanner

Păstrarea, manipularea, gestionarea, folosirea și evidența ambelor categorii de imprimate pot da loc la o dublă responsabilitate :

— o răspundere materială principală, directă a persoanei care a provocat nemijlocit paguba prin fapta sa comisivă sau omisivă ;

— o răspundere materială subsidiară a persoanei care a prilejuit producerea pagubei din neglijență sau omisiune sau prin altă faptă. Este de precizat că pct. 21 din Normele metodologice nr. 1520/1974 elaborate de Ministerul Finanțelor și Direcția Centrală de Statistică (Buletinul Oficial partea I nr. 108/1974) prevede expres că gestionarea, folosirea și evidența acestor formulare este supusă controlului ierarhic operativ curent. Neexercitarea în termenele și condițiile legii a unui asemenea control poate atrage răspunderea materială subsidiară a persoanei vinovate, dacă prin aceasta s-a prilejuit atingerea avutului obștesc ; răspunderea principală revine însă autorului direct al pagubei.

Pentru toate situațiile în care unitățile sînt prejudiciate prin gestionarea, folosirea sau evidențierea ambelor categorii de imprimate, este necesară stabilirea întinderii prejudiciului.

Instanțele noastre, confruntate cu astfel de litigii, au făcut o distincție judicioasă între situațiile cînd aceste imprimate au fost folosite în dauna avutului obștesc și cazurile cînd utilizarea lor eronată, pierderea, degradarea etc. nu au avut repercusiuni asupra patrimoniului socialist[24].

În primele situații — adică atunci cînd prin utilizarea acestor formulare a fost adusă o atingere avutului obștesc — răspunderea materială se stabilește în raport cu valoarea prejudiciului suferit de unitate.

În cazurile în care imprimatele au fost pierdute, degradate, sustrase, dar nefolosite, ori în alte asemenea împrejurări, răspunderea materială se stabilește în raport cu valoarea lor intrinsecă. Se va lua în considerare prejudiciul efectiv suferit de unitate, adică numai costul acestora, neluîndu-se în calcul valoarea lor nominală.

În ambele situații se va putea stabili, dacă este cazul, alături de răspunderea materială principală a autorului pagubei și răspunderea subsidiară a persoanei care prin fapta sa a prilejuit prejudiciul. Aceasta din urmă însă va avea a răspunde numai în limita pagubei nerecuperată de la autorul principal și de la data constatării insolvabilității acestuia.

1.10. CALCULAREA NECORESPUNZĂTOARE A PREȚULUI. Răspunderea la care ne referim nu prezintă particularități sau caracteristici deosebite ; pentru existența acesteia fiind necesară întrunirea acelorași condiții legale cunoscute. Calcularea prețurilor la anumite produse realizate fiind în competența compartimentului financiar,

[24]) Plen Tribunal Suprem decizia de îndrumare nr. VI/1958 în C.D. 1958 pag. 47 și Tribunalul popular raion N. Bălcescu București sent. civ. nr. 3512/1963 în J.N. nr. 3/1964 pag. 133.

eventualele erori cu consecinţe prejudiciabile pentru unitate vor atrage răspunderea materială a personalului din acest sector de activitate.

Unitatea este obligată a proceda la imputarea sumelor ce reprezintă prejudicii provocate prin calcularea unui preţ inferior celui legal şi prin livrarea produselor la nivelul astfel stabilit. În cazul în care diferenţa de preţ se poate obţine de la beneficiar printr-o acţiune arbitrală, unitatea va retracta decizia de imputare şi va restitui sumele ce eventual au fost reţinute în contul acesteia. Furnizorul care a calculat din eroare produsele la un preţ inferior celui legal, este îndreptăţit să pretindă de la beneficiar această diferenţă, iar beneficiarul este obligat să o plătească, dat fiind că de greşeala săvîrşită de furnizor cu ocazia facturării nu poate profita beneficiarul[25]).

În cazul în care beneficiarul a vîndut produsele ţinînd seama de preţul facturat de furnizor iar diferenţa de preţ nu mai poate fi recuperată, se va stabili răspunderea celor două părţi pentru paguba rezultată ca urmare a desfacerii produselor la un preţ mai mic decît cel legal, în funcţie de culpa fiecăreia din ele[26]). Într-o astfel de situaţie, unitatea furnizoare prejudiciată va recupera de la persoana vinovată paguba pe care a suferit-o.

În situaţia în care dreptul furnizorului de a pretinde diferenţa de preţ de la beneficiar s-a prescris, prin împlinirea termenului de prescripţie, suma ce reprezintă paguba va fi imputată integral persoanei (sau persoanelor) vinovate.

1.11. RĂSPUNDEREA MATERAILĂ A CONDUCĂTORULUI UNITĂŢII ÎN LEGĂTURĂ CU ACTIVITATEA ECONOMICĂ A ACESTEIA[27]). Art. 3 din Legea nr. 5/1980 prevede că toate cadrele de conducere din unităţile socialiste — inclusiv directorul — sînt obligate să asigure :

— organizarea activităţii de recepţie la primirea şi livrarea mărfurilor ;

— depozitarea, conservarea şi manipularea mijloacelor materiale existente ;

— efectuarea cu regularitate a operaţiilor de inventariere ;

— organizarea evidenţelor tehnic-operative şi contabile şi conducerea acestora corectă şi la zi etc. Art. 5 din acelaşi act normativ pretinde conducătorilor unităţilor întărirea spiritului de răspundere în munca lor şi exigenţă în administrarea patrimoniului.

Semnalăm şi alte acte normative ce prevăd expres diverse obligaţii pentru director : H.C.M. nr. 859/1970, H.C.M. nr. 1885/1970, Legea nr. 22/1969, H.C.M. nr. 2230/1969. Şi înaintea apariţiei normelor legale citate,

---

[25]) Instrucţiunea P.A.S. nr. 2/1974 pct. 5.
[26]) Instrucţiunea P.A.S. nr. 2/1974 pct. 5.
[27]) In afară de gestionarea bunurilor care, avînd un regim juridic distinct, va fi tratată separat.

Scanned with OKEN Scanner

actele normative în vigoare la acea dată, impuneau conducătorului de unitate aceleași obligații.

În aplicarea prevederilor legale, instanțele noastre judecătorești au fost deosebit de riguroase în aprecierea activității conducătorului de unitate. Menționăm în continuare o serie de hotărîri mai semnificative și cu caracter orienativ, nu însă fără a preciza că și pentru existența răspunderii materiale a conducătorului de unitate este necesar să fie întrunite condițiile legale prevăzute de Codul muncii, adică : faptă ilicită, culpă, prejudiciu și legătura cauzală între faptă și pagubă.

Răspunderea materială a directorului de unitate este atrasă în două modalități și anume : fie direct pentru pagubele produse în mod nemijlocit prin fapta sa, pentru hotărîrile ce le-a luat sau pe care a omis a le lua, fie indirect, cînd nu a luat măsuri de a recupera pagubele produse de alte persoane în subordine, nu a valorificat drepturile la despăgubire ale unității sau nu a luat măsuri pentru urmărirea sumelor cuvenite, pentru care există titluri executorii. În primul caz, răspunderea sa este directă și principală, răspunzînd singur sau împreună cu alte persoane, în mod conjunct, fiecare pentru partea sa de prejudiciu, dacă paguba este rezultanta unei activități comune. În cazurile în care conducătorul produce în mod direct pagube unității, răspunderea sa materială nu prezintă particularități și nu se deosebește de aceea a oricăreia alte persoane. În cazurile în care directorul întreprinderii nu organizează recuperarea, pagubelor provocate de alte persoane sau valorificarea drepturilor acesteia la despăgubiri, răspunderea sa este subsidiară și deci funcționează numai în cazul și în cuantumul nerealizării creanțelor.

Astfel : — nesocotirea îndatoririlor privind păstrarea în condițiile cele mai bune a valorilor materiale, neluarea măsurilor de pază și control permanent asupra gestiunilor, ușurința manifestată în administrarea valorilor, constituie o culpă și atrage răspunderea directorului[29] ;

— directorul răspunde cînd aprobă plata retribuțiilor ce nu se cuvin, fără viza de control financiar preventiv sau împotriva acesteia[30] ;

— cînd un organ subaltern este vinovat de producerea unui prejudiciu, directorul este răspunzător dacă a cunoscut această împrejurare, pentru culpa de a nu-i fi imputat la timp paguba respectivă[31] ;

— dacă, urmare a furnizării sau primirii unor produse pe baza acordului verbal dat de conducător, unitatea a suferit o pagubă, acesta este răspunzător material[32] ;

— pentru retragerea nejustificată a unei căi de atac într-un litigiu

---

[29] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 762/1967 în R.R.D. 9/1967 pag. 118.
[30] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 487/1964 în J.N. nr. 3/1965 pag. 153.
[31] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 754/1962 nepublicată.
[32] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1282/1963 în J.N. 12/1963 pag. 154.

Scanned with OKEN Scanner

patrimonial din inițiativa conducătorului este antrenată răspunderea sa materială[33]).

— neexecutarea dispozițiilor organelor superioare pentru recuperarea pagubelor precum și neluarea măsurilor de acționare împotriva debitorilor, dacă din această cauză dreptul unității s-a prescris, atrage răspunderea materială a directorului[34]) ; Pentru considerații similare și neexecutarea măsurilor indicate sau recomandate de organele de control în scopul realizării creanțelor atrage răspunderea sa materială cu condiția ca datorită acestei pasivități dreptul unității să se fi prescris ;

— directorul rspunde material cînd nu impută persoanelor vinovate valoarea lipsurilor constatate de beneficiar în condiții de opozabilitate, cînd din această cauză s-au produs pagube[36]).

Dat fiind că activitatea directorului se desfășoară în toate domeniile și îmbracă un caracter general, este de la sine înțeles că răspunderea sa materială este atrasă în mod nemijlocit numai în cazurile cînd pagubele sînt consecința directă a faptelor și hotărîrilor sale, căci nu este de conceput existența unei responsabilități obiective a acestuia, care să înlocuiască răspunderea angajaților vinovați ce se află în subordinea sa. Tribunalul Suprem confruntat cu asemenea situații a considerat că directorul răspunde numai pentru faptele cunoscute de el și cu privire la care nu a luat măsurile corespunzătoare de remediere, asemenea omisiuni constituind, în sine, fapte de rea gospodărire[37]).

1. 12. RĂSPUNDEREA MATERIALĂ A CONTABILULUI ȘEF[38]) Am selecționat din practică judecătorească unele decizii mai semnificative privitoare la răspunderea materială a contabilului șef. Astfel :

— răspunde pentru pagubele cauzate prin neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului preventiv[39]) ;

— răspunde pentru modul cum se fac înregistrările contabile[40]) ;

— lipsa semnăturii sale de pe actele de contabilitate nu-l apără de răspundere materială, deoarece el este răspunzător de organizarea serviciului și obligat să verifice periodic scriptele unității[61]) ;

— contabilul șef nu se poate mulțumi să sesizeze doar oficiul juridic și apoi să rămînă în pasivitate, ci are îndatorirea să urmărească realizarea creanței, o culpă neexcluzînd-o pe cealaltă, iar cele două culpe putînd fi concurente[42]).

Art. 9 din H.C.M. nr. 1885/1970 stabilește o serie de atribuții (pe

---

[33]) Judecătoria Buftea sent. civ. nr. 782/1974 nepublicată.
[34]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 905/1959 și 589/1964 nepublicat.
[35]) Tribunalul Suprem col. cv. dec. nr. 903/1963
[36]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 340/1961 și 536/1964.
[37]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 754/1962 în CD 1962 pag. 235
[38]) Ne referim la alte situații decît cele în legătură cu gesionarea bunurilor care va fi tratată separat.
[39]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 487/1964 în CD 1964 pag. 201
[40]) Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 997/1962 în Repertoriu pag. 583 nr. 485
[41]) Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 340/1961 în Repertoriu pag. 583 nr. 486
[42]) Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 608/1959 în Repertoriu pag. 583 nr. 487

Scanned with OKEN Scanner

care le-am menționat în altă parte a lucrării) adăugînd în aliniatul final al normei citate, că pentru neîndeplinirea sarcinilor ce-i revin (derivînd din contractul său de muncă, din regulamentul de organizare și funcționare al unității ori din lege) conducătorul compartimentului financiar-contabil răspunde material, pe lîngă răspunderea administrativă, disciplinară sau penală, după caz. Sub acest aspect deci, răspunderea materială a contabilului șef nu prezintă particularități, trăsături distinctive, față de aceea a oricărei alte persoane încadrate în muncă. Pentru existența acesteia este necesară întrunirea cumulativă a tuturor cerințelor legale. Ceea ce însă este de reținut constă în faptul că — dată fiind funcția sa de coordonator — de persoană care organizează și controlează un sector de activitate — responsabilitatea sa pe plan juridic poate funcționa în comun (conjunct sau solidar[43]) cu răspunderea materială directă a persoanei care nu și-a îndepilnit sarcina sau obligația sa de serviciu. În astfel de împrejurări răspunderea materială a contabilului șef rezidă în pasivitate, în omisiune, în lipsa de a exercita îndrumarea și controlul, laturi inseparabile ale activității sale. În practica judiciară sînt mai rare situațiile în care se reține distinct și singurar vinovăția contabilului șef, cele mai frecvente cazuri de răspundere materială referindu-se la culpa comună a acestuia (culpa în omitendo) cu a altor persoane.

1. 13. RĂSPUNDEREA MATERIALĂ PENTRU PAGUBELE DIN GESTIUNI. Răspunderea materială pentru pagubele din gestiuni prezintă aceleași elemente constitutive.

În materia de față însă legea consacră unele excepții, făcînd ca răsderea materială pentru pagubele din gestiuni să prezinte unele particularități.

Astfel :

— răspunderea materială este, în principiu, individuală. În materie de gestiuni Legea nr. 22/1969 admite totuși răsppunderea conjunctă (colectivă) și solidară ;

— în cazul răspunderii materiale — de regulă — nu operează prezumția de culpă contra persoanei încadrate în muncă, unitatea fiind datoare a face dovada vinovăției acesteia. De la acest principiu sînt cunoscute două derogări, una consacrată de lege și una de instanța noastră supremă. Art. 26 din Legea nr .22/1969 prevede că gestionarul răspunde integral și în cazul în care atribuțiile sale fiind exercitate, potrivit dispozițiilor legale, de un delegat sau de o comisie, se constată o pagubă, fără a se putea stabili că aceasta s-a produs în absența gestionarului. Imposibilitatea constatării că o pagubă s-a produs în lipsa gestionarului constituie o împrejurare care conduce nemijlocit la răspunderea sa materială. Altfel spus, dacă nu se poate dovedi că paguba

[43]) În cazuri limitativ arătate de lege.

a fost produsă de delegat sau comisă în exercitarea atribuţiilor lor legale de membrii unei comisii, în mod automat se consideră că ea este rezultatul activităţii gestionarului. Prezumţia legală de răspundere are un caracter quasiobiectiv. Faţă de rigoarea textului — dat fiind că ne aflăm în prezenţa unei prezumţii absolute — socotim că gestionarului nu i se poate admite ca să facă totuşi proba că paguba nu s-a produs în timpul activităţii sale. Deşi rigidă şi riguroasă norma legală la care ne referim este inspirată de preocuparea dominantă de ocrotire a patrimoniului socialist. Pentru ca această prezumţie legală să poată funcţiona este însă necesar ca delegatul sau comisia care exercită atribuţiile în lipsa gestionarului să-şi desfăşoare activitatea în mod corespunzător, cu maximă diligenţă şi cu respectarea tuturor normelor legale. Dacă de exemplu, o comisie instituită de conducătorul unităţii la data cînd gestionarul absentează începe să funcţioneze efectiv mult timp după aceasta, perioadă în care practic bunurile din gestiune nu s-au aflat în seama nimănui, nu se va putea stabili răspunderea materială a gestionarului. Cînd se constată lipsuri în gestiunea sa se prezumă vinovăţia gestionarului[43]). În situaţia aceasta însă gestionarul poate face orice probe pentru răsturnarea prezumţiei de culpă.

● **Răspunderea integrală pentru pagubele produse în gestiune.** Această răspundere este expres prevăzută de art. 25 din Legea nr. 22/1969 şi se prezintă, în concepţia legiuitorului, sub două forme :

În alin. 1 se referă la acele daune ce rezultă din degradarea, sau orice altă diminuare a valorii bunurilor, fiind cea mai tipică şi frecventă formă de răspundere a gestionarilor. Textul se referă la dauna reprezentată prin lipsa efectivă a bunurilor sau valorilor, ori prin risipirea, degradarea, deprecierea acestora etc. Norma legală citată are în vedere exclusiv pagubele în materialitatea lor, produse asupra bunurilor ce le are în gestiune persoana responsabilă.

Alin. 2 al art. 25 din Legea nr. 22/1969 se referă şi la celelalte moduri posibile de răspundere materială integrală pentru păgubirea unităţii, generate de activitatea sau inactivitatea gestionarului.

● **Răspunderea integrală pentru primirea bunurilor în cantităţi inferioare celor înscrise în documentele însoţitoare fără a se întocmi acte legale de constatare.** Trebuie avute în vedere în cazul de faţă ambele feluri de primiri de bunuri : din afara unităţii, de la alte persoane fizice sau juridice şi din interiorul acesteia de la secţiile de producţie, de la alt depozit etc. În ambele situaţii, neîntocmirea actelor legale de constatare conduce la răspunderea materială a gestionarului dacă prin aceasta unitatea a fost păgubită. Socotim însă că şi în aceste situaţii, cînd nu s-au întocmit acte legale privitoare la cantitatea reală

---

[43]) Plen Tribunal Suprem, decizia de îndrumare nr. 8/1965 în C.D. 1965 pag. 19.

Scanned with OKEN Scanner

de bunuri primită, gestionarul are posibilitatea de a face dovezi convingătoare asupra realităţii operaţiunii ce a avut loc.[45])

● **Răspunderea integrală pentru primirea bunurilor cu vicii aparente fără a se întocmi actele legale de constatare.** Gestionarul nu răspunde pentru viciile ascunse[46]) ci numai pentru cele care pot fi reperate cu ocazia unui control corespunzător. Prevederea se referă la ambele moduri de primire a bunurilor în gestiune : din afara unităţii precum şi din cadrul acesteia. Este ştiut că actele referitoare la primirea de la alte unităţi socialiste a unor bunuri ce nu corespund cantitativ sau calitativ cu datele din documentele de însoţire trebuie întocmite cu un delegat neutru[47] iar cînd intrarea în gestiune se face din cadrul aceleiaşi unităţi, constatarea se face de către o comisie de primire — recepţie.

● **Răspunderea integrală pentru nesolicitarea asistenţei tehnice de specialitate la primirea bunurilor, deşi aceasta era necesară.** Art. 4 alin. 2 din H.C.M. 2230/1959 prevede că gestionarul trebuie să solicite **în scris** conducătorului unităţii să-i asigure asistenţa tehnică de specialitate atunci cînd primeşte bunuri care au cracteristici pentru a căror verificare nu posedă cunoştinţele necesare şi nu este constituită o comisie de primire, potrivit dispoziţiilor legale privind circulaţia mărfurilor. În cazul cînd nu a solicitat o asemenea asistenţă şi datorită acestei împrejurări unitatea a fost păgubită, gestionarul are o răspundere integrală.

● **Răspunderea integrală a gestionarului pentru pagubele produse în timpul înlocuirii sale.** Art. 26 din Legea nr. 22/1969 prevede că gestionarul răspunde integral şi în cazul cînd atribuţiile sale fiind exercitate de un delegat sau o comisie, se constată o pagubă, fără a se putea stabili că aceasta s-a produs în absenţa gestionarului. În cazul în care se poate dovedi că paguba constatată s-a produs în absenţa gestionarului, răspunderea aparţine înlocuitorului său sau comisiei desemnate de director. În situaţia în care nu se va putea dovedi culpa acestora, răspunderea aparţine gestionarului, pornindu-se de la prezumţia lipsei lor de răspundere.

● **Răspunderea integrală a gestionarului de fapt.** Art. 31 din Legea nr. 22/1969 prevede că persoana care primeşte, păstrează şi eliberează bunuri fără a avea calitatea de gestionar, răspunde integral pentru pagubele produse unităţii. Prevederea este judicioasă deoarece orice persoană încadrată în muncă răspunde integral pentru pagubele produse unităţii în legătură cu munca sa. Exercitarea unor activităţi

---

[45]) Tribunalul Suprem, secţia civilă, dec. nr. 713/1973 în R.R.D. nr. 3/974 pag. 145.
[46]) Tribunalul Suprem, col. civil, dec. nr. 1220/1964. Repertoar pag. 591 nr. 527.
[47]) În condiţiile Regulamentului aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959.

Scanned with OKEN Scanner

specifice de gestiune nu-i poate conferi impunitatea sau o răspundere diminuată.

● **Răspunderea cogestionarilor**. Art. 27 alin. 2 din Legea nr. 22/1969 a fost înlocuit implicit de prevederea cuprinsă în art. 105/2 din Codul muncii, deoarece aceasta este ulterioară Legii 22/1969 şi reglementează aceeaşi situaţie.

În cazul pagubei constatate într-o gestiune în care manipularea bunurilor se face în colectiv de mai multe persoane sau în schimburi succesive, fără predare de gestiune între schimburi, răspunderea fiecăreia se stabileşte proporţional cu retribuţia tarifară netă de încadrare şi cu timpul lucrat de fiecare, de la ultima inventariere a bunurilor.

Răspunderea colectivă dar nesolidară, adică conjunctă, se întemeiază pe de o parte pe prezumţia existenţei unei fapte culpabile comune a cogestionarilor, iar pe de altă parte, pe imposibilitatea determinării contribuţiei fiecăruia dintre ei la producerea pagubei. În cazul în care unul sau mai mulţi gestionari vor putea face dovada că în timpul cînd s-a produs paguba au lipsit de la serviciu, vor fi apăraţi de răspundere, deoarece paguba nu a putut fi cauzată prin fapta lor.

1.14. RĂSPUNDEREA PENTRU PREJUDICIUL PRODUS DE GESTIONAR ÎMPREUNĂ CU ALTĂ PERSOANĂ ÎNCADRATĂ ÎN MUNCĂ. Art. 27 alin. 1 din Legea nr. 22/1969 prevede că atunci cînd paguba în gestiune a fost cauzată de gestionar împreună cu altă persoană încadrată în muncă din unitatea respectivă, răspunderea lor este integrală, fiecare în măsura în care a contribuit la producerea prejudiciului. Altfel spus, fiecare persoană răspunde integral pentru toate consecinţele păgubitoare ale faptei sale, dar numai pentru acestea, chiar în situaţia în care prejudiciul este rezultanta unor fapte aparţinînd mai multor persoane. Acest criteriu de deplină echitate are caracter principal. În cazul în care nu se poate determina măsura în care fiecare persoană a contribuit la producerea pagubei, legea instituie un criteriu secundar, subsidiar, stabilind că despăgubirea se repartizează între cei în cauză, proporţional cu retribuţia tarifară netă de încadrare (art. 105 alin. 2 din Codul muncii). Pentru persoanele care nu mai sînt încadrate în muncă, despăgubirea se va calcula proporţional cu ultima retribuţie tarifară de încadrare netă.

În cazul de faţă răspunderea este conjunctă, în sensul că răspunderea personală a fiecăruia funcţionează în paralel, fiind determinată de gradul propriu de participare la prejudiciu. Altfel spus, răspunderea fiecărui coautor este limitată şi condiţionată de a celuilalt (în ce priveşte cuantumul acesteia) în aşa fel încît, însumarea cotelor de despăgubire să acopere în întregime prejudiciul provocat.

Scanned with OKEN Scanner

Cu privire la acest caz de răspundere facem unele observații și precizări.

Nu interesează funcția persoanei coautoare a prejudiciului. Poate avea funcție de execuție, sau de conducere, singura condiție pentru atragerea răspunderii sale fiind coparticiparea acesteia la producerea prejudiciului.

Deși legea utilizează forma singulară, textul are, bineînțeles, aplicabilitate și în cazurile în care alături de gestionar, figurează mai multe persoane în calitate de coautori ai prejudiciului.

Determinarea părții de contribuție a fiecărei persoane la producerea pagubei constituie obligația unității, cei în cauză nefiind îndatorați, în perioada în care organizația stabilește răspunderea lor materială, să facă probatorii cu privire la participarea celorlalți coautori.

Atît Codul muncii în art. 105 (2) cît și Legea nr. 22/1969 în art. 27 alin. I au în vedere nu gradul de vină a coautorilor prejudiciului, dat fiind că — așa cum este cunoscut — în dreptul muncii gradul de vină nu are influență asupra răspunderii materiale — ci contribuția fiecăruia la producerea daunei. Textele la care ne referim conțin prevederi exprese în acest sens, adoptînd nu criteriul subiectiv, greu determinabil și nerelevant în dreptul muncii al gradului de vinovăție personală, ci elementul obiectiv mai ușor comensurabil, al contribuției la participarea prejudiciului. Aprecierea gradului de participare a fiecărui coautor la provocarea prejudiciului nu mai îngăduie folosirea prezumției de culpă.

Legea prevede mai multe forme de răspundere materială pentru diferite situații pe care le vom expune, toate avînd drept unic scop o cît mai riguroasă apărare a patrimoniului unităților socialiste.

● **Răspunderea pentru prejudiciul produs de gestionar, a persoanelor care, avînd funcție de conducere sau de execuție, încadrează, trec sau mențin o persoană în funcția de gestionar în mod nelegal.** Art. 28 alin. 1 din Legea nr. 22/1968 stabilește în sarcina acestor persoane o răspundere solidară și integrală în cazurile în care nu au fost respectate cerințele legii, cu privire la vîrstă, studii și vechime prevăzute în art. 3 și 38 din lege, precum și a dispozițiilor art. 4 referitoare la antecedentele penale.

Răspunderea acestor persoane este solidară și integrală, unitatea avînd dreptul a recupera prejudiciul în întregime de la persoana sau persoanele vinovate. Socotim că acestea nu se vor putea îndestula, pe calea unei acțiuni în regres, de la autorul prejudiciului (gestionarul numit în funcție fără respectarea cerințelor legale)[48]).

Răspunderea materială a negestionarilor nu poate fi atrasă decît numai în situația expres prevăzută de lege, adică exclusiv în cazul

---

[48]) Tribunalul Suprem, secția penală, dec. nr. 360/1974, în R.R.D. nr. 5/1974, pag. 82.

cînd au încadrat, trecut sau menţinut în funcţia de gestionar o persoană necorespunzătoare. Încadrarea într-o altă funcţie din schema de funcţiuni (organigrama) unităţii în care prin natura postului deţinut, cel în cauză nu are calitatea legală de gestionar dar face totuşi ulterior acte de gestiune, nu va atrage răspunderea materială a celui care a dispus o asemenea numire, chiar dacă încadrarea s-a făcut cu nerespectarea condiţiilor cerute de lege pentru acea funcţiune. În cazul în care o persoană necorespunzătoare este încadrată într-un post ce nu are caracteristicile unei funcţii de gestiune (ex. manipulant, muncitor necalificat) iar ulterior îndeplineşte acte de gestiune, va răspunde singur pentru activitatea sa, conform art. 31 din Lege, neputînd fi atrasă răspunderea celui care a dispus iniţial încadrarea. Într-adevăr, în primul rînd este de observat că în asemenea împrejurări vina acestuia din urmă este inexistentă, deoarece încadrarea pe care a dispus-o a fost conform legii, neavînd în vedere o funcţie de gestiune şi, în al doilea rînd ,trebuie reţinut faptul că depăşirea atribuţiilor funcţiei de către persoana necorespunzătoare, prin săvîrşirea unor acte de gestiune, nu poate să fie imputată decît acesteia din urmă şi nu celui ce a dispus încadrarea, cu condiţia ca cel în cauză să nu fi cunoscut sau acceptat actele săvîrşite de gestionarul de fapt.

Angajarea, trecerea sau menţinerea unei persoane în funcţia de gestionar, de către conducătorul unităţii sau de orice altă persoană trebuie să prezinte caracter culpabil, în sensul că fapta acestora să fie săvîrşită cu vinovăţie. În cazul cînd persoana ce urmează a fi încadrată prezintă acte false de studii, sau de stagiu, ori în fişa primită de la organele competente nu sînt înscrise antecedente penale, deşi cel în cauză are cazier penal, nu va putea fi atrasă răspunderea acestor angajaţi, deoarece fapta lor nu are caracter culpabil.

Dimpotrivă, cel care încadrează într-o funcţie de gestiune o persoană necorespunzătoare, va răspunde pentru pagubele din gestiune provocate de aceasta din urmă, neputîndu-se apăra invocînd nulitatea contractului de muncă, fiind cunoscut că în dreptul muncii nulităţile nu produc efecte retroactive. De asemenea, nu va putea invoca în favoarea sa nici împrejurarea că în atribuţiile sale de serviciu nu intră angajarea de personal. Încadrarea unui gestionar de către o persoană fără competenţă este într-adevăr nulă, însă — aşa cum am arătat — nulitatea contractului de muncă operează numai pentru viitor, efectele produse atît faţă de unitate cît şi faţă de acesta ori alte persoane, rămîn nealterale.

• **Răspunderea pentru prejudiciul produs de gestionar a persoanelor care nu au respectat normele legale privind constituirea de garanţii.** Art. 29 alin. 2 din Lege instituie în sarcina acestora o răspundere solidară, dar limitată la valoarea granţiei neconstituite.

Scanned with OKEN Scanner

Cu privire la cazurile de răspundere materială solidară sînt de făcut unele precizări comune ambelor situații prevăzute de art. 23 alin. I și II din Lege.

Astfel :

— răspunderea materială prevăzută în acest text întrunește toate elementele esențiale : faptă ilicită, culpă, prejudiciu, raport de cauzalitate. Fapta ilicită constă în angajarea sau menținerea unei persoane în funcția de gestionar fără ca aceasta să îndeplinească cerințele legale. Culpa rezultă din nerespectarea obligațiilor de serviciu. Legătura cauzală între faptă și prejudiciu este prezumată de lege, nefiind îngăduit persoanei care a dispus încadrarea nelegală a unui gestionar, de a dovedi inexistența legăturii cauzale între fapta sa și prejudiciul produs de acesta din urmă ;

— răspunderea solidară a persoanei negestionare funcționează numai în limitele obligației de despăgubire a gestionarului și nu în raport cu valoarea întreagă a prejudiciului. Cazul la care ne referim este des întîlnit în practică și anume : se poate întîmpla ca la producerea unui prejudiciu să concure mai mulți cogestionari dintre care numai unul sau o parte din aceștia să nu aibă garanțiile constituite în întregime sau să fi fost încadrați în funcție cu încălcarea prevederilor legale. În astfel de împrejurări persoana negestionară răspunde solidar cu gestionarul încadrat neregulamentar dar numai pentru cota de despăgubire datorată de acesta din urmă. Pentru partea de prejudiciu provocată și datorată de ceilalți gestionari, vor răspunde aceștia singuri ;

— debitorul solidar reprezintă pe ceilalți codebitori în toate actele ce pot avea ca efect stingerea sau micșorarea obligației (art. 1044, 1016 și art. 1056 Cod civil) ;

— întreruperea prescripției față de unul din debitorii solidari produce efecte împotriva tuturor codebitorilor (art. 1045 Cod civil) ;

— în raporturile interne dintre codebitori fiecare dintre ei răspunde numai pentru partea sa de contribuție la provocarea prejudiciului, deoarece solidaritatea pasivă instituită de Legea nr. 22/1969 funcționează exclusiv în favoarea unității creditoare potrivit art. 1052 din Codul civil.

● **Răspunderea pentru prejudiciul produs prin neasigurarea condițiilor de gestionare a bunurilor.** Art. 29 din Legea nr. 22/1968 instituie o răspundere meritată integrală în sarcina persoanelor negestionare care nu au asigurat condiții corespunzătoare de gestionare a bunurilor, considerîndu-le astfel ca singure vinovate de producerea prejudiciului.

Aceste cazuri sînt expres și limitativ arătate de lege.

Înainte de a analiza fiecare caz, separat, este necesar a sublinia că existența răspunderii materiale reglementată de art. 29 este condiționată de întrunirea condițiilor esențiale cerute de Codul muncii. Fapta ilicită constă în încălcarea, neîndeplinirea sau executarea necorespunză-

Scanned with OKEN Scanner

toare a obligațiilor de serviciu, iar raportul de cauzalitate între faptă și prejudiciu trebuie să existe în mod necondiționat. În cazul cînd fapta acestora nu a generat prejudiciu, chiar dacă este culpabilă și ilicită, nu poate atrage răspunderea lor materială. Această condiție este expres și imperativ prevăzută de alin. 1 al art. 29 din Lege.

Neasigurarea asistenței tehnice de specialitate la primirea bunurilor sau prestarea unei asistențe necorespunzătoare. Art. 29 lit. a trebuie corelat cu art. 25 alin. 2 din Legea nr. 22/1969. Cînd gestionarul nu solicită asistență tehnică deși aceasta este necesară, răspunderea sa este personală și integrală. În mod uzual, recepția bunurilor se efectuează de comisii de primire și recepție constituite conform art. 4 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, din care face parte și gestionarul însuși, precum și responsabilul cu controlul tehnic al calității. Art. 29 lit. a se referă la situațiile în care primirea bunurilor are loc fără comisie de primire-recepție, deoarece în cazul primirii mărfii de către această comisie, verificarea calitativă a bunurilor constituie însăși una din obligațiile sale curente. La primirea bunurilor fără comisie potrivit art. 5 din H.C.M. nr. 2230/1969, gestionarul este obligat să solicite în scris conducătorului de unitate să-i asigure asistența tehnică de specialitate în cazul cînd acesta nu posedă cunoștințele necesare pentru verificare. Legea prevede existența unei sesizări scrise din partea gestionarului, cerință pe care o considerăm că are caracter esențial. Răspunderea persoanelor negestionare avînd caracter principal, exclude răspunderea gestionarului în situația prevăzută de art. 29 lit. a din Lege, deoarece numai aceștia au săvîrșit fapta ilicită, încălcîndu-și sau neexecutîndu-și obligațiile de serviciu, astfel cum rezultă din legi, din contractul lor de muncă ori din regulamentul de organizare și funcționare al unității.

În cazul în care o asemenea sesizare scrisă nu există, este angajată integral răspunderea gestionarului.

Neluarea măsurilor necesare pentru păstrarea bunurilor în condiții corespunzătoare. Prevederea art. 29 lit. b angajează răspunderea acelor persoane care, potrivit competenței lor, au asemenea atribuții. Spre deosebire de primul caz (lit. a) răspunderea acestora poate funcționa în comun cu a gestionarului, dacă evitarea degradării bunurilor este posibilă prin diligența sa. Într-adevăr, gestionarul are ca obligație principală de serviciu aceia de a lua cu maximă diligență, toate măsurile posibile pentru a evita degradări. În cazuri de răspundere comună criteriul pentru stabilirea desdăunării va fi cel prevăzut de art. 27 din lege și anume : contribuția fiecăruia la producerea pagubei. În cazul în care deși gestionarul și-a îndeplinit obligațiile sale cu privire la păstrarea bunurilor, totuși acestea s-au degradat, urmează a răspunde singură, persoana care avea în atribuțiile sale luarea unor măsuri corespunzătoare în scopul arătat mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

● **Darea unor dispoziții greșite sau contrare legii.** Dispoziția este greșită atunci cînd, fiind emisă cu respectarea normelor legale, conține o eroare de ordin tehnic, organizatoric sau economic. Dispoziția este contrară legii în cazul cînd este dată cu nerespectarea prevederilor legale în vigoare.

În situația în care, datorită executării unor asemenea dispoziții, unitarea suferă o pagubă, autorul lor va răspunde — de regulă — integral, acesta avînd o răspundere principală. Răspunderea acestuia nu exclude — în mod aprioric — responsabilitatea gestionarului căci, acesta, trebuind să cunoască legile, are posibilitatea să aprecieze ilegalitatea ordinului. Cînd gestionarul are posibilitatea de a aprecia ilegalitatea ordinului, răspunderea sa nu mai este înlocuită cu aceea a persoanei care a emis dispoziția nelegală, urmînd a răspunde fie singur, fie împreună cu autorul ordinului, după caz[49]).

Situația este identică și în cazul dispozițiilor greșite : gestionarul va răspunde în cazul cînd are posibilitatea să aprecieze că ordinul primit a fost greșit.

● **Răspunderea materială subsidiară a persoanelor care nu au respectat îndatoririle de serviciu, altele decît cele privind condițiile de gestionare.**

Art. 30 stabilește răspunderea materială subsidiară a persoanelor negestionare, în limita valorii pagubei rămase neacoperită de autorul direct, din momentul constatării insolvabilității acestuia, în următoarele 5 ipoteze :

— încadrarea sau trecerea unei persoane într-o funcție de gestiune din subordinea gestionarului fără avizul scris al celorlalți cogestionari (lit. a) ;

— neluarea sau luarea cu întîrziere a măsurilor de înlocuire a gestionarului sau persoanelor din subordinea acestuia, cînd au fost sesizate în scris și motivat, că cei în cauză nu-și îndeplinesc atribuțiile în mod corespunzător (lit. b) ;

— nu au luat măsuri pentru stabilirea și acoperirea pagubelor din gestiune (lit. c) ;

— nu au efectuat inventarieri la termenele și în condițiile legii, în situația în care prin aceasta a contribuit la cauzarea pagubelor (lit. d) ;

— nu au respectat oricare altă îndatorire de serviciu, dacă, fără încălcarea acesteia, pagubele s-ar fi putut evita (lit. e) ;

Înainte de a analiza fiecare caz din cele prevăzute în norma citată mai sus, facem următoarele precizări și observații de ordin general ;

— în toate cazurile răspunderea este integrală (în înțelesul dreptului muncii) în sensul cotei rămasă neacoperită și subsidiară, adică nu-

[49]) Tribunalul Suprem, col. penal, dec. nr. 1362/1959 în C.D. 1959, pag. 229.

Scanned with OKEN Scanner

mai în măsura în care paguba nu a putut fi recuperată de la autorul ei direct ;

— în toate ipotezele sus-menţionate culpa acestor persoane constă în nerespectarea îndatoririlor proprii de serviciu ;

— răspunderea negestionarilor având caracter subsidiar va funcţiona numai în mod condiţionat, fiind strict determinată de existenţa unei răspunderi principale ;

— în cazurile prevăzute de art. 30 lit. d şi e, raportul de cauzalitate trebuie dovedit de unitate iar în situaţiile menţionate de acelaşi text (lit. a—c inclusiv) răspunderea este prezumată de lege.

Dispoziţia art. 30 lit. a, se aplică numai în cazurile prevăzute expres de textul la care ne referim. Încadrarea unei persoane într-o funcţie negestionară, chiar dacă ulterior îndeplineşte acte de gestiune, nu atrage răspunderea celui ce a făcut încadrarea.

Existenţa unui simplu aviz verbal al celorlalţi cogestionari nefiind suficient, atrage răspunderea persoanei vizate de lege, faţă de dispoziţia expresă a normei citate.

Prevederea din art. 30 lit. b atrage răspunderea celui în cauză numai dacă sesizarea s-a făcut în scris şi motivat. Deoarece prevederea este expresă şi răspunderea nu poate fi stabilită prin analogie, simpla sesizare verbală sau chiar scrisă, dar nemotivată, nu poate constitui temei pentru răspunderea subsidiară a persoanei negestionare, vinovată de neînlocuirea gestionarului sau a subordonaţilor acestuia.

Art. 30 lit. c conţine o prevedere ce nu necesită precizări suplimentare.

Dispoziţia din art. 30 lit. d trebuie corelată cu prevederile H.C.M. nr. 2230/1960 cu privire la inventariere. Răspunderea subsidiară este atrasă numai în cazul cînd neefectuarea inventarierilor la termenele prestabilite şi în condiţiile legii, a contribuit la producerea pagubei. În cazul cînd se va dovedi că paguba n ua fost determinată de neefectuarea inventarierii, ci din alte motive, nu va funcţiona prevederea de mai sus. Raportul de la cauză la efect trebuie dovedit de unitate, angajatul având drept la contraprobă.

Art. 30 lit. e din Legea citată conţine o prevedere de ordin general cu o arie intensă de aplicare, referindu-se la cazurile în care pagubele produse de autorii lor direcţi ar fi putut să fie evitate prin îndeplinirea atribuţiilor de serviciu de către angajatul negestionar.

2. RĂSPUNDEREA CONTRAVENŢIONALĂ

2. 1. NOŢIUNE. Legea nr. 32/1968 care reprezintă sediul materiei, defineşte în art. 1 noţiunea de contravenţie. Potrivit prevederii citate, contravenţia este o faptă săvîrşită cu vinovăţie, care prezintă un peri-

col mai redus decît infracțiunea, fiind prevăzută și sancționată ca atare prin acte normative emise de organe cu competență legală.

Din definiția cuprinsă în Lege, și din literatura de specialitate, se pot desprinde următoarele elemente caracteristice ale contravenției :

— fapta persoanei fizice sau juridice trebuie comisă cu vinovăție;

— fapta ilicită trebuie să aibă drept rezultat încălcarea unor norme edictate de organele de stat ;

— contravenția prezintă un grad redus de pericol față de infracțiune, de care nu se deosebește prin natură, ci numai prin rezultat.

• **Fapta ilicită** poate consta dintr-o acțiune sau o omisiune.

Ilicitatea faptei constă în neconformitatea acesteia cu norma legală sau, altfel spus, este contrară legii.

Fapta trebuie să fie săvîrșită cu vinovăție. Legea nr. 32/1968 prevede expres că săvîrșirea contravenției poate avea loc și fără intenție. Cerința legii cu privire la existența vinovăției este imperativă ; drept urmare lipsa acesteia înlătură răspunderea.

• **Autori ai contravenției** — pot fi atît persoanele fizice, cît și cele juridice. Art. 11 din Legea nr. 32/1968 prevede că persoanele au capacitatea de răspundere de la vîrsta de 14 ani, stabilind expres că pînă la 18 ani amenda se reduce cu 50%.

Art. 5 din aceeași lege prevede că persoanele juridice pot fi considerate ca autoare ale contravențiilor numai în cazurile cînd o asemenea dispoziție expresă este prevăzută într-o lege sau decret. Deși legea nu prevede expres, considerăm — pentru identitate de rațiune — că au răspundere contravențională și unitățile socialiste fără personalitate juridică dar cu gestiune autonomă și independență operativă.

Amenzile prevăzute în legi sau decrete a se aplica persoanelor juridice (și adăugăm și subunităților lor autonome) se vor imputa persoanelor din cadrul acestora, vinovate de abaterea respectivă.

• **Pericolul social** al faptei, reprezentînd de asemenea un element constituant al contravenției, se apreciază în funcție de o serie de factori precum : obiectul abaterii, împrejurările concrete, antecedentele autorului, posibilitățile de prevenire etc.

2. 2. SANCȚIUNILE CONTRAVENȚIONALE. În cadrul acestei secțiuni prezentăm, foarte succint, sancțiunile contravenționale, care sînt susceptibile a fi aplicate lucrătorilor din compartimentele ce fac obiectul prezentei lucrări.

• **Avertismentul** constituie prima și cea mai ușoară sancțiune în domeniul contravențional și constă în atragerea atenției autorului — fie oral, fie în scris (dacă nu e de față), asupra pericolului faptei sale. Avertismentul se poate aplica și în cazul în care nu este prevăzut de actul normativ ce sancționează abaterea respectivă. Nu poate fi însă aplicat în cazul în care actul normativ prevede expres înlăturarea sa.

Scanned with OKEN Scanner

• **Ameda** este o sancțiune patrimonială. Fiind strict personală, ca orice sancțiune, deși cu caracter pecuniar, amenda nu este transmisibilă, stingîndu-se prin decesul făptașului.

Caracterul amenzii este exclusiv sancționator. În situația în care autorul contravenției a produs și pagube va fi obligat să le acopere, separat de plata amenzii.

Din actele normative care reglementează această materie precum și din literatura juridică se pot concretiza următoarele elemente esențiale și caracteristice ale amenzii :

— se aplică de organele administrative ierarhic superioare ale agentului constatator sau de organe de control ce au atribuții speciale în acest scop ;

— sancțiunea are un caracter administrativ ;

— abaterea pe care o sancționează nu intră în cadrul unor raporturi contractuale existente, ci reprezintă o încălcare sau neexecutare a atribuțiilor cu caracter administrativ ;

— are drept unic scop sancționarea, avînd rol de constrîngere nu și de reparare, deoarece abaterea respectivă nu a avut ca efect producerea în mod direct a unui prejudiciu ;

— amenzile au un cuantum prestabilit, spre deosebire de penalități care nu sînt fixate anterior, ci rezultă din elementele de fapt ale abaterii (de exemplu: valoarea prestației, zilele de întîrziere etc.) ;

— În final, amenzile se transformă în venit la bugetul de stat, indiferent de organul care le încasează ;

— în principiu, amenda se reduce la 50% din minimum stabilit dacă se plătește imediat, chiar dacă actul normativ care stabilește contravenția nu are această prevedere, norma fiind cuprinsă în Legea nr. 32/1968 care constituie dreptul comun în materie ;

— are căi de atac proprii, fie la organele administrative superioare, fie, în anumite cazuri special prevăzute de actul normativ, la judecătoria locului unde a fost comisă contravenția ;

— cumulul de contravenții atrage în mod nemijlocit un cumul de sancțiuni adică se pot însuma mai multe amenzi.

Executarea amenzii se prescrie în următoarele cazuri :

— dacă procesul verbal constatator și cînd este cazul și înștiințarea de plată a amenzii nu au fost comunicate celui în cauză în termen de o lună de la data aplicării sancțiunii ;

— dacă în termen de un an de la data aplicării amenda nu a fost încasată.

• **Confiscarea** este considerată tot o sancțiune administrativă cu caracter complimentar și constă în trecerea fără plată în patrimoniul statului a obiectelor care au servit la săvîrșirea contravenției sau sînt produsul acesteia.

Scanned with OKEN Scanner

2. 3. CONTRAVENȚII PRIVIND ACTIVITATEA FINANCIARĂ.

● **Contravenții în normele legale privind disciplina financiară.** Potrivit H.C.M. nr. 68/1970 modificat și republicat, constituie contravenție și se sancționează cu amendă :

— schimbarea destinației, fondurilor, stabilită prin planurile financiare aprobate, de la 300 la 800 lei ;

— raportarea eronată, din culpă, a modului de îndeplinire a indicatorilor economici sau financiari, de la 300 la 600 lei ;

— aprobarea și efectuarea, contrar normelor legale, de către ordonatorii de credite, a virărilor de credite bugetare, a constituirii și angajării fondurilor de rezervă bugetară la dispoziția comitetelor executive ale consiliilor populare județene sau al municipiului București, precum și efectuarea de plăți peste creditele bugetare anuale și alocațiilor trimestriale, de la 300 la 600 lei ;

— nerespectarea termenelor prevăzute de normele legale privind vărsarea sumelor reprezentînd venituri de stat și a altor drepturi cuvenite statului sau nedeterminarea exactă a sumelor de vărsat, de la 100 la 400 lei ;

— netransmiterea, în condițiile sau la termenele legale, a comunicărilor privind vărsămintele la buget sau a situației privind repartizarea trimestrială a beneficiului, impozitului pe circulația mărfurilor și excedentului de mijloace circulante, de la 100 la 400 lei ;

— calcularea eronată din culpă a amortizării, datorită necuprinderii unor fonduri fixe în calcul sau cuprinderii lor cu o valoare de inventar mai redusă ori cu o normă de amortizare mai mică, de la 100 la 400 lei ;

— neurmărirea realizării, potrivit prevederilor legale, a sumelor datorate de persoane juridice sau persoane fizice, provenite din relații contractuale interne sau externe sau a penalizărilor stabilite ca urmare a nerespectării obligațiilor contractuale de la 100 la 400 lei ;

— neînregistrarea comenzilor primite de către organizațiile socialiste care au sarcini privind executarea de lucrări, furnizarea de produse ori prestarea de servicii pentru populație, de la 300 la 600 lei ;

— organizarea fără aprobarea organelor competente a unor spectacole teatrale, muzicale, coregrafice, de circ, cinematografice sau a unor manifestări sportive, fără plată de la 100—400 lei ;

— eliberarea de invitații sau acordarea de locuri gratuite la spectacolele teatrale, muzicale, coregrafice, de circ, cinematografice sau la manifestările sportive, organizate cu plată, în afara celor prevăzute prin normele legale, de la 100 la 400 lei ;

— tipărirea sau folosirea de bilete sau invitații pentru intrarea la spectacolele de orice fel și la manifestările sportive, organizate cu plată, fără respectarea normelor legale cu privire la evidența și folosirea formulelor cu regim special de la 100 la 400 lei ;

Scanned with OKEN Scanner

— nedepunerea în termenul stabilit, la organele bancare, a situaţii-conţinînd date eronate stabilite din culpă, în legătură cu creditele, de la 50 la 300 lei ;

—inedepunerea în termenul stabilit, la organele bancare, a situaţiilor valorilor materiale cu care sînt garantate creditele obţinute, în vederea regularizării datoriilor din conturile de împrumut precum şi neîncunoştiinţarea organelor bancare asupra lichidării stocurilor, în vederea rambursării creditelor, de la 50 la 300 lei ;

— dispunerea de plăţi din conturile organizaţiilor socialiste, drept contravaloare a unor mărfuri neprimite, lucrări neexecutate sau servicii, neprestate, de la 300 la 600 lei ;

— întocmirea eronată a documentelor justificative ale operaţiunilor economice-financiare sau neînscrierea în acestea a tuturor elementelor necesare determinării exacte a operaţiunii consemnate, săvîrşite din culpă, precum şi neîntocmirea acestor documente la termenele stabilite, de la 50 la 300 ;

— neefectuarea înregistrărilor în contabilitate, în termenele stabilite şi în conformitate cu dispoziţiile legale, de la 50 la 300 lei ;

— nerespectarea termenelor legale pentru depunerea la organele în drept a situaţiei lunare privind realizarea principalilor indicatori economici-financiari, a bilanţurilor, fişelor lunare de calcul a amortismentelor şi a situaţiilor periodice privind calculul şi vărsarea la buget a veniturilor de stat, ori înscrierea în acestea, din culpă, a unor date eronate, de la 50 la 300 lei ;

— nerespectarea termenelor legale pentru verificarea, analizarea şi centralizarea bilanţurilor, de la 50 la 300 lei ;

— neremiterea în termenele stabilite a listelor de inventariere a valorilor materiale afilate în custodie, către organizaţia socialistă căreia îi aparţin valorile respective, de la 50 la 300 lei ;

— neexecutarea în termenele stabilite a dispoziţiilor obligatorii date ca urmare a controlului efectuat de organele de control financiar, precum şi a măsurilor dispuse în urma verificărilor efectuate de organele de control financiar intern, ori comunicarea din culpă a unor date eronate în legătură cu executarea acestora, de la 200 la 500 lei ;

— neîndeplinirea obligaţiei legale de a pune la dispoziţie sau de a elibera organelor de control financiar documentele şi datele necesare executării controlului financiar de la 200 la 500 lei ;

— angajarea de persoane fără a se înscrie în evidenţele organizaţiei socialiste datele referitoare la locul naşterii şi al domiciliului lor, sau fără ca acestea să fi prezentat nota de lichidare eliberată de ultima unitate la care au funcţionat, de la 50 la 300 lei ;

— nereţinerea din drepturile cuvenite persoanelor, a sumelor exigibile datorate de acestea, sau neremiterea, potrivit destinaţiei, a sumelor

Scanned with OKEN Scanner

reținute, precum și neurmărirea oricăror alți debitori, de la 100 la 400 lei ;

— necomunicarea deciziilor de imputare către cei în cauză, în termen de 15 zile de la data emiterii lor, de la 100 la 400 lei ;

— neîndeplinirea obligației legale de transmitere la noile locuri de muncă, a debitelor de orice fel... ale persoanelor plecate, rămase nerecuperate... de la 100 la 400 lei ;

— neurmărirea, pe toată durata prescripției, a revenirii la starea de solvabilitate a debitorilor trecuți, potrivit legii, în evidență separată, pe motive de insolvabilitate, de la 100 la 400 lei ;

— neclarificarea, în termen legal, a sumelor în curs de lămurire, înregistrate ca atare în evidența contabilă, de la 50 la 300 lei ;

— angajarea, menținerea sau trecerea în funcția de gestionar sau de controlor financiar, a unei persoane care are antecedente penale ce duc, potrivit legii, la interzicerea ocupării unei asemenea funcții, sau care a fost obligată, prin hotărîrea judecătorească definitivă, la plata impozitul prevăzut de Legea nr. 18/1968, de la 150 la 400 lei ;

— angajarea, menținerea sau trecerea în funcția de gestionar a unei persoane care nu îndeplinește condițiile legale privitoare la vîrstă, studii sau stagiu, de la 150 la 300 lei ;

— angajarea sau trecerea în funcția de gestionar sau de controlor financiar a unei persoane fără să se fi obținut în prealabil de la organele ministerului de interne relații scrise cu privire la antecedentele penale ale acesteia sau dacă a fost obligată, prin hotărîre judecătorească definitivă, la plata impozitului prevăzut de Legea nr. 18/1968, de la 150 la 300 lei ;

— angajarea sau trecerea în funcția de gestionar a unei persoane fără o dovadă eliberată, în condițiile legii, de organizația socialistă în care a fost anterior încadrată, din care să rezulte dacă a produs pagube avutului obștesc, natura acestora și dacă ele au fost acoperite, de la 150 la 300 lei ;

— neluarea măsurilor legale pentru constituirea garanțiilor și pentru reținerea ratelor, la termen și în cuantumul legal, de la 150 la 300 lei ;

— nerecuperarea din garanțiile în numerar, în condițiile legii, a pagubelor produse în gestiuni, de la 150 la 300 lei ;

— predarea—primirea unei gestiuni fără respectarea condițiilor legale, de la 150 la 400 lei ;

— neefectuarea inventarierilor la termenele și în condițiile legale, sau neînregistrarea minusurilor sau plusurilor în gestiuni, de la 150 la 300 lei ;

Scanned with OKEN Scanner

— neluarea măsurilor pentru începerea verificării cazurilor de depreciere, degradare sau distrugere de bunuri din gestiune, în termen de 3 zile de la data sesizării, de la 150 la 800 lei ;

— nedepunerea la organele în drept, în termenele stabilite, a situației pagubelor sau a situației realizării planului controlului financiar intern, de la 100 la 400 lei ;

— refuzul de a semna, în condițiile legii, actele de control întocmite de organele de control financiar-bancar, precum și de a da explicații scrise la cererea acestor organe, de la 100 la 400 lei ;

— neefectuarea, cel puțin o dată pe lună, a controlului ierarhic operativ — curent prevăzut de Legea nr. 5/1970 și H.C.M. 1047/1970, în ceea ce privește gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, de la 100 la 400 lei ;

— neținerea la zi a registrului de casă sau înscrierea în acesta, din eroare, a unod date inexacte, de la 100 la 400 lei.

● Potrivit H.C.M. nr. 1147/1959 constituie contravenție :

— neintroducerea în termen a documentelor de decontare privind lichidarea sumelor rezultate din erori de calcul și diferențele de orice fel, calculîndu-se 1 leu pe zi de întîrziere pentru fiecare document ;

— acceptarea de documente de decontare sau emiterea unor asemenea documente, de către titularii de investiții sau reparații capitale, care nu au admisă finanțarea pentru executarea lucrărilor, prestarea serviciilor sau livrarea materialelor, utilajelor etc., se amendează cu 50 lei de fiecare document de decontare ;

— nesemnalarea din partea titularului de cont către unitatea bancară care îl deservește, în termenele prevăzute de dispozițiile în vigoare, a sumelor cu care a fost creditat în mod nejustificat, se amendează cu 0,10% pe zi asupra sumelor respective ;

— pentru încasarea în mod nejustificat a unor sume, ca urmare a introducerii la bancă de documente conținînd date nereale ; în cazul cînd plătitorul a acceptat efectuarea unor astfel de plăți, amenda se aplică și acestuia calculîndu-se în ambele cazuri 0,10% pe zi asupra sumei respective ;

— neconfirmarea în termenele stabilite a exactității extraselor de cont, se penalizează cu 25 lei pentru fiecare cont, deosebit de măsurile prevăzute în instrucțiunile băncii care reglementează funcționarea conturilor ; neconfirmarea extraselor de cont de către cooperativele agricole de producție, se penalizează cu 10 lei pentru fiecare cont.

Amenzile de mai sus (denumite impropriu de actul normativ penalități) nu pot fi mai mari de 200 lei pentru fiecare caz în parte (H.C.M. 1147/1959, p.ct. 1).

Scanned with OKEN Scanner

• **Contravenții în legătură cu exercitarea controlului preventiv.** Constituie contravenție și se sancționează cu amendă :

— întocmirea și prezentarea la controlul financiar preventiv a unor documente în care sînt consemnate operații fără bază legală, de la 1000 la 5000 lei ;

— înregistrarea în contabilitate a documentelor privind operațiile care, potrivit legii, sînt supuse controlului financiar preventiv, fără ca acestea să poarte viza de control a persoanelor în drept și aprobarea organelor competente, de la 1000 la 5000 lei ;

— vizarea pentru control financiar preventiv din culpă, a documentelor care conțin operații prin care se încalcă reglementările în vigoare, de la 1000 la 5000 lei ;

— refuzarea vizei de control financiar preventiv pentru operațiile legale de la 1000 la 5000 lei ;

— necomiterea ordinelor sau deciziilor pentru stabilirea persoanelor care exercită controlul financiar preventiv și a operațiilor și documentelor pe care trebuie să le verifice, de la 1000 la 5000 lei ;

— nesesizarea organelor competente de către conducătorul compartimentului financiar-contabil, de la 1000 la 5000 lei ;

— semnarea de către șefii compartimentelor sau de către înlocuitorii acestora a documentelor privind mișcarea valorilor materiale în cadrul unității, prin încălcarea dispozițiilor legale, de la 1000 la 5000 lei ;

• **Contravenții la regimul prețurilor și tarifelor.** Constituie contravenție și se sancționează cu amendă :

— vînzarea de mărfuri sau prestarea de servicii cu prețuri sau tarife nelegale, din culpă, de către personalul unităților socialiste sau de membri ai cooperativelor și ai altor organizații obștești, în cadrul însărcinărilor de serviciu, de la 100—1 0000 lei ;

— clasificarea și marcarea produselor în alte clase de calități decît cele pentru care li s-au stabilit prețurile sau a serviciilor în alte categorii decît cele pentru care li s-au stabilit tarifele, de la 100 la 1 000 lei ;

— neafișarea în unitățile și locurile de desfacere sau de deservire, a prețurilor sau a tarifelor legale, lipsa listelor de meniu, afișarea prețurilor sau a tarifelor în condiții necorespunzătoare de vizibilitate, claritate sau de identificare a mărfii sau a serviciilor și neafișarea categoriei de calitate a produselor sau a serviciilor și a categoriei localului, în cazurile în care prețurile sau tarifele se aplică în funcție de aceste elemente, precum și neasigurarea, de către organizațiile prestatoare de servicii, a listelor de tarife sau a altor forme de aducere la cunoștință a tarifelor practicate, de la 100—1 000 lei ;

— neefectuarea reducerii prețurilor cu amănuntul la legume și fructe de către personalul organizațiilor comerțului socialist, împuterni-

Scanned with OKEN Scanner

ciți să aplice reduceri de prețuri, în așa fel încît unitățile comerțului socialist care desfac legume și fructe în piețe să practice prețuri efective cu amănuntul, cel mult la nivelul prețurilor practicate frecvent de producători, iar produsele de aceeași calitate și în aceleași condiții de prezentare, de la 100 la 1000 lei ;

— vînzarea de către personalul unităților socialiste sau de membri ai cooperativelor și ai altor organizații obștești, în cadrul însărcinărilor de serviciu, a legumelor și fructelor nesortate pe soiuri și calități, la acele produse la care prețurile sînt stabilite pe soiuri și calități, de la 200 la 1200 lei ;

— expunerea sau desfacerea mărfurilor cu preț redus — cu excepția soldărilor sezoniere — fără ca acestea să poarte semnul distinctiv al soldării și fără a avea etichetat vechiul și noul preț, de la 200 la 1200 lei ;

— neaplicarea modificărilor de prețuri și tarife în termenul stabilit de la 200 la 1200 lei ;

— refuzul de a comunica, la cererea organelor de control, datele și informațiile cu privire la respectarea normelor legale privind stabilirea, aplicarea sau modificarea prețurilor și tarifelor sau comunicarea din culpă a unor date și informații eronate de la 200 la 1200 lei ;

— introducerea în fabricație a produselor și prestarea serviciilor cu caracter de serie sau de masă înainte de a se fi stabilit prețurile și tarifele legale, cu excepția cazurilor prevăzute în lege, de la 200 la 1200 lei ;

— punerea în fabricație sau vînzare a unor produse, precum și prestarea unor servicii de altă calitate decît cea prevăzută de standarde, norme interne, rețete de fabricație sau orice acte normative care au fost avute în vedere la stabilirea prețului sau a tarifului de la 500 la 2000 lei ;

— vînzarea unor produse sau prestarea unor servicii pentru care s-a aprobat modificarea calității prevăzută în standarde, norme interne, rețete de fabricație sau orice acte normative, fără ca prețul sau tariful să fi fost modificat sau menținut conform legii, dacă prin aceasta se aduc prejudicii unităților producătoare sau beneficiarilor, de la 500 la 2000 lei ;

— aplicarea remizei în unitățile de alimentație publică, fără aprobare sau în alte condiții decît cele aprobate de organele în drept, de la 500 la 2000 lei ;

— vînzarea produselor sau prestarea serviciilor de către meseriașii particulari cu depășirea prețurilor și tarifelor — dacă sînt stabilite prețuri și tarife pentru activitatea lor, de la 500 la 2000 lei ;

— supraevaluarea prețului de cost sau includerea în calculațiile de preț a unor elemente mai mari decît cele legale, dacă prin aceasta

Scanned with OKEN Scanner

s-a determinat stabilirea unor prețuri sau tarife care cauzează prejudicii persoanelor fizice sau juridice, de la 500 la 2000 lei ;

— stabilirea sau modificarea fără aprobare legală a unor prețuri sau tarife care depășesc limitele determinate potrivit legii, precum și stabilirea sau modificarea fără competență legală a unor prețuri sau tarife de către unitățile economice de stat, cooperatiste sau alte organizații obștești, producătoare de mărfuri, prestatoare de servicii sau comerciale, de la 500 la 2000 lei ;

— nerespectarea de către personalul unităților de stat la stabilirea prețurilor cu amănuntul pentru legume și fructe a prețurilor plafon, stabilite de comitetele executive ale consiliilor populare județene sau al municipiului București, de la 500 la 2000 lei.

2. 4. CONSTATAREA CONTRAVENȚIILOR. Contravenția se constată printr-un proces-verbal încheiat de persoanele anume prevăzute în actul normativ care stabilește și sancționează contravenția, precum și de șefii de servicii sau secții, ori asimilații acestora din organizațiile de stat, anume împuterniciți de conducătorul organizației.

Contravențiile săvîrșite de persoanele încadrate la locul de muncă se constată atît de persoanele prevăzute în actele normative care stabilesc și sancționează contravențiile, cît și de șefii de servicii sau secții ori asimilații acestora, anume împuterniciți de conducătorul organizației, dacă ele au fost săvîrșite de personalul în subordine. Aceleași persoane constată și contravențiile săvîrșite în incinta organizațiilor de stat de către cei care nu sînt angajați ai acestora.

Contravențiile la normele legale privind disciplina financiară se constată și sancțiunile se aplică de către următoarele persoane :

— persoanele cu atribuții de control, inspecție și revizie, aparținînd Ministerului Finanțelor, băncilor și din cadrul controlului financiar intern, precum și revizorii de gestiune ;

— personalul Ministerului Finanțelor, băncilor și administrațiilor financiare, circumscripțiilor financiare și serviciilor financiare, anume împuternicit de conducătorii acestor organe ;

— persoanele, avînd cel puțin funcția de economist, din compartimentele financiar-contabile ale ministerelor, celorlalte organe și organizații centrale, departamentelor, centralelor industriale și celorlalte organizații economice asimilate acestora, precum și ale consiliilor populare, anume împuternicite de conducătorul organului sau organizației în cadrul căreia funcționează, sau, după caz, de comitetul executiv al consiliului popular. Aceste persoane constată contravenții în exercitarea atribuțiilor de îndrumare sau verificare a unităților subordonate organelor sau organizațiilor din care fac parte.

Scanned with OKEN Scanner

De asemenea, au competența să constate contravenții și să aplice sancțiuni și personalul Direcției Centrale de Statistică, ai direcțiilor județene de statistică și ai Direcției municipale de Statistică București, anume împuterniciți de conducătorii acestor organe, pentru anumite fapte.

2. 5. PROCESUL VERBAL DE CONSTATARE A CONTRAVENȚIEI. Dacă o persoană săvîrșește mai multe contravenții, constatate în același timp de același agent constatator, se încheie un singur proces-verbal.

Procesul-verbal de constatare a contravenției va cuprinde : data și locul unde este încheiat, numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie ; numele, prenumele, domiciliul, ocupația și locul de muncă al contravenientului, numărul și data actului de identitate al acestuia, cu menționarea organului care l-a emis ; descrierea faptei ce constituie contravenție, cu indicarea datei și orei cînd a fost săvîrșită, precum și cu arătarea tuturor împrejurărilor ce pot servi la aprecierea gravității acesteia ; indicarea actului normativ prin care se stabilește și se sancționează contravenția ; mențiunea că contravenientul poate achita în termen de 48 ore jumătate din minimul amenzii. În cazul în care contravenientul este minor, procesul-verbal va cuprinde și numele, prenumele și domiciliul părinților sau tutorelui.

Agentul constatator va consemna în procesul-verbal la cererea contravenientului, obiecțiunile acestuia cu privire la conținutul procesului-verbal și mijloacele de probă de care înțelege să se servească în cauză.

Lipsa din procesul-verbal a mențiunilor privind numele și prenumele contravenientului, fapta săvîrșită și data comiterii acesteia sau a semnăturii agentului constatator atrage nulitatea procesului-verbal. Nulitatea se constată și din oficiu.

Contravenientul este obligat să prezinte agentului constatator, la cererea acestuia, și alte acte pe care le are asupra sa.

Pentru legitimarea contravenientului, agentul constatator poate apela, în caz de nevoie, la ofițerii și subofițerii de miliție, care sînt obligați să-i acorde sprijin.

Procesul-verbal se semnează pe fiecare pagină de cel care îl încheie și de contravenient.

În cazul în care contravenientul nu este de față, refuză sau nu poate să semneze, agentul constatator va face mențiune despre aceste împrejurări, care trebuie să fie adeverite de cel puțin un martor. Procesul-verbal, în acest caz, va cuprinde și numele, prenumele și domiciliul martorului, numărul și data actului său de identitate cu mențiunea organului care l-a emis, precum și semnătura martorului. În lipsă de martori, agentul constatator va arăta în procesul verbal din ce cauză acesta a fost încheiat astfel.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă prin actul normativ de stabilire și sancționare a contravenției nu se prevede altfel, agentul constatator, prin procesul-verbal de constatare, aplică și sancțiunea.

Procesul-verbal se comunică în copie contravenientului de către organul care a aplicat sancțiunea în termen de cel mult o lună de la data aplicării sancțiunii.

Dacă contravenientul a fost sancționat cu amendă, o dată cu procesul-verbal i se va comunica și înștiințarea de plată. În înștiințarea de plată se va arăta că, dacă nu se achită amenda în termen de 15 zile de la comunicare, se va proceda la executare silită.

În cazul în care agentul constatator aplică și sancțiunea, iar contravenientul este de față la încheierea procesului-verbal, copia acestuia și înștiințarea de plată se înmînează contravenientului, făcîndu-se mențiune despre aceasta în procesul-verbal.

În cazul în care la săvîrșirea unei contravenții au luat parte mai multe persoane, sancțiunea se aplică fiecărui participant, separat.

Pentru contravențiile săvîrșite de minorii cau au împlinit 14 ani, minimul și maximul amenzii se reduc la jumătate din minimul și maximul amenzii stabilite în actul normativ pentru fapta săvîrșită.

Sancțiunea se aplică în limitele prevăzute de actul normativ, ținîndu-se seama de împrejurările în care fapta a fost săvîrșită, de starea materială a făptuitorului, precum și de celelalte date privitoare la contravenient cuprinse în procesul-verbal.

În cazul în care contravenientul achită pe loc agentului constatator jumătate din minimul amenzii prevăzute în actul normativ pentru fapta săvîrșită, procesul-verbal nu se mai încheie și orice urmărire încetează. Plata amenzii se face contra chitanță, în care se va specifica contravenția pentru care a fost încasată amenda.

Procesul-verbal nu se încheie în cazul aplicării unui avertisment.

2. 6. APLICAREA AMENZILOR. Contravențiile se sancționează cu avertisment sau cu amendă.

Avertismentul se aplică în cazurile în care fapta este de mică importanță și se apreciază că acela care a săvîrșit-o nu o va mai repeta chiar fără aplicarea unei amenzi. Avertismentul se poate aplica chiar dacă actul normativ de stabilire și sancționare a contravenției nu prevede această sancțiune.

Dacă aceeași persoană a săvîrșit mai multe contravenții sancționate cu amendă, sancțiunea se aplică pentru fiecare contravenție în parte.

Cînd contravențiile au fost constatate prin același proces-verbal, amenzile totalizate, nu pot depăși dublul maximului prevăzut prin actul normativ pentru contravenția cea mai gravă.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă contravenientul se angajează sub semnătură să achite, în cel mult 48 de ore de la data încheierii procesului-verbal, jumătate din minimul amenzii prevăzute de actul normativ pentru fapta săvîrșită, agentul constatator va face mențiune despre aceasta în procesul-verbal.

Plata amenzii se face la Casa de Economii și Consemnațiuni ori la unitatea socialistă arătată în procesul-verbal, iar chitanța se predă de către contravenient agentului constatator sau se trimite prin poștă organului din care face parte agentul constatator.

Dacă contravenientul achită în termenul pentru care s-a angajat jumătate din minimul amenzii prevăzute în actul normativ pentru fapta săvîrșită, orice urmărire în ceea ce privește amenda încetează.

Punerea în executare a amenzii se face :

— de către organul care a aplicat amenda, ori de cîte ori procesul-verbal de constatare a contravenției a rămas definitiv prin neexercitarea căii de atac în termenul prevăzut de lege ;

— de către organul care a soluționat plîngerea, respingînd contestația contravenientului, în celelalte cazuri.

În vederea executării amenzii, organele competente vor comunica din oficiu, organului financiar al comitetului executiv al consiliului popular al localității în care domiciliază sau își are sediul contravenientul procesul-verbal de constatare a contravenției sau, după caz, o copie a încheierii ori a dispozitivului hotărîrii judecătorești de soluționare a plîngerii. Executarea se face asupra veniturilor sau celorlalte bunuri ale contravenientului, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale.

Potrivit anexei 2 a Legii nr. 15/1972 pentru aceeași abatere săvîrșită de o persoană, se aplică sancțiuni de către un singur organ de control, chiar dacă fapta a fost constatată de mai multe organe.

3. RĂSPUNDEREA ORGANELOR DE CONTROL

3.1. NOȚIUNI. Responsabilitatea constituie o latură inseparabilă a activității pe care o desfășoară orice persoană încadrată în muncă. Personalul care lucrează în compartimentele de control din cadrul unităților sau cel ce face parte din organele de control superioare ierarhic, își angajează răspunderea sa — ca orice altă persoană încadrată în muncă — pentru orice faptă comisivă sau omisivă (acțiune sau omisiune) neconformă sau contrară dispozițiilor legale, prevederilor din contractul de muncă, regulamentului propriu de organizare și funcționare ori ordinelor legale ale superiorilor.

Astfel, art. 14 din H.C.M. nr. 1047/1970 (republicat) enumeră situațiile care atrag răspunderea organelor de control financiar intern. Aces-

Scanned with OKEN Scanner

tea răspund disciplinar, administrativ sau penal, după caz, precum şi material, atunci cînd :

— nu efectuează verificările potrivit planului de control aprobat ;

— înscriu în actele de control date sau fapte ireale ori inexacte ;

— lucrează cu superficialitate, nesemnalînd încălcările de la dispoziţiile legale în vigoare constatate cu ocazia controlului şi nu stabilesc răspunderile potrivit normelor legale ;

— dispun prin interpretarea sau aplicarea greşită a dispoziţiilor legale în vigoare, măsuri obligatorii care produc prejudicii ;

— nu întocmesc şi nu înaintează, în termenele stabilite, organelor în drept, actele de control ;

— nu iau sau, după caz, nu propun măsuri pentru remedierea lipsurilor şi abaterilor consemnate în actul de control, pentru recuperarea pagubelor constatate şi tragerea la răspundere a celor vinovaţi, sau nu urmăresc îndeplinirea măsurilor stabilite. Desigur că aceste situaţii nu sînt singurele care vor antrena răspunderea materială a organelor C.F.I. după cum trebuie admis că şi în lipsa unor prevederi specifice, responsabilitatea celor în cauză este atrasă, dacă sînt întrunite condiţiile răspunderii materiale. Răspunderea acestor persoane va funcţiona potrivit legii. Personalul cu artibuţii de control va răspunde deci disciplinar, material sau penal, după caz, în condiţiile pe care legea le fixează pentru fiecare din aceste răspunderi. Nu se poate vorbi decît rare ori de răspunderea contravenţională a organelor de control dat fiind că — de regulă — prevederile legale nu contravenţionează activitatea necorespunzătoare sau inactivitatea personalului cu funcţii de control.

Dacă răspunderea disciplinară şi penală nu prezintă particularităţi, deoarece funcţionează în aceleaşi condiţii şi modalităţi ca pentru orice altă persoană încadrată în muncă, răspunderea materială a celor ce îndeplinesc funcţii sau activităţi de control merită o atenţie deosebită mai ales în lumina deciziei de îndrumare nr. 5/1974 a Plenului Tribunalului Suprem.

3.2. RĂSPUNDEREA MATERIALĂ PENTRU CONSTATĂRI NECORESPUNZĂTOARE. În sus-menţionata decizie, la punctul 2, alin. 2., instanţa noastră supremă a statuat că are răspundere materială şi cel „care nesocotindu-şi sau neglijîndu-şi îndatoririle de serviciu, nu a făcut cercetări temeinice şi complete pentru identificarea persoanei vinovate de producerea pagubei şi stabilirea exactă a cuantumului acesteia, dacă, în ambele situaţii, decizia de imputare a fost anulată sau paguba a fost recuperată doar parţial".

Soluţia este în mod neîndoios justificată, fiind determinată de cerinţa fundamentală a integrităţii avutului obştesc şi la prima vedere se pare că în acest mod unitatea va fi, în toate cazurile, în situaţia de a nu suferi nici o pagubă.

Scanned with OKEN Scanner

O analiză mai atentă, în care se are în vedere ansamblul prevederilor din legislația noastră, va invedera că soluția la care s-a oprit instanța noastră supremă deși este izvorîtă dintr-un maximum de grijă pentru integritatea avutului obștesc, nu dă satisfacție prin ea însăși, tuturor situațiilor ivite în practică, trebuind să fie coroborată cu alte dispoziții legale sau principii de drept.

Prima situație ce o avem în vedere : constatarea prejudiciului și indicarea autorului acestuia, se efectuează de către organele de control financiar intern. După cum este cunoscut, în baza prevederilor Legii nr. 5/1970, controlul financiar intern este organizat, de regulă, în cadrul organelor centrale din sistem, la centrale și unități cu statut de centrală și la comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București. Organul constatator este deci exterior unității prejudicitate. În situația dată, unitatea păgubită nu este în măsură a-și recupera prejudiciul pe calea deciziei de imputare de la persoana din afara unității care a făcut o constatare eronată sau insuficientă ce a fost infirmată prin hotărîre definitivă de către organul de jurisdicție a muncii.

Termenii problemei sînt aceiași și în cazurile în care actul constatator al pagubei și indicarea autorului emană de la organele de control ale Ministerului Finanțelor prin Inspecția Financiară de stat, de la organele Consiliului Central de Control Muncitoresc, ori de la alte organe de control exterioare unității.

Nu se poate accepta însă, ca în asemenea situații, unitățile prejudiciate să nu-și poată recupera pagubele astfel pricinuite. Întrevedem mai multe soluții :

— organele C.F.I., ale Ministerului de Finanțe sau celelalte organe de control să se limiteze, în actele ce le încheie, la stabilirea prejudiciului, fără a indica autorul, lăsînd conducătorul unității prejudiciate să-și exercite atribuția prevăzută de Codul Muncii de a stabili răspunderea materială a celui vinovat. În modul acesta, dacă organul de jurisdicție hotărăște definitiv că persoana împotriva căreia s-a emis decizia de imputare nu este autor (sau nu este singurul autor) al prejudiciului, se va putea emite o nouă decizie de imputare împotriva persoanei din cadrul unității prejudiciate, care prin nesocotirea sau neglijarea îndatoririlor de serviciu, nu a făcut în mod temeinic cercetările necesare, indicînd în mod defectuos un alt autor al pagubei decît cel adevărat. Soluția preconizată nu dă satisfacție în cazurile în care, cu ocazia litigiului de muncă inițial se relevă un prejudiciu superior celui constatat de organul de control ;

— considerăm că unitatea prejudiciată, în atari împrejurări, trebuie să-și recupereze paguba — integritatea avutului obștesc fiind o cerință fundamentală — fie în baza prevederilor art. 73 alin. 2 din

Scanned with OKEN Scanner

H.C.M. nr. 792/1960 (republicată în 1969) printr-o acțiune directă, împotriva persoanei străine de unitate, cu scopul de a-i stabili răspunderea patrimonială, fie solicitînd arbitrajului de stat obligarea la daune a unității în care este încadrat agentul constatator, în calitatea acesteia de comitentă pentru fapta prepusului său. O soluție similară și apropiată a fost indicată de Plenul Tribunalului Suprem, prin decizia sa de îndrumare nr. 1/1974.

În orice caz, problema rămîne deschisă, cunoscînd că în practică sînt frecvente cazuri de anulare a deciziilor de imputare emise în baza constatărilor organelor C.F.I. sau ale Ministerului Finanțelor etc., unitățile suportînd din patrimoniul propriu, prejudicii cauzate de persoane din exteriorul lor.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XII

JURISDICȚII DE DREPT COMUN ȘI SPECIALE

În societatea noastră în care oamenii muncii, în dubla lor calitate de producători și de proprietari ai mijloacelor de producție, sînt singurii beneficiari ai tuturor bunurilor materiale și spirituale, participînd la conducerea treburilor economice și sociale, s-a făurit o nouă conștiință — conștiința socialistă. Determinată de baza materială a societății pe care ea însăși, la rîndul său, o influențează, conștiința oamenilor muncii și procesul de omogenizare socială au făcut să dispară antagonismele și interesele individuale, contradictorii, instaurînd o nouă ordine de fapt și de drept, în care membrii colectivității nu mai sînt opuși unii altora, în care interesul personal se împletește tot mai mult cu interesul general. În vederea realizării și menținerii acestei ordini juridice s-au creat organisme specifice care apără interesele legitime ale fiecărei persoane, restabilește drepturile subiective lezate sau nesocotite, ocrotește patrimoniul obștesc și ordinea socială.

Aceste organisme — denumite pe scurt jurisdicții — au, fie o competență generală, fie unele atribuții specifice, în funcție de domeniul în care acționează ori de natura actelor supuse controlului lor.

În mod curent, denumim **jurisdicție,** activitatea organelor cu competență legală (de stat sau obștești) prin care se soluționează conflictele juridice ce le sînt deferite, după o anumită procedură și cu putere de adevăr legal, printr-un act jurisdicțional, împotriva căruia sînt prevăzute căi de atac sau drept de control. Delimitînd și definind astfel con-

ceptul de jurisdicție se depășesc cele două sensuri pe care i le atribuie literatura de specialitate.[1])

În acest concept se include activitatea unor organe de stat sau obștești, împuternicite prin lege, de a pronunța dreptul într-un conflict dintre două sau mai multe persoane — fizice sau juridice.

Noțiunea de jurisdicție include și presupune în mod esențial :

— prezența unui conflict, a unui litigiu, adică pe de o parte manifestarea de voință a unei persoane cu privire la existența unui drept (încălcat sau refuzat) iar pe de altă parte, împotrivirea alteia de a respecta ori acorda dreptul pretins ;

— competența legală a organului sesizat de a soluționa litigiul dedus în fața sa ;

— o anumită procedură bazată, în principal, pe contradictorialitate ;

— caracterul obligatoriu al actului emanat de la organul jurisdicțional și puterea sa de adevăr legal pentru părțile aflate în litigiu ;

— desesizarea organului investit după emanarea actului prin care a pronunțat adevărul.

Elementele constitutive sus-arătate sînt implicate în conceptul de jurisdicție în doze și intensități diferite, în funcție de importanța conflictului ori de domeniul de activitate în care apare litigiul. Trăsăturile esențiale ale conceptului de jurisdicție se manifestă diferit, fiind mai accentuate în unele cazuri și mai estompate sau, chiar sub formă embrionară, în alte situații. Dealtfel, acest fenomen juridic este frecvent întîlnit, ori de cîte ori instituții sau reguli aparținînd unui domeniu juridic se implantează în alt sector de drept. În unele din cazurile la care ne referim mai jos se va observa că anumite însușiri sînt mult diluate atunci cînd activitatea de jurisdicție pe care o desfășoară un organ, cu alt specific, are caracter sporadic și nu dominant. Este cazul activității jurisdicționale pe care o desfășoară unele organe ale administrației de stat, situație în care contradictorialitatea pierde mult din intensitatea sa. Tot astfel, în mod general se poate afirma că actele jurisdicționale emanate de la organele administrative se bucură de o stabilitate inferioară celor ale instanțelor judecătorești.

În funcție de gradul și de doza în care elementele esențiale ale conceptului de jurisdicție se întîlnesc în activitatea anumitor organe de stat sau obștești precum și de caracterul exclusiv sau secundar al acestei activități în sfera lor de atribuții, li se va acorda, fie calitatea de organ de jurisdicție comună fie aceea de organ special de jurisdicție.

---

[1]) În mod cu totul sumar arătăm că noțiunea de jurisdicție are două înțelesuri. Într-o primă accepțiune prin jurisdicție se desemnează activitatea de a pronunța dreptul (de la latinescul jurisdictio). Al doilea înțeles al conceptului, mai frecvent acceptat și utilizat, se referă la organul de stat sau obștesc prin care statul înfăptuiește justiția. Pentru detalii trimitem la : A. Hilsenrad și I. Stoenescu : Procesul civil în R. P. R. Buc. Edit. Științifică 1957 ; Mircea Anghene : Elemente de drept administrativ Buc. Edit. Științifică 1958 ; Valentin Prisecaru : Jurisdicții speciale" Ed. Academiei Buc. — 1974.

Jurisdicții comune, categorie care cuprinde în primul rînd și prin excelență toate instanțele judecătorești (judecătorii, tribunale, Tribunal Suprem) a căror activitate unică și definitoare este aceea de a „rosti dreptul", adică de a soluționa litigiile deduse în fața lor potrivit legii, cu putere de adevăr legal. În activitatea acestor organe se vor întîlni numai acte jurisdicționale pure, regăsindu-se din plin și fără nici o estompare, toate elementele esențiale și caracteristice unui asemenea act.

De asemenea, comisiile de judecată sînt considerate în mod unanim ca organe de jurisdicție comună, dat fiind că activitatea lor jurisdicțională este exclusivă, neavînd alte atribuții, iar actele săvîrșite precum și procedura utilizată au pe deplin caracter jurisdicțional.

În categoria jurisdicțiilor speciale includem :

— colegiul de jurisdicție al Curții Superioare de Control Financiar;

— biroul executiv al Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale și consiliile județene și al municipiului București ale acestui organism ;

— organele cu competență specifică, specială, abilitate a soluționa întîmpinările sau contestațiile introduse de unitățile controlate împotriva dispozițiilor obligatorii date de aparatul de control specializat. Cu privire la această ultimă categorie de organe facem precizarea expresă că ele nu sînt în realitate organe jurisdicționale speciale. Au fost incluse însă în această categorie pentru necesități practice, impuse de planul lucrării, fiind în același timp tentați de terminologia folosită.

1. JURISDICȚII COMUNE ȘI SPECIALE ÎN MATERIE DE RĂSPUNDERE MATERIALĂ.

1. 1. COMISIILE DE JUDECATĂ. Considerate de lege ca organe obștești de influențare și jurisdicție (art. 1 din Legea nr. 59/1968 și art. 173 — 1 — din Codul muncii) comisiile de judecată au plenitudine de competență în dreptul muncii. Reținem spre a analiza în cadrul lucrării de față — numai litigiile de muncă privind răspunderea materială.

• **Organizare.** Comisiile de judecată se constituie și funcționează :

— pe lîngă comitetele executive ale consiliilor populare ;

— în întreprinderi, organizații economice, instituții și celelalte organizații socialiste de stat, în organizațiile cooperatiste și celelalte organizații obștești cu cel puțin 100 persoane încadrate sau membri, pe lîngă organele de conducere ale acestora. În întreprinderi sau alte unități componente ale centralelor, comisiile de judecată se constituie pe lîngă comitetul oamenilor muncii (art. 2 lit. a din Legea nr. 58/1968 coroborat cu art. 43 din Legea nr. 11/1971). La centrale, sau alte unități cu statut de centrală, (combinate, grupuri etc.) constituirea are loc pe lîngă consiliul oamenilor muncii. O mențiune specială trebuie făcută cu privire la unitățile componente fără personalitate juridică ale cen-

Scanned with OKEN Scanner

tralelor în cadrul cărora constituirea comisiilor de judecată este obligatorie, în măsura în care au 100 persoane încadrate în muncă.

În organizațiile socialiste cu un număr mai mare de persoane încadrate sau membri, organele colective de conducere pot stabili ca, în caz de nevoie, să funcționeze mai multe comisii de judecată (art. 3 al. 2 din Legea nr. 59/1968), dar numai pentru subunități sau compartimente care au cel puțin 100 de persoane.

● **Alcătuire.** Comisia de judecată, ca organ de jurisdicție a muncii, se alcătuiește potrivit art. 7 din Legea nr. 59/1968. În această calitate, comisia de judecată soluționează pricinile în complet de cinci membri, întregindu-se cu un membru delegat de conducerea unității și unul de către comitetul sindicatului.

S-au adus următoarele precizări cu privire la delegarea membrilor în comisia de judecată :

— desemnarea delegatului se face de organul de conducere colectivă pe lîngă care este constituită comisia și nu de către organul unipersonal de conducere (director, conducător) ;

— delegarea poate avea loc pentru orice interval de timp (mai mare sau mai mic decît perioada de doi ani pentru care este aleasă comisia de judecată) dar nu se poate desemna un delegat pentru o anumită cauză, căci într-un asemenea caz s-ar influența în mod indirect soluția :

— revocarea se face în aceleași condiții și de către aceleași organe care au dispus delegarea ;

— în cazul în care comisia are de soluționat litigii privind persoane cu funcții de conducere din unități, desemnarea delegatului se va face de către conducerea organului ierarhic superior ;

— în lipsa comitetului sindical din cadrul unei organizații socialiste, desemnarea membrului în comisia de judecată se va face de comitetul sindicatului din care fac parte persoanele respective.

Compunerea comisiei de judecată în alt fel decît cel prevăzut de lege, constituie o nulitate care nu poate fi înlăturată în nici un mod.

Nulitatea are caracter absolut (Plen Tribunal Suprem decizia de îndrumare nr. 10/1970).

Art. 137 (2) din Codul muncii reiterează, într-o altă formulare, prevederile art. 13 din Legea nr. 59/1968. În cadrul prezentei lucrări ne ocupăm numai de competența acestui organ de jurisdicție cu privire la soluționarea litigiilor de muncă privind răspunderea materială.

● **Competența teritorială.** Comisia de judecată are, de regulă, o competență teritorială în sensul că soluționează pricinile persoanelor încadrate în muncă în unitatea, secția, subunitatea, compartimentul etc. pe lîngă care este constituită comisia. De la această regulă sînt unele excepții :

Scanned with OKEN Scanner

— cînd paguba unității a fost produsă în comun de mai multe persoane avînd locul de muncă în diferite sectoare, comportamente ori subunități ale acesteia, fiecare va depune contestația împotriva deciziei de imputare la comisia de care aparține, urmînd ca, făcînd aplicarea prevederilor art. 164 din Codul de procedură civilă, să se dispună — la cerere sau din oficiu — conexarea dosarelor. Pricinile se vor trimite în baza art. 164 alin. 3 din Codul de procedură civilă comisiei cea întîi investită sau cea stabilită de părți (art. 164 este aplicabil și comisiilor de judecată conform art. 52 Legea nr. 59/1968). În modul acesta se vor evita eventuale soluții contradictorii ;

— în situația în care paguba a fost produsă în comun de conducătorul unității împreună cu persoana sau persoanele încadrate în secții, ateliere, sectoare, compartimente ce au comisii de judecată proprii, întrunirea dosarelor — în baza prevederilor alin. 4 din art. 164 c. pr. civ. — se va face tot în baza principiului conexității la comisia ce va soluționa contestația conducătorului. Părțile nu pot înlătura această competență, fiind vorba de un organ de jurisdicție special unde delegatul conducerii este numit de organul tutelar.

● **Competența materială.** Potrivit art. 26 din Legea nr. 59/1968, comisia are competența de a judeca pricina, dacă fapta a fost săvîrșită ori litigiul s-a ivit în timpul cît autorul pagubei a fost încadrat sau a fost membru al organizației, fiind indiferent faptul că, la data sesizării comisiei, ori a soluționării cauzei, nu mai are această calitate.

În cazul cînd prin fapta comună a persoanei încadrate în muncă și a altor persoane din afara unității se produc prejudicii acesteia din urmă, competența comisiei este limitată numa în ce privește răspunderea materială a celor încadrați, celelalte persoane urmînd a se judeca după dreptul comun (art. 25 coroborat cu art. 13 din Legea comisiilor de judecată).

Criteriul general fixat de Legea nr. 59/1968, pentru determinarea competenței îl constituie plafonul valoric, stabilindu-se, prin art. 13, că numai litigiile de muncă cu o valoare de cel mult 5 000 lei intră în competența comisiei de judecată.

Cu privire la plafonul valoric de 5 000 lei sînt de făcut următoarele precizări :

— cînd prejudiciul unic este produs de mai mulți autori, iar paguba depășește 5 000 lei, litigiul nu se judecă de către comisia de judecată ci de instanță, chiar dacă întinderea răspunderii (cota parte) pentru una sau toate persoanele este sub această valoare. (Pentru identitatea de rațiune cu cele decise de suprema instanță sub imperiul vechiului Cod al Muncii. Vezi Plen Trib. Suprem dec. de îndrum. nr. 11/1961) ;

Scanned with OKEN Scanner

— dacă sumele imputate sînt urmarea mai multor fapte distincte, fără legătură între ele, competența se va determina în raport de fiecare faptă în parte ;

— la stabilirea competenței se ia în considerare numai valoarea creanței nu și accesoriile (art. 17 c. proc. civ.) ;

În situația în care cuantumul pretențiilor nu poate fi evaluat anticipat, considerăm că litigiul de muncă este de competența comisiei, dată fiind competența sa generală în dreptul muncii, cu precizarea că, în cazul în care în cursul dezbaterilor se concretizează sau se precizează valoarea litigiului, comisia are obligația a-și declina competența în favoarea judecătoriei.

Competența materială fiind imperativ stabilită este sancționată cu nulitatea. Nulitatea fiind absolută (Decizia de îndrumare nr. 10/1970 a Plenului Tribunalului Suprem), poate fi invocată de orice parte interesată sau constatată din oficiu.

Considerăm că de la normele ce stabilesc competența materială a comisiilor de judecată există o singură excepție și anume : cînd se stabilește în mod concomitent printr-o unică decizie de imputare obligația unor persoane la restituirea sumelor încasate necuvenite (fiecare sub 5 000 lei) și răspunderea subsidiară a persoanei din vina căreia s-au efectuat aceste plăți (în total peste 5 000 lei), litigiul se va proroga în favoarea instanțelor judecătorești pentru a evita eventualitatea unor hotărîri contradictorii.

● **Sesizare.** Comisia de judecată poate fi sesizată de :

— persoanele încadrate în muncă. Capacitatea procesuală a acestora se naște odată cu capacitatea lor de a încheia un contract de muncă. și prin consecință și minorii pot sesiza comisia de judecată ;

— conducerea unității — potrivit art. 35 din Decretul nr. 31/1954 și art. 56 și 64 din Legea nr. 11/1971, — prin director sau conducător, ori delegații acestora, (înțelegîndu-se prin unitate și cele prevăzute de art. 38 din Legea nr. 11/1971), dar numai în cazurile de excepție la care ne-am referit.

Comisia de judecată va putea fi sesizată fie în scris, fie oral de către persoanele încadrate în muncă și exclusiv în scris de către unitate. În lipsa unor prevederi ale Legii nr. 59/1968, referitoare la modul de sesizare al comisiei se vor aplica în mod corespunzător regulile procesului civil, avîndu-se însă în vedere caracterul obștesc al acestui organ de jurisdicție. Potrivit art. 82 c. proc. civ. este admisă sesizarea orală dacă persoana domiciliază în mediul rural. În cazul unei sesizări orale, președintele comisiei, înlocuitorul său, ori secretarul tehnic vor întocmi un proces verbal.

Cererea scrisă trebuie să cuprindă (conform art. 112 proc. civ.) arătarea instanței, numele și domiciliul părților, obiectul cererii și

Scanned with OKEN Scanner

semnătura. Potrivit art. 133 c. proc. civ. (aplicabil în materia de față) lipsa semnăturii nu duce la nulitate, deoarece neregularitatea poate fi îndreptată în tot cursul litigiului. La cerere se vor atașa copii pentru fiecare pîrît. Cererile se pot depune la președintele sau secretarul comisiei ori la registratura unității socialiste. Potrivit art. 104 cod. proc. civ. ele pot fi expediate și prin poștă sau prin mandatar.

După primirea sesizării, președintele comisiei va fixa termenul pentru soluționarea litigiului (care nu va depăși 30 de zile de la sesizare — potrivit art. 31 al. final din Lege), va dispune chemarea părților și — dacă e cazul — și a martorilor.

În materie de răspundere materială sesizarea comisiei de judecată poate fi făcută numai de către persoana încadrată în muncă prin formularea unei contestații împotriva deciziei de imputare emisă împotriva sa.

Unitatea nu poate promova o acțiune în stabilirea răspunderii materiale a autorilor prejudiciilor ce i-au fost cauzate decît în situații de excepție, dat fiind că unicul instrument pus de lege la dispoziția unității pentru valorificarea dreptului său la despăgubire este decizia de imputare. Aceste excepții sînt următoarele : — cînd autorul prejudiciului a decedat [2] ; cînd unitatea exercită dreptul său de regres împotriva persoanei încadrată în muncă, pentru prejudiciul provocat de aceasta unei alte unități și acoperit de reclamantă în calitate de comitentă pentru fapta prepusului [3].

Termen. Potrivit art. 176 din Codul muncii termenul de sesizare este de 30 zile de la data comunicării, în cazul cînd legea prevede necesitatea unei comunicări. Dat fiind că același act normativ prin art. 108 (3) dispune obligativitatea comunicării deciziei de imputare, rezultă că termenul curge de la primirea comunicării. Unitatea trebuie să dovedească efectuarea comunicării iar persoana încadrată în muncă data primirii acesteia.

Termenul de 30 zile fiind un termen de prescripție este susceptibil de întrerupere și suspendare precum și de repunere în termen (art. 177-1 din Codul muncii).

Procedura utilizată, natura juridică și caracterele hotărîrii comisiei de judecată au fost analizate anterior în Cartea Intreprinderii vol. IV la care facem trimitere.

Hotărîrile comisiei de judecată date în litigiile de muncă sînt executorii. Ele sînt și definitive în litigiile al căror obiect are o valoare ce nu depășește 1 000 lei. Dispozitivul hotărîrii se va comunica unității din oficiu, prin adresă, potrivit art. 20 din Decretul nr. 221/1960, cînd

---

[2] Plen Tribunal Suprem decizia de îndrumare nr. 13/1961 în C.D. 1961 pag. 17.

[3] Plen Tribunal Suprem, decizia de îndrumare nr. 1/1974 în Buletinul oficial partea III nr. 142/1974.

Scanned with OKEN Scanner

aceasta este creditoare. Hotărîrea se comunică în întregime părților litigante.

● **Plîngerea — cale ordinară de atac.** Împotriva hotărîrilor nedefinitive ale comisiei de judecată, partea nemulțumită poate face plîngere la judecătoria în a cărei rază teritorială funcționează comisia, în termen de 15 zile ;

— de la pronunțarea hotărîrii dacă a fost prezentă la pronunțare;
— de la comunicare, în cazul cînd a lipsit de la pronunțare.

Este actuală precizarea făcută sub imperiul vechiului Cod al muncii de către instanța noastră supremă, că termenul curge împotriva părții nemulțumite, numai dacă aceasta a fost prezentă la pronunțare, nefiind suficientă prezența acesteia la judecarea pricinii, indiferent dacă pronunțarea s-a făcut în ziua judecății. [4])

Plîngerea poate fi expediată și prin poștă [5]) sau se depune la comisia de judecată care o înaintează deîndată judecătoriei împreună cu dosarul. Potrivit celor decise de instanța supremă, plîngerile contra hotărîrilor comisiilor de judecată nu pot fi anulate pentru motivul că au fost depuse direct la judecătorie. În această situație, judecătoria va trimite comisiilor de judecată plîngerile primite, pentru ca acestea să le înregistreze și să le înainteze împreună cu dosarul. Termenul curge împotriva părții pînă în momentul cînd a depus cererea fie la judecătorie, fie la comisia de judecată ori pînă în ziua expedierii prin poștă. În cazul în care, după primirea plîngerii în termen, comisia de judecată reține dosarul și-l remite cu întîrziere judecătoriei spre soluționare, nu se poate considera că partea a exercitat calea de atac peste termen, cu alte cuvinte, perioada de timp cît plîngerea este reținută la comisie nu curge împotriva părții.

Termenul de 15 zile fiind un termen de procedură, se calculează pe zile libere (art. 101 c. proc. civ.), iar dacă în ultima zi nu se lucrează, termenul expiră la sfîrșitul zilei următoare.

Legea nu conține nici o prevedere referitoare la cuprinsul plîngerii și drept urmare sîntem de părere că sînt suficiente unele elemente esențiale precum : numele părții, hotărîrea atacată și semnătura. Nu este obligatorie motivarea plîngerii într-un anumit termen, ca în dreptul civil și, drept urmare, motivele se pot înfățișa și la primul termen de judecată.

Plîngerea reprezintă o cale de atac ordinară. De aici o dublă concluzie :

— în cupnsul acesteia nu se pot formula noi capete de cerere [6]);

---

[4]) Plen Trib. Suprem dec. de îndrumare nr. 11/1961 în C.D. 1961 pag. 37.
[5]) Trib. Supr. Col. civ. dec. nr. 1964/1961 nepublicată.
[6]) Trib. Supr. col. civ. dec. nr. 38/1968 în C.D. 1968 pag. 126—127.

Scanned with OKEN Scanner

— nu se poate înrăutăți situația părții care a introdus-o, potrivit principiului „non reformatio in pejus" (dacă cealaltă parte nu și-a exercitat propria sa cale de atac).

Conform art. 41 din Legea nr. 59/1968, judecătoria „cercetează cauza" fapt care ne arată că plîngerea, deși cale de atac, se deosebește de recursul din dreptul comun, fiind o cale de atac cu caracter special devolutiv (potrivit celor decise de Plenul Tribunalului Suprem din Decizia de îndrumare nr. 11/1961[7]). Drept urmare :

— judecătoria poate, din oficiu sau la cererea părților, să dispună administrarea unor probe noi ;

— plîngerea nu se poate soluționa dacă litigiul nu a fost examinat în prealabil de comisie. În cazul în care judecătoria constată o asemenea împrejurare, își va declina competența în favoarea comisiei de judecată. S-a decis în mod constant că nu are relevanță modul în care a judecat comisia (nu a cercetat fondul considerînd cererea prescrisă, și-a declinat competența în mod greșit etc.) fiind suficient ca să existe o soluție a comisiei[8]). În asemenea împrejurări plîngerea se reține de judecătorie și se soluționează în fond. În cazul în care se stabilește că litigiul este de competența judecătoriei în prima instanță și deci în mod eronat comisia a procedat la soluționarea acesteia, se va desființa hotărîrea comisiei de judecată. Hotărîrea judecătoriei este susceptibilă de recurs[9]).

Plîngerea avînd un dublu aspect, fiind caracterizată așa cum am mai arătat, drept o cale procesuală specială devolutivă, dar și cale de atac, produce aceleași efecte ca și recursul din dreptul comun :

— suspendă executarea hotărîrilor ;

— investește judecătoria ;

— plîngerea unei părți nu profită celeilalte cu excepția cazurilor de solidaritate.

● **Căi de atac extraordinare.** Căile de atac prevăzute de art. 43 din Lege au caracter extraordinar, ca și cele de drept comun aplicabile în materie (revizuirea și contestația în anulare), deoarece obiectul lor îl constituie o hotărîre definitivă.

Cererea de reexaminare se poate exercita numai împotriva hotărîrilor comisiei de judecată rămase definitive, date în litigiile de muncă al căror obiect (evaluabil în bani) nu depășește 1 000 lei. Se exercită numai de către comitetul sindicatului (sau comisia de revizie după caz) din oficiu sau la cererea părților (orală sau scrisă) fără ca ele însile să aibă acces la această cale de atac.

---

[7]) Vezi C.D. 1961 pag. 17—21.
[8]) Vezi C.D. 1961 pag. 17—21.
[9]) Plen Tribunal Suprem decizia de îndrumare nr. 13/1964 în C.D. 1964 pag. 31.

Comitetul sindicatului poate solicita reexaminarea hotărîrii fie în favoarea persoanei, fie în folosul unității, dat fiind că într-o ipoteză contrarie s-ar încălca principiul egalității părților[10]).

S-a considerat, cu drept cuvînt, că sesizarea comisiei de către comitetul sindicatului, reprezintă o cale extraordinară de retractare (judecarea ei urmînd a se face tot de către comisia de judecată) și are caracter devolutiv.

Prin exercitarea acestei căi de atac comitetul sindicatului devine parte în litigiul de muncă (sub aspect procesual, nu material, nefiind afectat de soluția comisiei). Este necesară citarea sa la reexaminarea cauzei spre a administra probe și a pune concluzii.

Sesizarea trebuie să îmbrace forma unei cereri semnată de reprezentantul legal al comitetului sindicatului și să fie adresată comisiei de judecată solicitîndu-se reexaminarea litigiului. Nu este suficientă decizia sau hotărîrea internă a comitetului sindicatului prin care se ia hotărîrea de a cere reexaminarea litigiului, deoarece un asemenea act de natură internă nu poate fi considerat ca o sesizare adresată comisiei de judecată. Sesizarea în vederea reexaminării se va depune fie la comisie, fie la registratura unității.

Termenul de exercitare a acestei căi de atac este de 30 zile de la pronunțarea hotărîrii. Această prevedere a ridicat, în practică, numeroase dificultăți din cauza întîrzierii cu care comisia comunică hotărîrea sa unității (uneori chiar peste termenul de 30 zile de la hotărîre) fapt care pune în imposibilitate unitatea de a aduce la cunoștința sindicatului hotărîrea în cauză, pentru ca acesta să poată formula cererea de reexaminare a litigiului. Pentru a nu anihila o cale de atac, comisia are deci obligația a comunica unității în timp util hotărîrea luată. Considerăm că această îndatorire o are față de sindicat și membrul din comisie care a fost delegat din partea comitetului sindical.

S-a considerat în mod unanim că pierderea termenului duce la decăderea comitetului sindical din dreptul de a folosi această cale, dar s-a opinat că este admisibilă — și în cazul de față — repunerea în termen în conformitate cu art. 177 din Codul muncii.

Comisia va putea, prin încheiere separată, să dispună suspendarea executării. Judecarea se va face cu citarea părților și a comitetului sindicatului.

Sesizarea judecătoriei de către procuror. Cale de atac extraordinară de reformare (soluționarea aparține altui organ decît cel care

---

[10]) În acest sens : Șerban Beligrădeanu Sanda Ghimpu : op. cit. pag. 289.

Scanned with OKEN Scanner

s-a pronunțat), avînd caracter devolutiv. Se exercită numai de către procuror, din oficiu sau la cererea verbală sau scrisă a părților din litigiu, inclusiv a comitetului sindicatului care a îmbrăcat calitate de parte (sub aspect procesual) ca urmare a sesizării comisiei de judecată în vederea reexaminării primei hotărîri.

Revizuirea este o cale de atac extraordinară de retractare deoarece are drept obiect o hotărîre definitivă și se adresează aceluiași organ jurisdicțional a cărui hotărîre se atacă. Revizuirea este admisibilă [11]) și în cazul litigiilor de muncă soluționate de către comisia de judecată, împotriva hotărîrilor sale rămase definitive, fie prin faptul că nu s-a formulat plîngerea de către partea interesată, fie prin efectul legii (în litigii a căror valoare nu depășește 1 000 lei). Motivele de revizuire sînt prevăzute în art. 322 c. proc. civ. ale cărui prevederi se vor aplica în mod corespunzător. Considerăm că cel mai frecvent caz de revizuire este descoperirea unor înscrisuri noi. Termenele în care se poate formula cererea de revizuire sînt fixate de art. 324 c. proc. civ.

Revizuirea se poate formula fie de părțile ce au figurat inițial în litigiul de muncă (reclamant, pîrît) și credem că poate fi exercitată și de către comitetul sindical, devenit parte în proces, ca urmare sesizării comisiei, în vederea reexaminării primei sale hotărîri.

Contestația în anulare este caracterizată drept o cale de atac extraordinară de retractare. S-a considerat în mod unanim că exercitarea sa este admisibilă și împotriva hotărîrilor comisiei de judecată.

Prevăzută și reglementată de art. 317 și 318 din Codul de procedură civilă (completat cu un nou aliniat prin decretul nr. 649/1967) contestația în anulare se poate introduce în următoarele cazuri :

— cînd procedura de chemare a părții, pentru ziua cînd s-a judecat pricina nu a fost legal îndeplinită ;

— cînd hotărîrea a fost dată cu încălcarea dispozițiilor de ordine publică privitoare la competență ;

— cînd dezlegarea este rezultatul unei greșeli materiale.

Termenul în care se poate formula contestația în anulare este prevăzut în art. 319 c. proc. civ.

Considerăm că aceste căi extraordinare de atac pot fi folosite nu numai de către părțile ce au figurat de la început în litigiul de muncă (persoană încadrată și unitate) în calitatea lor de reclamant și

---

[11]) Dr. Sanda Ghimpu : op. cit. pag. 290—291. Dr. Șerban Beligrădeanu : op. cit. pag. 274—175 precum și decizia de îndrumare (cu aplicabilitate și în prezent) a Plenului Tribunalului Suprem nr. 11/1961 în C.D. 1961, pag. 18.

Scanned with OKEN Scanner

pîrît, după caz, ci și de către comitetul sindicatului care a devenit parte în litigiu după formularea sesizării în vederea reexaminării.

Cererile respective se vor adresa comisiei de judecată sau se vor depune la registratura unității.

1.2. **JUDECĂTORIA ȘI TRIBUNALUL.** Sesizarea judecătoriei în primă instanță are, în toate cazurile (inclusiv în cazul contestării deciziilor de imputație sau a angajamentelor de plată prevăzute de art. 107(2) din Codul muncii), caracterul unei acțiuni introductive — a unei cereri de chemare în judecată — fiind indiferentă denumirea conferită de cod sau alte legi speciale (contestație, plîngere, întîmpinare etc.).

Acțiunea (contestația sau plîngerea) poate fi făcută de orice persoană încadrată în muncă, chiar minoră, deoarece capacitatea procesuală a acesteia se naște odată cu capacitatea sa de a încheia un contract de muncă.

Chemarea în judecată se face în scris. Totuși, persoanele care au domiciliul în mediul rural pot face chemarea în judecată și verbal (art. 82 c. proc. civ.) cu îndeplinirea condițiilor prevăzute în acest text.

— Acțiunea va cuprinde : potrivit art. 112 c. proc. civ. următoarele elemente : numele și domiciliul părților ; justificarea calității reprezentantului părților dacă ele acționează în acest mod ; obiectul și valoarea cererii ; arătarea motivelor de fapt și de drept ; arătarea probelor ; semnătura.

Dintre aceste elemente, numai lipsa unora este sancționată cu nulitate expresă, și anume : numele părților, obiectul și semnătura (art. 133 c. proc. civ.), cu mențiunea că lipsa acesteia se poate suplini în tot cursul judecății.

Cererea se va depune la judecătorie sau poate fi expediată prin poștă.

Termenul de sesizare. Judecătoriile sînt sesizate la termene diferite, în funcție de natura litigiului și a cererii, astfel :

— 30 zile în cazurile cînd obiectul litigiului este evaluabil în bani depășind valoarea de 5 000 lei ;

— 15 zile, cu plîngere împotriva hotărîrii comisiei de judecată. Plîngerea se depune la comisie care o trimite instanței cu dosarul cauzei.

Termenele se calculează cu începere de la data comunicării, în cazul cînd legea prevede necesitatea unei comunicări.

Dovada privind momentul luării la cunoștință trebuie făcută de persoana interesată, iar dacă unitatea consideră că cererea este tardivă, trebuie ea să facă dovada comunicării efective a actului în cauză.

Scanned with OKEN Scanner

Termenele de mai sus sînt de prescripție și deci susceptibile de a fi întrerupte sau suspendate potrivit Decretului nr. 167/1958.

Termenul se calculează pe zile libere, iar cel pe ani sfîrșește în ziua anului corespunzătoare zilei de plecare (art. 101 c. proc. civ.).

● **Competența.** În sistemul Codului muncii, competența teritorială a instanțelor judecătorești este determinată de sediul unității [12]). Prin unitate în înțelesul legislației muncii se înțelege unitatea în care persoana încadrată prestează munca, indiferent dacă aceasta are sau nu personalitate juridică, deoarece acolo este locul său de muncă și colectivul din care face parte [13]).

Judecătoria este competentă să judece, ca instanță de prim grad, următoarele litigii de muncă, potrivit art. 174 Codul muncii și art. 13 din Legea nr. 59/1968 :

— litigiile în legătură cu încheierea și executarea contractului de muncă al căror obiect are o valoare mai mare de 5 000 lei.

— contestațiile împotriva desfacerii contractului de muncă inclusiv desfacerea disciplinară și litigiile privind reintegrarea în muncă cu excepția celor formulate de persoane cu funcție de conducere numite de organele ierarhic superioare, precum și de directorii, directorii generali și asimilații acestora din organele centrale ;

— litigiile de valoare sub 5 000 lei în cazul acțiunilor în regres ale unității, conform art. 1108 pct. 3 c. civ. pentru sumele plătite de aceasta, în calitate de comitent, în temeiul art. 1000 alin. 3 c. civ. împotriva persoanei încadrate, pentru pagubele pricinuite de prepusul său, altor persoane fizice sau juridice ;

— litigiile sub 5 000 lei cînd autorul prejudiciului, fost încadrat la unitate, a decedat înainte de emiterea deciziei de imputare.

În cazul cînd în cursul procesului, reclamantul micșorează valoarea cererii sub 5 000 lei, judecătoria își va declina competența în favoarea comisiei de judecată fiind aplicabile dispozițiile art. 132 al. 2 pct. 2 c. proc. civ. [15]).

Intră în competența judecătoriei și acțiunile al căror obiect este alcătuit din mai multe capete de cerere avînd fiecare o valoare sub 5 000 lei, dar a căror valoare totală depășește această sumă.

---

[12]) Plen Trib. Suprem dec. de îndrum. nr. 23/1961, în C.D. 1961, pag. 29.

[13]) Tribunalul Suprem Secția civilă dec. nr. 145/1974 în R.R.D. 1974 nr. 10 pag. 69.

[14]) Plen Trib. Suprem dec. de îndrum. nr. 2/1960, în C.D. 1960, pag. 11—12. Majoritatea autorilor aderă la acest punct de vedere. În ce ne privește considerăm că litigiul este născut în cadrul raporturilor de muncă și prin consecință ar trebui să intre în competența comisiilor de judecată fiind un litigiu de muncă.

[15]) În acest sens : Savelly Zilberstein : „Considerații cu privire la competența comisiilor de judecată" în S.C.J. nr. 3/1964 pag. 421 și Mircea D. Ionescu și dr. Petru V. Pătrășcanu : „Cu privire la competența comisiei de judecată și a judecătoriei în materia litigiilor de muncă" în R.R.D. nr. 10/1969, pag. 84.

Se va lua în considerare, pentru determinarea competenței suma totală a prejudiciului cauzat de o faptă unică, chiar dacă sînt mulți coautori, indiferent de cîtimea ce are a răspunde fiecare persoană. Dacă însă prejudiciul rezidă în fapte diferite și nu este generat de o cauză unică se va avea în vedere cuantumul stabilit în sarcina fiecărei persoane[16].

Judecătoria va judeca și contestațiile contra unei decizii de imputație în cazul în care unitatea a concentrat mai multe prejudicii distincte, cu o valoare mai mică de 5000 lei fiecare, dar al căror total depășește această sumă [17].

Judecătoria poate soluționa și litigiile de o valoare sub 5000 lei cînd suma solicitată de persoana în cauză este urmarea desfacerii contractului de muncă adică atunci cînd prin acțiune se cere în principal reintegrarea în muncă și în subsidiar plata sumelor cuvenite (art. 13 Legea nr. 59/1968).

Judecătoria are obligația ca, din oficiu, să verifice valoarea litigiului, și să-l rețină pentru soluționare numai în cazul cînd depășește 5000 lei, deoarece competența are caracter absolut [18].

Judecătoria are, ca instanță de al doilea grad, în competența sa următoarele litigii de muncă :

— plîngerile împotriva hotărîrilor date în litigiile de muncă de către comisia de judecată (cu excepția celor a căror valoare este pînă la 1000 lei) ;

— sesizările procurorului în litigiile evaluabile în bani și cu valoare pînă la 1 000 lei.

1. 3. COLEGIUL DE JURISDICȚIE DIN CADRUL CURȚII SUPERIOARE DE CONTROL FINANCIAR. COMPETENȚĂ. Colegiul de jurisdicție al Curții are competență atît ca instanță de fond, cît și ca instanță de recurs. Potrivit art. 8 din Legea nr. 2/1973 Curtea Superioară de Control Financiar are următoarele atribuții jurisdicționale ca instanță de fond :

a) judecă, pe baza aprobării Consiliului de Stat sau a Consiliului de Miniștri, și hotărăște cu privire la plata de despăgubiri și amenzi pentru pagubele provocate avutului obștesc ori săvîrșirea de abateri cu caracter financiar pe : ordonatorii principali de credite ai bugetului republican, în afară de membrii Consiliului de Miniștri și conducătorii de organe centrale aleși de Marea Adunare Națională ; alte persoane numite prin decret sau hotărîre a Consiliului de Stat sau hotărîre a Consiliului de Miniștri ; prim-vicepreședinții, vicepreședinții și secre-

---

[16]) Plen. Trib. Suprem dec. de îndrum. nr. 11/1961 în C.D. 1961 pag. 17—21.
[17]) Cf. Mircea D. Ionescu și Petru Pătrășcanu : op. cit. pag. 88.
[18]) Trib. Supr. col. civ. dec. nr. 602/1953 și dec. nr. 830/1953 în C.D. 1952—1954 vol. I pag. 256 și 292.

Scanned with OKEN Scanner

tarii comitetelor executive ale consiliilor populare județene și ai municipiul București ; președinții, prim-vicepreședinții și secretarii organizațiilor centrale cooperatiste și obștești ;

b) judecă și hotărăște cu privire la plata de despăgubiri pe directorii generali și directorii din ministere și celelalte organe și organizații centrale, precum și pe conducătorii centralelor sau ai unităților asimilate acestora, care, prin măsurile luate sau dispozițiile date, au produs pagube unității în care lucrează ori altor unități socialiste. Este de subliniat caracterul singular al acestei prevederi, în contextul legislației noastre, deoarece în baza acestei dispoziții legale poate fi atrasă răspunderea materială a persoanelor vizate de norma legală și în cazul cînd, prin fapta lor ilicită, provoacă prejudicii și altor unități socialiste cu care nu se află în raport de muncă. Astfel fiind, aceste persoane răspund material și în situația cînd păgubită este o altă unitate decît cea în care sînt încadrate în muncă, dacă sînt întrunite celelalte condiții ale răspunderii materiale. În acest sens, într-o cauză soluționată de Colegiu, s-a reținut că răspunderea materială pentru neîncasarea contravalorii unor mărfuri livrate unui partener exteron, revine personalului întreprinderilor de comerț exterior, care potrivit legii, își desfășoară activitatea în relațiile cu piața externă în numele și pe contul unităților producătoare, în patrimoniul cărora s-a produs și paguba respectivă.

c) judecă și hotărăște cu privire la plata de despăgubiri alte persoane decît cele prevăzute la lit. a, atunci cînd paguba a fost constatată de organele curții ;

d) judecă contestațiile privind pagubele stabilite prin decizii de imputare emise potrivit prevederilor Codului muncii, pe seama conducătorului unității socialiste cu personalitate juridică, singur sau împreună cu alte persoane, atunci cînd pagubele au o valoare mai mare de 20.000 lei. Față de prevederea expresă a textului (art. 8 lit. d din Legea nr. 2/1973) competența jurisdicțională a curții este restrînsă numai la conducătorul unităților cu personalitate juridică și deci, conducătorii unităților componente ale centralelor (uzine, fabrici etc.) nu vor fi judecați de către colegiul jurisdicțional al curții chiar și în cazul în care valoarea pagubei depășește 20.000 lei[19]). De asemenea, soluționează contestațiile persoanelor care au produs pagube de o asemenea valoare, în comun cu conducătorii unităților socialiste cu personalitate juridică.

Din cele de mai sus rezultă că legea a adoptat două criterii principale de delimitare a competenței jurisdicționale a curții și anume ounul personal „intuitu personae", avîndu-se în vedere calitaotea persoanei (art. 8 lit. a, b și d din lege) precum și unul de ordin material,

[19]) Revista Economică nr. 8/1974 pag. 30.

Scanned with OKEN Scanner

cu caracter obiectiv : constatarea pagubei să fi fost făcută de organele proprii ale curții (art. 8 lit. c). Din acest punct de vedere valoarea prejudiciului reprezintă un criteriu secundar și specific numai cazurilor prevăzute de art. 8 lit. d din Legea nr. 2/1973, deoarece în toate celelalte cazuri enumerate de norma legală valoarea pagubei nu are nici o relevanță, avîndu-se cu precădere în vedere calitatea persoanei.

Cu privire la competență sînt de făcut unele precizări :

— producerea unui prejudiciu de peste 20.000 lei poate fi generat fie printr-un unic fapt material, fie printr-o acțiune sau inacțiune prelungită, compusă din mai multe fapte materiale comisive-omisive care împreună au avut ca rezultat o daună materială și la care a participat și conducătorul unității socialiste cu personalitate juridică. În soluționarea unei cauze privind imputarea unor sume importante reprezentînd plata în valută, pentru staționarea neproductivă în port și pe ocean a unei nave străine, închiriată pentru aprovizinarea vaselor românești de pescuit, sumă ce a fost imputată mai multor persoane și conducătorului unității care a închiriat nava, deși s-a reținut că au existat mai multe staționări neproductive, răspunderea revenind distinct unuia, sau mai multora dintre contestatori, pentru sume mai mici de 20.000 lei ; totuși colegiul și-a reținut competența de a soluționa contestațiile, deoarece suma total plătită statului străin și imputată personalului, constituia rezultatul păgubitor al derulării aceluiași contract extern, care a constituit și obiectul unui unic litigiu prearbitral internațional, împrejurare care-i acordă caracterul de unitate juridică. În alt caz, privind imputarea sumei de 20.000 lei pe seama președintelui unei cooperative meșteșugărești și altor persoane, contestată de aceștia, Colegiul și-a declinat competența la instanțele judecătorești deoarece din totalul pagubei, numai 7.500 lei era produsă prin fapta comună a conducătorului unității împreună cu celelalte persoane, astfel că, cele două condiții esențiale, ceoa referitoare la persoană (conducător de unitate socialistă cu personalitate juridică) și cealaltă în raport de obiectul și natura cauzei (existența unei pagube de peste 20.000 lei) nu erau întrunite cumulativ pentru a atrage competența Curții Superioare de Control Financiar ;

— procedura rezolvării conflictelor de competență ivite între instanțele judecătorești și Curtea Superioară de Control Financiar, nu poate fi cea a regulatorului de competență prevăzută de art. 21—22 din Codul de procedură civilă, texte care au în vedere conflictele de competență născute numai între instanțele judecătorești. Ivindu-se astfel de conflicte în practica judiciară a Colegiului, hotărîrile definitive ale instanțelor judecătorești, prin care s-a declinat greșit competența în favoarea Curții, au fost trimise împreună cu dosarele, procurorului

Scanned with OKEN Scanner

general în vederea exercitării recursului extraordinar. Soluția adoptate de Colegiul de jurisdicție al Curții Superioare de Control Financiar, are în vedere că aceste conflicte de atribuții dintre instanțele judecătorești și alte organe de stat sau obștești, se pot rezolva numai potrivit regulilor proprii sistemului din care face parte organul jurisdicțional respectiv. Așadar, în ipoteza că instanța judecătorească și-a declinat competența în mod greșit în favoarea Curții Superioare de Control Financiar și hotărîrea n-a fost corectată, pe calea recursului ordinar, hotărîrea de declinare se va îndrepta de către Tribunalul Suprem, pe calea recursului extraordinar. În ipoteza că hotărîrea de declinare a Colegiului de jurisdicție al Curții Superioare de Control Financiar ar fi greșită, aceasta se va corecta pe căile prevăzute de art. 24 și 26 din Legea nr. 2/1973 ;

În cazul aplicării de amenzi, cuantumul acestora nu va putea depăși retribuția tarifară netă pe trei luni.

Colegiul de jurisdicție soluționează litigiile date în competența sa, fie ca instanță de prim grad, fie ca instanță de recurs.

Sesizarea. Ca instanța de fond, sesizarea colegiului de jurisdicție al Curții se poate face de către :

— președintele Curții Superioare de Control Financiar : șeful secției de control din cadrul Curții, împreună cu procurorul financiar delegat de șeful colegiului de jurisdicție ; Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale ; Ministerul Finanțelor ; Banca Națională și celelalte bănci specializate ; inspecțiile de control specializate ale statului : primul arbitru de stat : conducătorii unităților socialiste cu personalitate juridică împotriva cărora s-au emis decizii de imputare cu o valoare mai mare de 20.000 lei ; persoanele împotriva cărora s-au emis decizii de imputare cu o valoare mai mare de 20.000 lei pentru pagubele săvîrșite împreună cu conducătorii unităților socialiste cu personalitate juridică.

● Președintele Curții Superioare de Control Financiar sesizează colegiul de jurisdicție pentru abaterile cu caracter financiar ori pentru pagubele aduse avutului obștesc de către :

— ordonatorii principali de credite ai bugetuluoi republican, alții decît membrii Consiliului de Miniștri și ceilalți conducători de organe centrale aleși de Marea Adunare Națională ;

— alte persoane numite prin decret sau hotărîre a Consiliului de Miniștri ;

— prim-vicepreședinții, vicepreședinții și secretarii comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București ;

— președinții, prim-vicepreședinții, vicepreședinții și secretarii organizațiilor centrale cooperatiste și obștești. Sesizarea colegiului juris-

Scanned with OKEN Scanner

dicțional, în cazurile susarătate se va face numai ce s-a obținut aprobarea Consiliului de Stat sau a Consiliului de Miniștri.

● Șeful secției de control din cadrul Curții Superioare de Control Financiar, împreună cu procurorul financiar delegat de șeful colegiului de jurisdicție, întocmesc actul de sesizare a colegiului de jurisdicție cu privire la măsurile sau dispozițiile date prin care s-au produs pagube unității unde lucrează ori altor unități socialiste, de către următoarele persoane :

— directorii generali și directorii din ministere și celelalte organe și organizații centrale ;

— conducătorii centralelor sau ai unităților asimilate acestora ;

— alte persoane decît cele pentru care sesizarea se poate face numai de către președintele curții (prevăzute în art. 8 lit. a din Legea nr. 2/1973) cu condiția expresă ca paguba provocată de cei în cauză să fie constatată de către organele de control ale Curții.

● Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale poate sesiza colegiul jurisdicțional al Curții Superioare de Control Financiar, în baza prevederii art. 9 lit. f din Legea nr. 15/1972, pentru faptele care constituie abateri și sînt de competența acesteia. Organele teritoriale ale acestui organism de control nu au o asemenea posibilitate.

● Ministerul Finanțelor, în calitatea sa de organ central specializat al statului, poate sesiza colegiul jurisdicțional al curții pentru faptele care sînt de competența acesteia. Aceeași facultate este conferită prin lege și băncilor specializate.

● Inspecțiile de control specializat al statului pot sesiza colegiul de jurisdicție al curții în cazul cînd constată abateri ce sînt de competența acestui organ jurisdicțional.

● Primului arbitru de stat i se conferă prin lege același drept.

● Conducătorii unităților cu personalitate juridică împotriva cărora s-au emis decizii de imputare pentru cauzarea de pagube, singuri sau împreună cu alte persoane, cu valoare mai mare de 20.000 lei, pot sesiza colegiului de jurisdicție pe calea unei contestații. Coautorii prejudiciului au deschisă aceeași cale.

Termenul de sesizare. Colegiul de jurisdicție al Curții Superioare de Control Financiar poate fi investit pe două căi : prin sesizarea ministerului public, în conformitate cu dispozițiile art. 19 și 20 din Legea nr. 2/1973 și prin contestațiile împotriva deciziilor de imputare, în temeiul art. 21 din Legea nr. 2/1973.

În ceea ce privește sesizarea, Legea nr. 2/1973 nu prevede un termen înlăuntrul căreia poate fi formulată, situație în care sînt

Scanned with OKEN Scanner

aplicabile normele dreptului comun. Deoarece, dreptul comun în materia răspunderii materiale îl constituie Codul muncii, iar în materia răspunderii administrative, Legea nr. 32/1968, s-a avansat opinia că termenele sînt de 60 de zile, potrivit art. 108 alin. 2 din Codul muncii şi respectiv de un an prevăzut de art. 13 aliniat ultim din Legea nr. 32/1968. O asemenea soluţie nu a fost adoptată pentru că aceste termene se referă numai la emiterea deciziei de imputare — în cazul răspunderii materiale — şi încheierea procesului verbal de contravenţie şi aplicarea sancţiunii — în cazul răspunderii administrative.

Pentru aceste considerente, în lipsa unei prevederi legale speciale, s-a stabilit că investirea Curţii prin act de sesizare, atît pentru stabilirea răspunderii materiale, cît şi pentru stabilirea răspunderii administrative, poate avea loc în termenul de 3 ani, prevăzut de art. 8 din Decretul nr. 167/1968 şi curge de la data înregistrării actului constatator al pagubei ori a abaterii administrative, la registratura generală a Curţii.

Potrivit art. 21 din Legea nr. 2/1973, conducătorii unităţilor cu personalitate juridică şi — cînd este coazul — şi celelalte persoane împotriva cărora s-au emis decizii de imputare pentru pagube ce depăşesc 20 000 lei, vor depune contestaţiile la unitatea care a emis decizia, în termen de 30 de zile de la comunicarea acesteia. Mai corect de la primirea comunicării. Data primirii comunicării se poate dovedi cu orice mijloc legal de probaţiune. Termenul este de prescripţie fiind deci susceptibil de suspendare, întrerupere sau repunere în termen potrivit prevederilor Decretului nr. 167/1958. Unitatea are obligaţia — în baza aceluiaşi text — ca să înainteze colegiului jurisdicţional al curţii contestaţiile primite, împreună cu dosarul cauzei, în următoarele 5 zile. Termenul nu are caracter absolut şi depăşirea acestuia nu atrage nici o sancţiune, fiind un termen de recomandare.

În cazul angajamentelor de plată termenul curge de la data cînd debitorul a cunoscut că nu datorează suma la care s-a obligat, iar dacă temeiul contestaţiei este violenţa, termenul curge de la încetarea ei; în caz de eroare sau dol, termenul curge de la cunoaşterea cauzei de nulitate, dar nu mai tîrziu de 18 luni de la încheierea actului (art. 9 alin. 1 şi 2 Decretul 167/1958).

Atît termenul de sesizare a Colegiului cît şi termenul de introducere al contestaţiei, sînt termene de prescripţie extinctivă, susceptibile de întrerupere şi suspendare. Ele se calculează pe zile libere, potrivit art. 101 alin. 1 şi 5 din Codul de procedură civilă.

Procedura. Şeful colegiului de jurisdicţie, primind sesizarea, fixează data judecării litigiilor, dispunînd citarea celor în cauză cu cel puţin 10 zile înainte de termenul fixat.

La citaţiile trimise se va anexa copia actului de sesizare.

Scanned with OKEN Scanner

Ședințele sînt, de regulă, fără public. Conducerea curții decide cînd dezbaterile au loc în ședință publică.

În cursul judecății în prima instanță, completul de judecată poate dispune restituirea dosarului cauzei la secția de specialitate care a efectuat controlul, în vederea refacerii sau completării.

Judecarea se va face în prezența celor în cauză sau în lipsa lor, dacă au fost legal citați.

Participarea procurorului financiar al curții este obligatorie, fiind prevăzută expres de lege ; poziția sa procesuală nu poate fi însă determinată decît prin coroborarea dispozițiilor din Legea nr. 2/1973 cu cele din Codul de procedură civilă privind părțile și participanții la procesul civil. Astfel, din dispozițiile art. 1 alniat ultim din Legea nr. 2/1973 rezultă că, în exercitarea atribuțiilor jurisdicționale ce revin Curții Superioare de Control Financiar, interesele statului sînt apărate de ministerul public, reprezentat prin procurorii financiari ai Curții. Din aceste prevederi reiese că procurorul financiar, ca participant în proces, se află pe poziția organului de stat chemat să apere interesele statului. El nu este parte în procesul civil, neavînd de susținut sau de apărat interese proprii.

Poziția procesuală determină astfel și rolul său în proces. Dat fiind interesele pe care este dator să le apere în judecarea cauzelor privind contestațiile formulate împotriva deciziilor de imputare, procurorul financiar se poate alătura în proces unității intimate și solicita, alături de reprezentantul acesteia, administrarea probelor care sînt concludente și pertinente. Procurorul financiar poate formula astfel de cereri, dacă reprezentantul intimatei este absent sau cînd, prezent fiind la dezbateri, omite să solicite toate probele utile rezolvării temeinice a cauzei.

În același timp, procurorul financiar, ca participant la proces, este ținut să respecte și să asigure în cadrul dezbaterilor principiile fundamentale ale dreptului procesual civil, printre care al legalității socialiste, contradictorialității, dreptului de apărare etc. Aceasta înseamnă că el nu se poate opune cererilor de probe formulate de contestator cînd acestea sînt utile și concludente, iar la dezbaterile în fond poate pune concluzii de admiterea contestațiilor și anularea, totală sau parțială, a deciziilor de imputare, dacă acestea sînt impuse de promovarea unei hotărîri legale și temeinice, chiar dacă concluziile ar fi în dezacord cu cele ale reprezentantului unității intimate.

Toate actele de procedură sînt scutite de taxa de timbru.

● **Formarea completelor de judecată.** Persoanele prevăzute la art. 8 lit. a din Legea nr. 2/1973 se judecă de un complet de judecată format din trei membri, desemnat de Consiliul de Stat sau de Consiliul de Miniștri, la propunerea președintelui Curții Superioare de Control

Scanned with OKEN Scanner

Financiar. Pot fi propuși în completul de judecată membri ai biroului executiv al consiliului curții sau alți membri ai consiliului curții, șefi ai secțiilor și colegiului de jurisdicție sau deputați ai Marii Adunări Naționale.

În celelalte cazuri, completul de judecată va fi compus din trei membri : doi judecători financiari și un controlor financiar de stat.

Hotărîrile completului de judecată sînt executorii. Executarea se face protrivit normelor comune.

Dispozițiile referitoare la activitatea jurisdicțională din Legea nr. 2/1973, se completează cu prevederile legislației muncii, Codului de procedură civilă, precum și cu orice alte dispoziții legale în măsura în care nu sînt în contradicție cu cele din legea organică a curții.

Ca instanță de recurs. Soluționarea recursului este de competența unui complet format din cinci membri : trei judecători financiari și doi controlori financiari de stat, alții decît cei care au pronunțat hotărîrea.

Soluționarea recursului privinod persoanele prevăzute la art. 8 olit. a se face de un complet format din cinci membri, alții decît cei care au pronunțat hotărîrea, în condițiile stabilite la art. 23 alin. 1.

● **Recursul extraordinar.** Președintele Curții Superioare de Control Financiar exercită dreptul de control asupra hotărîrilor definitive pronunțate de colegiul de jurisdicție.

În exercitarea acestui drept, președintele poate introduce recurs extraordinar împotriva hotărîrilor definitive, în termen de un an, dacă socotește că prin aceste hotărîri s-a adus o încălcare esențială legii sau că sînt netemeinice.

Părțile și organele de control pot aduce la cunoștința președintelui eventualele greșeli din hotărîrile definitive.

Președintele poate dispune suspendarea executării hotărîrii înainte de introducerea recursului extraordinar. După introducerea recursului extraordinar, suspendarea executării poate fi acordată de completul de judecată investit cu judecarea recursului extraordinar. Acest complet poate să revină asupra suspendării acordate.

Recursul extraordinar se judecă de un complet format din șapte membri, desemnat de președintele curții dintre judecătorii financiari și șefi de secții, alții decît cei care s-au pronunțat în cauză. Completul va fi prezidat de prim-vicepreședintele Curții Superioare de Control Financiar.

Recursul extraordinar privind persoanele prevăzute la art. 8 lit. a din lege se judecă de un complet format din șapte membri, în condițiile stabilite la art. 23 alin. 1 adică : desemnați de Consiliul de Stat sau ale Consiliului de Miniștri, la propunerea președintelui Curții.

Scanned with OKEN Scanner

2. JURISDICȚII COMUNE ȘI SPECIALE ÎN MATERIE DE RĂSPUNDERE CONTRAVENȚIONALĂ

2.1. COMPETENȚĂ COMUNĂ ȘI SPECIALĂ. Considerăm că în domeniul contravențional au competență comună în soluționarea plîngerilor persoanelor fizice sau juridice împotriva sancțiunilor aplicate, persoanele sau organele din cadrul administrației de stat, precum și judecătoria, în funcție de prevederile actului normativ care reglementează materia respectivă. Sînt organe cu competență specială cele cărora, dispoziții din acte normative cu incidență limitată și curacter specific unui anumit domeniu, le conferă dreptul de a soluționa plîngerile împotriva sancțiunilor contravenționale aplicate de organe cu o anumită calitate.

• Sînt organe cu competență comună în materie contravențională, în cazurile în care amenda prevăzută este de pînă la 1 000 lei :

— conducătorul organului din care face parte agentul constatator sau o altă persoană, ierarhic superioară agentului, împuternicită de conducătorul acestui organ, în cazul în care agentul constatator a aplicat și amenda ;

— dacă contravenția a fost constatată chiar de către conducătorul organului, plîngerea se soluționează de către conducătorul organului ierarhic superior ;

— dacă procesul verbal a fost întocmit de șeful de serviciu sau secție al unei organizații socialiste ori de cei asimilați acestora, plîngerea se soluționează de conducătorul organizației în care a fost săvîrșită contravenția (art. 32 lit. a. alin. final Legea nr. 32/1968) ;

— dacă un alt organ decît agentul constatator a aplicat sancțiunea, plîngerea urmează a se soluționa de organul prevăzut în actul normativ prin care se stabilește și se sancționează contravenția. În lipsa unei astfel de prevederi, competența aparține organului superior celui care a aplicat sancțiunea ;

— dacă amenda s-a aplicat unei persoane juridice, competența de soluționare a plîngerii este indicată de legea sau decretul care prevede sancționarea persoanei juridice ; în lipsa unei prevederi în acest sens, plîngerea se va soluționa de conducătorul organului central al administrației de stat în al cărui domeniu s-a comis contravenția.

• Competența comună în materie contravențională cînd amenda depășește 1000 lei aparține, de regulă, judecătoriei. Sesizarea, procedura și hotărîrea sînt reglementate în actul normativ special și de normele dreptului comun.

În situația în care prin același proces verbal prin care se constată săvîrșirea mai multor contravenții ; agentul constatator aplică mai multe amenzi, unele sub 1000 lei iar altele peste 1000 lei, în cazul

Scanned with OKEN Scanner

unui cumul de abateri contravenționale, competența aparține, în funcție de valoare, fie organelor administroației de staot fie judecătoriei. În modul acesta soluționarea plîngerilor împotriva contravențiilor se face separat. Plîngerea se consideră legal introdusă dacă a fost făcută în termen la oricare dintre organele cărora, potrivit legii, le revine competența de soluționare cu privire la unele dintre contravențiile constatate prin procesul-verbal.

• **Competența specială.** Așa cum s-a arătat, anumite organe cu atribuții de control specializat au și calitatea de a aplica sancțiuni contravenționale. În unele cazuri expres și limitativ, prevăzute de lege, soluționarea plîngerilor împotriva acestor sancțiuni este sustrasă organelor administrative cu competență comună în materie contravențională ori judecătoriei, fiind conferită unor organe specializate.

2.2. **CĂI DE ATAC.** Pot folosi căile de atac corespunzătoare atît autorul contravenției cît și partea vătămată, acesta din urmă numai în ce privește despăgubirea stabilită pe bază de tarif.

Calea de atac proprie domeniului contravențional poartă denumirea de plîngere (art. 31 din Legea nr. 32/1968).

Pot face plîngeri atît persoanele fizice cît și cele juridice.

Plîngerea se depune la organul din care face parte agentul constatator și va fi însoțită de copia procesului verbal de constatare a contravenției.

Termenul pentru introducerea plîngerii este de 15 zile și curge de la data comunicării procesului verbal de constatare a contravenției. Socotim că acest termen este de prescripție și deci asupra sa pot acționa suspendarea sau întreruperea astfel cum prevede Decretul nr. 167/1957 fiind deci îngăduită și repunerea în termen.

Plîngerea suspendă executarea.

3. SOLUȚIONAREA ÎNTÎMPINĂRILOR UNITĂȚILOR SOCIALISTE CONTROLATE

3.1. **MINISTERUL DE FINANȚE, BANCA NAȚIONALĂ ȘI CELELALTE BĂNCI SPECIALIZATE.** În sistemul actualei noastre legislații sînt reglementate în mod expres și cu caracter de specificitate trei situații în care unitățile socialiste controlate pot exprima dezacordul lor, față de măsurile dispuse de organele de control, exercitînd o anumită cale de contestare.

Astfel, art. 28 și 30 din Legea nr. 5/1970, pune la dispoziția unităților controlate, care nu sînt de acord cu măsurile dispuse de organele de control ale Ministerului Finanțelor, Băncii Naționale și celorlalte bănci specializate, o cale proprie de manifestare și de exercitare

Scanned with OKEN Scanner

a acestui dezacord, denumind-o întîmpinare, iar art. 15 (fraza finală) din Legea nr. 2/1973 enunță în mod cu totul succint posibilitatea unităților de a formula întîmpinări împotriva măsurilor luate de Curtea Superioară de Control Financiar.

În rîndurile ce urmează vom analiza regimul la care Legea nr. 5/1970 supune aceste întîmpinări.

Din coroborarea prevederilor cuprinse în art. 28 lit. a paragraful ultim și art. 28 alineat final rezultă că :

— dispozițiile obligatorii care se referă la recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc nu se pot contesta de unitatea controlată, ele trebuind a fi aduse la îndeplinire în mod integral și necondiționat. Aceste dispoziții obligatorii, pentru a fi puse în valorificare și a deveni instrumente de recuperare a prejudiciilor, trebuie convertite, prin voința organelor competente a unității controlate, în titluri executorii, deoarece altfel autorii prejudiciilor nu pot fi supuși urmăririi silite. Drept urmare, unitățile vor fi obligate — neexistînd nici o posibilitate de opoziție la măsura organelor de control — ca să emită decizii de imputare, sau după caz, să folosească alte căi legale de recuperare a pagubelor (exemplu : obținere titluri notariale, acțiune la organele de jurisdicție competente etc.) ;

— măsurile celelalte luate de organele de control ale Ministerului Finanțelor sau de organele bancare, în cadrul prevederilor art. 28 și 30 din Legea nr. 5/1970, pot fi — la rîndul lor — supuse controlului Ministerului Finanțelor sau organelor de conducere ale băncilor, ca urmare a sesizărilor formulate de unitățile nemulțumite. Altfel spus, unitățile controlate pot formula întîmpinări împotriva tuturor măsurilor prevăzute de art. 28 și 30 din Legea nr. 5/1970, cu excepția dispozițiilor obligatorii care se referă la recuperarea pagubelor.

În activitatea unităților socialiste — cu precădere în unitățile economice — s-a constatat că această distincție făcută atît de precis de lege nu se poate aplica în practică, integral și în mod nealterat. Astfel, s-au întîlnit cazuri cînd organele de control au considerat ca nelegale unele promovări sau încadrări de persoane în anumite posturi și — pe calea dispozițiilor obligatorii emise — au obligat unitățile ca să ia măsuri corespunzătoare, adică să anuleze respectivele încadrări sau promovări. Împotriva unei asemenea dispoziții obligatorii unitatea poate — în concepția legii — să formuleze întîmpinare. În realitate însă o astfel de dispoziție obligatorie se referă — în substanța sa și pe cale de consecință — și la recuperarea unor pagube (valoarea retribuțiilor încasate necuvenit pentru trecut de către persoanele vizate de organele de control) și, drept urmare, făcînd aplicarea strict literală a normei legale ar urma ca să opereze inadmisibilitatea întîmpinării, deși, în principal, dispoziția obligatorie vizează o altă măsură.

Scanned with OKEN Scanner

Întîmpinarea nu suspendă executarea. Intîmpinarea are caracterul unei căi de atac prin care se urmărește reformarea actului emanat de la organul de control și nu retractarea acestuia, dat fiind că se soluționează de un alt organ, superior ierarhic celui care a luat măsura supusă cenzurii.

Întîmpinările pot fi formulate de unitatea socialistă ca entitate juridico-economică, prin reprezentanții săi legali. Este de invederat însă că deciziile economice luate de organele de control produc și o serie de efecte secundare, derivate, cu caracter patrimonial și asupra altor persoane fizice sau juridice, spre exemplu, persoanele cărora li s-a revizuit încadrarea considerată ca nelegală, unitățile partenere în contractele de furnizare, ori de închiriere de mijloace fixe etc. Socotim că persoanele fizice sau juridice, asupra cărora se resfrîng efectele dispozițiilor obligatorii luate de organele de control, nu au deschisă această cale proprie și specifică, instituită de lege pentru a reglementa în mod legal eventualele neînțelegeri ori obiecțiuni intervenite numai între unitățile controlate și organele de control.

Litigiile născute prin implicațiile derivate ale deciziilor economice se vor soluționa potrivit dreptului comun (litigii de muncă, litigii patrimoniale etc.).

Organul chemat a soluționa întîmpinarea formulată de unitățile controlate. în cazul de față Ministerul Finanțelor sau organele de conducere ale unităților bancare, vor lua decizia cuvenită în baza unei proceduri administrative. Socotim că nu poate fi vorba de o procedură contencioasă, contradictorie și jurisdicțională dat fiind că actul emanat și organul emitent sînt de esență pur administrativă.

3.2. CURTEA SUPERIOARĂ DE CONTROL FINANCIAR. Art. 15 din Legea nr. 2/1973 prevede că unitatea controlată poate face întîmpinare împotriva deciziei primului vicepreședinte sau a vicepreședinților Curții Superioare de Control Financiar prin care s-a dispus luarea unora sau a mai multor măsuri din cele prevăzute la art. 10 lit. a — din Lege. Rezolvarea acestei întîmpinări este de competența Biroului Executiv al Consiliului Curții Superioare de Control Financiar.

Și în cazul de față întîmpinarea are caracterul unei căi de atac prin care se tinde la reformarea actului inițial și nu la retractarea sa, dat fiind că soluționare acesteia este dată în competența altui organ decît cel care a decis luarea măsurii supusă cenzurii.

Întîmpinarea nu suspendă executarea măsurii.

Desigur că nici organul chemat a rezolva întîmpinarea și nici soluția pe care o elaborează nu au caracter jurisdicțional. Tot astfel, procedura utilizată de organul competent are pe deplin caracterele celeia administrative, neputînd fi vorba de publicitate, oralitate, contradictorialitate. Actul emanat, prin care se pronunță soluția, are ca-

Scanned with OKEN Scanner

racter definitiv, bucurîndu-se de stabilitate, iar organul competent a rezolva întîmpinarea unității nu se poate sesiza din oficiu ci numai la cererea părții interesate, adică a untății controlate. Aceste caracteristici însă nu pot conferi, așa cum am arătat, Biroului Executiv al Consiliul Vurții, calitatea de organ de jurisdicție.

3.3. ÎNTÎMPINAREA PERSOANELOR CĂRORA LI S-AU BLOCAT PLATA DREPTURILOR BĂNEȘTI. Așa cum s-a arătat în altă parte a lucrării, o asemenea măsură poate fi dispusă de organele Curții Superioare de Control Financiar, Ministerul Finanțelor, Banca Națională și celelalte bănci specializate.

Blocarea drepturilor de retribuție operează prin simpla dispoziție a organelor competente, fără a fi necesară existența vre-unui titlu executor în acest scop. Măsura dispusă prin actul organului de control nu reprezintă o sancțiune disciplinară sau contravențională și nu poate fi considerată nici ca o decizie de imputare în baza căreia se fac rețineri din retribuție, ci ca o măsură cu caracter financiar proprie și specifică dreptului financiar. Din acest motiv și calea de atac reglementată de lege pentru a supune cenzurii o astfel de măsură, are caracter propriu și specific, neputînd fi considerată ca o plîngere împotriva sancțiunilor disciplinare sau contravenționale ori ca o contestație formulată împotriva deciziei de imputare. Legea o denumește întîmpinare.

Ea se depune la organul care a dispus măsura și se soluționează de către organul superior acestuia, respectiv Ministerul Finanțelor, organele de conducere ale Băncii Naționale sau a celorlalte bănci specializate ori de Biroul Executiv al Consiliului Curții Superioare de Control Financiar, după caz. Este o cale de reformare și nu de retractare deoarece se soluționează de un alt organ, superior ierarhic, celuia care a dispus măsura respectivă.

Legea nu fixează un termen în care să fie depusă întîmpinarea și drept consecință, considerăm că ea poate fi formulată oricînd pînă la expirarea măsurii ori pînă la data cînd aceasta își produce efecte sau chiar ulterior.

Întîmpinările pot fi formulate numai de către persoanele interesate.

Întîmpinarea nu suspendă executarea măsurii luată de organul de control. Motivăm opinia noastră pe de o parte pe faptul că legea nu conține o asemenea prevedere implicită sau expresă, iar pe de altă parte, dacă am conferi întîmpinării un asemenea efect suspensiv de executare ar însemna că se răpește caracterul obligator și eficient al actului organului de control, ceea ce desigur legiuitorul nu a urmărit.

Materia de față este reglementată de art. 28 lit. d și alin final și art. 30 din Legea nr. 5/1970 precum și art .10 lit. e și art. 15 din Legea nr. 2/1973.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XIII

EXPERTIZA CONTABILĂ

Probă de o factură aparte, expertiza contabilă are o frecvență deosebită în procesele cu caracter economic, în cele avînd ca obiect soluționarea unor litigii dintre organizațiile socialiste sau în litigiile de muncă. Și este firesc să fie așa, dacă ținem seama că toate fenomenele economice (și uneori și cele sociale) se concretizează, în final, în evidențe contabile. Știință de sine stătătoare, contabilitatea și, respectiv evidența contabilă, poate fi organizată și, deci, interpretată numai de specialiști în această ramură a științelor economice. Iată de ce în interpretarea corectă a unor fenomene sau a unor litigii de ordin contabil-financiar, ce constituie obiectul unor dosare de judecată — penale, civile sau de arbitraj — este necesară administrarea probei, denumită de legiuitor, expertiză contabilă.

Pentru ca această probă — expertiza contabilă — să răspundă scopului pentru care s-a dispus efectuarea ei, trebuie să prezinte un înalt grad al indicelui contributiv la soluționarea cauzei respective. Așa cum se remarcă în literatura de specialitate[1]), pentru evaluarea acestui indice, raportul de expertiză contabilă nu este considerat din principiu satisfăcător, fiind supus în prealabil unei riguroase aprecieri critice constînd într-o multitudine de examinări. În adevăr, în sistemul nostru de neierarhizare a probelor, expertiza contabilă nu poate fi acceptată pur și simplu ca superioară altor probe, caracterul său științific și aportul la rezolvarea cauzei fiind dedus numai după o amănunțită analiză a întregului material din dosar. Trebuie subliniat, deci,

[1]) Petre Ionescu „Aprecierea critică a rapoartelor de expertiză contabilă". în „Viața economică" — Supliment, nr. 46/1972.

că expertiza nu are o forță probantă absolută, ponderea sa fiind egală cu a oricărui alt mijloc de probă.

Dată fiind tematica prezentei lucrări, pentru a contribui la ridicarea nivelului calitativ al expertizelor contabile și, în special, pentru a pune la îndemîna experților contabili și a juriștilor un instrument concret de lucru, am considerat util ca, după capitolul privind jurisdicțiile, să prezentăm principalele aspecte privind procedura și practica efectuării acestui important intrument probator — expertiza contabilă. Așa fiind, în cadrul acestui capitol vom trata : organizarea activității de expertize contabile, procedura de numire și de fixare a obiectivelor la care trebuie să răspundă expertiza contabilă, efectuarea expertizelor, întocmirea raportului de expertiză contabilă — conținut, remunerarea activității de expertiză contabilă, precum și sancțiunile care pot fi aplicate expertizelor pentru abaterile de la îndatoririle ce le revin.

1. ORGANIZARE

1.1. FORMA ORGANIZATORICĂ — NORME DE DREPT — ATRIBUȚIILE ORGANELOR DE COORDONARE. Pentru ca nivelul calitativ al expertizelor contabile să corespundă exigențelor științifice impuse de disciplina din care derivă — contabilitatea — această activitate, începînd cu anul 1957, este organizată și îndrumată de Ministerul Finanțelor.

Corpul de experți contabili este constituit din cadre cu studii economice și cu un anumit stagiu minim în specialitatea contabil-financiară și care au obținut titlul de expert contabil în urma unui examen organizat de Ministerul Finanțelor.

Cadrul juridic legal inițial, care a stat la baza organizării și desfășurării acestei activități l-au constituit normele de drept prevăzute în Decretul nr. 434/1957 (republicat în Buletinul oficial nr. 29/1958), precum și cele cuprinse în Codul de procedură civilă și penală.

Resimțindu-se necesitatea îmbunătățirii formei organizatorice și, în același timp, de reglementare a expertizelor tehnice, au fost adoptate noi acte normative în anul 1971. În prezent, cadrul legislativ al activității de expertiză contabilă (și tehnică) este următorul :

— **Decretul nr. 79/1971 privind expertiza contabilă și expertiza tehnică** — cu aplicare de la 16.IV.1971 (dată de cînd a fost abrogat Decretul nr. 434/1957) ;

— **H.C.M. nr. 845/1971, privind stabilirea retribuției experților contabili și experților tehnici** (Buletinul oficial nr. 98/1971) ;

— **Indicațiile date de Ministerul Finanțelor privind activitatea de expertiză contabilă,** ca urmare a intrării în vigoare a decretului nr.

Scanned with OKEN Scanner

79/1971 (care fără să fie un act normativ propriuzis, constituie o importantă sursă de orientare a activității în acest domeniu).

În lumina actelor normative mai sus evocate, forma organizatorică și atribuțiile organelor coordonatoare sînt următoarele :

● **Serviciul cenral pentru expertize contabile**[2]), care funcționează în cadrul Ministerului Finanțelor, avînd următoarele atribuții, potrivit art. 4 din Decretul 79/1971 :

— coordonează, controlează și îndrumă activitatea de expertiză contabilă ;

— ține evidența experților contabili ;

— studiază practica de efectuare a expertizelor contabile în vederea generalizării celor mai bune metode de efectuare a acestor expertize ;

— dă indicații metodologice și ia orice măsuri pentru îmbunătățirea calității expertizelor contabile ;

— recomandă specialiști de înaltă calificare, potrivit art. 3, alin. 2 la cererea organelor locale ale Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Republicii Socialiste România, a instanțelor judecătorești sau a organelor arbitrajului de stat, comunicînd biroului local pentru expertize contabile numele persoanelor recomandate.

● **Birourile locale pentru expertize contabile,** care funcționează în cadrul administrațiilor financiare județene și a municipiului București și cărora le revin următoarele atribuțiuni, potrivit art. 5 din Decretul nr. 79/1971 :

— controlează și îndrumă activitatea de expertiză contabilă și urmăresc aducerea la îndeplinire a dispozițiilor date în legătură cu aceasta ;

— ține evidența experților contabili din aceste birouri pe baza comunicărilor primite de la Ministerul Finanțelor ;

— recomandă organelor care au dispus efectuarea expertizei contabile un număr de experți din cei afiați în evidența biroului, în vederea numirii unuia sau unora dintre ei pentru efectuarea expertizei ;

— urmăresc efectuarea la timp a expertizelor contabile dispuse de organele de urmărire penală sau de organele de jurisdicție ;

— verifică rapoartele de expertiză contabilă întocmite precum și a deconturilor de cheltuieli, pe care le vizează.

Menționăm că prin Decretul Nr. 79/1971 birourilor locale pentru expertize contabile li s-au dat și unele sarcini aferente activității de expertize tehnice (art. 11). Astfel : ținerea evidenței experților tehnici,

---

[2]) Ca efect al Decretului nr. 162/1973 Serviciul central pentru expertize a fost transformat în Birou.

Scanned with OKEN Scanner

pe baza comunicărilor primite de la biroul central pentru expertize tehnice (în prezent în cadrul Ministerului Aprovizionării Tehnico Materiale şi Gospodăririi Fondurilor fixe) ; recomandarea experţilor tehnici la organele judiciare care au dispus efectuarea unor expertize tehnice şi solicită specialişti experţi ; verifică şi vizează deconturile de cheltuieli şi de onorariu — întocmite de experţii tehnici, şi organizează plata onorariilor cuvenite.

Trebuie reţinut că birourile locale pentru expertize contabile nu au competenţă de a verifica şi rapoartele de expertiză tehnică — ca în cazul expertizelor contabile.

1. 2. CALITATEA DE EXPERT CONTABIL. Corpul de experţi contabili, respectiv membri care compun acest corp, în conformitate cu prevederile legale au fost şi vor fi selecţionaţi prin examene, în condiţiuni de studii, stagiu şi probitate socială şi morală, pentru a se asigura astfel acestui corp de **auxiliari ai justiţiei** un prestigiu profesional şi moral deosebit, avînd în vedere rolul important şi hotărîtor al muncii şi concluziilor experţilor în cauzele litigioase. Astăzi, putem afirma că, urmare a acţiunii de selecţionare de-alungul anilor (din 1958) prin repetate examene profesionale, corpul experţilor contabili este alcătuit de specialişti cu un grad înalt de calificare. Evident, timpul, eternul şi imuabilul nostru duşman, determină împrospătarea acestui corp cu noi şi noi specialişti, cărora le revine datoria să ridice continuu nivelul calitativ al activităţii pe care urmează să o desfăşoare în calitate de experţi contabili. Acesta este motivul pentru care am considerat util să prezentăm, succind, prevederile Decretului nr. 79/1971, privind obţinerea calităţii de expert contabil.

● Calitatea de expert se atribuie de către Ministerul Finanţelor, pe bază de examen, care are ca scop verificarea pregătirii de specialitate a viitorilor experţi. Modul de constituire a comisiilor de examinare, disciplinele la care sînt examinaţi candidaţii şi procedura de examinare se stabilesc de Ministerul Finanţelor (art. 6).

● Pentru a se putea prezenta la examen candidaţii trebuie să facă dovada că :

a) **Au studii superioare de specialitate ;** potrivit Indicaţiilor emise de Ministerul Finanţelor, în aplicarea Decretului nr. 79/1971, pct. 4, „se consideră că întrunesc condiţiile de studii superioare de specialitate : licenţiaţii Academiei de Studii Economice şi ai facultăţilor de studii economice din cadrul universităţilor, licenţiaţii fostei Academii de Înalte Studii Comerciale, diplomaţii fostului Institut de ştiinţe economice şi planificare, care a funcţionat în cadrul Universităţii Maghiare din Cluj — Secţia ştiinţe economcie. Absolvenţii Facultăţii de

Scanned with OKEN Scanner

științe juridice, ai Facultății de drept și ai doctoratului în științe juridice, care au un stagiu de 5 ani în funcția de director de contabilitate, contabil șef, revizor contabil, controlor revizor sau metodolog contabil, pot candida la examenul de expert contabil. Se pot prezenta la examen și absolvenții Academiei Militare (facultatea sau secția financiară) dacă îndeplinesc condițiile ordinului Ministerului Învățămîntului și Culturii nr. 64/1957, considerîndu-se că posedă studii superioară de specialitate.

b) **Sînt angajați ai unei organizații socialiste ;** de la această regulă fac excepție pensionarii care îndeplinesc celelalte condiții.

c) **Au un stagiu de cel puțin 5 ani în activitatea financiară, contabilă sau în munca de cercetare științifică ori în învățămînt;** potrivit acelorași Indicații metodologice emise de Ministerul Finanțelor, cu privire la stagiul în munca de specialitate, se consideră că îndeplinesc această condiție salariații care au stagiul prevăzut la art. 7 din Decretul nr. 79/1971, în activitatea financiară, contabilă sau de cercetare științifică ori în învățămînt, ca de exemplu :

— în direcțiile și serviciile de plan financiar și contabilitate ale întreprinderilor, instituțiilor bugetare, centralelor și unităților economice și bugetare, centralelor și unităților asimilate acestora, ministerelor, instituțiilor centrale și consiliilor populare ;

— în sistemul financiar și de credit ;

— în învățămîntul mediu și superior (cadrele didactice în specialitatea finanțe-credit și contabilitate) ;

— în activitatea de cercetare științifică (în domeniul finanțe-credit și contabilitate).

● În vederea obținerii calității de expert contabil candidații vor fi verificați dacă îndeplinesc, pe lîngă condițiile prevăzute mai sus, și pe aceea de a se bucura de o **reputație neștirbită.**

Persoanele declarate reușite la examen vor fi înscrise în listele de evidență ale Biroului central și ale birourilor locale pentru expertize contabile din județul în care domiciliază, pe baza comunicărilor făcute de Ministerul Finanțelor, care le eliberează și carnetul de expert.

● **Specializarea experților contabili.** Un ultim aspect pe care credem că trebuie să-l abordăm — în cadrul acestei secțiuni privind organizarea —, îl constituie gruparea experților contabili pe specialități. Complexitatea activităților contabil-financiare a determinat specializarea celor ce activează în acest domeniu în mai multe domenii, cum ar fi : industrie, construcții-montaj, comerț interior, comerț exterior, buget etc. etc. ; prin Indicațiile Ministerului Finanțelor, la pct.

Scanned with OKEN Scanner

31, se prevede că la recomandarea experților contabili, se va avea în vedere „specializarea, competența și experiența expertului în funcție de domeniul în care urmează a se efectua expertiza".

1.3. OBLIGAȚIA DE A EFECTUA EXPERTIZELE DISPUSE DE ORGANELE COMPETENTE. Corelativ calității de membru al Corpului de experți contabili, incumbă acestora obligația de a efectua lucrările dispuse de organele competente, în termenul acordat și în conformitate cu normele de drept care reglementează materia în cauză. Obligația de a efectua expertiza contabilă dispusă este expres prevăzută de Decretul nr. 79/1971, art. 16, sub următoarea redactare : „Sarcina efectuării expertizelor contabile și a celor tehnice de către experții numiți este obligatorie, ea neputînd fi refuzată decît numai pentru motive temeinice.

Conducătorii organizațiilor socialiste sînt obligați să acorde, la cerere, angajaților care sînt numiți experți, timpul necesar pentru efectuarea expertizelor ce le-au fost încredințate.

Pe timpul cît nu prestează munca în unitatea al cărei angajat este, datorită efectuării expertizei încredințate, expertul nu va primi salariu; el își păstrează însă pe tot acest timp celelalte drepturi conferite de calitatea de angajat.

Timpul în care expertul nu prestează muncă în unitatea al cărei angajat este, datorită efectuării expertizei încredințate, se exclude din calculul indemnizațiilor de orice fel cuvenite expertului la locul său de muncă".

Textul citat este imperativ : efectuarea unei expertize contabile nu poate „fi refuzată decît numai pentru motive temeinice".

Care anume motive pot fi considerate temeinice, de natură să exonereze pe expertul contabil să efectueze lucrarea ?

Răspunsul la această întrebare, pe care îl axăm pe un aviz al Biroului central pentru expertize contabile judiciare (dat prin circulara 211464/1958), considerăm că este următorul : Prin motive temeinice se înțeleg acele împrejurări care împiedică pe expertul contabil să-și poată îndeplini sarcina efectuării expertizei contabile, cum ar fi caz de boală, concediu de odihnă, sarcini obștești, sarcini profesionale speciale etc. Evident, cazurile arătate nu sînt limitative. Important este ca motivul invocat de expert să fie temeinic, adică de natură să creeze organului care a dispus lucrarea credința că cel în cauză nu poate efectiv să-și ducă la îndeplinire mandatul încredințat.

Considerăm util să subliniem faptul că motivele temeinice care împiedică pe un expert să efectueze o expertiză nu trebuie confundate cu cazurile de incompatibilitate.

Scanned with OKEN Scanner

2. NUMIREA EXPERȚLOR — STABILIREA OBIECTIVELOR

2.1. RECOMANDAREA ȘI NUMIREA EXPERȚILOR. Reamintim că potrivit art. 5, lit. c, din Decretul nr. 79/1971 birourile locale pentru expertize contabile „recomandă organelor care au dispus efectuarea expertizei contabile un număr de experți din cei aflați în evidența biroului, în vederea numirii unuia sau unora dintre ei pentru efectuarea expertizei".

Art. 13 din Decretul nr. 79/1971 prevede că organul care dispune efectuarea expertizei numește expertul contabil dintre experții recomandați de birourile locale.

Așadar, spre deosebire de celelalte genuri de expertize, experții contabili nu pot fi numiți de către organele de cercetare sau de instanțele de judecată decît dintre cei recomandați de birourile locale de expertize contabile. Textul din Decret nu prevede cîți anume experți trebuie recomandați de biroul local. Numărul acestora este în funcție și de faptul dacă expertiza urmează a fi efectuată de unul sau mai mulți experți. Cert este însă că numărul celor recomandați trebuie să fie astfel stabilit încît să dea posibilitatea organului care dispune numirea să aleagă dintr-un număr mai mare dintre experții contabili recomandați de către biroul local.

O problemă care prezintă într-adevăr o importanță mare și care, în ultimă instanță, hotărăște calitatea lucrării este aceea a calificării expertului în raport cu obiectivele care urmează a fi supuse expertizării. De aceea, este indicat ca organele care dispun efectuarea expertizei contabile să precizeze biroului local natura cauzei, respectiv a problemelor la care trebuie să răspundă expertul.

Un alt aspect, de care dorim să ne ocupăm, legat de numirea experților contabili, este acela privind operativitatea care se impune în acest domeniu. Este bine știut că expertizele contabile se administrează, de regulă, în dosare privind avutul obștesc sau în acelea care au ca obiect litigii de muncă, ambele categorii impunînd o soluționare în termen cît mai scurt. De aceea, prin instrucțiunea comună a Ministerului Afacerilor Interne, Justiției, Finanțelor, Procuraturii Generale și a Arbitrajului Central de Stat, cu nr. 200847/1959, se prevede că recomandarea și confirmarea se vor face prin mijloacele cele mai urgente de comunicare (telefon, telegraf, curier), astfel încît în termen de cel mult 24 de ore de la data ordonanței sau încheierii prin care s-a dispus efectuarea expertizei contabile judiciare, expertul contabil să fie încunoștiințat de sarcina ce i s-a încredințat. Corespondența prin poștă va fi folosită numai cînd condițiile locale permit ca — pe această cale — să se realizeze aceeași operativitate. Comunicările telefonice vor fi întotdeauna confirmate ulterior în scris.

Scanned with OKEN Scanner

Indicaţiile privind activitatea de expertiză contabilă elaborate de Ministerul Finanţelor prevăd următoarele precizări cu referire la recomandarea experţilor (pct. 31), de care trebuie să ţină seama birourile locale :

— specializarea, competenţa şi experienţa expertului în funcţie de domeniul în care urmează a se efectua expertiza ;

— domiciliul expertului contabil sau tehnic să fie, de preferinţă, în aceeaşi localitate cu reşedinţa organului care a dispus efectuarea expertizei, pentru a se evita deplasările ce pot afecta operativitatea şi costul expertizei ;

— expertul ce urmează a fi recomandat să nu se afle în deplasare sau în concediu medical, să fie prezent în localitate şi mai ales să aibă posibilitatea de a efectua lucrarea de expertiză în termenul stabilit ;

— evitarea încărcării prea mari a unor experţi cu lucrări de expertiză pentru a nu influenţa operativitatea efectuării acestora, modul lor de soluţionare precum şi activitatea de la locul de muncă al expertului ;

— atragerea unui număr cît mai mare de experţi în efectuarea expertizelor contabile sau tehnice.

Facem precizarea că potrivit art. 3, alin. 2, din Decretul 79/1971, „În cazurile excepţionale, expertizele pot fi efectuate şi de specialişti de înaltă calificare — membri ai unei academii, profesori sau conferenţiari din învăţămîntul superior, doctori docenţi în ştiinţe sau doctori — care nu figurează în evidenţele birourilor de expertize contabile".

Potrivit art. 13, alin. 3, din Decretul menţionat numirea ca expert în cazurile prevăzute în art. 3 alin. 2 se va face dintre specialişti de înaltă calificare recomandaţi de Biroul central pentru expertize contabile, conform art. 4 lit. e.

Desigur, se va recurge la această formulă de numire a unui specialist de înaltă calificare numai în situaţia în care pe listele de experţi nu figurează nici un expert de specialitatea respectivă şi cu o calificare corespunzătoare complexităţii speţei respective.

Legat de numirea experţilor considerăm util să invederăm textele de procedură privind comisiile rogatorii : „Cînd administrarea dovezilor urmează să se facă în altă localitate, ea se va îndeplini, prin delegaţie, de către o instanţă de acelaşi grad sau chiar mai mică în grad, dacă în acea localitate nu există o instanţă de acelaşi grad. Dacă felul dovezii îngăduie şi părţile se învoiesc, instanţa care administrează dovada poate fi scutită de citarea părţilor (C.p.c., art. 169). Dacă expertiza se face de o altă instanţă prin delegaţie, numirea experţilor şi statornicirea plăţii ce li se cuvine se vor putea lăsa în sarcina acestei instanţe" (C.p.c., art. 214).

Scanned with OKEN Scanner

2.2. EXPERTUL CONTABIL RECOMANDAT DE PARTE. Poate mai mult ca în alte domenii puterea obișnuinței își mai spune cuvîntul într-o instituție juridică desființată de ani de zile.

Pînă la intrarea în vigoare a Decretului nr. 434/1957, Codul de procedură penală prevedea dreptul părților ca pe lîngă expertul numit de instanța de judecată, la efectuarea lucrării „să asiste" și un consilier al părții (sau al părților). Odată cu intrarea în vigoare a Decretului amintit, cu privire la expertizele contabile s-a introdus, prin art. 11, o nouă instituție ; **expertul contabil recomandat de parte,** și care, implicit a înlăturat pe aceea a consilierilor tehnici. Ulterior, textul din Codul de procedură penală care reglementa asistența experților de către consilieri a fost abrogat. Actualul Cod, la art. 118, alin. 3, prevede : „Fiecare dintre părți are dreptul să ceară ca un expert contabil recomandat de ea să participe la efectuarea expertizei".

Așadar, instituția consilierilor care asistau pe experți este abrogată din Codul de procedură penală de ani de zile, iar în Codul de procedură civilă despre „consilieri tehnici" nu întîlnim nici un cuvînt. Cu toate acestea, reprezentanții părților continuă să ceară, cu insistență, ori de cîte ori solicită proba de expertiză contabilă, admiterea și a unui „consilier tehnic". Eroarea merge și mai departe. De regulă, instanțele de judecată iau act și încuviințează „consilieri tehnici".

Dacă, în speță, ar fi vorba numai de schimbarea unei denumiri, cu alta, considerentele expuse mai sus nu și-ar găsi justificarea. Dar problema are unele implicații de fond. Astfel, bunăoară, dacă consilier tehnic putea fi recomandat orice specialist (sau nespecialist) într-un anumit domeniu, expert recomandat de parte nu pot fi încuviințat decît o persoană care are această calitate oficială, în cazul nostru, trebuie să figureze pe listele birourilor locale, respectiv să aibă calitatea de expert contabil.

Și sub aspectul modului în care își desfășoară activitatea există, deosebiri esențiale. Dacă consilierul se rezuma să asiste pe expert, în cazul expertului părții acesta este obligat să participe efectiv la realizarea lucrării și să semneze — cu răspunderea ce decurge din acest fapt — raportul de expertiză.

Instituția experților recomandați de parte este consacrată și de Decretul nr. 79/1971 care la art. 15 prevede că „Partea interesată are dreptul, afară de cazul cînd prin lege se dispune altfel, să ceară ca pe lîngă expertul numit, să participe — pe cheltuiala sa — și un expert recomandat de ea, care figurează în evidența birourilor locale pentru expertize contabile.

În cazul în care se dispune efectuarea unei expertize potrivit art. 3 alin. 2, partea interesată va putea recomanda, în condițiile alineatului precedent, și specialiști de înaltă calificare".

Scanned with OKEN Scanner

O primă problemă care se pune : încuviințarea participării expertului contabil recomandat de parte este facultativă pentru organul care dispune proba ? Răspunsul dat a fost diferit. Unele organe de cercetare, în special, au refuzat asemenea cereri formulate de învinuiți. Din textul art. 15 din Decret, coroborat cu art. 118 și 120 din Codul de procedură penală, reiese că acest drept al părților este imperativ și nu poate fi restrîns de organele care dispun efectuarea expertizelor contabile.

Acest caracter rezultă în mod deosebit din alin. 3 al art. 120 C.p.p., care prevede obligația organelor care dispun această probă să încunoștiințeze părțile asupra dreptului pe care îl au de a cere numirea „a cîte unui expert recomandat de fiecare dintre ele, care să participe la efectuarea expertizei".

În practică, s-a pus problema dacă expertul recomandat de parte trebuie să facă obligatoriu parte din biroul local județean competent a recomanda expertul contabil oficial sau poate avea domiciliu în alt oraș. Credem că răspunsul este următorul : Deoarece acest expert contabil este recomandat la alegerea părților, aceștia pot să-și îndrepte preferințele asupra oricărui expert contabil, din orice birou local ar face parte. Esențial este un singur lucru : persoana recomandată să aibă calitatea de expert contabil, împrejurare care se dovedește cu carnetul eliberat de Ministerul Finanțelor. A răspunde negativ ar însemna să se îngrădească dreptul părții de a recomanda un expert contabil în care are încredere. Opinii similare sînt exprimate și în alte lucrări de specialitate : „Poate cere inculpatul sau partea civilă un expert contabil din circumscripția altui birou local pentru expertize contabile judiciare decît aceea în care se judecă procesul ?

Ținînd seama că decretul nu interzice aceasta, reiese că este posibil, ceea ce considerăm normal, întrucît sînt cazuri cînd acest lucru se dovedește necesar"[3]).

O altă problemă pusă deseori în discuție este aceea a drepturilor și obligațiilor pe care le are expertul recomandat de parte. În dosarul nr. 4861/1970, al judecătoriei sectorului 6 — municipiul București, deși, s-a admis „consilier tehnic" (respectiv, expert recomandat de parte), instanța de judecată a dispus refacerea raportului pe considerentul că raportul a fost întocmit și semnat în comun de expertul numit din oficiu și de cel recomandat de parte. Soluția o considerăm nelegală. În sprijinul tezei noastre invocăm prevederile circularei nr. 211464/1958 a Biroului central pentru expertize contabile judiciare care, la paragraful 34, prevede : „Experții contabili numiți la cererea părților au aceleași drepturi și obligații ca și experții contabili numiți în urma re-

[3]) Cornel Popescu — Aurel Debroveanu, Expertiza contabilă judiciară, Editura Științifică, 1960, p. 57.

comandării de către biroul local pentru expertize contabile judiciare". Această prevedere a fost reiterată de Indicaţiile privind activitatea de expertiză contabilă, la pct. 32: „Experţii contabili sau tehnici numiţi la cererea părţilor vor fi aleşi numai dintre cei care figurează în evidenţele birourilor locale pentru expertize contabile, şi au aceleaşi drepturi şi obligaţii ca şi experţii numiţi în urma recomandării acestor birouri".

În continuare, la pct. 67 din aceleaşi Indicaţii se prevede că în cazul în care la efectuarea expertizei participă, pe lîngă experţii numiţi ca urmare a recomandării lor de către biroul local, şi experţii numiţi în urma desemnării lor de către părţi, raportul de expertiză se întocmeşte în comun. Şi este firesc să fie aşa de vreme ce, potrivit procedurii penale, expertul recomandat de parte „participă la efectuarea expertizei" (art. 118, alin. 3) şi nu asistă pe expertul numit din oficiu; deci, este normal ca el să aibă aceleaşi drepturi şi obligaţii. Dar drepturile legale ale expertului recomandat de parte, cu cele ale expertului numit din oficiu, nu rezultă numai din textele invocate mai sus. Ele rezidă din însăşi calitatea lui de expert contabil. Cu alte cuvinte, el este obligat să acţioneze nu ca un apărător al părţii care l-a recomandat, ci trebuie să-şi exercite mandatul primit cu toată principialitatea, să nu aibă ca preocupare centrală decît interpretarea ştiinţifică, obiectivă, a fenomenelor supuse expertizării. De asemenea, el are obligaţia, aşa cum am mai arătat, să participe efectiv la desfăşurarea lucrărilor de expertizare. Evident, în mod simetric, el are dreptul să semneze raportul, să formuleze opinii proprii, a căror exactitate trebuie să fie analizate de biroul local (aşa cum vom vedea la un punct viitor), şi care au aceeaşi valoare probatorie ca şi opiniile expertului contabil numit din oficiu. În practică, nu rare au fost cazurile în care opiniile expertului contabil recomandat de parte, în opoziţie cu cele ale expertului numit din oficiu, au fost însuşite de biroul local şi de instanţa de judecată, constituind temeiul probator în darea soluţiilor[4].

2. 3. INCOMPATIBILITATE — ABŢINERE — RECUZARE. În principiu, cazurile de incompatibilitate, abţinere şi recuzare a experţilor contabili îşi au sediul în dreptul comun — Codul de procedură civilă şi Codul de procedură penală, la care face trimiterea şi art. 17 din Decretul nr. 79/1971. Acesta este motivul pentru care considerăm util să reproducem textele corespunzătoare din actele normative amintite, urmate de unele comentarii succinte.

---

[4]) A se vedea, cu privire la această secţiune şi : Victor Crişan — Alexandru Diaconescu, „Experţii recomandaţi de părţi", în „Viaţa economică" — Supliment, nr. 26/1973, p. 200 şi urm.

Scanned with OKEN Scanner

● **Incompatibilitate.** „Judecătorul care a pronunțat o hotărîre într-o pricină nu poate lua parte la judecata aceleiași pricini în apel sau în recurs și nici în caz de rejudecare după casare.

De asemenea nu poate lua parte la judecată cel care a fost martor, expert sau arbitru în aceeași pricină" (C.p.c. art. 24).

— „Judecătorul sau asesorul este de asemenea incompatibil de a judeca, dacă în cauza respectivă :

a) a pus în mișcare acțiunea penală, a emis mandatul de arestare, a dispus trimiterea în judecată, sau a pus concluzii în fond în calitate de procuror la instanța de judecată ;

b) a fost reprezentant sau apărător al vreuneia dintre părți ;

c) a fost expert sau martor ;

d) există împrejurări din care rezultă că este interesat sub orice formă, el, soțul sau vreo rudă apropiată" (C.p.p., art. 48).

„Dispozițiile art. 48, 50, 51, 52 și 53 se aplică în mod corespunzător expertului și interpretului.

Calitatea de expert este incompatibilă cu aceea de martor în aceeași cauză. Calitatea de martor are întîietate.

Participarea ca expert sau ca interpret de mai multe ori în aceeași cauză nu constituie un motiv de recuzare" (C.p.p., art. 54).

Din ansamblul normelor de procedură civilă și penală expuse mai sus, se poate trage concluzia că un expert contabil este în situație de incompatibilitate de a efectua o expertiză contabilă într-un anumit dosar, în următoarele cazuri :

— dacă a pus în mișcare acțiunea penală, a emis mandat de arestare, a dispus trimiterea în judecată, a pus concluzii în fond în calitate de procuror sau a fost judecător (sau asesor) în același dosar :

— dacă a fost martor sau reprezentant (expert recomandat de parte), ori apărător al vreuneia din părți ;

— dacă există împrejurări din care rezultă că este interesat, sub orice formă, expertul, soțul sau vreo rudă apropiată în soluționarea cauzei într-un anumit mod, care este de natură a-l face pe expert să fie subiectiv.

Cu privire la acest ultim aspect al incompatibilității dorim să insistăm ceva mai mult. Credem că se asimilează cu „împrejurări din care rezultă că este interesat sub orice formă" (art. 48, lit. d, C.p.p.) următoarele situații în care se poate găsi un expert contabil :

— dacă face parte din sistemul organizatoric al uneia din părțile în proces — organizații socialiste (din întreprinderea în cauză, dintr-o subunitate, sau dintr-una din verigile ierarhic superioare, pînă la minister ori alt organ central) ;

— dacă s-a pronunțat asupra unor aspecte care constituie obiectul dosarului, în calitate de organ de control, de conducere, tehnic de spe-

Scanned with OKEN Scanner

cialitate, ori a luat parte, ca executant, la întocmirea actelor primare, a evidențelor contabile tehnic-operative etc.

Cu privire la prevederile art. 54, alin. ultim, din Codul de procedură penală („Participarea ca expert sau ca interpret de mai multe ori în aceeași cauză nu constituie un motiv de recuzare") considerăm util să facem următoarea precizare : Credem că acest text trebuie interpretat în sensul că același expert poate efectua, în același dosar, mai multe lucrări, cum ar fi : un raport de expertiză, un supliment de raport avînd aceleași obiective, sau unele lărgite ; de asemenea, se poate prezenta în instanță pentru a da explicații verbale etc. Nu credem însă că poate fi numit a efectua o nouă expertiză în același dosar în care și-a exprimat prima opinie. Într-o atare situație ne aflăm în fața unei împrejurări „din care rezultă că este interesat" într-o anumită soluție, ceea ce este contrar principiului de imparțialitate de care trebuie să fie conduși experții în activitatea lor. Exemplul următor ilustrează convingător această susținere. Pe rolul Judecătoriei Sectorului 3 al Municipiului București se afla dosarul nr. 3996/1970, care avea ca obiect o revizuire într-un proces penal. Printr-o coincidență, a fost numit același expert care, cu 12 ani în urmă, a efectuat expertiza contabilă ce a constituit proba principală în condamnarea inculpatului. Invocîndu-se de apărare incompatibilitatea expertului — care prin prima sa opinie a contribuit la formarea convingerii intime a completului de judecată — cererea a fost apreciată ca temeinică și ca urmare s-a procedat la numirea altui expert contabil.

● **Abținere-recuzare.** Iată textele din dreptul comun de procedură (texte care privesc în aceeași măsură pe judecători și pe experți) :

„Judecătorul care știe că există un motiv de recuzare în privința sa este dator să înștiințeze pe șeful lui și să se abțină de la judecarea pricinii" (C.p.c., art. 25) :

„Persoana incompatibilă este obligată să declare, după caz, președintelui instanței, procurorului care supraveghează cercetarea penală sau procurorului ierarhic superior, că se abține de a participa la procesul penal, cu arătarea cazului de incompatibilitate ce constituie motivul abținerii.

Declarația de abținere se face de îndată ce persoana obligată la aceasta a luat cunoștință de existența cazului de incompatibilitate" (C.p.p., art. 50).

„Judecătorul poate fi recuzat :

1. Cînd el, soțul său, ascendenții ori descendenții lor, au vreun interes în judecarea pricinii sau cînd este soț, rudă sau afin, pînă la al patrulea grad inclusiv, cu vreuna din părți ;

2. Cînd se află în vreunul din cazurile prevăzute de art. 100 din legea de organizare judecătorească ;

3. Cînd soţul în viaţă şi nedespărţit este rudă sau afin a uneia din părţi pînă la al patrulea grad inclusiv, sau dacă, fiind încetat din viaţă ori despărţit, au rămas copii ;

4. Dacă el, soţul sau rudele lor pînă la al patrulea grad inclusiv au o pricină asemănătoare cu aceea care se judecă sau dacă au o judecată la instanţa unde una din părţi este judecător ;

5. Dacă între aceleaşi persoane şi una din părţi a fost o judecată penală în timp de 5 ani înaintea recuzării ;

6. Dacă este tutore, curator sau consiliu judiciar al uneia din părţi;

7. Dacă şi-a spus părerea cu privire la pricina ce se judecă ;

8. Dacă a primit de la una din părţi daruri sau făgăduieli de daruri ori altfel de îndatoriri ;

9. Dacă este vrăjmăşie între ei, soţul sau una din rudele sale pînă la al partulea grad inclusiv şi una din părţi, soţii sau rudele acestora pînă la gradul al treilea inclusiv" (C.p.c., art. 27).

„Experţii se pot recuza pentru aceleaşi motive ca şi judecătorii.

Recuzarea trebuie să fie cerută în termen de 5 zile de la numirea expertului, dacă motivul ei exista la această dată ; în celelalte cazuri, termenul va curge de la data cînd s-a ivit motivul de recuzare.

Recuzările se judecă în şedinţă publică cu citarea părţilor şi a expertului" (C.p.c., art: 204):

„În cazul în care persoana incompatibilă nu a făcut declaraţie de abţinere, poate fi recuzată atît în cursul urmăririi penale cît şi în cursul judecăţii, de oricare dintre părţi, de îndată ce partea a aflat despre existenţa cazului de incompatibilitate.

Recuzarea se formulează oral sau scris, cu arătarea cazului de incompatibilitate ce constituie motivul recuzării" (C.p.c. art: 51):

Normele de procedură prevăd obligaţia celor aflaţi în incompatibilitate de a se abţine de a participa la efectuarea expertizei. În speţă, experţii contabili aflaţi într-una din situaţiile de incompatibilitate sînt obligaţi de a încunoştiinţa atît organul care a dispus efectuarea expertizei, cît şi biroul local, arătînd în ce constă incompatibilitatea lor.

În situaţia în care cei în cauză nu se abţin, după procedura arătată, ei pot fi recuzaţi, după regulile prevăzute de procedura civilă şi penală.

O problemă care se impune a fi pusă în discuţie : expertul recomandat de parte se supune aceloraşi reguli de incompatibilitate ? În ce ne priveşte ne pronunţăm afirmativ. De vreme ce expertul recomandat de parte are aceleaşi obligaţii — printre care obiectivitatea este pe primul plan — orice situaţie de incompatibilitate, care pleacă de la ideea de subiectivism posibil, trebuie să-i fie opozabilă şi lui.

Indicaţiile Ministerului Finanţelor privind activitatea de expertiză contabilă mai prevăd următoarele interdicţii de a efectua expertize :

Scanned with OKEN Scanner

● Directorii și directorii adjuncți ai administrațiilor financiare care au calitatea de experți contabili, precum și experții contabili salariați ai birourilor locale pentru expertize contabile, nu pot fi recomandați și nu pot efectua expertize contabile, funcția lor fiind incompatibilă cu efectuarea acestor lucrări.

În cazurile excepționale cînd pentru soluționarea cauzelor este necesară participarea directă la efectuarea expertizelor și a salariaților birourilor locale, la cererea motivată a organelor judiciare și de arbitraj, Biroul central pentru expertize contabile va putea aviza efectuarea expertizelor contabile în aceste condiții. Participarea la lucrările de expertiză contabilă a salariaților birourilor locale se va face numai în afara orelor de program.

● Nu pot fi recomandați pentru efectuarea expertizelor contabile, șefii contabili și șefii serviciilor de contabilitate încadrați în unitățile din sistemul Ministerului Justiției, Ministerul Afacerilor Interne și Procuraturii Generale, care au calitatea de expert contabil.

● Experții contabili care au funcții de organe de control financiar nu pot fi utilizați decît pentru efectuarea de expertize în cauze arbitrale și procese civile. Sînt considerați organe de control financiar cei care lucrează, în momentul cînd se pune problema utilizării lor ca experți contabili, în astfel de funcții, în : Inspecția generală financiară de Stat din Ministerul Finanțelor, Inspecțiile teritoriale financiare de stat, concontabili, în astfel de funcții (în : Direcția generală a controlului din trolul financiar intern al ministerelor, instituțiilor centrale și al consiliilor populare, centralelor și unităților asimilate acestora, întreprinderilor, organizațiilor obștești și unităților bugetare). În această categorie se încadrează și revizorii de gestiune.

● De asemenea, expertiza contabilă sau tehnică nu poate fi efectuată de un expert în situația în care acesta : — este salariat al unității parte în dosarul supus expertizării ; — este salariat al organului tutelar sau subordonat unității parte în dosarul supus expertizării ; — a fost salariat la unitatea prejudiciată în perioada cînd s-a produs prejudiciul, chiar dacă la data efectuării expertizei lucrează în altă unitate ; — a efectuat controlul în cauza expertizată ; — avînd funcția de organ de control a verificat actele în cauza expertizată, chiar dacă la data efectuării expertizei îndeplinește altă funcție.

Aceleași **indicații** ale Ministerului Finanțelor prevăd că expertul care se găsește într-una din situațiile menționate trebuie să invoce din timp cazurile în care se află, pentru a nu afecta termenul fixat pentru efectuarea și depunerea raportului de expertiză.

2.4. PROCEDURA DE FIXARE A OBIECTIVELOR. Art. 14 din Decretul 79/1971, prevede că organul care dispune efectuarea exper-

Scanned with OKEN Scanner

tizei contabile este obligat să indice în scris, prin ordonanță sau încheiere, după caz, obiectul expertizei și întrebările la care expertul trebuie să răspundă.

În cazurile penale prevederile de mai sus se completează cu dispozițiile art. 120 din Codul de procedură penală. Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală a fost introdusă o procedură specială cu privire la numirea și fixarea obiectivelor, la care urmează să răspundă experții. Această procedură se caracterizează prin desfășurarea ei în două faze distincte :

— prima, numirea expertului, la termenul cînd se cere și se încuviințează proba ; în această fază procedurală nu se stabilesc și obiectivele, organul competent limitîndu-se a se pronunța asupra oportunității probei și, evident, la numirea expertului. Prima fază procedurală se încheie cu fixarea unui termen cînd se citează părțile și expertul numit;

— în faza a doua, respectiv la noul termen, se pune în discuția părților și a expertului „întrebările la care expertul trebuie să răspundă și li se pun în vedere că au dreptul să facă observații cu privire la aceste întrebări și că pot cere modificarea sau completarea lor". Tot în această fază, după definitivarea întrebărilor, se „pune în vedere expertului termenul în care urmează a fi efectuată expertiza, încunoștiințîndu-l totodată dacă la efectuarea acesteia urmează să participe părțile" (art. 120, alin. 4, C.p.p.).

Considerăm că noul sistem instituit prin Codul de procedură penală în vigoare are în vedere urgentarea efectuării expertizelor, prin definitivarea obiectivelor în prezența tuturor părților, inclusiv a expertului numit. Totodată, la acest termen intermediar între numire și efectuarea lucrării pot fi clarificate toate problemele pe care le ridică natura expertizei, cum ar fi : termen de efectuare, necesitatea ca părțile să dea (sau nu) explicații, depunerea de acte noi, onorar etc. Pentru fructificarea la maximum a acestei faze procedurale este necesar ca imediat după numire, expertul contabil să facă o sumară analiză a dosarului, ceea ce îi va permite să fie în temă și, deci, să ia parte la discuții, competent și în cunoștință de cauză.

Cu privire la obiectivele stabilite de organele care dispun efectuarea expertizelor contabile Indicațiile Ministerului Finanțelor conțin următoarele precizări suplimentare :

În cazul cînd obiectivele expertizei contabile nu sînt suficient precizate, expertul contabil este obligat să ceară organului care a dispus efectuarea expertizei, concretizarea în scris a problemelor care trebuie să formeze obiectivul expertizei. Dacă totuși, organul care a dispus efectuarea expertizei contabile obligă expertul să efectueze lucrarea de expertiză pe baza obiectivelor fixate inițial, expertul va executa exper-

Scanned with OKEN Scanner

tiza încredințată, menționînd despre aceasta în raportul de expertiză contabilă (pct. 31).

Dacă în timpul executării expertizei contabile se ivesc situații în care apare necesară extinderea obiectivelor fixate, sau efectuarea și a altor expertize (tehnice, grafice etc.) va fi sesizat imediat organul care a dispus efectuarea expertizei contabile. Despre acest lucru se va face mențiune în raportul de expertiză întocmit, la capitolul „concluzii" (pct. 40).

Expertului nu-i este admis să-și extindă singur obiectivele date, răspunzînd și unor întrebări care nu i-au fost puse sau care depășesc competența sa. Spre exemplu, citățm cazul unui expert contabil care în dosarul nr. 486/1974 al Judecătoriei sectorului I București avînd ca obiectiv să se stabilească valoarea reală a bunurilor incendiate (mobilierul dintr-un atelier distrus de incendiu provocat prin neglijență a unui angajat al întreprinderii), după ce a răspuns obiectivului dat, a făcut o lungă analiză a cauzelor incendiului, deși acestea fuseseră stabilite de organele competente : pompieri, procuratură, ADAS, și instanța care condamnase deja pe vinovat pentru fapta sa. Mai mult decît atît, expertul contabil a întocmit și o schiță-desen, căutînd să demonstreze cum era așezat necorespunzător mobilierul și materialele inflamabile în încăperea respectivă, față de sursa de incendiu (soba cu gaze). În final, expertul opinia că vinovată de cauzarea incendiului este conducerea întreprinderii respective, care nu a luat măsurile de instruire și pază contra incendiilor etc.

Consecința a fost că expertul contabil depășindu-și competența și obiectivul, l-a propunerea biroului local pentru expertize a fost înlocuit de instanță cu alt expert și suspendat temporar din activitatea de expert contabil.

3. EFECTUAREA EXPERTIZELOR

3.1. STUDIEREA MATERIALULUI DOCUMENTAR. — CONTACTUL CU PĂRȚILE DIN PROCES[5]). Prima activitate pe care o desfășoară expertul contabil, după numirea lui și stabilirea întrebărilor la care urmează să răspundă, este studierea materialului documentar. Cu privire la acest aspect al lucrării de expertiză, art. 121 din Codul de procedură penală prevede că „Expertul are dreptul să ia cunoștință de materialul dosarului, necesar pentru efectuarea expertizei. În cursul urmăririi penale cercetarea dosarului se face cu încuviințarea organului de urmărire. Expertul poate cere lămuriri organului de urmărire penală sau instanței de judecată cu privire la anumite fapte ori împrejurări ale cauzei".

5) Vezi și Petre Ionescu, „Rezolvări practice ale dificultăților ivite în efectuarea expertizilor contabile", în „Viața economică" — Supliment, nr. 42/1973.

Scanned with OKEN Scanner

Evident, prin natura expertizelor contabile, cărora li se cere în marea majoritate a cazurilor stabilirea prejudiciului real în cauzele respective, experții contabili sînt obligați să studieze și alte documente decît cele aflate la dosar, de cele mai multe ori aflate în arhivele organizațiilor socialiste, părți în procesele supuse jurisdicției. În continuare, vom comenta principalele aspecte privind această fază a efectuării expertizelor contabile.

● **Păstrarea secretului** privind documentele studiate este expres prevăzută de Decretul nr. 79/1971, art. 20, sub următoarea redactare: „Este interzisă divulgarea de către expert, sub sancțiunea prevăzută de lege, a datelor de care a luat cunoștință cu ocazia îndeplinirii sarcinii primite".

Pentru securitatea documentelor supuse expertizării, Indicațiile Ministerului Finanțelor, la pct. 46, conțin o dispoziție suplimentară, potrivit căreia expertului contabil îi este interzis să ridice și să păstreze la domiciliul său dosarele sau materialele din dosarul pentru care efectuează expertiza. De asemenea, îi este interzis să ridice de la părți acte de orice fel pe care să le atașeze la raportul de expertiză sau să completeze dosarul.

● **Contactul expertului cu părțile în procesele penale** este reglementat de art. 121, alin. 3, din Codul de procedură penală, care prevede: „Părțile, cu încuviințarea și în condițiile stabilite de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, pot da expertului explicațiile necesare"

Așadar, dacă în procesul civil problema nu prezintă aspecte deosebite, altfel se prezintă situația în cel penal. Art. 121 din C.p.p. stabilește principiul că părțile pot da expertului explicații numai cu „încuviințarea și în condițiile stabilite de instanța de judecată". Cu alte cuvinte, este interzis expertului să convoace părțile sau să ia legătura cu ele, fără încuviințarea instanței (sau a organului) care a dispus lucrarea. Acest principiu este subliniat și în instrucțiunile comune nr. 200847/1959 (ale Ministerului Afacerilor Interne, Justiției, Finanțelor, Procuraturii Generale și ale Arbitrajului Central de Stat), în care se prevăd următoarele: „În cazurile penale, experții contabili nu vor putea lua contact direct cu părțile (învinuitul și partea prejudiciată) decît cu încuviințarea organului care a dispus efectuarea expertizei. Această încuviințare se va da ori de cîte ori expertul va avea nevoie de explicațiile părților sau de examinarea de acte și registre aflate în păstrarea acestora. Convocarea părților de către experții contabili este interzisă. Primirea explicațiilor de la părți și consultarea materialelor aflate în posesia acestora se vor face sub controlul organului care a dispus efectuarea expertizei, de regulă la sediul și în prezența acestuia. În cazurile în care împrejurările ar impune-o, se poate încuviința ca mate-

Scanned with OKEN Scanner

rialele să fie consultate și în alte locuri, determinate de organul care a dispus efectuarea expertizei contabile și în condițiile de amănunt stabilite de acest organ".

Aceleași instrucțiuni conțin o prevedere menită să evite obiecțiunile ulterioare ale părților, în cazul expertizelor contabile efectuate în faza de urmărire penală. Reproducem aceste indicații : „Pentru evitarea obiecțiunilor ulterioare ale părților, în cazul expertizelor efectuate în faza urmăririi penale, organele de urmărire penală pot dispune ca, înainte de formularea concluziilor expertului contabil, să audieze părțile (invinuitul și partea prejudiciată) de regulă în prezența expertului contabil. În cadrul acestei audieri se vor cere explicațiile ce mai sînt necesare. Arătările părților vor fi consemnate în scris și semnate de acestea".

Prezintă importanță în această materie să evidențiem conținutul pct. 57 din Indicațiile Ministerului Finanțelor : „În cazurile penale, contactul expertului contabil cu părțile se poate face numai cu încuviințarea organului care a dispus efectuarea expertizei. Primirea explicațiilor de la părți și consultarea materialelor aflate în posesia acestora se va face numai sub controlul organului care a dispus efectuarea expertizei

Expertul nu va lua explicații scrise de la părți și nici nu va solicita viza raportului de către acestea. Explicațiile scrise date de părți înainte sau în timpul efectuării expertizei pot forma obiectul analizei expertului numai după ce acestea au fost aduse de către părți la cunoștința organului care a dispus expertiza și care a hotărît acceptarea și atașarea lor la dosarul cauzei.

Expertul trebuie să aibă în vedere explicațiile părților (inclusiv ale martorilor) dar le va analiza în funcție de datele expertizate, menționînd în raportul de expertiză contabilă concordanța sau neconcordanța acestora cu datele examinate".

● **Citarea părților în procesele civile** și deci, implicit, contactul expertului contabil cu aceștia are un regim juridic cu totul deosebit, față de cel prezentat mai sus. În cazul acestor procese sediul materiei îl constituie textul art. 208 din Codul de procedură civilă : „Dacă pentru expertiză este nevoie de o lucrare la fața locului, ea nu poate fi făcută decît după citarea părților prin carte poștală recomandată, cu dovada de primire, arătînd zilele și orele cînd începe și continuă lucrarea. Dovada de primire va fi alăturată lucrării expertului".

Interpretîndu-se eronat prevederile textului reprodus mai sus, în practica judiciară, după ce părțile iau cunoștință de conținutul raportului de expertiză efectuat fără citarea părților, una din ele invocă,

Scanned with OKEN Scanner

aproape în toate cazurile, excepţia încălcării de către expert a obligaţiei prevăzute de art. 208 C.p.p. de a cita părţile, împrejurare ce face, potrivit unor asemenea păreri, ca raportul să nu le fie opozabil.

Iată părerea unor autori în această problemă :

„În legătură cu interpretarea justă a art. 208 din Codul de Procedură Civilă, în conformitate cu instrucţiunile M.F. nr. 151165 din 12 iulie 1964, se fac următoarele precizări :

— anunţarea de către expert a părţilor despre data şi locul efectuării expertizei contabile sau a cercetării documentelor, este necesară în toate cazurile în care se cercetează şi alte documente decît dosarul cauzei. În consecinţă, prin termenul generic „lucrare la faţa locului" trebuie să se înţeleagă şi cercetarea la sediul uneia din părţi sau la terţi, a unor documente neataşate la dosarul cauzei respective ;

— expertul contabil are obligaţia să anunţe părţile asupra datei şi locului unde se va desfăşura expertiza, fără să aibă vreo obligaţie în cazul în care părţile nu se prezintă ;

— anunţarea se face în scris printr-o scrisoare recomandată sau printr-o carte poştală recomandată ;

— la raportul de expertiză trebuie să se anexeze dovada de primire a scrisorii recomandate semnată de destinatar şi nu recipisa de expediere. De aceea, la anunţarea părţilor, experţii trebuie să folosească sistemul poştal de expediere a recomandatelor cu dovada de primire"[6].

Ne raliem întrutotul acestei opinii. Pentru a hotărî dacă expertul trebuia sau nu să citeze părţile trebuie soluţionat în prealabil dacă pentru efectuarea lucrării este sau nu necesară o „lucrare la faţa locului". Adică, trebuiau sau nu cercetate documente, altele decît cele aflate la dosarul cauzei. Pentru a fi înţeleasă mai bine problema dăm un exemplu. Într-un dosar civil se dispune efectuarea unei expertize contabile judiciare cu următorul obiectiv : „Să se expertizeze dacă revizia contabilă a aplicat perisabilităţile legale, în funcţie de care să se stabilească prejudiciul exact". Procesul verbal de revizie se află la dosar, cu toate anexele. Evident, în acest caz nu este necesară o „lucrare la faţa locului" şi deci nici părţile nu vor fi citate. Expertului contabil nu-i revine decît sarcina de a expertiza unele date preexistente — intrările de produse, plus stocurile constatate la inventariere — coeficienţii legali de pierderi naturale, prevăzuţi în instrucţiunile organului central de care aparţine organizaţia socialistă în proces. Un argument în plus că şi în procesele civile pot fi efectuate expertize fără citarea părţilor ni-l furnizează textul art. 207 din C.p.c.: „Dacă experţii pot să-şi dea de îndată părere, vor fi ascultaţi chiar în şedinţă..."

[6] Probleme ale activităţii de expertiză contabilă judiciară, colectiv, Bucureşti 1965, p. 79.

Scanned with OKEN Scanner

Iată deci că legiuitorul nu a înţeles ca în toate cazurile să se facă citarea părţilor. Ori de cîte ori „pot să-şi dea de îndată părerea" lucrarea poate fi efectuată, evident, în cazul expertizelor contabile numai sub formă scrisă şi cu vizarea raportului de biroul local.

În multe cazuri, documentele aflate la dosar nu sînt suficiente pentru a se răspunde la obiectivele fixate, fiind necesară cercetarea şi a altor acte sau a evidenţelor tehnic operative, contabile, statistice, care se află în posesia părţilor aflate în proces. Această operaţiune este asimilată cu o „lucrare la faţa locului" şi ca urmare expertul contabil trebuie să citeze, părţile, în asemenea cazuri, în conformitate cu art. 208 c.p.c.

Pentru a se evita discuţiile cu privire la caracterul expertizei contabile, considerăm indicat ca în introducerea raportului experţii contabili să facă menţiunea dacă lucrarea s-a efectuat numai pe baza documentelor aflate la dosar, ori a fost necesară consultarea şi a altor acte, aflate în posesia părţilor, situaţie în care trebuie să facă menţiunea de citarea acestora şi să anexeze dovada de primire a recomandatelor expediate.

Opinia exprimată mai sus este confirmată, implicit, de Indicaţiile Ministerului Finanţelor, care la pct. 58, prevăd că în cauzele civile şi cele arbitrale anunţarea de către expert a părţilor despre data şi locul efectuării expertizei contabile sau a analizării documentelor, este necesară **în toate cazurile în care se analizează şi alte documente decît cele care se găsesc la dosarul cauzei.**

3.2. ALTE PROBLEME PROCEDURALE ÎN FAZA DE EFECTUARE A EXPERTIZEI[7]). Pe parcursul efectuării expertizelor contabile apar unele situaţii a căror rezolvare pozitivă condiţionează realizarea în termen şi în mod satisfăcător a lucrării. În prezenta secţiune vom căuta să sintetizăm principalele probleme care se ivesc pe parcursul lucrărilor şi soluţiile legale, insistînd în principal asupra aspectelor procedurale.

● **Completarea materialului documentar** se solicită dacă materialul aflat pentru efectuarea expertizei este insuficient, expertul contabil avînd obligaţia să aducă aceasta la cunoştinţa organului care a ordonat expertiza, motivînd cererea sa, cu arătarea completărilor care trebuie aduse. Cu titlu de exemplu arătăm cîteva situaţii în care se impune completarea dosarului : deţinerea de către inculpat a unor acte privind gestiunea avută ; lipsa proceselor verbale de inventariere, în cazul lipsurilor în gestiune ; în procesele civile lipsa înscrisurilor supuse expertizării etc.

● **Examinarea documentelor de control** se impune obligatoriu în

---

[7]) Vezi şi Petre Ionescu, „Cadrul şi limitele expertizei contabile judiciare în raport cu noile acte normative", în „Viaţa economică" — Supliment, nr. 36/1972.

Scanned with OKEN Scanner

toate cazurile în care prejudiciul a fost stabilit pe această cale. Cu privire la acest aspect, Indicațiile Ministerului Finanțelor sînt concludente : Dacă se dispune efectuarea unei expertize contabile într-o cauză în care s-a efectuat controlul, expertul trebuie să examineze materialul de control. Cu această ocazie, expertul contabil trebuie să analizeze conținutul documentelor, să stabilească dacă a fost respectată legislația în vigoare, dacă au fost corect efectuate calculele și dacă au fost delimitate just perioadele de gestiune și răspunderile persoanelor implicate în cauză. Datele trebuie prezentate comparativ pe fiecare problemă în parte, arătîndu-se situația stabilită de control și cea stabilită de expertiză (pct. 51). Dacă în cauza respectivă s-au făcut mai multe controale, cuprinzînd aceeași problemă și s-a ajuns la concluzii diferite, expertul contabil trebuie să analizeze separat fiecare din procesele verbale de control, arătînd documentat cauzele care au dus la concluzii diferite și poziția sa față de aceste concluzii (pct. 52).

● **Colaborarea cu organele de control și cu experții care au efectuat lucrări anterioare** este o necesitate obiectivă pentru elucidarea tuturor aspectelor pe care le ridică o expertiză contabilă complexă. Evident, consultarea de către experții contabili a organelor de control este o operațiune facultativă, sau obligatorie, în funcție de constatările făcute în cadrul lucrărilor de expertiză. Acest punct de vedere este exprimat și în Indicațiile Ministerului Finanțelor sub următoarea redactare : Experții contabili, în cursul efectuării expertizei contabile, vor consulta, **atunci cînd consideră necesar,** și organul de control care a făcut controlul în cauza respectivă, pentru ca în colaborare să se poată lămuri mai bine punctele de vedere ale celor două organe (pct. 53). **În cazul cînd apar diferențe între prejudiciul stabilit de organele de control și prejudiciul rezultat în urma efectuării expertizei, colaborarea cu organele de control este obligatorie.** Despre aceasta se va face mențiune în raportul de expertiză. Aceeași metodă trebuie folosită și față de expertizele contabile anterioare efectuate în aceeași cauză, comparîndu-se punct cu punct concluziile expertizelor anterioare cu constatările ultimei expertize. (pct. 54).

3. 3. **PRELUNGIREA TERMENELOR DE EFECTUARE A EXPERTIZELOR — IMPOSIBILITATEA EFECTUĂRII LOR.** Reamintim că, potrivit actelor normative în vigoare, odată cu stabilirea obiectivului și numirea expertului, organul care dispune efectuarea expertizei are obligația să stabilească și termenul la care urmează a fi depus raportul. În practică, unele impedimente străine voinței expertului determină ca încheierea lucrărilor de expertiză să nu poată fi efectuată în termenul stabilit, iar uneori să nu se poată realiza lucrarea. În prezenta secțiune ne vom ocupa de aceste situații, evident în lumina dispozițiilor normative.

Scanned with OKEN Scanner

● **Cererea de prelungire a termenului de efectuare a expertizelor.** Dată fiind operativitatea care se cere pentru soluționarea litigiilor de orice natură aduse în fața organelor de cercetare și jurisdicție, prelungirea termenelor de efectuare a expertizelor contabile se poate obține numai în mod excepțional, și cu respectarea Indicațiilor Ministerului Finanțelor, pct. 44, care prevede următoarele : „În cazul în care volumul actelor de expertizat sau alte motive obiective împiedică executarea expertizei în termenul fixat, expertul trebuie să ceară organului care a dispus efectuarea expertizei prelungirea termenului, nu înainte însă de a lua avizul biroului local pentru expertize contabile".

● **Imposibilitatea efectuării expertizei contabile** trebuie constatată de către expertul contabil pentru cazurile și cu procedura prevăzută de art. 18 din Decretul nr. 79/1971 : „În cazul cînd expertiza contabilă nu se poate efectua fără o prealabilă revizie de fond a unității, fără aducerea la zi a evidențelor sau fără efectuarea prealabilă a altor asemenea lucrări, expertul întocmește despre aceasta un proces verbal pe care îl înaintează, prin biroul local pentru expertize contabile, organului care a ordonat expertiza. Acest organ poate cere efectuarea, de către organele competente, a reviziei de fond sau a celorlalte lucrări necesare, **îndeplinirea lor de către expertul contabil fiind interzisă".**

Potrivit pct. 47, alin. 2 din Indicațiile Ministerului Finanțelor, în procesul verbal din care va rezulta imposibilitatea executării expertizei contabile, expertul trebuie să indice și modul cum urmează a se completa materialul ce va fi analizat, respectiv prin aducerea la zi a contabilității, prin efectuarea unui control, inventariere, expertiză tehnică etc. Înainte de întocmirea procesului verbal de imposibilitate, expertul contabil trebuie să analizeze cu simț de răspundere materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei astfel ca numai în situații absolut necesare să se recurgă la o asemenea măsură. Procesul verbal de imposibilitate va fi întocmit și depus la biroul local pentru expertize în momentul stabilirii de către expert a unei atari situații pentru a se evita cazurile de prelungiri a termenelor pentru soluționarea cauzelor.

Evident, în cazul în care organul care a dispus efectuarea expertizei va dispune completarea materialului de la dosar și va menține necesitatea unei expertize contabile, aceasta se va efectua la noul termen ce se va fixa, pe tot timpul completării dosarului, lucrările de expertiză fiind considerate suspendate.

În practică, se constată că experții contabili evită a întocmi procese verbale de imposibilitate chiar în cazuri justificate, aceasta pentru că instanțele, aflate în fața unor astfel de lucrări nu le aprobă onorariul pentru munca depusă și decontarea cheltuielilor efectuate de experți ; asemenea soluții le considerăm greșite atît din partea experților, care

Scanned with OKEN Scanner

● **Cererea de prelungire a termenului de efectuare a expertizelor.** Dată fiind operativitatea care se cere pentru soluționarea litigiilor de orice natură aduse în fața organelor de cercetare și jurisdicție, prelungirea termenelor de efectuare a expertizelor contabile se poate obține numai în mod excepțional, și cu respectarea Indicațiilor Ministerului Finanțelor, pct. 44, care prevede următoarele : „În cazul în care volumul actelor de expertizat sau alte motive obiective împiedică executarea expertizei în termenul fixat, expertul trebuie să ceară organului care a dispus efectuarea expertizei prelungirea termenului, nu înainte însă de a lua avizul biroului local pentru expertize contabile".

● **Imposibilitatea efectuării expertizei contabile** trebuie constatată de către expertul contabil pentru cazurile și cu procedura prevăzută de art. 18 din Decretul nr. 79/1971 : „În cazul cînd expertiza contabilă nu se poate efectua fără o prealabilă revizie de fond a unității, fără aducerea la zi a evidențelor sau fără efectuarea prealabilă a altor asemenea lucrări, expertul întocmește despre aceasta un proces verbal pe care îl înaintează, prin biroul local pentru expertize contabile, organului care a ordonat expertiza. Acest organ poate cere efectuarea, de către organele competente, a reviziei de fond sau a celorlalte lucrări necesare, **îndeplinirea lor de către expertul contabil fiind interzisă".**

Potrivit pct. 47, alin. 2 din Indicațiile Ministerului Finanțelor, în procesul verbal din care va rezulta imposibilitatea executării expertizei contabile, expertul trebuie să indice și modul cum urmează a se completa materialul ce va fi analizat, respectiv prin aducerea la zi a contabilității, prin efectuarea unui control, inventariere, expertiză tehnică etc. Înainte de întocmirea procesului verbal de imposibilitate, expertul contabil trebuie să analizeze cu simț de răspundere materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei astfel ca numai în situații absolut necesare să se recurgă la o asemenea măsură. Procesul verbal de imposibilitate va fi întocmit și depus la biroul local pentru expertize în momentul stabilirii de către expert a unei atari situații pentru a se evita cazurile de prelungiri a termenelor pentru soluționarea cauzelor.

Evident, în cazul în care organul care a dispus efectuarea expertizei va dispune completarea materialului de la dosar și va menține necesitatea unei expertize contabile, aceasta se va efectua la noul termen ce se va fixa, pe tot timpul completării dosarului, lucrările de expertiză fiind considerate suspendate.

În practică, se constată că experții contabili evită a întocmi procese verbale de imposibilitate chiar în cazuri justificate, aceasta pentru că instanțele, aflate în fața unor astfel de lucrări nu le aprobă onorariul pentru munca depusă și decontarea cheltuielilor efectuate de experți ; asemenea soluții le considerăm greșite atît din partea experților, care

prezintă drept rapoarte de expertiză contabilă lucrări care nu pot fi considerate ca atare — întrucît nu s-au bazat pe documentația completă necesară efectuării unui raport de expertiză — cît și din partea organelor beneficiare — care nu țin seama că în conf. cu H.C.M. nr. 845/1971 munca expertului trebuie remunerată corespunzător complexității cauzei și calificării acestuia și că expertul nu este vinovat că părțile, la data solicitării expertizei, nu aveau completată toată documentația legală necesară verificărilor pe calea expertizei contabile. Este de recomandat, ca experții, în fața unor situații de imposibilitate efectuării expertizei contabile, să întocmească cuvenitul proces verbal precum și un decont real de cheltuieli și onorariu cuvenit, iar instanțele să procedeze la analizarea și aprobarea judiciară a acestora, dispunînd măsurile corespunzătoare.

4. RAPORTUL DE EXPERTIZĂ CONTABILĂ REMUNERARE—SANCȚIUNI

4.1. FORMĂ—CONȚINUT. Forma de prezentare a oricărui raport de expertiză judiciară este stabilită prin art. 132 din Codul de procedură penală pe care îl reproducem : „Raportul de expertiză cuprinde :

a) partea introductivă, în care se arată organul de urmărire penală sau instanța de judecată care a dispus efectuarea expertizei, data cînd s-a dispus efectuarea acesteia, numele și prenumele expertului, data și locul unde a fost efectuată, data întocmirii raportului de expertiză, obiectul acesteia și întrebările la care expertul urma să răspundă, materialul pe baza căruia expertiza a fost efectuată și dacă părțile care au participat la aceasta au dat explicații în cursul expertizei;

b) descrierea în amănunt a operațiilor de efectuare a expertizei, obiecțiile sau explicațiile părților, precum și analiza acestor obiecții ori explicații în lumina celor constatate de expert ;

c) concluziile, care cuprind răspunsurile la întrebările puse și părerea expertului asupra obiectului expertizei".

Constituind o preocupare a Serviciului central de expertize contabile din Ministerul Finanțelor, prin pct. 61—66 se fac importante precizări cu privire la conținutul expertizelor contabile, pe care le reproducem întocmai.

● **În capitolul I din raport, intitulat „Introducere" se înscriu :**

— numele expertului contabil sau experților contabili, după caz, domiciliul și numărul carnetului de expert. Experții contabili desemnați la cererea părților, vor face mențiune despre aceasta ;

— denumirea organului care a dispus efectuarea expertizei contabile ;

Scanned with OKEN Scanner

— actul care a stat la baza numirii expertului contabil (ordonanța sau încheierea) cu indicarea datei și a numărului ;

— numărul și anul dosarului precum și natura sa (penal sau civil);

— numele părților și domiciliul sau sediul acestora ;

— prejudiciul sau suma în litigiu ;

— împrejurările și data la care s-a produs paguba sau a luat naștere litigiul (după datele rezultate din acțiune sau plîngere) precum și ce a determinat necesitatea expertizei contabile ;

— organul care a stabilit prejudiciul și materialul probatoriu sau informativ pe care acesta s-a întemeiat ;

— obiectivul expertizei și întrebările la care trebuie să răspundă expertul contabil, așa cum rezultă din ordonanță sau încheiere ;

— cînd și unde a fost efectuată expertiza contabilă precum și data întocmirii raportului de expertiză contabilă ;

— termenul de depunere a raportului de expertiză, cu indicarea tuturor prelungirilor eventuale și dacă acestea au fost avizate de biroul local ;

— materialul documentar pe baza căruia a fost efectuată expertiza contabilă (evidență, borderouri, facturi, registre etc.), menționîndu-se aprobarea organului care a dispus efectuarea expertizei pentru consultarea materialului respectiv la sediul părților în caz de necesitate ;

— dacă părțile care au participat la expertiza contabilă au dat explicații în cursul efectuării ei ;

— dacă s-au mai efectuat și alte expertize în cazul respectiv.

● **În capitolul II intitulat „Desfășurarea expertizei contabile" se va ține seama de următoarele :**

— expertiza contabilă va rezolva numai obiectivele sau problemele indicate în ordonanța sau încheierea prin care s-a dispus efectuarea ei și numai pentru perioada prevăzută în aceste documente ; extinderea obiectului expertizei contabile este permisă numai cu aprobarea organului care a dispus efectuarea ei ;

— în raportul de expertiză contabilă se va arăta amănunțit modul cum s-a desfășurat această activitate. Dacă părțile au făcut obiecții ori au dat explicații, experții vor examina obiecțiile sau explicațiile în lumina constatărilor făcute de ei.

Dacă experții contabili au colaborat cu experții din alte specialități (tehnici, grafici etc.) raportul de expertiză contabilă va conține elementele necesare pentru a se cunoaște modul cum s-a desfășurat colaborarea sau cum au fost folosite lucrările experților din alte specialități.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru fiecare constatare (respectiv concluzie) se va preciza :

— partea din materialul documentar pe care se sprijină (cu amănuntele necesare pentru ca documentele să poată fi identificate şi găsite cu uşurinţă de organul care foloseşte expertiza) ;

— dispoziţiile normative (legi, decrete, hotărîri ale Consiliului de Miniştri, instrucţiuni etc.), în lumina cărora a fost făcută constatarea, cu indicarea textelor corespunzătoare.

Examinarea se face în raport de materialul documentar şi dispoziţiile normative de care au ţinut seama organele care au stabilit anterior prejudiciul (cum sînt de exemplu organele de control şi revizie).

Cînd experţii contabili nu împărtăşesc punctul de vedere al acestor organe, vor preciza căror motive se datoreşte deosebirea de opinii, făcînd trimiteri — în cuprinsul raportului de expertiză — la documentaţia pe care se sprijină şi la dispoziţiile normative. Se va proceda astfel, în legătură cu fiecare din aspectele raportului de expertiză contabilă, asupra cărora constatările sau opiniile experţilor contabili diferă de acelea ale organelor care au constatat anterior prejudiciul sau de ale expertizelor anterioare ;

— în ce priveşte documentele (folosite în constatările anterioare ca şi în concluziile trase de experţi), se va arăta — în cazul în care se pune în discuţie forma sau conţinutul lor — opinia expertului contabil asupra fiecăruia dintre aceste aspecte. Actele dubioase, fictive sau suspecte nu vor fi luate în considerare de către expert la calcularea prejudiciului. Acestea vor fi semnalate organului care a dispus efectuarea expertizei contabile care va hotărî. Fiecare constatare din raportul de expertiză contabilă trebuie să fie în aşa fel redactată încît, din coroborarea cu actele anterioare prin care s-a constatat prejudiciul, să se poată trage cu uşurinţă concluzii — conform cu faptele şi cu dispoziţiile normative aplicabile — în legătură cu stabilirea prejudiciului (cuantumul total, diminuări, majorări, repartizare pe persoane vinovate etc.).

În cazul cînd — după întocmirea lucrărilor prin care s-a stabilit iniţial prejudiciul — au fost puse la dispoziţia expertului contabil noi documente ori s-au adus dispoziţiilor normative modificări de natură a schimba concluziile, în raportul de expertiză contabilă se vor menţiona şi aceste aspecte ; nu se vor face aprecieri asupra calităţii proceselor verbale de control ; susţinerile nesprijinite pe material documentar vor fi evitate.

● **La capitolul III intitulat „Concluzii" expertul contabil va înscrie:**

— răspunsul la fiecare din întrebările puse. Răspunsurile vor fi date clar, concis şi precis, în ordinea în care au fost puse întrebările;

— cauzele care au favorizat apariţia fenomenelor şi faptelor expertizate precum şi producerea prejudiciului ;

Scanned with OKEN Scanner

— expertiza contabilă va preciza cuantumul prejudiciului stabilit. În cazul în care sînt trase la răspundere mai multe persoane, raportul va conține datele necesare pentru ca organul care a dispus efectuarea expertizei să poată stabili proporția în care urmează să răspundă de prejudiciu fiecare din ele.

● În cazul cînd după efectuarea expertizei contabile apar probleme în legătură cu care expertul contabil este de părere că ar fi bine să rețină atenția organului judiciar, problemele respective vor fi arătate de asemenea, în această parte a raportului de expertiză contabilă.

● În cazul în care se întocmesc anexe, expertul contabil trebuie să se îngrijească de corecta lor întocmire. Anexa face parte integrantă din raportul de expertiză contabilă și se întocmește de către expert în scopul de a susține o constatare din cuprinsul raportului de expertiză. Corecta întocmire a unei anexe și justa corelare a datelor, ei cu constatările din cuprinsul raportului de expertiză sînt obligatorii. Anexele se întocmesc numai atunci cînd există necesitatea de documentare a unei constatări din raport care implică o prezentare mai detaliată.

● **Raportul de expertiză contabilă inclusiv anexele se întocmește de regulă în 2 exemplare. Dacă organul care a ordonat expertiza dispune altfel, raportul de expertiză contabilă se întocmește într-un număr de exemplare a căror destinație este stabilită în mod expres de organul care a dispus efectuarea lucrării.** Toate exemplarele raportului de expertiză se depun la biroul local pentru verificare și avizare. **Se interzice experților contabili și birourilor locale să elibereze copii de pe raportul de expertiză părților în cauză.**

În cauzele arbitrale se va asigura cîte un exemplar și unităților în litigiu. (Menționăm că și Curtea Superioară de Control Financiar, solicită exemplare din raportul de expertiză contabilă pentru fiecare din părțile în litigiu.)

Toate exemplarele raportului de expertiză vor fi semnate pe fiecare filă de expertul contabil.

O ultimă problemă care se impune a fi elucidată este situația expertizelor care au un dublu caracter.

Cum bine se știe, unele cauze prezintă aspecte complexe pentru soluționarea cărora este necesar atît aportul unui expert contabil, cît și a unui expert tehnic. Problema care se pune : se va redacta un singur raport sau fiecare expert va depune cîte un raport separat ?

La această întrebare nu dă răspuns nici procedura civilă și nici aceea penală. De aceea, recurgem din nou la instrucțiunile comune nr.200347/1959 care, cu privire la această problemă, la pct. 6, prevăd:

Scanned with OKEN Scanner

„În cazul cînd se efectuează concomitent expertize tehnice şi expertize contabile, **se vor întocmi rapoarte separate,** fiecare expert răspunzînd de exactitatea datelor trecute în raportul său.

Experţii vor conlucra în timpul efectuării expertizelor folosind reciproc datele asupra cărora sînt de acord.

Organele ce dispun efectuarea expertizelor vor lua toate măsurile necesare asigurării conlucrării între experţi în vederea clarificării tuturor obiectivelor şi a respectării termenelor fixate pentru depunerea rapoartelor de expertiză . Acest punct de vedere este reiterat şi în Indicaţiile Ministerului Finanţelor privind aplicarea Decretului nr. 79/1971.

Subliniem că ne declarăm cu totul de acord cu soluţia de mai sus. Din experienţa pe care o avem — ca experţi contabili şi juriști — putem afirma că ea este de natură să contribuie la operativitatea efectuării lucrărilor şi — ceea ce este şi mai important — la temeinicia lor. Practica a dovedit că în toate cazurile în care s-au dispus „expertiză tehnico-contabilă", experţii numiţi au trebuit — substituindu-se în atribuţiile altor organe — să separe întrebările la care trebuie să răspundă expertul tehnic, de cele care cad în competenţa expertului contabil. Dificultăţile nu se opresc însă aici. Experţii tehnici avînd a răspunde la întrebări precise de ordin tehnic, refuză, în general, să participe şi să-şi ia răspunderea — pe bună dreptate — a unor concluzii prin care se stabileşte nivelul prejudiciului şi a repartizării lui pe persoane. Pe de altă parte experţii contabili nu pot subscrie concluziile tehnice, nefiind competenţi, iar birourile locale de expertize contabile, nu pot viza integral rapoarte de expertize „tehnico-contabile" întrucît pentru partea tehnică nu au dreptul şi nici competenţa (art. 11, din Decretul nr. 79/1971).

4.2. VERIFICAREA METODOLOGICĂ — PROCEDURA PRIVIND OPINIILE CONTRADICTORII. Sediul materiei îl constituie art. 21, din Decretul 79/1971 pe care îl redăm : „Orice raport de expertiză contabilă se verifică în cadrul biroului local pentru expertize contabile din punct de vedere al calităţii expertizei precum şi cu privire la respectarea dispoziţiilor legale.

În cazul în care raportul de expertiză contabilă este corespunzător, biroul local pentru expertize contabile îl înaintează organului care a dispus efectuarea expertizei, împreună cu decontul de cheltuieli vizat, conform art. 5 lit. e.

Dacă biroul local pentru expertize contabile consideră că raportul de expertiză contabilă nu este corespunzător, îl restituie expertului în vederea completării sau refacerii expertizei, dîndu-i în acest scop îndrumările necesare.

Scanned with OKEN Scanner

In situaţia în care raportul de expertiză contabilă este întocmit cu respectarea dispoziţiilor legale, fără ca totuşi să se realizeze un punct de vedere unitar între biroul local pentru expertize contabile şi expert, raportul de expertiză va fi înaintat organului care a dispus efectuarea expertizei cu un aviz în care biroul local va arăta cu privire la care puncte şi pentru care motive nu este de acord cu opiniile expertului".

Situaţia în care există opinii contradictorii între experţii care au efectuat aceeaşi expertiză, procedura de urmat este reglementată de către Codul de procedură penală şi de cel de procedură civilă, potrivit următoarele texte : „Cînd sînt mai mulţi experţi cu păreri, deosebite, lucrarea trebuie să cuprindă părerea motivată a fiecăruia" (C.p.c., art. 210). „Cînd sînt mai mulţi experţi se întocmeşte un singur raport de expertiză. Dacă sînt deosebiri de păreri, opiniile separate sînt consemnate în cuprinsul raportului sau într-o anexă" (C.p.p., art. 122).

Cu privire la această problemă — opinia separată, contradictorie a experţilor care au efectuat aceeaşi expertiză contabilă — Indicaţiile Ministerul Finanţelor, la pct. 69, aduc următoarele precizări : „În cazurile arătate, cînd expertiza contabilă se efectuează de mai mulţi experţi şi **între aceştia există dezacord total, fiecare expert contabil va întocmi un raport de expertiză separat. În cazul cînd deosebirile de vederi se referă numai la unele aspecte ale lucrării, se întocmeşte un raport de expertiză contabilă comun conţinînd punctele asupra cărora s-a stabilit acordul, iar pentru problemele în dezacord, se va face menţiune separat la sfîrşitul lucrării".**

Aşadar, un raport de expertiză contabilă — în lumina actelor normative invocate mai sus — se poate afla în patru ipostaze diferite, pe care le vom expune, succint, în cele ce urmează :

— **raportul de expertiză întocmit de unul sau mai mulţi experţi a fost considerat corespunzător ;** în această ipostază, biroul local vizează raportul de expertiză şi îl remite organului care a dispus efectuarea lucrării ;

— **raportul de expertiză este considerat necorespunzător de către biroul local,** situaţie în care va fi restituit autorului (autorilor) pentru completarea materialului documentar şi pentru refacerea lui şi, implicit, a concluziilor formulate ;

— **raportul de expertiză întruneşte opinia comună a experţilor care l-au efectuat, opinie care nu este însuşită de biroul local ;** în această ipostază, dacă sînt respectate actele normative în materie, iar opiniile experţilor nu pot fi conciliate cu cele ale biroului local, raportul de expertiză va fi remis organului care a dispus efectuarea lucrării cu un aviz al biroului, în care se va arăta, documentat, pentru care motive nu sînt însuşite opiniile expertului (sau ale experţilor) ;

Scanned with OKEN Scanner

— **raportul de expertiză nu întrunește opinia experților care au efectuat lucrarea ;** deși indicațiile M.F. în această materie tac, noi considerăm că biroul local trebuie să se pronunțe și în asemenea cazuri, pe calea procedurii mai sus arătate (în cadrul avizului de remitere a lucrării organului care a dispus efectuarea lucrării). Evident, biroul local, în aprecierea opiniilor separate, va face abstracție de faptul dacă opinia contradictorie este formulată de expertul numit din oficiu sau de cel recomandat de parte, aceasta în virtutea drepturilor egale, pe care le au cei ce au întocmit raportul de expertiză.

4.3. COMPLETAREA SAU REFACEREA RAPORTULUI DIN DISPOZIȚIA ORGANULUI CARE A HOTĂRÎT EFECTUAREA EXPERTIZEI[8]). Am arătat într-o secțiune precedentă că raportul de expertiză contabilă constituie o probă de cele mai multe ori decisivă cu privire la stabilirea prejudiciului sau a altor împrejurări de ordin contabil-financiar ; așa fiind, atît organul care dispune efectuarea ei cît și părțile interesate o supun unei analize critice, iar în cazul în care o consideră nesatisfăcătoare se pot lua măsurile prevăzute de art. 24 din Decretul nr. 79/1971: „Dacă organul care a dispus efectuarea expertizei contabile sau tehnice o găsește nesatisfăcătoare, va dispune refacerea sau completarea ei, fixînd în acest scop un termen corespunzător".

Codul de procedură penală și cel de procedură civilă conțin următoarele dispoziții în această materie : „experții sînt datori să se înfățișeze înaintea instanței, spre a da deslușiri ori de cîte ori li se va cere, în care caz au dreptul la despăgubiri ce se vor statornici prin încheierea executorie. Cînd nu se înfățișează, li se vor aplica amenda prevăzută de art. 205" (C.p.c., art. 211).

„Dacă instanța nu este lămurită prin expertiza făcută, poate dispune întregirea expertizei sau o nouă expertiză" (C.p.c., art. 212, alin 1).

„Cînd organul de urmărire penală sau instanța de judecată constată, la cerere sau din oficiu, că expertiza nu este completă, dispune efectuarea unui supliment de expertiză fie de către același expert, fie de către altul.

De asemenea, cînd se socotește necesar, se cer expertului lămuriri suplimentare în scris, ori se dispune chemarea lui spre a da explicații verbale asupra raportului de expertiză. În acest caz, ascultarea expertului se face potrivit dispozițiilor privitoare la ascultarea martorilor (C.p.p., art. 124).

Din textele normative citate mai sus rezultă următoarele căi de completare a conținutului și a concluziilor unei expertize contabile :

---

[8]) Vezi și Petre Ionescu, „Forme de completare a măsurilor constatate în conținutul expertizelor contabile", în „Viața economică" — Supliment, nr. 48/1972.

Scanned with OKEN Scanner

— explicații orale, în fața instanțelor de judecată ;
— întocmirea unui supliment de raport ;
— refacerea raportului inițial, parțial sau în întregime.

În situația în care conținutul sau concluziile unui raport de expertiză sînt puse la îndoială, organele care au dispus efectuarea expertizei pot dispune efectuarea unei noi expertize de către un alt expert (sau de mai mulți experți).

Facem precizarea că pct. 74 din Indicațiile Ministerului Finanțelor prevede că pentru lipsurile și greutățile de ordin financiar contabil constatate de experții contabili cu ocazia efectuării lucrărilor de expertiză, acestora le revine sarcina de a întocmi **note de deficiențe,** separat de rapoartele de expertiză, care vor conține, după caz, lipsurile referitoare la circuitul documentelor în unități, înregistrările contabile, utilizarea și completarea documentelor de evidență tehnic-operativă și contabilă, aplicarea de către unități a dispozițiilor cu caracter economic-financiar privind contabilitatea, aplicarea actelor normative ce reglementează activitatea ramurii din care face parte unitatea respectivă etc.

Notele de deficiențe se prezintă biroului local o dată cu depunerea raportului de expertiză care le va înainta organelor competente a lua măsurile corespunzătoare pentru a se preveni în viitor cauzarea altor pagube avutului obștesc datorită acelor deficiențe existente în unitățile respective. Prin întocmirea obiectivă a acestor „note de deficiențe" experții contabili pot avea un rol și o contribuție constructivă și preventivă în apărarea integrității avutului obștesc.

4.4. REMUNERAREA MUNCII DEPUSE DE EXPERȚI. Decretul nr. 79/1971 conține următoarele norme cu privire la remunerarea muncii depuse de experți :

Experții vor fi retribuiți pentru lucrările efectuate, ținîndu-se seama de complexitatea expertizei și de gradul de calificare al experților, potrivit tarifului stabilit prin hotărîre a Consiliului de Miniștri. (art. 26).

Organul care a dispus efectuarea expertizei fixează, în mod provizoriu, prin ordonanța ori încheierea prin care expertiza a fost dispusă, remunerația expertului numit.

După depunerea raportului de expertiză și a decontului de cheltuieli, vizat de biroul local pentru expertize contabile, același organ stabilește suma definitivă cuvenită (art. 27).

Suma stabilită, potrivit art. 27 alin. 2, se virează de către organul care a dispus efectuarea expertizei contabile sau tehnice, în contul deschis special în acest scop, la dispoziția biroului local pentru expertize contabile.

Dacă, potrivit legii, costul expertizei se suportă de partea care a

Scanned with OKEN Scanner

cerut efectuarea ei, aceasta va depune sau vira, după caz, **suma stabilită provizoriu conform prevederilor art. 27 alin. 1, în același cont, în cel mult 3 zile de la numirea expertului,** urmînd ca eventuala diferență să fie depusă sau virată, în același mod, după stabilirea sumei definitive cuvenită pentru expertiza efectuată.

În cazul litigiilor de competența Arbitrajului de Stat, dacă se dispune din oficiu efectuarea unei expertize, organul arbitral este îndreptățit să stabilească partea care va suporta costul expertizei, aceasta fiind obligată să vireze suma respectivă conform prevederilor alineatului precedent (art. 28).

Tot în legătură cu plata onorariilor cuvenite experților este de menționat textul art. 31 din Decretul 79/1971, text care trebuie avut în vedere de instanțele de jurisdicție cînd au cazuri de neplată a onorariilor cuvenite experților : „Organul care a dispus efectuarea expertizei va putea, chiar și după dezinvestirea sa, să dispună de măsurile necesare pentru a se asigura plata sumei cuvenite expertului". Menționăm că neplata onorariilor legale conduce la demobilizarea experților și încurajarea răi platnicilor, dar și la evaziune fiscală prin neîncasarea de către Stat a impozitului aferent onorariului.

Dacă pentru efectuarea expertizei încredințate expertul trebuie să se deplaseze din localitatea unde domiciliază în altă localitate, el **are dreptul la rambursarea cheltuielilor de transport și cazare, ca și la plata diurnei, potrivit prevederilor legale care reglementează drepturile bănești ale lucrătorilor care se deplasează în interes de serviciu.**

Pentru calcularea acestor drepturi în cazul experților încadrați în muncă, se va avea în vedere retribuția tarifară de la locul de muncă, iar pentru experții pensionari, calcularea acestor drepturi se va face pe baza cuantumului pensiei pe care o primesc.

Biroul local pentru expertize contabile poate avansa, la cererea expertului, sumele necesare pentru suportarea cheltuielilor arătate în primul alineat (art. 29).

Cuantumul retribuției experților contabili este stabilit prin H.C.M. nr. 845/1971, care prevede următoarele, la art. 1: „Cuantumul retribuției cuvenite experților contabili și experților tehnici pentru fiecare oră de muncă prestată în scopul efectuării lucrărilor de expertiză se stabilește de la 12 la 25 lei. În cazul expertizelor efectuate de specialiști de înaltă calificare, remunerația expertizei poate fi majorată cu pînă la 50% peste baremul prevăzut la alineatul precedent. La stabilirea retribuției se va ține seama de complexitatea expertizelor și de gradul de calificare al experților".

4.5. RĂSPUNDEREA EXPERȚILOR CONTABILI. Este reglementată atît de legea de organizare a acestui corp de experți (Decretul nr. 79/1971), cît și de Codul de procedură civilă și de cel de procedură

Scanned with OKEN Scanner

penală. În cele ce urmează vom expune, pe scurt, faptele incriminate, sancțiunile prevăzute de actele normative invocate, precum și natura răspunderilor.

• **Răspunderea disciplinară** este reglementată de Decretul 79/1971 care, prin art. 24 instituie următoarele sancțiuni disciplinare : avertismentul ; interzicerea exercitării drepturilor conferite de calitatea de expert pe o perioadă de la 3 luni la un an ; retragerea calității de expert.

a) **Avertismentul** se aplică în cazul în care experții contabili :

— refuză efectuarea expertizelor contabile dispuse de organele competente, fără a avea motive temeinice (art. 16, alin. 1) ;

— efectuează revizii de fond sau alte lucrări care cad în sarcina organelor de control (art. 18, alin. 2) ;

— încredințează unor alte persoane efectuarea expertizei pentru care au fost numiți (art. 19).

b) **Interzicerea exercitării drepturilor** se aplică experților în cazul în care aceștia săvîrșesc în mod repetat abateri dintre cele arătate la lit. a, precum și pentru alte abateri care prezintă gravitatea prin urmările pe care le-au produs.

c) **Retragerea calității** de expert se aplică în cazul în care acesta săvîrșește abateri repetate după executarea sancțiunii aplicate potrivit alineatului precedent sau comite fapte de o gravitate deosebită care aduc atingere reputației de expert.

Art. 24 din Decretul menționat prevede că pentru experții contabili, sancțiunea prevăzută la lit. a sau b se aplică de către biroul local pentru expertize contabile, iar sancțiunea prevăzută la lit. c, de către Biroul central pentru expertize contabile.

Exercitarea căilor de atac este reglementată de art. 24 din Decretul nr. 79/1971 și anume :

— împotriva sancțiunii, cel în cauză poate face plîngerea în termen de 15 zile de la comunicare ; plîngerea făcută în termen suspendă executarea sancțiunii pronunțate ;

— plîngerea se rezolvă de Biroul central pentru expertize contabile în cazul sancțiunii aplicate de biroul local pentru expertize contabile, iar în cazul sancțiunilor aplicate de Biroul central pentru expertize contabile, de ministrul finanțelor.

Sancțiunile rămase definitive după soluționarea plîngerilor vor fi comunicate birourilor locale pentru expertize contabile, care vor ține evidența acestora.

• **Răspunderea contravențională** a experților contabili este reglementată de Codul de procedură civilă, art. 205 și 209, pe care le redăm :

Expertul care refuză, fără motiv întemeiat, să îndeplinească sarcina care i s-a încredințat, poate fi sancționat, prin încheiere executorie, cu

Scanned with OKEN Scanner

amendă de la 25 lei la 500 lei și obligat la despăgubiri față de partea vătămată (C.p.c., art. 205, alin. 3).

Nedepunerea lucrării în termen poate să atragă o amendă de la 25 la 250 lei ; dacă nici în acest caz expertul nu depune lucrarea, amenda poate fi mărită pînă la 1000 lei.

Încheierea de condamnare este executorie. Amenda nu se va putea ridica decît pentru motive întemeiate (C.p.c., art. 209. alin. 2—3).

● **Răspunderea penală** a experților este prevăzută de art. 213, alin. 1 din Codul de procedură civilă : „Experții care vor cere sau vor primi mai mult decît plata statornicită, se vor pedepsi pentru luarea de mită".

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XIV

PROCEDURA DE RECUPERARE ȘI SCĂDERE A PAGUBELOR

Executarea silită sau urmărirea silită este o procedură prin mijlocirea căreia titularul unui drept recunoscut printr-un titlu executor constrînge, cu ajutorul organelor de stat competente, pe acel care i-a încălcat dreptul, să execute prestația specificată în titlu.[1]) În acest fel se asigură respectarea dreptului și restabilirea ordinii juridice încălcate. Prin mijlocirea executării silite titularul unui drept, denumit creditor, recunoscut printr-un titlu executoriu, obligă pe cel care nu execută prestația datorată — denumit debitor — să o aducă la îndeplinire cu ajutorul organelor de stat competente.

În activitatea lor complexă, unitățile socialiste și mai ales cele economice, sînt puse în situația de a constrînge persoanele fizice sau juridice debitoare de a-și executa obligațiile în scopul reintregirii activului patrimonial.

În conformitate cu prevederile actelor normative și a regulamentelor de organizare și funcționare, unitățile socialiste de stat creditoare sînt obligate :

— să ceară înființarea de măsuri asiguratorii odată cu introducerea acțiunii civile, spre diferență de dreptul comun unde creditorii au

[1]) Ilie Stoenescu Arthur Hilsenrad, Savelly Zilberștein : Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite București 1966 Ed. Academiei pag. 21

numai facultatea de a cere luarea unor asemenea măsuri, la începutul sau în cursul procesului civil ;

— să urmărească felul în care se aduc la îndeplinire măsurile asiguratorii ;

— să indice instanței judecătorești persoana (fizică sau juridică) în mîinile căreia urmează să se înființeze poprirea, ori locul unde se află bunurile urmăribile, ceea ce implică efectuarea unor investigații proprii și prealabile ;

— să stăruie în luarea măsurilor de asigurare în caz de infracțiuni aduse avutului obștesc, cînd ele nu au fost luate, deși acestea constituie obligații stabilite de codul de procedură penală în sarcina organelor penale sau a instațelor de judecată ;

— să stăruie față de instanțele judiciare sau organele de arbitraj pentru eliberarea titlurilor executorii ;

— să transmită în termen de 5 zile organelor de executare titlurile executorii obținute ;

— să urmărească felul în care se aduc la îndeplinire măsurile de executare de către organele competente ;

— să ceară prin scrisoare recomandată înființarea popririi pentru sumele pe care debitorii le au de încasat de la terțe persoane (fizice sau juridice) în limita creanței ;

— să țină la zi evidența curentă a acestor creanțe din care să rezulte dacă au fost puse în executare și stadiul în care se află urmărirea silită ;

— să facă toate investigațiile necesare pentru a găsi pe debitori și a le stabili posibilitățile reale de plată ;

— să stabilească în conformitate cu legea, cazurile de insolvabilitate a debitorilor ;

— să țină la zi evidența separată a debitorilor insolvabili ;

— să dea la scădere, după împlinirea prescripției extinctive, creanțele rămase nerealizate.

În conformitate cu prevederile actelor normative și a regulamentelor de organizare și funcționare ale organizațiilor socialiste, compartimentele financiar-contabile au în sfera lor de atribuțiuni toate sarcinile ce sînt legate de : evidența creanțelor constatate prin titluri executorii ; evidența creanțelor litigioase ; punerea în urmărire a titlurilor executorii ; evidența separată a debitorilor insolvabili.

Aceste operațiuni trebuie îndeplinite în mod efectiv de către organele financiar-contabile, dar supravegherea și răspunderea aparține și compartimentelor juridice, dat fiind rolul lor de a veghea, prin toate mijloacele, la apărarea intereselor patrimoniale ale organizațiilor creditoare.

Scanned with OKEN Scanner

1. EXECUTAREA SILITĂ — TITLURI EXECUTORII

1.1. TITLURI EXECUTORII DERIVÎND DIN RAPORTURI DE MUNCĂ. Pentru pornirea unei executări silite, unitatea creditoare trebuie să fie în posesia unui titlu executoriu, adică un act juridic anume întocmit, investit de lege cu puterea — ca în baza sa — să se execute silit obligaţiile unei persoane, împotriva voinţei sale.

Deoarece în conformitate cu prevederile actuale obţinerea titlurilor executorii judiciare, arbitrale ori notariale intră în competenţa compartimentului juridic din cadrul unităţilor socialiste, în capitolul de faţă vom analiza mai amănunţit obligaţiile compartimentului financiar privind constituirea titlurilor executorii proprii, evidenţiind însă şi celelalte titluri executorii.

Compartimentul financiar din cadrul unităţii păgubite sau care este titulara unui drept de creanţă pentru sume plătite, servicii prestate ori lucrări executate necuvenit, va întocmi deciziile de imputare reglementate de Codul muncii, de Decretul nr. 285/1960, dispoziţiile de reţinere prevăzute de Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 858/1957, avînd totodată îndatorirea de a proceda, cu consimţămîntul autorului pagubei ori a beneficiarului plăţii, serviciilor ori lucrărilor nedatorate — la luarea angajamentului de plată scris de către cel în cauză.

În scopul de a se proceda la o cît mai grabnică recuperare a daunelor aduse patrimoniului unităţii, diferite acte normative prevăd posibilitatea ca — în anumite condiţii expres precizate — unitatea păgubită să-şi constituie ea singură unele titluri executorii. Autoconstituirea titlului executoriu de către însăşi unitatea creditoare nu constituie o încălcare a drepturilor persoanelor ce se află în raporturi de muncă cu acea organizaţie, dat fiind că, pe de o parte emiterea titlului se face cu respectarea unor condiţii imperative ale legii, iar pe de altă parte ele sînt supuse controlului jurisdicţional.

● **Decizia de imputare.** Prevăzută şi reglementată de art. 107 şi art 108 din Codul muncii, decizia de imputare constituie un titlu executoriu specific, destinat recuperării pagubelor pricinuite de către persoanele încadrate în muncă, în legătură cu munca lor, prin fapte ce nu constituie infracţiune.

Decizia de imputare se întocmeşte — de regulă — de către compartimentul financiar-contabil. Drept urmare, sesizîndu-se din oficiu, sau fiind sesizat de alte compartimente ori persoane de existenţa unui prejudiciu, va proceda la stabilirea şi întinderea pagubei, examinînd şi analizînd temeinic şi în spirit de deplină echitate dacă sînt întrunite elementele răspunderii materiale. În caz afirmativ va întocmi decizia de imputare motivînd-o convingător în fapt şi în drept. Deşi nici

Scanned with OKEN Scanner

un act normativ nu prevede necesitatea ascultării autorului ori autorilor pagubei înainte de emiterea deciziei de imputare, arătăm că în practică în multe unităţi se solicită celor în cauză note explicative prealabile. Lipsa acestora nu afectează validitatea deciziei de imputare ca act juridic. Considerăm însă că pentru lămurirea tuturor împrejurărilor în care s-a produs paguba — ori s-au făcut plăţi, servicii etc. nedatorate — este util a se proceda în sensul arătat spre a se preciza existenţa tuturor elementelor răspunderii materiale. In cazul cînd paguba unităţii este rezultatul activităţii defectuoase a mai multor persoane acest mod de a proceda devine aproape obligatoriu dat fiind, că, potrivit art. 105 (1) din Codul muncii, răspunderea fiecăruia se stabileşte ţinîndu-se seama de măsura în care a contribuit la provocarea acesteia. Mai mult, faţă de îndrumările date de instanţa noastră supremă prin decizia nr. 5/1974, referitoare la răspunderea celor ce constată pagubele şi precizează cauzele acestora, este imperios necesar ca să se discute în prealabil cu persoanele considerate ca autoare a prejudiciilor, spre a se evita eventualitatea ca organul constatator să-şi angajeze propria sa răspundere materială.

Decizia de imputare astfel întocmită se avizează de compartimentul juridic care are îndatorirea de a verifica atît justa stabilire a valorii pagubei cît şi existenţa elementelor răspunderii materiale şi apoi se prezintă spre semnare conducătorului unităţii. Compartimentul financiar-contabil este dator a prezenta conducătorului unităţii decizia de imputare spre semnare într-un termen cît mai scurt de la producerea pagubei ori constatarea acesteia, spre a se proceda la o cît mai grabnică reîntregire a avutului obştesc. În orice caz, cînd conducătorul a luat cunoştinţă de producerea pagubei fie în mod direct, fie ca urmare a unei sesizări primite, decizia de imputare trebuie să-i fie prezentată spre semnare (şi emitere) în cel mult 60 de zile de la data cînd acesta a cunoscut prejudiciul (art. 108 alin. 2 din Codul muncii). După expirarea acestui termen, prejudiciul se impută celui vinovat de neluarea măsurii de imputare (art. 108 alin. 4 din Codul muncii).

● **Angajamentul scris de plată.** Pentru acoperirea pagubei aduse unităţii, precum şi pentru restituirea sumelor sau plata contravalorii bunurilor ce nu mai pot fi restituite în natură, ori a serviciilor nedatorate, **cel în cauză** (adică autorul pagubei sau beneficiarul sumelor, serviciilor ori bunurilor nerestituibile în natură) poate să-şi ia un angajament de plată în **scris,** care constituie titlul executoriu, în baza prevederilor art. 107 (2) din Codul muncii. Legea prevede expres două condiţii cumulative şi imperative :

— angajamentul să fie scris ;

Scanned with OKEN Scanner

— să emane de la persoana care a produs paguba ori a beneficiat de sume, servicii sau bunuri nedatorate.

De regulă angajamentul scris se asumă de autorul pagubei, în faţa unei persoane din cadrul compartimentului financiar-contabil care — din partea unităţii — pretinde un angajament scris de plată şi în faţa căruia se asumă un asemenea act juridic. În cazul de faţă unitatea nu trebuie să se considere satisfăcută cu simpla recunoaştere de moment a autorului pagubei, deoarece acesta poate ulterior contesta angajamentul său de plată, ci trebuie să analizeze temeinic şi cu simţ de răspundere dacă sînt întrunite toate elementele răspunderii materiale şi dacă întinderea pagubei este bine calculată. Numai după o asemenea cercetare prealabilă este indicat a se pretinde angajament de plată de la cel în cauză.

● **Dispoziţiile de reţinere (deciziile de imputare) emise în baza Decretului nr. 285/1960 (republicat).** Fiind supuse prevederilor Codului muncii, aceste decizii de imputare se vor înlocui de către compartimentul financiar-contabil, în condiţiile şi termenele prevăzute de Codul muncii, împotriva acelor persoane care au încasat alocaţia de stat pentru copii în mod necuvenit chiar dacă beneficiarul nu are nici o culpă. Instrucţiunile nr. 1515/1966 emise de Ministerul Finanţelor în aplicarea prevederilor acestui decret, prevăd că membrii comisiei care în mod eronat stabilesc dreptul la alocaţie, sau cuantumul acesteia, îşi angajează răspunderea lor materială. Drept urmare, în cazul în care se va emite decizie de imputare împotriva beneficiarului pentru restituirea sumei încasate necuvenit, se va stabili în acelaşi termen — 60 zile de la cunoaşterea pagubei de către conducător — răspunderea materială subsidiară a membrilor comisiei, pentru ca astfel unitatea să aibă garanţia recuperării pagubei în cazul în care beneficiarul este sau devine insolvabil.

● **Dispoziţiile de reţinere din retribuţie emise în baza Regulamentului aprobat prin H.C.M. nr. 858/1957.** În scopul recuperării rapide a sumelor nedecontate sau nejustificate în termen, ce au fost acordate cu titlu de avans spre decontare, actul normativ citat pune la dispoziţia unităţii un instrument specific şi eficace: dispoziţia de reţinere din retribuţie, întocmită de compartimentul financiar-contabil şi semnată de către conducătorul acestuia sau înlocuitorul său, fără a fi necesar avizul jurisconsultului unităţii. Această dispoziţie — spre deosebire de decizia de imputare prevăzută de Codul muncii — constituie titlu executoriu de la emitere, prin efectul legii şi nu de la comunicarea acesteia persoanei debitoare.

Punîndu-se în executare imediat şi nefiind supusă contestaţiei, dispoziţia de reţinere din retribuţie este eficace şi aplicabilă numai atît timp cît debitorul se află în raporturi de muncă cu unitatea

Scanned with OKEN Scanner

creditoare, emitentă. În cazul în care raporturile de muncă au încetat înainte ca persoana în cauză să justifice sau să deconteze avansul primit, socotim că această procedură urgentă de urmărire nu mai poate fi folosită, unitatea fiind obligată fie să emită decizie de imputare potrivit Codului muncii, fie să obțină titlu executoriu notarial [2]). De asemenea, dat fiind că un asemenea titlu executoriu are caracter relativ, adică nu poate fi pus în executare decît în situația în care debitorul se află în continuare în raporturi de muncă cu unitatea creditoare, socotim că pentru sumele mai mari a căror reținere din retribuție durează o perioadă mai îndelungată, este recomandabil a se emite decizie de imputare care se poate valorifica și față de alte unități unde cel în cauză s-ar putea încadra între timp. În caz contrar, dacă la început s-ar emite de compartimentul financiar-contabil o dispoziție de reținere din retribuție și apoi, la plecarea acestuia din unitate s-ar emite o decizie de imputare pentru restul debitului neachitat, există riscul ca cel în cauză să conteste decizia de imputare pe motivul că a fost emisă peste termenul de 60 zile de cînd conducătorul a luat cunoștință de pagubă[3]).

Dispoziția de reținere se pune în executare direct, fără nici o altă formalitate ; persoana care nu este de acord cu reținerea efectuată poate formula o cerere de restituire[4]) la comisia de judecată în termenul prevăzut de Codul muncii, sau la judecătoria competentă în același termen, dacă suma depășește 5.000 lei.

În legătură cu reglementarea reținerii sumelor pentru avansurile nejustificate sau nedecontate în termen instanțele noastre de judecată au adus unele precizări pe care le semnalăm :

— în cazul în care persoana încadrată a primit un avans în vederea transferării, potrivit legii, iar nu un avans spre decontare, nu își găsesc aplicare dispozițiile art. 41 și urm. din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 858/1957 și deci nu poate fi obligată să plătească majorări pentru eventualele sume necheltuite, sau chiar dacă întreaga sumă nu se cuvenea, deoarece i s-a făcut o plată din eroare[5]) ;

— nedecontarea la timp a unor avansuri și folosirea lor în scopuri personale constituie infracțiunea de delapidare[6]). Dimpotrivă, simpla nejustificare în termen a avansurilor primite, nu poate constitui infracțiunea de delapidare, întrucît avansurile nu au fost date spre gestionare sau administrare[7]) ;

---

[2]) Plen Tribunal Suprem : decizia de îndrumare nr. 32/1962 în C.D. 1962 pag. 29 și urm.

[3]) A se vedea în legătură cu cele de mai sus decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 17/1960 precum și nota critică la sentința civilă nr. 2787/1966 a tribunalului popular oraș Brașov în R.R.D. nr. 5/1968 pag. 120.

[4]) Plen Tribunal Suprem : decizia de îndrumare nr. 17/1960 suscitată.

[5]) Tribunal Suprem : s. civ. dec. nr. 371/1971 în C.D. 1971 pag. 170.

[6]) Tribunal Suprem : col. pen. dec. nr. 1910/1968 în C.D. 1968 pag. 285.

[7]) Tribunal Suprem col. pen. dec. nr. 462/1961 în C.D. 1961 pag. 448

Scanned with OKEN Scanner

— majorarea legală de 0,50% lei pe zi se calculează de la data expirării termenului de justificare (și nu de la data primirii avansului) și pînă la data achitării sumelor deținute[8] ;

— majorarea de 0,50% pentru fiecare zi de întîrziere se aplică și în cazul săvîrșirii unei infracțiuni, prin consecință majorările respective intră în calculul despăgubirilor civile cuvenite unității[9] ;

— majorarea prevăzută în Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 858/1957 se aplică numai sumelor primite cu titlu de avans și nejustificate în termen, nu și celor însușite din gestiune[10] ;

— diurna acordată celor care se deplasează în străinătate pentru specializare constituie un avans spre decontare în sensul Regulamentului și prin consecință sumele nedecontate pot fi decontate prin procedura specială și directă a reținerii din retribuție, inclusiv majorarea legală[11] ;

— distanța de 10 km care constituie o condiție pentru compensarea cheltuielilor făcute de angajații trimiși în delegare, urmează a se măsura între perimetrul localității de reședință și perimetrul localității în care se face deplasarea[12].

● **Hotărîrile comisiei de judecată.** Aceste hotărîri privesc unitățile socialiste numai cînd sînt date în soluționarea litigiilor de muncă sau a altor litigii legate de calitatea de membru sau persoană încadrată în organizație. În baza H.C.M. nr. 226/1963 ele au competența a soluționa și litigii privitoare la drepturile materiale provenind din asigurările sociale.

Hotărîrile comisiilor de judecată date în soluționarea litigiilor de muncă sînt executorii (art. 43 din Legea nr. 59/1968). Ele sînt și definitive dacă :

— au fost date în litigii al căror cuantum nu depășește 1.000 lei (art. 43) ;

— au fost pronunțate în litigii cu o valoare de peste 1.000 lei dar împotriva lor nu s-a făcut plîngere în termen (art. 41).

Aceste hotărîri se comunică din oficiu de către comisia de judecată organelor în drept în vederea executării lor.

1.2. **ALTE TITLURI EXECUTORII.** Redăm în continuare unele titluri executorii, întîlnite mai frecvent în activitatea unităților economice.

● **Hotărîrile judecătorești,** pronunțate în litigii civile, precum și cele intervenite în procese penale dacă prin ele s-a hotărît și asupra unor pretenții civile (exemplu despăgubiri, cheltuieli de judecată etc.),

---

[8]) Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 2106/1969 în C.D. 1969 pag. 340
[9]) Tribunal Suprem col. pen. dec. nr. 506/1967 în C.D. 1967 pag. 413
[10]) Tribunal Suprem col. pen. dec. nr. 2588/1967 în C.D. 1967 pag. 414
[11]) Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 1075/1964 în C.D. 1964 pag. 218
[12]) Tribunal Suprem col. civ. dec. nr. 1254/1962 nepublicată

Scanned with OKEN Scanner

constituie titluri executorii dacă sînt definitive și investite cu formulă executorie.

În legislația noastră sînt definitive următoarele hotărîri :

— cele pronunțate de instanțele de fond care nu au fost atacate cu recurs, devenind definitive, fie pe data expirării termenului de recurs, fie pe data cînd toate părțile din proces au renunțat în mod expres la dreptul lor de recurs ;

— cele atacate cu recurs, dacă acesta a fost respins sau judecarea acestuia s-a perimat ;

— cele date de instanța de recurs prin care aceasta rezolvă fondul litigiului ;

— hotărîrile date de Colegiul civil al Tribunalului Suprem atunci cînd pricina s-a judecat pentru prima dată (în fond) la o instanță de recurs, precum : tribunalul județean sau Tribunalul municipiului București (art. 299 Cod. procedură civilă).

Pentru ca toate aceste hotăriri judecătorești să poată fi puse în executare, este necesară **investirea lor cu formulă executorie.** Formula executorie constă într-un ordin dat în numele Prezidiului Marii Adunări Naționale care cuprinde dispoziția ca organele de executare, organele administrative și procuratura să dea sprijinul lor la aducerea la îndeplinire a celor hotărîte.

Investirea se obține, de regulă, de la instanța de fond chiar dacă hotărîrea definitivă a fost pronunțată de o instanță de recurs, cu următoarele excepții :

— hotărîrile executorii de drept sau date cu execuție vremelnică (art. 278—280 cod procedură civilă) ;

— ordonanțele prezidențiale (art. 581—582 Cod procedură civilă) ;

— încheierile executorii (art. 99, 154, 199 și 200 același Cod).

Datorită ordinei de drept existentă în relațiile internaționale și pentru încurajarea și dezvoltarea raporturilor economice, există posibilitatea de a fi puse în executare și hotărîrile date de o instanță străină. Pentru ca astfel de hotăriri să poată fi executate în România este necesar ca judecătoria în raza căreia trebuie să se execute hotărîrea, să încuviințeze executarea prin investire cu formulă executorie conform art. 375 din Codul de procedură civilă. Încuviințarea acestei executări poartă denumirea de **exequatur.**

Între unitățile economice socialiste de stat hotărîrile judecătorești nu pot constitui — de regulă — titluri executorii deoarece respectivele organizații nu pot realiza creanțele lor prin cereri la instanțele judecătorești ci numai prin acțiuni la organele arbitrale. De la această regulă se cunosc unele excepții. Astfel :

— cînd sentințele penale cuprind și rezolvarea unor pretenții civile în care alături de persoane fizice sînt obligate în solidar și unități

socialiste (exemplu : prepusul unei unități de stat în cursul serviciului său, accidentează un autovehicul al altei organizații). În astfel de împrejurări, unitatea al cărei personal a produs în mod culpabil coliziunea, va fi obligată în mod solidar, în calitate de comitentă, să plătească despăgubiri pentru prejudiciile provocate. Tot astfel, în cazul unor accidente mortale, unitățile socialiste vor fi obligate în solidar cu personalul lor — în condițiile legii — la plata daunelor stabilite prin hotărîri judecătorești ;

— cînd sentințele penale dispun repunerea în situația anterioră, fapt care are drept urmare restituirea unor bunuri între unitățile socialiste, bineînțeles în cazul cînd faptele penale au incidență asupra patrimoniilor acestora. Exemplu : În baza unor acte fictive au avut loc livrări ireale făcîndu-se plăți necuvenite. Prin sentința penală se dispune repunerea în situația anterioară. Cînd e posibil — se restituie produsele și sumele de bani.

● **Adresa instanței de judecată prin care se comunică dispozitivul hotărîrii** constituie titlul executoriu conform art. 269/1 din Codul de procedură civilă, prevedere reinterată în H.C.M. nr. 792/1960 (art. 13). Aceste adrese au calitatea de titluri executorii dacă sînt îndeplinite în mod cumulativ următoarele două condiții esențiale : debitorul este o persoană fizică iar creditorul — o unitate socialistă.

● **Hotărîrile arbitrale** sînt cele mai frecvente titluri executorii prin care se soluționează litigiile dintre organizațiile socialiste. Ele se pronunță sau de organele arbitrajului de stat sau de către oficiile juridice și arbitrajele ministerelor și ale celorlalte organe centrale ale administrației de stat. Litigiile pot izvorî fie ca urmare a unor raporturi contractuale fie în baza unor prevederi legale.

● **Hotărîrile privind soluționarea litigiilor sub. 1.000 lei date de forul administrartiv tutelar al unității debitoare** sau de către centrele art. 36 L. 11/71) sînt — în opinia noastră — acte administrative cu caracter jurisdicțional. Ele sînt supuse unui regim juridic diferențiat față de hotărîrile organelor arbitrale (arbitrajul de stat și departamental) în sensul că nu pot fi supuse rearbitrării, reexaminării, revizuirii sau unui drept de control superior. De regulă, sînt definitive. Totuși, pentru a se evita anumite erori — inadmisibile într-un stat de drept — aceleași organe sînt obligate, ca la **reclamația** părții nemulțumite, să ia în cercetare problemele noi pe care se sprijină reclamația sau obiecțiile de drept ce le ridică cu privire la hotărîrea pronunțată.

Scanned with OKEN Scanner

În asemenea litigii nu pot figura ca părți persoane fizice sau organizații din afara sectorului socialist (organizații obștești, asociații etc.) și nu sînt admise cereri reconvenționale sau de chemare în garanție, dată fiind competența strict limitată a organului chemat să pronunțe hotărîrea.

● **Hotărîrile comisiei de arbitraj de pe lîngă Camera de Comerț și Industrie a R. S. România.** Aceste hotărîri prin care se soluționează litigii izvorînd din relațiile de comerț exterior sînt definitive și executorii. Ele se pot executa de îndată sau la termenul fixat prin hotărîre. Hotărîrea constituie titlu executoriu ca urmare a investirii ei, cu formulă executorie, de către prezidiul Camerei de Comerț și Industrie. Investirea se face numai la cerere și nu din oficiu și numai dacă executarea hotărîrii nu poate avea loc de bunăvoie.

În țară, executarea acestor hotărîri se face potrivit regulilor de procedură civilă. În străinătate executarea lor se face potrivit tratatelor sau acordurilor, iar în lipsa unor asemenea înțelegeri, potrivit dispozițiilor legilor în vigoare în țara unde urmează a avea loc executarea.

● **Titluri executorii notariale.** În conformitate cu prevederile Decretului nr. 387/1952 se pot obține titluri notariale numai pentru anumite categorii de debite. Vom localiza prevederile Decretului, referindu-se numai la situațiile în care o unitate economică poate valorifica dreptul său la despăgubire pe această cale. Astfel :

— chiriile pentru suprafețe locative cu orice destinație ;

— taxele pentru apă, canal, gunoi, energie electrică etc. și alte sume reprezentînd obligații locative, cu excepția cheltuielilor pe care chiriașii le pot face — potrivit legii — în contul proprietarilor ;

— sumele pînă la 200 lei reprezentînd costul pentru repararea stricăciunilor produse de locatari din vina acestora ;

— cota parte din costul reparațiilor capitale sau de calorifer, avansată conform prevederilor legale ;

— avansurile spre decontare nejustificate de personalul unității dacă cei în cauză nu mai sînt în serviciul unității de la care au primit sumele rspective cu acest titlu. Pentru aceste debite calea nu este exclusivă, unitatea avînd facultatea de a alege eventual calea deciziei de imputare sau a dispoziției de reținere directă din retribuție ;

— valoarea materialelor predate de unitățile de cooperație (meșteșugărească și de consum), membrilor cooperatori care lucrează la domiciliul lor și pe care nu le-au restituit sau nu le-au justificat

Scanned with OKEN Scanner

prin producția executată ; această cale de obținere este proprie contractelor de executare de lucrări încheiate de unitățile cooperatiste cu persoane care lucrează la domiciliul lor :

— valoarea bunurilor nerestituite bibliotecilor, organizațiilor culturale sau sportive :

— sumele de bani provenite din orice altă creanță dacă nu depășesc 500 lei și sînt constatate prin înscrisuri care emană de la debitor sau de la organizația socialistă creditoare.

Titlul executoriu notarial nu poate interveni între organizațiile socialiste, cu excepția cazului cînd debitoarea este o cooperativă agricolă de producție. Executarea cooperativei agricole de producție se poate face prin decontare bancară la banca unde își are sediul fie prin executorul judecătoresc competent.

Dat fiind că Decretul nr. 387/1952 stabilește la art. 2 că titlul notarial poate fi obținut numai în temeiul prevăzut de lege pentru dreptul material la acțiune, considerăm necesar a preciza că în cazul cînd organizația socialistă este creditoare, aceste termene sînt :

— 3 ani de la nașterea creanței pentru orice debite de natură civilă, făcîndu-se aplicarea art. 3 din decretul nr. 167/1958 ;

— 60 zile de la data cînd conducerea unității creditoare a luat cunoștință de suma datorată pentru toate creanțele organizațiilor socialiste provenite din raporturi de muncă. În asemenea cazuri se aplică art. 108, alin. 2, din Codul muncii (Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 32 din 5 noiembrie 1962). Îndrumarea dată de Tribunalul Suprem își păstrează și sub imperiul actualul Cod al Muncii caracterul său orientativ și se întemeiază pe faptul că termenele de prescripție se stabilesc în funcție de natura unei creanțe, și nu de calea aleasă pentru obținerea titlului executor.

● **Actele autentice notariale** sînt titluri executorii dacă îndeplinesc cumulativ două condiții :

— respectă prevederile Decretului nr. 387/1952 ;

— sînt investite cu titlu executoriu de către instanțe. Aceste titluri executorii se aduc la îndeplinire — de regulă — de către executorul judecătoresc de pe lîngă judecătoria în a cărei circumscripție își are domiciliul debitorul.

● **Învoiala scrisă de plată a debitorului luată înainte de pornirea procesului.** În conformitate cu prevederile art. 61 din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat în decembrie 1969) constituie titlu executoriu, învoiala scrisă a debitorului, luată înainte de pornirea procesului cu privire la datorie.

Scanned with OKEN Scanner

Inscrisul va fi semnat de debitor și de delegatul competent al organizației creditoare și trebuie aprobat de organul ierarhic superior al unității. Nu este necesară această aprobare în următoarele situații :

— cînd debitorul se angajează să plătească întreaga datorie în 30 zile de la semnarea angajamentului ;

— cînd calitatea de creditor o are însuși un organ central, Consiliul Popular al Municipiului București sau consiliul popular al unui județ.

La acceptarea plății în rate, unitatea creditoare trebuie să ia măsura constituirii unor garanții corespunzătoare — dacă acestea nu sînt în ființă — pentru garantarea plății integrale a datoriei.

Plata datoriei se poate face în rate potrivit învoielii. Suma ce urmează a se plăti în baza acestei învoieli de plată nu comportă dobînzi la ratele convenite. În cazul nerespectării învoielii, se datorează dobînzi la partea din creanță ce nu a fost plătită, de la data cînd a devenit exigibilă.

Facem precizarea că aceste învoieli se pot încheia înainte de pornirea unui proces, deci anterior obținerii unui titlu executor.

● **Angajamentul de plată al altei persoane, pentru datoria debitorului.** În conformitate cu art. 62 din aceeași H.C.M. nr. 792/1960, orice persoană, rudă sau nu cu debitorul, își poate lua față de unitatea creditoare un angajament scris de plată a datoriei, în rate. Ratele se stabilesc prin învoiala părților fără a fi necesară aprobarea vreunui organ, dat fiind că acest angajament intervine după ce titlul executor a fost constituit și pus în executare.

În cazul cînd plata în rate este oferită de cineva care folosește exclusiv sau împreună cu alții anumite bunuri (mobile sau imobile), se poate accepta ca persoana în cauză să plătească numai o parte din datorie, proporțional cu valoarea bunurilor folosite. Valoarea acestora se stabilește de organizația creditoare de acord cu organul de executare.

Bunurile aflate în folosința persoanei ce și-a luat angajamentul total sau parțial de plată devin de îndată proprietatea sa, dar nu pot fi înstrăinate înainte de plata integrală a sumei la care s-a obligat. Dat fiind că acest angajament se poate lua și în cursul urmăririi privind imobilele, față de dispoziția expresă a art. 62 din hotărîrea suscitată, trebuie admis că angajamentul scris de plată este un adevărat act de transfer al proprietății imobiliare și prin consecință înscrisurile trebuie autentificate. Tot ca o consecință a aplicării acestor prevederi, precum și a dispoziției exprese din art. 31 al. 2 din Decretul nr. 221/1960 (republicat în 1969) care scutește de obținerea oricăror autorizații, transmiterile de imobile în cazul

Scanned with OKEN Scanner

executării silite, vom conchide că nu este necesară autorizarea consiliului popular din localităţile urbane şi municipii (în conformitate cu Decretul nr. 144/1058).

Autentificarea nu este necesară atunci cînd angajamentul se referă la lucruri mobile.

Restul bunurilor nepreluate de persoana care semnează angajamentul, rămîn în proprietatea debitorului, iar urmărirea lor poate continua în mod normal. Sumele cuprinse în angajament nu comportă dobînzi. În cazul nerespectării angajamentului încep să curgă dobînzi pentru suma neplătită de la data cînd a devenit exigibilă.

Subliniem că asemenea angajamente scrise pot fi luate numai cu privire la creanţele ce se urmăresc prin executorul judecătoresc sau executorul propriu.

● **Contracte încheiate de anumite organizaţii socialiste.** Sînt declarate titluri executorii prin puterea legii, următoarele acte juridice încheiate de unităţile cooperaţiei meşteşugăreşti :

— contractele încheiate de cooperativele meşteşugăreşti cu persoane fizice în cadrul activităţii de executare de lucrări şi prestări de servicii pentru populaţie ;

— contractele de executări de lucrări la domiciliu încheiate de unităţile cooperaţiei meşteşugăreşti ;

— contractele încheiate între cooperativele meşteşugăreşti şi meseriaşii cu ateliere proprii (art. 14, Legea nr. 14/1968).

Legea nr. 6/1970, art. 4, conferă calitatea de titlu executoriu contractelor de orice fel încheiate de întreprinderile şi organizaţiile cooperaţiei de consum cu persoanele fizice.

● **Alte titluri** sînt următoarele :

— contractul de vînzare de mărfuri cu plata în rate (Decretul nr. 269/1959, art. 4) ;

— cererile de plată care se achită prin decontare pentru creanţele dintre organizaţiile socialiste constituie titluri executorii pentru bancă, după acceptarea lor de unitatea debitoare ;

— încheierile rămase definitive emise de organele administrative prin care au fost soluţionate plîngerile împotriva proceselor verbale contravenţionale şi de aplicare a amenzilor (art. 38 din legea nr. 32/1968) ;

— debitele provenite din prime datorate către ADAS pentru asigurările prin efectul legii. Aceste debite stabilite în sarcina asiguraţilor (persoane fizice sau juridice) constituie titluri executorii conform Decretului nr. 38/1952 şi H.C.M. nr. 1384/1957. În caz de neplată, persoanele fizice sînt urmărite conform decretului nr. 221/1960 şi H.C.M. nr. 792/1960, iar organizaţiile socialiste prin virament.

Scanned with OKEN Scanner

Nu ne-am ocupat, în mod deliberat, de unele titluri executorii care au un caracter cu totul specific şi care nu au tangenţă cu activitatea unităţilor economice de stat (ex. : ordinele de imputare în cazul răspunderii materiale a militarilor, angajamentul de plată al militarului, actele de împrumut al instituţiilor bancare etc).

2. URMĂRIREA SILITĂ A CREANŢELOR DERIVÎND DIN RAPORTURILE DE MUNCĂ

2. 1. RECUPERAREA PAGUBELOR — ALTELE DECÎT CELE PROVENITE DIN GESTIUNI. În posesia titlului executor, compartimentul financiar procedează la urmărirea silită a sumei înscrise în scopul acoperirii daunelor.

Potrivit art. 109 (1) din Codul muncii, sumelor datorate se reţin în rate lunare din retribuţie, precum şi din orice alte sume ce se cuvin persoanei în cauză din partea unităţii la care aceasta lucrează.

Ratele nu pot fi mai mari de o treime din retribuţia tarfară netă lunară, fără a putea depăşi, împreună cu celelalte reţineri pe care le-ar avea cel în cauză, jumătate din această retribuţie (art. 109 al. 2 din Codul muncii).

• **Cîştigurile supuse urmăririi.** Plenul Tribunalului Suprem, prin deciziile de îndrumare nr. 15/1965[13] şi nr. 6/1971[14], a statuat că sînt supuse reţinerii : retribuţia tarifară propriuzisă, (eventual aceea ce se cuvine pentru munca efectuată şi retribuită superior, precum şi alte venituri provenite din muncă, precum premii, sporuri etc.). Sînt deci supuse urmăririi altături de retribuţia tarifară, îndemnizaţia de conducere, sporul de vechime, gratificaţiile şi premiile.

• **Cuantumul reţinerii lunare.** Art. 109 (2) din Codul muncii prevede că ratele lunare nu pot fi mai mari de o treime din retribuţia tarifară netă lunară. În cazul cînd debitorul plăteşte şi alte debite prin reţineri din retribuţia sa, totalul acestora nu poate depăşi jumătate din retribuţia tarifară netă lunară.

Majorările precum şi diminuările retribuţiei tarifare care intervin în perioada de recuperare a pagubei urmează să fie avute în vedere la stabilirea cuantumului ratelor lunare[15]. Prin consecinţă, plafonul maximal al reţinerilor lunare nu va fi egal în toate lunile, acesta variind în funcţie de retribuţia tarifară netă realizată.

---

[13]) În C.D. pe 1965 pag. 41 şi urm.
[14]) În C.D. pe 1971 pag. 21 şi urm..
[15]) Decizia de îndrumare nr. 6/1971 loc-cit.

Scanned with OKEN Scanner

● **Ordinea de preferință a reținerilor din retribuție.** În baza prevederilor art. 46 alin. final din Decretul nr. 221/1960 (republicat în 1969) veniturile din muncă ale debitorului se urmăresc în ordinea de preferință stabilită de art. 34 din același act normativ și anume :

— creanțele rezultînd din retribuții și alte datorii asimilate acestora, cele ce rezultă din datorii în cadrul asigurărilor sociale de stat precum și cele ce reprezintă despăgubiri pentru repararea daunelor cauzate prin moarte sau vătămări corporale care au pricinuit incapacitate de muncă ;

— creanțele din obligații de întreținere ;

— creanțele statului din impozite, taxe și prime de asigurare prin efectul legii ;

— creanțele din împrumuturi bancare ;

— creanțele reprezentînd despăgubiri pentru repararea pagubelor pricinuite proprietății socialiste prin fapte ilicite (legea referindu-se atît la ilicitul civil și penal) ;

— creanțe din amenzi cuvenite bugetului ;

— creanțe provenite din livrări de produse, prestări de servicii și executări de lucrări ;

— alte creanțe (nenominalizate).

În cazul creanțelor de același rang suma se repartizează între creditori proporțional cu valoarea creanței (art. 34 alin. final). Prin aplicarea acestei ultime prevederi toate creanțele statului reprezentînd despăgubiri pentru prejudiciile suferite, indiferent de natura titlului executor (decizie de imputare, sentință civilă ori penală) au același rang și se împart proporțional cu valoarea, creanței, maximum reținerilor neputînd depăși — așa cum s-a menționat — jumătate din retribuția tarifară netă.

● **Cînd se face urmărirea numai prin rețineri din retribuție.** Art 109 alin. 3 și 4 din Codul muncii aduc precizările necesare. Atît timp cît persoana debitoare este încadrată în muncă[16] urmărirea silită nu se poate face în alt mod decît prin rețineri din retribuție, în afară de situația cînd paguba provine din gestiune, caz în care urmărirea silită se poate face concomitent și asupra altor bunuri ale debitorilor. Reținerile se efectuează fie de către unitatea creditoare în situația în care debitorul este încadrat la aceasta sau de către noua unitate pe baza transmiterii titlului executoriu de către unitatea care a fost păgubită. Netransmiterea titlului se consideră contravenție ; persoana vinovată fiind susceptibilă de a fi amendată.

---

[16]) Socotim că prin încadrarea în muncă trebuie să se înțeleagă orice relații de muncă și nu numai cele ce au la bază un contract de muncă. Vor avea deci acest regim preferențial, cooperatorii și cei ce lucrează pe bază de tarife sau cote procentuale. Aceste dispoziții de favoare cu privire la executarea silită prin rețineri vor trebui să se aplice și pensionarilor.

Scanned with OKEN Scanner

În situația în care debitorul nu se încadrează în muncă și nu este nici pensionar, urmărirea se va face asupra oricăror bunuri urmăribile (art. 109 alin final din Codul muncii).

● **Începerea și sistarea reținerilor.** Reținerile din retribuție se fac din prima lună de cînd unitatea este în posesia titlului executoriu (decizie de imputare, titlu notarial, angajament scris de plată) cu mențiunea expresă că decizia de imputare nu se poate pune în executare înainte de a fi comunicată, deoarece potrivit prevederilor imperative din art. 108 (3) din Codul muncii, aceasta constituie titlu executoriu numai din momentul comunicării[17].

Angajamentul scris nu este necesar a fi comunicat[18] sau confirmat celui în cauză deoarece nu poate emana decît de la autorul pagubei care și-l asumă propriu și personal.

Sistarea reținerilor din retribuție — înainte de acoperirea integrală a prejudiciului — va avea loc ori de cîte ori persoana în cauză contestînd decizia de imputare sau angajamentul scris în fața organelor de jurisdicție a muncii obține fie suspendarea executării, fie anularea titlului executor printr-o hotărîre chiar nedefinitivă, dat fiind că aceasta este executorie prin efectul legii (art. 43 din Legea nr. 59/1968[19]).

● **Contestația împotriva executării prin reținere.** Dat fiind că reținerea din retribuție constituie o procedură de executare silită specifică dreptului muncii și calea de atac a persoanei încadrate, nu va fi contestația la poprire adresată instanțelor judecătorești prevăzută de art. 27 din Decretul nr. 221/1960 (republicat în 1969), ci sesizarea organului competent de jurisdicție a muncii[20]. Altfel spus, contestația împotriva reținerilor din retribuție declanșează un litigiu de muncă între unitate și debitor și nu un proces civil.

2.2. **RECUPERAREA PAGUBELOR PROVENIND DIN GESTIUNI.** Grija deosebită pe care o manifestă statul pentru apărarea integrității avutului obștesc se materializează — în materia de față — printr-o extindere a posibilităților de executare silită, prin instituirea unei modalități de reparare mai rapidă a prejudiciilor suferite și prin admiterea răspunderii solidare.

● **Urmărirea silită a gestionarilor.** Art. 16 alin. 3 din Legea nr. 22/1969 prevede o procedură rapidă de recuperare a pagubelor cauzate de gestionari la locul de muncă (în gestiunile ce le sînt încredințate).

---

[17]) Cu privire la modalitățile de comunicare ale deciziei de imputare a se vedea Cartea Întreprinderii vol. IV. pag. 459—460.

[18]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. 1132/1968 în repertoriu pag. 595 nr. 513

[19]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 345/1955 în Repertoriu nr. 774 pag. 655.

[20]) În acest sens : Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1957/1962 în J.N. nr. 9/1963 pag. 152 și dec. nr. 159/1962 în J.N. nr. 12/1963 pag. 168.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă paguba nu se acoperă integral în termen de o lună de la obținerea titlului executoriu definitiv, unitatea se va despăgubi din garanția în numerar. Garanția în numerar poate fi urmărită numai de către unitatea în favoarea căreia a fost constituită, fiind exceptată de la executarea pornită de alți creditori și numai pentru pagubele pe care gestionarul le-a provocat în gestiunea ce i s-a încredințat.

Din text rezultă expres că în intervalul de o lună plata poate fi făcută în mod voluntar, nesilit. De asemenea, în perioada arătată, paguba în gestiune, provocată de către gestionar, poate fi acoperită de orice garant, terță persoană, dat fiind că legea folosește o exprimare impersonală. În această perioadă unitatea nu poate lua măsuri de executare. Termenul de o lună produce efecte și față de alte persoane ținute solidar cu gestionarul dat fiind că ne găsim în fața unui caz de solidaritate pasivă perfectă, avîndu-și aplicabilitate art. 1041 și urm. precum și art. 1056 din Codul civil. Cînd însă răspunderea altor persoane este conjunctă sau subsidiară cu a gestionarului, termenul de o lună nu-și produce efecte față de respectivele persoane și deci, împotriva acestora, unitatea poate începe urmărirea imediat după obținerea titlului executor.

În situația în care unitatea nu se poate despăgubi din garanția în numerar, art. 33 din Legea nr. 22/1969 prevede posibilitatea și obligația acesteia de a lua măsuri de asigurare și urmărire asupra oricăror bunuri aparținînd gestionarului, potrivit dispozițiilor cuprinse în Decretul nr. 22/1060 (republicat) și în H.C.M. nr. 702/1960 (republicată), ceea ce desigur nu înlătură și nu limitează dreptul unității de a proceda concomitent la rețineri din retribuția debitorului. O altă opinie nu se poate susține, căci nu este de admis ca, în cazul în care garanția în numerar s-a dovedit insuficientă și unitatea este în posesia unui titlu executoriu, să lase neafectată retribuția debitoriului și să procedeze la urmărirea silită a bunurilor acestuia, cale care, oricum este mai complicată, mai anevoioasă și supusă și unor contestații din partea terților. Desigur că, în asemenea situații, unitatea va proceda concomitent la efectuarea reținerilor din retribuție și la executarea silită a bunurilor. De asemenea, este evident că în această a doua etapă a urmăririi (prima fiind constituită din acoperirea pagubei din garanția în numerar), unitatea va urmări silit, pe baza contractului de garanții suplimentare constituite de gestionar și persoanele garante. Rezumînd, este de arătat că acoperirea prejudiciilor provocate de gestionari în gestiunile ce le sînt încredințate se efectuează în următoarea ordine stabilită în mod imperativ de lege :

— unitatea se va despăgubi mai întîi din garanția în numerar constituită în favoarea sa ;

Scanned with OKEN Scanner

— dacă garanția este insuficientă se va proceda în același timp la reținere din retribuție, la urmărirea silită a bunurilor și a garanțiilor suplimentare.

● **Urmărirea silită a altor persoane negestionare.** Pentru pagubele provocate în gestiuni, singure sau în solidar cu gestionarii, persoanele încadrate în unitățile socialiste răspund material în condițiile Legii nr. 22/1969 și a Codului muncii. Împotriva acestora se vor emite decizie de imputare în condițiile și termenele legale ori își vor asuma angajamente scrise care — potrivit art. 32 alin. 1 din Legea nr. 22/1969 și art.107 (2) din Codrul muncii — constituie titluri executorii.

În posesia unuia din aceste titluri executorii, compartimentul financiar va proceda la valorificarea lor în modul următor :

— cînd răspunderea persoanei negestionare este solidară sau conjunctă cu a gestionarului, se va proceda la recuperarea numai a restului neacoperit din garanția în numerar constituită de acesta din urmă. Recuperarea se va face concomitent prin reținere din retribuție și prin executarea silită a bunurilor persoanei negestionare în temeiul prevederilor exprese ale art 33 din Legea nr. 22/1969 ;

— în cazul cînd persoana negestionară are o răspundere personală, generată de o pagubă pricinuită unei gestiuni, recuperarea întregei sume se va face în același timp prin reținere din retribuție ori prin executarea silită a bunurilor sale, în baza aceluiași text.

● **Urmărirea silită a codebitorilor solidari.** În dreptul muncii răspunderea materială are, în principiu, caracter personal. Acest principiu, fundamental al răspunderii materiale primește un important corectiv în situația în care pagubele sînt pricinuite în gestiuni, actul normativ ce are incidență în această materie stabilind — pentru anumite cazuri expres și limitativ arătate — o răspundere solidară a persoanelor vinovate, indiferent ce funcție ocupă în cadrul unității socialiste. Art. 28 și 30 din Legea nr. 22/1969 stabilește cazurile și condițiile în care funcționează o asemenea răspundere materială solidară. Recuperarea pagubelor pricinuite de către persoanele ținute solidar se face în baza titlurilor executorii obținute de unitate împotriva celor în cauză.

Normele de drept aplicabile executării silite a debitorilor solidari sînt următoarele :

— unitatea va proceda la urmărirea silită a oricărui debitor solidar, pentru întreaga sa creanță[21]) ;

— urmărirea silită se va face împotriva unuia, mai multor sau tuturor codebitorilor solidari, din garanția în numerar, din garanția suplimentară, prin reținere din retribuție și prin executarea bunurilor unuia, mai multor sau tuturor debitorilor solidari ;

---

[21]) Debitorul urmărit nu poate opune beneficiul diviziunii și nici beneficiul discuțiunii.

Scanned with OKEN Scanner

— Întreruperea sau suspendarea prescripției executării silite, efectuată față de un codebitor solidar, are efecte opozabile tuturor, în sensul că întreruperea prescripției față de unul dintre codebitori are efect față de toți codebitorii solidari (art. 1045 Cod civil[22]) ;

— în cazul în care unitatea creditoare nu-și satisface integral creanța de la un codebitor solidar, poate urmări pe ceilalți pînă la plata integrală. În acest caz, solidaritatea pasivă funcționează ca o garanție împotriva insolvabilității debitorilor ; dacă unul este insolvabil îndestularea creanței se poate face de la oricare altul.

3. REALIZAREA CREANȚELOR DE LA DEBITORI PERSOANE FIZICE

3.1. **POPRIREA.** Indiferent de natura creanței și a hotărîrii judecătorești (civilă sau penală) unitățile socialiste creditoare trebuie să se conformeze prevederilor Decretului nr. 221/1960 și H.C.M. nr. 792/1960 (modificate și republicate în 1969) care constituie reglementări specifice în materia executării silite.

Odată în posesia titlului executor, compartimentul financiar din cadrul unității va proceda la executarea silită a debitorului persoană fizică.

Nu se poate proceda la urmărirea silită (prin poprire ori prin executare asupra bunurilor) fără existența unui titlu executor.

În cazul cînd debitorul este obligat să restituie un bun sau contravaloarea lui, nu se poate înființa poprire pînă nu se face dovada că a fost refuzată cererea de executare în natură[23].

Unitatea socialistă creditoare va înființa poprirea — fără o prealabilă înștiințare de plată — printr-o adresă trimisă terțului poprit, împreună cu o copie de pe titlul executor. În adresă se vor menționa toate datele necesare identificării persoanei debitoare precum și cuantumul debitului.

O dată cu această comunicare, unitatea este obligată a înștiința și debitorul de măsura luată. Această înștiințare este obligatorie și este inadmisibilă înlocuirea ei prin altă modalitate de luare la cunoștință. Spre exemplu, debitorul aflînd de înființarea popririi cu ocazia reținerilor efectuate de terțul poprit asupra retribuției acestuia, nu se va

---

[22]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1170/1968 în C.D. 1968 pag. 218 și Tribunalul popular raion Roman sentință civilă nr. 2309/1966 în J.N. nr. 12/1966 pag. 124.

[23]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 172/1959 în Repertoriu pag. 886 pct. 725.

Scanned with OKEN Scanner

considera în întîrziere și deci în astfel de împrejurări nu va curge împotriva sa termenul prevăzut pentru contestație[24]. Dovada de primire a înștiințării este indispensabilă. Socotim suficientă comunicarea făcută unității creditoare de către terțul poprit (unitate socialistă), prin care aceasta atestă, că a predat sub semnătură, debitorului, înștiințarea de poprire. Acest procedeu poate fi folosit în situațiile în care nu este cunoscut domiciliul debitorului ci numai locul său de muncă.

Copiile de pe titlurile executorii ce se comunică de unitățile socialiste creditoare vor fi certificate de acestea.

Terțul poprit este obligat ca în termen de 5 zile de la comunicarea ce i s-a făcut să înștiințeze unitatea creditoare dacă datorează sau nu vreo sumă debitorului. Dacă sumele datorate debitorului sînt poprite de mai mulți creditori, terțul poprit va anunța despre aceasta pe creditori.

Toate comunicările și înștiințările prevăzute mai sus se fac prin scrisoare recomandată.

● **Situații cînd executarea prin poprire este obligatorie.** Inspirîndu-se din principii de umanitate și în dorința de a proteja bunurile mobile sau imobile ale debitorilor, legea stabilește unele cazuri cînd poprirea este singura cale de executare silită, cu îndeplinirea anumitor condiții. Art. 28 din Decretul nr. 221/1960 (republicat) care crează acest regim derogatoriu și de favoare, se referă numai la creanțele ce nu izvorăsc din raporturi de muncă deoarece acestea din urmă se urmăresc de regulă și în principal — potrivit Codului muncii — tocmai prin rețineri din retribuție.

Executarea se face exclusiv prin poprire numai cînd sînt îndeplinite în mod cumulativ următoarele condiții :

— debitorul este o persoană încadrată în muncă sau este pensionar. Legea dă un înțeles larg noțiunii de persoană încadrată în muncă incluzînd (limitativ) următoarele categorii : membrii cooperativelor de producție meșteșugărească, oameni de litere, artă și știință, membrii colegiilor de avocați, lucrătorii retribuiți pe bază de cotă procentuală. Prevederile art. 28 din decretul citat se aplică și membrilor cooperativelor agricole de producție, cu respectarea dispozițiilor cuprinse în art. 14 din același act normativ ;

— valoarea creanței este de pînă la 3000 lei inclusiv, cu precizarea expresă că datoriile mai mari nu se pot fragmenta. Valoarea creanței poate depăși 3000 lei dacă debitorii au venituri cunoscute, pe seama cărora creanța poate fi realizată prin poprire în termen de 12 luni. Acest termen poate fi prelungit la 2 ani în cazuri justificate, în baza aprobării conducătorilor organelor centrale și al comitetelor executive ale consiliilor populare județene ;

---

[24] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 837/1964 Repertoriu pag. 890 nr. 750.

Scanned with OKEN Scanner

— datele necesare pentru înființarea popririi sînt cunoscute ;

— retribuția, pensiile ori celelalte venituri din muncă ale debitorilor nu sînt grevate cu alte urmăriri.

Împotriva popririi cei interesați pot face contestație în termen de 5 zile de la primirea înștiințării sau comunicării, la judecătoria în a cărei rază teritorială își au domiciliul sau a sediului terțului poprit.

● **Poprirea veniturilor membrilor cooperativelor agricole de producție.** Veniturile realizate prin munca prestată în cadrul cooperativelor agricole de producție, pot fi urmărite conform legii, în care scop consiliul de conducere al C.A.P. va dispune reținerile corespunzătoare, în baza cererii făcută de unitatea creditoare. În cazuri justificate, consiliul de conducere va putea decide amînarea reținerii pînă la calcularea retribuției anuale. În mod excepțional se va putea acorda o nouă amînare pînă cel mai tîrziu la calcularea retribuției anuale următoare (art 14 din Decretul nr. 22/1960, republicat).

● **Măsuri pentru realizarea și efectuarea popririi.** Înlocuind vechiul procedeu de a încasa suma datorată și nereținută de la terțul poprit (unitate socialistă), pe calea unei acțiuni arbitrale, art. 27 din Decretul nr. 221/1960 (republicat) dă posibilitate unității creditoare de a constrînge terțul poprit de a-și executa îndatoririle legale.

În cazurile cînd unitatea sau persoana fizică (terț poprit) nu răspunde unității creditoare ori arată că nu datorează o sumă de bani debitorului urmărit sau nu face reținere, titularul creanței va putea sesiza judecătoria unde își are sediul sau domiciliul terțul poprit, în scopul menținerii popririi și amendării persoanelor din vina cărora nu s-au făcut comunicările cerute de lege ori nu s-au efectuat reținerile. Unitatea nu va putea cere judecătoriei menținerea popririi pentru o sumă mai mare decît aceea care figurează în titlul executoriu (spre exemplu dobînzile aferente)[25].

Judecătoria va cita de urgență pe creditor, debitor și terțul poprit și în cazul cînd se va constata că terțul poprit este datornicul debitorului va menține poprirea, iar în caz contrar o va desființa. Prin aceeași hotărîre se va pronunța și o amendă civilă pînă la 500 lei împotriva persoanelor din vina cărora nu s-au făcut comunicările legale ori nu s-au efectuat reținerii. Amendarea persoanei vinovate de neefectuarea reținerilor sau de neconfirmarea popririi nu se poate face de către instanță decît dacă este citată și aceasta spre a-și face cuvenitele apărări[26].

---

[25] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 627/1959 în Repertoriu pag. 888 pct. 740.

[26] Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1702/1962 în Repertoriu pag. 838 pct. 737.

În aplicarea acestei prevederi legale (art. 27 din Decretul nr. 221/1960 republicat) instanțele noastre judecătorești au făcut următoarele precizări pe care le considerăm utile persoanelor din compartimentul financiar-contabil :

— amenda civilă poate fi aplicată persoanei vinovate pentru faptul că nu s-a dat răspunsul cerut de lege unității creditoare, ori nu s-au făcut reținere pentru trecut, chiar dacă instanța nu menține poprirea pentru viitor, datorită faptului că debitorul nu mai este încadrat la terțul poprit. Vina a existat pentru trecut și a produs efecte atît timp cît debitorul a fost încadrat la unitatea la care s-a comunicat poprirea[27].

— instanța poate dispune menținerea popririi și amendarea persoanei vinovate, neputînd însă obliga unitatea terț poprit să plătească ratele scadente dar nereținute de la înființarea popririi și pînă la judecată[28]. Soluția — socotim — este criticabilă, deoarece, prin efectul popririi, organizația socialistă terț poprit se substituie — în limitele prevăzute de lege — debitorului și, în această calitate, rezultată dintr-un transfer judiciar, datorează direct unității creditoare sumele pe care ar fi trebuit să le rețină, dar nu le-a reținut.

Această modalitate de a obliga unitatea terț poprit ca să procedeze la confirmarea popririi și efectuarea reținerilor se aplică și în cazul urmăririi creanțelor derivînd din raporturi de muncă și anume în cazul cînd debitorul, înainte de a fi plătit integral datoria către vechea unitate, se încadrează în alt loc de muncă (art. 46 al. 2 din Decretul nr. 221/1960, republicat).

3.2. URMĂRIREA SILITĂ A BUNURILOR. Constituind o procedură execuțională excepțională față de celelalte căi de urmărire silită a debitorilor, este mai puțin folosită de unitățile creditoare, care — de regulă — își îndestulează creanțele prin popriri sau reținere din salariu. Totuși, pentru uzul compartimentului financiar învederăm unele reguli de bază în această materie.

● **Executarea mobiliară** este o procedură utilizată de creditor ce se realizează prin valorificarea bunurilor mobile ale debitorului. Se pune în aplicare întotdeauna prin organele de executare, fie proprii, fie prin cele judecătorești.

În scopul urmăririi silite se va proceda întîi la somarea debitorului — de a face plata creanței în numerar. Actul de somație nu întrerupe prescripția dreptului de executare silită, deoarece nu este considerat un act începător al executării.

---

[27] Tribunalul regional Oltenia col. II dec. civ. nr. 4229/1962 în J.N. nr. 6/1963 pag. 139.

[28] Tribunalul regional Galați col. civ. dec. nr. 176/1964 în J.N. nr. 2/1965 pag. 145 cu nota

Scanned with OKEN Scanner

În caz de neurmare se va proceda la sechestrarea bunurilor mobile ale debitorului în afara celor ce sînt protejate de lege (de uz personal, necesare îndeplinirii profesiei etc.). Sechestrarea nu constituie un scop în sine, ci un simplu mijloc de indisponibilizare a bunurilor debitorului.

Faza finală de urmărire mobiliară o constituie valorificarea bunurilor sechestrate (prin preluarea directă a bunurilor în contul creanței, vînzarea directă către organizații socialiste, predarea spre vînzare în comerțul socialist sau vînzarea la licitație) și corolarul său firesc, remiterea sumei rezultate creditorului, sau distribuirea prețului conform ordinei de preferință legală, cînd sînt mai mulți creditori.

● **Preluarea directă a bunurilor** mobile în contul creanței de către unitatea creditoare este supusă următoarelor reguli :

— poate avea loc numai cînd urmărirea s-a făcut prin executori proprii sau judecătorești ;

— unitatea trebuie să-și manifeste voința de a le prelua, în 3 zile de la primirea comunicării din partea executorilor ;

— preluarea se face în baza unui proces verbal semnat de unitatea creditoare (prin delegat) și de către executor ;

— creanța unității se scade cu valoarea bunului mobil preluat (evaluarea făcîndu-se conform art. 27 din H.C.M. nr. 792/1960).

În cazul cînd creanța unității care preia un bun mobil individual este mai mică decît valoarea acestuia, diferența se va consemna la C.E.C. de către creditor în termen de două luni de la preluare, la dispoziția organului de executare.

În cazul cînd unitatea creditoare nu preia bunul, acesta se va valorifica prin una din următoarele căi :

— vînzarea directă către alte unități socialiste ;

— predarea lor spre vînzare prin comerțul socialist ;

— vînzarea la licitație.

Ordinea căilor de executare, menționate mai sus este obligatorie și arătăm că orice încălcare a acesteia duce la anulabilitatea formelor de executare deoarece în acest domeniu regulile de drept ce se aplică cu caracter imperativ.

Deoarece procedura fixată de lege pentru executarea silită în modalitățile arătate mai sus privește cu precădere organele de executare și conține multe dispoziții de amănunt, trimitem la art. 28—37 din H.C.M. nr. 792/1060.

● **Executarea imobiliară** se face numai prin una din următoarele căi și în ordinea de mai jos :

Scanned with OKEN Scanner

— preluarea directă în contul creanței de către unitatea creditoare ;

— vînzarea directă către alte organizații socialiste ;

— vînzarea la licitație ;

— trecerea imobilului în proprietatea statului prin predare în contul creanței, pe seama comitetelor executive ale consiliilor populare în a căror administrare operativă directă va intra.

Executarea bunurilor imobile are loc la cererea unității creditoare. Prețul de valorificare se fixează de organul de executare care este obligat să comunice unității creditoare prețul fixat și creanțele anunțate de alți creditori.

Preluarea directă a imobilelor de către unitățile creditoare în contul creanțelor, se face în modul următor :

— unitatea este obligată a comunica într-o lună de la primirea înștiințării, organului de executare, dacă înțelege a prelua bunul pe seama creanței ;

— dacă valoarea creanței este inferioară prețul imobilului, unitatea este obligată să consemneze diferența la C.E.C. la dispoziția organului de executare ;

— predarea imobilului se face pe baza unui proces verbal semnat de organul de executare și de reprezentantul unității creditoare ;

— creanța unității se scade cu valoarea imobilului preluat ;

— unitatea care a preluat imobilul va cere — dacă este cazul — transcrierea sau intabularea dreptului dobîndit în acest mod.

Vînzarea directă către alte organizații socialiste este supusă următoarelor reguli :

— organul executor va fixa în acest scop un termen care nu va fi mai lung de o lună ;

— condițiile vînzării vor fi afișate conform legii prin grija și obligația organului de executare ;

— la termenul fixat se încheie un proces verbal de către executor în care se vor consemna cele constatate ;

— organizația socialistă cumpărătoare este obligată a plăti suma în cel mult 60 zile de la încheierea vînzării ;

— după plata prețului se înmînează organizației creditoare un exemplar din procesul verbal, ca titlu de dobîndire, pe baza căruia se va cere, după caz, transcrierea sau intabularea ;

— din prețul obținut se va plăti creanța unității creditoare.

Vînzarea la licitație este supusă de lege unor reguli speciale și de amănunt, fapt care ne obligă a face trimitere la textele respective (art. 47—49 H.C.M. 792/1960), nu fără a atrage atenția că respectarea întocmai este obligatorie deoarece au caracter imperativ.

Scanned with OKEN Scanner

Distribuirea prețului în cazul mai multor creditori. În cazul cînd la urmărirea silită participă mai multe unități creditoare care și-au declarat creanțele înainte de întocmirea procesului verbal de distribuire a prețului de către organul de executare, suma realizată se va împărți în următoarea ordine de preferință :

— creanțele rezultînd din cheltuielile făcute cu urmărirea bunului a cărui preț se distribuie ;

— creanțele rezultînd din retribuții și alte datorii asimilate acestora ;

— cele derivînd din obligații de întreținere ;

— creanțele statului din impozite, taxe, prime ADAS, prin efectul legii ;

— creanțele din împrumuturi bancare ;

— creanțele reprezentînd despăgubiri pentru repararea pagubelor proprietății socialiste prin fapte ilicite (penale sau civile) ;

— amenzi cuvenite bugetului de stat ;

— creanțe provenite din contracte economice ;

— alte creanțe.

Cînd creanțele au același rang, suma se repartizează între creditori, proporțional cu valoarea creanței fiecăruia.

Unele reguli generale aplicabile urmăririi silite. Menționăm unele decizii ale Tribunalului Suprem referitoare la executarea silită, fie pentru că evidențiază clar anumite principii esențiale ce domină materia, fie pentru faptul că scot în relief unele aspecte particulare ce trebuie avute în vedere de organizațiile socialiste, în calitate de creditoare sau debitoare.

Instanța nu poate încuviința poprirea pentru o sumă mai mare decît aceea prevăzută în titlul executoriu — ca de exemplu pentru dobînzi (Colegiul civil decizia nr. 827 din 3 iulie 1959).

Este inadmisibilă examinarea legalității titlului executor în instanța de validare a popririi (Plen Tribunalul Suprem decizia de îndrumare nr. 31 din 5 noiembrie 1962).

Termenul de 5 zile înăuntrul căruia debitorul poate introduce contestația la poprire, curge de la primirea înștiințării pe care unitatea creditoare este obligată să i-o facă, o dată cu comunicarea trimisă terțului poprit. Dovada de primire a înștiințării este indispensabilă pentru a face să curgă termenul. Această dovadă nu poate fi înlocuită cu alte probe din care să rezulte că debitorul a cunoscut în fapt înființarea popririi pe salariul său (Colegiul civil, decizia nr. 1070 din 5 iulie 1968).

Dat fiind că investirea cu formulă executorie a actelor autentice se face exclusiv de notariatele de stat, o asemenea investire făcută acestor acte de către instanțele judecătorești este ineficientă, avînd drept

urmare anularea formelor de executare făcute pe temeiul acestei învestiri (decizia nr. 286 din 29 martie 1965 a Colegiului civil).

Pentru obținerea titlului notarial este necesară adresarea unei somații prealabile debitorului, act care îndeplinește rolul de a-l avertiza, înainte de eliberarea titlului executor, de existența creanței. Lipsa somației prealabile are drept efect nulitatea titlului executor (Colegiul civil, decizia nr. 512 din 3 aprilie 1964).

În executările ce se fac potrivit decretului nr. 221/1960 nu sînt aplicabile dispozițiile privitoare la perimarea executării silite (decizia nr. 2208 din 3 decembrie 1967 nepublicată).

Contestația la executare poate fi făcută și de acela care, avînd un titlu asupra obiectului supus executării, nu are și posesia de fapt asupra lui (decizia nr. 235 din 6 octombrie 1962 a Colegiului civil).

În cadrul contestației de executare, instanța nu poate examina fondul raporturilor juridice dintre părți, ci trebuie să se conformeze hotărîrii puse în executare (Colegiul civil decizia nr. 1007 din 22 iunie 1963).

În legătură cu executările mobiliare. Plenul Tribunalului Suprem a dat următoarele îndrumări :

— cînd bunul urmărit se află în posesia terțului acesta se bucură de prezumția că este proprietarul bunului (art. 1909 Cod civil) și incumbă creditorului urmăritor dovoda contrară, în sensul că terțul este un detentor precar ;

— dacă bunul — pretins de terț că este proprietatea sa — se află la domiciliul debitorului urmărit, și deci prezumția art. 1909 Cod civil joacă în favoarea acestuia din urmă, contestatorul terț va trebui, prin acte cu dată certă, să facă atît dovada proprietății sale cît și raportul juridic în baza căruia lucrul nu se află în posesia sa, ci a celui împotriva căruia a început urmărirea ;

— dacă terțul contestator și cel urmărit locuiesc împreună, dovada cu martori este admisibilă datorită situației echivoce ;

— dacă terțul contestator și cel urmărit folosesc în comun bunul (exemplu : cazul bunurilor proprii ale soților) este admisibilă de asemenea proba cu martori (decizia de îndrumare nr. 14 din 24 mai 1962).

3. 3. **URMĂRIREA DEBITORILOR SOLIDARI.** În materia de față este de făcut o distincție după cum codebitorii sînt toți persoane fizice sau printre aceștia figurează într-o astfel de calitate și una sau mai multe unități socialiste.

● **Urmărirea codebitorilor solidari persoane fizice** se face în condițiile și potrivit normelor arătate sub pct. 2.1. din acest capitol, motiv pentru care nu mai revenim asupra acestei materii.

Scanned with OKEN Scanner

● **Urmărirea codebitorilor persoane fizice și juridice.** În cazul cînd paguba a fost produsă unității prin infracțiune de către o persoană încadrată la o altă unitate, aceasta din urmă va trebui să răspundă civilmente în solidar cu autorul infracțiunii, avînd calitatea de comitentă pentru fapta prepusului său. Pentru repararea acestor pagube (produse prin infracțiuni) vor fi urmărite mai întîi bunurile persoanelor fizice vinovate — în cazul cînd sînt solvabile — și numai după aceea, bunurile organizațiilor socialiste răspunzătoare civilmente. Dispoziția este expresă, fiind prevăzută în art. 50 din Decretul nr. 221/1960 (republicat). Deși legea se referă la urmărirea bunurilor unității codebitoare, în realitate însă decontările între unitățile socialiste se fac prin conturile lor bancare și deci executarea se face asupra sumelor de bani ale acesteia. Unitatea codebitoare solidar poate fi urmărită deci numai în cazurile cînd prepusul său este insolvabil, aplicîndu-se într-o formă specială beneficiul de discuțiune din dreptul civil. Față de această împrejurare, unitatea debitoare are tot interesul a descoperi sursele de venit sau bunurile ce le posedă codebitorul său persoană fizică, colaborînd pe deplin cu unitatea creditoare.

În cazul cînd paguba a fost pricinuită unității creditoare altfel decît prin infracțiune, iar răspunderea este solidară între o persoană fizică și o unitate, aceasta din urmă nu se mai bucură de privilegiul menționat mai sus fiind supusă normelor de drept ce reglementează solidaritatea pasivă. Unitatea creditoare se va putea îndestula pe seama organizației debitoare, iar aceasta are drept de regres, în condițiile legii, împotriva codebitorului persoană fizică.

3.4. ÎNLESNIRI DE PLATĂ. Pentru a oferi debitorilor unităților socialiste care sînt supuși urmăririi mobiliare sau imobiliare, ori chiar înainte de obținerea unui titlu executor, posibilitatea de a evita executarea silită asupra bunurilor lor, H.C.M. nr. 792/1960 (republicat) în art. 60—63 inclusiv, reglementează plata în rate a datoriilor.

Unitatea creditoare care este în posesia unui titlu executor poate accepta plata datoriei în rate în următoarele condiții :

— dacă această modalitate este mai avantajoasă pentru creditor ;

— plata creanței să se facă în cel mult 12 luni ;

— o dată cu propunerea de plată să se verse o sumă de cel puțin 10% din valoarea creanței, iar restul să se plătească în rate, dintre care nici una să nu fie mai mică de 5% din totalul creanței.

În cazuri deosebite, miniștrii, conducătorii celorlalte organe centrale și comitetele executive ale consiliilor populare județene (și al municipiului București) pentru sumele datorate unităților socialiste subordonate pot aproba :

— plata sumei urmărite să se facă în rate într-un termen de pînă la 5 ani ;

Scanned with OKEN Scanner

— prima rată să reprezinte cel puțin 5% din valoarea creanței.

Angajamentul de plată se va lua în scris de către debitor, iar cînd acesta este încadrat în muncă va consimți prin același înscris să i se rețină ratele din retribuție. Acest angajament nu este considerat titlu executoriu prin efectul legii deoarece unitatea este deja în posesia unui asemenea titlu. În cazul nerespectării angajamentului de plată în rate se va continua executarea silită pentru suma neplătită, la cererea unității creditoare.

Angajamentul de plată poate fi asumat și de altă persoană decît debitorul. Înscrisul respectiv constituie titlu executor (art. 62 al. 2 din H.C.M. nr. 792/1960 republicat). Prevederea este normală deoarece unitatea — titulară a dreptului de creanță — nu posedă titlu executoriu împotriva acestei persoane, ci numai față de debitorul originar.

Actul normativ menționat prevede posibilitatea înlesnirilor de plată și înainte ca unitatea să fie în posesia titlului executor și anume:

— cînd există proces în curs, situație în care învoiala părților va fi constatată prin hotărîrea judecătorească;

— învoiala părților poate avea loc și înainte de pornirea procesului, caz în care tranzacția se va face în scris și se aprobă de organul ierarhic superior unității creditoare. În aceste condiții constituie titlu executor. Nu este necesară aprobarea organului tutelar dacă debitorul se angajează a plăti datoria integrală într-un termen de 30 zile de la semnarea angajamentului.

Angajamentul scris se poate lua în asemenea situație (înainte de pornirea procesului împotriva debitorului) și de către o altă persoană, caz în care înscrisul constituie titlu executoriu.

Pentru garantarea plății integrale a datoriei, unitatea creditoare este obligată să ia măsurile asiguratorii necesare.

Persoanele care își iau angajamente sau încheie învoieli de plată nu datorează dobînzi la sumele ce urmează a fi plătite în baza acestor acte.

3.5. PRESCRIPȚIA DREPTULUI DE A CERE EXECUTAREA SILITĂ A DEBITORILOR PERSOANE FIZICE. Deoarece Codul muncii nu conține nici o prevedere în acest sens, se vor aplica dispozițiile Decretului nr. 167/1958 care constituie dreptul comun în materie de prescripție, dat fiind că normele conținute în decretul citat nu sînt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă (a se vedea art. 187 din Codul muncii). Termenul de punere în executare a creanței este așa dar de 3 ani de la data obținerii oricărui titlu executoriu, fie provenit din raporturi de muncă, din infracțiune ori din cauze civile, potrivit art. 6 din Decretul nr. 167/1958. Termenul este invariabil pentru orice titlu executor[29].

[29]) Tribunalul Suprem cil. civ. dec. nr. 1269/1965 în C.D. 1965 pag. 246.

Scanned with OKEN Scanner

Prescripția dreptului de a cere executarea silită stinge dreptul procesual, ceea ce înseamnă că instanțele pot și chiar trebuie să refuze îndeplinirea oricărui act de executare[30], în baza unui titlu executoriu prescris, fapt care atrage nemijlocit răspunderea materială a persoanei din vina căreia creanța nu a fost pusă în executare.

Prescripția începe să curgă de la data cînd se naște dreptul de a cere executarea silită, adică din momentul obținerii titlului executoriu de către unitatea creditoare, și anume :

— decizia de imputare devine titlu executoriu de la data comunicării acesteia celui în cauză, conform prevederii exprese din art. 108 (3) din Codul muncii ;

— angajamentul scris de plată asumat de către angajat pentru acoperirea unei pagube pricinuite unității devine titlu executoriu din ziua emiterii acestuia, dat fiind că legea nu mai pretinde îndeplinirea vreunei alte formalități ;

— hotărîrile judecătorești devin executorii — cele mai multe — atunci cînd rămîn definitive, iar altele, în care apar în calitate de creditor o unitate socialistă, pe data cînd adresa instanței cuprinzînd comunicarea dispozitvului hotărîrii judecătorești ajunge la registratura organizației creditoare. Este cunoscut că potrivit art. 20 din Decretul nr. 221/1960 (republicat) adresa instanței constituie — ea însăși — titlu executor.

● **Suspendarea prescripției** are loc în următoarele cazuri :

— cît timp cel împotriva căruia ea curge este impiedicat de un caz de forță majoră să facă acte de întrerupere (art. 13 lit. a din Decretul nr. 167/1958). Arătăm că sînt cu totul excepționale situațiile cînd o unitate socialistă este împiedicată de a-și exercita drepturile sale din cauză de forță majoră. S-a considerat astfel, în mod just, că starea de arest a debitorului nu reprezintă un caz de forță majoră pentru unitatea creditoare urmăritoare și deci nu constituie un motiv de suspendarea prescripției dreptului la executare)[31] ;

— pe timpul cît debitorul face parte din forțele armate ale țării, iar acestea sînt puse pe picior de război (art. 13 lit. b din Decretul nr. 167/1958) ;

— pe timpul cît debitorul nu are venituri sau alte bunuri urmăribile, în cazul despăgubirilor pentru pagube produse prin infracțiuni (art. 45 al. 2 din Decretul nr. 221/1960 (republicat). Lipsa veniturilor sau a altor bunuri urmăribile, adică starea de insolvabilitate a debitorului, se constată, în astfel de împrejurări, printr-un proces-verbal de insolva-

30) Ilie Stoenescu, Arthur Hilsenrad, Savelly Zilberștein — Tratat teoretic și practic de procedură a executării.

31) Tribunalul regional Iași dec. civ. nr. 609/1966 în 2/1968 pag. 120

bilitate, încheiat de unitatea creditoare, în conformitate cu prevederile art. 68 și 69 din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat). Altfel spus, în cazul pagubelor produse prin infracțiuni, insolvabilitate a debitorului suspendă prescripția dreptului de a cere executarea silită.

Suspendarea prescripției constă în oprirea temporară a cursului acesteia pe timpul cît durează împrejurarea respectivă (starea de forță majoră, de război, de insolvalabilitate). Cînd această cauză dispare, prescripția își reia cursul, socotindu-se și timpul curs înainte de suspendare (art. 15 al. 1 din Decretul nr. 167/1968). Totuși potrivit al. 2 din același articol de lege, prescripția nu se va împlini în cazul încetării suspendării decît după un termen de 6 luni de la această dată, sau de cel puțin o lună — în cazul prescripțiilor mai scurte de 6 luni. Altfel spus, suspendarea prescripției nu produce efecte chiar pe data încetării împrejurării respective, ci după un termen de 6 luni sau respectiv o lună, potrivit prevederii sus-arătate.

● **Întreruperea prescripției.** În legislația noastră următoarele cazuri întrerup prescripția dreptului de a cere executarea silită :

— actul începător de executare (art. 16 lit. c din Decretul nr. 167/1959) ;

— cererile de executare făcute împotriva debitorilor insolvabili care între timp au dobîndit venituri sau alte bunuri, cu condiția ca să fie urmate de acte efective de executare (art. 72 alin. penultim din H.C.M. nr. 792/1960 republicat) ;

— dispoziția de trecere în evidență separată a debitorilor insolvabili (art. 71 alin. final din H.C.M. nr. 792/1969 republicat).

Sînt necesare precizări și observații pentru fiecare caz de întreprescripției[33]).

● Cu privire la actul începător de executare trebuie arătat că Tribunalul Suprem și instanțele noastre judecătorești au stabilit că cererea de executare trebuie considerată ca o cauză de întrerupere a prescripției.[33])

Adresa unității creditoare către terțul poprit are același caracter întrerupător de prescripție ca și cererea de executare. Această soluție se impune pentru identitate de rațiune[34]).

Dacă în urma cererii de executare sau de proprire, acestea au rămas fără rezultat, ori creanța nu a fost în întregime realizată, data pînă la care durează efectul întreruperii este aceea a ultimului act de executare. Ulterior acestei date, creditorul va trebui să ceară o nouă executare în termen de 3 ani[35]).

---

[33]) Plan Tribunal Suprem — decizia de îndrumare nr. 5/1966 în C.D. 1966 pag. 2.

[34]) Idem.

[35]) Idem, precum și decizia civilă nr. 1311/1967 în Repertoriu, pag. 205, pct. 813.

Scanned with OKEN Scanner

Investigațiile și cercetările făcute prin adrese sau constatări efective de către unitatea creditoare nu sînt considerate ca acte de executare și deci nu întrerup prescripția (art. 72 al 3 din H.C.M. nr. 792/1960 republicată). În același sens s-au pronunțat și instanțele noastre judecătorești. [36])

● Cererile de executare urmate de acte de executare, privind debitorii insolvabili care au dobîndit ulterior venituri sau alte bunuri, au efect întreruptiv, în baza prevederii exprese sus-arătate. Este de observat că în cazul de față, cînd se referă la foștii debitori insolvabili, pentru a întrerupe prescripția, cererea de executare trebuie să fie urmată de acte efective de urmărire, efectuate de executorul judecătoresc, spre deosebire de celelalte cazuri unde e suficientă înregistrarea cererii de executare. Considerăm judicioasă prevederea legală introdusă prin modificarea din 1969 a H.C.M. nr. 792/1960 deoarece dacă o asemenea cerere nu se realizează total sau parțial din lipsa unor bunuri sau venituri, persoana în cauză rămîne în continuare în poziția și cu calitatea de debitor insolvabil.

Pentru identitate de rațiune, legea vorbind și de ivirea unor venituri, socotim că o cerere de proprire, urmată de executare, are, în cazul de față, același efect întreruptiv de prescripție, ca o cerere de executare formulată la executorul judecătoresc [37]).

● Dispoziția de trecere în evidență separată a debitorilor insolvabili (art. 71 alin. final din H.C.M. nr. 792//1960 republicat) are drept efect întreruperea cursului prescripției. Dispoziția sus menționată este de atributul exclusiv al conducătorului de unitate. Prin acest act — cu caracter pur administrativ — întocmit exclusiv de organele unității creditoare, se întrerupe prescripția executării silite. Prevederea legală creează unităților socialiste posibilitatea de a prelungi cît mai mult posibil perioada de timp în care debitorul să fie supus procedurii urmăririi silite a bunurilor. Dspoziția de trecere în evidență separată produce efectele menționate, indiferent de natura prejudiciului suferit de unitatea creditoare. Paguba poate proveni fie din infracțiune fie din raporturi de muncă ori din alte cauze civile. Rezoluția de trecere în evidența separată chiar dacă se referă numai la unul dintre codebitorii solidari, are efect întreruptiv de prescripție cu privire la executarea întregii datorii ce urmează a fi plătită în solidar, fiindcă altfel ar însemna să se încalce principiul și efectele pe care trebuie să le producă solidaritatea debitorilor, potrivit art. 1039 și 1044 din Codul civil[38]).

---

[36]) Trbunalul Suprem col. civ. dec. nr. 265/1957 în C.D. 1957 pag. 171. A se vedea și Tribunalul Județean Vrancea dec. civ. nr. 21/1968 în R.R.D. nr. 9/1968 pag. 183. Citățm însă și o hotărîre contrară : Tribunalul județean Vîlcea dec. civ. nr. 67/1968 în R.R.D. nr. 10

[37]) Vezi decizia de îndrumare în 5/1966 citată

[38]) Tribunalul Suprem col. civ. dec. nr. 1170/1966 în C.D. 1966 pag. 303.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul în care trecerea în evidența separată a debitorilor insolvabili este efectuată în mod nelegal, socotim că actul respectiv nu poate produce efectele prevăzute de lege. Astfel, în cazurile în care dispoziția este dat de un organ necompetent, sau nu poartă o dată certă, ori nu sînt îndeplinite alte condiții legale, actul respectiv neavînd validitate, nu va întrerupe prescripția.

3. 6. PROCEDURA DE CONSTATARE A INSOLVABILITĂȚII. Art. 68 și 69 din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat în 1969) stabilește modalitățile și operațiunile referitoare la constatarea insolvabilității debitorilor. Spre deosebire de textul inițial, care prevedea posibilitatea trecerii în evidența separată (specială) și a debitorilor cu domiciliu necunoscut, prevederile în vigoare au în vedere numai debitorii insolvabili, ne mai referindu-se la persoanele cu domiciliu necunoscut, motiv pentru care unitățile vor continua a menține respectivele creanțe în evidența curentă, pînă la îndeplinirea termenului de prescripție după care apoi le vor radia.

Pentru a scoate creanțele debitorilor insolvabili din evidența curentă și a le trece în evidența separată, unitățile creditoare vor proceda în mod obligatoriu în felul următor :

— vor cere relații cu privire la starea materială a debitorului de la persoanele care cunosc situația acestuia și în mod obligatoriu de la unitățile în care debitorul a lucrat în ultimii 3 ani (în măsura în care acestea pot fi cunoscute).

— vor cere relații de la organul financiar din localitatea în care s-a născut debitorul ;

— vor solicita informații de la organul financiar din localitatea unde debitorul a avut ultimul domiciliu[39]).

— vor avea în vedere constatările organelor de executare atunci cînd acestea au intervenit în vederea luării unor măsuri de asigurare sau urmărire ;

— se vor verifica toate indiciile și informațiile ce rezultă din procesele avute cu debitorul din dosarele compartimentelor de personal sau ale oficiilor juridice ;

— după consumarea primei etape și după ce va rezulta că sînt îndeplinite condițiile pentru declararea insolvabilității[40], șeful compartimentului contabilității (ori înlocuitorul său) încheie un proces verbal în care consemnează rezultatul cercetărilor și face propuneri ;

---

[39]) Persoanele care au această atribuție sînt obligate expres de lege ca să facă demersuri insistente spre a afla locul nașterii și domiciliul debitorului. Numai dacă demersurile făcute nu au avut rezultat este îngăduit unității a nu cere relații de la organele financiare precizate în actul normativ.

[40]) Art. 68 alin. 1 din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat) definește insolvabilitatea ca starea acelor persoane ce nu au venituri sau alte bunuri urmăribile ori ale căror bunuri, deși urmărite, nu au putut fi valorificate. Potrivit acestui text, o persoană poate fi insolvabilă chiar dacă posedă bunuri exceptate de la urmărire.

Scanned with OKEN Scanner

— procesul verbal se va supune spre avizare compartimentului juridic din unitate — iar în lipsa acestuia — se va cere avizul compartimentului juridic al unității ierarhic superioare ;

— actele de mai sus (referat, aviz, anexe etc.) se supun spre aprobare conducătorului unității socialiste. Acesta decide dacă debitorul este insolvabil, caz în care dispune prin rezoluție, scoaterea creanței din evidența curentă și trecerea ei într-o evidență separată. Cînd creanța este mai mare de 10.000 lei conducătorul unității nu poate delega această atribuție.

Principalul efect al trecerii creanței este prevăzut de art. 71 alin. final din H.C.M. nr. 792/1960 (republicat). Dispoziția de trecere în evidență separată întrerupe prescripția. Socotim că dispoziția respectivă întrerupe atît prescripția dreptului de urmărire silită în cazul în care unitatea posedă titlu executoriu cît și prescripția dreptului la acțiune în cazul cînd se trec în evidența separată și creanțele derivînd din cauze civile pentru care nu s-a introdus acțiune, în baza art. 71 alin. 1 din actul normativ citat.

Este de subliniat că art. 73 alin. 2 din H.C.M. 792/1960 (republicat) prevede expres că dacă nerealizarea creanței a fost provocată din culpa personalului oricărei unități socialiste se vor lua măsuri în vederea stabilirii răspunderii sale patrimoniale. Aceste măsuri se vor lua atunci cînd :

— imposibilitatea descoperirii veniturilor sau altor bunuri ale debitorului provine din aceea că la angajarea sa nu s-au notat datele personale (domiciliul, locul de naștere, fostul loc de muncă etc.);

— investigațiile pentru descoperirea veniturilor sau altor bunuri urmăribile nu au fost făcute anual ori au fost făcute cu ușurință, ducînd la rezultate necorespunzătoare realității.

● **Evidența insolvabililor.** Trecerea unor creanțe din conturile de debitori în evidență separată nu influențează nici calitatea creanțelor și nici modul lor de realizare. Operația de trecere în evidența separată are drept efect : aplicarea unui regim propriu privind prescripția extinctivă, precum și un alt mod de contabilizare.

Se disting două mari categorii de creanțe ce pot figura în evidența separată.

În prima categorie intră creanțele cu caracter civil ale debitorilor insolvabili pentru care nu s-a introdus acțiune, și deci pentru care nu există titlu executoriu. Constatarea, în condițiile legale, a stării de insolvabilitate a debitorului, trebuie neapărat să fi avut loc înainte de a trece creanța în evidența separată (art. 71 din H.C.M nr. 792/1960, republicat). În legătură cu această categorie de creanțe, facem următoarele precizări :

Scanned with OKEN Scanner

— ele vor fi readuse în evidența curentă în cazul cînd starea de insolvabilitate a debitorului încetează ;

— trecerea din evidența curentă în evidența separată (și invers) se poate face atît timp cît nu a operat prescripția dreptului la acțiune al organizației socialiste. Dacă, de la nașterea dreptului la acțiune al unității împotriva debitorului insolvabil, a trecut mai mult de trei ani, dreptul acesteia este prescris și deci operațiunile contabile la care ne-am referit mai sus nu mai pot avea loc, iar dacă sînt îndeplinite, ele nu au nici un efect juridic, de vreme ce privesc o creanță stinsă. În asemenea împrejurări, considerăm că nu se poate stabili nici răspunderea materială a vreunei persoane, în condițiile Codului muncii, căci nu ne aflăm în prezența unui prejudiciu produs prin fapta acestuia. Într-adevăr, chiar în situația în care s-ar fi pornit acțiune și obținut titlu executoriu, creanța nu se putea realiza din cauza stării de insolvabilitate a debitorului.

A doua mare categorie de creanțe, mai numeroasă și mai neomogenă din punct de vedere al conținutului, cuprinde diverse debite indiferent de natura lor (civilă sau penală), pentru care există titlu executoriu

Această categorie cuprinde :

— partea din creanțe care depășește suma realizabilă în timp de 10 ani, cînd din cauza lipsei bunurilor urmăribile, executarea se poate face numai prin poprire (art. 19 alin. „1" din H.C.M. nr. 792/1960). Cu privire la aceste creanțe facem următoarele observații :

— prin intrarea în patrimoniul debitorului a unor bunuri mobile sau imobile urmăribile, se readuce în evidența curentă partea din creanță care se poate realiza prin valorificarea acestor bunuri ;

— stabilirea cotei din creanță ce se trece în evidența separată și respectiv a părții ce se menține în evidența curentă, se face în funcție de venitul realizat de debitor în prima lună din acea perioadă.

— textul actului normativ nu se referă la retribuție ci la venitul realizat de debitor ; prin urmare se vor avea în vedere toate cîștigurile sale din luna respectivă ;

— prevederile mai sus arătate se aplică pe lîngă creanțele de natură civilă și penală și celor ce se urmăresc prin rețineri conform Codului muncii sau altor dispoziții legale (art. 19 al. 4 din H.C.M. nr. 792/1960). Această prevedere constituie o excepție, deoarece prevederile decretului 221/1960 și deci și ale Hotărîrii la care ne referim, nu se aplică — de regulă — creanțelor derivînd din raporturi de muncă (art. 46 din Decretul nr. 221/1960) ;

— trecerea cotei părți din creanță în contul de evidență separată se poate face în momentul cînd se constată lipsa unor bunuri urmăribile, fără a exista termene limită fixate de actul normativ în cadrul cărora să se execute asemenea operațiuni contabile ;

Scanned with OKEN Scanner

— deşi actul normativ nu stabileşte modul în care se constată lipsa bunurilor urmăribile, credem că trebuie acceptată aceeaşi procedură fixată pentru constatarea stării de insolvabilitate, şi prin consecinţă, prevederile art. 68 şi 69 din H.C.M. nr. 792/1960(republicată) sînt deopotrivă aplicabile ;

— creanţele derivînd din cauze penale după constatarea în condiţiile legii, a stării de insolvabilitate a debitorului. Aceste creanţe au un regim juridic propriu în ce priveşte prescripţia. Într-adevăr, prescripţia dreptului de a cere executarea silită se suspendă pe timpul cît debitorul se găseşte în stare de insolvabilitate (art. 45 din Decretul nr. 221/1960). Aceasta înseamnă că la data cînd debitorul devine solvabil prescripţia îşi reia cursul oprit la data suspendării şi curge în continuare pînă la expirarea termenului, cu corectivele prevăzute de art. 15 din Decretul nr. 167/1958. Lipsa veniturilor sau a altor bunuri urmăribile se constată prin procesul-verbal de insolvabilitate încheiat potrivit dispoziţiilor legale. În asemenea cazuri prescripţia nu se va îndeplini totuşi înainte de expirarea a 6 luni de la încetarea cauzei de suspendare, (respectiv încetarea insolvabilităţii debitorului).

● **Reactivarea debitelor.** Reprezintă operaţia inversă trecerii creanţei în evidenţa separată. În situaţia în care se constată că debitorul are venituri ori bunuri urmăribile, debitul său se va scoate din evidenţa separată şi se va înregistra în evidenţa curentă. Este de menţionat faptul că potrivit regulilor stabilite prin planul de conturi la unităţile economice. scăderea debitorilor insolvabili se face prin înregistrarea sumelor respective în debitul contului beneficii şi pierderi. În cazul revenirii la starea de solvabilitate, se reactivează întreaga creanţă şi nu numai partea încasată, iar sumele primite se varsă la buget.

Dacă în cursul urmăririi, debitorul devine din nou insolvabil, creanţa se dă iarăşi la scădere, diminuîndu-se sumele pe care unitatea era obligată să le verse la buget din aceste debite, deoarece prin operaţiunea respectivă au fost influenţate drepturile bugetului şi nu patrimoniului unităţii.

În cazul cînd debitorul insolvabil vrea să cunoască dacă dreptul de a cere executarea silită al unităţii s-a stins prin împlinirea prescripţiei, poate cere organelor administrative să-i confirme această împrejurare. Instanţele judecătoreşti nu se pot substitui în drepturile unităţii în a cărei competenţă s-a dat constatarea stării de insolvabilitate, pentru a constata ele, că dreptul unităţii creditoare de a cere executarea silită

Scanned with OKEN Scanner

este priscris. Ele pot însă ajunge la o asemenea hotărîre în cadrul contestației la executare formulată de debitor, în cazul cînd unítatea procedează la executarea silită, după împlinirea prescripției[41]. Rezultă deci că unitatea are obligația, potrivit legii, de a comunica debitorului insolvabil, la cererea acestuia, dacă dreptul de executare silită al unității a fost sau nu prescris.

4. EXECUTAREA CREANȚELOR ÎMPOTRIVA UNITĂȚILOR SOCIALISTE.

4. 1. NATURA PRESTAȚIILOR DATORATE DE UNITĂȚILE SOCIALISTE. Unitățile socialiste pot fi obligate fie la îndeplinirea unei anumite prestații în natură (restituirea unui fond fix, a unor bunuri de inventar, desființarea unor lucrări, evacuarea unui imobil etc.) ori la plata unor sume, reprezentînd penalități sau despăgubiri. În cazul cînd prestația trebuie în mod obligatoriu executată în natură, aducerea ei la îndeplinire, în cazul refuzului unității debitoare — în cadrul procedurii urmăririi silite — se face de către executorii judecătorești, în baza art. 70 din Regulile procedurii arbitrale. În baza art. 269/1 al. 3 și al. 6 din Codul de procedură civilă (text introdus prin Decretul nr. 471/1957), dispozitivul hotărîrii se comunică în vederea executării, executorului judecătoresc din raza în care domiciliază partea obligată. Executarea se face la stăruința unității păgubite. aceasta fiind obligată a urmări să se facă executarea. Deoarece s-a constatat că în cadrul contractelor economice, executorul judecătoresc nu are posibilitatea de a obliga unitatea să execute obligațiile contractuale în natură, prin Instrucțiunea P.A.S. nr. 9/1958 s-a dat organelor arbitrale îndrumarea că numai este cazul să primească cereri sau să se sesizeze din oficiu în vederea obligării debitorilor la executarea în natură a contractelor economice. Astfel spus, urmărirea silită a unei unități socialiste se face prin intermediul executorului judecătoresc numai în cazul obligațiilor de a da un bun, a face sau a nu face, o lucrare determinată individual. Procedura este foarte rar utilizată deoarece, pe de o parte, astfel de restituiri în natură nu au o frecvență prea mare, iar pe de altă parte unitățile socialiste nu fac opoziție la aducerea la îndeplinire a unor astfel de hotărîri.

Situațiile de covîrșitoare frecvență care se întîlnesc în raporturile dintre unitățile socialiste privesc obligarea acestora la plata unor sume reprezentînd penalități, despăgubiri, chirii, amortismente etc. etc., operații care au loc prin decontări financiare executate de organele bancare. Despre aceste operațiuni ne-am ocupat în alt capitol al prezentei

[41]) Plen Tribunal Suprem — decizia de îndrumare nr. 5/1966 în C.D. 1966 pag. 22

lucrări. Aci ne vom limita a arăta că între unităţile socialiste nu este admisă poprirea. Într-adevăr, prin derogare de la prevederile Codului de procedură civilă, în raporturile dintre organizaţiile socialiste, procedura executării silite asupra mijloacelor băneşti este decontarea bancară executorie şi nu poprirea, reglementată de art. 452—462 Cod procedură civilă[42]. Poprirea contrazice sistemul de plăţi prin decontare şi nu-şi justifică menirea ei de a preveni insolvabilitatea debitorului, deoarece unităţile socialiste sînt solvabile. Dacă s-ar admite ca organizaţia socialistă creditoare să procedeze în acest mod ar însemna să se aducă atingere controlului prin leu[43]. Poprirea între unităţile socialiste ar încălca dispoziţiile legale care stabilesc o anumită ordine de preferinţă în satisfacerea unor creditori, după natura creanţei.

4. 2. **PRESCRIPŢIA DREPTULUI DE A CERE EXECUTAREA SILITĂ.** În baza art. 6 din Decretul nr. 167/1958, dreptul de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executoriu în raporturile dintre organizaţiile socialiste se prescrie prin împlinirea unui termen de un an.

Prescripţia dreptului de a cere executarea silită începe să curgă de la data cînd se naşte dreptul respectiv.

● **Prescripţia se poate întrerupe,** potrivit art. 16 lit. c din Decretul nr. 167/1958, prin efectuarea unui act întreruptiv de executare. S-a considerat că introducerea în bancă a unei dispoziţii de încasare pe bază de extras de cont confirmat de unitatea debitoare, constituie un act începător de executare care întrerupe prescripţia, chiar dacă decontarea a avut loc peste termenul de un an, deoarece actul respectiv relevă voinţa neechivocă a creditorului de a-şi încasa creanţa.

● **Prescripţia se suspendă** în cazul cînd copia legalizată a hotărîrii s-a pierdut din alte cauze decît din faptul unităţii creditoare, dar numai sub condiţia ca, aflînd pierderea, creditorul să ceară fără întîrziere organului arbitral eliberarea unei noi copii legalizate şi numai, pe timpul dintre pierderea primei copii şi eliberarea celei de-a doua). În cazul în care pierderea copiei se datorează creditorului, cursul prescripţiei nu se suspendă. Potrivit art. 56 din Legea nr. 5/1954 unitatea creditoare care a pierdut copia hotărîrii se va putea adresa organului arbitral, care va dispune, cu citarea părţilor, elibenarea unei copii legalizate de pe hotărîre, dacă se va dovedi că acea hotărîre nu a fost executată şi că dreptul la executare nu s-a prescris.

● **Decontările privind datoriile prescrise.** Potrivit Decretului nr. 219/1960 în toate cazurile în care unitatea creditoare nu şi-a exercitat dreptul la acţiune ori dreptul de a cere executarea silită înainte de împlinirea termenului de prescripţie, organizaţia debitoare

[42] Decizia P.A.S. nr. 542/1971 în R.A.S. nr. 4/1971 pag. 93.
[43] Art. 57 din Legea nr. 5/1954.

este obligată să verse la buget suma ce datorează, în termen de 45 zile de la data cînd prescripţia s-a împlinit. Unitatea debitoare care procedează altfel şi face plata unei datorii prescrise către creditoarea sa, nu este eliberată de obligaţia vărsării la buget a sumelor respective. O plată făcută de unităţile socialiste debitoare după împlinirea termenului de prescripţie este lipsită de orice valoare juridică, dat fiind că obligaţia lor faţă de buget subzistă potrivit art. 20 al. 2 al Decretului nr. 219/1960. Deoarece o unitate nu poate face două plăţi pentru o datorie unică are nu numai dreptul, dar şi obligaţia, de a recupera sumele plătite după împlinirea prescripţiei, de la unităţile foste creditoare[44].

Termenele prescripţiei în raporturile dintre organizaţiile socialiste sînt prevăzute de Decretul nr. 167/1958 şi au fost menţionate anterior.

În practica întreprinderilor există unele situaţii cînd creanţele prescrise fie că nu sînt evidenţiate în scriptele organizaţiei debitoare, fie aceasta nu este debitoare faţă de organizaţia creditoare, astfel încît se ivesc dificultăţi în realizarea dreptului bugetului. În asemenea situaţii modul de a proceda este precizat în circulara Ministerului Finanţelor nr. 64.410/1962 şi anume :

— în cazul cînd organizaţia socialistă este debitoare, întrucît a primit mărfuri de la organizaţia socialistă creditoare ori i s-au prestat servicii de către aceasta, însă datorită neglijenţei sau altor cauze primirea mărfurilor sau efectuarea prestaţiilor nu sînt evidenţiate în scriptele ei, urmează ca, pentru clarificarea acestor situaţii, organizaţia socialistă creditoare — prin forul ei tutelar — să sesizeze forul tutelar al organizaţiei debitoare, înaintîndu-i documentaţia respectivă, pentru ca aceasta, prin organele sale de control financiar intern să execute, pe baza documentelor existente, controlul la organizaţia debitoare. Dacă în urma controlului se ajunge la concluzia că debitul este real organizaţia debitoare va vărsa suma la buget, înregistrînd-o în acelaşi timp în cheltuielile perioadei în care a fost constatată ;

— în cazul cînd organizaţia socialistă nu este debitoare întrucît nu a primit mărfuri sau nu i s-au prestat servicii, situaţie constatată ca atare în urma controlului efectuat de organele de control financiar intern ale forului tutelar al organizaţiei socialiste considerată iniţial ca debitoare, urmează ca forul tutelar al organizaţiei socialiste creditoare să ia măsuri pentru identificarea organizaţiei socialiste debitoare, pentru a determina vărsarea sumei prescrise la buget.

---

[44]) Practica arbitrară a fost unanimă în acest sens. Citäm numai : decizia P.A.S. nr. 2370/1974 în R.A.S. nr. 2/1965 pag. 92, deczia P.A.S. nr. 1550/1965 în R.A.S nr. 6/1965 pag. 98, Hotărîrea arbitrajului regional Braşov nr. 1764/1974 în R.A.S. nr. 3/1965 pag. 118.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS:

Capitolul I : **FUNCȚIUNEA FINANCIARĂ — CONCEPTELE DE ACTIVITATE FINANCIARĂ, DE CONTROL ECONOMIC ȘI DE EXPERTIZĂ CONTABILĂ** 7

1. Funcțiunea financiară concept — organizare 9

1.1. Finanțele socialiste și politica financiară. 9
1.2. Funcțiunea financiară. Definire. 12
1.3. Dreptul financiar — armătura juridică a finanțelor socialiste 14
1.4. Activități financiare — decizii financiare 16
1.5. Organizarea activității financiare. 18
1.6. Atribuții financiare exercitate în centrale. 21
1.7. Atribuții financiare exercitate în întreprinderi 25

2. Conceptul și organizarea controlului economic-financiar 27

2.1. Conceptul de control al activității întreprinderilor 27
2.2. Organizarea controlului economic 30
2.3. Formele de control economic-Financiar 33

3. Instituția juridico-economică a expertizei contabile 34

3.1. Noțiune — Rol 34
3.2. Acte normative privind reglementarea activității de expertiză contabilă 36

Capitolul II : **FONDURILE UNITĂȚILOR ECONOMICE** 37

1. Formarea și repartizarea fondurilor bănești în economia națională 38

1.1. Fondul național de dezvoltare economico-socială 38
1.2. Fondul de consum 41

2. Fondurile de producție și circulație 42

2.1. Conținut 42

Scanned with OKEN Scanner

2.2. Fondurile fixe 44
2.3. Mijloacele circulante 47

3. Modalităţile şi sursele de formare a fondurilor 50
3.1. Modalităţi de formare a fondurilor 50
3.2. Sursele de finanţare a fondurilor fixe 52
3.3. Sursele de finanţare a mijloacelor circulante 54

4. Fondurile ce se constituie la dispoziţia unităţilor economice 59
4.1. Necesitate, conţinut 59
4.2. Clasificare 62
4.3. Fondurile pentru investiţii şi mijloace circulante 64
4.4. Fondurile pentru premiere 74
4.5. Alte fonduri 83

Capitolul III : **PLANUL FINANCIAR** 92

1. Conţinutul planului financiar 93
1.1. Definire, corelaţii 93
1.2. Întocmire 94
1.3. Modificarea planurilor financiare pe parcursul perioadei de plan 98

2. Planul de amortizare a fondurilor fixe 102
2.1. Conţinutul amortizării 102
2.2. Întocmirea planului de amortizare 105

3. Investiţii şi tehnica nouă 113
3.1. Planul de finanţare şi creditare a investiţiilor 113
3.2. Planul de finanţare a tehnicii noi. 115

4. Planificarea necesarului de mijloace circulante 116
4.1. Conţinut — caracteristici 116
4.2. Normarea prin calcule analitice. 119
4.3. Normarea prin calcule sintetice 135
4.4. Planificarea surselor de finanţare a mijloacelor circulante şi a vitezei de rotaţie 137

5. Planificarea acumulărilor băneşti şi a indicatorilor de eficienţă 144
5.1. Formele acumulărilor băneşti. 144
5.2. Planificarea acumulărilor băneşti 145
5.3. Planificarea beneficiului prin metoda raportării 148
5.4. Planificarea repartizării beneficiului 149
5.5. Planificarea principalilor indicatori de eficienţă 152

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul IV : **REGIMUL PREȚURILOR ȘI AL TARIFELOR** 154

1. **Noțiunea de preț** 155
   1.1. Categorii de prețuri 155
   1.2. Obligativitatea prețului legal 158
2. **Prețul de cost** 160
   2.1. Calculare 160
   2.2. Metodele de calcul, planificare și evidență a prețului de cost al producției 161
   2.3. Reducerea prețului de cost — sarcină permanentă 170
3. **Stabilirea prețurilor și tarifelor** 172
   3.1. Prețurile la mijloacele de producție industriale 172
   3.2. Prețurile la bunurile de consum 174
   3.3. Metodologia stabilirii noilor prețuri 175
   3.4. Reexaminarea prețurilor de producție și livrare 177
   3.5. Prețurile și tarifele pentru produsele și serviciile executate în regim de comandă ocazională 178
   3.6. Prețurile la produsele cu caracter de unicat 182
   3.7. Prețurile produselor exportate și importate 185
   3.8. Atribuții cu privire la stabilirea prețurilor și tarifelor 186

Capitolul V : **OPERAȚIUNI DE DECONTARE** 191

1. **Operațiuni de decontări între unități** 192
   1.1. Principii privind decontarea între unități 192
   1.2. Decontarea cu dispoziție de plată 196
   1.3. Decontarea cu cecuri 200
   1.4. Decontarea cu factura-talon 202
   1.5. Decontarea cu dispoziție de încasare 207
   1.6. Refuzul de plată 209
2. **Decontările între întreprinderi și centrale** 211
   2.1. Decontările efectuate de întreprnideri în contul centralelor industriale 211
   2.2. Decontările efectuate de centralele industriale în contul întreprinderilor subordonate 213
3. **Decontările cu bugetul statului, cu bugetul asigurărilor sociale și cu banca de investiții** 215
   3.1. Decontarea privind beneficiile. 215
   3.2. Decontările privind impozitul pe circulația mărfurilor 218
   3.3. Decontările privind impozitul de regularizare 220
   3.4. Alte decontări cu bugetul statului 222
   3.5. Decontările cu bugetul asigurărilor sociale 225
   3.6. Decontările cu banca de investiții 226

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul VI : **CALCULUL RETRIBUȚIEI ȘI A ALTOR DREPTURI BĂNEȘTI** 230

1. **Calculul drepturilor bănești** 231

1.1. Organizarea activității de calcul și plată a drepturilor bănești 231

1.2. Calculul retribuirii pentru munca prestată 236

1.3. Calculul sporului pentru șefii formațiilor de lucru 241

1.4. Calculul sporului pentru vechimea neîntreruptă în aceiași unitate. 242

1.5. Calculul sporului pentru munca de noapte, condiții deosebite și ore suplimentare 244

1.6. Calculul indemnizației de concediu 247

1.7. Calculul drepturilor privind alocația de stat pentru copii 250

1.8. Calculul ajutoarelor pentru incapacitate temporară de muncă, prevenirea îmbolnăvirilor și pentru deces 254

1.9. Sistemul premial 258

2. **Efectuarea reținerilor din drepturile cuvenite** 264

2.1. Generalități 264

2.2. Impozitul asupra venitului realizat lunar 265

2.3. Alte rețineri 271

Capitolul VII : **ANALIZA ACTIVITĂȚII FINANCIARE** 272

1. **Analiza rentabilității** 273

1.1. Conținutul și funcțiile beneficiului 273

1.2. Analiza factorilor de influență asupra beneficiului 274

1.3. Analiza ratei rentabilității 279

2. **Analiza utilizării eficiente a fondurilor fixe și a mijloacelor circulante** 285

2.1. Analiza utilizării eficiente a fondurilor fixe 285

2.2. Obiectul analizei mijloacelor circulante 289

2.3. Analiza structurii mijloacelor circulante normate și a surselor de finanțare 290

2.4. Analiza acoperirii cu surse și a integrității mijloacelor circulante 292

2.5. Analiza utilizării surselor pentru acoperirea mijloacelor circulante 302

2.6. Analiza supra și subnormativelor de mijloace circulante 311

2.7. Analiza imobilizărilor și eliberărilor de mijloace circulante 315

Scanned with OKEN Scanner

2.8. Analiza vitezei de rotație și a altor indicatori de eficiență a mijloacelor circulante 318
3. **Analiza utilizării fondurilor totale de producție și circulație** 322
3.1. Indicatorii utilizării fondurilor totale de producție și circulație 322
3.2. Asigurarea echilibrului financiar permanent 324

Capitolul VIII : **CONTROLUL DE PARTID ȘI DE STAT** 328

1. **Natura juridică a activității de control—registrul unic de control** 329
1.1. Natura juridică 329
1.2. Registrul unic de control 335
2. **Controlul exercitat de consiliul central de control muncitoresc al activității economice și sociale** 336
2.1. Noțiune. Scop 336
2.2. Competență 338
3. **Controlul exercitat de curtea superioară de control financiar** 345
3.1. Noțiune — atribuții 345
3.2. Competență specială în legătură cu activitatea de control 346
4. **Controlul exercitat de ministerul finanțelor** 348
4.1. Noțiune. Scop 348
4.2. Competență. Drepturi 350
5. **Controlul bancar** 357
5.1. Noțiune — controlul planului de casă 357
5.2. Controlul fondului de retribuție a muncii 359
5.3. Controlul operațiilor de decontare 362
5.4. Controlul creditelor 364
5.5. Controlul realizării veniturilor de stat 371
5.6. Controlul bancar exercitat prin metodele controlului financiar preventiv, controlului curent la ghișeu, controlul ulterior și prin acțiuni tematice 373

CAPITOLUL IX **CONTROLUL PREVENTIV ȘI CONCOMTENT** 375

1. **Controlul ierarhic operativ-curent controlul ulterior** 376
1.1. Noțiune. Organizare. Activități supuse verificării 376
1.2. Activități supuse controlului ierarhic operativ-curent 377
2. **Controlul financiar preventiv** 382
2.1. Noțiuni — organizare 382

Scanned with OKEN Scanner

2.2. Persoane abilitate să exercite controlul financiar preventiv 385
2.3. Operațiunile și documentele care se supun controlului financiar preventiv 388
2.4. Prezentarea documentelor — refuzul de acordarea vizei 393
2.5. Refuzul de viză — reglementare 395

Capitolul X: **CONTROLUL FINANCIAR INTERN** 398

1. **Organizarea controlului financiar intern** 399

1.1. Cadru legislativ — organizare 399
1.2. Planificarea activității de control financiar intern 401

2. **Obiectivele controlului gestionar** 402

2.1. Noțiune 402
2.2. Grupa „Respectarea normelor legale cu privire la existența și utilizarea mijloacelor materiale și bănești" 403
2.3. Grupa „Respectarea normelor legale cu privire la apărarea proprietății socialiste precum și a celor referitoare la evidență și control" 414
2.4. Grupa „Respectarea normelor legale cu privire la încasări și vărsăminte; Realitatea rezultatelor financiare" 420

3. **Analize — unele metode — acte de control** 423

3.1. Noțiune. Stabilirea pagubelor 423
3.2. Actele de control ale organelor de control financiare intern 438

4. **Valorificarea constatărilor** 443

4.1. Obligația prelucrării actelor de control 443
4.2. Raportarea activității rezultatelor controlului 446

5. **Revizorii de gestiuni din unitățile comerciale** 448

5.1. Noțiune — cadru legislativ 448
5.2. Organizare — atribuții 449
5.3. Periodicitatea inventarierilor — planificarea activității de control 451

Capitolul XI: **RĂSPUNDEREA ÎN DOMENIUL ACTIVITĂȚII FINANCIARE** 454

1. **Răspunderea materială** 455

1.1. Noțiuni. Generalități 455

Scanned with OKEN Scanner

1.2. Neefectuare inventarierilor 455
1.3. Neurmărirea și neîncasarea creanțelor în termenele stabilite 457
1.4. Încheierea proceselor verbale de insolvabilitate a debitorilor 464
1.5. Întocmirea neconformă cu realitatea a documentelor pentru scăderea din contabilitate a lipsurilor constatate la inventariere, precum și a altor pagube. 464
1.6. Înregistrarea eronată în contabilitate a operațiilor generatoare de plăți nelegale, a stimulentelor materiale sau a altor forme de păgubire a avutului obștesc 466
1.7. Neorganizarea și neexercitarea în mod corespunzător a controlului financiar preventiv 468
1.8. Neexercitarea sau efectuarea necorespunzătoare a controlului operativ curent 470
1.9. Folosirea necorespunzătoare, pierderea sau prilejuirea sustragerii unor formulare cu regim special 471
1.10. Calcularea necorespunzătoare a prețului 472
1.11. Răspunderea materială a conducătorului unității în legătură cu activitatea economică a acesteia 473
1.12. Răspunderea materială a contabilului șef 475
1.13. Răspunderea materială pentru pagubele din gestiuni 476
1.14. Răspunderea pentru prejudiciul produs de gestionar împreună cu altă persoană încadrată în muncă 479

2. Răspunderea contravențională 485
2.1. Noțiune 485
2.2. Sancțiuni contravenționale 486
2.3. Contravenții privind activitatea financiară 488
2.4. Constatarea contravenților 494
2.5. Procesul verbal de constatare a contravenției 495
2.6. Aplicarea amenzilor 496

3. Răspunderea organelor de control 497
3.1. Noțiuni 497
3.2. Răspunderea materială pentru constatări necorespunzătoare 498

Capitolul XII : **JURISDICȚII DE DREPT COMUN ȘI SPECIALE** 501

1. Jurisdicții comune și speciale în materie de răspundere materială 503
1.1. Comisiile de judecată 503
1.2. Judecătoria și tribunalul 512

Scanned with OKEN Scanner

1.3. Colegiul de jurisdicție din cadrul curții superioare de control financiar 514

2. **Jurisdicții comune și speciale în materie de răspundere contravențională** 522

2.1. Competență comună și specială 522
2.2. Căi de atac 523

3. **Soluționarea întîmpinărilor unităților socialiste controlate** 523

3.1. Ministerul de finanțe, banca națională și celelalte bănci specializate 523
3.2. Curtea superioară de control financiar 525
3.3. Întîmpinarea persoanelor cărora li s-au blocat plata drepturilor bănești 526

Capitolul XIII : **EXPERTIZA CONTABILĂ** 527

1. **Organizare** 528

1.1. Forma organizatorică — norme de drept — atribuțiile organelor de coordonare 528
1.2. Calitatea de expert contabil 530
1.3. Obligația de a efectua exprtizele dispuse de organele competente 532

2. **Numirea experților — stabilirea obiectivelor** 533

2.1. Recomandarea și numirea experților 533
2.2. Expertul contabil recomandat de parte 535
2.3. Incompatibilitate — abținere — recuzare 537
2.4. Procedura de fixare a obiectivelor 541

3. **Efectuarea expertizelor** 543

3.1. Studierea materialului documentar — Contactul cu părțile din proces 543
3.2. Alte probleme procedurale în faza de efectuare a expertizei 547
3.3. Prelungirea termenelor de efectuare a expertizelor — imposibilitatea efectuării lor 548

4. **Raportul de expertiză contabilă remunerare — Sancțiuni** 550

4.1. Formă—conținut 550
4.2. Verificarea metodologică — procedura privind opiniile contradictorii 554
4.3. Completarea sau refacerea raportului din dispoziția organului care a hotărît efectuarea expertizei 556
4.4. Remunerarea muncii depuse de experți 557
4.5. Răspunderea experților contabili 558

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul XIV: **PROCEDURA DE RECUPERARE ŞI DE SCĂDERE A PAGUBELOR** 561

1. **Executarea silită — titluri executorii** 563

1.1. Titluri executorii derivînd din raporturi de muncă 563
1.2. Alte titluri executorii 567

2. **Urmărirea silită a creanţelor derivînd din raporturile de muncă** 574

2.1. Recuperarea pagubelor — altele decît cele provenite din gestiuni 574
2.2. Recuperarea pagubelor provenind din gestiuni 576

3. **Realizarea creanţelor de la debitori persoane fizice** 579

3.1. Proprirea 579
3.2. Urmărirea silită a bunurilor 582
3.3. Urmărirea debitorilor solidari 586
3.4. Înlesniri de plată 587
3.5. Prescripţia dreptului de a cere executarea silită a debitorilor persoane fizice 588
3.6. Procedura de constatare a insolvabilităţii 592

4. **Executarea creanţelor împotriva unităţilor socialiste** 596

4.1. Natura prestaţiilor datorate de unităţile socialiste 596
4.2. Prescripţia dreptului de a cere executarea silită 597

Lucrare editată de „REVISTA ECONOMICĂ"
Redacţia şi administraţia : Bucureşti, Sectorul I
Calea Dorobanţi, nr. 25 ; Telefon : 12.66.10

Tehnoredactare şi machetare : **N. CIOCOIU**

Coperta : **GH. ILIESCU**

Corector : **Stelian CIOCOIU**

Tiparul : I. P. „Informaţia", Bucureşti,
str. Brezoianu 23—25

Tiraj : 15.000 exemplare

Scanned with OKEN Scanner

ÎN COLECȚIA „CURIER ECONOMIC LEGISLATIV"

AU APĂRUT URMĂTOARELE LUCRĂRI:

- „Curier economic legislativ pentru uzul compartimentelor de aprovizionare și desfacere" — 1971 (epuizată)
- „Curier economic legislativ" ediția II-a — 1971 (adăugită și îmbunătățită — epuizată)
- „Curier economic legislativ pentru uzul compartimentelor de export" — 1971 (epuizată)
- „Cartea întreprinderii, vol. I — 1972 (epuizată)
- „Cartea gestionarului" — 1972 (epuizată)
- „Societăți comerciale — societăți mixte, formă eficientă de cooperare internațională" — 1972 (epuizată)
- „Conducerea și tehnica activității de comerț exterior" — 1973 (epuizată)
- „Cartea întreprinderii", vol. II (Funcția comercială ; contractul economic de furnizare) — 1973 (epuizată)
- „Cartea întreprinderii" vol. III (norme de drept privind : funcția de conducere și de producție; atribuțiile organelor de conducere; producția și calitatea produselor) — 1973 (epuizată)
- „Drept și tehnică comercială internațională" — 1973 (epuizată)
- „Cartea întreprinderii", vol. IV (raportul de muncă ; drepturile și îndatoririle salariaților; răspunderea salariaților; jurisdicția muncii) — 1974 (epuizată)
- „Vînzarea comercială internațională" — 1974 (epuizată)
- „Cartea gestionarului și a merceologului" — 1974
- „Activitatea financiară — controlul economic" — 1975

Scanned with OKEN Scanner